Commentaria reuerendiſſimi patris fratris Thome de Uio Caietani artium ſacre theologie ⁊ ordinis predicatorum profeſſoris ac eiuſdē ordinis Generalis magiſtri in libros Ariſtotelis de anīa nouiſſime recognita: cūctiſq; erroribꝰ expurgata.

✠

NAPOLI

¶ Fratris Thome de Vio Caietani ordinis predicatoꝝ generalis magiſtri: ac ſacre theologie profeſſoris prefatio in cōmentarios ſuper libros Ariſtotelis de aïa ad reuerendiſſimum in xp̄o patrē. D. Oliueriū Carrafaꝫ ep̄m oſtienſem: ac ſancte Romane eccleſie cardinalem Neapolitanum.

SApientiſſimus ille Salomon ſuis in prouerbijs ad poſſidendam ſapientiam nos hortat̄: vtpote multo ꝙ ſit aurū meliorē. Ego aūt reuerēdiſſime in Xp̄o pater ⁊ ſi plane ꝯfiteor: me ad illi⁹ poſſeſſionē nō puenisſe: tñ vt Salomonis dicto Salomoni rn̄deā. Cum adhuc iunior eſſem poſtulaui pro illa: ⁊ vſqꝫ in nouiſſimis inquirā eam. Nihil enim mihi vnꝙ preſtantius viſuꝫ eſt: nihilqꝫ magis congruum religioſe profeſſioni ꝙ pietas ipſa cum ſtudijs litterarū ꝯiuncta. Ita enim potior hominis pars propria ſibi fruens delectatione: tumultus qui ab appetitu conſurgunt: facile rationi ſubdit: atqꝫ ꝯciliat: homoqꝫ adhuc poſitus ſuper terrā: preſentit quātū patit̄ humana mortalitas: imaginē felicitatis illi⁹: quā ſe ſperat in patria pcepturū. Iaꝫ vo: ſi ex charitatis officio ꝓximi cuiuſqꝫ ſalus curāda ſit: admonitione: ꝯſilijs: ꝯſolatiōe: doctrina: longe cōmodiores illos inuenias: q diſciplinis operā ipenderūt ꝙ qui ſancta quadam ruſticitate ībuti: putarunt ſibi ſolis vacādum eſſe. Illoꝝ itaqꝫ veſtigia ꝯſectatus cū ⁊ aliqua iam ꝯſcripſerim: ex qbus nō nihil vtilitatis ad poſteros pueturum putarē: ꝙ tūqꝫ tradita mihi ordinis gubernatio ſinet: aggredi ſubinde alia in animo habeam: libuit hoc tempore cōmentarios edere in eos libros Ariſto. Stagirite: qui de anima inſcribunt̄. Scio equidem multos ex omni ferme ſecta ⁊ natione viros doctiſſimos ingenij ſui vires in eis exponendis libris intendiſſe. Verū ea delectatio eſſe debet homini rationali: preſertimqꝫ ſtudioſo de illa noſtri parte: qua preſtamus animantibus ceteris: ſuperiſqꝫ ſpiritibus cognatiōe quadā adiungimur: loqui: ſcribere: meditari: vt tametſi repetenda ſint eadem: que maiores dixerunt: egre tamen ac difficulter ab eo ſe continere ſtudio quiſꝙ poſſit. Neqꝫ enim ⁊ hi qui muſicis cantionibus occupant̄: eadeꝫ recinētes: modo non abſona: vllo ſe faſtidio putant audientes afficere. Accedit auteꝫ quod ea vis eſt anime ipſius: ea conditio: vt qꝛ demonſtrationem non recipit: que ſit in promptu omnibus exporrecta: nihil in tota ferme philoſophia ꝓponi videatur vberius ad diſſerendū multis ⁊ cōmentandum. Quo ⁊ mirari minus opꝫ: ſi taꝫ multi numero ſapientes varia inter ſe animam diffiniendo ⁊ pertractando dixerunt. Nulla itaqꝫ ſit admiratio: nulla inuidia: ſi ⁊ ipſe qui a teneris vſꝙ annis in philoſophoꝝ ludo verſat⁹ ſuꝫ: copioſa me ac multiplici adiuuante m ā: ceteris intacta ꝙ plurima: noſtriſꝙ non audita temporibus explicuerim. Ariſto. certe ipſe ꝙꝙ puteṫ exactiſſimus in diſcutiendis anime noſtre viribus: quatenus eaꝫ corporis entelechian appellat. tamen illius īmortalitatē ſic titubāte veſtigio delibauit: vt hoc ſaltē loco: prebita potius ſtudioſis viris ꝙ erepta videatur facultas in alteraꝫ quoꝙ partē verba illius interpretandi. Quorum ego verborum ſeriem mecum iampridem tacite contemplatus: moꝝ vero ⁊ cuꝫ doctiſſimis viris cōmunicato ſenſu: quē ex illis videbam elici poſſe: cū eos animaduerterim viros admiratione quadam ſuſpenſos nullis cōtra ſolutionibus reluctatos: fateor me deniqꝫ auſum eſſe: omnibus hic perlegenda ꝯſcribere: que cū multis ante contulerim. Quocunqꝫ autem res cadat: vnū illos oro: qui in hec noſtra īciderint: vt equo ſcilicet animo ſaltem mei pectoris ingenuitatem accipiant: qui in depromendo conſcientie mee ſenſu: malui a preclari nomis auctoribus diſſentire: ac ꝓpterea me reſcripturis fortaſſe multis obijcere: ꝙ diſſimulata ſententia ceu ſubdolus aſſentator inire gratiam: plauſuſqꝫ captare. Mihi enim conſuetudo illa ſemper ingenua: ſemperqꝫ laudabilis viſa eſt: vt qđ ſine fictione didiceris: communices ſine inuidia. Tibi vo Domine ac pater reuerēdiſſime has quoqꝫ noſtras commentationes nuncupandas putaui: vel quia nihil ad me proficiſcens nō poteſt deberi tibi: tuumqꝫ eſſe: qui me paterna ſemper charitate: magniſqꝫ beneficijs proſequutus eſſe tuum penitus voluiſti: vel qꝛ vt in me tua beneficia nulla extent: nulli decentius de anima lucubrationes inſcribi poſſunt ꝙ ei viro: qui corporis voluptatibus abdicatis: animam pietate multa ⁊ ſapientie ſtudio ſemper excoluit. Accipe igitur ⁊ hos ingenioli mei fructus ea benignitate: qua me ipſum ſolitus es accipere. Aliaqꝫ ſubinde: ſi de⁹ annuerit: tuo dedicanda nomini expectato.

¶ Cõmentaria fratris Thome de Vio Caietani artiũ
ſacre theologie ⁊ ordinis p̄dicatoꝝ pfeſſoris ac eiuſdẽ
ordinis Gnãlis magiſtri in libros Ariſto. de aĩa.

Uanq̃ mutatio oĩs: qm̄ ab vnitate
recedit: infamis quodãmõ ſit
rõne tñ acta a mortalibus ꝓpria nõ caret
laude. Quo circa ceptis cõmẽtarijs ſup re
liqs partibus ſũme diui Thome reſiduũ
preſentis anni tempus ſubtrahere: ac libroꝝ de anima
Ariſto. fragmentis ordinandis: perficiẽdiſq; impende-
re decreui: vt quum viſitaturus cõmiſſuz mihi nuper-
rime ordinem accedam: a phyſicis abſolutus: morali-
buſq; itellectu tã ſpeculatiuo q̃ practico intento effica
cius officij mei debitũ vnita virtute peragam. Unde
monitos lectores quoſq; velim: vt variã in hoc opere
diligentiam: inſolitamq; doctoribus in codez loco mu
tationem varietati temporis tribuant: multa ſiquidez
hoꝝ olim ſcripſeram: que nunc ſic relinq̃ proſutura cla
ritati: adijciamq; qñqz quid mihi mõ ſentiẽdũ videt̃.

¶ Ariſtotelis ſtagirite peripateticoꝝ princi-
pis de anima textus libri primi.

Textus cõ
menti p̄mi. Onorũ honora-
biliũ notitiã opi
nantes: magis aũt
alterã altera: aut
ſm certitudinez:
aut ex eo q̄ me-
liorum quidez ⁊
mirabilioruz eſt:
ꝓpter vtraqz hec
anime hiſtoriam
ratiõabiliter vti-
Com.2. qz in primis ponemus. ¶ Uidet̃ autẽ ⁊ ad
veritatem omnem cognitio ipſius multum
proficere: maxime autem ad naturam. Eſt
Com.3. enim tanq̃ principium animaliũ. ¶ Inqui
rimus autẽ conſiderare ⁊ cognoſcere natu-
ram ipſius ⁊ ſubſtantiaz. Poſtea quecun-
qz accidunt circa ipſam. Quorũ alie ꝓprie
paſſiones videntur: alie autẽ propter ipſam
Com.4. communes ⁊ animalibus ineſſe. ¶ Omni-
no aũt ⁊ penitus difficillimoꝝ eſt accipere
aliquã fidem de ipſa: cum enĩ ſit queſtio cõ-
munis multis alijs: dico aũt eaz: que eſt cir
ca ſubſtantiam: ⁊ eam que: q̊ eſt: fortaſſis
alicui videbit̃ vna quedã methodus eſſe de
omnibus: de quibus volumus cognoſcere
ſubſtantiã: ſicut ⁊ eoꝝ que ſunt ſm accidẽs
proprioꝝ demonſtrationẽ. Quare queren-
Com.5. dum vtiqz erit methodum iſtam. ¶ Si aũt
nõ eſt vna quedã ⁊ cõmunis methodus de
eo q̊ quid eſt: amplius difficilius eſt nego
ciari. Oportebit eniz accipere circa vnũqˀ-
qz quis modus. Si aũt manifeſtũ ſit: vtrũ
demonſtratio aliqua ſit: aut diuiſio: aut etiã
aliqua alia methodus: adhuc multas hz du
bitationes ⁊ errores: ex qbus oportet que-
rere. Alia. n. alioꝝ principia: ſicut nũeroꝝ ⁊
planorum. ¶ Primũ aũt fortaſſis neceſſa- Com.6.
rium eſt diuidere: in quo generꝝ: ⁊ quid ſit:
dico aũt vtruz hoc aliquid ⁊ ſubſtantia ſit:
aut qualitas: aut quantitas: aut etiam q̊dã
aliud diuiſoꝝ predicamentorũ. Adhuc aũt
vtrum eorũ: que in potentia ſunt: an magis
endelechia quedam ſit: differt. n. nõ aliquid
paruz. ¶ Conſiderandũ aũt ⁊ ſi partibilis Com.7.
ſit: aut impartibilis: ⁊ vtrũ ſit ſimilis ſpeciei
omnis anima: an nõ. Si aũt non ſimilis ſpe
ciei: vtrũ ſpecie differãt: aut genere. Nunc
quidem enim dicentes ⁊ querentes de aĩa:
de humana ſolũ vident̃ intendere. ¶ For- Com.8.
midandũ aũt quatenus nõ lateat: vtrũ vna
ratio ipſius eſt ſicut animalis: aut ſm vnũ-
quodqz altera: vt equi: canis: hoĩs: aut dei:
animal autẽ vniuerſale: aut nihil eſt: aut po
ſterius eſt. Similiter autem ⁊ ſi aliq̊ com
mune aliud predicet̃. ¶ Amplius aũt ⁊ ſi Com.9.
non multe anime: ſed partes: vtrũ opz que
rere prius totam animã: aut partes. Diffici
le autẽ ⁊ haruz determinare quales apte na
te ſint. altere abinuicẽ eſſe. ¶ Et vtꝝ partes Com.10.
oportet querere prius: aut opera ipſarũ: vt
intelligere: aut itellectiuũ: ⁊ ſentire: aut ſen
ſitiuũ. Similiter aũt ⁊ in alijs. Si aũt ope-
ra prius: iterũ vtiqz dubitabit aliqs: ſi obie-
cta hoꝝ prius querendũ: ſicut ſenſibile ſen-
ſitiuo: ⁊ intelligibile intellectiuo. ¶ Uidet̃ Com.11.
autem non ſolũ q̊ quid eſt cognoſcere vti
le eſſe ad cognoſcendas cauſas accidentiuz
in ſubſtantijs: ſicut in mathematicis qd re-
ctum: ⁊ quid obliquũ: ⁊ quid linea: ⁊ quid
planum: ad cognoſcendũ q̄ rectis triangu-
li anguli ſunt equales: ſed econtrario accidẽ
tia conferũt magnã partẽ ad cognoſcenduz
q̊ quid eſt. Cum. n. habeamus tradere ſm
fantaſias de accidẽtibus: aut omnibus: aut
pluribus: tunc ⁊ de ſubſtantia habebimus
dicere aliqd optime. Omnis enim demon-
ſtrationis principium eſt q̊ quid eſt. Qua
re ſm quaſcũq; diffinitiones non ꝯtingit ac
cidentia cognoſcere: ſed neq; cõiecturari de
ipſis facile: manifeſtũ eſt q̄ dialectice dicte
ſunt ⁊ vane oẽs. ¶ Dubitationẽ aũt habẽt Com.12.
⁊ paſſiones anime: vtrũ ſint omnes cões ⁊
habẽtis: an ſit aliqua ⁊ anime ꝓpria ipſius:
hoc. n. accipere quidẽ neceſſariũ eſt: nõ aũt

leue: videt̃ aũt plurimoꝝ qdem nullũ ſine
corpore pati: neq̃ facere: vt iraſci: cõfidere
deſiderare: ⁊ omnino ſentire: maxime autẽ
aſſimilatur proprio intelligere. Si autem ⁊
hoc fantaſia quedam: aut non ſine fantaſia.
non continget vtiq̃ neq̃ hoc ſine corpore
Com. 13. eſſe. ¶ Siquidẽ igit̃ eſt aliquid anime ope-
rum: aut paſſionũ propriũ: continget vtiq̃
ipſam ſeparari. Si vero nullũ eſt propriũ
ipſius. nõ vtiq̃ ſeparabilis: ſ3 ſicut recto in-
quãtũ rectũ multa accidunt. vt tãgere enea͂
ſpheram ſ̃m punctũ. nõ tñ tanget ad hoc ſe
paratũ rectũ. Inſeparabile. n. ſiquidẽ ſem
per cũ quodã corpore eſt. ¶ Videt̃ aũt ⁊
Com. 14. anime paſſiones omnes eſſe cũ corpore: ira
manſuetudo: timor: miſericordia: confidẽ-
tia adhuc gaudiũ ⁊ amare: ⁊ odire. Simul
enim patitur aliquid corpus. Indicat autẽ
hoc aliqñ quidẽ duris ⁊ manifeſtis paſſio-
nibus concidentibus nihil exacerbari: aut ti-
mere. Aliquãdo ⁊ a paruis ⁊ debilibus mo
ueri: cũ accendat̃ corpus: ⁊ ſic ſe habere ſi-
cut cũ iraſcit̃. Adhuc aũt magis hoc manife
ſtum. Nullo. n. terribili iminente in paſſiõi-
bus fiunt his aliqui timentes. Si autẽ ſic ſe
hʒ: manifeſtum qm̃ paſſionũ rõnes in mã
Com. 15. ſunt. ¶ Quare termini tales vt iraſci: mo-
tus quidem talis corporis: aut partis: aut
potentie ab hoc: ⁊ gratia huiuſmodi. Et
propter hoc igitur iam phyſici eſt conſide-
rare de anima: aut omni: aut huiuſmodi.
Com. 16. ¶ Differenter aũt diffiniet phiſicus ⁊ dia
lecticus vnũquodq̃ ipſorũ: vt iram quid eſt.
Hic quidẽ. n. appetitũ recõtriſtationis: aut
aliquid huiuſmodi: ille aũt feruorẽ ſangui-
nis: aut calidi circa cor. Horũ aũt alius qui-
dem aſſignat mãm: alius vero ſpẽm ⁊ rõnẽ
ratio quidẽ eni hec ſpẽs rei. Neceſſe eſt aũt
hanc eſſe in mã hmõi: ſi erit ſicut domus rõ
quidẽ talis quedã: qr operimentũ prohibẽs
corruptiones a ventis ⁊ imbribus ⁊ cauma
tibus. Hec aũt dicit ⁊ lapides ⁊ lateres ⁊ li
gna: alia vero in his ſpẽʒ propter iſta. Que
igit̃ naturalis hor: vtrũ que circa mãm: rõ-
nem aũt ignorans: aut que circa rõneʒ ſolũ:
aut magis que eſt ex vtriſq̃. Illorũ autem
Com. 17. quis vterq̃. ¶ At vo eſt aliquis: qui circa
paſſiones mãe nõ ſeparabiles: ſed circa oẽs
phiſicus q̃cũq̃ talis corporis: ⁊ huius ma-
terie opera ⁊ paſſiones ſunt. Circa quaſcũ-
q̃ autem non inquantũ huius alius: vt de
quibuſdã quidẽ eſt artifex: ſi contingat vt

inſtructor: aut medicus: non ſeparabilium
quidem. Inquantum autem non talis cor-
poris paſſiones: ſed ex remotiõe: mathema
ticus. ſ̃m autẽ ꝙ ſeparate. primus philoſo-
phus. ¶ Sed redeundum eſt vnde ſermo. Com. 18.
Dicebamus autẽ ꝙ paſſiones aĩe non ſepa
rabiles a phiſica materia animaliũ inquãtũ
tales exiſtunt. furor ⁊ timor. ⁊ non ſicut li-
nea ⁊ planum.

¶ Summa huius prohemij hec eſt.

Hyſtoria de anima in primis ponen-
da eſt. Probat̃ a priori: qr Prima ꝫ.
preſtat certitudine: ⁊ bonitate: ac admira-
bilitate ſubiecti.
¶ Cognitio anime multũ confert ad oẽm 2°
veritatẽ: ⁊ maxime ad naturã. Probat̃ ſecũda pars a
priori: qr anima eſt principiũ animaliũ.
¶ Inquirendũ eſt primo de ſubã anime: poſtea de ac- 3°
cidentibus: quorum alia ſibi vident̃ ꝓpria: alia vo per
ipſam inſunt animalibus.
¶ Difficillimum eſt cognoſcere animam. Probatur a 4°
priori. Primo qr aut eſt vna cõmunis via inueſtigãdi
omnium quiditates: ⁊ tunc oportet ſcire illam: aut nõ:
⁊ tunc oportet proprias vias ſingulis aſſignare. Scdo
quia cognita via: quum diuerſorum diuerſa ſint prin-
cipia propria: propria principia anime habẽda reſtant
multis queſtionibus: videlicet.
¶ Utrum ſuba aut quãtitas ⁊c. ſit anima. Qõ p°.
¶ Utrum actus aut potẽi. hec. n. non parũ differunt. 2°
¶ Utrum partibilis aut impartibilis. 3°
¶ Utrum eiuſdem ſpeciei omnis anima an non. 4°
¶ Utrum ſpecie tantum differant an genere. 5°
¶ Utrũ vna rõ ipſius eſt ſicut aĩalis: aut ſ̃m vnãquãq̃ 6°
alteram: aĩal aũt vniuerſale: aut nihil eſt: aut poſteri⁹ eſt.
¶ Utꝝ oportet p̃us q̃rere totã animã: aut partes. 7°
¶ Que vel quasi partes anime nate ſunt differre. 8°
¶ Utrum prius de potentijs: aut de actibus. 9°
¶ Utrum prius de obiectis q̃ de actibus. 10°
¶ Non ſolũ qꝺ quid eſt vtile eſt ad cognitionẽ accidẽ- Concl°. 5°.
tium: ſed econtra accidentia magnã partẽ ꝯferunt ad
cognoſcendũ qꝺ quid eſt. Probat̃ quo ad ſecundã par
tem: qr ex apparentibus oĩbus: aut pluribus acciden-
tibus optime ſubſtantiã venamur. Probat̃ qr omnis
demonſtrationis principium eſt qꝺ quid eſt.
¶ Diffinitiones ex quibus non facile cognoſcunt̃ acci Correlariũ
dentia dialectice ſunt ⁊ vane.
¶ Dubium neceſſarium ⁊ non leue.
¶ Utrum omnes anime paſſiones ſint cõmunes ſibi Queſtio.
⁊ habenti animã: an ſit aliqua ꝓpria anime: declarat̃
ambiguitas in cõmuni: qr quedã apparent cõmunes:
vt iraſci ⁊c. quedam aſſimilant̃ proprio vt intelligere:
attamen ſi intelligere eſt fantaſia: aut nõ ſine fantaſia
nõ ꝯtinget ſine corpore eſſe. Secũdo declarat̃ neceſſi-
tas: qr ſi aliqua paſſio: aut operatio eſt ꝓpria anime: cõ
tinget ipſam ſeparari: ſi vero nulla eſt ſibi ꝓpria nõ eſt
ſeparabilis: ſed aſſignabit̃ ſibi operatio in abſtractio-
ne: ſicut recto tangere ſpheraʒ in puncto: qꝺ nõ inuenit̃
niſi in materia. Tertio probat̃ prima pars dubij: qr cũ
ira: timore: ⁊ alijs huiuſmodi interuenit paſſio corpo-
ralis: vt pʒ ex duplici ſigno. Primo qr a duris ⁊ mani-
feſtis ꝯtingit nõ exacerbari: ſed a paruis. Secundo qr
nullo terribili imminente aliqui timent.

¶ Paſſionum

Correla^m. ¶ Paſſionum rationes in materia ſunt.

Correla^m. ¶ Paſſionum diffinitiones ⁊ ſubiectum efficiens finē q̄ exprimentes ſunt.

Correla^m. ¶ Phyſici eſt conſiderare de anima: aut omni: aut huiuſmodi: ſeu de omni: aut de hac.

Differen. ¶ Phyſic^9 differt in diffiniēdo a dialectico artifice mathematico ⁊ meta^o. Declarant̄ ſingula. A dialectico q̄dem: q2 hic per formam: ille per materiaʒ diffinit: declarat̄ ex diffinitionis diuiſione in formaleʒ tantū: materialem tantum: ⁊ cōplectentem vtrūq3. Ab artifice: q2 phyſicus circa oēs paſſiones eſt corporis phyſici: vt ſic ille non. A mathematico: q2 hic ſm abſtractionem: nō in quātum talis corporis paſſiones cōſiderat. A metaphyſico: q2 hic de omnino ſeparatis eſt.

¶ Senes autem hec eſt.

ARiſtoteles intendens de anima ſciam tradere prohemium hoc premiſit: in quo p̄ncipaliter quattuor cōditiones huius ſcientie declarat. ſ. dignitateʒ: vtilitatē: ordinē: ⁊ neceſſitatem: dignitatem quidem in p̄ma cōcluſione: vtilitatē vero in ſcḋa: ordinē aūt principaliū partiū in tertia: neceſſitateʒ in reliquo tali ordine. Quiaʒ. n. duo tractāda dixerit. ſ. qḋ quid eſt anime: ⁊ accidentia eius ꝓpria ⁊ cōmunia ſibi ⁊ corpori. Primo oſtendit neceſſitatē tractandi de qḋ quid eſt aīe ex eius difficultate maxima: ⁊ hoc in q̄rta cōcluſione cū adiunctis decē queſtionibus: ⁊ quinta cōcluſione cum ſuo correlario: quā quintā cōcluſioneʒ addidit ad aſſignandū rōnem: quare queſtionibus de ſubſtātia aīe inſeruit queſtiōes de accītibus: vltimas enī qōnes de extrinſecis fecerat. Deinde oſtēdit neceſſitatē tractandi de accidētibus aīe: mouendo arduam valde queſtionē de paſſionibus aīe: ex cuius aliq̄lī diſcuſſione deducit tria correlaria: in quibus ſimul oſtenditur: ad quā p̄hie partem ſcientia de aīa ſpectat: ⁊ q̄ſi incidēter adiungit̄ differētia phyſica a dialectico artifice: mathematico: ⁊ metaphyſico.

¶ Circa primā ꝓpoſitionē littere occurrit dubiuʒ: qūo omnis notitia ſit de genere bonoꝝ bonorabiliū: cū notitia practica in hoc diſtinguatur a ſpeculatiua: q̄ illa bonum laudabile: quia propter opus: hec bonuʒ honorabile eſt: quia propter ſe queritur.

Sug. c. ci. ¶ Ad hoc breuiter dicitur: q̄ omnis ſcientia inquātum ſcire facit: eſt honorabilis: ſed in hoc differt practica a ſpeculatiua: q̄ ſpeculatiua in quantum huiuſmodi eſt ꝓpter ſcire tātum: ⁊ ideo ſimpliciter honorabilis: practica aūt claudit in ſe duo. ſ. ſcire ⁊ operari: cū q̄ operari eſt nālis finis ipſius ſcire: ⁊ iō practica ſimplr eſt de numero laudabiliū: ſm quid autem inquātum. ſ. facit ſcire eſt de numero honorabiliū: cuius ſignuʒ eſt: q̄ in artificialibus ⁊ miramur: ⁊ honoramus īgenioſos: qui ſubtiliter adinueniūt: aut ſciunt rōnes operū reddere. Uerificatur ergo prima ꝓpoſitio Ariſtotelis: q̄ omnis notitia eſt de numero honorabiliū: q2 omnis itellectualis habitus in quātū noſſe facit eſt honorabilis.

¶ Circa probationē p̄me cōcluſionis dubium occurrit qūo ſciētia de aīa excedat alias in certitudine demonſtrationis. Aut enī eſt ſermo de certitudine ſm ſe: aut quo ad nos. Si ſm ſe: falſum eſt. Tum q2 mathematice demōſtrationes ſunt certiores. q2 abſtrahunt a motu ⁊ varietate nātis dubitationes cauſante: a quibus nō abſtrahit ſciētia de aīa. Tum q2 demōſtrationes libri phyſicoꝝ ſunt certiores: q2 pauciora includunt: vtpote abſtractiſſime in p̄hia nāli. Si quo ad nos: falſuʒ quoq3 videt̄. Tum q2 mathematice demōſtratiōes ſunt etiam nobis certiſſime: vt dicit̄ in 2° metaphyſi. textu ⁊ cōmēto vltimo. Tuʒ quia inter partes p̄hie naturalis iſta ambiguitatibus eſt plena: vt experiētia teſtat̄: paucarum nāq3 ad modum queſtionum certas habemus ſolutiones de anima: plures autem ſunt in phyſicis ⁊ in medijs ſcientijs.

¶ Ad hoc quidā dicunt: q̄ hic eſt ſermo de certitudine quo ad nos: ⁊ hi bifariā dicūt. Naʒ diuus Thomas de hoc nō ſollicitus: de certitudine nō acq̄ſita: ſed ſuppoſita: nō demōſtrationis effectu: ſed p̄ncipio. ſ. qōnis an eſt: gloſauit: certiſſimū eſſe dicēs nobis aīam eſſe. Alij vero de hac qōne ſolliciti dicūt ꝓpterea ſciam de aīa eſſe certiſſimā quo ad nos: q2 ex ſenſibilibus obiectis: ſcʒ ⁊ actib^9 noſtris certiſſimis nobis ꝓcedit: ⁊ aſſerūt ꝓpter hoc hanc ſciam etiā mathematicarū certitudinem quo ad nos excedere. Op. S. T. ¶ Sed hi fallūtur dupl'r. Primo q2 certitudo quo ad nos demōſtratiōis nō attendit̄ penes certitudinē quo ad nos rerū: ex q̄bus ꝓceditur. ſed penes certiorē applicationeʒ eorū a quo ꝓcedit̄ ad id: ad qḋ ꝓcedit̄: ſeu medij ad ꝯcluſioneʒ: quātūcūq3. n. actus videndi ſit mihi certus: ⁊ cōnexio eius ⁊ q̄litas cōnexionis ad id: qḋ de poteñ. viſiua: vel organo ſcire volumus ſit incertior: nō pōt dici q̄ demōſtratio ſit certior: modo aūt nō experimur in nobis certitudinem taliū cōnexionū eſſe: aut facillimā: imo tales colligatiōes ſunt nobis valde ambigue. Secūdo q2 dū d̄r in 2° metaphy. q̄ mathematice ſunt in p̄mo gradu certitudinis: ⁊ naturales ſequūtur eas: oʒ itelligere hoc de certitudine ēt quo ad nos: aliter mathematice nō eēnt in p̄mo gradu. Nec pōt dici q̄ nālis eſt certior quo ad nos tm̄: q2 hoc nō pōt niſi hoc mō ſaluari. ſ. q̄ certitudo quo ad nos nālis excedit certitudinem quo ad nos mathematicā. Sed vt ex dictis iaʒ patere pōt: hoc falſum eſt. Tum q2 applicatio medij ad ꝯcluſioneʒ certior nobis eſt in mathematicis q̄ʒ in nālibus. Tuʒ q2 vt pʒ primo poſterioꝝ cap. 22. ſcia ſimul dicēs q2 ⁊ ꝓp quid abſolute eſt certior dicēte q2 tm̄: aut ꝓp q̄d tm̄: ſʒ mathematice dicūt q2 ⁊ propter quid ſimul ſciētia de aīa nō: ergo abſolute loquēdo propoſitio dicēs ſciētiaʒ de aīa excedere illas in certitudine: eſt falſa.

Opi. Albti ⁊ Themiſt ¶ Albertus aūt magn^9 Themiſtiū ſequēs vult q̄ hic ſit ſermo de certitudine ſm ſe: ⁊ pro tāto ſcia de aīa excellit alias excepta diuina: q2 hic agit̄ de lumine itellectus agētis ſm ſe certiſſimo: vtpote examine oīs certitudinis. Et ſi ꝯtra hoc arguat̄ q̄ eadem rōne dici debuiſſet certior q̄ʒ ſcia diuina: q2 ēt lumine agētis itellectus examinat̄ oīs metaphyſicalis certitudo: diceret̄ q̄ metaphyſica iō excipit̄: q2 tractat de certiori oīum examine claro. ſ. lumine oīum itelligētiaruʒ: qḋ eſt oīs entitatis ⁊ v̄itatis mēſura: vt d̄r in 2° metaph. tex. 4°.

Opio ꝓpa. ¶ Mihi diſtinguēdū videt̄: q2 aut loqmur de hac ꝓpoſitione vt eſt ab Ariſtotele dicta: aut vt expoſita eſt ab Auerroy: ⁊ Alberto. Primo. n. mō indefinite ꝓpoſita eſt cōparatio: neq3. n. in textu comparat̄ ſcia de aīa oībus ſciētijs: neq3 determinate aliq̄bus: ſʒ tm̄ d̄r q̄ in p̄mis ponēda eſt ꝓp certitudinē. Unde qū cōparatio ſimpl'r ꝓlata nō itelligat̄ reſpectu rerū alteri^9 generis: vt ex 7° phyſi. tex. 21. ⁊ ꝯſequētib^9 habet̄: ſat eſt ſaluare: q̄ ſcia de aīa eſt certior ceteris partibus p̄hie nālis. ¶ Ad cui^9 euidētiā ꝯſiderādū eſt: q̄ vt in p̄mo poſterioꝝ cap. 22°. d̄r: ſimpl'r vna ſcia d̄r altera certior: aut q2 dicit q2 ⁊ ꝓp q̄d: aut q2 eſt de his: que ex paucioribus cō-

ſtantiaꝫ qꝛ eſt de forma. Si igit̃ ſciētia de anima eſt
alijs certior: alterū triū modoꝝ opꝫ eſſe. Iudicio autē
meo tertio mō ē certior ceteris ſciētijs pħicis: qꝛ eſt de
formaliſſima re ꝯſiderata in pħia nāli: ⁊ ceterarū ſciē-
tiarū nāliū ſubiecta māliter ſe hñt reſpectu aīe: vt enī
pꝫ in 2° phyſi. tex. 26. terminus pħice ꝯſideratiōis eſt
ad formā partim ſeparatā: ⁊ partim ꝯiunctā: que eſt aīa
humana oium nārū excellentiſſima. Eſt ēt aīa in cō-
muni formale reſpectu ceterorum. vt pꝫ diſcurrendo.
¶ Ad obōnē aūt de demōſtratiōibus traditis in libꝛ.
pħicoꝝ dicit̃: ꝙ ſcīa de anima: ⁊ libri pħicoꝝ ſe habēt
quodāmō ſicut excedentia ⁊ exceſſa quo ad certitudi-
nem ſm ſe: qꝛ aīaſtice ſunt certiores iuxta illū modū
quo ſcīa de forma eſt certior ſciētia de mā: phyſice vō
ſunt certiores iuxta illū modū: quo certitudo attendit̃
penes paucioꝝ incluſionē: q̄uis ēt hoc nō oīno ſit ve-
rum: qꝛ aīa eſt ſimplicius quid ꝙ̄ ens mobile ſiue cor-
pus mobile. pñcipia .n. tam entis mobilis ꝙ̄ corporis
mobilis ſunt mā forma ⁊ pꝛiatio: aīa aūt nō eſt cōpoſi-
ta ex mā ⁊ forma: qꝛ ergo eſt certior iuxta vnū modū:
⁊ in illo mō quo videt̃ excedi: hꝫ etiā ſuā excellentiā.
Ideo ſimpliciter dicta eſt hic certior loquendo de cer-
titudine ſm ſe. Nec incōueniens videt̃ ꝯcedere ꝙ ſit
etiam eiſdem certior quo ad nos: qꝛ ⁊ ſi in oībus pħie
nālis partib⁹ multe relinquant̃ ambiguitates: ⁊ diffi-
cile admoduꝫ foret enumerare vbi plures hmōi ſint.
Attamē qꝛ certitudo animaſtici diſcurſus ſup noſtra
intrinſeca experientia fundat̃: ceteri ſup extrinſeca: iō
certior dicit̃. ¶ Si aūt ſecūdo mō ꝓpoſitio hec itelli-
gatur: tunc maior iminet difficultas: qꝛ expreſſe iſti vo-
lunt ꝙ cōparatio fiat reſpectu oium ſciarū excepta di-
uina: ex hoc .n. ꝙ diuina excipit̃: manifeſte pꝫ: ꝙ de cer-
titudine ſm ſe loquunt̃: alioquin excipere illā non de-
buiſſent. Difficile aūt admoduꝫ vident̃ ſaluare ꝙ ſcīa
de aīa ſit mathematica certior. Tum pp̄ obiectiones
adductas. Tum qꝛ tota latitudo nāliū includit in ſe
māin ſenſibilē: ⁊ tota latitudo mathca abſtrahit a ma-
teria ſenſibili vt formale a māli: ꝯſequenter mathe-
maticū genus certius oīno ſm ſe eſt ꝙ̄ qdcūqꝫ phyſi-
cum. ¶ Propter reuerentiā tñ tantoꝝ viroꝝ ⁊ pħoꝝ
dici pōt: vt Albertus ipſe expōſuit: ꝙ ſcīa de aīa certior
ſm ſe eſt rōne luminis intellectualis: de quo tractat: ⁊
quū lumen intellectus ſe habeat vt formale reſpectu
oium mathematicoꝝ ⁊ nāliū entiū: ꝯſequens eſt ꝙ
certitudo illa reducit̃ ad illū moduꝫ certitudinis: quo
forma eſt certior mā. Ita ꝙ qꝛ aīa intellectiua eſt cer-
tior ſm ſe quocūqꝫ ente excepto diuino: iō ſcīa de aīa
dicta eſt certior ceteris ſciētijs excepta diuina. ¶ Ad
obiectiones aūt in oppoſitū dicendum eſt: ꝙ aliud eſt
abſolute loqui de nālibus: ⁊ aliud de tali pñcipio natu-
raliū: puta aīa intellectiua: quiꝫ .n. nālia omnia quāta
ſint ⁊ mālibus qualitatibus ſubiecta: ⁊ mathematica
a talibus ſenſibilib⁹ abſtrahant: ꝯſequēs eſt ꝙ mathe-
matica certiora ſm ſe dicant̃: cum aūt anima intelle-
ctiua imaterialis ſit: ⁊ nō quanta ⁊ nec qualis vt dicit̃
tertio de anima textu 6° ⁊ ſit principium naturalium
quorundam: conſequens eſt ꝙ aliquod principium na-
turalium nō comparet̃ ad mathematica: vt materiale
ad formale. immo eſt abſtractior illis: qꝛ immateriali-
tas ſua eſt in eſſe naturali: illorum vero imaterialitas
eſt in eſſe cognito. ¶ Nec obſtat ſi anima intellectiua
non ſit totaliter de conſideratione naturalis pħi: qm̄
etiaꝫ vt intellectiua eſt ex fantaſmatibus imaterialis
cōſideratur ⁊ abſtracta ſm eſſe: pro quāto intellectus
nullius corporis eſt actus: vt infra dicetur. ¶ Siquis
tamē vult ſequi dicentes: ꝙ iſte ſermo debet accipi cō-
iunctim: forte liber erit ab his anguſtijs: dicet enim ꝙ
ꝓpter vtraqꝫ hec ſimul ſumpta .ſ. certitudinē ⁊ nobili-
tatem ⁊ nō ꝓpter alterū eorum ſigillatim ſcientia de
anima excedit mathematicas: que carent nobilitate ⁊
ſi excedant in certitudine: ⁊ ſic de alijs.

¶ Circa eandē probationē dubium eſt quō ſcientia de
aīa excedit alias nobilitate ſubiti excepta diuina. Tū
qꝛ ſciētia de corporibus animatis nobilior eſt: quem-
admodū corpus animatū eſt nobilius aīa ⁊ vniuerſa-
liter totū ſua parte. Tum qꝛ illa pars pħicæ in qua inue-
ſtigatur primus motor eſt nobilior iſta. Non congrue
videt̃ etiā excepta metaphiſica: qꝛ aīa intellectiua pre-
ſertim nobilior eſt ꝙ̄ ens: qd̄ eſt ſubm metaphyſice.
¶ Ad hoc breuiter dicit̃: ꝙ cum ſubſtātia nobilior ſit
omnibus accidentibus: ⁊ ſubſtantia diuidat̃ in māin
formā ⁊ cōpoſitū ſecūdo huius tex. 2° ⁊ forma ſit no-
bilior vtriſqꝫ: vt pꝫ 7° metaphyſice tex. 7° ⁊ omnibus
formis naturalibus nobilior ſit anima: vt ex multipli-
citate operationū eius apparet: conſequens eſt ꝙ oiuꝫ
entium infra intelligentias nobiliſſimum ſit anima.
¶ Ad primam autem obiectionem in oppoſitum di-
citur: ꝙ quia comparatio ſupponit diſtinctioneꝫ extre-
morum: non eſt comparanda anima corpori animato:
vt includit animaꝫ ⁊ aliquid vltra: quia nec ſic ab alia
ſcientia ꝯſideratur: qm̄ oporteret iterare dicta de aīa:
ſed comparanda eſt corpori animato: vt diſtinguit̃ cō-
tra animam: ſicut ⁊ cōſiderat̃ in libris cōſequentibus
de anima. Hoc aūt modo cōſtat animā eſſe magis no-
bilem: ſicut vniuerſaliter forma hoc mō eſt nobilior cō-
poſito. ¶ Nec te decipiat: ꝙ prima facie non videtur
poſſibile abſtrahere compoſitum a forma: hoc enī ſm
rem quidem impoſſibile eſt: ſed ſm intellectum diffi-
cile non eſt: poſſumus .n. ſeorſuꝫ conſiderare forme cō-
ditiones: ⁊ ſeorſuꝫ que in compoſito ex compoſitionis
parte redundant: vt pꝫ cōferenti conſiderata in his li-
bris de anima cum his: que traduntur in libris de ve-
getabilibus: ⁊ de animalibus. ¶ Ad ſecundā vō obie-
ctionem de primo motore dicit̃ a quibuſdam: ⁊ bene:
ꝙ quāuis ſubā primi motoris ſit nobilior aīa ſub rōne
tamen motoris nō eſt nobilior ꝙ̄ aīa: qꝛ viuificare no-
bilius eſt ꝙ̄ mouere. ¶ Sed contra hoc eſt: primo qꝛ
motus ille eſt vitalis: vt pꝫ in .8° phyſi. tex. primo. ⁊ cō-
ſequenter loqui de pmo motore vt ſic: eſt loqui de pri-
mo viuificatore ⁊ nobiliori modo ꝙ̄ anima: qꝛ ille vi-
uificat effectiue: aīaꝫ formaliter. Cauſalitas enī effecti-
ua nobilior eſt ꝙ̄ formalis: qꝛ hec imperfectionem ne-
ceſſario ponit in eo cuius eſt: illa vero non. Secūdo qꝛ
imaterialitas primi motoris ⁊ infinitas intēſiua virtu-
tis motiue ſm multos: que ibi conſiderantur: nobilio-
res cōditiones ſonant ꝙ̄ animare ⁊ ſimilia. ¶ Ad pri-
mum dicit̃: ꝙ quicquid ſit de vita orbis: motus ille in
quantū vitalis nō pertinet ad pħicum: ſed ad librum
de aīa. In 8° autem pħicoꝝ ſolum conſiderat̃ vt mo-
tus ducens in motorem eternuꝫ ⁊ impartibilē. ¶ Ad
ſecundum dicit̃: ꝙ ratio quare anima ſit nobilior pri-
mo motore nō eſt preciſe: quia viuificare nobilius eſt
ꝙ̄ mouere. Sed quia conditiones tractate de anima
ſunt nobiliores formaliter ꝙ̄ tractate ibidem de pri-
mo motore: eſſe enim intellectiuum: ⁊ quid ſit intelli-
gere: de quibus hic eſt ſermo: nobilius quid importent
ꝙ̄ eſſe impartibile: de quo ⁊ hic tibi tractatur. Infini-
tas autem intenſiua cum modum rei importet nō po-
teſt maiorem nobilitatem ponere: ꝙ̄ latitudo illius
cuius eſt comprehendat. verbi gratia: infinitas inten-

ſiua in

ſius in albedine non põt nobilius quid dicere: ꝙ albe/
dinis latitudo ambiat. Nõ.n.albedo infinite intẽſiue
eſſet pfectius ens ꝙ̃ hõ: ⁊ ſic de alijs: quũ ergo virtus
motiua ſm ſuã rõnem formalẽ ſit ignobilius gd virtu
te viuificatiua ⁊ intellectiua: quãtũcũq ponaẽ virtus
motiua infinita: nũq̃ egredieẽ limites virtutis moti/
ue: nec p hoc nõ ſequiẽ ꝙ ſit nobilius quid ꝙ̃ virtus in/
tellectiua: de qua hic tractaẽ. ❡ Ad tertiã vo obiectio
nem de exceptiõe metaphice dr: ꝙ neceſſario excepta
eſt meta^{ca}. Tũ qꝛ ſubm pncipale.ſ. genus ſubarũ ſepa
ratarꝫ eſt lõge nobilius anima. Tũ qꝛ ſi pfectiões oẽs
formaliter ⁊ pciſe conſidereneẽ.ſ.eſſe.viuere. intellige
re.⁊c̃.vt.S.Tho.in pma parte.q.4.arti.p ⁊ 2° docuit:
eẽ eſt pfectiſſima oium: ⁊ cõparaẽ ad oẽs: vt actus ad
potentiã. Uñ quũ ſcia de aĩa ſit de viuere ⁊ itelligere: ⁊
meta^{ca} ſit formalr de eẽ ſeqẽ ꝙ metaphica ſit nobi/
lior. Uñ Nicola^{us} pipathetic^{us}. vt dr l.12.metaph.ↄmẽ.
44° dixit: ꝙ ſcia pmi dei eſt de eẽ: qđ reſpicit p^{us} phia.

Tex.2. ❡ Circa dicta Cõmentatoris in 2° cõmen.ſupra 2° ↄclo
ne dubiũ occurrit: qꝛ nõ videẽ verꝫ: ꝙ hec ſciẽtia adiu
uet alias ex hoc ꝙ facit acqrere cognitioné cauſarꝫ pri
marũ ꝓpõnũ. Tum qꝛ prima principia non hñt cau/
Cap.7. ſas: aliogn eẽnt demonſtrabilia: qꝛ vt dr in 2° poſterio.
eorꝫ eſt demonſtratio: quorũ eſt altera cauſa. Tum qꝛ
animaſticus nõ eſt certior de primis pncipijs ceteris:
ſꝫ aut ſunt equalr certa: aut metaphyſicus: cui^{us} eſt de/
fendere illa: ⁊ cui eorꝫ termini ſunt ꝓprij: qꝛ vniuerſa/
liſſimi: omnibus certior eſt. ❡ Ad hoc dicunt quidaꝫ:
ꝙ pma pncipia duplr cõſiderari poſſunt. Primo mõ
ſm ſua ſignata: ⁊ ſic ſunt indemõſtrabilia: nec habent
cauſas: qꝛ nulla eſt extrinſeca ratio inheſionis pdicati
ad ſubm: ſꝫ ex ꝓprio terminorꝫ ſignificatis firman/
tur. Et hoc mõ nõ accepit ea hic Auerroys. Alio mo/
do ſm ꝙ ſunt quedã entia in anima ſiue ſpẽs intelligi
biles: ſiue ↄceptus: ſiue actus intelligendi: ſiue qđcũq
aliud in aĩa ponãt: ⁊ ſic cãnẽ ab intellectu agẽte ⁊ fan
taſmatib^{us}. Et qꝛ hec declaranẽ hic.iõ dixit Auerro. ꝙ
hic acqriẽ cognitio cauſarũ pmarũ ꝓpõnum.

❡ Sed hec rñſio Auerroys mentẽ nõ pcipit. Tum qꝛ
pari rõne poterat dicere: ꝙ ſciẽtia de aĩa iuuat alias:
qꝛ declarat cauſas omnium ꝓpõnum ⁊ non ſolũ pma
rum: imo oium etiã quiditatũ. Illa.n. diſtinctio nõ ſo
lum hꝫ locũ in primis ꝓpõnibus: ſed in oibus cõple/
xis ⁊ incõplexis intellectis. vt pꝫ.3. de aĩa cõmen.5. ⁊
in libro de anima tradiẽ: ꝙ intellectus agens ⁊ fantaſ
mata ⁊c̃. ſunt cauſe oium horꝫ: vt entia in aĩa ſunt ⁊c̃.
Tum qꝛ verba ſubiuncta ab Auerroy ad ꝓpoſitũ nõ
eẽnt.ſ. ⁊ cognitio alicuius p cãm eſt firmior cognitiõe
ſui eſſe tm̃. hec.n. vba ſupponũt id: cuius cauſa hic de/
clarãdo ↄfirmaẽ ſm eẽ notũ eſſe oibus ſcientijs. Con/
ſtat aũt ꝙ mathematicus vt ſic nec eẽ: nec cãm nouit
entiũ in aĩa: ꝙ̃uis ille hõ qui eſt mathematicus expe/
riatur in ſe aliqua repreſentari. in nulla eniꝫ parte ma/
thematice ſupponuntur: aut tractentur iſta vt pꝫ.

❡ Dõm eſt ergo: ꝙ qꝛ Auerroys loquiẽ de pncipijs pri
mis vt oibus ſcientijs ſunt cõia: ⁊ cõis ſunt ſm ſua ſi/
gnificata: ſm que virtualiter ingrediunẽ oẽs demon/
ſtrationes: ⁊ in oibus ſciẽtijs ſupponunẽ. Cõſequẽs eſt
ꝙ de principijs ſm ſua ſignificata dcm̃ ſit: ꝙ habeant
cauſas: quarꝫ notitia hic acqriẽ. ❡ Ad cuius euidẽtiaꝫ
ſciendũ eſt: ꝙ pme ꝓpões ſm ſua ſignificata dupli
citer ſumi poſſunt. pmo mõ in ſe ipſis: ⁊ ſic ſunt indemõ
ſtrabilia ⁊ carẽt cauſis. Alio mõ in ſuo aſſenſu: ⁊ ſic ha
bent cauſas notificatas in ſciẽtis de anima. Cauſa eni
ꝙ aſſentiatur primis pncipijs eſt efficacia luminis in/
tellectus agentis. in hoc.n. differunt prime ꝓpoſitiões
a poſterioribus: ꝙ poſteriores ad aſſentiendũ ſibi nos
non cogunt niſi medio termino adiũcto lumine intel/
lectuali fulgẽte. prime aũt ſolo intellectus lumine nos
conuincunt. Patet aũt hanc fuiſſe menteꝫ Auerroys.
Tum qꝛ ſic conſtat aliquid dixiſſe ſingulare de pmis
principijs. Tũ qꝛ ſic optime ſaluaẽ dicta appoſita in
cõmen. inter animaſticũ ⁊ alios. In hoc.n. cetere ſcien
tie primarꝫ ꝓpoſitionum eſſe tm̃ cognoſcunt: qꝛ illis aſ
ſentiunt: illas ſupponunt: ⁊ ſuper illas oẽm ſuarũ pro/
poſitionum firmitatẽ fundant. hec aũt non ſoluꝫ acci/
piẽdo ſic eẽ illis aſſentit: ſꝫ ẽt cognoſcit ⁊ declarat cau/
ſam: ꝓpter quã ab oibus acceptantur. Et ex hoc ſequiẽ/
tur alia differẽtia illata: ꝙ cognitio principiorũ ſit fir
mior in hac ſciẽtia ꝙ̃ in alijs. cauſa.n. aſſenſus notifica
ta aſſentienti firmiorem ipſiꝫ reddit ꝙ̃ occulta. Quã/
uis metaphyſicus quandam excellentiam circa cogni
tionem principiorum obtineat: ſed quia eſt alterius or
dinis: quia ex parte terminorꝫ ſe tenet. vt pꝫ in 4° me
taphyſice propoſito non obſtat.

❡ Circa calcem cõmenti ſexti vbi dr. ꝙ actus ⁊ poten/
tia ſunt valde oppoſita: nota ꝙ non intelligitur de op/
poſitione relatiua: vt quidaꝫ intelligunt. Tum quia il/
la non eſt ad ꝓpoſitum. Tum quia inter oppoſita rela
tiue non datur maior ⁊ minor oppoſitio: aut ſi daẽ: con
ſtat ꝙ magis oppoſita erũt relatiua reciproca ꝙ̃ non
reciproca: qualia actus ⁊ potẽtia ſunt apud Ariſtote. 9°
metaphyſice. tex.cõ.13. vbi expreſſe vult ꝙ potẽtia dif
finiaẽ per actum: ſed non econuerſo. Intelligenda eſt
ergo de oppoſitione priuatiua: oppoſitio ſiquidem pri/
uatiua: quum attendatur ſm perfectum ⁊ imperfectũ
radix eſt contrarietatis inuente in quolibet genere. vt
patet.10. metaphyſice. tex.com.15. quia duarum ſpecie
rum ⁊ differentiarum altera ſe habet vt perfecta: alte/
ra vt imperfecta. vt patet de albo ⁊ nigro ⁊ alijs. Ra/
dix autem omnis perfectionis actus eſt. radix vero im/
perfectionis eſt potentia: quia quicquid mali: aut imp
fectionis alicui contingit. non niſi propter potentiam:
que eſt in eo euenire patet: ſm id eniꝫ quod actu quis
habet: detrimentum nullum patitur inquantum hu/
iuſmodi: ſed accidit vel priuari re habita vel non ha/
bere habendam propter nãm potentie. Unde omnia
entia: quia habent aliquid perfectionis ⁊ aliquid imp/
fectionis dicuntur compoſita ex actu ⁊ potentia: exce/
pto Deo glorioſo: qui ſolus eſt actus a potẽtia omnino
liber. Ualde ergo opponuntur actus ⁊ potentia oppo
ſitione priuatiua: quia opponũtur vt radices perfectio
nis ⁊ imperfectionis: immo vt radices habitus ⁊ pua/
tionis.ſ. eſſe ⁊ non eſſe poſſibilis alicui. quantum enim
res habet de actu: tm̃ habet de eſſe: ⁊ quantum habet
de potentia: tantum de non eſſe. vt patet.

❡ Circa dicta Auerroys in cõmen.8. nota duo. pmo ꝙ
Auerroys cõtra Platonẽ dicentem: ꝙ ſcientia noſtra
erat de reb^{us} vniuerſalibus. i. vlr exñtibus: quales erãt
idee: ⁊ nõ de rebus ſenſibilib^{us}: que pticulariter exiſtũt
quales ſunt oẽs res materiales: dixit ꝙ ſcientia ⁊ diffi
nitio eſt particulariũ. i. rerum particulariter exñtium:
qm̃ quũ traditur ſcientia de homine: non docemus ni/
ſi naturã humanã hñtem eſſe in particularibus homi
nibus: ⁊ ſic de alijs. Et qꝛ de particularibuſ nõ eſt ſciẽ/
tia: debes dicere: ꝙ ſciẽtia eſt de rebus particularibus
.i. particulariter exñtibus. vlr aũt obiectis ⁊ cõceptis:
ita ꝙ res ſcite ſunt particulares in eſſendo. vles aũt in
concipiẽdo ſeu repñtando paſſiue: qꝛ vniuerſaliter re/
preſentantur intellectui. Scdo ꝙ quum dicitur: ꝙ in/

tellectus facit vniuerſalitatẽ in rebus: hoc nõ intelligitur de actiõe aliqua intellectus: que ſic ad res terminetur: ꝙ eis auferat aliquid: puta ꝯditiones indiuiduales: aut ꝙ in eis ponat aliquã formã: que ſit vniuerſalitas: ſed de actiõe intellectus: qua ꝓducit̃ nõ in rebus: ſed in intellectu ſpẽs intelligibilis ſeu intellectio: qua res extra repreſentat̃: ⁊ obijcit̃ ſeu attingit̃ abſqꝫ cõditionibus indiuidualibus. Repreſentatur.n. ⁊ intelligitur lapis: non lapis hic. ex hoc.n. denominat̃ res ex̃ denominatiõe extrinſeca a ſpecie intelligibili vel ꝯceptione intellectus. ſicut color denominatiõe extrinſeca dicit̃ viſus ab actu vidẽdi: qui eſt in vidẽte ipm. facit igitur intellectus vniuerſalitatẽ in rebus: qꝛ cauſat ſpẽm ⁊ cõceptionem intelligibilẽ in anima: ad quã conſequitur in reb⁹ denomĩatio vniuerſalitatis. Entibus quippe rõnis nõ debet̃ fieri: aut cauſari ꝓprie: ſꝫ ex hoc ſunt: quia conſequuntur actiones anime.

Tex.8. ❡ Circa ſextã q̃õnem dubitatiuncula quedã occurrit: qꝛ videt̃ coincidere cũ p̃cedentibus. ❡ Ex quo.n. queſitum erat: vtrũ anime differãt ſpecie ⁊ genere: inquiſitum ſatis videt̃: an aĩa ſit diffinibilis vt genus an nõ: qḋ in ſexta q̃õne q̃rit̃. ❡ Ad hoc breuiter dicit̃: q̃cq̃d ſit de diuerſis introductiõe huius q̃õnis apud diuerſos ꝙ planiſſima ⁊ valde cõſona eſt expoſitio dicẽs: ꝙ iõ hec queſtio fuit neceſſaria: qꝛ deciſis omnib⁹ q̃õnibus p̃oribus: puta ꝙ aĩe differũt ſpecie ⁊ genere: aliud reſtabat ambiguũ. videlꝫ an iſta differẽtia generica eẽt tãta: ꝙ nõ pateret̃ animas in aliquo vno diffinibili cõuenire: ⁊ ꝯſequẽter ſingulaꝝ oporteat ſingulas diffinitiones dare: quẽadmodũ ꝯtingit in ſpecieb⁹ ſm̃ ſe conſideratis: an poſſint in aliquo vno vniuoco diffinibili adunari: quẽadmodũ animal cõmune eſt ſuis ſpeciebus. Formidandum aũt dixit hic eẽ Ariſtoteles: qꝛ ex hac q̃õne pendet: an anima in cõi ſit equiuocũ: analogum: aut vniuocũ. reliquã aũt q̃õnẽ: an.ſ. anime ratio vna ſit: vt vle ſeparatũ apud platonicos neceſſariã nõ eẽ ſubiũxit: qꝛ animal vle: aut nihil eſt ſm̃ eſſe in rerũ natura: aut eſt poſterius ſm̃.ſ. eſſe in intellectu.

Tex.12. ❡ Circa q̃õnẽ de paſſionibus nota: ꝙ vbi trãſlatio noſtra dicit: vtrũ oẽs ſint cõẽs: ⁊ habentis: trãſlatio arabica hꝫ: vtrũ oẽs ſint cõẽs: ⁊ ſint cum hoc ei: in quo ſunt. Et ꝓpterea Auerroys in cõmen.12. voluit: ꝙ Ariſtot. ꝓponeret in his verbis duas q̃õnes: alterã de cõmunicatione corporis vt organi per illa verba: vtrũ oẽs ſint cõẽs: alterã de cõicatione corpis: ſeu corporei alicuius obiti p illa v̓ba: ⁊ ſint cũ hoc ei: in quo ſunt loco: quorũ trãſlatio nr̃a hẽt ⁊ hĩtis. Dr̃ia aũt iter has q̃õnes pꝫ in cõmen. ⁊ p̃cipue: in.13. ⁊ nõ clariſſime mãifeſtabit̃.

Tex.12. ❡ Circa p̃mã conditionalẽ poſitã in q̃õne de paſſionibus.ſ. Si intelligere eſt fantaſia: aut non ſine fantaſia nõ erit hoc ſine corpore: dubiũ occurrit: qꝛ ex illa ſm̃ doctrinã Ariſtotelis neceſſario videt̃ ſequi aĩaꝫ intellectiuã nõ eſſe ſeparabilẽ a corpore: qꝛ ꝯiungẽdo huic ꝯditionali ꝓpõnẽ traditã in 3° huius tex.30. ⁊.39.ſ. ꝙ ſine fantaſmate nihil itelligit anima. formabit̃ ſyllogiſmus hypothetic⁹ a poſitiõe antecedẽtis hoc pacto. Si intelligere eſt fantaſia: aut nõ ſine fantaſia: non videt̃ hoc ſine corpore: ſꝫ intelligere eſt nõ ſine fantaſia. ergo nõ erit hoc ſine corpore: qḋ erat intentum.

Vid. Themiſtiũ in ꝓ cap.8. ❡ Circa ꝓceſſuꝫ Ariſtotelis occurrit dubiũ a Themiſtio ⁊ ab Auerroy in cõmẽto.13. motũ: qꝛ Ariſtoteles videtur erraſſe ꝓcedendo a deſtructiõe añtis ad deſtructionem ꝯñtis. quũ.n. dixit: ſi anima hꝫ operationẽ ꝓpriaꝫ ꝯtingit ipſaꝫ ſeparari: ſubdit deſtructionẽ añtis dicens. ſi nõ hꝫ operationẽ ꝓpriã nõ contingit ipſaꝫ ſeparari. rectius aũt ordo exigit: ꝙ ecõuerſo a deſtructiõe ꝯſequẽtis ad deſtructionẽ añtis ꝓcedat̃. ❡ Rñdent ad hoc Themiſtius ⁊ Auerroys: ꝙ duplex eſt genus ꝯditiõalium ꝓpoſitionum: quedã ſunt in quib⁹ ad antecedẽs neceſſario ſequitur conſequẽs: ⁊ in iſtis verificatur ꝙ ꝓcedi dꝫ ab oppoſito ꝯñtis: quedaꝫ v̓o ſunt in quibus ꝯñs nõ neceſſario ſequit̃ ad añs: ſed ꝯtingenter: ⁊ in illis arguendũ eſt a deſtructione añtis. Talis aũt eſt cõditionalis Ariſto. vnde dixit: ꝙ ſi aĩa hꝫ operationem ꝓpriã ꝯtinget ipſam ſeparari: ⁊ nõ dixit neceſſe eſt ipſaꝫ ſeparari. ❡ Sed hec reſpõſio difficultatẽ magnã parit̃ quo ad duo. Primo quo ad diſtinctionẽ ꝯditionalũ: qꝛ quũ omnis conditionalis vera ſit neceſſaria: opꝫ: ꝙ in omni cõditionali vera ad añs neceſſario ſeq̃tur ꝯſequens: ⁊ ſi nõ: cõditionalis illa nõ eſt vera: probaturqꝫ hoc ꝯtra proteruos ex ipſa ſignĩatione ꝯditionalis. Conditionalis ſiquidẽ in quãtum conditionalis ſignĩat: ꝙ ſi añs eſt: cõſequẽs eſt illi cõnexũ. verbi grã ſi ſortes eſt homo: eſt albus: ſignĩat ꝙ ad ſorteꝫ eſſe hominem ſequit̃ ſortẽ eſſe albũ: ſed ſi cõtingit hoĩem nõ eſſe albũ: planũ eſt ꝙ ad ſortẽ eſſe hoĩem nõ ꝯcomitatur ſortem eſſe albũ. Conditionalis igit̃ ſignificat nõ inherentiã albi ad hoĩeꝫ: ſed ſequelã albi ex eſſe hominis: ⁊ nõ erit adequata rei: qꝛ in re nõ eſt connexio: erit ergo falſa. Secundo quo ad illud dictũ ꝙ in conditionali cõtingente debet argui a deſtructione antecedentis: hoc enim patet eſſe manifeſte falſum: vt pꝫ in multis. ſi. A. eſt homo: põt eſſe albus. ergo ſi nõ eſt hõ: non põt eſſe albus: ⁊ ſimiliter: ſi currit. contingit ipſum loqui. ergo ſi nõ currit. nõ contingit ipſum loqui. ❡ Ad has obiectiones non oportet reſpondere quaſi verum non concludãt: ſed potius pro reuerentia talium phõrum interpretari dicta eorum: ⁊ ad veritateꝫ trahere: quãtuis forte ipſi eã nõ viderint. Vñ ad primã ꝯceſſo ꝙ omnis conditionalis vera eſt neceſſaria. ſaluari põt diſtinctio poſita. exponendo per cõſequens non propoſitionem cõſequentẽ: ſed rem cõſequentẽ. verbi grã. ſi eſt animal. põt eſſe homo: ꝓpoſitio ꝯñs eſt: ly põt eſſe homo. hoc aũt neceſſario cõnexum eſt animali inquãtum animal: eo tamen cõnexionis genere: quo poſſibile logicum cõnexũ eſt rebus: vt motui poſſe velocitari in infinitũ. hec.n. cathegorica: animal eſt homo: eſt contingens. Diſtincte ergo intelligant̃ cõditionales in eas. quarum ad rem antecedentem res cõſequens neceſſario ſequit̃: vt ſi currit: mouetur: ⁊ in eas: in quibus res cõſequens nõ neceſſario ſequit̃ rem añtem: ſꝫ contingẽter. vt ſi currit: põt bene currere: vel ſub alijs verbis in eas: quaꝝ añs ⁊ ꝯñs eſt de in eſſe: ⁊ in eas: quaꝝ añs eſt de in eſſe: ⁊ ꝯſequens poſſibili: vel contingenti. vt diſtinguitur contra neceſſarium.

❡ Ad ſecũdã dr̃: ꝙ vt ex rõne: quã aſſignat Themiſti⁹ põt concipi: dcm̃ illud verificatur in conditionali: cui⁹ res in antecedẽte poſita eſt ſm̃ nãm añs: ad accidens in ꝯñte poſitum. talis aũt nõ eſt aliqua res ſpecialior: ſꝫ opꝫ ꝙ ſit cõior. ſic.n. erit p̃us ſm̃ naturam: a qua nõ ꝯuertit̃ in eſſendo ꝯſequẽtia. vñ Themiſtius dicit: ꝙ in hmõi conditionalibus contingentibus añs ſe hꝫ vt totũ: ⁊ ꝯñs vt pars. Nõ intẽdit ergo de omni conditionali contingenti: ſed de tali.ſ. opꝫ igitur vtrũqꝫ dictuꝫ materialiter exponere. Et ideo ſunt reprehenſione digni: qꝛ logicã q̃õnẽ mouentes ⁊ tractantes rñdent terminis logicalib⁹: ⁊ tamẽ ſermo eoꝝ formaliter itellectus falſus eſt: q̃uis etiã mãliter itellectus vt expoſuimus nõ careat q̃õne: q̃ñ.ſ. in ꝓpoſito ꝯditiõalis Ariſt. in añte aſſumat totum ⁊ in ꝯñte partem.

Opi. Egi/dij. ¶ Egidius ergo aliter ſentit ⁊ meliꝰ: ꝙ in terminis con/uertibilibus licitū eſt arguere a deſtructione ꝯñtis: ⁊ a deſtructiõe añtis: ⁊ qꝛ ꝯditiõales Ariſtotelis conſtant
Opi. ſingu/laris. ex termis ꝯuertibilibꝰ: idõ nullus eſt defectꝰ. ¶ Mi/hi aūt occurrit dõm: ꝙ Ariſtoteles ꝗuis dixerit ꝓpõ/nes duas ꝯditionales: ex qbus poſſit formari ſyllogiſ/mus a deſtructiõe añtis: nõ tñ formauit: nec formare itendebat hic: qꝛ nõ erat ꝓpoſitū ſuū deſtruere añs: ⁊ ꝯcludere oppoſitū ꝯñtis: ſed tñ fundamenta ponere. vñ ſeparabilitas: aut inſeparabilitas anime iferri poſ/ſet. Fecit aūt hoc vtēdo doctrina tradita in pmo poſte/rioꝝ. cap. 12. ſ. ſi affirmatio eſt cauſa affirmatiõis: nega/tio erit cauſa negatiõis. Huiꝰ ſiquidem regule vſus ꝓ/poſito maxime conuenit: qꝛ vt cõiter ⁊ bene dr̃ non te/net niſi in cauſis ꝓpriis ⁊ pciſis: ſiue in eſſendo: ſiue in cognoſcēdo. Ponēs ḡ Ariſtoteles illas ꝯditionales nõ ſyllm̃ deſtructiuū ꝯflauit: ſꝫ oñdit ꝙ aīam hēre pro/priā opationē eſt ꝓpriū mediū reſpectu ſepabilitatis: dicēdo ꝙ hēre ꝓpriā opationē infert ſepabilitatē: ⁊ nõ hēre ꝓpriā opationē infert nõ ſepabilitatē: ⁊ hec expõ rñdet plano ſenſui littere. ⁊ ideo optima eſt ⁊c.

Tex. 12. ¶ Circa ſcḋam ⁊ tertiā conditionalē in eadeꝫ q̃õne po/ſitas dubium arduū occurrit: quō intelligi debent illi termini ꝓpriū ⁊ cõe: an. ſ. accipiaꝛ ꝓpriū anime. vt diſtinguiꝛ ꝯtra cõe ſibi ⁊ corpori organice: an vt diſtin/guiꝛ contra cõe ſibi ⁊ corpori obiectiue: an vt diſtingui/tur ꝯtra cõe ſibi ⁊ corpori partialiter. His. n. tribꝰ mo/dis opinatum eſt operationē aliq̃ꝫ poſſe eſſe cõem: aut ꝓpriam. Diciꝛ aūt operatio cõis anime ⁊ corpori orga/nice: que eliciꝛ ab aliqua parte corporis informata po/teſtatiua parte ipſiꝰ anime: ſicut viſio eliciꝛ ab oculo. Cõmunis aūt corpori obiectiue dr̃ opatio illa: cuꝰ pn/cipiū quidē elicitiuū eſt ſola anima: ſꝫ exerceri nõ põt abſq; corporeo aliquo obiecto: vt de intellectione no/ſtra creditur. Cõmunis aūt corpori partialiter diceret̃ opatio illa: que produceret̃ a toto cõpoſito pmo: ita ꝙ anima nõ eſſet rõ operādi talem operationē alicui par/ti. vt contingit in pmo mõ: nec ipſa ſola operationē eli/ceret. vt ꝯtingit in 2°. ſed eſſet rõ operandi toti compo/ſito pmo. Et per oppoſitum ꝓpriū anime tripl'r diciꝛ: aut ꝑ excluſionē corpis organici: aut ꝑ excluſionē corpo/ris vt obiti: aut ꝑ excluſionē corpis vt ptis pꝰ opantis ⁊ elicientis opus. ¶ Si. n. pmo mõ accipiant̃ ꝓpriū ⁊ cõe: ſeu nõ ꝓpriū. vt. S. Tho. exponit: 2ª conditiona/lis ingt Scotus in. 4. ſniaꝝ diſt. 43. q. 2. nõ eſt neceſſa/ria: ⁊ ꝯñter nec vera: qꝛ ſtat corpus concurrere ad illaꝫ operationē tertio mõ. Stat. n. ꝙ anima excludat quā/cūq; partem corporis a cõmunione alicuius operatio/nis: ⁊ tamē ſit ratio operādi toti compoſito primo: ⁊ ſic operatio nõ exercebiꝛ per organum: qꝛ organū cõſtat eſſe partē corporis organici: ⁊ tñ erit cõis anime ⁊ cor/pori 3° mõ: ⁊ ꝯñter non põt ex excluſione organi inferri ſeparabilitas anime: quā tamen infert conditionalis. ſcḋa pmo mõ expoſita. ¶ P. Sequiꝛ etiā ex hoc ſen/ſu: ꝙ prima conditionalis ſit falſa: qm̃ in prima condi/tionali Ariſtoteles dixit animā nõ eſſe ſeparabilē. taꝫ ſi intelligere eſt fantaſia. i. ſit per organum corporeū ꝗ̃ ſi intelligere eſt nõ ſine fantaſia. i. neceſſario cū ob/iecto corporeo. Ex hoc. n. manifeſte pꝫ: ꝙ ex excluſiõe organi tñ non põt inferri ſeparabilitas anime: ⁊ cõſe/quenter aut ſcḋa conditionalis in hoc ſenſu intellecta eſt falſa: aut pma nõ eſt vera ꝑ ſcḋa parte. ¶ Si vero ſcḋo mõ accipiant̃ ꝓpriū ⁊ cõmune. tunc nulla via ex ſenſibilibus reſtat ad concludendum intellectum ſeparatū: qm̃ nullā operationem experimur in nobis eſſe hoc mõ anime ꝓpriam: quā oportet intelligentē ſemper fantaſmata ſpeculari. ¶ Et vlterius ſequiꝛ ex hoc ſenſu: ꝙ dato ꝙ anima ſola eſſet ꝓpriū ⁊ primū pncipium elicitiuum ⁊ receptiuū intellectiõis: adhuc nõ poſſet concludi ipſam fore ſeparabilem: qꝛ iuxta ta/lem ſenſum 3ª cõditionalis obſiſteret. Hoc aūt eē in/conueniens: ⁊ cõmuniter crediꝛ: ⁊ ratione cõfirmaꝛ: qꝛ ſi vis operatiua in ſuſtinendo opus ſuū nõ dependet a ſubiecto: cõſequens eſt ꝙ vis eſſendi talis operantis nõ depēdeat a ſubiecto: qm̃ operatio ⁊ modus operan/di ſequunt̃ formā ⁊ modū eſſendi illius. ¶ Si aūt ter/tio mõ intelligant̃ ꝓpriū ⁊ cõmune. tunc tertia cõdi/tionalis eſt falſa: aut redit eadē difficultas: que erat in pmo mõ: qꝛ ſi ꝓpriū anime hoc mõ ſic excludit cor/pus: vt nõ poſſit dici ꝙ hõ ſit id: qḋ primo intelligit vt ſuppoſitū. tertia conditionalis manifeſte eſt falſa. Si aūt nõ excludiꝛ corpus: ne ſit pars ſuppoſiti: ſed exclu/diꝛ: ne ſit pars ſubti ipſiꝰ itellectus. tūc redit ambigui/tas in primo ſenſu tacta in ſcḋo argumento. ſ. ꝙ repu/gnat prime ꝯditionali iſta ſcḋa: qm̃ dato ꝙ intelligere ſit hoc mõ anime ꝓpriū. ſ. ꝙ excludat ⁊ partē ⁊ totū corpus ab eliciendo ipſum. adhuc nõ ſequitur ſepara/bilitas: qꝛ ſtat ꝙ depēdeat a fantaſia obiectiue: ac per hoc iuxta primā ꝯditionalē nõ erit ſeparabilis. ¶ Et lꝫ ꝓhemiū huiꝰ ſcie nūc tractemꝰ: ⁊ idcirco ſolute hic he q̃õnes relinquēde videant̃. ego tñ hic poſitas ꝓpõnes hic explanare ꝯſtitui tali ordine. pmo quō ſe hñt adin/uicē iſti modi ꝓprij ⁊ cõis: 2°. que ſit mens Ariſto. 3° ſi/gillatim rñdebiꝛ dubitatiõibꝰ motis examinādo ipſas ꝯditionales ſm ſe. Crediderim ſiqdē ego vtile hoc ꝓpo/ſitum fore appetentibus veritatē ſequi: obmiſſis affe/ctionibus ad hunc: vel illū. ¶ Sciendū ergo eſt: ꝙ ſe/cundus modus ꝓprie operatiõis anime: quo. ſ. excludi/tur corporeū obiectū: manifeſte infert primū: quo ex/cludiꝛ corporeū organum: qꝛ ſi operatio anime libera eſt ab omni materiali ex pte obiecti: ꝯñs eſt: ꝙ in ſub/iecto materiali non ſit: impoſſibile ſiquidem eſt mate/rialis organi operationē ad nullum corporeum omni/no terminari: an aūt pmus inferat ſm: ꝑſpicuū nõ eſt. pma ſiqdē frõte verba Auerroys in cõmen. 12. ⁊ 13. in/nuūt ꝙ nõ: dū tñ ſollicite diſtinxit duas q̃õnes de ex/cluſione organi: ⁊ de excluſiõe obiecti corporei. Et hoc idem apparet in Alberto. Scḋm vero. S. Thome pn/cipia oppoſitū dicendū eſt: qm̃ ipſe excluſione organi cõcluſum eſſe vult imaterialitatē ⁊ incorruptibilitatē anime: ⁊ ꝯñter ꝙ habeat aliq̃ꝫ operationem excluden/tem omne obm̃ corporeū in ſtatu ſeparationis ſaltē. ¶ Uerꝫ ne inter tales viros diſcordia iudiceꝛ: diſtin/guendū mihi videꝛ inter opationē ⁊ operantē animā: ⁊ dõm ꝙ ſcḋus quidē modus ifert pmū: ⁊ quo ad opa/tionē: ⁊ quo ad opantē: qꝛ ſi opatio abſoluta eſt ab ob/iecto corporeo: ⁊ ipſe nõ ſit ꝑ organū ⁊ pncipiū cuꝰ non eſt forma mãlis. primus võ infert ſm: nõ quo ad opa/tionē: qꝛ non ſequiꝛ ꝙ ſi aliqua opatio ſit abſq; corpo/reo organo: ꝙ ipſamet excludat corporeū obm̃. vt pꝫ in omni: quā in nobis expimur: cognitione: ⁊ hoc inten/dunt Auerroys ⁊ Albertus diligēter ꝑſpecti. Sed in/fert ſm quo ad operantē: qꝛ optime ſequiꝛ: ꝙ ſi opans hꝫ opationē nõ per corporeū organū exercitā: ꝙ idem operās poſſit hēre aliq̃ꝫ opationē abſq; corporeo obie/cto: nec refert in ꝓpoſito quo vis mõ hoc cõtingat. ſ. in ſtatu iſto vl' alio: ⁊ hoc intendit diuus Thomas. vnde nulla inter eos diſſenſio in hoc eſt. Tertiꝰ aūt modus in rei veritate coincidit cum pmo. nõ. n. differt a pmo: niſi qꝛ in pmo poniꝛ: ꝙ operatio recipiꝛ in cõpoſito ex

anima ꝛ pte corporis. in 3° vo ponit ꝙ recipit in anīa: ꝛ toto corpore primo. Cōſtat aūt: ꝙ ꝙuis totus compoſitum ꝛ pars differant multiplr. in hoc tn̄ nō differūt: ꝙ alterū ſit ꝗtum ꝛ mixtū quoddā: ꝛ alterum nō: vtrūqꝫ nāqꝫ eiuſdem rōnis eſt quo ad hoc: lꝫ in mō mixtionis differāt. apparet aūt tex. 3° de aīa. textu. 4. 5. ꝛ. 6. ꝙ intellectus excludit organum: qꝛ corpus ꝛ mixtuꝫ eſt: ꝛ nō qꝛ pars: aut tale mixtū eſt. ꝗ eadeꝫ rōne excludit pars corporis ab intellectu: ꝛ totū: nō minus. n. ſequit ſi intellectus actus totius pmo eſt: ꝙ q̄lis vtiqꝫ fieret: ꝛ calidus aut frigidus ꝛc̄. ꝙ ſi partis alicuius organice act° ſit. vt pꝫ. fuga ꝗ valde puerilis eſt declinare a pte corporis ad totum: quū de intellu̾s ſubō queritur. De duobus ꝗ tn̄ modis bñdus eſt ꝑmo reliqu°. hac ſcotiſtica fictiōe pcul eiecta a phīe terminis. Hec de pmo.

⁋ Quo ad menteꝫ vo Ariſto. dico: ꝙ ex ipſo littere contextu plane liquet ꝓpriū anime ab ipſo hic vocari tn̄ opus carēs organo ꝛ miniſterio ſeu obto corpeo: ꝛ per oppoſitū non ꝓpriū anime ſeu cōe anime ꝛ corpori opus: ſiue organice: ſiue obiue coexigens corpus: ꝑcipitur aūt hoc ex eo: ꝙ quū q̄ōnem hanc: an. ſ. aliqua operatio ſeu paſſio ſit propria anime: an oēs ſint cōes tractat. explicando quid appet: loco ly cōis vtit ly nō ſine corpore: vt pꝫ quū dicit. Videt aūt plurimoꝝ quideꝫ nullum ſine corpore facere: neqꝫ pati: vt iraſci: confidere: deſiderare ꝛ oīno ſentire: ꝛ ſtatim ad membꝝ oppoſitum trāſīs dicens. Maxime aūt aſſimilat ꝓprio intelligere: apud ipm ꝗ in ꝓpoſito hic equiualēt ly nō ſine corpore: ꝛ cōe ſeu nō ꝓpriū anīe. Qꝛ aūt ly ſine corpore excludat corpus nō ſolū vt organū: ſꝫ vt obm ſtatiꝫ manifeſtat ſubdēs. Si aūt hoc. i. intelligere eſt fantaſia: aut nō ſine fantaſia: nō erit hoc ſine corpore. vbi māifeſte videre potes: ꝙ ipſemet declarauit hos ſuos terminos. ſ. ꝓpriū ꝛ cōe in ꝓpoſito: ita ꝙ ſi abſqꝫ paſſione aliqua cōtextus lr̄e perſpectus fuerit: facile: ꝛ clare notum erit: ꝙ Ariſto. q̄ōnem quū neceſſariā ac non leuē ꝓpoſuiſſet: ꝛ difficultatē ex apparentib° oñdiſſet: anteꝗ̄ neceſſitatē declararet: qꝛ. ſ. ex hac pēdet ſeparabilitas ꝛ imortalitas anime: terminos q̄ōnis declarauit: vt dixim°. ⁋ Et ꝯfirmat hoc pmo. Qꝛ aliogn ad nullum allata eſſet ꝓpoſituꝫ talis ꝛ tanta ꝓpoſitio: ſi itelligere eſt fantaſia: aut nō ſine fantaſia ꝛc̄. ⁋ Et cōfirmat 2°. Qꝛ etiā ſi intentio iſta negaret: ipſa ꝯditiōalis poſita etiā ad idem ducit. vt in 3° huius: quūꝫ imortalitas anime tractabitur: planum fiet.

Vide 3° huius. tex. 20. ⁋ Ad pmā ꝗ dubitatione hic ꝓbatis duo dico. primo quid ſit id: qđ ex vi illius conditionalis infert ſm veritatē. ſcđo ꝙ vera ſit poſitio arīis. ⁋ Aduertendū itaqꝫ eſt: ꝙ ly hoc in ꝯñte poſituꝫ. vt Auerroy: Alberto: et ſanc. Thome placuit: demōſtrat nō ſubam intellu̾s: ſꝫ intellectionē: ita ꝙ ſenſus ꝯditionalis eſt. ſi intelligere eſt fantaſia. aut nō ſine fantaſia: non erit hoc. i. itelligere ſine corpe. Et hic pꝫ ſolō obiectionū ad oppoſitū: qꝛ equiuocant dum ſupponūt: ꝙ ly hoc demōſtret aiaꝫ. ⁋ Sed ꝯ hanc rñſionē inſtat ꝯſequēdo illā conditionalē ſic. Si itelligere nō erit abſqꝫ corpore. ꝗ nec intellectus: qꝛ vnūquodqꝫ eſt ꝓpter ſuā operationeꝫ. vt dicitur in ſcđo celi. tex. 17. ergo de primo ad vltimū. ſi intelligere eſt fantaſia: aut nō ſine fantaſia: non erit intellectus abſqꝫ corpore: quod erat probandum.

⁋ Ad hoc breuiter dr̄: ꝙ eſſe abſqꝫ corpore duplr̄ accipi pōt. vno mō ſuſtentante. alio mō miniſtrante. itellectus aūt noſter de facto credit: ꝙ ſit abſqꝫ corpore ſuſtentante: qꝛ imaterialis forma eſt: nō aūt abſqꝫ corpore miniſtrante. Et ꝙuis teneat: ꝙ poſſit abſolui ab indigētia corporalis miniſterij: vel ꝑ mortē hominis: vel q̄ōlibet aliter: conditiōalis tn̄ iſta veriſſime infert eū nō eſſe abſolubilē ſeu ſeparabilē: ꝯditionalis nāqꝫ illa eſt optima. Si itelligere eſt fantaſia. aut nō ſine fantaſia: intelligere nō pōt abſolui a corpore: et ſi intelligere nō pōt abſolui a corpore. ergo nec intellectus. Rō prime illationis eſt: qꝛ fantaſma corporeū quoddā eſt: ratio ſcđe eſt: qꝛ intellectus eſſet ocioſus. eſſet. n. abſolut° a corporis miniſterio: ꝛ tn̄ non poſſet intelligere abſqꝫ fantaſmate corporali: hec eſt ꝗ vis cōditionalis illius.

⁋ De affirmatione aūt arīis dr̄: ꝙ multiplr̄ cōtingit: qꝛ aut eſt ſermo de intellectiōe anime noſtre abſolute: aut nō abſolute: ſed ꝑ ſtatu ꝯiunctiōis ad corpus. Si de intelligere anime abſolute: oēs predicti phī negant Ariſtotelē affirmaſſe arīs. Et ſi arīs illud eſſet abſolute de omni itelligere anime neceſſariū: īpoſſe ſimplr̄ eſſet alaꝫ ſepari a corpore ſm eſſe ꝛ opari aliqđ: ſiue ꝑ mortē. vt ponimus: ſiue per eternitatē ſubſtātie. vt fingit Auerroys. Si aūt loquimur de intelligere anie cōiuncte: ſic Auerroys ꝛ Albertus negant ēt Ariſtotelē affirmaſſe vlr̄ arīs: qꝛ tenent ꝙ anīa ꝯiuncta pōt aliqđ ſepatū a mā itelligere abſqꝫ fantaſie miniſterio: ꝛ gloſant textū Ariſtotelis in 3° huius tex. 31. ꝛ. 39. Auerroys quidē: ꝙ loquit de intellectiōe noua ipſius anime. fingit. n. hēre aliā eternaꝫ. Albertus vo ꝙ loquit de intellectione ſenſibiliū: vel ab hīs abſtractoꝝ. Sctūs Tho. aūt ēt vlr̄ de anima ꝯiuncta affirmatū ab Ariſtote. ꝙ ſine fantaſmate nihil intelligit: ꝛ re vera ſic experimur. adhuc. n. nullus inuentus eſt: qui ꝓfeſſus fuerit ſe itellexiſſe abſqꝫ fantaſmate aliquo. Ex pōne ergo illi° antecedentis in ſenſu: quo ſuſtinet: nō pōt inferri niſi qđ vel anima ꝯiuncta nil omnino etiā abſqꝫ corpore miniſtrante intelligere pōt iuxta ſniam. S. Thome: vel ꝙ nil ꝯcretuꝫ materie pōt abſqꝫ corpore miniſtrante intelligere iuxta Auerroym ꝛ Albertum.

⁋ Ad ſcđam dubitationē dr̄: ꝙ tam pmo ꝗ̄ ſcđo mō ſumi pōt in illis ꝯditiōalib° ꝓpriū: ꝛ pmo quideꝫ mō. vt. ſ. excludi corpus vt organuꝫ intelligunt eas. S. Tho. ꝛ Auerroys: ſꝫ diuerſimode. S. Thomas quideꝫ intelligit eas vt ꝯditiōales ſimplr̄. Auerroys vo vt ꝯditionales de poſſibili. Vñ iuxta. S. Thomā ad pmā inſtātiā: que eſt Scoti: pꝫ quid dōm ſit. oñſuꝫ eſt. n. ꝙ eadē eſt ratio totius cōpoſiti organici: ꝛ cuiuſqꝫ organi: quo ad hoc: qđ eſt eſſe organū intellectus: qꝛ vtrūqꝫ eſt corpus alicuius certe nāe ſenſibilis: ꝛ q̄le: ꝛ calidū: aut frigidū ꝛc̄. Et ꝓpterea qua rōne intelligere excludit corpus organū. excludit ēt ne totuꝫ corpus ſit velut organum ꝛc̄. ⁋ Ad ſecūdā vo dr̄: ꝙ ſcđa cōditionalis non deſtruit pmā: nec ecōuerſo: qm̄ pma ꝯditionalis. vt ex dictis pꝫ. dicit: ſi intelligere anime nr̄e abſolute eſt neceſſario cuꝫ fantaſia: ſequit ꝙ nec intelligere ſit abſqꝫ corpore: nec ēt anima. hoc aūt veꝝ eſt: ꝗ̄uis arīs ſit falſuꝫ. 2ª vo cōditiōalis dicit: ꝙ ſi aliq̄ opatio anime excludit organū corporeū: ꝙ aīa eſt ſepabilis. hoc aūt idō eſt veꝝ: qꝛ ſi opatio excludit organū corporeū. ꝯñs eſt ꝙ ſit imaterialis: ꝛ ꝯñter anīa quoqꝫ ſit imaterialis: ꝛ ꝯñter indepēdēs a corpore in eſſendo: ꝛ ꝯſequēter. vt. S. Tho. in 3° ꝯ gen. cap. 45. deducit obligatio eius ad māliā: accidit ei ex vniōe ad corp°. ꝛ ꝯñter abſolubilis eſt a tali obligatiōe: ac ꝑ hoc ſepabilis. Jam. n. dc̄m eſt ꝙ pmus modus ꝓprij infert ſm quo ad alam operantem. i. ꝙ ſi anima hꝫ opatiōnē ꝓpriā excludendo organum corporeū: ꝙ ſequit ēt: ꝙ qñqꝫ habeat operatiōeꝫ etiā excludentē corporeū obm: ꝛ ꝯñter ſit ſeparabilis.

⁋ Juxta Auerroyꝫ aūt nulla eſt ambiguitas: qꝛ ꝯſtat

manifeſte

manifeſte:ꝙ ſi anima hʒ ꝓpriam operationem exclu-
dendo organum:qḋ poſſibile eſt:vt ſit ſeparabilis:⁊ ꝙ ſi
nõ excludit organũ:impoſſibile eſt vt ſit ſeparabilis.Se
cundo aũt mõ intelligit illas magnus Albertus. vult
ſiquidē ꝙ ly ꝓpriũ excludat vtrãq3 cõicationē corpis
⁊ vt organi.ſ.⁊ vt obiecti. Nec huic ſenſui obſtãt inſtã-
tie adducte: nõ pͥma quidē:qꝛ via ad ↄcludēdũ oĩmo-
daʒ ſeu vltimã ſepationē aĩe: qͣuis incohoet ab exclu-
ſione corpis vt organi:opʒ tñ ꝙ ꝑueniat ad nõ neceſſa
riã obligationē ad corpus vt obm:aliogn vt ex dictis
iam pʒ:impoſſe eſſet aĩe ſeparabilitatē in rerꝫ natura in
ferre:qꝛ ocioſuʒ eēt ↄcluderet. Et lʒ nõ experiamur in
nobis intelligere abſq3 fantaſmate: credit̃ tñ ex rõne
ꝙ intelligēs abſq3 organo corpeo põt qꝛ abſq3 ēt ob
iecto corporeo intelligere: vt ex ſupradictis aliquo mõ
pʒ.Scḋa quoq3 inſtãtia facile retũdit̃ negãdo ꝙ 3ᵃ cõ
ditionalis in hoc ſenſu ſit falſa. Si.n.nulla opatio eſt
anime ꝓpria ꝑ excluſionē corpis ⁊ organi ⁊ obiecti:ne
ceſſario ſequit̃ ꝙ nõ poſſit ſeparari: qꝛ ocioſa eēt ſepata:
qḋ eſt impoſſe. ❡ Sed hoc multos fallit: qꝛ intelligũt
cõditionales de intelligere aĩe nr̃e qḋ in nobis experi-
mur. Intelligēde nãq3 ſunt de intelligere aĩe nr̃e abſo-
lute:non ꝓ hoc vel ꝓ illo ſtatu:nec ſub hac vel illa ra-
tione. hoc enim lumen habenti in directo oculorꝫ ſua-
rum omnes apparebunt vere ⁊ conſone.

Themiſt' in pͥmo de aĩa cap.8. ❡ Circa 2ᵃᵐ ↄditionalē occurrit dubiũ a Themiſt.mo-
tum:ſʒ nec ab ipſo:nec a quocũq3 alio inuēti ſolutũ. eſt
aũt ↄ̃ vim medij aſſumpti ab Ariſtot. ꝙ.ſ.hēre opatio
nem ꝓpriã nõ infert illud poſſe ſeparari.formaturq3 ob-
iectio ſic:oculus hʒ opationē ꝓpriã: ⁊ tñ non eſt ſepabi
lis. ḡ ex hēre opationē ꝓpriã nõ infert̃ ſeparabilitas.
Añs ꝓ pͥmo parte pʒ: qꝛ videre eſt ita opatio oculi: ꝙ
nõ auditus:nec guſtus:nec tactus ⁊c̃. Quo ad ſecundã
vo pʒ: qꝛ oculus nõ põt ſeparari ab alijs ſenſibus:⁊ qꝛ
oculus ſeparatus non eſſet oculus niſi equiuoce.
❡ Ad hoc dr̃: ꝙ quũ ꝓpriũ dicat̃ ꝑ excluſionē cõis ſibi
⁊ alteri:duplr ↄtingit opatõeʒ eē alicui ꝓpriã. vno mõ
excludēdo tñ cõicationē illi' alterius ad illã opatiõeʒ.
alio mõ excludēdo nõ ſolũ illud alterꝫ:reſpectu cuius
dr̃ ꝓpriũ:ſʒ qḋcũq3 neceſſario colligatũ cuʒ illo. Uide-
retur igit̃ quũ dicat̃ ꝓpriũ oculi nõ ꝑ excluſionē totius.ſ.
aĩalis vidētis:ſʒ aliarꝫ partiũ organicarꝫ ad viſionem
nõ ↄcurrentiũ. duplr põt intelligi ꝙ ſit operatio ꝓpria
oculi:aut qꝛ nõ eſt cõis ſibi ⁊ alijs partibus:⁊ ſic eſt ve-
ruʒ:aut qꝛ nec eſt cõis ſibi ⁊ alijs partib':nec alicui ne-
ceſſario colligato alijs partib':⁊ ſic eſt falſum:qꝛ ad vi
dere neceſſario cõicat aĩa vt ꝑfectio totius compoſiti:
⁊ ↄſiter aliarꝫ partiũ. Ariſtoteles in textu accipit habe-
re opationē ꝓpriã ſcḋo mõ ⁊ nõ pͥmo tñ:ita ꝙ voluit
ꝙ ſi aĩa hʒ opationē ꝓpriã ⁊ nõ cõem ſibi ⁊ corpori:
nec cõem ſibi ⁊ alicui neceſſario colligato cuʒ corpore
organo vel obto:ſequit̃.ḡ eſt ſepabilis ⁊ ſi nõ:nõ. vt ex
dictis pʒ. ❡ Deficit ḡ obiectio a Themiſ. adducta:qꝛ
nõ loq̃t̃ de ꝓpria opatiõe vniuoca. vt loq̃t̃ Ariſtot. Et
rñſio ꝓcedit ſuſtinendo:ꝙ p̃dicatũ añtis ſit hoc.ſ.hñs
ꝓpriã opationē. Tenēdo aũt ꝙ in p̃dicato añtis ſubi-
telligat̃ forma:ita ꝙ ↄditionalis ſit iſta. ſi aĩa eſt for-
ma hñs ꝓpriã opationē facilior eſt rñſio : qꝛ conſtat:
neq3 oculũ:neq3 quãcũq3 officialē:aut integralē partē
animalis eſſe formã.⁊ ſic obiectio nõ eſt ad ꝓpoſitũ:⁊
hec rñſio nõ ſolũ eſt facilior ⁊ breuior:ſʒ textui conſo-
nior:qꝛ in latitudine formarꝫ inq̃rit̃ an ſit ſepa-
bilis:an hēat ꝓpriã opationē:vt de ſe pʒ:ex hoc ipſo ꝙ
corp' ei ↄ̃ ponit̃:a quo ſit ſepabilis cuʒ quo nõ cõicet.
Tex.15. ❡ Circa 3ᵐ correla'ᵐ dubiũ derelictũ ibidē ab Ariſtote,
diſcutiendum occurrit:an.ſ.omnis anima ſit de cõſide
ratione phĩ naturalis. Uidet̃.n.ꝙ anima intellectiua
nõ ↄſideret̃ a phĩco. Tũ qꝛ nullius corporis intellect'.
eſt actus:⁊ ad phĩcuʒ tñ ſpectat ↄſiderare de aĩa : que
abſq3 materia ſenſibili nõ concipit̃. vt in hoc textu di
cit̃:ↄcludēdo ꝙ aut de omni aĩa:aut de tali:que.ſ.ma-
terie cõcreta eſt:phĩci eſt determinare . Tũ qꝛ in pͥmo
libro de partibus aĩaliuʒ.cap.pͥmo.Ariſtoteles mouet
hanc qõnem:⁊ ſtatim tribus rõnibus ꝓbat partē ne-
gatiuã ꝑꝑ aĩam intellectiuã. ❡ Eſt aũt pͥma rõ ſua ad
ꝓbãdũ:ꝙ nõ oĩs aĩa ſit phyſice ↄſideratiõis : qꝛ ſi oĩs
aĩa ↄſiderat̃ a phyſico naturali:nulla ſcĩa eſſet p̃ter na
turalē:ꝓbat ↄñtiam:qꝛ naturalis tũc ↄſideraret de oĩ
ente:qꝛ ↄſideraret de intelligibili. Eiuſdē.n.ſcĩe eſt ↄſi
derare de intellectu ⁊ intelligibili. Scḋa vo:qꝛ nõ oĩs
aĩa ē nã:qꝛ itellꝰ nulli' pͥn' ē mot'. vt pʒ iducēdo nõ
augmēti:aut decremēti:qꝛ hͦ ē vegetatiui: nec alteratio-
nis:qꝛ hoc eſt ſenſitiui:neq3 trãſlatiõis:qꝛ motus localis
aĩalis: ↄuenit ēt ſenſitiuo tñ. Tertia aũt rõ ſua eſt:qꝛ
nã agit ꝑꝑ finem: in ſepatis aũt a materia nõ inuenit̃
cauſa finalis. ❡ Ex oppoſito aũt apparet:ꝙ oĩs aĩa ſit
phĩce ↄſiderationis . Tum qꝛ hic liber de aĩa pars eſt
phĩe naturalis:⁊ in eo de omni anima tractatur. Tum
qꝛ cõſtat:ꝙ ad phyſicum ſpectat tractare de anima in
cõi:ſiue vniuocũ quid ſit:ſiue analogũ. ergo ad ipm vl̃
ad aliquem poſteriorē artificeʒ ſpectat tractare de po
ſterioribus ipſa aĩa in cõi : quũ ſcĩe ſecent̃ ⁊ ordinētur
quēadmodum ⁊ res. vt in 3ᵒ huius dicit̃ tex.38.ſed nul
lus eſt artifex realis poſterior phyſico: cui hoc incum-
bat.ergo ⁊c̃. Tum quia eiuſdeʒ ſciētie eſt ↄſiderare de
aliquo genere ſubiecti: ſiue analogo:ſiue vniuoco:⁊ de
eius ꝑ ſe partibus.ſed vt pʒ in 2ᵒ huius tex.18. intellecti-
uuʒ eſt vna de per ſe partibus anime. ergo ad phyſicũ
tractantem de anima ſpectat tractare de intellectiuo.
❡ Ad hͦ dubiũ dr̃ breuiter:ꝙ qꝛ in hͦ diſcernũt̃ res phy
ſice a metaphĩcis ⁊ mathe'ᶜⁱˢ: ꝙ phĩce nõ abſtrahũt ſʒ
ſuas rõnes formales a mã ſenſibili. vt dr̃ i.6. metaph.
tex.cõ.2. Sic ſe hñt aĩe ad phĩcã ↄſiderationeʒ. quēad-
modũ ſe hñt ad mãʒ ſenſibilē. Judiciũ āt de ↄcretiõe:
aut abſtractiõe aĩe ex opõne ꝓpa ſumēdũ ē:qꝛ opatio.
vt inq̃t Auer.i.12.metaph.cõ.14.fecit cogſcere formã.
Quũ aũt vegetare.ſentire. ↄcupiſcere ⁊ mouere ſʒ lo-
cũ a mã ſenſibili nõ abſtrahãt. ↄñs ē ꝙ ad phĩcuʒ ſpe
ctat tractare de vege'ᵒ ſenſi'ᵒ appe'ᵒ:⁊ ſʒ locũ motiuo.
qꝛ vo itelligere vt ſic ab oĩ ſepatũ eſt mã:ↄñs eſt ꝙ ex
phĩcã ſit ↄſideratiõeʒ. ❡ Aduertēdũ tñ ē ꝙ aliud ē lo-
q̄ de itelligere ⁊ itellcũ abſolute:⁊ aliud de intelligere
⁊ itellcũ tali:aut tali mõ. abſo'ᵉ.n.nullã ↄcernit mãʒ:⁊
ↄñter metaphĩce ē ↄſideratõis. tali aũt mõ:puta ꝑ col
ligationē:aut ↄiunctiõeʒ ad fantaſmata mãm ↄcernit
ſenſibilē. fantaſia.n.ſenſus q̃dã ē ⁊ organo calo:aut fri
gido ꝑficit̃:⁊ qꝛ ſolũ itelligere hũanũ eſt hͦ. vt in 3ᵒ h'
dicet.tex.cõ.39.iō diſtinguēdũ eſt ꝙ aĩa itellectiua 2'.
ſumit̃. vno mõ vt reſpicit corp':⁊ ſic eſt phĩce ↄſidera
tionis.alio mõ vt abſtrahit a corpe:⁊ ſic nõ eſt phĩce:ſʒ
metaphĩce ſpeculatiõis. Nec refert in ꝓpoſito quo gͦ
mõ expõat ↄiũctiõeʒ ⁊ ſepatõeʒ aĩe reſpcũ corpis. ſat
.n.eſt ꝙ aĩa itellectiua ſit ꝑtiʒ ↄiũcta ⁊ ꝑtiʒ ſepata. vt
pʒ in 2ᵒ phy.tex.ↄ.26. ❡ Ex his āt hr̃ ꝙ vtraq3 ps qõ-
nis q̄dãmõ ē vera:qꝛ nãlis cõſiderat de oĩ aĩa q̄dãmõ
ſ.i. in q̃tũ colligat̃ corpi:⁊ q̄dãmõ nõ:qꝛ nõ de intelle
ctiua q̃ten' itellectiua eſt abſolute ⁊c̃. Ui rõ in oppo'ᵐ
ꝓ pte affirmatiua adducta ſoluēda ē negãdo ꝙ itelle-
ctiuũ ſit poſteri' aĩa:aut ei' ꝑ ſe pars:aut dña. Intellecti-
uũ.n.2' ſumit̃. vt dcm̃ ē abſo'ᵉ:⁊ vt depēdēs a coporeo

aliquo: ⁊ pmo quidez nõ eſt prius natura ꝙ̃ anie: ſicut
vlia metaphicalia ſunt priora natura phicis. ſcdo nõ
eſt ꝑ ſe dr̃ntia aie: ⁊ poſterius ipſa: ⁊ ſpectat ad phicuz.
¶ Rõnes vo Ariſtotelis pro parte negatiua adducte
nõ ↄcludunt: niſi ꝙ de anima intellectiua quatenus in-
tellectiua eſt: abſolute nõ eſt phica ſpeculatio. ¶ Ve-
rum ſunt quedã dubia non mediocria in rationibus il-
lis: que ob bonitatẽ doctrine diſcutienda hic videnẗ.

¶ Circa rõnem enim pmã ambiguitas eſt: q2 nulla ap-
paret rõ illius ↄñtie. ſ. ſi phs nãlis tractaret de intelle-
ctu: nulla alia ſupereſſet ſcia. Tũ q2 iuxta hãc ↄditioña-
lem ſequereẗ: ꝙ nulla eſſet ſcientia preter metaphicã:
que tractat de intellectu ⁊ intelligibili. pari. n. ratione
põt applicari ratio illa ad metaphicã. Tũ q2 vis ꝓba-
tionis illius inefficax videtur. nõ. n. ſequitur ex hoc ꝙ
aliqua ſcia tractat de itellectu ⁊ intelligibili: ꝙ tractet
rõnes oẽs omniũ entium. Quãuis enim tractãs de in-
telligibili opz: ꝙ tractet de oĩbus rebus q̃tenus intelli
gibilitas eſt paſſio eaꝝ: multas tñ rõnes entiuz opz ꝙ
derelinquat: puta inquãtum ſunt termini phyſicaruz
mutationum: ⁊ alia huiuſmodi.

¶ Circa vo ſcdam rõnem dubium eſt: q2 anima intelle
ctiua eſt etiã principiuz motus localis animalis. vt pz
in 3° de anima textu cõmẽ. 48. Et in motibus celoꝝ:
in quibus ſolus intellectus eſt mouẽs: ac ꝑ hoc natura.

¶ Circa tertiã aũt rõnem dubiũ eſt: q2 ipſe met Ariſto.
ꝓpõnez illã. ſ. in ſepatis a mã nõ eſt cã finalis: quã hic
aſſumit: oñdit in. 12. metaph. tex. cõmẽ. 37. eẽ falſaz.

¶ Ad obiecta ↄtra primã rõnem dr̃ pmittẽdo: ꝙ ſciẽ-
tie poſſunt dupl'r diuidi adinuicem. vno mõ penes di-
uerſitatẽ rõnum formaliũ: ⁊ hoc mõ phia diuiſa eſt. 6.
metaphy. tex. 2. in metaphicã nãlem ⁊ mathematicã.
Alio mõ penes diuerſitatẽ rerum ↄſideratarꝝ: q̃ũo ma
thematica nõ diſtinguiẗ a nãli: q2 eedez res ab vtraqꝫ
ↄſideranẗ. hoc tñ mõ naturalis diſtinguiẗ a metaphy-
ſica: q2 alie ſunt res ꝓprie metaphici. ſ. ſube ſeparate: ⁊
alie res ꝓprie phici. ſ. res ſenſibiles. His ſtãtibus dici-
tur: ꝙ ſi phia naturalis tractaret de intellectu: ſequere
tur neceſſario: ꝙ tractaret de toto vniuerſo: q2 tracta-
ret de entib⁹ intelligibilibus: que ſunt ſepata a mate-
ria: ⁊ ex alia parte tractaret de oĩbus ſenſibilibus: ⁊ cõ
ſequenter q̃ntum eſt ex parte diuerſitatis rerum nulla
res ſupereſſet: que ab aliqua alia ſcientia eſſet tractan-
da. Intelligit ḡ Ariſtoteles de alietate ſcientiarũ ſm
alietatẽ reꝝ conſideratarꝝ: ⁊ non ſm alietatem rõnum
formaliũ earũdem. Et ideo ſua ↄditionalis de phia q̃-
dem vlr eſt vera: de metaphica aũt nõ. vt. n. ex dictis
iam pz. Ideo ↄñtia illa tenet: q2 in añte duo ponuntur
. ſ. ly phia nãlis: ⁊ ly conſiderat de intellectu. Ex primo
enim ſequiẗ ꝙ tractet de toto ordine ſenſibiliũ. Ex 2°
vo ꝙ tractet de ordine intelligibiliũ: etiã q̃tũ ad ſuas
ꝓprietates ⁊c. queadmoduz in libro de anima: ⁊ in de
ſenſu ⁊ ſenſato tractatur de naturis ipſoꝝ obiectorum
ſenſibilium: ⁊ nõ ſolum de hac paſſione que eſt ſenſibi
litas. Et per hoc pz ad ſcdam obiectionẽ cõtra eãdem
rationez. ſupponit. n. obiectio illa: ꝙ Ariſtoteles volue-
rit inferre. ergo nulla remaneret alia ſcientia ſimpl'r ⁊
abſolute loquẽdo: quũ tamẽ ipſe intendat: ꝙ nulla re-
maneret alia alietate rei conſiderate. vt dictum eſt.

¶ Ad obiectionẽ vo contra ſecundaz rõnem diciẗ: ꝙ
Ariſtoteles nõ intẽdit negare niſi ꝙ intellectuz inquã-
tum intellectus eſt natura ⁊ pncipiuz motus localis: q2
vt pz in 3° de anima. tex. 49. motiuũ ſm locum ad ap-
petitiuũ reducitur: ⁊ intellectus inquãtuz intellect⁹ nõ
mouet: nec hui⁹ oppoſitũ appet in motu celoꝝ: cui⁹ pn
cipium eſt appetitus. vt diciẗ. 12. metaphyſice. tex. 37.

¶ Ad vltimã ↄ̃ 3ᵐ rõnez dr̃: ꝙ Ariſtoteles vtitur hic
illa ꝓpõne. in ſenſu vo. ſ. de fine: qui acquiriẗ ꝑ motum
ſiue mutationẽ. intendit. n. dicere: ꝙ q2 itell'us nõ ẽ fi-
nis motus: aut mutatiõis: ꝙ ↄñter nõ eſt forma phica.

¶ Circa idẽ correl'm dubiũ occurrit: an aia humana q̃di- Tex. 15.
tatiue ſumpta ſit de ↄſideratione phi nãlis. ¶ Videẗ
. n. ꝙ nõ: q2 cũ duo ſint ordines reꝝ. ſ. materialis ⁊ ima
terialis: ⁊ ordo mãlium q̃ditatiuam ↄſiderationez in
ſcia naturali ſortiaẗ. Im mãliuz vo natura nõ niſi ſm
q̃d a phico inſpiciaẗ: put. ſ. aliquã ↄnexionẽ hz cũ ma-
terialibus: ↄñs eſt: ꝙ ſi res aliq̃ ſm ſe ſit de ordine im-
mãlium: ⁊ tñ hẽat aliq̃ ↄnexionẽ cuz mãlibus erit de
ↄſideratiõe phici nõ abſolute: ſed ſm q̃d. Conſtat aũt
ꝙ ſuppoſita imortalitate anie ipſa eſt de numero im-
materialiũ: ſm ſe igiẗ nõ erit q̃ditatiue ſumpta de ↄſi-
deratiõe phici. ¶ In oppoſituz aũt eſt ſpecificatio ho
minis ꝑ ipſaz. Id. n. qđ ẽ ſubal'r ↄſtitutiuũ alicui⁹ ſube
ſenſibilis in ſuo eẽ ſpecifico ẽ de ↄſideratiõe phici: aia
aũt hũana ẽ: ꝑ quã hõ dr̃t ab alijs: ⁊ in ſpẽ repõiẗ. ḡ ⁊c.

¶ In hac dubitatione fuerunt due opiniones extreme.
¶ Quidã. n. dixerunt ꝙ aia hũana abſolute eſt de ↄſi
deratiõe metaphici. ſm q̃d aũt de ↄſideratiõe natura-
lis: ſicut dicimus de aĩabus corpoꝝ celeſtiũ: ꝙ inquã-
tum motrices ſpectãt ad nãlẽ. abſolute vo ſpectant ad
metaphicã. ¶ Quidã aũt opinati ſunt aĩam hũanaz ⁊
abſolute: ⁊ ſm q̃d ꝑtinere ad phicuz. Et hi mouenẗ tri
plici rõne. Primo q2 aia hoïs eſt de numero entiũ nã-
liũ. vt dicit Auerro. 3. de aia. cõmẽ. 17. Scdo q2 diffini-
tio q̃ditatiua ipſius inueſtigaẗ. in. 3. de aia. Tertio q2 ali-
ter Ariſtoteles in metaphica ſua eſſet diminutus tra-
ctãs de ſubſtãtijs ſepatis ⁊ de nũero eaꝝ: ⁊ nõ de aĩa
hoïs. ¶ Mihi aũt neutra haꝝ opionũ aſſerẽda vr̃: ſꝫ
media via incedẽdũ. ¶ Ad cui⁹ euidentiã ſciendũ eſt
ꝙ in hac q̃õne eſt aliq̃d cõe ⁊ certũ: ⁊ aliq̃d ꝓpriũ ⁊ du
bium: cõe ⁊ certũ eſt: ꝙ ſicut ceteraꝝ reꝝ q̃õnes ad di-
uerſas ſciẽtias ꝑtinẽt iuxta diuerſitatẽ rõnũ formaliũ
queſitoꝝ: nec põt vnica ſatiſfieri riſione querẽtib⁹ ad
quẽ artificẽ res ꝑtineãt: niſi ad aliq̃ rõnem formalẽ il
lius rei ſmo intelligaẗ reſtrict⁹. Ita eſt de aĩa hoïs. ſi
. n. queraẗ de cui⁹ ↄſideratiõe ſit res illa: que aia eſt ho
minis: diſtinguere opz: ⁊ dicere. ꝙ res illa ſm ꝑdicata
abſtrahẽtia a materia ſenſibili eſt de ↄſideratiõe me-
taphici. ſm vo ꝑdicata ↄcernẽtia materiã ſenſibilẽ eſt
de ↄſideratiõe phici. Si vo queraẗ de illa re: vt eſt act⁹
hoïs: planũ eſt: ꝙ eſt de ↄſideratiõe phici. ¶ Propriũ
aũt et ambiguũ eſt: an vltima dr̃ntia ↄſtitutiua illius
rei: que eſt aĩa humana abſtrahat a materia ſenſibili
aut nõ. Si. n. abſtrahit ↄſideratio ſube anie: erit meta
phyſicalis: ⁊ ſi nõ abſtrahit: erit naturalis. Quãtũ aũt
ex ꝓprie opatiõis natura ↄcipe poſſumus: verificaẗ de
ea qđ ſcribiẗ in 2° phyſi. tex. cõ. 26. ſ. ꝙ eſt partim ſepa-
ta: ⁊ partiz ↄiuncta. oriẗ. n. ex ſuo ꝓprio ↄſtitutiuo du-
plex modus intelligẽdi ſm oẽm opinionẽ ſupponẽtez
imortalitatẽ eius. ſ. intelligere cũ fãtaſmate: ⁊ ſine fan
taſmate. Et vt ex ꝑcedentib⁹ pz intelligere abſqꝫ fan-
taſmate: eſt de ↄſideratiõe metaphici: cum fantaſma-
te vo phici. Unde ſm hoc dr̃ntia cõſtitutiua ſube aĩ-
me partiz ſpectabit ad metaphyſicũ: ⁊ partim ad natu
ralẽ: ꝓpter qđ. S. Tho. in 2° phyſi. inquit: ꝙ conſidera
re de anima noſtra quatenus eſt ſeparata metaphyſi-
ci negocij eſt. Cõſonatqꝫ hoc hijs: que de aĩa intellecti
ua dicuntur: ꝙ ſcilicet eſt vinculũ itellectualis ⁊ ſenſi
bilis ordinis: et ꝙ eſt in orizonte eternitatis: ⁊ ſimili-
bus. ¶ Si quis vero diſtinxerit id: quod eſt proprium

alicui

alicui cõtra illud: qȝ cõuenit eidē quaſi ex alio. idest ex eo qȝ participat nām ſuperioris: ⁊ viderit ꝙ ītelligere per fantaſmata eſt naturaliſſimū humane aīe: ⁊ ꝙ ītelligere abſqȝ fantaſmate ꝯuenit anime ex quadā participatione ſubarū ſeparatarū facile: percipiet ꝙ differētia conſtitutiua aīe noſtre ſimplr̄ ſpectat ad nālē: ſm quid vero ad metaphyſicū: ac per hoc ſubſtantia aīe quiditatiue ſumpta phīce eſt cõſiderationis. Et hoc ꝓcul dubio ſm doctrinam. S. Thome ſentiendum eſt: conſentaneumqȝ eſt doctrine Auerrois.

¶ Ad rōnes v̄o in oppoſitū pro quāto cōtra ꝑdictā determinationē militāt dicendū eſt. Et ad primā quidē: ꝙ licȝ ſubſtantia intellectualis: ſeu īmaterialis abſolute loquēdo ſit extra ordinē ſenſibiliū: ⁊ cõſequēter metaphyſice cõſiderationis: ſuba tñ īmālis talis: cuius. ſ. perfectio propria dependet a fantaſmate: non abſtrahit a mā ſenſibili: talis aūt eſt aīa humana. ideo ⁊c̄.

¶ Prima aūt ⁊ ſcḋa ratio pro alia opīone noſtro fauet intento: nō enī cõcludit aliqua earū: ꝙ differētia cõſtitutiua anime nō cõſideret a metaphyſico ſm quid: ſȝ ꝙ conſideret a phīco ſimplr̄. ¶ Ad tertiā rōnem dōm eſt ꝙ Ariſtotel. incepit tractare de ſeparatione anime in 12° metaphy. tex. 17°. ⁊ dixit poſterius hoc eſſe ꝑſcrutandū: qȝ ſi fecit ad nos nō peruenit: neqȝ enī erat adnumeranda cū ſubſtantijs ſeparatis: quia eius quiditas non niſi ſecundum quid abſtrahit a natura ſenſibili: cuius oppoſitum cõuenit intelligētijs. ¶ Circa differentiā aſſignatā īter dialecticū ⁊ phīcū in diffiniēdo: aduertēdū: ꝙ nomine forme accipiēdū eſt cõmune: eo ꝙ forma quantū eſt de ſe cõis eſt: non intendit enī Ariſtoteles: ꝙ diffinitio ſumpta a ꝓpria forma rei ſit dialectica: ſed qȝ dialectica vtens ex cõibus procedit: ⁊ cõmune forme rationē habȝ: ꝙ diffinitio per cõia ſit dialectica. Dicit̄ aūt oīa diffinitio rei materialis nō explicans materiā illius per cõia: qȝ dicit rem illaȝ abſqȝ coarctatione eius ad talē mām. Diffinitio vero explicās materiam: quia coarctatiuum forme exponit: phīca: ⁊ ex proprijs dicitur ⁊c̄.

Cōm. 19. Intendentes autē de anima neceſſe eſt ſimul dubitantes: de quibus bene dubitare opȝ: pertranſeūtes priorū opiones cõprehendere q̄cūqȝ aliquid de ipſa enunciauerūt: vt bene quidē dicta accipiamus. Si vero aliquid non bene: hec vereamur. Principiū aūt queſtiōis apponere: que maxime vident̄ ipſi ineſſe ſȝ naturā. Animatū igitur ab inaniato in duobus maxime differre videt̄ motu: ⁊ ſenſu. Accepimus aūt ⁊ a ꝓgenitoribus fere duo hec de anima. ¶ Dicunt enim quidā ⁊ maxime: ⁊ primo aiam eſſe id: qȝ eſt mouens. (Cōm. 20.) Exiſtimantes autē qȝ nō mouet̄: ipſum nō contingere mouere alteȝ eoȝ: que mouent̄ aiam ſic arbitrati ſunt eſſe. Unde Democritus ignē quendā: aut calorē dicit eſſe ipſam. (Opio Democriti de anima.) īfinitis enī exiſtentibus figuris ⁊ athomis: q̄ ſpeciei rotunde ignē: ⁊ aiam dicit: vt in aere mota corpora: que vocant̄ deciſiones: que vident̄ per portas in radijs: quarū omne ſemen elemēta dicit Democritus totius nāe. Similr̄ aūt ⁊ Leucippus. (Opio Leucippi.) Horū aūt ſpherica aiaȝ ꝓpter id: qȝ maxime pñt per omne penetrare hmōi figure ⁊ mouere reliq̄: quū moueant̄: ⁊ ipſa arbitrantes aiaȝ eē efficiēs in aialibus motū. ¶ Unde ⁊ viuendi terminū eſſe reſpirationē. (Cōm. 21.) Cõſtringēte enī eo qȝ continet corpora: ⁊ extrudēte figuras ꝑben tes aialibus motū ex eo: qȝ non eſt ipſas qeſcere: nullatenus auxiliū fieri deforis ingredientibus alijs hmōi in reſpirando. Prohibere enī has: ⁊ que inſunt aialibus diſgregari: ſimul prohibens: cõſtringens: ⁊ comprimens: ⁊ viuere autē q̄diu pñt hoc facere. ¶ Videt̄ aūt ⁊ a Pythagoricis dictū eādē habere intelligentiā. (Cōm. 22. Opio Pythagoricorum.) Dixerūt enī quidā ipſorū aiam eſſe: que ſunt in aere deciſiones: nā quidā de ſecta pythagoricorū in hoc diſcordabant ab alijs pythagoricis: qȝ nō dicebāt athomos: ſȝ ꝟtutē: que mouet eos: aiaȝ eē. (Opinio Archelai.) Alij aūt has mouens: de his autē dictū eſt: ꝓpter qȝ id continue vident̄ moueri: ⁊ ſi ſit trāquillitas nimia. In idē aūt ferunt̄ q̄cūqȝ dicunt aiam eſſe: ꝙ ſeipſum mouens. Videntur aūt hi oēs exiſtimantes motū maxime ꝓprium eſſe anime: ⁊ alia quidē oīa moueri ꝓpter animā. Ipſa aūt a ſeipſa ꝓpter nihil videre mouens qȝ non ⁊ ipſum moueatur. ¶ Similiter aūt ⁊ Anaxagoras aiam dicit eſſe mouētē: ⁊ ſi aliquis alius dixit: ꝙ omne mouet intellectus. (Cōm. 23. Opio Anaxagore.) Nō tamen penitus ſicut Democritus. Ille quidē enī ſimpliciter dicit idē eē aiam ⁊ ītellectū: verū enī eē qȝ vr̄. (Dr̄ia opionis Democriti ⁊ Anaxagore.) Unde bene facere Homeȝ: ꝙ Hector iacet aliud ſapiēs. Non itaqȝ vtit̄ ītellectu tāq̄ potētia quedā: que eſt circa veritatē: ſed idē dicit aiam ⁊ intellectū. ¶ Anaxagoras autē minus certificat de ipſis. (Cōm. 24.) Multotiēs quidē enī cāȝ eius qȝ bene: ⁊ recte dicit intellectū: alibi autē intellectū hunc eſſe aiam. In oīb⁹ enim ipſuȝ ineſſe aialibus magnis ⁊ paruis ⁊ honorabilibus ⁊ inhonorabilibus. Non videt̄ autē ſm prudentiaȝ dictus intellectus omnibus ſimiliter ineſſe animalibus: ſȝ neqȝ hoibus omnibus. ¶ Quicūqȝ quidē igitur animatū in moueri aſpexerunt. (Cōm. 25.) Hi quidem maxime motū opinati ſunt animā eē. Quicūqȝ aūt ad cognoſcere ⁊ ſentire ea que ſūt: iſti dicūt aiam eſſe principia. Alij quidē plura facientes hec: alij vero vnum hoc. Sicut Empedocles quidē ex elemētis oibus eſſe: (Opio Empedoclis.)

τ vnūqđqꝫ borū aniam dicēs: ſicut terram
gdē terra cognoſcimus ethere ethera: aquā
autē aq̄: ſꝫ igne ignē maximū eſt: ꝯcordia āt
Com. 26. cōcordiā diſcordiā diſcordia triſti. ℂ Eodē
Opio Platonis. aūt modo τ Plato in thimeo aiam facit ex
elementis: cognoſci eni ſimile ſimili. res aūt
ex principijs eſſe. Similiter aūt τ in his: que
ſunt de phia dicta: determinatū eſt ipāꝫ qui
dē aiam ex ipſa vnius idea: τ ex prima longi
tudine: τ latitudine: τ altitudine: alia auteꝫ
Com. 27. ſimili modo. ℂ Adhuc autē τ aliter intelle
ctū quidē vnū: ſciam autē duo: ſingulariter
eni ad vnū: plani aūt numerū ad opionem:
ſenſum xͦo eū qui firmi. Nūeri quidē enim
ſpēs τ principia entiū dicebanť. Sūt aūt ex
elemētis. Judicanť aūt res: alie quidē itelle
ctu: alie xͦo ſcia: alie aūt opione: alie xͦo ſen
Com. 28. ſu. Spēs aūt numeri hi rerū. ℂ Qm̄ aūt τ
Opio quorūdaꝫ phorūꝫ q diffinierūt animam. motiuū videbať aia eſſe τ cognoſcitiuū: ſic
quidā cōplexi ſunt ex vtriſqꝫ enunciātes ani
mā eſſe numerū mouētē ſeipſuꝫ. Differunt
aūt de principijs que τ quot ſunt: maxie cor
porea facientes incorporea. His aūt miſcen
tes: τ ab vtriſqꝫ principia enūciantes. Diffe
runt autē τ circa multitudinē: hi quidē eniꝫ
Com. 29. vnū: illi vero plura dicunt. ℂ Conſequēter
autē his τ aiam aſſignāt: motiuū eni ſm na
turā primoꝝ exiſtimauerūt nō irrationabilr
Unde qbuſdā viſum eſt igneꝫ eſſe. Eteni h
in partibus ſubtiliſſimus eſt: τ maxime ele
mentorū incorporeū. Adhuc aūt moueť: qꝛ
Com. 30. τ mouet alia primo. ℂ Democritus auteꝫ
Opio Democriti. dulcius dixit enunciās: ꝑpter qd vtrūqꝫ ho
rū. Aiaꝫ quidē eni τ itellectū idē. Jſtud aūt
eſſe primoꝝ τ idiuiſibiliū corpoꝝ. Motiuū
aūt ꝑpter ſubtilitatē partiū τ figurā. Figu
rarū aūt leniter mobiliſſimā ſphericā dicit.
Com. 31. Huius autem eſſe intellectū τ ignē. ℂ Ana
Opio Anaxagore. xagoras aūt videť quidē alterū dicere τ ani
mā itellectū: ſicut diximus prius: vtitur aūt
vtriſqꝫ ſicut vna natura: veruntamē itellectū
ponit principiū oium maxime: ſolūqꝫ dicit
ipſuꝫ corū: que ſunt ſimplicē eſſe: τ imixtū
τ purū. Aſſignat aūt vtrūqꝫ eidē principio
cognoſcereqꝫ τ mouere: dicens intellectuꝫ
Com. 32. mouere oē. ℂ Videť aūt Thales: ex qbus
Opio Thaletis. reminiſcimur: motiuū aliqd aiaꝫ opinari: ſi
qdē dixit lapidē aiaꝫ hr̄e: qm̄ ferruꝫ mouet.
Opio Diogenis. Diogenes aūt ſicut τ alteri qdam aerē hūc
opinās oiuꝫ ſubtiliſſimū eſſe τ principiū: τ
ꝑpter hoc cognoſcere τ mouere aiam: ſm

qdē ꝙ primū eſt: τ ex hoc reliqua cognoſce
re: ſm xͦo ꝙ ſubtiliſſimū eſt motiuū eē. He Opio Heracliti.
raclitus aūt principiū eē dicit: ſiquidē vapo
rē: ex quo alia cōſtituit: τ incorporaliſſimuꝫ
aūt τ fluēs ſemper. Qđ vero moueť motu
cognoſci. Jn motu āt eē q̄ ſūt τ ille arbitrat᷒
eſt τ multi. Silr aūt his τ Alcineō. Alcineō Opio Alcineonis.
opinari viſus eſt de aia. Dicit eni ipāꝫ imor
talē eſſe ꝑpter hoc ꝙ aſſimilať imortalibus.
hoc aūt ieſſe ipſi tanq̄ꝫ ſp̄ mote: moueri eni
τ diuina oia cōtinue ſemꝑ lunā: ſolē: aſtra:
τ totū celū. Magis aūt rudiū τ aquā quidā
exiſtimauerūt. vt Hippo. Suaderi eni viſi Opio Hippi.
ſunt ex genitura: qm̄ oiuꝫ hūida eſt: τ nāqꝫ
arguit ſanguinē dicētes aiam: qm̄ genitura
nō eſt ſanguis: hāc aūt eſſe primā animam.
Alij aūt ſanguinē: quēadmodū Critias ipꝫ Opio Critie.
ſentire aīe magis propriā opinātes: hoc aūt
ineſſe ꝑꝑ nām ſanguinis. Oia eni elīta iudi
cē acceperūt p̄ter terrā. Hāc aūt nulli ꝓtule
rūt: niſi ſi aliqs dixit ipſaꝫ ex oibus elemētis
eſſe: aut oia. ℂ Diffiniūt aūt oēs aiaꝫ trib᷒: Com. 33.
vt eſt dicere motu: ſenſu: τ incorꝑeo. Horū
aūt vnūqđqꝫ reduciť ad pricipia. vñ τ in co
gnoſcēdo diffiniētes ipſaꝫ: aut ex elementis
faciūt dicētes ſilr inicē p̄ter vnū. Dicūt eni
ſile cognoſci ſili. Qm̄ aūt aia oia cognoſcit
cōſtituūt eā ex oib᷒ principijs. ℂ Quicūqꝫ Com. 34.
qdē igiť vnā aliquā dicūt cām vt elītū vnū
τ aiaꝫ vnā ponūt: vt ignē: aut aerē: pl'a xͦo
dicētes principia τ aiam plura dicūt. Ana
xagoras aūt ſolus ipaſſibilē dicit intellectuꝫ
τ nihil cōe nulli alioꝝ hr̄e. Hmōi auteꝫ cum
ſit: qūo cognoſcit: τ ꝑꝑ quā cāꝫ: neqꝫ ille di
xit: neqꝫ ex his que dicta ſunt: cōſpicuuꝫ eſt.
ℂ Quicūqꝫ aūt ꝯrietates faciūt i pricipijs Com. 35.
τ aiam ex cōtrarijs cōſtituūt. Quicūqꝫ aūt
alterū cōtrarioꝝ: vt calidū: aut frigiduꝫ: aut
aliqd hmōi aliud: τ aiam ſilr vnū aliqd ho
rū ponūt. vnde τ noib᷒ ꝯſiter qdē calidum
dicentes: qꝛ ꝑꝑ hoc τ viuere nominatū eſt.
Qui aūt frigidū ꝑꝑ reſpirationē τ refrigera
tionē vocari aiaꝫ. Tradita qdeꝫ igiť de aia.
τ propter quas cauſas dicunt ſic: hec ſunt.
ℂ Conſiderandū aūt primū qdē de motu. Com. 36.
Fortaſis eni nō ſolū falſuꝫ eſt ſubſtātiā ip
ſius hmōi eē q̄lē aiūt: dicētes aiam eē qđ eſt
ſeipꝫ mouēs: aut poſſe mouere: ſꝫ vnū qddā
ipoſſibiliuꝫ ineſſe ipſi motuꝫ. Qđ qdē igiť
nō neceſſe ſit mouens τ ipm̄ moueri: prius
dictum eſt. ℂ Duplr .n. moueť omne. aut Com. 37.

eni ſm alterũ:aut ſʒ ſeipſʒ:ſʒ alteꝝ dicim⁹ q̃-
cũqʒ moueť ex eẽ in eo qȯ moueť:vt nautę.
Nȯ.n.ſilr moueť naui. Hec qdẽ ſʒ ſeipſam
moueť:illi aũt ex eẽ i eo ꝙ moueť. Manife
ſtũ aũt in ptib⁹ eſt:ꝓprius qdẽ.n.mot⁹ pedũ
ambulatio:hec aũt ⁊ hoīuʒ eſt. Nȯ ieſt aũt
Com. 38. nautis tũc. ¶ Dupliciter itaqʒ dicto moue-
ri nũc itẽdimus de aīa:ſi per ſeipſaʒ moueť
⁊ pticipat motu. Quattuoꝛ aũt motus cũʒ
ſint loci mutatiȯis:alterationis:augmenti ⁊
decremẽti:aut ſm vnũ hoꝝ mouebiť:aut ſʒ
plures:aut oẽs. Si ꝟo moueť nȯ ſm accñs
nã inerit motus ipſi. Si autẽ hoc: ⁊ locus.
Com. 39. Oẽs eni dicti motus in loco ſũt. ¶ Si aũt
eſt ſubſtãtia aīe mouere ſeipſaʒ:nȯ ſm acci-
dẽs moueri ipſi inerit:ſicut albo ⁊ tricubito
moueńť eni ⁊ hec:ſʒ ſm accidẽs. Cui enim
iſunt:moueť illud coꝛpus:vñ non eſt locus
ipſoꝝ:aīe aũt erit:ſiqdẽ nã motu pticipat.
Com. 40. ¶ Amplius aũt ſi nã moueť:⁊ violẽtia mo
uebiť:⁊ ſi violẽtia:⁊ nã. Eodẽ aũt mȯ ſe hʒ
de qete. In qȯ eni moueť nã:⁊ qeſcit in hoc
nã:in qȯ ãt violẽtia:⁊ qeſcit violẽtia. Qua
les aũt violẽti motus aīe erũt ⁊ qetes:neqʒ
fingere volẽtib⁹ facile ẽ reddere. Amplius
ſi quidẽ ſurſuʒ mouebiť:ignis erit:ſi ꝟo de
orſuʒ:terra. Hoꝛũ eni coꝛpoꝛũ mot⁹ hi. Ea
Com. 41. dẽ aũt rȯ ⁊ de mediis. ¶ Qm̃ ãt vŕ moue-
re coꝛpus:rȯnabile eſt his mouere motib⁹:
qb⁹ ⁊ ipſa moueť. Si aũt hoc ⁊ ꝯuertẽtib⁹
dicere verũ:ꝙ ſʒ ꝙ coꝛp⁹ moueť:hoc ⁊ ipſa.
Coꝛp⁹ ãt moueť ſm loci mutationeʒ:q̃re ⁊
aīa mouebiť ſm coꝛpus:aut tota:aut ſm p-
tes trãſlata. Si aũt hoc ꝯtigit:⁊ exeũte iteꝝ
ingredi. Ad hoc aũt ſequeť reſurgere moꝛ-
Com. 42. tua aīalũ. ¶ Motũ aũt ſʒ accñs ſi ab alte-
ro moueať. Depelleť eni vtiqʒ violẽtia aīal.
Nȯoʒ aũt cui a ſeipſo moueri ieſt in ſubſtã
tia:hoc ab alio moueri:niſi ſʒ accñs ſic neqʒ
qȯ ſm ſe bonũ:aut ꝑꝑ ſeipſʒ:hoc qdẽ ꝓpter
Com. 43. aliud eẽ:hoc aũt alteri⁹ cã. ¶ Aīam aũt ma-
xime dicet aliqs vtiqʒ a ſenſibilib⁹ moueri.
ſiqdẽ moueť. At ꝟo ſi mouet ipſa ſeipſam:
⁊ ipſa mouetur vtiqʒ. Quare ſi oīs motus
ex diſtãtia eſt ab eo qȯ moueť ſm ꝙ moue-
tur:⁊ aīa extabit vtiqʒ a ſubſtãtia ipſius ſm
ſeipſaʒ:niſi ſm accidẽs ſeipſaʒ moueat: ſed
Com. 44. eſt mot⁹ ſubſtãtie ipſi⁹ ꝑ ſe. ¶ Quidã autẽ
⁊ mouere aīaʒ dicũt coꝛpus in eſſe:ſicut ipſa
moueť:vt Democrit⁹ ſilr dicẽs Philippo
comediaꝝ didaſcolo:refert eni Dedalũ mo

bilẽ feciſſe ligneã Mineruã effundẽs argẽ
tũ fuſile. Silr ãt ⁊ Democrit⁹ dicit:motas
eni iquit idiuiſibiles ſpheras:ꝑꝑ id qȯ apte
nate ſũt nuſq̃ manere:ꝯtrahereqʒ ⁊ moue
re coꝛpus oẽ. Nos ãt iterrogabim⁹:ſi ⁊ qe-
ſcere facit hoc idẽ:qũo ãt faciet:difficile aut
ipoſſe dicere. Oīno aũt nȯ ſic vŕ aīa moue-
re aīal:ſʒ ꝑ volũtatẽ quãdã ⁊ itellm̃. ¶ Eo Com. 45.
dẽ aũt modo ⁊ Thimeus eodẽ mȯ phiſio-
logizat aīaʒ mouere coꝛpus. In eo eniʒ qȯ
eſt moueri ipſaʒ ⁊ coꝛpus mouet:ꝓpter id
qȯ cȯpleta eſt ad ipſuʒ. Cȯſtitutã aũt ex ele
mẽtis ⁊ diſpartitã ſʒ harmonicos numeros
quaten⁹ cũ nãlẽ ſenſũ harmonie hẽat: ⁊ vt
oẽ ferať ſʒ ꝯſonãtes motus. Aſpectũ rectũ
in circulũ reflexit:⁊ diuidẽs ex vno in duos
circulos duplr coordinatos:iterũ vnũ diui
ſit in ſeptẽ circulos tanq̃ eẽnt celi mot⁹ aīe
mot⁹. ¶ Primũ quidẽ igiť nȯ bñ dŕ aīam Com. 46.
magnitudinẽ eẽ:eã eni que oīs talẽ eẽ vult:
qualis ẽ aliqñ vocat⁹ itellſ. Nȯ.n.velut ſen
ſitiua eſt:neqʒ vt deſideratiua. ¶ Harũ eni Com. 47.
motus nȯ circulatio ẽ. Intellſ aũt vn⁹ ⁊ cȯ
tinuus ſicut ⁊ itelligẽtia eſt:itelligẽtia ãt vt
itellectualia:hec aũt eo ꝙ ꝯũtur vnũ:ſic nũe
rus:ſʒ nȯ ſicut magnitudo:ꝑꝑ qȯ qdẽ neqʒ
itellſ ſit ꝯtinu⁹:ſʒ aut iptibilis:aut nȯ ſič ma
gnitudo aliqua ꝯtinu⁹ eſt. Qualr ãt itelliget
magnitudo:cũ ſit q̃libʒ ptiũ ipſi⁹:pte ãt aut
ſm magnitudinẽ:aut ſm pũctũ: ſi oʒ ⁊ hoc
ptẽ dicere. Siqdẽ igiť ſʒ pũctũ:hec aũt infi
nita:manifeſtũ ẽ:qm̃ nequaq̃ ptrãſibit. Si
ꝟo ſm magnitudinẽ:multotiẽs ⁊ infinities
itelliget idẽ:vŕ ãt ⁊ ſemel ꝯtingere. Si autẽ
ſufficiẽs q̃libʒ ptiũ tangere:qd opʒ circulo
moueri:aut ⁊ oīno magnitudinẽ hr̃e. ¶ Si Com. 48.
aũt neceſſariũ itelligere toto circulo tangẽtẽ
qs eſt ptib⁹ tact⁹. Amplius qũo itelliget pti
bile ipartibili:aut ipartibile ptibili. Neceſſa
riũ aũt eẽ circulũ itellʒ huc itellſ qdẽ.n.mo
tus itelligẽtia:circuli aũt circulatio:ſi ğ itell
gẽtia circulatio:⁊ itellſ vtiqʒ erit circulus:
cũ hmȯi circulatio ſit itelligẽtia:ſꝑ aũt aliqd
itelliget. ſiqdẽ ꝑpetua ſit circulatio. Practi
caꝝ qdẽ.n.itelligentiarũ termini ſũt.oẽs.n.
alterius cã ſũt:ſpeculatiue aũt rȯnibus ter-
minanť ſilr. Nȯ aũt oīs diffȯ eſt:aut demȯ-
ſtratio. Demȯſtratiȯes ꝟo ⁊ a pricipio ſũt.
⁊ hʒ quodãmȯ finẽ ſyllm̃:aut ꝯclȯnẽ:ſi aũt
nȯ ꝯcludanť:ſʒ nȯ reflectunť iterũ in princi-
cipiũ accipiẽtes ſꝑ mediũ ⁊ vltimũ recte ꝑ-

ceduut:ſed circulatio iterũ in principiũ refle
ctit. Diffĩones aũt oẽs finite ſunt. Amplius
aũt ſi eadẽ circulatio multotiẽs eſt:oporte-
bit multotiẽs itelligere idem. Adhuc autẽ
intelligentia aſſimulatur cuidam ſtatui ⁊ q̃e
ti magis q̃ motui: eodem autem modo ⁊
Coñ.49. ſylls. ℂ At ṽo neq̃ beatũ qd nõ facile: ſed
violentũ. Si aũt eſt motus ipſius nõ ſubſtã
tia:extra nãm vtiq̃ mouebit̃. Laborioſum
aũt eſt ↄmiſceri aiaʒ corpi:nec poſſe abſolui.
Et adhuc fugiẽdũ ſiqdẽ meli⁹ eſt itellectui
nõ cũ corpe eſſe:quẽadmodũ ⁊ cõſuetũ eſt
Coñ.50. dici: ⁊ multis videt̃. ℂ Immanifeſta aũt ⁊
circulo ferri celũ cauſa. Neq̃ eni aie ſubſtã
tia cã circulariter ferri aiam:ſʒ ſm accñs ſic
mouet̃. Neq̃ corp⁹ cã: ſʒ aia magis illi. At
ṽo neq̃ q2 meli⁹ dr̃: ⁊ optebat pp hoc deũ
facere circulariter ferri aiam:q2 dignius ſit
ipſi moueri q̃ manere:moueri aũt ſic q̃ ali
Coñ.51. ter. ℂ Q̃m aũt hmõi itẽtio eſt alterius rõnib⁹
magis ꝓpria:hãc qdẽ dimittam⁹ nũc. Illd
aũt incõueniẽs accidit ⁊ huic rõni ⁊ plib⁹ q̃
de aia:copulãt eni ⁊ ponũt in corpus aiam
nihil determinãtes pp quã cãm: ⁊ qñ hñte
Coñ.52. corpe. ℂ Et tñ vr̃ hoc vtiq̃ neceſſariũ ieſſe
pp eni cõitatẽ hoc qdẽ agit aliud: hoc ãt pa-
tit: ⁊ hoc qdẽ mouet:illd aũt mouet̃. Horꝫ
Coñ.53. aũt nihil ineſt ad inuicẽ qbuſcũq̃. ℂ Hi aũt
ſolũ conant̃ dicere q̃le qd ſit aia. De ſuſce
pto ãt corpe nihil adhuc determinatũ tanq̃
cõtingẽs ſit ſm Pythagoricas fabulas q̃li
bet aiam qdlibʒ corpus igredi. Videt̃ enim
vnũqdq̃ ꝓpriũ hr̃e ſpẽʒ ⁊ formã. Simile
itaq̃ aliq dicunt:ſicut ſi aliqs dicat tectoni-
cã in fiſtulas igredi. Op3 eni artẽ qdem vti
Coñ.54. organis:aiaʒ aũt corpe. ℂ Alia aũt quedaʒ
opio tradita eſt de aia:credibilis qdẽ mltis:
⁊ neq̃ vna minor his:que dicte ſunt: rões
aũt tãq̃ directiuas prebens: ⁊ i cõi factis ra
Coñ.55. tionib⁹. harmoniã eniʒ q̃dã dicũt. ℂ Eteni
harmoniã tẽpamẽtũ ⁊ ↄpõnẽ eſſe ↄrioꝝ: ⁊
corpus ↄponi ex ↄtrarijs. Et qdẽ harmonia
q̃dã rõ cõpoſitoꝝ eſt:aut cõpoſitio:aiaʒ aũt
neutrũ poſſe eſt eſſe horꝫ. Amplius aũt mo-
uere nõ eſt harmõie: aie ãt attribuũt hoẽs.
Coñ.56. ℂ Cõgruit aũt magis de ſanitate dicere har
moniã: ⁊ oino de corpeis ṽtutib⁹ q̃ de aia.
Manifeſtuʒ aũt ſi aliqs tentauerit reddere
paſſiões ⁊ opa aie harmõia q̃dã: difficile.n.
Coñ.57. eſt adaptare. ℂ Ampli⁹ ãt dicim⁹ harmõiaʒ
in duo reſpiciẽtes maxie qdeʒ ꝓpriã magni

tudinũ in hñtib⁹ motũ ⁊ poſitionẽ ⁊ ↄpõnẽ
ipoꝝ:cũ ſic ↄgruãt vt nullũ ↄgeneũ ꝑmit
tat̃. Hic aũt ⁊ eoꝝ q̃ cõmiſcẽt̃ rõnẽ. Neutro
qdẽ igit̃ mõ rõnabile. Cõpoſitio aũt partiũ
corpis mltũ ineſtigabilis eſt. Multe.n.cõ-
poſitiões ptiũ ⁊ mltipl'r ſũt. Cui⁹ igit̃ ⁊ qñ
ↄgruit accipe itellm ↄpõnẽ eẽ:aut ⁊ ſenſiti-
uũ ⁊ appetitiuũ. ℂ Siľr aũt ⁊ icõueniẽs ⁊ Coñ.58.
rõnẽ mixtionis eẽ aiaʒ. Nõ.n.eãdẽ hʒ rõnẽ
ↄmixtio elntoꝝ:ſm quã caro: ⁊ ſm quã os:
accidit igit̃ mltas aias hr̃e: ⁊ ſm oẽ corpus
ſiqdẽ oia ex elntis cõmixtis ſũt:cõmixtionis
aũt rõ harmonia aia. ℂ Inueſtigabit ãt hoc Coñ.59.
vtiq̃ aliqs ab Empe. vnũqdq̃.n.hoꝝ rõ-
ne quadã dicit eſſe: vtrũ igit̃ hec rõ aia eſt:
aut magis alterũ aliqd:cũ ſit in partib⁹. Am
pli⁹ ãt vtꝝ ↄcordia cuiuſlibʒ mixtiõis cã:aut
ei⁹ q̃ ſm rõnẽ. Et hoc vtrũ rõ eſt:aut alterũ
aliqd ꝑter rõnẽ. ℂ Hec qdem igit̃ hñt hmõi Coñ.60.
dubitationes. Si ṽo alteꝝ eſt a mixtiõe aia:
qd igit̃ carni eẽ intermittit̃: ⁊ alijs ptib⁹ aial'.
Adhuc ãt ſiqdẽ nõ vnaq̃q̃ ptiũ hʒ aiam: ſi
nõ eſt aia rõ ↄpõnis:qd ẽ ꝓpter qd corpus
corrũpit̃ aia dficiẽte. ℂ Q̃ qdẽ igit̃ nõ har Coñ.61.
moniã poſſe ẽ eẽ aiaʒ:neq̃ circulariter mo-
ueri manifeſtũ ex dictis:ſʒ accñs aũt moue
ri eſt ⁊ mouere ſeipſaʒ: vt moueri qdẽ i quo
eſt:hoc aũt moueri ab aia:alr ãt nõ eſt poſſe
moueri ſm locũ ipſaʒ. ℂ Rõnabili⁹ aũt du Coñ.62.
bitabit vtiq̃ aliqs de ipſa tanq̃ que mouet̃
in hmõi cõſiderãs:dicim⁹.n.aiam triſtari:
gaudere:cõfidere:timere. Amplius aũt ira-
ſci: ⁊ ſentire: ⁊ intelligere. Hec autẽ oia mo
tus eſſe vident̃: vnde opinabat̃ aliqs ipſam
moueri. ℂ Hoc aũt non eſt neceſſe. Si eniʒ Coñ.63.
⁊ quã maxime gaudere:aut dolere aut itel-
ligere:motus ſũt ⁊ vnũqdq̃ moueri aliqd.
Moueri aũt eſt ab aia: vt iraſci: aut timere
in eo q̃ corpus quodãmodo mouet̃. Intel
ligere autẽ hmõi forſitan alterum aliquod.
Horũ aũt accidũt alia quidẽ ſm loci muta-
tionẽ quorũdã modorũ:alia vero ſm altera
tionem:qualia aũt ⁊ qñ alterius rõnis eſt.
ℂ Dicere aũt iraſci aiam ſimile eſt ⁊ ſi ali- Coñ.64.
quis dicat eã texere vel edificare:melius eni
fortaſſis eſt nõ dicere aiam miſereri aut adi
ſcere:aut intelligere:ſed hoiem aia. Hec ãt
nõ tanq̃ motu in illa exñte:ſed aliqñ quideʒ
vſq̃ ad illã:aliqñ quidẽ ab illa: vt ſenſus q̃-
deʒ ab his:reminiſcẽtia vero ab illa: motus
qui ſunt in ſenſibilibus organis: aut quies.

ℂ Intellectus

Com. 65. ¶ Intellectus autē videt̄ in fieri ſubſtantia
quedā exiſtens ⁊ nō corrūpi. Maxime aūt
corrumperet̄ vtiqꝫ ab ea: que eſt in ſenio de
bilitate. Nunc autem forte quemadmoduꝫ
in ſenſitiuis accidit. Si enim accipiat ſenior
oculū iuuenis: videbit ſicut ⁊ iuuenis: qua
re ſeniū nō eſt in ſubſtinēdo aliqd aiaꝫ: ſꝫ in
quo: ſicut in ebrietatibus ⁊ infirmitatibus.
Intelligere igitur ⁊ conſiderare marceſcūt
alio quodā interius corrupto: ipſum autem
Com. 66. impaſſibile eſt. ¶ Intelligere autem: ⁊ ama
re: ⁊ odire non ſunt illius paſſiones: ſꝫ hui⁹
habentis illud: ſm qd illud habꝫ. Quare ⁊
hoc corrupto nō reminiſcit̄: neqꝫ amat: non
eni illius erant ſed cōmunis: quod quidē de
ſtructuꝫ eſt: intellectus aūt fortaſſis diuinū
aliquid ⁊ impaſſibile eſt: qd quidē igit̄ non
poſſibile moueri animā: māifeſtū ex his. Si
aūt penitus non mouet̄: manifeſtū quoniā
Com. 67. neqꝫ a ſeipſa. ¶ Multū autē his que dicta
ſunt irrationabilius dicere aiam eſſe nume
rū ſeipſuꝫ mouentē. Inſunt eni his impoſ
ſibilia: primo quidē ex ipſo moueri acciden
tia: propria aūt ex eo ꝙ dicunt ipſam eſſe nu
merū: quomodo eni oportet intelligere vni
tatem motam: ⁊ a quo: ⁊ quō impartibilem
⁊ indifferentē exiſtenteꝫ. Si nāqꝫ eſt mota
Com. 68. ⁊ mobilis: differre oportet. ¶ Ampli⁹ qui
dicunt lineam motam planum facere: pun
ctum autem lineaꝫ: ⁊ vnitatum motus linee
erunt. Punctum autē vnitas eſt poſitionē
habens. Numerus aūt anime iā alicubi eſt:
⁊ poſitionē habet. Amplius autem a nume
ro ſi auferat aliquis numerū aut vnitatē: re
linquitur alius numerus. Plante autem ⁊
animaliū multa diuiſa viuunt: ⁊ vident̄ eā
Com. 69. dem habere animam ſpecie. ¶ Videbit̄ aūt
vtiqꝫ nihil differre dicere vnitates: aut cor
pora parua. Et nāqꝫ ex Democriti ſpheris
ſi fiant pūcta: ſolū aūt maneat quātitas: erit
aliquid in ipſo. Hoc quidē mouēs. illud aūt
qd mouet̄: ſicut in magnitudine. Nō enim
propter hoc ꝙ eſt magnitudine differre aut
paruitate accidit qd dictuꝫ eſt: ſed quia quā
tum. Unde neceſſe eſt aliquid eſſe motiuuꝫ
vnitatū. Si autē in animali qd mouens aia
⁊ in numero quare non mouens ⁊ qd mo
Com. 70. uetur eſt aia. ſed mouēs ſolum. ¶ Cōtingit
autē quodāmodo hanc vnitatē eſſe: opꝫ eni
ipſi ineſſe quandā differentiā ad alias. Pū
cti aūt ſolitarij: que vtiqꝫ ad differentiā erit:
niſi poſitio. Siquidē igitur ſūt altere in cor
pore vnitates ⁊ puncta: in eodē erunt vnita
tes: obtinebit enim loci puncti: tamen ⁊ qd
prohibet in eodē eſſe: ſi due ſunt ⁊ infinitas.
Quorū enim locus eſt indiuiſibilis: ⁊ ipſa.
¶ Si autē in corpore puncta numerus aie: Com. 71.
aut ſi qui corū qui in corpore punctorū nūe
rus aia: quare nō oia habēt aiaꝫ corpora: pū
cta enim in omnibus vident̄ eſſe ⁊ infinita.
Amplius aūt quomodo poſſibile eſt ſepara
ri puncta ⁊ abſolui a corporibus: ſiquidem
non diuidant̄ linee in puncta. ¶ Accidit aūt Com. 72.
ſicut diximus: ſiquideꝫ idem dicere corpus
quoddā ſubtiliū partiū ipſam ponentibus:
ſic aūt ſicut Democritus dicit ab anima mo
ueri: propriū icōueniēs. Siquidē eni eſt aia
in omni eo qd ſentit corpe: neceſſe duo in eo
dē eſſe corpora: ſi corpus aliqd aia. Nume
rū aūt dicentibus in vno puncto pūcta mul
ta: aut omne corpus aiam habere: non qdaꝫ
numerus differens fiat: ⁊ alius ab his que
in corpore punctoꝝ. ¶ Accidit aūt aial mo Com. 73.
ueri a numero: ſicut ⁊ Democritus dixit ip
ſum mouere. Quid enim eſt differre dicere
ſpheras puas: aut vnitates magnas: aut oio
vnitates ferri. Utrobiqꝫ eni neceſſe eſt mo
uere aial in eo qd mouent̄ ipſe. ¶ Comple Com. 74.
ctentibus igit̄ in vnū numerū ⁊ motuꝫ: hec
quidē accidunt ⁊ multa alia hmōi. Nō eniꝫ
ſolū diffinitionem aie impoſſibile eſt hmōi
eſſe: ſed ⁊ accidens. Manifeſtū eſt aūt ſi qs
argumentauerit ex ratione hac paſſiones ⁊
opera anie reddere: vt cogitationes: ſenſus:
letitias: triſtitias: ⁊ quecūqꝫ alia hmōi: ſicut
enim diximus prius: neqꝫ diuinare eſt faci
le ex ipſis. ¶ Tribus autem modis traditis Com. 75.
ſm quos diffiniunt animā. Alij quidē maxi
me motū enunciauerūt in mouēdo ſeipſaꝫ.
Alij aūt corpus ſubtiliſſimū: aut incorpora
liſſimū alioꝝ. Hec aūt quas dubitationes ⁊
ſubcōtrarietates habēt: preteriuimus fere
Relinquit̄ aūt cōſiderare quō dicit̄ ex elītis
ipſam eſſe. Dicunt eniꝫ quatenus ſentiat ea
que ſunt: ⁊ vnūqdqꝫ cognoſcat. ¶ Neceſ Com. 76.
ſarium aūt eſt accidere multa ⁊ impoſſibi
lia rationi. Ponūt enim cognoſcere ſimile
ſimili: tanqꝫ ac ſi aiam res ponētes. Nō ſūt
autē hec ſola: multa vero ⁊ alia. Magis aūt
fortaſſis infinita numero: que ſunt ex his.
¶ Ex quibus igitur eſt vnumqdqꝫ horū co Com. 77.
gnoſcere animā ⁊ ſentire: ſed compoſitum

nõ cognoſcet:neqꝫ ſentiet: vt quid de⁹: aut
homo:aut caro:aut os. Similiter autẽ qđ-
libet aliud cõpoſitoꝝ. Nõ eni quolibꝫ mo-
do ſe habentia elementa hoꝝ vnũqđqꝫ:ſed
ratione quadã ꝛ cõpoſitione:ſicut Empe.
dicit os ꝛ terra. Terra aũt bene apta in be-
ne amplis receptaculis duas ex octo parti-
bus ſortita eſt:quattuoꝛ autẽ vulcani:oſſa
aũt alba ſunt. Nihil igitur profectus eſt ele
menta in aĩa eſſe:niſi ꝛ rationes inerunt ꝛ
compoſitio. Cognoſcet enĩ vnũqđqꝫ ſiĩe.
Os aũt aut hoĩem nihil:niſi ꝛ hec inerunt.
Hoc aũt qđ impoſſibile ſit:nihil oportet di
cere. Quis eni dubitabit ſi inerit in aĩa lapis
aut homo:ſimiliter aũt ꝛ bonũ ꝛ nõ bonũ
Com.78. eodem modo ꝛ de alijs. ℂ Amplius autẽ
cum multipl̃r id qđ eſt:ſignificat enĩ aliud
quidẽ hoc aliqđ:aliud ãt quãtitatẽ:aut qua
litatẽ:aut ꝛ quoddã aliud diuiſoꝝ predica
mentoꝝ:vtrũ ex oĩbus erit aĩa:aut nõ:ſꝫ nõ
videnꝛ cõia oĩum eſſe elemẽta. Si igiꝛ que-
cũqꝫ ſubſtantiarũ ſunt ex his ſolum. Quo
igiꝛ cognoſcet ꝛ alioꝝ vnumqđqꝫ:aut dicet
vniuſcuiuſqꝫ gñis eſſe elemẽta ꝛ principia
propria:ex quibus animã ꝯſtare. Erit ergo
qualitas ꝛ quantitas ꝛ ſubſtantia:ſed ipoſſi
bile eſt ex quãtitatis elementis eſſe ſubſtan-
tiam ꝛ non quãtitatem. Dicẽtibus itaqꝫ ex
Com.79. omnibus hec ꝛ hmõi alia accidunt. ℂ Incõ
ueniens autẽ eſt dicere quidem impoſſibile
eſſe ſimile a ſimili:ſentire aũt ſimile ſimili:ꝛ
cognoſcere ſimile ſimili:ſentire autem pati
aliquid ꝛ facere ꝛ moueri ponunt:ſimiliter
autẽ cognoſcere ꝛ intelligere. Multas aũt
dubitationes ꝛ difficultates habẽre ipſo di-
cere:ſicut Empe.ꝙ corporeis elemẽtis ſin-
gula cognoſcunꝛ: ꝛ ad ſimile teſtaꝛ:qđ nũc
dictum eſt. Quecũqꝫ enim inſunt in aĩaliũ
corporib⁹ ſimpl̃r terre: vt oſſa:nerui:pili:ni
hil ſentire videꝛ:quare neqꝫ ſimilia: ꝛ tamẽ
Com.80. cõueniret. ℂ Amplius autẽ vnũqđqꝫ prin-
cipioꝝ in gratiã plurimũ ꝙ̃ intelligentia exi-
ſtet:cognoſcet quidẽ eni vnũ qđlibet:mul-
ta autem ignorabit:omnia enĩ alia. Accidet
autem ꝛ Empedocli inſipientiſſimum eſſe
deum. Solus enim elementorum vnũ nõ
cognoſcet diſcordiam:mortalia autem oĩa.
Com.81. Ex omnibus enĩ vnũquodqꝫ eſt. ℂ Omino
autem ꝓpter quã cauſam non omnia habẽt
animã: que ſunt. Quoniã oĩa aut elemẽtũ:
aut ex elĩto:aut vno:aut plurib⁹:aut omni-

bus. Neceſſe enim eſt vnũ aliquod cogno
ſcere:aut quedã:aut omnia. ℂ Dubitabit Com.82.
autem vtiqꝫ aliquis: ꝛ quid eſt vnum faciẽs
ipſa. Materie enim comparantur elemẽta.
Maxime aut ꝓpriũ eſt illud continens qđ-
cunqꝫ eſt. Anima aũt aliquid eſſe melius ꝛ
antiquius impoſſibile eſt:impoſſibilius aũt
adhuc intellectu. Rationabiliſſimũ aũt eſſe
hũc nobiliſſimũ ꝛ diuinũ ſm nãm. Elemẽ
ta autem dicunt eſſe prima entium. ℂ Oẽs Com.83.
autẽ ꝛ qui ex eo qđ cognoſcit ꝛ ſentit aĩa:
que ſunt ex elementis dicunt ipſam: ꝛ q ma
xime motiuum nõ de omni dicũt aĩa. Neqꝫ
eni ſenſitiua omnia motiua. Videnꝛ enĩ eẽ
quedã animaliũ mouentia ſm locũ: ꝛ tamẽ
videꝛ hoc ſolo motu mouere anima aĩal.
Simil̃r aũt ꝛ quicũqꝫ intellectiuum ꝛ ſen-
ſitiuũ ex elĩtis faciunt. Videnꝛ enim plante
viuere nõ participãtes loci mutatione neqꝫ
ſenſu: ꝛ animaliũ multa intelligentiã nõ ha-
bere. ℂ Si autẽ aliquis ꝛ hec ſegregauerit: Com.84.
poſueritqꝫ intellectũ partẽ aliquã aĩe:ſimili
ter aũt ꝛ ſenſitiuũ:neqꝫ vtiqꝫ ſic dicet de oĩ
aĩa:neqꝫ de tota:neqꝫ de vna. Hoc aũt ſub-
ſtinuit: ꝛ que eſt in orphanicis vocatis car-
minibus rõ. Dicit eni aĩaꝫ ex toto ingredi re
ſpirantiũ que ferꝛ a ventis. Non poſẽ itaqꝫ
plantis hoc accidere:neqꝫ aĩalium qbuſdã:
ſiqdẽ nõ oĩa reſpirant. ℂ Hoc aũt latuit ſic Com.85.
opinãtes. Si ſꝫo ex elĩtis aĩam facere opꝫ:
nihil opꝫ ex oĩbus. Sufficiens eni eſt altera
ps ꝯtrarietatis ſeipſaꝫ dijudicare ꝛ oppoſi-
tam. Recto eni ꝛ ipſũ ꝛ obliquũ cognoſci
mus. Iudex enĩ vtroꝛũqꝫ canon eſt recto.
Obliquũ autem neqꝫ ſui ipſius:neqꝫ recti.
ℂ Et in toto ãt qdẽ ipſaꝫ miſceri dicũt. Vñ Com.86.
fortaſſis ꝛ Thales opinat⁹ eſt oĩa eſſe plena
dijs. Hoc ãt hꝫ q̃ſdã dubitatões:ꝓp quã eni
cãꝫ in aere:aut in igne aĩa cũ ſit:nõ facit aĩal
imixto: ꝛ hec in his melioꝛ eſſe putata. Que
ret eni vtiqꝫ aliqs quã ob cãꝫ que in aere aĩa
ea que in aĩalibus melioꝛ ꝛ imoꝛtalioꝛ:acci-
dit aũt vtrobiqꝫ inconueniẽs ꝛ irrationabi-
le. ℂ Et nãqꝫ dicere aĩal ignẽ aut aerem ma Com.87.
gis irrationabiliũ eſt: ꝛ nõ dicere aĩalia:cuꝫ
aĩa inſit:icõueniẽs eſt. ℂ Opinari aũt videꝛ Com.88.
aĩam eẽ in his:qm̃ totũ ptibus ſilis ſpẽi:q̃re
neceſſariũ ipſis dicere aĩam ꝛ ſilis ſpẽi parti
bus eſſe:ſi intercipi aliqđ cõtinẽtis in aĩalib⁹
animata animalia fiunt. Si autẽ aer quidẽ
diſcerptus ſimilis ſpeciei:anima aũt diſſimi
lis partis.

lis partis. Hec quidē aliquid ipſius exiſtet videlꝫ: aliud aūt nō exiſtet. Neceſſe eſt igit̄ ipſam ſilis partis eē aut nō eē in qualibet parte omnis. Manifeſtum igit̄ ex dictis eſt: ꝙ neqꝫ cognoſcere ineſt anime ꝓꝑ id: quod ex elemētis: neqꝫ moueri ipſam bene: neqꝫ vere differentie. Qm̄ aūt cognoſcere anime ⁊ ſentire: ⁊ opinari: adhuc aūt cōcupiſcere ⁊
Com. 89. deliberare: ⁊ oino appetitus. ¶ Fit autē ⁊ ſm locū motus ab aia in aialibus. Adhuc aūt ⁊ augmentū: ⁊ ſtatus: ⁊ decrementū: vtrū toti anime vnumquodqꝫ hoꝝ inſit ⁊ omni: ⁊ intelligimus ⁊ ſentimus: ⁊ aliorū vnūquodqꝫ facimus ⁊ patimur: aut ꝑtibus alteris altera. Et viuere igitur: vtrum in aliquo horū ſit vno: aut pluribus: aut in om-
Com. 90. nibus: aut in alia aliqua cauſa. ¶ Dicunt itaqꝫ quidam partibilem ipſam: ⁊ alio aūt intelligere: alio quidē concupiſcere. Quid igitur ꝯtinet aiam: ſi partibilis eſt apta nata. Non enim vtiqꝫ corpus: videtur.n. contrarium magis anima corpus continere. Egrediente enim expirat ⁊ marceſcit. Si igit̄ alterum aliquid vnam ipſam facit: illud maxi
Com. 91. me vtiqꝫ erit anima. ¶ Oportebit aūt iterū ⁊ illud querere: vtrum vnū: aut multi partium ſit. Siquidem enim vnum eſt: ꝓpter qd̓ non mox ⁊ aiam vnū: ſi vero diuiſibile iterū ratio queret: quid eſt continens: ⁊ ſic
Com. 92. vtiqꝫ ꝓcedet in infinitū. ¶ Dubitabit autē aliquis ⁊ de ipſius partibus: quā poſitionē hꝫ vnaqueqꝫ in corpore. ſi.n. tota aia oē corpus continet: conuenit ⁊ partiū vnāquāqꝫ continere aliquid corporis. Hoc aūt aſſimilat̄ impoſſibili. Qualem enim partem: aut quō intellectus continebit: graue eſt ⁊ finge-
Com. 93. re. ¶ Dicuntur aūt plante viuere diuiſe: ⁊ animalium quādā inciſoꝝ tanq̄ eandē habentia animam ſpecie: ⁊ ſi nō numero: vnaqueqꝫ quidem enim partium ſenſum hꝫ: ⁊
Com. 94. mouet̄ ſm locū in quoddā tempus. ¶ Si aūt nō permanet: nullum incōueniens ē. Inſtrumēta.n. non hn̄t quibus ſaluēt nām: ſꝫ nihil minus i vtraqꝫ ꝑtiū oēs inexſīt partes aie: ⁊ ſimilis ſpēi ſunt adinuicē ⁊ toti. Adin
Com. 95. uicē qdē: ſicut que nō ſeparabiles ſunt. Toti aūt aie tanq̄ indiuiſibili exiſtēte. ¶ Uidetur aūt ⁊ que in plātis aia principiū quoddā eē. Hac.n. ſola cōicant ⁊ aialia ⁊ plāte. Et ipſa qdē ſeparatur a ſenſibili principio. ſenſum autem nullum ſine hac habet.

¶ Liber ſecundus.

¶ Quid eſt anima in cōmuni. Cap. .I.

Que qdē igitur a prioribus tradita d̓ aia dcā ſint. Com. 1.
Iterū aūt tanq̄ ex principio redeamus tētātes determinare qd eſt aia: ⁊ q̄ vtiqꝫ erit cōiſſima rō ipſius. ¶ Dicimus itaqꝫ vnū Com. 2.
quoddā genus eoꝝ: q̄ ſunt ſubam. Hui⁹ aūt aliud qdē ſicut mām: q̄ ſm ſe qdē nō ē hoc aliqd: aliud aūt ſicut formā ⁊ ſpēm: ſꝫ quā dr̄ iam hoc aliquid: ⁊ tertiā que ex hiis. Eſt aūt mā quidē potentia: ſpēs aūt entelechia. Et h̄ dupl̓r: hoc qdē ſicut ſcia: illud āt ſicut ꝯſiderare. ¶ Sube āt maxie eē vr̄ corpa ⁊ Com. 3.
hoꝝ phiſica: hec.n. alioꝝ pricipia. Phiſicorū āt alia qdē hn̄t vitā: alia āt nō hn̄t: vitā āt habere dicimus id: qd̓ eſt ꝑ ſeipm̄ alimētū: ⁊ augmētū: ⁊ decremētū hꝫ. Quare oē corpus phiſicū ꝑticipans vita ſuba erit. Suba āt ſic ſicut ꝯpoſita. ¶ Qm̄ āt eſt corp⁹ ⁊ hᷓ Com. 4.
vitā hn̄s: nō vtiqꝫ erit corp⁹ aia. Nō ē.n. coꝝ q̄ in ſubo corpus. Magis aūt ſicut ſubm ⁊ mā ē. Neceſſe ē ḡ aiā ſubam eē: ſicut ſpēm corpis phiſici pō vitā hn̄tis. ¶ Suba autē Com. 5.
act⁹ ⁊ ꝑfectio ē. h⁹ igr̄ corpis act⁹ ē. Hic aūt dr̄ dupl̓r. Ali⁹ qdē ſicut ſcia. Ali⁹ aūt ſic ꝯſiderare. Manifeſtū ḡ: ꝙ aia ē act⁹ ſicut ſcia: i exiſter̄.n. aiā: ⁊ ſōn⁹: ⁊ vigilia ē: ꝓportiōale āt vigilātia qdē ipſi ꝯſiderare. Sōn⁹ aūt ipſi hr̄e ⁊ nō opari. ¶ Prior āt gn̄one i eodē ſcia ē. Un̄ aia ē act⁹ prim⁹ corpis phiſici Com. 6.
potētia vitā hn̄ti. Tale āt qd̓cūqꝫ orgāicū. Organa aūt ⁊ plātaꝝ ptes ſūt: ſꝫ penit⁹ ſimplices: vt foliū fructiferi coopimentū. Fructiferꝝ āt fructus. Radices ꝟo ori ſiles ſūt: vtraqꝫ.n. trahūt alimētū. ¶ Si āt aliqd̓ cōe Com. 7.
in oi aia oꝫ dicer̄: erit vtiqꝫ prim⁹ act⁹ corpis phiſici orgāici. Un̄ nō oꝫ q̄rere: ſi vnū ē aia ⁊ corp⁹: ſic̄ neqꝫ cera ⁊ figura: neqꝫ oio vnīuſcuiuſqꝫ mā: ⁊ id cui⁹ mā ē: vnū.n. ⁊ eē: cū multipl̓r dicant̄: qd̓ proprie eſt actus eſt.
¶ Ul̓r quidem igit̄ dictū eſt qd ſit anima. Com. 8.
Subſtantia.n. eſt: que ſm rōnem. Hec aūt eſt qd̓ quid erat hmōi corporis: ſicut ſi aliquod organoꝝ phiſicū eſſet corpus: vt ho

labra. Erat quidem.n. dolabre ēē ſubſtātia
ipſi⁹: ⁊ aīa hec. Diuiſa aūt hac nō vtiq₃ am
plius dolabra erit: ſed aut equiuoce. nūc aūt
eſt dolabra. Nō.n. huiuſcemodi corꝑis q̄ḋ
q̄d eſt eſſe ⁊ rō aīa: ſed phiſici huiuſcemodi
habentis in ſeipo principiū motus ⁊ ſtatus.
Com.9. Cōſiderare aūt in ꝑtibus op₃ q̄ḋ dcm̄ ē.
Si.n. ēēt oculus aīal: aīa vtiq₃ ipſius viſus
ēēt. Hic.n. ſubſtātia eſt oculi: q̄ eſt ꝫ rōnē.
Oculus aūt mā̄ viſus eſt: quo deficiēte nō
eſt adhuc oculus: niſi equoce: ſicut lapide⁹
aut depictus. Op₃ igit̄ accipe q̄ḋ eſt i parte
in toto viuēte corpore: ꝓportionalr̄ naq₃ ſe
h₃ ſicut pars ad ptē: totus ſenſus ad totum
corpus ſenſitiuū ſm q̄ hmōi. Eſt aūt nō
Com.10. abijciēs aīa₃ potētia ens: vt viuat: ſ₃ q̄ hn̄s.
Semē aūt ⁊ fructus potētia h⁹ corpus eſt.
Sicut q̄dē igit̄ inciſio ⁊ viſio: ſic ⁊ vigilan
tia actus: vt aūt viſus: ⁊ potētia organi aīa.
Corpus aūt q̄ḋ potētia ē: ſed ſicut oculus
eſt pupilla ⁊ viſus: ita aīa ⁊ corpus animal.
Com.11. Q̄ḋ q̄dē igit̄ nō ſit aīa ſeꝑabilis a corꝑe:
aut ptes q̄dā ipſius: ſi partibilis apta nata ē:
nō imanifeſtū eſt. Quarūdā.n. actus ꝑtiū ē
ipſa₃. At ꝯo ꝫ q̄ſdā nihil ꝓhibet ꝑꝑ id: q̄ḋ
nulli⁹ corꝑis ſunt act⁹. Ampli⁹ āt imāifeſtū:
ſi ſit corꝑis act⁹ aīa: ſicut nauta nauis. Figu
ralr̄ q̄dē igit̄ ſic determiēt̄ ⁊ deſcribat̄ d̄ aīa.

Sūma huius capituli hec eſt.

Intentio TEntandum eſt determinare q̄d eſt anima: ⁊ que vti
q₃ erit cōmuniſſima ratio ipſius.
p° diuiſio Eoꝝ q̄ ſunt vnū genus dicimus ſubā₃.
2ª diuiſio Subſtantie alia materia: alia forma. ⁊
tertia que ex his eſt.
Dn̄a dupl'x Mā ſm ſe non eſt hoc aliq̄d: ſm formā eſt hoc ali
q̄d: materia eſt potētia: forma eſt entelechia.i. actus.
3ª diuiſio Actus alius ſicut ſcientia: alius ſicut conſiderare.
Diuiſio du Corꝑa ⁊ hoꝝ phīca maxime vnr̄ eſſe ſube: ꝓbatur ſe
plex impli cunda pars a poſteriori: q₃ hec aliorum ſunt ꝑncipia.
cite Corpoꝝ ph'icorum alia habent vitam: alia non.
6ª diuiſio Oē corpus phīcū ꝑticipans vitā: ſuba eſt compoſita.
Correlariū Anima non eſt corpus: ſed ſubſtātia ſicut ſpēs corpo
p° ꝯclō. ris phīci potentia vitam habentis. ꝓbatur ex vi reſolu
tionis corporis viui in corpus. ⁊ id ſm q̄ hꝫ viuum eſt
deſtruendo ex cōibus eam eſſe corpus: q₃ corpus non
eſt in ſubiecto: q₃ eſt ſubiectum ⁊ mā: ⁊ inferendo con
ſtructiue: deinde reliquas ptes ꝯclōnis ex vi hui⁹ reſo
lutiōis: ⁊ diuiſionū ꝑcedētiū: ⁊ dr̄iarum aſſignatarum.
2ª ꝯclō Anima eſt corꝑis phīci potentia vitā hn̄tis actus pri
mus: ꝓbat̄ vltima pars: ꝓpter cuius additionē repeti
ta eſt tota ꝯclō a poſteriori ſuppoſita diſtinctiōe actuū
q₃ inexiſtente anima vterq₃ actus hr̄: ⁊ ille qui eſt vt
ſomnus ⁊ ſcientia: prior eſt ordine generationis i eodē.
3ª ꝯclō Aīa eſt actus primus corꝑis phīci organici: declarat̄
vltima pars oſtēdēdo a poſteriori quodcūq₃ corpus vi
tam hn̄s eſſe organicū: q₃ partes plantaꝝ organa ſunt.
Non op₃ querere ſi vnum eſt anima ⁊ corpus: neq₃ Correlarie
oīno mā: ⁊ id cuius eſt mā: ꝓbat̄ a priori: q₃ vnū ⁊ eſſe
quū multiplr̄ dicant̄: quod proprie eſt: actus eſt.
Anima eſt ſuba ſm rōnem: ⁊ quod quid erat eſſe hu 4ª ꝯclō
ius corporis declaratur dupliciter. Primo in artificia
libus: ⁊ ex ficta in eis ſimili conditione: ⁊ ex oppoſita
de facto eorum conditione. Secundo in partibus ani
malis: q₃ proportionaliter ſe h₃ totus ſenſus ad totum
corpus ſenſitiuū in q̄tum huiuſmodi: ⁊ pars ad partē.
modo aūt ſi oculus eſſet animal: viſus qui eſt ſubſtan
tia: ⁊ quod quid erat eſſe oculi: ⁊ quo deficiente non re
manet oculus: niſi equiuoce eſſet eius anima. ḡ ⁊c̄.
Corpus organicū eſt potentia vitā hn̄s: non abijciēs 5ª ꝯclō
animam: ſed habens animam: declaratur ſecūda pars
ex differentia ad ſemen ⁊ fructum. Tertia vero ex dif
ferentia inter actum vt vigiliam ⁊ ipſam animam in
eſſe actus. Prima vero: q₃ corpus eſt potentia: aīa vero
⁊ corpus eſt animal: ſicut oculus: pupilla ⁊ viſus.
Aīa ſm quaſdā partes nō eſt ſeparabilis a corpore: ſ₃ Correlariū
quaſdam vero nihil ꝓhibet. ꝓbat̄ a priori: q₃ ſm quaſ
dam eſt actus corporis: ⁊ ſm quaſdam non.
Aīa an ſit act⁹ corꝑis: ſicut nauta nauis: imanifeſtū ē. Reliquū

Series autem hec eſt.

INtendens Ariſtotiles iuxta ꝑpriam opinionem
determinare de anima. primo ⁊c̄. In h
capitulo intendens diffinire animā in
cōmuni intentionē₃ premittit: qua ſol
uit q̄ōnem motam in p° tex. 9°. an ꝑus
de anima: aut de partibus eius agen
dum ſit. ⁊ vt ſatiſfaciat queſtionibus motis in p° tex.
6°. vtrum anima ſit ſubſtantia. ⁊ vtrum actus vel potē
tia a ſex diuiſionibus incipit annexa ſecunde diuiſioni
dn̄a duplici membroꝝ: ⁊ vltime adiuncto correlario:
quod eſt fundamentum inueſtigatiōis diffinitiōis aīe.
ſecūdo diffinitionem tribus concluſiōibus inueſtigat
⁊ concludit: adiuncta correlarie excluſione cuiuſdā q̄ō
nis mote in primo tex. 90. 91. Tertio duabus concluſio
nibus declarat duas ꝑticulas diffinitionis. prima q̄ ē
ſpēs: ⁊ quod quid erat eſſe talis corporis. ſcḋa q̄uo cor
pus tale ſit potentia vitā₃ hn̄s. Quarto correlarie ex di
bus dictis ſoluit in cōmuni queſtionem tactam in pri
mo tex. 12°. ⁊ ſubdit adhuc ignotam eſſe queſtionē₃ tac
tam in primo de anima: an. ſ. ſit actus vt nauta.
Circa tertiam diuiſionem nota: q̄ dupliciter intelli Tex. 2°.
gi poteſt. Primo vt actus diſtinguatur in primum ⁊ ſe
cundum. i. in formam ⁊ operationem: ⁊ ſit ſenſus diui
ſionis: q̄ actuum alius eſt forme: alius operatio: ⁊ h
licet ſit verum: non eſt hic tn̄ intentum. Secundo vt
actus diuidat̄ in duplex genus forme. ſ. forme nō ſem
per operantis: ⁊ forme ſemper operātis: ⁊ hoc eſt hic in
tentum: ita q̄ ſenſus diuiſionis eſt: actuum alius ē nō
ſemper operans: alius eſt ſemper operans: ⁊ hunc ſen
ſum manifeſte inſinuant verba textus: dum dicitur ſi
cut ſcientia: ⁊ ſicut ꝯſiderare: forma nāq₃ ⁊ actus ſicut
ſcientia eſt: que q̄nq₃ operatur: ⁊ q̄nq₃ non: forma autē
⁊ actus ſicut conſiderare ſemꝑ operatur. Separat aūt
hec diuiſio formas pure nāles ab alijs. Ille eni₃ ſemꝑ
q̄ntum eſt ex ſe operātur: vt p₃ de igne ⁊ ceteris: aīalis
autem formas experimur q̄nq₃ quieſcere ab opere.
Circa q̄rtā ⁊ q̄ntā diuiſionē nota tria. Primo q̄ Ari Tex. 3°.
ſto. q̄nis duas ibidē diuiſiones innuit. ſ. ſubſtantie ꝑ

corpoream

corporeã ⁊ incorpoream: ⁊ corporis in nãle ⁊ nõ nãle: qꝛ tñ vtriuſq̄ diuiſionis reliquo mēbro nõ egebat: maluit ꝑ modum ꝯcloĩs illas innuere: ſtabiliẽdo corpa phĩca eſſe ſubas: qꝛ ex reſolutiõe corporis viui erat inueſtigaturus aĩam eſſe ſubam: vt pꝫ in pᵃ ꝯclone. Secũdo ꝙ corpora ſunt triplicia: quedam nãlia: vt lignũ. quedã artificialia: vt domus. ⁊ quedã mathematicalia: vt ſphera. ⁊ nãlia qdem ſunt ſube rõne mãe ⁊ forᵉ. artificialia vero ſunt ſube rõne mãe. ⁊ accñs rõne forme. mathematicalia vero quũ a mã abſtrahant accñs oĩno ſunt ẜm veritatẽ. et iccirco phĩca corpora maxie apparent ſube. Nota tertio: ꝙ corpa phĩca ſunt aliorũ principia. qꝛ artificialiũ quidẽ cãe ſunt: ⁊ in genere cãe mãlis: qꝛ ex nãlibus artes forment artificiata: ⁊ in gñe efficientis: qꝛ corporee tñ ſubſtãtie artificialia fingũt: ⁊ in genere cãe finalis: qꝛ ſumus nos finis artificialiũ oĩum. vt dꝛ in. 2. phĩco. tex. 24. mathematicoꝝ aũt ẜꝫ eſſe cauſe ſunt in genere cauſe mãlis: qꝛ nõ ſaluanꝰ niſi in mã ſenſibili: ⁊ in genere cãe finalis: qꝛ accñs oĩa corporalia ſunt ꝓpter ſubas corporeas: ⁊ quaſi in gñe cauſe effectiue ꝑ q̄to ꝑ nãlem q̄dã reſultantiam ex ſube corporee natura fluit corpus de genere quantitatis.

Tex. 4°. ¶ Circa pmã ꝯclonẽ nota: ꝙ ꝯclo illa hꝫ quatuor ptes. primã negatiuã. ſ. ꝙ nõ eſt corpus: ⁊ tres affirmatiuas. ſ. ꝙ eſt ſuba. ⁊ ꝙ ſpẽs: ⁊ ꝙ corporis talis ⁊c̃. Et pma qdẽ manifeſte in textu ꝓbaꝛ. reliq̄ aũt ꝯcludanꝛ hac vt reor rõne. Ex vi qdẽ reſolutionis corporis phĩci vitã participãtis: qd ſtabiliuit eſſe ſubam. ⁊ reſoluit in duas partes. ſ. in corpus ⁊ hoc vitam habẽs. Excluſo ꝙ aĩa non eſt corpus: relinquiꝛ per locũ a diuiſiõe: ꝙ ſit reliq̄ pars: ẜm quam corpus viuit: ac ꝑ hoc ꝙ ſit ſuba. Dcm̃ eſt enim: ꝙ ſuba compoſita ex ſubſtantiꝗ ꝯſtat in ſcḋa diuiſiõe: ⁊ ꝯñter ꝙ ſit ſicut ſpẽs. i. forma: ⁊ qꝛ ſuba non eſt niſi triplex. vt in ſcḋa diuiſione pꝫ. Qꝛ vero ſit talis corporis. ſ. phĩci potẽtia vitã hñtis: partim hꝛ ex vi reſolutionis: ⁊ partim ex adductis ad ꝓbandũ pmã partẽ huius ꝯclonis. ⁊ partim ex dr̃ia aſſignata inter mãm ⁊ formã. Ex vi qdẽ reſolonis pꝫ ꝙ corpꝰ phĩcũ ẽ aliqd ⁊ hñs vitã. Ex adductis vero ꝙ eſt ſubm ⁊ mã aĩe. Ex differẽtia aũt ꝙ eſt in potẽtia: qꝛ mã eſt in potentia.

Tex. 4°. ¶ Circa eandẽ ꝯclonem dubium occurrit in ꝓbatione pme partis. ſ. ꝙ aĩa non eſt corpus: qꝛ aĩa eſt in ſubiecto. hoc. n. videꝛ eſſe ꝯ̃rium ei: qd in predicamentis dictũ eſt. ſ. ꝙ cõe eſt oĩ ſubſtantie ⁊ partibus eaꝝ in ſubiecto nõ eſſe. Si. n. hoc oĩbus ſubſtantiꝗ cõuenit. ergo ⁊ anime: cuius oppoſitum hic dicitur.

¶ Ad hoc dñ: ꝙ eſſe in ſubiecto equoce ſumiꝛ hic ⁊ ibi. Sumitur nãq̄ hic eſſe in ſubiecto cõiter ꝓ ineſſe: quo forma quecũq̄ in alio recepta eſt in illo receptiuo: ibi vero ꝓ ineſſe: quo aliquid eſt in aliquo: nõ ſicut pars. ⁊ impoĩe eſt eſſe ſine illo. Unde vt in ꝓdicamẽtis diffuſe declarauimus: eſſe in ſubiecto: vt ibi ſumiꝛ: ſolũmõ accñtibus conuenit: ⁊ nulli forme ſubali. Tũ ex ly ali quo: qꝛ ſubm accñtis eſt aliquid: qꝛ eſt ens in actu: ſubm vero forme ſubalis nec eſt qd. nec q̄tũ. nec quale. quia eſt mã pma. Tum ex ly nõ ſicut pars: qꝛ accñs nõ eſt pars alicuius cõpoſiti entis per ſe. forma vero ſubalis ẽ pars ſube compoſite. eſſe vero in ſubo: de quo hic ẽ ſermo tot limitationes non requirit: ſed cõiter ſumiꝛ. ⁊ idẽ nulla eſt ꝯ̃dictio. Et hoc intẽdebat Auerroys in cõ. 4.

In ꝓdicamẽtis ſup ſcḋam diuiſionẽ.

¶ Circa ſcḋam differentiam aſſignatã ab Auerroy i cõmẽ. 4. inter ieſſe accidẽtis: ⁊ forme ſubſtãtialis dupliciter dubitatur. Primo quõ ſtet in doctrina ſua: ꝙ ſubiectũ accidentis vlr ſit ens actu: quũ dimẽſiones interminate apud ipſum ſint in mã pma: vt pꝫ in de ſuba orbis. Scḋo quid ſit dictu: ꝙ ſubm forme ſubalis inq̄tũ ſubiectum non eſt in actu. quum enim nõ fruſtra addiderit illam ſpecificationẽ inq̄tũ ſubm: ſed vt inſinuaret: ꝙ intentio ſua eſt dicere: ꝙ dr̃ia non conſiſtit in hoc: ꝙ ſubm accñtis eſt ens actu. forme vero eſt ens nõ i actu qd eſt pura potẽtia: ſed in hoc: qd ſubm accidentis ẽ in actu. ſubm vero forme non eſt actu inq̄tũ ſubiectum eſt non apparet quam dr̃iam ex hoc innuat. Id. n. quod ẽ cõe oĩ ſubiecto: non eſt dr̃ia inter ſubm forme accidentalis ⁊ ſubſtantialis: ſed nõ eſſe actu inq̄tũ ſubm: cõe ẽ omni ſubiecto. ergo nõ eſt ponenda dr̃ia inter ſubiectũ forme ſubalis ⁊ accñtalis: pꝫ minor. Tũ qꝛ oẽ ſubiectum cuiuſcunq̄ forme hꝫ rõnem mãe: inq̄tum ſubijcitur: ⁊ potẽtie reſpectu illius. Tũ qꝛ lignũ nõ eſt ſubiectum caloris inq̄tum eſt actu lignũ: ſed inq̄tũ eſt potẽtia calidũ: ⁊ es nõ eſt ſubm figure inq̄tũ eſt actu es: ſꝫ inq̄tũ eſt in potẽtia ſtatua: vt pꝫ in 3° phĩcorum tex. 9°.

¶ Ad primũ hoꝝ dꝛ dupliciter. Primo ꝙ ſermo Auerroys eſt de oĩbus accñtibus terminatis. non aũt interminatis. accidentia. n. interminata ſunt magis in genere potentie q̄ actus. Secũdo diciꝛ: ꝙ ſat eſt preſenti ꝓpoſito ſaluare hanc differentiã particulariter hoc mõ: ꝙ accidens quaſi omne: vel aliquod: requirit ſubiectum in actu. forma autem ſubſtantialis nulla requirit ſubm i actu. ergo ineſſe vnius differt ab ieſſe alterius quo ad ſubm: ⁊ ſic nõ obſtat de dimenſionibus interminatis: ⁊ ſiqua ponantur alia accidentia in mã prima: prima tñ rñſio videtur magis de intentione Auerroys.

¶ Ad 2ᵐ vero dicitur. ꝙ Auerroys addidit illam ſpecificationẽ ad oſtendendam neceſſitatem ſui dicti: forma enim ſubſtantialis ⁊ accñtalis ꝯueniũt in duabus ſubiecti ꝯditionibus. ſ. ⁊ ꝙ ſubm vtriuſq̄ eſt in potentia reſpectu ipſius: ⁊ ꝯñter neutrius eſt in actu: ſed differunt in hoc: ꝙ potentialitas: ad quã conſequiꝛ nõ eẽ in actu: diſſimiliter in vtriuſq̄ ſubiecto inuenitur: potẽtialitas ſiqdẽ ſubiecti forme ſubalis eſt pura: nec fundatur ſup aliquem actũ: vt pꝫ in 5° phĩ. tex. ⁊ cõ. 8. quia eſt potentia mãe pme. potẽtialitas vero ſubiecti accidentis fundaꝛ ſuper aliquod ens actu: puta hõiem: lignum ⁊c̃. Et hoc intendebat Auerroys. vt pꝫ ex duobꝰ. Primo qꝛ expreſſe dicit: ꝙ ſubm accidentis. vtputa lignũ nõ indiget in ſuo eſſe accidente. ſubiectũ vero forme ſubalis indiget in ſuo eſſe ipſa forma: cuius ẽ ſubm ⁊ non hꝫ eſſe in actu niſi per illã. Scḋo ex eo ꝙ ipſe non loquitur de eſſe in actu tali vel tali. vt obiectio ad oppoſitũ adducta ſupponit: ſed de eẽ in actu abſolute: ⁊ abſq̄ determinatione aliqua. Aliud eſt. n. loqui de eẽ vel nõ eſſe in actu: ⁊ de eſſe vl̃ non eſſe in actu tali. Quamuis enim commune ſit omni ſubiecto non eſſe in actu tali illo. ſ. cuius eſt ſuſceptiuum: non tñ cõmune eſt omni ſubiecto non eẽ in actu. De ſubiectis. n. accidentiũ vere dicitur ens actu: quod non diciꝛ de mã prima. Quãuis etiam in obiectione illa ſit aliud peccatum: quia ly ẜm q̄: ſeu inq̄tum ſubiectũ: quũ teneatur ibi ſpecificatiue: poteſt ſpecificare vel rõnẽ formalẽ ſubiecti vt ſic: vel conditionẽ neceſſariam ipſius ſubiecti. Si. n. pmo modo intelligereꝛ: conſtat eſſe falſum qd hic diciꝛ: ꝙ omne ſubiectũ forme: ſiue ſubalis: ſiue accidẽtalis ſubiecti rõnem hꝫ inq̄tum eſt in potentia: ⁊ non inq̄tum in actu: vel nõ i actu: vt ex auctoritate inducta tertij phiſicoꝝ pꝫ quo ad primam partem: ⁊ ex eo ꝙ negatio nõ põt eẽ rõ formalis alicuius ſubiecti quo ad ſcḋam. Secũdo aũt modo veriſſimũ eſt qd diciꝛ. qꝛ neceſſaria cõditio ſubiecti exiſtẽtis i pura potẽtia eſt nõ eſſe in actu: ⁊ ſubiꝫ nõ exiſtẽtis in pura poᵃ: ſed aliquali. neceſſaria cõ

ditio eſt eſſe in actu. Obiectio aũt vtraqȝ ad oppoſitũ
adducta vtebat̃ ly inq̃tum: vt ſpecificat rationem ſu
ſcipiendi ipſius ſubiecti. et ideo in equiuoco laborat.

Tex. 6ᵒ. ¶ Circa 2ᵃᵐ ɔcłonẽ occurrit dubium motũ ab Themi
ſtio. Auerroy: et Alberto: quõ .ſ. eſſe actũ primũ conue
niat oĩ aĩe. Eſt aũt dubitandi rõ: q2 aĩa vegetatiua ſem
per eſt in actu ſecundo: aſſimilaturq3 ſemꝑ vigilanti: et
nunq̃ dormienti ꝛc̃. Corporũ quoq3 celeſtiũ aĩe ĩ actu
ſemꝑ ſũt ſcđo: tũ quo ad mouere: tũ quo ad cognoſcer̃.
¶ Ad huius dubij euidentiã ſciendũ eſt: ꝙ actus ꝑmus
dupl̃r diſtingui poteſt ɔ ſecundũ: primo mõ formal̃r:
ſeu real̃r. alio mõ ſeparabil̃r: diſtingui formal̃r ſeu rea
liter ſonat ꝙ primus actus non eſt formaliter: aut rea
liter actus ſcđs. et ecõuerſo. vt forma terre nõ eſt deſcẽ
ſus eius: nec econuerſo: diſtingui ſeparabiliter ſignifi
cat: ꝙ actus primus põt eſſe in rerũ nã ſine ſecũdo: vt
Rñſio the- viſus eſt ſine videre. ¶ Dicũt ẽ Themiſtius et Alber
miſtij. h. c. tus duo. Primo ꝙ vl̃r loquendo in diffõne anime ſu
4ᵒ. et alber mitur actus primus: vt diſtinguit̃ ɔ ſecũdum ꝑmo mõ
ti. c. 2ᵒ. q2 anima eſſentialiter eſt actus primus et nõ ſecũdus.
Scđo ꝙ ſumẽdo actũ primũ ſcđo mõ: oꝫ dicere ꝙ aĩa
partim eſt actus primus: q2 ſenſitiua et intellectiua nr̃a
ſepat̃ ab operatione: et partim nõ: q2 vegetatiua nunq̃
Iprobatio. dormit. ¶ Sed pace eoꝝ dixerim: mentẽ Ariſt. nõ at
tigerunt: ꝙ .n. aĩa ſit actus primus eſſentialiter manife
ſtum erat ꝑ ſe: nec oportebat Ariſt. ſollicite inueſtigare
diſtinguere: et ẽt ꝓbare: ꝙ aĩa ſit actus primus. Scđm
eos aũt ly primus poſitum in diffinitione anime: quũ
illa diffinitio conueniat anime vegetatiue: nihil aliud
dicit: niſi ꝙ aĩa ſit eſſentialiter primus actus: ꝙ autem
qñq3 ſit primus ſcđo mõ. et qñq3 nõ: nihil ex diffinitio
ne hac h̃r. q2 in diffõne nulla hmõi diſtinctio oſtendit̃.
Ampli⁹ quũ nec de aĩa ſenſitiua veꝝ videat̃: ꝙ ſit ſepa
rabilis ab actu ſecundo: q2 a motione cordis abſtinere
ſe non põt: diffinitio illa nulli ɔueniet dñe anime: quia
nec vegetatiue. nec ſenſitiue. nec intellectiue: preter. n.
Reſpõſio tres has aĩe dñas nõ dat̃ quarta. ¶ Auerroys vero in
Auerroys cõ. 5ᵒ. paꝝ aut nihil ab his differens tria dicit. primo ꝙ
ſi veꝝ eſt aĩam vegetatiuam in aliq̃bus aĩalibus eſſe
ociosam qñq3. vtputa in ranis magnis et alijs: que nõ
theſaurizant: et hyeme non ꝑquirunt cibum: pꝫ ꝙ nul
Uide Alb la eſt ambiguitas. Sed q2 hoc non conſtat. imo Alber
tũ hic. c. 2ᵒ. tus oſtendit hoc eſſe falſuꝫ ex ſigno: q2 .ſ. hõ aĩalia poſt
hyemẽ egredientia macilenta admodũ ſunt: quaſi pin
guedo et hũiditas ɔſumpta cibus hyemalis fuerit. Se
cũdo dicit: ꝙ loquẽdo de aĩa ſenſitiua et vegetatiua in
ſpãli: ſeu ſm propria ſibi: actus primus equiuoce inue
nitur in eis: q2 in ſenſitiua vtroq3 modo. i. eſſentialiter
et ſeparabiliter: in vegetatiua eẽntialiter tm̃. Tertio di
cit: ꝙ in diffinitione anime ly actus primus ſumit̃ ide
terminate ad vtrunq3 iſtoꝝ modoꝝ ꝓciſe. et vt conſun
dit in ſe eſſentialiter: et ſeparabiliter verificat̃ de q̃bꝫ
dã. vt aũt eſſential̃r verificat̃ de vegetatiua ꝛc̃. q2 ipoſ
Iprobatio ſibile eſt al̃r ſumi. ¶ Sed hec rñſio cũ in idẽ redeat cũ
Auerroys priori: q2 actus primus vt abſtrahit ab vtroq3 mõ pre
ciſe: nihil aliud ſonat q̃ actũ primuꝫ eſſential̃r: ſiue ſe
parabilẽ a ſcđo: ſiue non: qđ Themiſtius et Albertus di
xerant: eandẽ patit̃ difficultatẽ. Et qđ plus eſt dicit ꝙ
impoſſibile eſt aliter hoc eſſe. Oſtendam ergo cõmen
tari aliter poſſe hoc cõmentari et melius iudicio meo.
¶ Ad cuius euidentiã recolẽdum eſt: ꝙ alicui rei in cõi
dupl̃r aliq̃d attribuit̃ per ſe: aliq̃d poſitiue ſeu actu: ali
q̃d nõ repugnanter ſeu in potẽtia. Et ea q̃ primo modo
ɔueniunt illi cõi ɔcomitantur ipm in quocũq3 inuenia
tur. vt pꝫ de riſibili et hoie. Ea vero que ſcđo mõ ɔueniũt
qñq3 in nullo: qñq3 in aliquo ipm ɔcomitant̃: vt pꝫ de
motu et eius velocitabilitate. ꝓpter qđ in 6ᵒ phiſi. Auer
roys inquit cõ. 15ᵒ. ꝙ quedã ſunt ꝓpoſitiões poſſibiles
ꝑ ſe: et ipoſſibiles ꝑ accñs. Et de hoc diffuſe ſcripſimus
in de ente et eſſentia. ¶ Dico igit̃ in ꝓpoſito: ꝙ in diffõ Cap. 4.
ne aĩe ſumit̃ ly actus primus: vt diſtinguit̃ ɔ ſecundũ tex. 5ᵒ.
ſeparabiliter: et ꝙ hoc ɔuenit aĩe inq̃tum aĩa. et ɔtr̃
nulli aĩe repugnat inq̃tũ aĩa eſt: q̃uis alicui repugnet
inq̃tum talis aĩa: puta vegetatiua. Pꝫ aũt h̃: q2 experi
mur nos aĩam intellectiuaꝫ hr̃e. et nulla eius operatione
qñq3 vti. ex hoc .n. h̃r: ꝙ aĩe inq̃tum aĩa non repugnat
ſeparabilitas ab operatione: q̃uis repugnet vegetatiue
et ſenſitiue. In diffõne aũt aĩe vtroq3 mõ aliq̃d ponit̃.
ly .n. actus ponit̃ poſitiue et actualiter: q2 aĩa vẽdicat ſi
bi hoc: qđ eſſential̃r ſit actus. Et iõ abſolute loquendo
quelibet aĩa ſpãliter ſumpta eſt actus. ly vero ꝑmus quã
ſumat̃ hic. vt diſtinguit̃ ɔ 2ᵐ eſſential̃r et ſeparabiliter.
quo ad primũ ẽt ponit̃ poſitiue et actual̃r eadẽ rõne: q2
.ſ. aĩa hoc ſibi vendicat. quo ad 2ᵐ vero ponit̃ non repu
gnãter et poſſibil̃r. q2 aĩa inq̃tũ aĩa nõ ſibi vendicat ſe
parabilitatẽ ab actu ſcđo. q2 ſic aĩa vegetatiua eſſet ſe
parabilis ab actu ſcđo. et ſil̃r aĩa celi. Sed ſibi nõ repu
gnat ſepabilitas ab actu ſcđo. ſed eſt ſibi poſſibilis inq̃
tũ aĩa: q̃uis repugnet forte ſibi inq̃tũ talis aĩa. Eſt aũt
hoc ɔſonum nãe talis particule. q2 ly primus vt diſtin
guit̃ ɔ 2ᵐ ſeparabil̃r poſſibileꝫ ſepationẽ ab actu ſcđo
ſignificat. et nõ ſignificat aliqđ poſitiuuꝫ: qđ claudatur
actualiter ĩ rõne aĩe. vt de ſe pꝫ. Uñ licet illa ꝓpoſitio
oĩs aĩa eſt ſepabilis ab actu ſcđo: eſt poſſis ꝑ ſe: et impoſſi
bilis ꝑ accñs. q2 oĩ aĩe inq̃tum aĩa non repugnat ſepa
tio ab operatione. lꝫ repugnet inq̃tũ ſaluat̃ in vegetatiu
ua et celeſti. Ita diffõ claudẽs in ſe illã poſſibilitateꝫ re
ſpectu aĩe ꝑ ſe. et ſimpl̃r eſt vera. cũ ſigno aũt vlĩ diſtri
buta. dicẽdo: oĩs aĩa eſt actus primus. eſt vera ꝑ ſe. i. cũ
nota ſpecificationis. ſ. inq̃tũ aĩa: q̃uis ꝑ accñs. i. adiun
ctã dñam ɔtentẽ. puta vegetatiuã reddat̃ falſa. ¶ Et
ſic ſaluat̃ intẽtio Ariſt. volentis oſtẽdere: ꝙ aĩa ſit act⁹
velut dormiẽs. et ſaluatur vl̃itas iſtius diffõnis ad oẽs
aĩas. Nec opꝫ de anima celi aliter ridere q̃ de vegeta
tiua. Si .n. celũ eſt ꝓprie aĩatum: vt multi credũt: opꝫ
de ipſius aĩa dicere. ſicut de vegetatiua dcm̃ eſt. Hec ſi
quidẽ diffinitio Ariſt. vl̃is eſt ad oẽs aĩas. vt in tex. 7. et
8. dicitur. ¶ Poſſet forte abſq3 tot ambiguitatibus fa
cilius hec qđ ſolui ſubdiuidẽdo et dicẽdo. ꝙ actũ ꝑmũ
diſtingui ɔ ſcđm ſeparabil̃r ɔtingit dupl̃r. vno mõ cõ
tra oẽm ſuum actum ſcđꝫ. Alio mõ ɔ aliquẽ. Et q̃uis
hactenus oẽs tractãtes rem hãc ꝑmo mõ intellexerit:
et ꝓpterea de aĩa vegetatiua dubitat̃. niſi nouitas exo
ſa ſit. Scđo mõ ɔgrue intelligi põt. ita ꝙ iuxta hoc nõ
eſt intentio Ariſtotilis dicere. ꝙ anima ſit actus ſepa
rabilis ab omni ſuo actu ſecundo. ſed ꝙ anima ẽ ſepa
rabilis ab actu ſecundo indefinite: ſiue qñq3 verificet̃
ꝓ omni. ſiue pro quodaꝫ. et hoc modo põt diffinitio ve
rificari etiã poſitiue et vl̃r quo ad animas inferioꝝ re
rum. ex quibus hanc diffinitionem figuraliter collegit
Ariſtotiles. Anima ſiquidem vegetatiua q̃uis ſemꝑ
operet̃ diſſoluendo. digerendo. ꝛc̃. non tñ nutriẽdo. au
gendo. ꝛc̃. q2 hec non ſunt continua: ſed in certa mẽſu
ra. Anime autẽ celi ſi animatum eſt diffinitio hec non
niſi (vt ante dictũ eſt) conuenit. De hoc tñ non multũ
vr̃ curandum. q2 Ariſtotiles vniuerſalem diffinitionẽ
reſpectu horum inferiorum colligere ſe manifeſte oſtẽ
dit. ſubiungens ꝓprium ſubiectum anime eſſe corpus
organicum. hoc enim de primo mobili: quod homoge
neũ vr̃ non apparet. Saluare autem ſufficienter phĩ
intentionem

intentionē iuxta hanc expoſitionez ex eo hn̄i pōtqȝ nihil aliud intendit mōſtrare de natura anime per ly p̄mus: niſi ꝙ ipſa aīa ē talis actus: qḋ ē ſep̄abilis ab operatione ſua: ⁊ ꝗ ipſe ꝯſtituit aīarum in hoc: qḋ eſt poſſe operari abſqȝ hoc quod ꝯſtituat ipſuz neceſſario l operari: hoc aūt nihil refert: ſiue ſit reſpectu vnius: ſiue plurium: ſiue oīum opationum ſuaꝝ: dū modo ſint operationes diſparatę oīno. vt videre: ⁊ audire: quales nō ſūt digerere ⁊ nutrire. Accedit ad hoc: ꝙ vt dictum ē: di fſō in hoc ſenſu poſitione: ⁊ vīr ſaluaretur. ❡ Et poſtq̄ hec

Opinio in Jandano q̄s.

ſcripſi inueni in Joāne de Jāduno opinionē hanc: acceptari itaqȝ facilius pōt in ſenſatiū in ſequenti dubio explicādo alioquin a formis mere nālibus aīa nō differret in hoc. Prime tn̄ expoſitiōi fauet littera pbās animā eſſe actum primū: non ex inductiōe: ſed ex vna ſingulari: qꝛ .ſ. aīa inexiſtens dat ſomnū: ⁊ dat vigilare nihil dicens de intellectiua: neqȝ vegetatiuo. q.d. hoc ſufficere ad pbandū: ꝙ aīa eſt ſeparabilis ab operatiōe: qḋ enim in vno inuenitur: idem in cōmuni nō repugnat.

❡ Uera aūt ſolutio dubij huius eſt: ꝙ anima omnis eſt actus primus ſeparabiliter ex ſuo nāli ſtatu: ⁊ ꝙ lȝ aīa vegetatiua ſemꝑ ſit in aliqua operatione. non tn̄ ſemꝑ eſt in actu ſecundo conueniendi anime in q̄tuz eſt anima: opera .n. continua partis vegetatiue ſunt: vt pēdēt ab agentibus nālibus: puta calido ſuperante humiduz ⁊ non anime vt ſic. quemadmodum .n. augere q̄tuis fiat calido: ꝓprium tn̄ anime opus probaꝭ in 2° de anima tex. 41. contra Empedoclem: qꝛ anima terminum ponit. Ita econuerſo calefacere. diſſoluere. ⁊ ſimilia ꝓpria ſunt opera elementoꝝ ⁊ non anime: qꝛ interminata ḟm ſe ſunt. ❡ Et in hac ſolutione geſcit intellectus. anime enim celeſtes nō ſunt preſentis propoſiti tractātis de anima exigente corpus organicū quod de p̄mo ſaltem celo dici nequit. Motus vero cordis non eſt ꝓprius ſenſitiuo. primū enim vnde aliquid eſt ſenſitiuū ⁊ animal eſt ſenſus tactus. vt inferius dicet Ari. tex. 16.

❡ Circa eandem particulam dubitaꝭ quō aīa ſit actus primus .i. ſeparabilis a ſecūdo: ſiue vniuerſaliter. ſiue indefinite. Eſt aūt rō dubij: qꝛ aut ideo dicit: ꝙ anime eſt ſeparabilis ab actu ſcḋo: qꝛ ꝯcurrentibus ⁊ preſentibus oībus requiſitis ad eius operationē anima poteſt eſſe ſine ſua operatione: aut qꝛ pōt eſſe ſine ſua opatiōe non preſentibus oībus requiſitis ad operationē ſuam. ſi ꝓpter hoc ſecundū anima dicaꝭ actus primus: nō differret anima ex hoc a formis elemētorum ⁊ mixtorū: terra eniȝ non ſemper deſcendit: neqȝ magnes ſemper trahit ferrū. Nihil enim ſingulare de anima dcm̄ eēt: qꝛ cōe eſt omni forme: vt impedite: aut deficiente aliquo requiſitoꝝ ab operando ceſſet. Si vero ꝓpter primum dicatur aīa actus primus: hoc non videt verum niſi de operationibus voluntatis. Tota .n. pars ſenſitiua cum oībus requiſitis ad ipſius operationes infra latitudinem agentium nālium clauditur: nālia aūt agentia approximata paſſis cum ceteris cōditionibus requiſitis neceſſario operationē cauſant non q̄nqȝ: ſed ſemꝑ. Ergo anima tam vegetatiua q̄ ſenſitiua ⁊ intellectiua vt preuenit voluntatē concurrentibus oībus requiſitis ad operationes eaꝝ ſunt ſemꝑ in omni ſuo actu ſcḋo: Signum aūt huius eſt: ꝙ anima ſenſitiua vtiqȝ tunc non operatur q̄n per ſomnuz eſt impedita: aut ꝑ abſentiam obiecti. ſiue obiectum illud ſit extra aīam: vt obieſen ſuū exterioꝝ: ſiue in aliqua alia virtute retineaꝭ: vt ſpēs ſenſibiliū i imaginatiōe: ⁊ intentionū i memoria.

❡ Ad hoc dicitꝭ: ꝙ anima dr̄ actus primus ad drīaȝ formaꝝ pure nālium. que ſemꝑ q̄tuȝ eſt ex ſe ſunt i actu ſecūdo. ❡ Ad cuius euidentiam aduertendum eſt primo. ꝙ dupl'r contingit formam aliq̄ nō operari actualiter. primo ex defectu alicuius requiſiti ad operationez: ſiue illud ſit aliquod abſolutum actionis: vel paſſionis principium: ſiue aliquod reſpectiuuȝ: puta approximatio debita extremoꝝ adinuicē. Alio mō ex nā ipſi⁹ forme: qꝛ .ſ. eſt talis forma. que oī īpedimēto deducto pōt nāli ſuo ſtatu ſeruato operari: ⁊ ab operatione ceſſare. Et p̄mo gdē mō forme pure nāles ab actibus ceſſant. Scḋo aūt mō aīa ab operatiōe eſt ſeparabilis: ꝑcipiqȝ facile hoc pōt in anima ſenſitiua vt ſic ex duobus. Primo ex eo ꝙ aīa hn̄s apud ſe oīa abſoluta requiſita ad operationē ſuā: tā ex parte agentium q̄ patientium principioꝝ q̄nqȝ operaꝭ: ⁊ q̄nqȝ non. vt pȝ in opere fantaſie: hoc aūt nulli rei inanimate ꝯuenit. Scḋo ex eo ꝙ ſomnus: quē ꝯſtat eſſe nālem quietē ſenſuum omniuȝ nālis paſſio eſt aīalium: q̄tum igiꝭ eſt ex parte ſua aīa q̄nqȝ operaꝭ: ⁊ q̄nqȝ nō: ſaluo ſemper nāli eius ſtatu: ⁊ ipſa met ſibi ipſi parit ⁊ ocium: ⁊ operationez: quod nulli inanimatorum conuenire clare liquet.

❡ Aduertēdum eſt ſcḋo: ꝙ cum duplicia ſint requiſita ad operationē .ſ. abſoluta ⁊ reſpectiua: nō eodē modo hec ſunt in aīa. Abſoluta gdē quo ad vires interiores ſunt actualiter in aīa. Sunt .n. in ipſa nō ſolū virtutes opatiue: ſed ſpēs obtoꝝ ⁊ receptiuū operationū. reſpectiua vero debite ꝯiunctionis ipſaꝝ ſpēruȝ ad virtutes operatiuas ſunt in ipſa aīa: nō actualiter ſemꝑ: ſed tūc tm̄ actualiter quum operaꝭ. q̄n vero non operaꝭ: ſunt in ipſius aīe poteſtate: qḋ eſt eſſe medio mō inter potētiam ⁊ actum. ⁊ ex ſola aīe intentione ad actum ꝯpletum reducunꭍ. Quāuȝ .n. aliq̄s retinet in aīa fantaſma alicui⁹: nec imaginaꭍ actual'r de illo: hȝ actualiter in aīa q̄cq̄d abſoluti requiritur ad imaginationē illius: ſed ꝯiūctio illius fantaſmatis ad imaginatiuam eo modo: quo cōiunctuȝ eſt ſibi: q̄n actualiter imaginaꭍ: nō ē tūc actualiter: ſed in potentia valde ꝓxima. qꝛ in poteſtate aīe ē vſus illius fantaſmatis. Intētio ſiquidem aīe circa illud ad actum cōpletum ſufficiēter ipm̄ reducit. ⁊ tunc imaginaꭍ illud actualiter. oīa ergo requiſita ad operādum hn̄r in aīa: q̄uis diuerſimode abſoluta ⁊ reſpectiua: qꝛ illa actu: hec poteſtate. Et ideo ad dubium motū dcm̄ eſt: ꝙ aīa ideo ſingulariter dr̄ actus primus: qꝛ cōcurrentibus ⁊ preſentibus in ipſa oībus requiſitis ad operandum: tā ex parte agentis q̄ patientis non neceſſario operaꭍ. ❡ Et quum cōtra hoc inſtaꭍ: qꝛ agēs nāle approximatū paſſo cum ceteris requiſitis neceſſario agit. Dicaꭍ ꝙ vt iam ex dictis pȝ: nō dicimus ꝙ oībus abſolutis ⁊ reſpectiuis requiſitis ad actionē in aīa actualiter exiſtētibus non ſequaꭍ actio. hoc enim eſt impoſſibile. ſed ꝙ omnibus requiſitis preſentibus in anima abſolutis quidem actu. reſpectiuis vō in eius poteſtate non neceſſario ſequiꭍ operatio. Hoc .n. non eſt impoſſibile. imo ⁊ veꝝ ⁊ ſingulare i anima: que in hoc excedit ceteras formas nāles. qꝛ nulla eaꝝ hȝ in poteſtate ſua viſum abſolutoꝝ p̄ſentiuȝ apud ſe. ſed ſola aīa ſiue ſenſitiua. ſiue intellectiua. q̄uis intellectiua hoc ex libertate annexa excellētius hȝ. Unde pȝ rīſio ad id: quod de ſomno ⁊ theſauris ſpērum obijciebaꭍ. Iaȝ .n. liquet. ꝙ hoc ipm̄ fauet ꝓpoſito. qꝛ ⁊ gerē ex ſe ſibi parere ⁊ retinere apud ſe tam actiua q̄ paſſiua operationum ⁊ nō operari concludit aīam eſſe ſic actum primū: qḋ inexiſtente ipa q̄nqȝ quies: quādoqȝ operatio ineſt. ſiue hoc ſit reſpectu omnium ſuarum virium: vt contingit in parte intellectiua: ſiue aliquaruȝ. vt in parte ſenſitiua.

❡ Uera tn̄ ac vniuerſalis ſolo extēdēs ſe ad aīam ve

generatiuã eſt:ꝙ neutro mõ intelligit̃:ſed ſic.ſ. ꝙ aĩa vt
ſic ex ſe nata ẽ qñqꝫ ſibyp̃ſi ociũ parere ab opere ꝓprio
ſiue hoc fiat ꝑ libertatẽ:ſiue per intẽtionẽ aĩe: ſiue per
moderationẽ operis:ſiue quouis alio q̃s dicat mõ: non
eſt curioſi enim eſt propoſito ex ſeipſa animã hoc hr̃e
vt opus: ⁊ ociũ ſibi parere nata ſit. Per h̃ nãqꝫ a natu-
ralibus formis aĩa differt:quę q̃ntũ eſt ex ſe ſemꝑ ope
rantur: ⁊ ſi qñqꝫ vacat aliunde hoc accidit:pꝫ autẽ ita
eſſe intuenti:ꝙ animal ex ſe hꝫ: ꝙ non ſemper alatur:
augeat̃. ⁊ reliqua hꝰ hẽat loquẽdo de his:vt ſunt aĩe ꝓ-
pria opera. ⸿ Circa eandẽ particulam occurrit adhuc
dubium:qꝛ actus ſecundus nobilior eſt primo: ⁊ ꝯñter
aĩa:quę eſt nobiliſſima oĩum:quę ſunt in aĩato: non vr̃
eſſe in genere actus primi:ſed ſecundi. Aſſumptum ꝓ-
bat̃. Tũ qꝛ actus primus eſt ſicut habitus:vt in tex.cõ
mẽ.6.dr̃. Cõſtat aũt ex p̃° ethi. ꝙ actus eſt nobilior ha-
bitu. Tũ qꝛ priora via generationis ſunt impfectiora:
vt dr̃.9.metaphi.tex.15. Tũ qꝛ felicitas cõſiſtit in actu
Jãdunus 3. de aĩa. q.5. ſcdo. ⸿ Ad hoc breuiter omiſſis multis rñſiõibus: q̃s
Joãnes de Jãduno affert:qꝛ non ſunt relatione digne:
dr̃ ꝙ de actu primo ⁊ ſecũdo ꝯtingit duplr̃ loq.ſ. mãli-
ter.i.de re:quę eſt actus ſcdus: ⁊ formalr̃.i.de re:vt hꝫ rõ
nem primi actus: ⁊ vt hꝫ rõnẽ ſcdi actus:primo mõ nõ
eſt ad ꝓpoſitũ:qm̃ ſermone formali pħs vti dꝫ:vt pꝫ in
4° metaphi.tex.23. Scdo vero modo quũ act° p̃mus
⁊ actus ſcds conueniant rõne ly actus: ⁊ differãt ratiõe
ly primus ⁊ ly ſcds: ⁊ ly primus intelligat̃ hr̃e ſecũ an
nexam iperfectionẽ quandam:qꝛ potẽtialitatem clau-
dit ad actũ ſecundũ:qꝛ ſignificat actũ ꝑficientẽ ꝑ mo-
dũ dormientis: ly vero ſcds nullã claudat in rõne ſue
actualitatis potẽtialitatẽ admixtam:qꝛ actũ ꝑ moduꝫ
vigilie ſignificat. ꝯñs eſt:ꝙ actus ſcds eſt nobilior pri-
mo. Vñ Ariſt.12.metaphi.tex.51. dicit:ꝙ ſi deus eẽt nõ
in actu ſcdo ⁊ ſed p̃mo:nihil nobilitatis hẽret. ⸿ Ad rõ
nẽ aũt in oppoſitũ dr̃:ꝙ nihil aliud ſeq̃tur: niſi ꝙ ope-
ratio inq̃ntũ actus ſcds eſt nobilior aĩa inq̃ntũ actus pri-
mus: ⁊ ꝙ aĩa non ſit diffinita per nobiliſſimum genus
actus:cũ hic tñ ſtat. ꝙ res:que eſt aĩa: eſt nobilior re: q̃
eſt ſua operatio: ⁊ ꝙ ipſa aĩa eſt nobilior ſua operatiõe.
qꝛ aĩe rõnem hꝫ:non ſolum cũ per modũ actus primi
dormit:ſed ẽt cũ vigilat:imo magis aĩatũ dicimus ope
rans q̃ȝ vacans. Nec obſtat: ꝙ res nobiliſſima.ſ.aĩa ꝑ
minus nobile genus.ſ.actũ primũ diffinita ſit:qꝛ meli
us ꝓpria illius inoteſcũt ꝑ minus nobilẽ modũ actuã-
di q̃ȝ per nobiliorẽ:vt in ꝓpoſito ꝯtingit: vt ex p̃cedẽte
Vide ſup p°.p.q.82. ar.3.ad 2m. dubio pꝫ:diffinitio.n.cã innoteſcendi principalr̃ inuen
ta eſt:vt dr̃ in 6° topico. ⸿ Ad illã vo maximã.ſ.priora
generatiõe ſunt impfectiora:dr̃ ꝙ intelligẽda eſt cũ ꝑ
ciſione.i.q̃ ſunt priora via generatiõis tñ: tũc.n. ſunt i-
perfectiora:ſed ſi ſunt priora via generatiõis: ⁊ alio mõ
prioritatis ꝓpoſitio nõ eſt vera. Talis aũt ẽ diſpoſitio
ſubſtantię ⁊ accidentis. ⁊ ideo non ſequit̃.q̃ ignobilior.
Tex.6. ⸿ Circa tertiã ꝯcl'onẽ occurrit dubiuꝫ:qꝛ diffinitio dꝫ ꝑ
priora diffinito aſſignari: ⁊ non per poſteriora:eſſe autẽ
organicuꝫ eſt poſterius nãliter aĩa: qꝛ effectus ipſius ẽ:
vnde remota anima non niſi equiuoce organa rema-
nent:non igitur debuit diffiniri anima per organicum.
⸿ Ad euidentiam huius dubij notãda ſunt tria. Pri-
mo:ꝙ quũ in diffõne forme poni debeat ꝓpriũ ſubm:
vt ex 7° meta.tex.cõ.2.elici põt:duplr̃ ꝯtingit formaꝫ
ꝑ ꝓpriũ ſubiectũ diffiniri. vno mõ ꝑ ꝓpriũ ſubꝫ iforme
alio modo per ſubiectũ formatũ. Vocat̃ aũt ſubiectuꝫ
informe proprium ſuſceptiuum alicuius forme abſqꝫ
additione aliqua:vt diaphanũ reſpectu luminis. Sub-
iectum vero formatum dicitur proprium ſuſceptiuuꝫ
alicuius forme adiũcto ſibi eo:qđ ſortitur ex ſuſceptio
ne illius forme:vt diaphanum ſcdm actuꝫ reſpectu lu
minis:eſſe.n.actu diaphanuꝫ:ſeu tranſparens ex lumi
ne ſuſcepto diaphanum ſortitur:tenebroſum enĩꝫ non
tranſparet actu. Manifeſtant aũt Ariſt. opera vtroqꝫ
modo formas recte diffiniri:qm̃ ipſe in de ſenſu ⁊ ſen-
ſato colorem per ſubiectũ informe diffinivit: dicẽs co
lorem eſſe extremitatem perſpicui in corpore termina
to. Et in.2.huius tex.cõmẽ.73.diffiniuit lumẽ ꝑ ſubie-
ctum formatũ: dicens lumẽ eẽ actũ diaphani ſcꝫ actũ.
⸿ Scdo notandũ eſt:ꝙ inter p̃dictos duos modos dif-
finiẽdi formã tñ intereſt:ꝙ primus manifeſte eſt per
priora. ſecũdus aũt difficultatẽ magnã continet : qꝛ cũ
oporteat ꝯſtet:ꝙ in tali mõ diffiniẽdi in diffinitiõe forme
admiſcet̃ eius effectus.opꝫ vnũ iſtoꝝ quatuor dicere:
aut ꝙ talis effectus nõ eſt poſterior diffinito: aut ꝙ hꝰ
diffinitiones ſunt potius deſcriptiones: aut ꝙ ad circũ
loquendũ occultã conditionẽ ſubiecti : vel forme effe-
ctus admiſceat̃: aut ꝙ taliũ entium.ſ. formaꝝ natura
exigit hanc ſingularem diffinitionis modum. Quũ au
tem hꝰ diffõnes maxime manifeſtent diffinitoꝝ ſub-
ſtantias: ⁊ poſterioritas effectus negari nõ poſſit: nec vl-
la rõ ſufferre videat̃ verã diffinitionẽ ꝑ poſteriora da
ri debere. Cõcludendũ vr̃:ꝙ quẽadmodũ loco differẽ
tiaꝝ ꝓpriaꝝ ꝯſueuimus ꝓprietatibus vti.ita in diffini
tione formarum eaꝝ effectus ad circũloquenduꝫ vel
ſubiecti:vel forme occultã conditionẽ priorẽ ponitur.
⸿ Tertio notãdũ eſt:ꝙ quẽadmodũ organiçatio: ſicut
⁊ quelibet generatio duplr̃ ſumit̃.ſ. ꝑ diſpõne ⁊ altera
tione p̃uia: ⁊ ꝑ inſtãtanea introductione forme organi:
ita organum duplr̃ ſumit̃. Primo ꝑ ꝯpõne:q̃litate:ſi
tu: ⁊c. talibus requiſitis ad ipſꝫ. Alio mõ ꝑ forma:qua cõ-
ſtituit̃ in eſſe organi. Si p̃ mõ ſumat̃ organũ:prius nã
liter eſt ipſa aĩa:qꝛ opꝫ aĩam in mãm diſpoſitaꝫ intro-
duci. generans.n. prius diſponit corpus:in qđ agit qua-
litatiue: ⁊ q̃ntitatiue: ⁊c. vt ſit p̃paratũ receptiuũ formę
qđ reſpectu aĩe oꝫ eẽ etherogeneũ. ptes q̃ officiales hr̃e
prius q̃ȝ ipſam aĩam ꝑfectiuã totius. ⁊ priũ oĩum intro
ducat. Si aũt ſcdo mõ ſumat̃ organũ: ſic quũ ꝯſtituti-
uum cuiuſqꝫ organi ſit p̃tiua ps aĩe. neceſſe eſt ꝙ eſſe
organicũ ſit nãlr̃ poſteri' ipſa aĩa. Impoſſe nãqꝫ ẽ prius
poteſtatiuas partes aĩe imaginari q̃ȝ aĩam. ⸿ Dõm ĝ
ad dubium duplr̃ eſt. Primo tenẽdo: ꝙ in diffõne aĩe
ſit poſitũ ſubm informe. ⁊ ſic dr̃.ꝙ ly organicũ ſumit̃
p̃mo mõ. ⁊ idẽ ſignificat ꝙ ꝓpriũ ⁊ ꝓprimũ ſuſceptiuũ
vite. ⁊ ſic exponit. S. Tho. in q̃ne de ſpi. creaturis. ar.
3.ad 2m. Scdo tenẽdo ꝙ in diffõne aĩe ſit poſitũ ſubm
formatum. vt S. Thomas tꝫ in.q. de aĩa art.1.ad.15m. ⁊
ſic dr̃.ꝙ ly organicum circũloquit̃ occultã ꝓprietateꝫ
ſubiecti ꝓpꝫ ipſius aĩe. Conſonũ aũt magis eſt textui
poſitũ eſſe hic ſubiectũ formatum. eo ꝙ ipſe vult:ꝙ ly
organicũ: ⁊ ly hñs vitã in potẽtia equalent. ⁊ cõſtat ꝙ
loquitur de po° ordinata ad actũ ſcdꝫ eñ: vt pꝫ i tex.10.
⸿ Circa eãdẽ ꝯcl'onẽ: ipſamqꝫ aĩe diffõnẽ. qđ occurrit
de pluralitate formaꝝ. que qꝛ metaphiſicalis ẽ hic tra
ctanda oĩno nõ eſt:ſed ille tñ rõnes ꝑtractande ſunt.q̃
ex aĩati rõne inq̃ntũ aĩatũ eſt difficultatẽ faciũt. ⁊ quas
q̃dã hoc in loco ꝯtra poſitionẽ diui Thome adducũt.
Hae aũt ſunt q̃ones cões aĩatis inq̃ntum hmõi de plu
ralitate formaꝝ. Prima ẽ forma corporeitatis. ſeu mix
tionis. verũ ſit alia forma ab aĩa. Scda de formis ptia
lib' organoꝝ. vtꝫ.ſ. cor. caput. epar. ⁊ reliq̃ corpis ptes
hẽant ſingulas for̃m ſubales ptiales. an aĩa ſola ſit oĩm
ſubal for̃. ⸿ Et p̃ q̃dẽ q̃onis ps affirmatiua mltiplr̃
pſuadet̃. Prio ex ipa diffõne. qꝛ ꝓpa mã:in q̃ recipitur

aliqua

aliq̄ forma diſtinguiẗ realr̄ ab illa. Sed ex hac diffini tione corporis phiſicū ⁊c̄. eſt ꝓpria mā: in qua recipiẗ aīa. ergo corp⁹ tale diſtinguiẗ realiter ab aīa ſicut mā a for ma: qḋ dico ne aliqs diceret: ꝙ diſtinguitur realr̄ ſicut totū a pte. Cōſtat.n. ꝙ corpus nō eſt mā formata ipſi⁹ aīe: ſed iformis: hec aūt eſt in qua recipiẗ forma. Tūc vltra: corpus dicit cōpoſitū ex mā ⁊ forma. ergo cōpo ſitum ex mā ⁊ forma diſtinguiẗ realiter ab aīa tanquā mā informis a forma. ergo ṗter aīaꝫ eſt ibi alia forma prior: per quam ſaltem eſt corpus phicum.

Scotus de hac mā lo quit° i 2° diſt.15.q.p° ¶ Scḋo ad idē arguit Scotus in.4°.di.xi.q.3°. corpus ſortis in morte remanet idē numero: aīa nō remanet. ergo forma corporeitatis diſtinguiẗ realr̄ ab aīa. Añs ꝓbaẗ ſic: forma cadaueris nō ē de nouo genita in mor te ſortis. ḡ eſt forma corporeitatis ṗcedēs: a ñs hoc ꝓ baẗ ſic: forma cadaueris ſortis quōcūq; moriaẗ ſortes mō nō reſoluaẗ ſtatiꝫ in cineres: eſt eiuſdē ſpēi. ḡ nō eſt de nouo genita. Ꝥ añs pꝫ ad ſenſuꝫ: q̄ ſiue gladio: ſiue ſuffocatiōe: ſiue ſuſpendio: ſiue alr̄ moriaẗ ſortes: ſemꝑ cadauer eius eiuſdē rōnis apparet. Cōſequētia vero pꝫ ex eo ꝙ ab agentibus diuerſarum rationū regulariter non prouenit effectus eiuſdem rationis.

Joānes in 4z°b° ad 3° argu°. ¶ Tertio arguit hic Joānes de Janduno multiplr̄ ꝓ bādo: ꝙ aīa nō inducaẗ in māṁ nudā: ſꝫ in māṁ hñtē diſpōnes ṗcedentes pro ipſa: ⁊ ꝯṗter hñtē aliā formā: q̄ tales diſpōnes nō ſunt imediate in mā pma. Eſt ḡ vis rōnum ſuarū in hoc. Si preter aīam nō inueniret alia forma ſubſtātialis in aīato: ſequereẗ ꝙ in inſtāti: in quo ꝓducaẗ aīa: oēs diſpōnes diſponentes māṁ ꝑ ipſa aīa eſſent corrupte. Sed hoc falſum eſt: ꝯñtia ad mittiẗ: falſitas ꝯñtis ꝓbaẗ q̄tuor medijs. Primo: q̄ ſic eſſet motus finitus abſq; aliquo mutato eſſe termi nante ipſum: qḋ eſt impoſſibile: tenet ꝯñtia: q̄ altera tio diſpoſitiua ad generationē aīalis ſm̄ illā viā care ret mutato eſſe termināte ipſam. Secūdo: q̄ aut ille diſpoſitiōes corrumpunẗ per ſe: aut per accidēs: nō ꝑ ſe: q̄ nō a cōtrario: nec per accidens: q̄ vnūqḋq; eo tā tum mō corrumpiẗ: quo eſt corruptibile: ſed hmōi nō ſunt corruptibilia per accñs: vt pꝫ in.10. metaphy. tex. 26. vbi diẗ. ꝙ corruptibilitas ⁊ incorruptibilitas inſunt eſſentialiter: ⁊ nō per accidens rebus. ḡ. Tertio: q̄ aut ille diſpōnes corrumpunẗ in inſtanti: aut in tempore: nō in tēpore: q̄ nec in tēpore precedenti inſtans gene rationis: nec ꝯſequenti. vt pꝫ: nec in inſtanti. Tum q̄ res eo mō corrūpiẗ quo gnātur: ſed ille gnānẗ in tp̄e: q̄ ſucceſſiue. ḡ ⁊c̄. Tū q̄ duo ꝯtradictoria eēnt ſimul: ſcꝫ eſſe ⁊ nō eſſe illaruꝫ: q̄ ſubm mutatiōis dꝫ eſſe ſub vtroq; termino. Tum q̄ omne corruptuꝫ eſſe ṗcedit aliq̄ corruptio vel alteratio ad corruptionē: ſed ad cor ruptū eſſe iſtarū nulla ṗcedit alteratio: q̄ alteratio pre cedens eſt ad generationē ipſarū. Quarto: q̄ ſi ille di ſpoſitiōes corrumpunẗ: fruſtra fuerunt introducte: ꝓ baẗ ꝯñtia: q̄ in inſtanti corruptiōis ipſarum remanet mā nuda: ac ꝑ hoc indifferens ad oēs formas: ⁊ ꝯñter nō magis diſpoſita reſpectu forme ꝑ qua erāt diſpoſi tiones q̄ reſpectu alterius. Et vlterius ſequiẗ ꝙ nulla forma poſſet tūc induci in mā: q̄ non eſt maior rō de vna q̄ alia. Nec ſufficit dicere ꝙ maior eſt rō de for ma: cuius diſpōnes ṗceſſerūt ꝓpter ꝓſentiā ſui agētis. Tum q̄ tale agens erat etiā ꝓ̄ſens a ṗncipio: ⁊ tñ non ſufficiebat. ergo nec nunc. Tum q̄ actus actiuoꝝ hūt in patiēte diſpoſito: vt dr̄ in hoc.2°. tex.24°. ⁊.26°.

¶ Secūda quoq; queſtio de partialibus formis ambi guitate nō caret: ꝙ eni ponēde ſint preter aīam forme ſubales partiū organicarū ꝓbaẗ multipliciter. Tum q̄ diuerſitas ſpecifica ꝓpriarū operationū ⁊ cōplexio nū arguit diuerſitatē ſpecificā formarū: que ſibi tales cōplexiones: ⁊ operatiōes vendicāt. Cōſtat autē tales eſſe complexiones ⁊ operationes organoruꝫ. Tum q̄ impoſſibile eſt: ꝙ vna forma ſit ꝯtrariarū actionū ṗn cipium poſitiue: ⁊ ſm̄ ꝙ eſt in vna pte ſit nālis cā cor ruptionis ſuppoſitus in alia pte eiuſdem animalis. Tuꝫ q̄ caro abſciſa ⁊ ſtatim reunita integraẗ cū reliq̄ car ne. Ergo aut daẗ regreſſus de ṗuatiōe ad habitū: quū abſciſa caro eādem numero aīam recuperat: aut aliā carnis propriā formā ſeruat: vel de nouo induit. Tum quia ſanguis habet aliam formam propriam preter animam. ergo par eſt ratio de carne ⁊ oſſe ⁊c̄.

¶ Ad euidentiā huius queſtionis: q̄ vt dcm̄ eſt: ad me taphyſicū ſpectat: duo pro nūc dicēda ſunt: ṗmo breui ter narrabiẗ opinio diui Thome: quā ſequimur vtpote veritati valde cōſonā: deinde ſimul medijs phicis ar gueẗ ꝯtra alios: ⁊ ꝓbabiẗ intentū. ¶ Sciēdū eſt ergo omnes ꝯuenire in hoc: ꝙ ſi ponantur plures forme in eodem: ſemper poſterior ordine generationis eſt per fectior priore: quia natura tēdit de imperfecto ad per fectum. Animaduertit aūt vltra hoc Diuus Thomas Ariſtotelis veſtigia ſequens: ꝙ omnium formaruꝫ ſeu perfectionum compoſſibiliuꝫ in eodem q̄ taliter ordi nataruꝫ imperfectior claudiẗ in poſteriore: vt trigonū in tetragono. quemadmoduꝫ dicit Ariſtoteles de ani mabus inferius in textu.31°. ⁊ conſequenter ꝙ forma perfectior dat quicquid daret imperfectior: et aliquid vltra: ac per hoc in exiſtēte in aliquo forma perfectio re ſuperfluerent omnes imperfectiores in illo. ⁊ iō in aduentu forme ꝑfectioris abijciẗ forma iperfectior: q̄ ṗexiſtebat: nā.n. ſuperflua abhorret. verbi grā. forma leonis ē ꝑfectior forma corporeitatis: ⁊ elemēti: ⁊ mix tionis: ⁊ vegetatiua: ⁊ iō nō ſolū dat leoni ꝙ ſit leo: ſed ꝙ ſit corp⁹ graue mixtū ⁊ viuū: ⁊ ꝓpterea quū gnātur leo adueniēte in mā illa ꝑfectiōe vegetatiua: abijcitur forma talis mixti: que fuit mā trāſiens illius: puta ſan guis: ⁊ cū illa q̄cq̄d ipa dabat. ſ. corporeitas ſua ⁊c̄. pau latim poſtmodū adhuc magis diſpoſita mā introdu caẗ forma leonis: afferens ſecū q̄cq̄d oēs ṗores habue runt: ⁊ ipſa adueniēte ṗcedens cū omni: qḋ eius erat ce dit. ¶ Et ſi queraẗ: cur nō a ṗncipio forma leonis fuit inducta: pꝫ reſponſio: q̄ eſt adeo perfecta: vt nō potue rit ſuſceptiuū eſſe eius capax: niſi poſt tot trāſmutatio nes. ¶ Et ſi rurſus q̄raẗ: cur ille forme ṗcedētes indu cte ſunt: ſi abijciende ſunt ab ea: pro qua inducte ſunt: pꝫ reſpōſio: q̄ inducte ſunt vt ꝯſtituerent māꝫ trāſeū tem leonis: ⁊ nō māṁ permanentē. Inter māṁ enim trāſeuntē ⁊ permanentē alicuius tñ refert: ꝙ ꝯſtituti uum māe permanentis manet cū actu: pro quo māṁ ꝯſtituit. Conſtitutiuū vero māe trāſeuntis nō perma net cū forma: cuius eſt ṗparatoriū: vt pꝫ de farina re ſpectu panis ⁊c̄. ¶ Probaẗ aūt nālibus rōnibus poſi tio iſta: ⁊ ſimul iprobaẗ oppoſita dupliciter. Prio ſic. Subm cuiuſq; gnātiōis ſubſtātialis eſt mā pma ſola oīno denudata a forma ſubſtātiali. ḡ vna tātuꝫ forma eſt in cōpoſito ſubſtātiali: ꝯſequentia eſt nota per ſe: ⁊ q̄ añs excludit vtrūq; modū ponendi plures formas: quidā eni ſic ponūt plures formas: ꝙ dicūt ꝓximum ſubm poſterioris forme eſſe cōpoſituꝫ ex mā ⁊ forma priori: quidā vo dicunt: ꝙ lꝫ in materia pma ſit forma ṗor: que remanet cū poſteriore: nō tñ cōpoſituꝫ ex mā ⁊ forma ṗore eſt ſubm poſterioris: ſed mā ſola habēs tñ priorē formā ſuſcipit poſteriorē. ita ꝙ ambe ſunt ſi mul in eodē receptiuo ꝓximo: ordine tñ quodam: q̄

mā nō reciperet poſteriorem:niſi hēret porē.iō ğ in an/
tecedente duo aſſumpſi.ſ.mā pma ſola ɔtra pmā opi
nionē que eſt Scoti:ꝛ oīno denudata a forma ſubſtā/
tiali ɔtra ſecundam:que eſt quorūdā modernorum.
¶ Probaẜ aūt antecedens hoc quo ad pmā partē ex.
5° phicoꝝ tex.8°. Ubi Ariſtoteles volens ɔcludere di
ſtinctionē inter generationē ꝛ motū facit illā rōnem.
Quod gnāter nō eſt:qḋ moueẜ eſt.ğ gnātio nō eſt mo
tus:ꝛ intendit ſm oēs per li qḋ gnātur ſubm gnātiōis
ſubſtātialis:qḋ ɔſtat eē ſubm forme ſubſtātialis. Sed
de nullo cōpoſito ex mā ꝛ forma verificaẜ: qḋ non eſt
ſed de ſola mā.ğ ſola mā eſt ſubm gnātionis ꝛ forme.
Reſpōſio Scoti ¶ Reſpondet ad hoc Scotus in.4°.diſt.xi.q.3°.ꝙ li
nō eſt teneẜ priuatiue:ꝛ nō priuat niſi eſſe ſubſtātiale
forme generāde:qꝛ equiualet huic:qḋ gnātur caret eē
ſubſtantiali:ex qua non ſequitur.ergo caret omni eſſe
ſubſtantiali:ſed eſt fallacia cōſequentis:ſtat enī ꝙ ca/
reat aliquo eſſe ſubſtātiali:ſcilicet forme generāde.
Improba° ¶ Sed hec reſpōſio peccat dupliciter:primo eſt cōtra
Ariſto.ꝛ Cōmentatorē ibidē.2°. eſt falſa in ſe: ꝙ enim
ſit ɔtra textū hec gloſa pꝫ ſic. Ariſt. dicit ſubm gnātio
nis ſic nō eſſe:ſeu eſſe nō ens:ꝙ de ipſo nec per ſe:nec
per accidēs pōt dici ꝙ moueẜ:ſed de quocūqꝫ nō ente
cui ſubſterniẜ cōpoſitū ex mā ꝛ forma verificari pōt
per accidens ꝙ moueẜ.ğ nō ens: de quo loquiẜ phus
qḋ dicit eſſe ſubm generationis:nō cōpatiẜ ſecū cōpo/
ſitum ex mā:ꝛ forma:ꝛ ɔſilter excludit omne eſſe ſub/
ſtantiale.omnes ꝓpoſitiones aſſumpte ſunt māifeſte.
ergo. ¶ Preterea. Iuxta hanc gloſam ratio Ariſtote.
nō eſſet efficax:qꝛ nō cōſtaret ex ꝓpoſitiōibus neceſſa
rijs:altera enī pmiſſarū eſſet ɔtingens:illa.ſ.qḋ moue/
tur eſt:qꝛ medius terminus ſm ipſum eſt habere eſſe
ſubſtantialē vltimatū. Cōſtat enī ꝙ nō eſt neceſſariū:
qḋ moueẜ habere eſſe vltimatū:imo opꝫ qñqꝫ eſſe op
poſitum:vt pꝫ de omnibus alterationibus precedenti
bus generationes ſubſtātiales:mobile eniꝫ tunc nō hꝫ
eſſe vltimatū. ¶ Cōtra Auerroym vero eſt gloſa illa:
qꝛ ibidē in cōmento.8°.inquit Auerroys: ꝙ ſubm ge
nerationis ſubſtātialis opꝫ ꝙ nō ſit aliqḋ demonſtra/
tum ſub vtroqꝫ termino. Cōſtat autem ꝙ hoc corpus
qḋ ſuſcipit animā ſm iſtos eſt aliqḋ demōſtratū pma/
nens ſub vtroqꝫ termino.ſ.nō eſſe aīe:ꝛ eſſe anīe. ergo
hoc corpus nō eſt illud nō ens:qḋ nō eſt aliqḋ demon/
ſtratū. ¶ Qḋ aūt pdicta enaſio ſit falſa in ſe: pꝫ ex eo:
qꝛ dicit ɔſequentiā hanc eſſe ſophiſticā:caret eſſe ſub/
ſtantiali.ergo caret omni eſſe ſubaliquū tñ ſit optima
ꝓpter negationē ſignificatā per li caret: perinde.n. eſt
dicere caret ꝛ nō hꝫ:ɔſtat aūt ex logica ꝙ illa eſt bona
ɔſequētia.a.nō hꝫ eſſe ſubale.ergo nullū eſſe ſubale:ne
gatio.n.ɔfundit terminū ſequentē diſtributiue ꝛ mo/
biliter. ¶ Secunda vero pars aītis ɔtra ſcḋam opi/
nionem ex eodē tex.5° phyſi.pꝫ ſic:ꝙ ſubijciẜ gnātiōi
eſt ſic nō ens ꝙ tali nō ente neqꝫ per ſe neqꝫ per accñs
pōt dici ꝙ moueẜ:ſed ſtante illa hypotheſi de tali nō
ente pōt per accidēs dici ꝙ moueẜ. ergo:ꝓbaẜ minor:
qꝛ li nō ens:ꝛ ɔpoſitū ex pori forma cōſtitutum eſſent
idem ſubiecto. Conſtat aūt ꝙ q̄cunqꝫ ſunt idem ſubto
ſic ſe habent ꝙ id:qḋ diciẜ de vno:pōt per accidens di
ci de alio:quū ergo illud cōpoſitū poſſit moueri:ſequi/
tur ꝙ nō ens:qḋ eſt illi idē ſubto:pōt dici ꝙ moueẜ: ꝑ
accidens tñ:qḋ eſt ɔtra Ariſtotelē ibidē. ¶ Et qꝛ hec
opinio omnino eſt irrationabilis:qꝛ nō poteſt ſaluare
vnitatem compoſiti:qꝛ nō ponit formas vniri niſi ra/
tione tertij ſubiecti:ſcꝫ ideo omnino dimitteẜ: quāuis
rōnes facte ꝛ faciende cōtra eam poſſint applicari:qḋ

exercitio ſcolariū dimittā. Secūdo pncipaliter arguiẜ Rō 2°
ſic. Generatio eſt trāſmutatio toti⁹ in totū nō manēte
aliquo eodē ſubto ſenſibili.ergo eſt vna tantū forma
ſubalis in genito:ɔñtia pꝫ:ꝛ aiñs habeẜ ex p°. de gnōne
tex.23. ¶ Ad hāc rōnē Ioānes de Iandano dupl'r re/ Rñſio Iā/duni ſ.q.2°
ſpōdet hic. Primo ꝙ itelligiẜ hoc de gnātione elemē
torum. Sed hoc eſt manifeſte falſū: qꝛ Ariſto. expſſe
incipiendo caplm de gnātione in cōmuni:ꝛ ꝓponēs ſe
velle aſſignare differentiā inter generationē ꝛ altera/
tionē aſſignat hanc differentiā:qꝛ alteratio eſt trāſmu
tatio manente eodē ſubto ſenſibili:generatio vo nullo
manēte eodē ſubto ſenſibili. Dicit ergo. 2° ꝙ intelligi/
tur de ſubto ſenſibili ſub eodem gradu:q̄uis.n. rema/
neāt q̄litates ſenſibiles:nō tñ remanēt ſub eodem gra
du. ¶ Sed hec quoqꝫ gloſa vndiqꝫ ɔuinciẜ falſa. Pri Improba°
mo qꝛ non ſaluat veritatē textus.non.n. valet ɔñtia:li
gnum non remanet ſenſibile ſub eodē gradu.ergo nō
remanet idē ſenſibile:ſed eſt ſophiſma a ſm quid ad
ſimpliciter:nihil aūt refert cōmittere talē ꝓceſſum in
ſcriptis:aut in mente:q̄re ſi Ariſtoteles ex hoc qḋ mē
te tenuit:ꝙ ſubm nō remanet ſub eodē gradu ſenſibi/
litatis in generatione:expreſſit ꝙ nullū ſubiectum re
manet ſenſibile:ꝛ ſophyſmate decept⁹ eſt:ꝛ ꝓpoſitionē
falſam dixit:ſicut ſi dixiſſet:ethiops non eſt niger:id in
mēte retinēs:qꝛ non ſm omnes partes eſt niger ꝛc.
¶ Secūdo ex parte gnātionis:qꝛ hoc non ɔuenit omni
gnātioni:qꝛ ſi quū forme ſubſtātiales determinēt ſibi
accñtia ſenſibilia nō punctualiter.ſed infra quādaꝫ la
titudinē:ɔtingit ꝙ idē gradus aliquoꝝ accidentiū ſen
ſibiliū cōis erit pluribus formis ſubſtātialib⁹:ꝛ ɔſilter
qñ ex corruptiōe vnius iſtarū gnātur altera: remane/
bit apud iſtos idē ſubm ſenſibile ſub eodē ſenſibilita/
tis gradu quo ad q̄dā accidētia.ğ falſū eſt nullū ſub/
iectū ſenſibile ſm eundē gradū remanere. Patēt hec
oīa:poſito ꝙ lac vendicet ſibi q̄ntitatē infra tria ꝛ ſex
cubita:ꝛ calorē infra duos ꝛ qnqꝫ gradus: ſanguis vo
vendicet ſibi q̄ntitatē infra q̄tuor ꝛ octo cubita:ꝛ ca/
lorē infra tres ꝛ ſex gradus:tunc enim poſſibile erit ꝙ
ex lacte qnqꝫ cubitoꝝ ꝛ calido vt q̄tuor: fiat ſanguis
etiā quinqꝫ cubitorū:ꝛ calidus vt quattuor.ergo non
eſſet generatio ſecundum iſtam gloſam.
¶ Tertio ex parte alterationis:qꝛ eſt poſſibile alteratio/
nē fieri talē ꝛ tātā:ꝙ oīa accidētia ſenſibilia varieẜ
ſm gradus:hoc enī non implicat. ergo tūc non ſalua/
biẜ iuxta illā gloſaꝫ ratio alterationis: que apud iſtos
eſt:ꝙ remaneat ſubꝫ ſenſibile ſub aliquo eodē gradu.
¶ Ad pmā ergo rōnē in oppoſitū diciẜ: ꝙ de aīa poſſu/
mus loq dupl'r.ſ.realiter.i. de re que eſt aīa: ꝛ formali/
ter.i.de re illa inquātū aīa. Si pmo mō eſt ſermo:ſic
negaẜ:ꝙ corpus phicum ſit propria mā:in qua recipiẜ
aīa:dico.n.ꝙ res illa:que eſt aīa:recipiẜ in ipſa eſſentia
māe pme.ita ꝙ mā prima eſt mā in qua reſpectu oīs
forme ſubalis realiter loquēdo:ꝛ hoc modo dixit ſan.
Thomas:ꝙ in diffinitione aīe non ſolū li organicū:ſꝫ
li ēt corpus phicū nominat mām formatā ipſius aīe:
qꝛ illa res:que eſt aīa:ɔſtituit ꝛ eē corpus ꝛ eſſe phicuꝫ
ꝛ eſſe organicuꝫ. Si vo loq̄mur ſcḋo modo ſic ɔcediẜ
corpus phicū organicū eſſe ꝓpriā mām in qua ipſius
aīe:ſed tunc non ſeqtur.ergo aīa ſm rem:ſeu ſm id qḋ
eſt recipiẜ in re:que eſt corp⁹ vt mā in q̄: ſꝫ tñ ſeqtur
res illa que eſt aīa inquātū aīa ꝓſupponit ſuū ꝑfectibi
le eſſe corpus phicū:qḋ gratis ɔcedimus:qꝛ ex hoc nō
ſeqẜ ꝙ illud eē corporeū phicum ſit ab alia forma:qꝛ
ſtat ꝙ illud ſit a ſeipſa nō inquātū aīa:ſꝫ inquātū for
ma ſubalis. Et hoc mō dicimus ꝙ aīa diffinita eſt per
corpus

corpus phiſicū organicū tanq̄ per propriā mām. ¶ Et aduertas hic diligenter: q ca q̄re multi in hoc articulo falluntur eſt: qꝛ digrediunt̄ de ordine in ordinē. Aliud eſt. n. loq de rebus inq̄tuꝫ res abſolute: ꝛ aliud de eis inq̄tuꝫ tales in adequatas rōnes formales hñt: de rebus. n. vt res ſunt: loquendū eſt ſm realē ordineꝫ: ꝛ diſtinctionē ꝛc. De rebus vō vt rōnes formales ſunt: loquēdū ē ſꝫ ordinē formalē: ꝛ diſtinctionē formalē ꝛc. nec lꝫ ex vno ordine in aliū ordinē declinare. Et iō nō valet: aie formalr loquēdo ꝓpria mā eſt corpus phiſicū ſuſceptiuū vite. g̃ rei que eſt aia propria mā: eſt corpus phiſicū ſuſceptiuum vite. Nec ſimiliter valet: rei que eſt aia receptiuū imediatū eſt mā pma. ergo aie formalr loquēdo ꝓpria mā eſt mā pma: qꝛ vtrobiq; fit digreſſio de ordine in ordinē: ibi de formali in realē: hic ecōtra. Si enim aia nō eſſet identice aliud q̄ aia: mā propria eius in q̄tātum res: in qua: eſſet corpus phiſicuꝫ ſuſceptiuū vite. Et ſimilr: ſi res que eſt aia. nō eſſet aliud identice q̄ forma ſubſtātialis dans eē māe ꝛc. mā ꝓpria eius omnino eſſet nuda mā pma: mō aūt qꝛ aia eſt identice etiā forma ſubſtātialis: ꝛ ecōuerſo quedaꝫ forma ſubſtātialis eſt aia: diſtinguitur de duplici mā aie: quedā eius vt res eſt: ꝛ quedā eius vt anima eſt.

¶ Ad ſecūdū qđ eſt Scoti negat̄ corpꝰ (otris poſt mortem remanere idem numero: ꝛ ad ꝓbationeꝫ dicit̄ q forma cadaueris eſt de nouo genita in morte: qꝛ ſemꝑ corruptio vnius eſt generatio alteriꝰ: vt pꝫ pmo de generatione tex. 17. qđ tñ Scotus non pōt ſaluare: qꝛ ponit corruptionē hic ſine generatiōe. imo peiꝰ ſequit̄ q agens nāle particulare agat per ſe ad corruptionē: qđ eſt impoſſibile. ¶ Et quū dicit̄: q forma eiuſdē rōnis non pōt a diuerſarū rōnū agentibus regulariter ꝓduci ꝛc. Dicit̄ dupliciter. pmo tenēdo q cadauer oīuꝫ hominū ſit eiuſdē ſpēi. ſcđo tenēdo q ſit diuerſarū ſpēꝝ.

Nota opiō ne duplicē in hac mā. ¶ Si credimus q ſit vnius rōnis: diſtinguēdū eſt de formis: q forme ſunt duplices in vniuerſo: q̄dā vt per ſe intente ad ꝯſtituendas ſpēs rerū: vt forma leonis: ꝛ forma bouis. q̄dā vt intente ꝓpter alias: vt ſint vie ad alias: vt forma embrionis: ꝛ forma ſeminis ꝛc. Et iter illas eſt magna latitudo: qꝛ q̄dā ſunt cōmunes: ꝛ q̄daꝫ minus cōmunes: ꝛ q̄dā ꝓprie vni tm̄. Et lꝫ forme per ſe intente vt termini regulariter nō ꝓducant̄ ab agentibus diuerſarū rōnū: forma tñ nō aliter intenta q̄ vt via cōmunis pōt ab omnibus illis agentibus ꝓduci ad quoꝝ terminos intentos pōt eſſe via: qꝛ nullius eorum eſt effectus vniuocus: talis eſt aūt forma cadaueris: qꝛ eſt via nālis a viuo ad elemēta: ꝛ iō ab oībus elementis ꝓduci pōt. ¶ Si vero credimus cadauer poſſe eſſe diuerſarū rōnū: qđ forte eſt verius: dicendū eſt q quū corruptio aialis nō ſit niſi ꝑ exorbitanteꝫ motum alicuius elemēti in ipſo: qꝛ quādiu manet temperantia debita elementoꝝ in aiali nunq̄ corrumpit̄: diuerſificabit̄ cadaueris forma iuxta agentia elemēti diuerſificatē. ita q qñ in aiali colera vincit: ignis cuiꝰ virtus eſt humor colericus: agit vt aial reſoluat in ignē: ꝛ qꝛ nō pōt ad hoc ſtatim ꝓducere: paulatī ad hoc diſponit per multas gnātiones ꝛ corruptiones: quaruꝫ pma eſt ad cadauer: nec refert a quo extrinſeco fuerit excitatus ille hūor vincēs: an ex gladio: an ex ſuſpēdio ꝛc. hec enī ꝯcurrunt nō vt cauſe cadaueris: ſꝫ vt adducētia vel applicātia actiua paſſiuis. Erit ergo cadauer tot ſpērū: quot contingit eſſe ꝓpas corruptiuas aialis: hec aūt q̄tuor iuxta numerū elementoꝝ ſunt. Nec eſt verum: q ſenſus teſtet̄ cadauera oīum hoīum eſſe eiuſdem ſpēi: qꝛ accidentia cōmunia. ſ. figurā derelictā ꝛ alia hꝫ tm̄ illius videt̄: ſꝫ an ꝓpa mixtio iſtiꝰ gēiti a colera ſit eiuſdē rōnis cū illo genito a flegmate: ſenſus nō dicit.

¶ Ad tertium Joānis de Janduno ꝯcedit̄: q diſpōnes oēs in aduentu forme corrumpunt̄: qꝛ forma in nuda eēntia māe recipit̄. Et quū dicit̄. g̃ motus finitus ſine termino. Reſpondet̄ q motus dupliciter inuenit̄: q̄liq; vt motus tm̄: ꝛ tunc īpoſſibile eſt ſi ſit finitus: q nō habeat terminū intrinſecū poſitiue ꝛ in actu: q̄liq; vt via per ſe ad generationeꝫ ſubſtātie. ꝛ ſic īpoſſibile eſt q habeat terminū intrinſecū poſitiue ꝛ in actu: qꝛ nō dat̄ inſtans imediate ꝓcedens inſtans gnātionis: ſꝫ hꝫ terminū extrinſecū pmū eſſe rei genite. Dixi aūt per ſe via. qꝛ lꝫ quelibet alteratio magis facta abyciat a ſubſtātia: ac per hoc omnis alteratio poſſit dici via ad ſubſtātie gnātionē. nō tñ per ſe: ſed illā tm̄ voco per ſe viā: que neceſſitat generationē ſubſtātie nāli neceſſitate: talis aūt nec īo nō hꝫ terminū niſi extrinſecū: qꝛ nō dat̄ vltimū eſſe rei corrūpende: ꝛ de tali nos loqmur.

¶ Ad aliā ꝓbationē dicit̄: q diſpoſitiones ille corrumpunt̄ per accidens: ꝛ ad obiectionē in oppoſituꝫ dicit̄: q aliud eſt loqui de perſeitate ꝯiunctionis corruptibilitatis ad rem corruptibilē: ꝛ aliud eſt loqui de perſeitate corruptibilitatis i ordine ad actualē corruptionē: primo enim modo omne corruptibile eſt ꝑ ſe corruptibile: ſecundo mō nō. Ubi ſcito q corruptibile in communi eſt ꝑdicatū vel eſſentiale: vel ꝯñs eſſentiale cuiuſq; corruptibilis: vt dicit̄ 10. metaphy. tex. 26°. qꝛ nō pōt nā trāſferri de corruptibili in incorruptibileꝫ: aut ecōuerſo: ꝛ ꝓpterea demōſtrata q̄cunq; re corruptibili: ſi dicat̄: hoc eſt corruptibile: eſt ꝑdicatio per ſe: qꝛ cōiunctio corruptibilitatis ad rem eſt eſſentialis. Veruꝫ qꝛ corruptibile diſtinguit̄ in corruptibile: qđ ad actuꝫ corruptionis a ſuo ꝯtrario deducit̄: ꝛ in corruptibile: qđ ad actum corruptionis nō niſi ꝯſequutiue natū eſt deduci. ideo corruptibile diſtinguit̄ in corruptibile ꝑ ſe: ꝛ corruptibile per accidēs. i. per aliud. Et qꝛ vtrumq; eſt inferius ad corruptibile in cōmuni. ideo vtrūq; per ſe ineſt. ita q ꝛ illa eſt per ſe: homo albus eſt corruptibilis per ſe: ꝛ illa eſt per ſe: pūctuꝫ eſt corruptibile per accidens: deceptus eſt ergo arguēs: qꝛ nō diſtinxit qñ li per ſe determinat ꝯiunctionē ad reꝫ: ꝛ qñ ordinē ad actū corruptionis: nec vidit q corruptibile per accidens per ſe ꝯuenit rei corruptibili. Unūq̄dq; ergo eo mō corrūpit̄: quo eſt corruptibile: ꝛ aptū natū corrumpi ſi per ſe: per ſe: ꝛ ſi ꝑ accñs: ꝑ accñs: nec eſt verum: q q̄libet corruptibile ſit corruptibile ꝑ ſe: q̄uis cuilibet corruptibili inſit per ſe corruptibile ꝓprie loquendo: ꝛ hoc tm̄ habet̄ ex. 10. metaphyſi. ꝛ hāc doctrinā opꝫ oēs peripateticos ꝯſeq̄: qꝛ apđ eos nulla forma ꝑ ſe corrūpit̄ ꝛ tñ eēntiale ē cuiq; corruptibili q ſit corruptibile.

¶ Ad tertiā ꝓbationē dicit̄: q iſte diſpoſitiones corrūpunt̄ in inſtāti. Et ad pmā huius iprobationē dicit̄: q ſtat rem per accidens. i. ad corruptionē alterius corrūpi in inſtanti: que per ſe eſt generata in tēpore: ſic aūt eſt in ꝓpoſito: qꝛ iſte diſpoſitiones nulla alia rōne corrumpunt̄ niſi ad corruptioneꝫ ſubſtentantis ſubiecti. ¶ Ad ſecundā vero iprobationē dicit̄ negādo ꝯſequētiā: qm̄ vt pꝫ ex. 8° phiſicoꝝ: tex. 69. ſubm mutationis inſtantanee q̄uis debeat eſſe ſub vtroq; termino: non tñ pro inſtanti menſurante mutationē: ſed debet imediate ante illđ fuiſſe ſub vno termino: ꝛ in illo eē ſub altero termino. ¶ Ad tertiā aūt iprobationē dicit̄: q eo mō: quo hic inuenit̄ corruptū eſſe: ꝓcedit etiā alteratio corruptiua: quum enim iſte diſpoſitiones corrumpant̄ per accidens quēadmodū diſpoſitiones iſte non

ſortiũtur corruptã eſſe niſi per accidens.i. per ſubm. ita nõ precedit alteratio corruptiua niſi per accidens: idest per ſubiectũ: alteratio.n.corruptiua ſubiecti per ſe eſt corruptiua diſpoſitionum per accidens. Sicut ⁊ corruptio ſubiecti eſt corruptio diſpoſitionum ex ꝯñti.

¶ Ad quartã demum ꝓbationẽ dicit̃ negãdo ꝯſequẽtiam: ⁊ quum inſtat̃: qꝛ nõ remanet niſi mã nuda ⁊ indifferens ⁊c̃. Dicat̃ ꝙ aliud eſt loqui de mã nuda abſolute: ⁊ aliud eſt loqui de mã nuda imediate poſt tales diſpoſitiones: mã ſiquidez nuda nihil aliud ĩportat ꝙ̃ ipſam ſubſtantiã mãe ꝑme abſq; ordine aliquo ad certam formã: ⁊ ꝓpterea ſonat indifferẽs ad oẽs formas: ⁊ qua rõne reciperet vnã: reciperet aliam ⁊c̃. Materia vero nuda per expoliationẽ forme per tales diſpõnes imediate ꝑcedentes nõ ſonat qd indifferens: ſed addit ſupra ipſam mãm primã appropriationẽ ei⁹ reſpectu forme illius ad quã neceſſitant pro illo inſtanti diſpoſitiones imediate ꝑcedentes. Eſt eñi nã neceſſitatiõis earũ vt neceſſitent ꝓ inſtanti imediate ſequente tempus earuz. Et ideo nõ fruſtra inducte fuerũt: qꝛ ad h̃ inducunt̃ tñ vt diſponãt mãm: nõ vt in earuz tẽpore ſuſcipiat formã: ſed vt imediate poſt tempus earũ mã ſit capax illi⁹ forme. Qz aũt forme ꝑcedẽtes ⁊ nõ manentes cum forma ſequenti habeant talẽ efficaciã vt ſcz expoliatione earum mã ſit ꝓpria reſpectu talis forme ⁊ nõ alteri⁹: teſtat̃ mãe trãſeuntis rõ ⁊ ſenſus: mã.n. ſpoliata a forma vini: nõ cuiuſcũq; forme: ſz aceti nãliter eſt capax: ⁊ ſimiliter materia farine reſpcũ panis.

Uide de hoc mã au ctorẽ ſuper p⁹ parte.q. 76.arti.6. ¶ Puerile ergo eſt credere ꝙ mã appropriet̃ alicui forme ſolũ per diſpoſitiones: quas tunc ꝑehabet: opz enim dicere: vel quas tunc ꝑhabet: vel imediate ante hoc habuit neceſſitãtes ad hoc. Ad ꝑſentiã aũt agentis que in arguẽdo tacta eſt: recurrendũz nõ ea rõne reos quaſi agens illud tũc in paſſuz pñs nullo mõ in diſpoſitũz in inſtanti agat. Sed ea rõne: qꝛ illud agens in illo inſtanti eſt in termino actionis ſue reſpectu illi⁹ materie: qꝛ qd in illo inſtanti generat̃ ab ipſo: in toto tẽpore ꝑcedente gnãbat̃ ab ipſomet: vt dicit̃ in.6°.ꝓhicoꝝ tex.cõmenti.5z. nõ ſic aũt ſe hz qdcũq; aliud agens reſpectu illius mãe q̃tũcunq; fingeret̃: ꝙ de nouo approximet̃. lex aũt nãlium agentiũ eſt: vt nõ niſi in termino actionis ſue ſubſtãtiam ꝓducant: nec per hoc eẽn tiam mãe ꝑme nudã attingant. Et ꝓpterea a ꝑncipio ꝑſentia agentis nõ ſufficit: ⁊ ipſa mã nuda per expoliationẽ a talibus diſpoſitionibus imediate ꝑcedentibus eſt patiens diſpoſitiſſimum reſpectu talis agentis in termino actionis ſue: ⁊ nõ reſpectu cuiuſcũq; alterius.

Opio q̃ hr̃ in tractatu de nã mãe caplo.8. ¶ Ad euidentiã aũt ſecunde dubitatiõis de formis partialibus ſciendũ: ꝙ in quodã tractatu attributo ſancto Thome: cuius titulus eſt de natura mãe. inuenit̃ ꝙ forme partiũ homogenearũ vt ſunt caro: oſſa: ⁊ ſimilia ſunt in eodẽ animali multe ſm̃ eſſentias: ⁊ nõ ſm̃ eſſe: imaginat̃ ſiquidez ꝙ ex mã illa ⁊ forma partiali cõponit̃ pars illa. Sed paulõ tale cõpoſitũ ꝓpriũ eẽ ſortiat̃: ꝯuenit̃ ab eſſe totius animalis: ⁊ potẽtia ad eẽ ꝓpriũ occupat̃ ab eſſe totius: ⁊ ad actũ nõ põt ꝯuenire: donec eſſe totius deſinat in ipſa. Et ꝓpterea in ſeparatione a toto non generat̃ noua forma ſm̃ eſſentiaz: ſed antiqua nouũ eſſe acquirit.

Improba⁹ ¶ Sed hec chimerica fictaq; eẽ ex eo põt patere: qꝛ nulla rõne pluralitas iſta ponẽda eſt: nullũ nãq; fundamentũ poſitio hec hz: partes.n. poſt ſeparationẽ non remanent tales niſi equiuoce: caro.n. mortui nõ eſt caro niſi equiuoce: ⁊ ſimiliter de oſſibus ⁊c̃. Ergo non retinent ꝓprias formas ꝑ quas erant tales: qꝛ iam eſſent eiuſdem rationis: qꝛ a propria forma ſumitur ratio rei. fruſtra ergo ponunt̃. Repugnant quoq; doctrine. S. Thome: ⁊ iccirco nõ eſt acceptandus tractatus ille tanquaz ſit. S. Thome. Habemus. S. Thomam in hac materia in ſuis operibus certis ſemper vnitatem forme tenuiſſe.

¶ Ad primã igitur obiectionem in oppoſitũz dicendũ eſt: ꝙ diſtinctio ſpecifica ꝓpriarũ operationũ ⁊ cõplexionum eſt duplex.ſ. adequatarum ⁊ inadequatarum: quum eniz operatio ⁊ cõplexio propria vnius adeq̃te reſpondet vni forme ⁊ differt ſpecie ab operatiõe ⁊ cõplexione propria alterius adequate alteri. tunc forme ille neceſſario differunt ſpecie. Si aũt non adequant formam: non opz inferre differentiã ſpecificam: poteſt enim forma illa eſſe adeo perfecta ⁊ multiplex in virtute: vt ſit principiũ diuerſarũ operationũ ⁊ cõplexionum ſm̃ ſpẽm. Diſcerni aũt põt adequatio operationum: ⁊ complexionũ ad formã in ſenſibilibus ex adequatione ⁊ inadequatione ſubiecti: vt eniz docent Albertus ⁊ Diu⁹ Thomas. Anima qꝛ eſt vna ⁊ ſimplex ſm̃ eſſentiã ⁊ multiplex ſm̃ virtutẽ requirit ſubm primo perfectibile multis diſtinctum organis: vt in q̃tũ multas hz virtutes multiplex complexio organoꝝ deſeruiat ſibi ad tam diuerſas operationes exercendas in q̃tum vero vna eſt ⁊ ſimplex: totum corpus ſibi reſpondeat: vt vnum primo perfectibile ab ipſa. Unde quando cõplexio ⁊ operatio ꝓpria adequati ſui totius primo perfectibilis ab anima vel quacũq; forma differt ſpẽ ab operatione ⁊ complexione ꝓpria totius primo perfectibilis ab alia: optime ꝯcludit̃ diſtinctio ſpecifica formarũ: ⁊ nõ qñ cõplexiones ⁊ operatiões partiales ſic ſe hñt: ſic aũt eſt in propoſito: vt ex dictis pz.

¶ Ad ſecundã ꝯcedit̃ quidẽ: ꝙ anima eſt pncipiũ cõtrarioꝝ partialiter ſe habentiũ ad ipſam: mouet.n. ad omnes differentias poſitionis: ⁊ hoc hz ex ſua excellentia: ſed negat̃ ꝙ aia ſm̃ ꝙ eſt in vna parte ſit corruptiua ſue exiſtentie in alia parte per ſe loquẽdo: ſemꝑ enĩ per accidens excluſum intelligit̃ ab arte. Et quum dicitur calore partis corrupti⁹ eſt cerebri frigidi nãliter: reſpondet̃ ꝙ contraria q̃cunq; requirit: aut cauſat anima ſic moderat̃: vt q̃uis inter ſe ꝯtraria ſint abſolute vt ꝯtinent̃: tamẽ ab anima ꝯſonant intẽperataz complexionẽ totius primo ꝑfectibilis ſicut in fidibus muſicorum organorum videmus: ⁊ quãdiu ab anima humores corporis regulant̃: nunq̃ corruptio alicuius partis ꝯtingit. Euenit.n. corruptio quum humor aliqs exorbitat a regimĩe aĩe. Unñ calor cordis nõ in q̃tũ nãlis aĩe corrumpit cerebrũ: ſed in q̃tum ꝑter nãlis.i. ab harmonia toti⁹ ⁊ diſcordãs: ⁊ ab aĩe regimĩe ſubtract⁹.

¶ Ad tertiam dicit̃ dupliciter. Primo ꝙ caro totaliter abſciſa (de hac enim loquimur) in qua conſtat nõ remanſiſſe animam: nunquaz redibit ad vitam recuperandam: ſed videbitur forte viuere: qꝛ fiet vnum continuitate cum reliqua: non tamẽ viuet. Secundo dicit̃ ꝙ ſi viuet: ꝙ non inconuenit fieri regreſſum ad habitum in parte primi ſuſceptibilis: q̃uis impoſſibile ſit in ipſo primo ſuſceptibili. Hanc autem gloſaz cõceſſo tali regreſſu ad vitam: oportet etiam dare tenẽtes pluralitatẽ formarum: qꝛ non eſt dubium: ꝙ caro illa tũc reinformaret̃ anima: que ꝑmo eſt forma totius aĩalis: q̃uis vitra eã formã aliã ꝓpriã hr̃et. ex quo.n. iterum pars animalis fieret: eſſet etiam per formã ⁊ eẽ totius.

¶ Ad quartam dicit̃ ꝙ non eſt eadẽ ratio de ſanguine ⁊ carne: qꝛ vult Ariſto. in ſcdõ de partibus animaliũ caplo.2° ꝙ ſanguis eſt vltimum nutrimẽtũ: ac ꝓ hoc non eſt adhuc pars animalis nutrimẽtũ: ſz ꝯtinetur in corpore:

corpore:vt ibidem dicitur:ſicut vinum in vaſe ⁊c̃.

Tex.7. ¶ Circa explanationẽ queſtiõis:quomodo ex anima ⁊ corpore fiat vnum.dubitatur.Tũ qꝛ falſuꝫ videtur aſſumi in probatione.ſ.ꝙ actus eſt:qđ proprie eſt. eius.n. eſt proprie ee:cuius eſt fieri:⁊ ecõuerſo: ſed qđ proprie fit:non eſt actus:aut forma:ſ3 compoſitũ:vt pꝫ.7° metaphyſice tex.28.ḡ qđ ꝓprie eſt:nõ eſt forma: aut act⁹ ſed compoſitũ.Tum qꝛ ex iſta Ariſtotelis ratione nõ magis habetur ꝙ ex anima ⁊ corpore fiat vnum q̃ ex cera ⁊ figura:⁊ vniuerſaliter ex materia ⁊ forma:ſ3 cũ tali vnitate ſtat:ꝙ non fiat niſi vnum per accidẽs. vt pꝫ in exemplo adducto.ergo ex iſta ratione nõ habetꝰ ꝙ ex anima ⁊ corpore fiat vnum ꝑ ſe.qđ tñ erat q̃ſitũ: non enim erat antiquorum queſtio de vno ꝑ accidẽs.

¶ Ad euidentiã hoꝝ ſciendum eſt:ꝙ de forma ꝯtingit dupliciter loqui.vno modo abſolute vt forma eſt.alio mõ ſm ꝙ eſt talis.ſ.materialis.i.informans materiã. Si loq̃mur de forma abſolute ſic eſſe ea rõne eſt proprium forme:qꝛ ipſa quidẽ ⁊ ſine materia ⁊ ſine cõpoſito eſſe põt ⁊ eſt.vt pꝫ in formis ſeparatis:nec mã aũt nec cõpoſitum ſine forma entis rõnez habet. vt pꝫ inductiue.Si loquamur vero de forma inquantum informans mãm ſic eſſe ea rõne eſt proprium forme:qꝛ eſſe eſt comes inſeparabilis ipſius forme. ita ꝙ ⁊ ꝙ mã habeat eſſe:⁊ ꝙ cõpoſitum habeat eſſe:a forma mẽdicat:in tantum habetur.n.quodcunq3 eſſe ſiue ſubſtantiale ſiue accidentale: inquantũ forma dans illud eſſe habetur.Diſtincto igiꝰ vniuerſo in tres ordines.ſ. formarum materiarum ⁊ compoſitorum:ſi queratur cuius ordinis propriũ ſit eſſe.Dicendum eſt ꝙ eſt ꝓpriũ coordinationis formarum:qꝛ forme conuenit non per aliud:⁊ alijs quibuſcunq3 conuenit per ipſam. hec aũt eſt ratio vere ꝓprij: vt dicitꝰ in p̃mo poſteriorũ.Diſſimiliter tamen formarum latitudo vendicat ſibi eſſe: qꝛ forma abſolute ꝓprie eſt qđ eſt:tanquã id quo eſt:⁊ qđ eſt:qꝛ nõ depẽdet a materia:aut cõpoſito vt ſic: forma vero talis.ſ.informans materiam ꝓprie eſt qđ eſt tanq̃3 quo cõpoſitum eſt:⁊ hoc eſt eſſe proprie id qđ eſt formaliter:qꝛ eſt ratio eſſendi.Ex hoc autez ꝙ eſſe eſt proprium forme ſequitur:ꝙ ſm quãcunq3 entis ſpẽm aliquid dicatur eſſe:hoc erit ſm aliquã formã ferentẽ ſecum illud eſſe:ac per hoc in nullo cõpoſito ſiue ſubſtantiali ſiue accidentali vt ſic eſt duplex eſſe:ſed vnũ tantum.iuxta vnum tñ quod quid erat eſſe ſm vnaꝫ formam.Et propterea Ariſtoteles ex hoc ꝙ anima eſt actus:concluſit vnum tantũ eſſe conflari ex ipſa ⁊ eius materia.Ex hoc enim ꝙ eſſe viuum eſt proprium anime:⁊ nihil viuit niſi quatenus animam hꝫ: conſequẽs eſt ꝙ corpus ſecluſa anima non habet eſſe viuum. Et ſi adiungas ꝙ anima eſt actus corporis:ſequetur ꝙ illud eſſe viuum:ꝙ eſt propriuꝫ anime:participabit corpus:⁊ ſic conſtituetur corpus viuum ſm vnum tantuꝫ eſſe viuum:⁊ conſequenter non fiet niſi vnum viuum: ſicut ex hoc ꝙ eſſe triangulare eſt propriuꝫ triangularitatis:⁊ non conuenit cere ſm ſe:aduenĩente triangularitate ipſi cere non conſtituitur niſi vnum eſſe triangulare:⁊ conſequenter vnum ens triangulare ⁊c̃.

¶ Ex his igitur patet primo reſponſio ad primam obiectionem:quia ſi intelligatur comparari compoſitũ ad actum abſolute:ſic eſſe eſt omnino propriuꝫ actus. Si autem ad actum talem:ſic equiuocatur in argumẽto de ly qđ eſt:qꝛ compoſituꝫ eſt proprie:qđ eſt vt ſuppoſitum.forma autem eſt proprie:ꝙ eſt vt principiũ formale:vel compoſitũ eſt proprie: qđ eſt denominatiue: forma eſt proprie:ꝙ eſt formaliter. ¶ Patet ſecundo ratio dicti Auerroys in cõmen.7°.ꝙ forma eſt dignior vt dicatur ens ⁊ vnum q̃ compoſitum.hoc enĩ de forma abſolute veriſſimum eſt:qꝛ ſm ſe eſt ens ⁊ vnum. compoſitum autem ratione forme de forma quoq3 tali verificatur:qꝛ forma talis clauditꝰ ſub ordine forme ac per hoc retinet q̃uis diminute dignitatem ſui ordinis:que cõſiſtit in vendicare ſibi eſſe. eſt ergo dignior vt dicatur ens ⁊ vnum:qꝛ eſſe ⁊ vnitatez habet ex ꝓprio ordine:compoſituꝫ vero habet hec ex ipſa forma.

¶ Patet tertio reſponſio ad ſecundam obiectionez:qꝛ ex hac rõne habetꝰ directe ⁊ explicite.ꝙ ex aĩa ⁊ corpore non fit vnum per contactum: aut ligamentum aliquod:qꝛ alterum eſt forma:alterum eſt materia: ſicut in vnione cere ⁊ figure:non interuenit aliqđ glutinuꝫ: ⁊ hoc erat precipuum queſituꝫ in hac queſtione. vt pꝫ in primo huius textu cõmẽti.90. Implicite vero hinc habetur ꝙ ex anima ⁊ corpore fit vnum per ſe:qꝛ iam dictũ eſt:ꝙ anima eſt forma ſubſtãtialis corporis phyſici organici.ſi eniꝫ propoſitioni dicenti:ꝙ ex forma et materia non fit niſi vnũ eſſe:adiungas ꝙ talis res:ſeu anima eſt forma ſubſtantialis talis rei: ſequitur ꝙ nõ ſolum fiat vnum eſſe:⁊ vnum ens formaliter:ſed ꝙ cõgregatum ex forma ⁊ materia ſit vnum per ſe.natura enim ſubſtantialis forme exigit cõſtituere per ſe vnũ cum materia.Sed Ariſtoteles implicitum hoc dimiſit:qꝛ reſpondebat querentibus glutinum: quomodo ex anima ⁊ corpore fieret vnum.

¶ Patet quarto ratio illius conditionalis in eodem cõmento.7°.ab Auerroy dicte.ſ.ꝙ ſi mã ⁊ forma eſſent in compoſito exiſtentes in actu:tunc compoſitum nõ diceretur vnuꝫ niſi ſicut dicitur in rebus:que ſunt vnũ ſm contactum vel ligamentuꝫ. Hec ſiquidem conditionalis obſcura admoduꝫ eſt:qꝛ mã exiſtente ente in actu:non ſequitur neceſſario:ꝙ compoſitũ ex illa materia ⁊ forma ſuperueniente ſint vnuꝫ per ligamentũ: aut contactum:ſed ſtat ꝙ ſit vnuꝫ per accidens. vt pꝫ in omni compoſito accidentali.Ex cera enim ⁊ figura fit compoſituꝫ.ſ.cera figurata:qđ eſt vnũ per accidẽs: ⁊ nõ per aliquod vinculum:nec per aliquez contactũ: ⁊ tamen cera eſt ens in actu.Ex predictis autem deducitur facile ſubtilis intellectus huius conditionalis.

¶ Ad cuius claritatẽ aduerte:ꝙ aliud eſt loqui de materia vt materia:⁊ aliud de re:que eſt mã. De rõne enĩ materie inquantum materia eſt:non eſt niſi eſſe in potentia reſpectu actus:⁊ hoc eſt cõmune omni mãe ſiue ſit ſubſtantialis ſiue accidentalis compoſiti. De rõne autez rei:que eſt materia:ꝯtingit quandoq3 ꝙ eſt ens actu ⁊c̃.vt pꝫ in materia accidentium. Quia vero mã inquantũ materia nõ habet niſi ꝙ ſit in potẽtia:⁊ eſſe non habet niſi ab actu.vt ex dictis patet: ſequitur ⁊ ꝙ materia ſiue ſit ſubſtantialis ſiue accidentalis compoſiti pars:inquantum materia non differt a forma per aliquem actum:ſed per eſſe in potẽtia:⁊ ꝯſequẽter ꝙ non ſit ens in actu.⁊ ꝙ ſi poneretur ens in actu:ex ipſa ⁊ forma non poſſet fieri vnum ſiue per ſe ſiue per accidens:qꝛ forma tunc non reciperetꝰ in tali mã. qꝛ actus nunq̃3 recipitur in altero actu:niſi inquantum alteruꝫ eſt in potẽtia reſpectu alterius:neq3 etiam duo actus poſſunt per accidẽs ꝯiungi rõne tertij ſubiecti: niſi aliquod vtriuſq3 ſubm ſit in potẽtia reſpectu corũ3.vt pꝫ de albo ⁊ dulci.Omnis ergo ꝯiũctio forme ⁊ mãe ſiue ꝑ ſe ſiue ꝑ accidẽs mãm exigit vt ſic nõ habentẽ eẽ in actu:⁊ ꝓpterea ſi mã vt ſic eẽt in actu: neq3 cõpoſituꝫ ſubſtãtiale:neq3 accidẽtale eẽt vnũ niſi ꝑ ꝯtactũ iuxta ſe poſitoꝝ:vel vinculũ aliqđ ⁊c̃. ¶ Et cũ his adiunxe-

riſ:ꝙ materia accidentis in hoc differt a materia ſub-
ſtantie:ꝙ illa preter hoc ꝙ eſt materia eſt res quedaꝫ
habens proprium eſſe:cui accidit eſſe materiam acci-
dentalis cõpoſiti.iſta vero nihil aliud eſt ꝙ̃ mã: qꝛ vt
dictum eſt in cõmẽto.4°.nõ hꝫ eſſe proprium:nec ſibi
accidit eſſe mãm:ſequit̃ ꝙ mã compoſiti ſubſtãtialis
oĩno eſt in potẽtia.ꝛ ꝙ nõ eſt qd:neqꝫ quale:neqꝫ quã
tum:nec aliquod aliorum generum: ſed ipſius natura
ſubatur per potentiam:ꝛ ꝙ compoſitum ſubſtantiale
non claudet in ſe duo qḋ quid erat eſſe: ſed vnuꝫ tñ.ꝛ
iḋ erit vnum per ſe.cõpoſituꝫ aũt accidentale:qꝛ clau-
dit in ſe duo qḋ quid erat eſſe: erit vnũ per accidẽs.vt
pꝫ de cera figurata.❡ Cõditionalis igit̃ Auerroys de
materia:forma ꝛ compoſito in cõmuni ſiue ſubſtãtiali
ſiue accidentali vera eſt formaliter intellecta ꝛ adiun
cta ſibi:vt fecimus:dr̃ntis inter mãm forme ſubalis:ꝛ
mãm accidẽtis ex cõmẽ.4°.huius.vbi oñdit cõpoſitũ
ſubſtãtiale eẽ ꝑ ſe vnũ:qḋ Ariſto.hic occultũ dimiſit.
Tex.8. ❡ Circa quartã ↄcluſionẽ dubitanũcula occurrit:qꝛ nõ
videt̃ vera illa differẽtia aſſignata ab Ariſtotele inter
dolabram:ſi eſſet ens nãle:ꝛ dolorabam que de facto
eſt ens artificiale:quo ad h̃ ꝙ remota forme dolabre
ſi eẽt ens nãle:nõ maneret dolabra niſi equiuoce: mõ
aũt qꝛ eſt ens artificiale remanet dolabra.hoc enĩ eſt
manifeſte falſum:qꝛ cõſtat ꝙ remota forme dolabre
a ferro nõ remanet niſi ferrũ:nec ferrũ illud poſſet di
ci dolabra tũc niſi equiuoce.Perſpicuum quidem eſt
ꝙ ſeparata forme ſeparatur etiã diffinitio ſumpta pe-
nes illam formam:ꝛ eſſe illud:quod dabat illa forme.
vnde nõ remanet niſi vox dolabre in ferro ꝛc̃.
❡ Ad huius difficultatis euidentiã ſciẽdũ eſt:ꝙ hic eſt
aliqd ꝑtinẽs ad qõnem rerũ:ꝛ aliquid ꝑtinẽs ad qõnẽ
nominũ.Ad res qdẽ ſpectat intenta differẽtia ſm rem
inter formã ſubalẽ ꝛ accidentalẽ in dando rõneꝫ: ꝛ qḋ
qd erat eſſe rei:ꝛ intẽdit ꝙ forma ſubalis eſt:ex qua ſu
mit̃ rõ:ꝛ qḋ qd erat eſſe nõ ſolũ totius cõpoſiti ex mã
ꝛ forma:ſꝫ ipſius mãe ꝓprie.ita ꝙ remota forma:nec
cõpoſitũ:puta hõ:nec mã:puta caro: remãet niſi equo
ce:forma vero artificialis eſt:ex qua nec ſumitur rõ:ꝛ
qḋ qd erat eſſe cõpoſiti:qꝛ nullũ cõpoſitũ per ſe vnuꝫ
reſultat ex ſuba ꝛ accñte:nec mãe proprie: qꝛ ſeparata
forma artificiali:puta forme dolabre a ferro:non deſi
nit rõ.ꝛ qḋ qd erat eſſe ferri: qḋ erat eius mã: cuius rõ
ꝛ qḋ qd erat eſſe deſineret:ſi forma dolabre eſſet for-
ma ſubalis.Hoc eſt intentuꝫ Ariſto. ſm rem:ꝛ ex hoc
manifeſtum eſſe vult:ꝙ qꝛ recedente aĩa nõ remanet
mã eius.ſ.corpus phĩcum organicũ: qḋ eſt mã eius ni
ſi equoce:ↄñs eſt ꝙ aĩa fuerit forma ſubalis talis cor-
poris.ſi.n.accidẽtalis eſſet ipſa recedẽte mã nõ ꝑderet
ꝓpriã rõnẽ.ꝛ qḋ quid erat eſſe.vt pꝫ de ferro reſpectu
forme dolabre.❡ Ad nomina aũt ſpectat qḋ dixit de
equiuocatione dolabre.Et Auerroys qdẽ in cõmẽ. 8°.
multum laborauit vt ſaluaret hunc textum:quo.ſ.mõ
remota forma dolabre:ferrũ poſſit dici dolabra abſqꝫ
equocatiõe:ꝛ fundauit ſe ſuꝑ tres ꝓpoſitiões. Prima
eſt ꝙ nomen dolabre ſignificat cõpoſitũ ex forma do-
labre ꝛ eius mã.Secũda eſt ꝙ nomen cõpoſiti artifi-
cialis in hoc differt a nomine cõpoſiti nãlis: ꝙ nomẽ
cõpoſiti nãlis ꝑmo ſignificat formã.ꝛ vltimo mãꝫ:no
men vero cõpoſiti artificialis ꝑmo mãm ꝛ ſecũdario
formã ſignificat.Tertia eſt ꝙ remanſio abſqꝫ equoca
tione nominis ſignificantis cõpoſitũ attẽdit̃ penes re-
manſionẽ ꝑmo ſignificati:hãc ꝓpoſitionẽ nõ niſi ipli-
cite habes in cõmẽto.Ex his pꝫ dr̃ntia iter remãſionẽ
nominis dolabre remota forma:ſi eſſet forma nãlis.ꝛ
mõ quã eſt artificialis:qꝛ ſi eẽt forma nãlis:nomẽ do
labre ꝑmo ſignificaret formã:ꝛ ↄñr ipſa remota non
remaneret dolabre nomen in mã niſi equoce: mõ aũt
qꝛ eſt artificialis forma:nomẽ dolabre ꝑmo ſignificat
ferrũ.ꝛ ↄñr remota forme remanente tñ ferro rema-
net dolabre nomen in ferro abſqꝫ equocatiõe.❡ Sed
qñ in idiomate latino ꝓpoſito dicẽs:ꝙ nomẽ artifi
cialiũ ꝑmo ſignificat mãꝫ:ſit manifeſte falſa.vt pꝫ.nõ
video qũo hic Ariſto.textus cũ Auerroys cõmẽto poſ
ſit ſaluari quo ad hanc noium ſignĩationẽ:niſi in idio-
mate greco ꝛ arabico nomina artificialia ꝑmo ſignifi
cent mãm.apud nos.n.ſcãnũ nõ dicimus niſi formaꝫ
ſcãni hẽat:ꝛ ſimiliter nec ſecurim vocam⁹:nec domũ:
niſi ꝙ ſecuris:aut dom⁹ formã hꝫ.❡ Nec te hic lateat Diſtõnem
diſtinctio inter eẽ rem ꝑmo ſeu ꝑncipaliter ſignatã ali notes.
quo nomine:ꝛ eẽ rem ꝑmã ſeu ꝑncipalẽ ſignificatã il-
lo nomine.Albedo.n.eſt res ꝑmo ꝛ ꝑncipaliter ſigna-
ta nomine albi:ſubſtãtia tñ eſt res ꝑma ꝛ ꝑncipalis ſi-
gnificata nomine albi:qꝛ cõparãdo res iſtas ĩportatas
iter ſe:ſuba eſt ꝑncipalis.Cõparãdo vo eaſdẽ ad ſigni-
ficari tali nomine albedo ꝑmatũ obtinet.Quamuis ḡ
ferri ꝛ figure nomine dolabre ſignatoꝝ ferrũ ſit ꝑma
ꝛ ꝑncipalis res ſignata:ꝛ figura poſterior. res tñ ꝑmo
ꝛ ꝑncipalr̃ ſignata dolabre nomine eſt figura dolabre
ꝛ iḋ ipſa remota nõ remanet dolabra niſi equoce: mã
tñ eius remanet abſqꝫ equocatiõe omni. vt diximus.
❡ Circa correlarium dubitat̃:an ſit faciẽda vis in hoc Tex.xi.
textu.vt verificet̃ de ipſa aĩa:aut de ꝑte eius.Si.n.nõ
refert itelligere eaꝗ̃ hic dicunt̃ de aĩa:aut de ꝑte eius.
parat̃ aperte via ad deſtruendã vniuerſalitatẽ diffini-
tionis date de aĩa.ꝛ qḋ plus eſt ad habendũ expſſe ab
Ariſtotele ꝙ aĩa itellectiua nulli⁹ corporis eſt act⁹: qꝛ
in hoc textu dr̃:ꝙ qdã ꝑtes aĩe nulli⁹ corꝑis ſunt act⁹.
Si aũt multũ cẽſeat̃ referre inter aĩam ꝛ ꝑtẽ ei⁹ quo
ad hoc. Difficultas maxima orit̃ qũo eſt poſſibile ꝙ
ꝑs aĩe nõ ſit act⁹ corporis:ꝛ ipſa aĩa ſit actus corporis.
❡ Auerroys ꝛ Themiſti⁹ nullã faciũt dr̃ntiã quo vis Themiſ.ꝛ
mõ itelligat̃.Diu⁹ aũt Thomas in tractatu ↄtra auer Auerro.h.
roiſtas ꝑõderat ꝑtis rõnẽ ꝛ diſtinctionem ab ipſa aĩa: S.Thom.
vultqꝫ Ariſtotelẽ de ꝑte tñ poteſtatiua aĩe loq.❡ Ad ↄ auerroy-
cuius euidentiã ſciendũ eſt ꝑmo:ꝙ Ariſtoteles nõ ac- ſtas. cap.ꝑ.
cipit hic partẽ aĩe ꝓ ꝑte ſubiectiua:ſed poteſtatiua: qꝛ
loquit̃ de duabꝫ ꝑtibus aĩe.vt pꝫ ex eo:qḋ dicit.ſ.ſi ꝑti
bilis eſt aĩa:ꝛ iam nanqꝫ hr̃e ꝑtes ſubiectiuas ſub du-
bio nõ cadit:ſicut hr̃e poteſtatiuas. dubitat̃.n. an vis
gnãtiua ſit aĩa:aut ꝑs poteſtatiua aĩe:ꝛ ſic de alijs.No
tandũ eſt ſcḋo:ꝙ ſeparabilitas ſumit̃ ꝓ ſeꝑatione ſm
eẽ.ita ꝙ eſſe vnius ſit ſeparatũ ab eſſe alterius:vnũqꝫ
in reliquo nõ recipiat̃ ſm reꝫ:nec ambo in tertio.Nec
refert an littera legat̃ de actuali ſeparatione: vt trãſla
tio arabica hꝫ:aut de potentiali vt nr̃a ſonat:qꝛ vtra-
qꝫ ſeparatio bene īfert̃ ex nõ eẽ actũ alicui⁹ corporis.
Aduerte.3°.ꝙ.S.Thomas iḋ tanti facit ꝑtis rõnẽ: qꝛ
vult ꝙ aĩa oĩs ſm eẽntiã ſit act⁹ corꝑis phĩci: ſed ꝑtes
aĩe in h̃ differãt:ꝙ qdã ſint act⁹ corꝑis vt vires ſenſiti
ue ꝛ vegetatiue:ꝛ qdã nõ:vt vires itellectuales itellus
.ſ.ꝛ volantas:hẽtqꝫ hinc ꝙ aĩa:de q̃ in eẽntiali diffõne
dcm̃ ẽ:ꝙ ẽ act⁹ corꝑis phĩci organici:h̃ dr̃ ꝫ qdã ꝑtes
nulli⁹ corꝑis eſſe actus:ſaluaturqꝫ vlitas diffinitionis
aĩe re⁹ aĩe ẽt rõnalis:quã opꝫ ſaluare:qꝛ expſſe ne vlla
exceptio fieret dixit Ariſtoteles in tex.8°. vniuerſali-
ter dictũ eſt:quid eſt aĩa:qḋ verbum Auerroys petrã-
ſiuit:nec vllã cõmẽtatiõeꝫ ſuꝑ eo fecit:qꝛ directe ↄtiã
exceptiõeꝫ erat.Excepit.n.aĩaꝫ rõnalẽ ab Ariſt.diffini-
tione.vt pꝫ in tex.7.ꝛ cõ.xi. Cõſonat aũt valde textui:

ꝙ ꝑñs

ꝙ pħs ſmo exponeꝛ̄ de pte aĩe. Tũ qꝛ Ariſto. quũ di
ceret: ꝙ gdē igiꝛ̄ nõ ſit aĩa ſepabilis: q̃ſi emendãs v̄bũ
ſubdit: aut partes quedã ipſius: ſi partibilis eſt. Tũ qꝛ
in toto reſiduo tex² octaui nũq̃ꝫ aiam replicat: ſꝫ ptis
nomẽ ſemꝑ vtiꝛ̄. ℭ Nec fallans ex v̄bis magni Al
berti hoc in loco ſonãtib² hunc gdē textũ intelligi de
pte anime: idē tñ fore iudiciũ de parte pñtina aĩe ⁊
de eẽntia eius: nec eẽ poſſe ꝙ ptãs nõ ſit actus corporis
⁊ eẽntia aĩe ſit actus corporis. Quid. n. ipſe ſenſerit de
hoc vltimo in 3° lib. diceꝛ̄ ex tractatu eius. 2° cap. 12.
tertij de aĩa: ſat ſit ꝑ nunc ꝙ ipſe de parte anime tex
tum hunc intelligit cum Sancto Thoma: quomodo
aũt poſſibile ſit animã rationalem eſſe corporis actũ.
eius autem poteſtatem non: in 3° dicetur.

Sup tex. 20. q. vnica de imorta. aie ad 5ᵐ. ℭ Circa finē capituli dubiũ occurrit magnum ex eo ꝙ
ibi dr̄ imanifeſtum eſſe: an aĩa ſit actus corporis. ſicut
nauta nauis. hoc. n. tribus dictis pcedētib² repugnare
videꝛ̄. Primo ei qd̃ dcm̃ eſt in tex. 7. ſcꝫ: ꝙ nõ opꝫ que
rere qũo ex aĩa ⁊ corpore fiat vnum: ſicut neqꝫ ex ere
⁊ figura ⁊c̃. In tali ſiqdē excluſione ſupponiꝛ̄ aiam eẽ
actum corporis vt formã mãe: ⁊ nõ vt nautã nauis. vt
pꝫ ex rõne ſubiũcta ab Ariſtotele: ⁊ expõne tã Auerro.
q̃ Themiſtij ⁊ ceterorũ: ⁊ ex ratõe: qꝛ niſi ſupponatur
aiam eſſe actũ corporis vt formã mãe: inqrendũ eſſet
qũo ex aĩa ⁊ corpore fieret vnũ: ſicut inqrēdũ eſt qũo
ex nauta ⁊ naui fiat vnũ: qꝛ ꝯſtat que ſic ſunt vnũ: non
eſſe vnũ ſm eẽ. ℭ Repugnat ēt alteri dicto in tex. 8. ⁊
ſequētibus. vbi dr̄ ⁊ declaraꝛ̄ ꝙ anima eſt ſuba ſm rõ
nem: ⁊ qd̃ quid eſſe talis corporis ⁊c̃. In hac. n. ꝓpõne
manifeſte videꝛ̄ aſſumi aiam eſſe actũ corporis vt for
mam ꝯſtituentē qd̃ qd erat eſſe talis corporis: cũ hoc
aũt nõ ſtat ꝙ ſit actus corporis preciſe: ſicut nauta na
uis: qꝛ nauta nõ eſt qd̃ qd erat eſſe: neqꝫ ſuba nauis:
ſꝫ ꝯiũgiꝛ̄ ſibi tñ vt motor. vt pꝫ. ℭ Repugnat. 3°. aliq
dicto in tex. 11. in quo expreſſe dixit manifeſtũ eẽ ani
mam: aut quaſdã ei² partes non poſſe ſeparari a corpore:
qꝛ ſunt actus corporis. ex hoc. n. dicto pꝫ: ꝙ ꝓ ꝯſtãti ac
manifeſto accipiebat aiam eẽ actũ corporis vt formã:
aliogn nõ potuiſſet ꝯcludere manifeſtã eſſe inſepabili
tatē aĩe: aut partis ei² a corpore. Si. n. ambiguũ adhuc
fuiſſet: an anima ſit actus corporis vt nauta nauis: ma
nifeſtum non foret ꝙ eſſet inſeparabilis: quoniaꝫ nau
ta ſeparatus eſt ſecundum eſſe a naui.

Auerroys cõmẽ. 21. ⁊ Themiſti² caplo. 9. ℭ Ad hoc dubiũ q̃uis difficile ſit rñdere cũ ſatiſfactio
ne: dicã tñ qd̃ occurrit. Themiſti² ⁊ Auerroys facile de
qõne hac ſe expedirēt dicendo: ꝙ oĩa illa dicta ſupius
nõ vniuerſalis ſunt oĩ anime: ſꝫ ſenſitiue tñ ⁊ vegeta
tiue aſſerta ſunt ꝯuenire. De intellectiua aũt aĩa dcm̃
credũt ſub diſiunctiõe q̃dã ipſam eſſe ſepabilē: aut qꝛ
nulli² corporis eſt actus: aut qꝛ ſi eſt actus: fore eſt act²:
ſicut nauta nauis. his. n. duob² modis volunt Ariſtot.
inſinuaſſe aiam intellectiuã fore ſepatã ſm eẽ a corpo
re. ℭ Sed quũ nõ fuerit ꝯſuetũ Ariſtoteli loq̃ niſi for
maliter ⁊ expſſe dixerit nõ de pte aĩe: nec de aliq̃ aĩa:
ſꝫ abſolute qd̃ imanifeſtũ eſt: an aĩa ſit act² corpis. ſicut
nauta nauis. Voluntaria videꝛ̄ reſtrictio pdicta ad ani
mã intellectiuã. Accedit ad hec ꝙ in tex. 8. expreſſe di
ctũ eſt diffinitiõeꝫ aĩe eſſe vlem omni aĩe. Et ſtatiꝫ ſub
dit: ꝙ eſt ſuba ⁊ ꝙ qd erat eſſe ⁊c̃. De omni ĝ aĩa loq̃
baꝛ̄. Nõ ꝯſonat ēt ſeries textus illi ſenſui diſiũcto ab
illis poſito: qꝛ Ariſtoteles poſt expſſaꝫ ꝓpõnē dicētē:
ꝙ quedã partes aĩe nulli² corpis ſint act² ſubiũgit. am
pliꝰ ēt imanifeſtũ ſi aĩa eſt act² vt nauta nauis. Ex q̃
ſubiũctiõe nõ hētur ſenſus aliqs diſiũctiu². ℭ S. aũt

S. Thom. ꝯ auerroy. ſua. cap. p. Thomas i tractatu ꝯ Auerroyſtas dicit. iõ Ariſtotelē
appoſuiſſe hãc ambiguitatē: qꝛ nõdũ ad liqdũ oñſuꝫ
erat: aiaꝫ eẽ actũ corpis vt formã ⁊ nõ vt nautã. Et ſꝫ
hoc dcm̃ videꝛ̄ ad pmã obiectionē ꝙ aliud eſt ex veri
tate alicuius fundamēti poſiti deducere ſolutionē ali
cuius dubij: aliud eſt ex mãifeſtatiõe illi² veritatis ſup
poſite ſoluere illud. ꝯtingit. n. illud plerũq̃ ꝙ ꝓpoſito
aliq̃ pn° ⁊ nõ duꝫ plene notificato añq̃ꝫ ꝓcedamus ad
illi² oĩmodã explanatiõeꝫ ⁊ ꝓbationē: ſupponamus ſic
eſſe: ⁊ ex tali ſuppoſito plenι² declãdo excludimus ali
quas qõnes: hoc ſuauit hic Ariſtot. poſuit. n. aiam eſſe
actũ corpis. Et vidit ꝙ ſm veritatē ly act² ſupponit ꝑ
forma dãte eẽ mãe: ⁊ ex hoc ſuppoſito iferius declarã
do excluſit qõnē querētiuꝫ qũo ex aĩa ⁊ corpore fieret
vnũ: cũ quo tñ ſtat: ꝙ illud ſuppoſituꝫ q̃uis verũ in ſe
ſit: adhuc mãifeſtũ nõ eſt: ⁊ iõ dixit imanifeſtũ adhuc
eſſe: ſi aĩa ſit actus ſicut nauta: ſuadeꝛ̄ aũt ꝯſonare hec
Ariſtoteli: qꝛ vt in textu pꝫ añq̃ꝫ declararet animã eſſe
ſubſtantiã: ⁊ quod quid erat eſſe talis corpis prefataꝫ
qõnē excluſit inuens ex hoc ꝙ poti² ex declarãdis ſup
poſitis tamen q̃ꝫ ex declaratis qd̃ illa excludebatur.
ℭ Ad ſcdaꝫ v̄o obiectionē dr̄: ꝙ ex his que dñr in texti
bus. 8. ⁊ 9. ⁊ 10. q̃uis hēaꝛ̄ quedã declaratio: ꝙ aĩa ſit
vnita corpi vt forma: nõ tñ hoc ad plenũ manifeſtaꝛ̄.
vt pꝫ ex rõne adducta ab Ariſto. qꝛ. ſ. recedēte aĩa nõ
remanet corp² niſi equoce. hec. n. rõ nõ ꝯuincit eũ: qui
diceret aiam eſſe actũ corpis: ſicut nauta nauis: qꝛ ſi
fingamus nauē cũ velis ⁊c̃. eſſe qddã ens nãle ⁊ nautã
ſuo flatu vela implere ⁊ mouere: recedēte nauta nõ re
maneret nauis niſi equoce: ⁊ tñ nauta nõ fuiſſꝫ forma
ſubalis ipſi²: ponēdo ēt loco naute aliq̃ꝫ ſubam ſpũalē
mouentē ſingulas nauis partes cũ velis ⁊c̃. nõ tñ ma
gis vnitam naui q̃ꝫ nautã. Qꝛ autem tali hypotheſi fa
cta non remaneret nauis niſi equiuoce. pꝫ ex eo ꝙ re
maneret deſtituta omnibus operationibus ſuis. ſicut
modo remaneret corpus exanime. Quia igitur ex ta
li rõne aſſignata ibidē videbat Ariſtoteles ꝙ nõ aper
te excluſa erat Platonis opĩo tenētis animam vniri
corpori vt nautã naui: ⁊ ꝯcedētis ꝙ remota aĩa nõ re
manet corp² niſi equoce. Ideo dixit adhuc imanifeſtũ
eſſe: an aĩa ſit actus: ſicut nauta nauis. Cõuenire quo
q̃ꝫ quodãmõ actui vt naute eſſe ſubam: a q̃ ſumiꝛ̄ rõ ⁊
qd̃ qd erat eẽ corporis: cui² eſt actus: ex eo conijcere qs
põt: ꝙ ex nã naute inquãtũ nauta eſt: rõ nauis ſumēda
eſſet. oporteret. n. nõ quãcũqꝫ nauēꝫ cõmenſuratã eſſe
cuicũqꝫ naute: ſꝫ iſtimēda formãda diſtinguēdaq̃ꝫ eẽt
nauis: ſi a natura fieret: vt eſſet proportionata tali nau
te: ab ipſo rõnem ⁊ qd̃ qd erat eſſe ſumens.
ℭ Ad tertiam inſtantiam dicitur: ꝙ Ariſtoteles acce
pit pro conſtanti hanc diſiunctiuam: anima aut pars
eius eſt ſic actus: ꝙ non eſt ſeparabilis: ⁊ nõ accepit al
teram partem determinate. ſ. ꝙ aĩa ſit iſto mõ actus: ⁊
pro medio termino non aſſumpſit diſiunctiuam: ſꝫ al
teram eius partem. ſ. ꝙ quedã partes anime ſunt act²
partiũ corpis: ⁊ quedã nullius corporis ſunt actus: inſi
nuans ꝙ ex hoc ꝙ ptes ſunt actus vel nõ: concludēda
eſt ſepabilitas aĩe. ſufficit aũt ꝙ de aliqb² partib² aĩe
puta viſiua: auditiua ⁊c̃. ꝯſter iſto mõ ipſas eẽ act² cor
poris. cũ hoc aũt nõ appet repugnare aiam ipſam eſſe
actum vt nautã: qꝛ vt magnus inqt Albertus: ſtat ꝙ
actus ſit ſepatus ſm eſſe a corpore: ⁊ tñ quedaꝫ ptãtes
ei² nõ niſi ꝑ organũ exerceanꝛ̄. ℭ Et ſic declaratũ ſit ꝙ
ꝯgrue potuit Ariſt. poſt tot dicta dicere: ꝙ imanifeſtũ
adhuc eſt: an aĩa ſit act² corpis. ſicut nauta nauis: ⁊ tñ
abſq̃ꝫ plena declaratione ⁊ probatione ſuppoſuiſſe ani
mam eſſe actum corporis vt formã materie.

¶ De oſtenſione prepoſite diffinitionis ani-
me per alteram eiuſdem diffinitionē hic in-
veſtigatam. Caplm. II.

Cōmē.12. Quoniaʒ aūt ex incertis quidē. certius aūt fit qđ ⁊ ſm rōnem notius: tentādū eſt iteruʒ ſic aggredi de ipſa. Nō.n.ſolū: q2 oʒ diffinitiuā rōnē oſtēdere: ſicut plures terminoꝝ dicunt: ſed ⁊
cām ineſſe ⁊ demonſtrare. Nunc aūt ſicut
ↄclōnes rōnes terminoꝝ ſunt: vt quid eſt te
tragoniſmus equale altera parte lōgiori or-
thogonium eſſe equilaterale. Talis aūt ter-
minus ratio ↄclōnis. Dicens aūt: qm̄ tetra-
goniſmus eſt medie inventio rei: cām dicit.
Cōmē.13. ¶ Dicamus igr̄ principium accipientes in
tentionis determinari animatū ab inanima-
to in vivēdo. Multipliciter aūt ipſo vivere
dicto: ⁊ ſi vnum aliquod hoꝝ inſit ſoluʒ: vi
vere ipſuʒ dicimus: vt intellectus ⁊ ſenſus:
motus ⁊ ſtatus ſm locū. Adhuc aūt mot⁹
ſm alimentū ⁊ detrimentum ⁊ augmentū.
Cōmē.14. ¶ Unde ⁊ vegetabilia omnia videntur vi
vere. videntur autem in ſeipſis habentia po
tentiam ⁊ principiuʒ huiuſmodi: per quod
augmentum ⁊ detrimentuʒ ſuſcipiunt ſm
contrarios locos. Non enim ſurſuʒ quidē
augentur. deorſum auteʒ non: ſed ſimiliter
in vtroqʒ. Et penitus quecūqʒ alūtur ⁊ vi-
vūt in fine. quouſqʒ poſſunt accipere alimē
Cōmē.15. tum. ¶ Separari auteʒ hoc ab alijs poſſibi
le eſt. alia autē ab hoc impoſſibile eſt in reb⁹
mortalibus. Manifeſtuʒ eſt aūt in his que
vegetantur. Neqʒ eniʒ vna ineſt ipſis potē
Cōmē.16. tia alia anime. ¶ Vivere quidē igr̄ propter
hoc principiuʒ ineſt omnibus viventibus.
Animal aūt ꝓpter ſenſum primū. Et nāqʒ
que non movētur: neqʒ mutantia locum.
hñtia aūt ſenſuʒ animalia dicimus: ⁊ nō vi-
vere ſolū. videntur aūt ⁊ huiuſmodi multa
eſſe animaliū. Manentia auteʒ cum ſint na
Cōmē.17. tura. habent ſolum ſenſuʒ. ¶ Senſuuʒ aūt
primo ineſt omnib⁹ tactus. Sicut aūt vege-
tatiuū poteſt ſeparari a tactu ⁊ omni ſenſu:
ſic ⁊ tactus ab alijs ſenſibus. Vegetatiuuʒ
aūt dicimus huiuſmodi parteʒ anime: qua
⁊ vegetabilia participant. Animalia autem
omnia videntur tangendi ſenſuʒ habentia.
Cōmē.18. ¶ Propter quā aūt cām vtrūqʒ hoꝝ acci-
dit: poſteri⁹ dicemus. Nūc aūt intm̄ dictuʒ
ſit ſoluʒ: ꝙ eſt aīa hoꝝ que dicta ſunt prin
cipiū: ⁊ his determiata eſt: vegetatiuo: ſen-
ſitiuo: intellectiuo: ⁊ motu. ¶ Utrum autē Cōmen.19.
vnūqđqʒ hoꝝ ē aīa: aut pars aīe: ⁊ ſi pars:
vtrū ſic vt ſit ſeparabilis rōne ſolum: aut ⁊
loco. De quibuſdā quidem horum non eſt
difficile videre. Quedam aūt dubitationeʒ
habent. ¶ Sicut enim in plantis quedaʒ di Cōmē.20.
viſa videntur: ⁊ viventia ſeparata abinvicē:
tāqʒ exiſtēte in his anima actu quidē vna in
vnaquaqʒ planta. potentia aūt pluribus: ſic
videmus ⁊ circa alteras differentias anime
accidere: vt in entomis deciſis. Et.n.ſenſuʒ
vtraqʒ partiū habet: ⁊ motū ſm locuʒ. Si
autē ſenſum: ⁊ fantaſiam ⁊ appetitum. vbi
quidem.n.ſenſus eſt: ⁊ triſtitia ⁊ letitia eſt.
vbi aūt hec ſunt ex neceſſitate ⁊ deſiderium
eſt. ¶ De intellectu aūt ⁊ perſpectiua potē Cōmē.21.
tia nihil adhuc manifeſtum eſt: ſed videt̄ ge
nus alterum anime eſſe: ⁊ hoc ſolum ↄtin-
gere ſeparari: ſicut perpetuū a corruptibili.
¶ Reliquе aūt partes anime manifeſtū ex Cōmē.22.
his ꝙ nō ſepabiles ſunt: ſicut quidā dicunt.
Rōne aūt ꝙ altere māifeſtū eſt. Senſitiuo
.n.eē ⁊ opinatiuo alteꝝ. Siquidē ⁊ ſentire
ab ipſo opinari. Similiter aūt ⁊ alioꝝ vnū-
quodqʒ que dicta ſunt. ¶ Quod aūt qbuſ- Cōmē.23.
dā animaliū omnia inſunt hec. quibuſdā ve
ro quedā hoꝝ. alteris aūt vnū ſolū. Hoc au
tem facit dr̄ntiam aīaliū. Propter quā aūt
cām i ſit factū. poſterius intendendū eſt. Si
militer aūt ⁊ circa ſenſus accidit. Alia qdeʒ
eniʒ habent omnes. alia vero quoſdā. Que
dam vero vnū maxime neceſſarium tactuʒ.
¶ Quoniaʒ aūt quo vivimus ⁊ ſentimus Cōmē.24
dupliciter. ſicut quo ſcimus. Dicimus aūt
hoc qdem ſciam: illud aūt aīam: vtroqʒ.n.
hoꝝ dicimus ſcire. Similiter aūt ⁊ quo ſa-
namur: aliud qdeʒ ſanitas eſt. aliud aūt par-
te quadā corporis: aut toto. Horuʒ aūt ſcia
qdem ⁊ ſanitas forma eſt: ⁊ ſpecies quedā
⁊ ratio: vt actus ſuſceptiuorum. hec quidē
ſcientifici. illa vero ſanabilis. videtur eniʒ in
patiente ⁊ diſpoſito actiuorum ineſſe act⁹.
Anima autem hec quo vivimus: ⁊ ſentim⁹
⁊ movemur: ⁊ intelligimus primo. Quare
ratio quedā vtiqʒ erit ⁊ ſpecies: ſed non vt
materia ⁊ vt ſubiectum. ¶ Tripliciter eniʒ Cōmē.25.
dicta ſubſtantia. ſicut diximus. hec quidem
ſpecies. Illud vero vt materia: aliud auteʒ
ex vtriſqʒ. Horum autem materiā quidem
potētia. ſpecies aūt actus: poſtea ex vtriſqʒ
animatuʒ: non corpus eſt actus anime: ſed Cōmē.26.
ipſa corporis cuiuſdam. ¶ Et propter hoc
bene

bene opinātur: quib⁹ videtur neqꝫ ſine corpore eſſe. neqꝫ corpus aliqđ anima. Corp⁹ quidem enim non eſt. corporis aūt aliquid eſt. Et ꝓpter hoc in corpore eſt: ⁊ corpore hmōi: ⁊ nō ſicut priores ad corp⁹ aptabant ipſaꝫ: nihil diffinientes in quo ⁊ q̄li: ⁊ vere cū nō videat̄ accipe qđlibet ꝯtingēs. Sic aūt fit ſm rōnē. vniuſcuiuſqꝫ. n. actus in potentia exiſte: ⁊ in propria mā aptus nat⁹ eſt fieri. Quod qdē igit̄ act⁹ eſt qdā ⁊ rō potētia hn̄tis eſſe hmōi manifeſtum ex his.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Propoſitū ¶ Tentādū eſt iterū ſic aggredi de aīa: pbat̄ a ꝓori: ⁊ q: ex īcertis certificat̄ certi⁹ ⁊ notius ſm ſe: ⁊ q: diffinitionem opꝫ nō ſolum q: eſt: ſed cauſam oñdere: declarat̄ hoc ex duobus generibus diffinitionū. ſ. hn̄tium ſe vt ꝯcłones: ⁊ habentiū ſe vt ꝑncipia. vt pꝫ in mathematicis.

ꝑ⁹ ſuppō. ¶ Animatum ab inanimato diſtinguitur in viuendo.

2ª ¶ Cuicūqꝫ vnuꝫ hoꝝ. ſ. intelligere. ſentire. moueri. ⁊ quieſcere localiter. vł nutriri. augeri. diminutiue ieſt. illud viuit: declaratur: q: viuere multipliciter dicitur.

Prima ꝯ ¶ Omnia vegetabilia viuunt: probatur a poſteriori: q: habent in ſe principiuꝫ augmenti ⁊ decrementi ſm cōtraria loca: ⁊ quia quecūqꝫ aluntur viuunt quouſqꝫ poſſunt ſuſcipere alimentum.

2ª ꝯ ¶ Viuere qdeꝫ ineſt oībus viuētibus mortalib⁹ ꝓpter ꝑncipiū vegetādi. aīal aūt eē ꝓpter ſenſuꝫ ꝑmū: pbat̄ ꝑ⁹ ps a poſteriori: q: h̄ eſt ſepabile ab alijs in reb⁹ mortalibus: ⁊ nō ecōuerſo. vt pꝫ in plātis. ſcđa vō ps ꝓbat̄ a poſteriori: q: ſentientia ꝗuis īmobilia ſint animalia dicimus. vt pꝫ in multis. 3ª autē pars declarat̄ a poſteriori: q: omnia animalia habent tactū: q eſt ꝑmus ſenſuum: q ſe hꝫ ad alios ſenſus. ſicut vegetatiuū ad alias partes anime: de quoꝝ cauſa poſterius dicetur.

Latitudo anime. ¶ Anima eſt oīum predictoꝝ principium ⁊ determinata eſt vegetatiuo: ſenſitiuo: intellectiuo ⁊ motu.

Qō 2ª ¶ Vtꝝ vnūqđqꝫ hoꝝ ſit aīa aut pars aīe: ⁊ ſi pars: vtꝝ ſic: vt ſit ſepabilis rōne ſolum: aut etiā ⁊ loco.

Rñſio ad 2ᵃᵐ ptēꝫ 2ª qōnis. ¶ De quibuſdā hoꝝ non eſt difficile: quedā aūt dubietatē hn̄t: declarat̄ prima pars quo ad vegetatiuū: ſenſitiuum motiuū: phantaſticū ⁊ appetitiuū: q: ſicut partes plante diuiſe viuunt tāqꝫ exiſtēte anima: in qualibet planta vna in actu ⁊ plurib⁹ in potētia: ita hec in vtraqꝫ quorūdaꝫ animalium diuiſoꝝ parte ſaluari pꝫ quo ad vitam ſenſum ⁊ motū. ergo quo ad phantaſiā ⁊ appetitū. ꝓbatur hoc vltimuꝫ ab effectu: q: vbi ſenſatio ibi triſtitia ⁊ letitia. vbi aūt hec. ibi deſideriuꝫ. ſcđa vō pars declaratur: quia de intellectu ⁊ perſpectiua potentia nihil adhuc eſt manifeſtuꝫ: ſed videtur genus alterum anime eſſe: ⁊ hoc ſolum contingere ſeparari. ſicut perpetuum a corruptibili.

Rñ ad ꝑᵐ ptēꝫ 2ª q. ¶ Omnes partes anime ſunt altere rōne. ꝓbat̄ a ꝓori: quia actus earum abinuicem ſunt alteri ratione.

Excluſio. ¶ Quibuſdā animaliū inſunt oīa hec: q̄buſdā quedaꝫ: quibuſdā vnū tm̄. hoc aūt facit dr̄iā animalium. Sicut ⁊ dr̄ia in hn̄do oēs plures vel vnum ſenſum.

Prima ꝯ ⁊ ꝑncipalis. ¶ Anima eſt rō ⁊ ſpēs ⁊ non vt materia ⁊ ſubm. probatur: q: quo viuimus ſentimus mouemur ⁊ intelligim⁹ ꝑmo: rō eſt ⁊ ſpēs: ⁊ nō vt mā ⁊ ſubm. anima aūt eſt huiuſmodi. probat̄ maior: q: quo viuimus ⁊ ſentim⁹ dupliciter. ſicut ⁊ quo ſcimus vt ſciētia ⁊ aīa: ⁊ quo ſanamur vt ſanitate ⁊ corpore vł parte: ⁊ ſcientia ⁊ ſanitas forma eſt ⁊ ſpēs ⁊ ratio: vt actus ſcientifici ⁊ ſanabilis: quia actus actiuorum inſunt in patiente ⁊ diſpoſito.

¶ Anima eſt actus corporis cuiuſdam. probatur ex vi diuiſionis: quia ſubſtantia quū triplex ſit: ⁊ ipſa ſit ſubſtantia vt ſpecies ⁊ actus: corpus vt materia ⁊ potētia: ⁊ compoſituꝫ ex vtriſqꝫ ſit animatum corpus: non eſt actus anime: ſed anima eſt actus corporis talis. Concluſio ꝑncipalis.

¶ Bene opinati ſunt dicentes animam: neqꝫ corpus: neqꝫ ſine corpore eſſe. probat̄ a priori: quia non eſt corpus: ſed corporis aliquid. Corre^m ꝑ^m.

¶ Errauerunt priores ad corpus animam aptantes: et nihil de corpore: in quo ⁊ quali diffinientes. probatur a ꝓori: quia anima ex ſe eſt in corpore: ⁊ corpore hmōi declaratur hoc a poſteriori: quia anima non quodlibet contingens corpus accipit: ⁊ a priori: quia actus vniuſcuiuſqꝫ in ꝓpria materia ⁊ potētia natus eſt fieri. Corre^m 2^m.

¶ Anima eſt actus qdam ⁊ rō po^e habentis eſſe hmōi. Concluſio totius.

¶ Series autem hec eſt.

Tentendēs Ariſtoteles in hoc capitulo aliā diffinitionē de anima dare: per quā demonſtretur diffinitio aſſignata in caplo ꝑcedēte: ꝓpoſita intētione ſua tria facit. Primo venat̄ latitudinē anime quantū. ſ. ſe extēdat inter entia ſeu quot entium gradus faciat: ⁊ hoc clare facit duabus ſuppoſitionib⁹ ⁊ duabus concluſionibus. Scđo mouet duas qōnes: ⁊ ſecundā tantum: quaꝫ mouerat in primo textu. 90. tractat quo ad vtrāqꝫ partem: ⁊ ſtatim excludit inſtātiā: que poſſet fieri contra reſponſionē datam ad primam partem de inſeparabilitate. ſ. ſm locum. Tertio ꝓbat diffinitionem in precedente caplo datam per iſtā nūc aſſignatam: ⁊ hoc facit in ꝑma concluſione principali: quam etiam repetendo iterum ꝓbat ex vi diuiſionis facte in textu ſecundo: ⁊ ex his deducit duo correlaria de dictis antiquorum alterum probatiuum: alteruꝫ reprehenſiuum: ⁊ ſic concludit totum ⁊c̄.

¶ Circa propoſitum huius capituli: q: ardua valde tractanda ſunt: dubiuꝫ ſubtiliter diſcutiendum occurrit duplex. primo quia Ariſtoteles videtur contraria proponere. proponit eīꝫ in principio capituli: ꝙ aggrediendum eſt de anima ſic. i. ex incertioribus nature in certiora nature tenendo. Et ſubdit ſtatim rationem: quia oportet diffinitiuā rationem non ſoluꝫ quia ſed ꝓpter quid dicere. hec enim duo repugnantia inuiceꝫ videntur: quoniam ſi ex in certioribus nature procedenduꝫ eſt. ergo non procedetur a diffinitione dicente propter quid: quoniam propter quid eſt certius nature. Et ſi ꝓcedatur a diffinitione dicente ꝓpter quid. ergo non ex incertioribus nature ad certiora nature procedetur: ſꝫ econuerſo vt patet. Tex. ix.

¶ Secundo dubitat̄: an diffinitio hic inueſtigāda comparata ad diffinitionem prius aſſignataꝫ habeat rationem prioris aut poſterioris ſm naturaꝫ. Et ratio dubitandi eſt: q: ⁊ in principio huius dicit̄ tex. cō. 12. ꝙ opꝫ iterum aggredi: quia diffinitio debet non ſoluꝫ dicere quia ſed propter quid: ⁊ Albertus magnus vult hec in loco diffinitionē inueſtigandam explicare cauſam ſm eſſe. Diuus vero Tho. ſentit: ꝙ diffinitio inueſtiganda ſit per poſteriora ſm nature ordinem.

¶ Ad pᵐū hoꝝ dicēdū q̄ ſm̄ omnes illa duo dicta Ari/
ſtotelis ad diuerſa inſinuanda ꝓpoſita ſunt: q̄uis ſm̄
diuerſas expōnes diuerſimode intelligant. ¶ Themi/
ſtius ſiquidē Auerroys ⁊ Albertus intelligunt pᵐum
dcm̄ de ꝓceſſu inueſtigatiuo diffinitiōis aſſignāde. vo
lunt.n.q̄ ideo dixerit q̄ ex incertis ꝓcedendū ſit: q̄ꝛ ab
opatiōibus corporis animati ⁊ partiū anime inueſti/
gat̄ futura diffinitio. Cōſonatq̄ȝ hoc rōni: qm̄ quū pri/
mam diffinitionē inueſtigaſſet via ac ordine nature.ſ.
per diuiſiones ⁊c̄. a ꝓoꝛibus ⁊ ſuperioꝛibus inchoādo:
rationabile fuit: vt alio ordine ex poſterioꝛibus .ſ. ad
aliā diffinitionē ꝓcederet in pħia naturali: cui ꝓceſſus
iſte familiaris eſt. ¶ S. Thomas aūt nihil hoꝝ refu/
tans addit q̄ hoc ē dcm̄ eſt de ipſo diffinitiōe inueſti
ganda in comparatione ad ipſam aīam ⁊ ꝓcedentem
diffinitionē. vt pȝ in expōne ſua. Scdi aūt dicti ratio
apud oēs reſpicit diffinitiōes ipſas anime.ſ.datā ⁊ dan
dam inter ſe. Sed Albertus vult lrām vt iacet intelli/
gi: ⁊ q̄ diffinitio aſſignāda dicat cām: ⁊ ꝓpter quid dif
S.Thom. finitiōis aſſignate. S. Thomas vō diſtinguit inter de/
monſtrationē ⁊ demonſtratiōis modū.ſ.quare ꝓpter
qd: ⁊ vult q̄ Ariſtoteles: licȝ de vtroq̄ȝ mentionē faciat:
nō tn̄ intendit ꝯcludere niſi alterū.ſ. q̄ prioꝛ diffinitio
ſit demonſtrabilis per ſequentē diffinitionē: ⁊ non in/
tendit q̄ ſit demōſtrabilis tali mō.ſ. demōſtratione ꝓ
pter qd. ¶ Auerroys vō ꝯſonus eſt magis diuo Tho/
me: qm̄ expreſſe in cōmen. z5. dicit: q̄ demōſtratio pri/
me diffinitiōis de aīa ꝑ ſecundā dicit eē ⁊ nō cauſam:
non tn̄ oīno ꝯſonat: qm̄ in hoc. iz. cōmento vult q̄ per
hec verba Ariſto. intēdat: ⁊ demonſtrationē ⁊ demon/
ſtratiōis modū: licȝ nō ꝓprie: ſed quaſi. vt pȝ in cōmēto.
Quid aūt hoꝝ ſit verius: ⁊ in ſe difficile: ⁊ nūc impoſſe
eſt iudicare: donec zᵃ dubitatio diſcutiat̄: que ſciri nō
pōt donec diffinitio ſcda ſit diſcuſſa: quoniā ordo inter
eas ex rerū ordinatarū rationibus ſumendus eſt: vſq̄ȝ
ad finem ergo huius capituli hoc differatur.
Tex. iz. ¶ Circa primā ſuppōnē ſcito: q̄ per eā Ariſtoteles ele
uat ſe ſuper antiquos determinātes animatū ſenſu ⁊
motu. vt in tex. i9. primi dicit̄: ⁊ ſimul determinat qō/
nem motam in primo tex. 89. vt patet ibi.
Tex. i4. ¶ Circa pᵐā ꝯclōnem aduerte q̄ vis rōnis illius fun/
datur ſuper hoc pncipio: q̄ natura eſt determinata ad
vnū. quū.n. Ariſtoteles infert: vegetabilia viuere: q̄ꝛ
pncipiū augmentādi habent nō determinatū ad vnā
dr̄ntiā loci: ſed ad ꝯtraria loca mouens drīam ſuppo
nit inter naturam ⁊ animam in hoc: q̄ natura ad vnū
tm̄ mouet. anima vō ad cōtraria. Aliter ex hoc effectu:
qō eſt augere verſus contraria loca nō ſufficienter con
cluderetur vegetabilia habere animam.
¶ Ad euidentiā huius fundamēti ſciendū eſt: q̄ agētiū
principia in tres ordines ſecant̄. in naturalē. animalē.
⁊ rōnalem. Et agens quidē a ꝓpoſito. vt dicit̄. 9. tex. 3.
metaph. quātū eſt ex ſe. adeo indeterminatū eſt vt tri/
plicem indeterminationē compatiat̄.ſ. reſpectu actio
nis: reſpectu obiecti: ⁊ reſpectu effectus. Actionis qdē:
q̄ꝛ liberū eſt: ⁊ hȝ dn̄ium ſui actᵘ: ita q̄ pōt velle ⁊ non
velle. obiecti aūt: q̄ꝛ pōt velle hoc: aut eius oppoſitū.
effectus vō ſimiliter: q̄ꝛ pōt facere vtrū vis oppoſito/
rū. vt pȝ in medico. Natura vō in altero eſt extremo:
⁊ oīno eſt determinata ad vnum: q̄ꝛ nō hȝ in ꝑtāte ſua
ſubtrahere ſe ab agendo: nec ad contrarios ſe extēdit
modos opandi: aut effectus per ſeipſū. Dico aūt ꝯtra/
rios ⁊ nō diuerſos: q̄ꝛ quū dr̄: q̄ natura eſt determina
ta ad vnū: nō ſumit̄ ad vnū: vt diſtinguit̄ cōtra multa
numero: aut ſpecie: alioquin natura ignis nō eſſet pnci
pium naturale calefactiōis ⁊ exiccatiōis: ſed vt diſtin/
guit̄ ꝯtra oppoſita ꝯrīe quo ad effectus ⁊ modos agen
di. ꝯtradictorie vō quo ad actionē. vn̄ in textu nō aſſu/
mit̄ ꝓ medio: q̄ anima mouet ad multa: ſed ad ꝯrīa.
Dico quoq̄ȝ effectus ꝑ ſe ipſius nature ꝓpter liquefa/
ctionē cere ⁊ indurationē terre ab eodē calefaciente.
hi.n. ſunt effectᵘ ꝑ accñs ex parte ſuſceptiuoꝝ. ¶ Ani
ma aūt medij rōnem hȝ: ac ꝑ hoc vtriuſq̄ȝ extremi rō/
nem ſapit: ⁊ quo ad actōes qdē cū voluntate cōicat in
hoc q̄ actuatiua eſt ꝑ modū doꝛmiētis ⁊ habitᵘ: in cu/
ius ſignū pars ſenſitiua ſuſcipit ⁊ retinet formas ꝑ mo
dum habitus. Cum nā cōe hȝ: q̄ opationis ſue dn̄ium
nō hȝ: ſȝ ꝑ modū nature quietē illā ab opando ſibi pa
rit quo ad modū vō opandi ⁊ effectuū. hec.n. duo coin
cidunt in ꝓpoſito: ex appropinquatiōe ad voluntatem
hȝ q̄ ad cōtrarios effectus mouet: ⁊ motu locali. vt pȝ
in motu ꝓgreſſiuo aīalis: ⁊ motu augmētatiōis: q̄ꝛ au/
gent̄ tam ſurſum q̄ȝ deoꝛſum ⁊c̄. ⁊ motu alterationis:
q̄ꝛ aīa vtit̄ qualitatibus ꝯtrarijs frigefactiōe.ſ. et cale/
factiōe. Ex nature vō participatiōe hȝ: q̄ certo mō ani
ma hec faciat: vt oēs aranee eodē mō faciunt telam: et .
hirūdines nidum. Solida ḡ ⁊ efficax ſtat rō Ariſtote.
ꝓbans vegetabilia viuere: q̄ꝛ augent̄ ad oēs drīas. hoc
enī opus eſt excedens totā nature facultatem.
¶ Circa qōnes motas in tex. i9. aduerte q̄ Auerro. tres Tex. i9.
vult qōnes illas eſſe. Primā an qōlibet hoꝝ ſit aīa: an
nō. Scdā dato q̄ ſit aīa: an ſit pars aīe: aut tota. Ter/
tiā dato q̄ ſit pars. vtrū ſit ſepabilis loco ⁊ rōne: an rō
ne tm̄. Intēdit aūt in pᵐa. q. ꝑ eſſe aīaȝ: eē formā dan/
tē eſſe formaliter corpoꝛi phyſico organico: ſeu quod
idem eſt: vnitam corpoꝛi tali ſm̄ eſſe: vt pȝ ex cō. zi.
¶ Ubi ſcito: q̄ Auerro. hāc pᵐā qōnē ex textu nō hȝ.
vt clare liquet in lra tā ſua q̄ȝ noſtra: ſȝ ipſe addit eā ꝓ/
pter fantaſiā: quā tenet de aīa intellectiua: arbitratus
ſiquidē eſt: q̄ formaꝝ duo tm̄ ſunt gnā: quedā que ꝑfi
ciunt̄ per materias ſuas: ⁊ quedā que nō ꝑficiunt̄ ꝑ il/
las: vocatq̄ȝ perfici ꝑ mām ſuſtineri ⁊ ſuſtentari per il
las: ac ꝑ hoc: quū omnis forma: cuius eſſe ſuſtētatur a
mā dependeat ſm̄ eſſe ab ipſa erit corruptibilis: vult/
q̄ȝ ꝯuertibiliter hec ſcientie ſeq.ſ. formā perfici ꝑ ma/
teriā: ⁊ formā eſſe actū ſm̄ eſſe ipſius materie ⁊ perfe
ctionē ⁊ finē. vt pȝ ex cōmē. zz. vbi q̄ꝛ ꝑfectio nō ſepa/
tur a re ꝑfecta ⁊ finis a re finita: ꝯcludit oēm formam:
que eſt perfectio corporis eē corruptibilē: ac per hoc in
tellectū nō eſſe aīam: neq̄ȝ formā corpis niſi equiuoce.
¶ Sed q̄ꝛ hec neceſſaria non ſunt: melius dixerunt alij Opio alio/
phī zᵐ genus formaꝝ inuenientes mediū inter formas: rū.ſ. Auicē
que ſuſtentant̄ per ſubiecta: ⁊ formas que omnino ſm̄ ne: Alberti
eſſe abſtrahunt a ſubiecto.ſ. formā: que eſt quidē per/ ⁊ S. Tho.
fectio materie ſm̄ eē: ſed eſt indepēdēs a materia ſm̄
eſſe: ⁊ talis ſiquidem non eſt educta de potentia mate/
rie: ſed venit de foris. vt Ariſtoteles in ſcdo de genera/
tione animaliū caplo. 3. dicit: ⁊ de tali non habet locū
ꝓpoſitio: dicens q̄ perfectio formalis non ſeparatur a
re. cuius eſt ꝑfectio ⁊ finis: ſȝ hoc verū eſt tm̄ de formis
depēdentibus ⁊ nō excedentibus capacitatem ſui per
fectibilis ⁊ finibilis. Si qua enim forma eſt: que exce/
dat illud: ſeparari poterit. talis eſt aūt forma media.ſ.
partim abſtracta: ⁊ partim ꝯiuncta: vt latius inferiᵘ di/
cetur. Hec.n. ꝓpter Cōmētatorē dicta ſint. vt appeat
aperte q̄ extoꝛquet. tex. cō. i9. ac per hoc. zi. q̄ꝛ exponit
ꝯſiter de ſeparabilitate anime a corpore: que ad pᵐā
ſuam qōnem pertinet: ⁊ tamē Ariſto. loquitur de ſepa
rabilitate vnius partis anime ab alia. vt pȝ ex qōnibᵘ:
quibus reſpondet vſq̄ȝ ad textum. z4. excluſiue.
¶ Circa

Tex.20. ¶ Circa riſſionem ad 2^am qõnes aduerte Thomiſte: ꝙ illud dcm̃ de anima ſenſitiua quorũdã animaliũ. quorum partes deciſe viuunt quo ad ſui fundamentũ: qꝛ .ſ. ania eſt extẽſa per accñs: ac ꝑ hoc eſt tota in toto ⁊ in parte: ſinguiare eſt: nec eſt extẽdendũ ad oẽm animã: qm̃ apud. S. Thomã ex p^a pte. q. 76. art. 8° ⁊ i. q. de anima. q. 10. nõ ſolũ aĩa intellectiua: ſʒ aĩa ſenſitiua aĩalium ꝑfectoꝝ eſt tota in toto: ⁊ tota in qualibet parte loquẽdo de totalitate eẽntie ⁊ totalitate q̃titatiua. De illa q̃dẽ poſitiue: qꝛ ſm oĩa predicata quidditatiua eſt in ſingulis partibus. de hac vo negatiue: qꝛ nullas hʒ partes extẽſiue. quaꝝ vna ſit in vna parte corporis ⁊ alia in alia. Uniuerſale aũt fundamentũ huius doctrine aſſignaẽ ab eodẽ: ex eo ꝙ extẽſio ſoli q̃titati ꝑ ſeipſaʒ ↄuenit. reliquis aũt per accñs. i. per q̃titatẽ. Inter formas aũt hec eſt dr̃ntia: ꝙ quedã indifferentẽ hñt habitudinẽ actuatõis ad totũ q̃titatiuũ ⁊ partes. i. nõ diſſimilẽ regrunt diſpõnẽ in toto ⁊ partib^9: vt albedo ⁊ forma terre. quedã aũt diſſimilẽ requirunt diſpõnẽ in toto ⁊ partib^9 vt forma hoĩs. p^me extẽdunẽ per accñs: ⁊ hñt q̃titatiuas partes. ſicut ⁊ corpora in quib^9 ſunt. Scd̃e aũt non. tales aũt ſunt anime animaliũ ꝑfectorum. Inter p^mas quoqꝫ daẽ latitudo: qm̃ quedã oĩno indifferẽtẽ exigunt diſpõnẽ in toto ⁊ parte. vt pʒ de homogeneis: quedã quaſi indr̃ntem diſpõnẽ regrunt in toto ⁊ partib^9 oĩbus: aut quibuſdã ꝑ q̃to nõ ſolũ in toto inuenit diſpõ p^mi ꝑfectibilis ab illa forma: ſʒ etiaʒ in q̃buſdã partibus. ⁊ iõ ſaluaẽ ẽt in illis deciſis: ⁊ inter hec etiã datur latitudo. vt pʒ in aĩabus plantaꝝ ⁊ animaliũ anuloſoꝝ. ꝓpter qđ dicuntur in textu habere animam vnam in actu: ⁊ multas in potentia.

¶ Circa qõnes eaſdẽ aduerte diligẽtiſſime: ꝙ ex ↄtextu lr̃e habes ab Ariſtotele ſolonẽ p^me qõnis. ſ. vtrum vnũquodqꝫ hoꝝ ſit aĩa: aut pars anime: quo ad oĩa: excepto intellectiuo qđ ſic pʒ. Nota p^ma qõne predicta nõ mouet ſecundã de ſeparabilitate eoꝝ abſolute: ſʒ ex ſuppõne determinate prime qõnis ad hoc ꝙ illa ſint partes. ſic. n. ait in tex. 19. Et ſi pe: vtrũ ſit ſeparabilis rõne ſolũ aut loco. Solutio ĝ ſecũde qõnis quo ad alia ab intellectiuo in tex. 20. poſita ſupponit hec non eſſe animas: ſʒ anime partes. De intellectu aũt tex. 21. ſub dubio relinqt: imo videẽ declinare: ꝙ anima eſt ſeparabilis nõ loco: ſed plus dicẽs: ꝙ videẽ genus alteꝝ anime eſſe: ⁊ ſepari ſicut perpetuum a corruptibili: nec ex hac ſuppõne ſolum hoc pʒ: ſʒ ex ↄtextu. 22. vbi expſſe lr̃a ſubdit. Relique aũt anie palã ꝙ nõ ſunt ſeparabiles ſicut quidã platonici. ſ. dicũt. Ubi apte ceteras ab intellectu partes aĩe inſeparabiles loco eẽ vult. Et ſi adiungas ꝙ hec eſt ſnĩa: quã hinc peripathetici accipiunt de inſeparabilitate partiũ aĩe. Manifeſtũ fiet ꝙ primã qõnem inſolutã nõ relinquit. ¶ Et tu nouitie ſcito: ꝙ ſm veritatẽ quedã hoꝝ in quibuſdã ſunt aĩe: ⁊ in quibuſdã ſunt partes aĩe. Uegetatiuaꝫ. n. plãtis eſt aĩa: in animalibus aũt eſt pars anĩe. Et ꝓpterea qñqꝫ hñt rõnem anĩe: ⁊ qñqꝫ rõnem partis: qñ. ſ. in vno plura inueniunẽ aĩalia. Et qm̃ Ariſtotelis queſtio cũ aliis pĥis erat: an iſta in vno inuenta ſint anĩe: aut partes vnius anime. vt ex p^mo libro tex. 89. ⁊ 90. accipẽ põt: ⁊ ratio ambiguitatis ſuadet. adeo loquẽs de iſtis hic vt in vno ſunt: ipſis ſub rõne partiũ vtiẽ: ⁊ partes nominat.

Tex. 24. ⁊ 25. ¶ Circa p^mã ↄcloñe p̃ncipalẽ ⁊ rõnem eius adductaʒ in tex. 24. ⁊ 25. multa occurrunt. Dubitaẽ nãqꝫ p^mo de intẽto Ariſtotelis: an. ſ. intẽdat demõſtrare: ꝙ aĩa ſit actus corporis ſumendo actũ in cõmuni: an in ſpãli ꝙ ſit actus vt forma dans formaliter eſſe corpori. Ex hoc. n. pendet tota qđ de vnione anime intellectiue ad corpus. Et ſi ex hoc loco nõ habeẽ veritas: nullibi in libro de anima arbitror hẽri poſſe. Septeʒ igiẽ hic diligenter tractãda ſunt. p^mo diſtinguemus multiplicem ſenſum hui^9 intẽti. ac ꝑ hoc maioris extremitatis. 2° videbiẽ q̃s ſenſus textui ↄſonet. 3° examinabiẽ medius terminus. 4° examinabiẽ minor extremitas. 5° ꝓpoſitiones ex quibus ꝓcedit hec demonſtratio. 6° vis ipſa proceſſus. Et ſic. 7° apparebit qualis ſit hec demõſtratio a priori ſcilʒ vel poſteriori. Septẽ ſũt facienda.

¶ Quo ad primũ ſciendũ eſt: ꝙ tripliciter intelligi ⁊ ꝓbari põt: ꝙ anima ſit actus. Primo ꝙ ſit in ſeipſa forma ⁊ actus ſubſtantialis. Scd̃o ꝙ ſit forma ⁊ act^9 ſubſtãtialis dans formaliter eẽ corpori organico. Tertio ꝙ ſit forma ⁊ actus ſubſtãtialis corporis quocũqꝫ mõ hoc ↄtingat ſiue vt nauta nauis: ſiue vt operãs intrinſecum ⁊ ꝓportionatũ corpori: ſiue quouis alio mõ quis imagineẽ. Hec aũt tria differũt: qꝛ primo modo deus etiam eſt actus. ſcd̃o mõ forme materiales ſm omnes ſunt actus. tertio modo anima celi ſm quoſdaʒ: ⁊ anima intellectiua ſm Auerroym eſt actus ⁊ forma.

¶ Quo ad 2^m primus ſenſus q̃tum ſpectat ad tex. 24. ſuaderi poſſet: ex eo ꝙ in eo non ↄcludiẽ niſi ꝙ anima eſt ſpẽs ⁊ ratio: ⁊ nõ vt mã ⁊ ſubm. ¶ Sed ↄ hũc expõnem multa militant: nec apparentia inducta excuſat. manifeſte. n. patet: ꝙ idem eſt ſubiectuʒ demõſtrationis huius: ⁊ in textu. 25. vt ipſemet Auerroys fatetur dũ eas in hoc differre dicit: ꝙ vna dat eſſe: altera dat cãm ⁊ eſſe. Et ſi ipſe nõ acceptaſſet: ex ↄtextu lr̃e ↄuinceretẽ: dũ in. 24. de anima cõcludiẽ: ꝙ eſt vt ſpẽs ⁊ rõ: ⁊ in. 25. ex hoc ꝙ ratio actuãdi aliud debeẽ ſpẽi ⁊ rationi ⁊ nõ materie inferẽ: ꝙ aĩa eſt actus corporis talis. ita ĝ vniuerſalis eſt ſcd̃a demonſtratio ſicut prima vt mediũ oſtẽdit: ſed in primo claudiẽ expreſſe anima intellectiua. ĝ ⁊ in ſcd̃a. Ex ↄiunctis textibus ĝ am hoh^9. apparet ꝙ de anima vl̃r mõſtratur: ꝙ eſt ſuba vt ſpecies ratio ⁊ actus cuiuſdaʒ corporis. ¶ P̃. Textus in principio huius capituli expreſſe vult: ꝙ hic demõſtrãda ſit p^ma diffinitio anime per ſecundaʒ: ⁊ in hoc oẽs etiã expoſitores ↄueniunt: ſed prima diffinitio non eſt ꝙ anima ſit actus in ſe: ſʒ ꝙ anima eſt actus corporis talis. ĝ intentuʒ hic eſt cõcludere: ꝙ anima eſt actus ⁊ ſpẽs corpis talis. Multa quoqꝫ ↄtra hũc ſenſuʒ ſunt: que ↄtra 3^m ſenſum adducentur. Nota p̃ſentez rõnem. ¶ Tertius igiẽ ſenſus. ſ. ꝙ anima ſit actus in cõi ab Auerroy ⁊ eius ſequacibus opʒ ꝙ aſſeraẽ: qꝛ expreſſe hic eſt ſmo de anima vt comprehẽdit ſub ſe aĩam intellectiuã. ¶ Sed contra hanc expõnem multa militant. Primo qꝛ equiuocoꝝ nõ eſt per vnũ ac idẽ mediũ demõſtratio: ſʒ actus primus ⁊ forma ⁊c̃. vt ipſe fateẽ Auerroys in comẽ. 7. huius ſecundi fere pure equiuoce diciẽ de anima intellectiua ⁊ aliis. ergo per idem mediũ nõ demonſtratur de ea ⁊ aliis: ꝙ ſit ſpecies ratio ⁊ actus corporis: cui^9 oppoſitũ in his textibus Ariſtoteles facit. Et ↄfirmaẽ: qꝛ anima: de qua verius affirmatur: ꝙ nulli^9 corporis eſt actus: ⁊ forma ſubalis nõ debet per idẽ mediũ ↄcludi: ꝙ eſt actus ⁊ forma ſubſtãtialis corporis pĥici: nec cũ aliis in eadẽ ꝓpoſitione ⁊ diſtributione aſſumi ⁊ ↄcludi: de q̃b^9 ſimplr̃ verificatur: ꝙ ſunt forme ſubales corporis pĥici: ſʒ anima intellectiua ſm eum eſt huiuſmodi. ergo ⁊c̃. Scd̃o. qꝛ quum in textu. n. Ariſtoteles immanifeſtuʒ dimiſerit: an anima ſit actus corporis vt nauta nauis: ſi ex hoc ↄtextu: in quo ↄcludiẽ aĩam ſe habere ad corpus vt formã ⁊ ſpeciem nõ excludiẽ animam eſſe actuʒ corporis vt nautam: inſufficiẽter Ariſtot. de

anima tractauit diffinitiue: q2 hoc ex diffinitione anie pendet. Inſuper vnde habent peripathetici: ꝙ iactant Ariſtote. ſ. in h a Platone differre: q2 Plato aiaꝫ actū corpis vt nautā. Ariſtoteles vt formā poſuit. Nec a viro ſapiente ſuſcipi pōt garruloꝝ diſtinctio in hoc inter animā intellectiuā: ⁊ alias: q2 hoc in loco indiſtincte loquif Ariſtote. de ipſa ⁊ alijs nō implicite: ſꝫ explicite.

Secūduꝫ aūt ſenſus rn̄det plano ſenſui lr̄e: q2 nec equiuocationē: nec diminutionē Ariſtoteli imponit: et demonſtrationē Ariſtotelis vt iacet ſuſtinet cōcludendo ꝙ aīa: q2 eſt qua p̄mo intelligimus: eſt actus ⁊ forma ſubālis corporis talis ⁊c̄. queādmoduꝫ anima ſenſitiua: quia eſt qua pmo ſentimus: eſt actus ⁊ forma ſubſtantialis corporis talis. vt patet in textu.

Aduerte tn̄ hic diligēter: ꝙ animā eſſe actū corporis ꝯtingit dupl̄r. Uno mō actualiter vnitaꝫ corpori. Alio mō abſtrahēdo ab actuali vnione: aut nō vnione. p̄ſentis rōnis intētio nō eſt ꝯcludere aīam eſſe actuꝫ actualiter vnitū corpori: ſꝫ tn̄ ꝯcludere ꝙ aīa eſſentialiter ſit actus ⁊ ꝑfectio corporis: ſiue ſit actualiter cōiuncta corpori: ſiue nō abſtrahēdo. Signū aūt ꝙ hec ſit intentio Ariſtotelis eſt: q2 poſt hāc ꝯcl'onē in tex. 26. ex ipſa ꝯcl'one deducet correlarie vnionē actualē anie ad corpus dicēs. Et ꝓpter hoc in corpore ē: ⁊ merito: q2 ex eo ꝙ anima eſt in ſe res talis. ſ. que eēntialiter eſt ꝑfectio corporis: aperte ſequif ꝙ ſit in corpore: ⁊ in tali corpore: q2 perfectio debet eſſe in perfectibili ꝓprio. Eſt igif maior extremitas: res cui eſſentialiter debetur: ꝙ ſit actus ⁊ ſpēs corporis ph̄ici ⁊c̄. ꝙ fuit diffinitio anime ſuperius inueſtigata. Hec de ſecundo.

Quo ad 3[m] mediū terminū. ſ. quū ſit quo viuimus ⁊ ſentimus ⁊ mouemur ⁊ intelligim⁹ p̄mo: qđ eſt altera anime diffinitio notāda ſunt ſeptem. p̄muꝫ eſt circa ly quo: qđ eſt vocabulū accōmodū valde ad denominādum p̄ncipiū vt rōneꝫ eſſendi vel opandi. Uocamus .n. p̄ncipiū vite vt rōnem viuēdi: quo viuimus. ⁊ p̄ncipium ſciētie vt rōnem ſciēdi: quo ſcimus: ⁊ ſic de alijs. Nec ſumif in ꝓpoſito ly quo vt excludit idētificationeꝫ cum ly qđ: ſꝫ vt abſtrahit a coincidere: ⁊ nō coincidere cū ly qđ. i. nō ſumif quo viuim⁹: vt ita ſit quo viuimus qđ in ſe nō ſit qđ viuit: quū aīa intellectiua. vt in 3°. textu p̄ dr̄: ita eſt q̄ intelligimus: qđ ēt ē qđ intelligit: ſꝫ ſumitur viuimus formal̄r: inquātuꝫ eſt quo viuimus: ſiue cū hoc ſit etiaꝫ qđ viuit ſiue nō nihil curando.

Scđꝫ eſt circa ly viuimus: ꝙ nō dixit quo viuif: ſed viuimus. q2 nō eſt hic ſmo de p̄ma rōne vite. Metaphyſicalis nāq3 ꝑſcrutatio eſt: que nā ſit p̄ma ratio vite. quum vita terminus ſit metaphyſicalis vtpote cōmunis ſeparatis a mā ⁊ mālibus: ſꝫ inquiſitio preſens eſt de p̄ma ratione vite noſtre: quā ſignificat ly quo viuimus nos ſubſtantie ſenſibiles animate ⁊c̄.

Tertiuꝫ rurſus eſt circa ly viuimus: qđ ſumi pōt dupliciter. ſ. ꝓ eē vitali: vel ꝓ operatiōe vitali: ⁊ eodē mō diſtingui pōt de alijs. ſ. ſentimus. mouemur. ⁊ intelligimus: niſi ꝙ iſtaꝝ operationū ſunt nomina propria: ⁊ nō cōia opatiōi ⁊ eſſe ſicut viuere ad ſimilē diſtinctionē alio mō ducēda ſunt: dicēdo ꝙ poſſunt ſumi dupliciter. ſ. ꝓ ſuis ſignificatis: ⁊ ſic ſumunf ꝓ operatiōib⁹: aut ꝓ radicibus ſuoꝝ ſignificatoꝝ: ad inſinuādas ⁊ rerum naturas poni poſſunt. ſicut paſſiones loco dr̄ntiarum occultaꝝ: ⁊ ſic ſumunf ꝓ eē ſenſitiuo: ꝓ eſſe motiuo: pro eſſe intellectiuo: ſicut viuere pro eē vitali. Et q̄uis primo mō hic hec ſumere ſit famoſius. ſ. ꝓ operibus. ſcđo tamē mō. ſ. ꝓ eſſe eſt ꝓfundius: veritati tamen efficacie ⁊ qualitati demonſtrationis vt videbif

Uiuere z'
capitur.

nihil confert: aut affert vter ſenſus aſſumatur.

Quartū rurſus ē circa ly viuim⁹: qđ pōt ſigdē dupl̄r ſumi. Uno mō vt equiualet vegetatiōi. Alio mō vt eſt cōmune quoddā ad oēm viuēdi gradū. Tātūq3 intereſt inter has duas acceptiōes: q̄tuꝫ inter ſpēm ⁊ gen⁹: ſeu ſuperius ⁊ inferius. Uiuere vt in hoc caplo habitū eſt multipl̄r dr̄: ⁊ de vegetatiuo. ſenſitiuo. intellectiuo. ⁊ ſm locū motiuo. q̄uo aūt hic ſumaf: ambiguū videtur. Aſpicientibus .n. ad textuꝫ: in quo gradus viuendi quatuor ſunt diſtincti in hoc caplo: ⁊ videntibus poſtmodū in hoc medio enumeratos tres reliquos. ſ. ſenſitiuū. motiuū. ⁊ intellectiuuꝫ. rationabile videtur ꝙ vita connumerata eis pro vegetatione ſupponat. Et confirmatur. quia genus non dꝫ cōnumerari contra ſuas ſpecies: ſed ſpecies contra ſpeciem.

Intuentib⁹ aūt ph̄ie canones. ſ. ꝙ adepto ſmone formali perit oīs certitudo: ⁊ omnia plena accītibus infinitū relinquunt intellectū. vt dr̄. 4. metaphyſi. tex. 23. neceſſariuꝫ videf: ꝙ ly viuimus ſumaf formal̄r: vt ſignificat vitā noſtrā quocūq3 id cōtingat mō. Nec obſtāt obiectiōes ad oppoſitū: q2 hic nec ꝯnumeratur ſuperius ꝯtra inferiora: nec p̄termittif gradus vegetatiuus: ſi ſane intelligaf. Aſſumif nāq3 viuere formaliter nō ſolitarie: ſed cōmunicatū toti latitudini ſue formali: ⁊ ꝓpterea addunf ei tres modi ſpecificātes ipm ⁊ extendentes illud ad vniuerſos ⁊ ſingulos viuentiū gradus. Nec oportuit ſpecialiter meminiſſe vegetatiui. Tum quia: vt in tex. 14. dictum eſt: viuere mortalibus per vegetatiuū primo ineſt. Tum quia ſenſus medij ipſum continet: vt in ſequenti patet notato.

Quintū q̄ eſt circa ly ꝯiunctionē hoꝝ graduum vitalium: qđ pōt intelligi tripl̄r. P̄rimo diuiſim vt Ariſto. breuitatis cauſa: ⁊ quaſi per accñs iſta ꝯiunxerit in eodem medio: ita ꝙ medius terminus nō eſt hoc totum id: quo hēmus hec oīa. ſ. viuere. ſentire. moueri ⁊ intelligere: ſꝫ ſunt potius q̄tuor medij termini: ita ꝙ repetenduꝫ eſt ſic: quo viuimus eſt ⁊c̄. ⁊ ſil̄r quo ſentimus eſt ⁊c̄. ⁊ ſil̄r quo mouemur eſt ⁊c̄. ⁊ ſil̄r quo itelligim⁹ eſt ⁊c̄. Scđo pōt intelligi ꝯiunctim: ita vt medius terminus ſit quo hēmus hec omnia ſimul ⁊c̄. Sꝫ ambe expōnes vtpote extreme a vō deuiant. nam neutra ſuſtinere pōt aīam in cōi eſſe hoc ſcđa diffinitiōe diffinitam: ſꝫ p̄ma ponit ſingulas: imo plures q̄ inueniunf ſigillatim diffinitas. ſcđa aūt ſolā aīam intellectiuam humanā. In quo tn̄ Ariſtoteles reprehendit antiquos in p̄mo libro. tex. 7. Dixi aūt plures q̄ inueniāf: q2 tribus extātibus tn̄ animabus: q̄tuor ipſa diffinitas accipit. nā ſm locū motiuā aīam nullā ꝯſtituit: q̄uis cōſtituat viuentiū gradū quēdā. Tertio igif mō exponitur vt ſit cōiunctio explicatiua: ita ꝙ medius terminus eſt ⁊ cōſſimus omni anie: ⁊ ꝓprius ſingulis viuentiuꝫ gradibus. Et eſt ſenſus quo p̄mo viuimus: ſiue ſit quo p̄mo viuimus tn̄: ſiue ſit quo p̄mo ēt ſentimus: ſiue quo p̄mo ēt mouemur: ſiue quo p̄mo etiam intelligimus: ⁊ iuxta hūc ſenſuꝫ. vt dcm̄ eſt: ly viuimus ⁊ formaliter ſumif: ⁊ vegetatiuū explicat: ⁊ optime ꝓponif ac ꝯnumeraf. Saluaf ⁊ vl̄itas ⁊ ꝓprietas: ⁊ hoc ꝓcul dubio mō intelligendus eſt medius ille terminus.

Sextū eſt circa ly p̄mo. ſignificat .n. ſm qđ ipſum: ſicut dicimus: ꝙ lucere p̄mo ꝯuenit luci: q2 ꝯuenit ei ſꝫ ꝙ ipm. Ut aūt in p̄mo poſterioꝝ hētur: conuenire ſm qđ ipm eſt ꝯuenire alicui nō per aliud: ⁊ ceteris ꝑ ipm: ⁊ ꝓpterea ad vim medij huius exigif: ꝙ quo viuimus nō ſit qualitercūq3 quo viuimus: ſed qđ ipſi ſic conueniat: ꝙ nō rōne alterius: ⁊ quibuſcūq3 conuenit: cōueniat rōne

niat ratiõe ipſius. ¶ Nec fallaris hic ex eo: φ ipſi quo
viuimus: nõ vĩ ꝯuenire p̃ma ꝯditio reqſita ad ſcõꝫ φ
ipſum. ſ. φ cõueniat ei viuere: q2 quo viuimus nõ opꝫ
φ ſit qδ viuit: hec eñi obiectio ex diuerſione a ꝓpoſito
cõtingit: nõ eñi medius terminus aſſumitur: cui p̃mo cõ
uenit viuere: ſed quo primo viuimus: inter que eſt ma
gna differentia: ⁊ obiectio ꝓcederet ſi primũ horũ pro
medio aſſumeret̃: quũ tñ aſſumat̃ ſꝫ qδ ſignificat: nõ
cui p̃mo cõuenit viuere: ſed cui p̃mo conuenit vite rõ.
Cui primo conuenit hoc predicatum: quo viuimus: ita
φ ſenſus eſt: cui primo cõuenit: φ ſit quo viuimus ⁊c̃.
¶ Septimũ eſt circa totum mediũ: φ põt dupl̃r intelli
gi: ſicut de maiori extremitate dictũ eſt. ſ. actualr̃: ⁊ ab-
ſtrahendo ab actualr̃ ⁊ nõ actualr̃: ſicut quñ diffinitur
accidẽs: ⁊ dicit̃ φ accidẽs eſſe eſt ineſſe dupl̃r intelligi-
tur. Primo: φ accidẽs eſt res cuius eẽ eſt actualr̃ inhe-
rere: ⁊ ſic intelligit̃ actualr̃. Alio mõ ſic: accñs eſt res:
cui debet̃ φ eſſe ſuũ ſit inheſiuũ: ſiue actualr̃ inhereat
ſiue nõ nihil curãdo: ⁊ ſic exponit̃ abſtractiue ⁊ ſubſi-
tiliꝰ ac vere. In ꝓpoſito igit̃ ſi actualr̃ intelligat̃: ſen-
ſus eſt: quo primo viuimus. ſ. cui p̃mo ꝯuenit φ actua
liter ⁊ exercite ſit ratio vite nr̃e. Si vero intelligat̃ ab-
ſtractiue: ſenſus eſt: quo p̃mo viuimus. i. eſt cui debet̃
φ ſit primo ratio vite noſtre: ſiue actualr̃ exerceat eſſe
rõnem vite noſtre ſiue nõ: ⁊ ꝓꝑ duos hos ſenſus: vt ap
parebit: diuerſos accepit iudices h̃ mediũ. Tu aũt ſcito:
φ p̃mꝰ ẽ famoſior: ſcḋus ꝓfundior: ⁊ tãto dignior pħo.
¶ Quo ad quartũ. ſ. minorẽ extremitatẽꝫ ſcito φ q̃dru-
ſariam intelligi põt aĩa: que in lr̃a ponit̃ pro minori ex-
tremitate. Prĩo pro aĩa in cõi: ⁊ hec expoſitio fundat̃:
q2 idẽ eſt minor extremitas ⁊ ſubm̃ maioris extremi-
tatis: ſed conſtat ſubm̃ maioris extremitatis eſſe aĩaꝫ
in cõi: qm̃ maior extremitas eſt diffinitio aĩe ſuperius
inueſtigata: que cõcludit̃ de diffinito. Scḋo pro ſingu
lis animis in ſpeciali: ⁊ hec expoſitio fundat̃ ſuper ꝓꝑe
tate demõſtrationis: ſeu diffinitionis. Differre ſiquidẽ
videt̃ diffinitio illa a p̃terita: q2 illa cõis hec ꝓpria ani
me. puta ſenſitiuũ: motiuũ ⁊c̃. rimat̃. Tertio pro aĩa
humana: ⁊ hec expoſitio fundat̃ ſuꝑ copulatiõe medij
termini: ⁊ fouet̃ ex eo φ in lr̃a nr̃a dicit̃: aĩa aũt hec q̃
viuimus ⁊c̃. ly eñi hec inſinuat φ de aĩa cõtracta loq-
tur. Quarto pro aĩa formalr̃ ſm totã ſuã formalẽ lati-
tudinẽ. ita φ queãdmodũ ſi diceret̃ φ color eſt p̃nci-
piũ diſgregandi: cõgregãdi: diuariãdi: cõmouẽdi ⁊c̃. vi
ſum: nõ intelligeret̃ de colore in cõi: nec de tali colore:
ſed de colore ſm ſue formalis latitudinis ambitũ: ita
ꝓpꝛijſſime loquẽdo: nec aĩa in cõi: q2 aĩa in cõmuni
nihil aliud ſonat q̃ꝫ aĩam ſm cõem rõnẽ anime: cui cõ
ſtat nõ niſi per accñs cõuenire rõnẽ ſentiẽdi: intelligẽ
di ⁊c̃. nec aĩa talis: q2 de aĩa formalr̃ eſt ſermo nunc: ⁊
poſtmodũ ſm vnãquãqꝫ dicendũ erit. Nec aĩa huma
na: q2 in tex. 7º. p̃mi hoc expꝛeſſe repꝛehẽſum eſt ab
Ariſtotel. Sed aĩa formalr̃ nõ ſolũ ſm cõmuneꝫ aĩe
rõnẽ: ſꝫ ſm totã ſuã formalẽ latitudinẽ ſumpta eſt mi
nor extremitas: ⁊ ſic coicidit cũ aĩa ſuperius diffinita: ⁊
ad ꝓpria ſe diffundit: ⁊ oẽm aĩam cõtinet: ⁊ ꝑfectiõeꝫ
oĩum poſterioꝝ in medio reſpectu ſui ſubſtinet: vt pꝫ ap
plicãti: ⁊ hec de terminis huiꝰ demõſtrationis ſufficiãt.
¶ Quo ad quintũ: ꝓpoſitiones. ſ. ex q̃bus hec demõſtra
tio ꝓcedit: vt ſciant̃ que ſunt: formãda eſt prius demõ
ſtratio ipſa: vt fit ab Ariſtotel. in textu. 24º. procedit ẽ
ſic: quo viuimus: ⁊ ſentimus: ⁊ mouemur: ⁊ itelligimꝰ
p̃mo: eſt rõ ⁊ ſpẽs: ⁊ nõ vt mã ⁊ ſubm̃. Aĩa eſt quo viui
mus: ſentimus: ⁊ mouemur: ⁊ intelligimus p̃mo: ergo
aĩa eſt ratio ⁊ ſpẽs: ⁊ nõ vt materia ⁊ ſubꝫ: minor relin
quit̃ per ſe nota: maior vero ꝓbat̃ ſic: quo viuimus ⁊
ſentimus de duobꝰ dicit̃: ſicut quo ſcimus: ⁊ quo ſana-
mur. ſcꝫ de ſciẽtia ⁊ anima: de ſanitate ⁊ corpore toto:
aut parte. Sed horũ ſcĩa ⁊ ſanitas: que eſt: quo p̃io ſci
mus ⁊ ſanamur: eſt forma ⁊ ſpẽs ⁊ ratio vt actus ſuſce
ptiuoꝝ. Qδ vltimũ probat̃: q2 actus actiuorũ inſunt in
patiente ⁊ diſpoſito. ẽ quo p̃mo viuimus ſentimus ⁊c̃.
eſt ratio ⁊ ſpẽs ⁊c̃. Hec eſt Ariſtotel. rõ in lr̃a: i qua vni
ca ꝓpõ minor. ſ. aĩa eſt: qua p̃mo mouemur: hꝫ aliquid
ambigui: q2 moueri nobis p̃mo conuenit rõne corpis.
Corpus eñi eſt: qδ ꝑ ſe p̃mo mouet̃: vt patet ſexto phy-
ſicoꝝ tex. 32º. ⁊ aĩa non mouet̃ niſi ratione corporis.
¶ Ad hoc breuiter dicit̃: φ obiectio ꝓcedit ex inaduer
tentia littere: nõ eñi eſt hic ſermo de quocũqꝫ moueri:
ſed de moueri motu aĩali: qui eſt proceſſiuus ⁊ cõſtitu
tiuus quartũ gradũ viuẽtiũ: de quo in fine tertij tracta
bitur. Huiꝰ aũt motus primo cõuenit nobis per aĩam
nõ tanq̃ꝫ p̃emotã: ſed tanq̃ꝫ per rõneꝫ: qua nos moue
mur. Mouemur eñi tali motu per appetitũ animaleꝫ
ſiue ſenſitiuũ: ſiue itellectiuũ: vt in tertio tex. 50. dicit̃.
⁊ vt exponẽdo mediũ terminũ dictũ eſt: quãꝫ dicit̃ φ
aĩa eſt qua p̃mo mouemur: nõ eſt ſenſus: φ ſibi p̃io
cõueniat huiꝰ motus: ſed φ ſibi p̃mo cõuenit φ ſit rõ
motus noſtri huiuſmodi: quod conſtat eſſe verum.
¶ Quo ad ſextuꝫ: vim. ſ. huius proceſſus duplex dubiũ
occurrit: primũ eſt circa totã eius vim ſimpl̃r: ſcḋꝫ aũt
circa vim eius quo ad aĩam intellectiuã. Quo ad viꝫ
quidẽ eius ſimpl̃r dubiũ occurrit: q2 rõ iſta aut ꝓcedit
ex particularibus: aut ex vna vl̃i nõ explicita falſa. Si
eñi procedit ex ſolis ꝓpõnibus in littera expꝛeſſis. ma
nifeſte patet: φ ꝓcedit ex particularibus: oẽs eñi ꝓba-
tiones ꝓmiſſarũ in littera ſunt particulares: prima eſt
eñi: quo viuimus ⁊ ſentimus dupl̃r. ſcḋa quo ſcimus: ⁊
quo ſanamur dupl̃r: tertia hoꝝ: ſciẽtia ⁊ ſanitas eſt ſpe
cies ⁊c̃. ⁊ ſola ꝓbatio huius vltimi eſt vl̃is. ſ. actus acti-
uoꝝ ⁊c̃. ex qua tamẽ nõ pendet rõ per particulares p̃o
res: ex quibus nihil habet̃ niſi ſimilitudinariũ. ¶ Si
aũt ratio iſta procedit ex illa ꝓpoſitiõe vl̃i: quã inquit
Auerroys com. 24. Ariſtotelẽ tacuiſſe. ſ. oĩs actio attri
buta ẽ alicui enti ꝓꝑ duo: vnũ eorũ ẽ forma ⁊ reliquũ
materia ⁊c̃. manifeſte procedit ex falſis: qm̃ hec ꝓpoſi
tio habꝫ manifeſtas inſtãtias quo ad operari: ⁊ actiue:
q2 dicimur loqui lingua ⁊ pulmone: ⁊ paſſiue: q2 ſana-
mur corꝑe ⁊ medicina: ⁊ etiã quo ad eẽ: q2 ſumus loca-
ti corpore ⁊ loco: ⁊ viuimus corde ⁊ capite: ⁊ tñ neutrũ
horũ eſt alterius forma ⁊ actus. At ſi reſtringenda cre-
ditur ꝓpoſitio iſta ad p̃cipia eſſentialia: ita φ ly duo
ſupponat pro principijs eſſentialibus: tũc in minore pe
titur cõcluſio: q2 aſſumere opꝫ: φ aĩa ⁊ corpus ſunt p̃n-
cipia eſſentialia: hoc eſt aũt qδ concludẽdũ eſt: imo fa-
cilius forte quis cõcederet aĩam eſſe formã corporis q̃ꝫ
eſſe partẽ eſſentialem compoſiti: qm̃ partes eſſentiales
manifeſte conſtat eſſe mãm ⁊ formã dantẽ eſſe forma
liter ⁊c̃. Si aũt reſtringẽda creditur ad ïexiſtẽtia in no
bis: ita φ ly duo ſupponat pro inexiſtentibus in nobis:
qm̃ hanc particulã tangit Auerroys: iam allate ſunt in
ſtantie de vita ⁊ locutione ⁊ membris officialibus.
¶ Quo ad virtutẽ aũt huius rõnis reſpectu aĩe intelle-
ctiue magna occurrit dubitatio: qm̃ aut falſum aſſumit
aut inefficaciter concludit. Quũ fundamẽtũ eñi ſyllo-
giſmi huius ſit: quo viuimus ⁊ ſentimus dupl̃r. ſic ⁊c̃.
oportet proceſſum explicite vel implicite: aut include-
re hãc diſtinctionẽ. ſcꝫ quo itelligimus dupl̃r. ſ. anima
⁊ corpore: aut nõ includere. Et ſiquidẽ concedit̃ φ inclu
dit illã: manifeſte procedit ex falſis: q2 nõ itelligimus

anima ⁊ corpore:q̃ neq̃ toto:neq̃ parte. Si vero non includit illam:manifeſte patet:ꝙ vane ſubſumiť quo intelligimus:⁊ aīa intellectiua. Totus enī proceſſus ſuper illa diſtinctione fundať:que non h̃z locū in ly quo intelligimus. Et confirmať imo augetur dubitatio:q̃ aīam eſſe actum non dico in ſe:ſed corpis talis. Nulla alia rōne in lr̃a infertur:niſi q̃ duobus exiſtētibus:de quib⁹ diciť:quo viuimus:quo ſentimus ⁊c̃.alterū.ſciĺz quo prio:eſt alterius ratio:⁊ ſpẽs vt actus ſuſceptiui ⁊c̃. igitur ſi non exiſtant duo:de quibus dici pōt:quo intelligimus:ſed vnum ſolum non poterit inferri primum quo intelligimus:ſpecies ratio ⁊ actus ſuſceptiui.

¶ Ad primū dubiū diciť ꝙ hec ratio non eget illa ꝓpoſitione tacita:quā ſaluandā relinquo his:qui illa egent ſed ꝓcedit ex ſolis ꝓpoſitionibus in littera poſitis vt. rationē formauimus. ¶ Verūtñ aduertere opꝫ:ꝙ prima propoſitio nō eſt vna ſimplex ꝓpoſitio:ſed eſt vna ꝓportionalis:qm̃ vt in lr̃a pꝫ:nō diciť ibi:quo viuim⁹. ⁊ ſentimus dupl̃r:⁊ poſtmodū diſtinguiť:quo ſcimus ⁊ ſanamur:ſed fit ꝓportionalis cum aduerbio cauſali prepoſito ⁊ diciť. Qm̃ quo viuimus ⁊ ſentimus dupl̃r: ſicut quo ſcimus:⁊ quo ſanamur. Ubi aperte videre poteſt:ꝙ autor ex hoc ꝙ quo viuim⁹ diciť dupl̃r:nō qualitercūq̃ ſꝫ ſic:ſicut quo ſcimus de ſcīa ⁊ anima:⁊ quo ſanamur de ſanitate ⁊ corpore procedit:⁊ eſt proceſſus nō a ſimili:ſed ꝓportionalis:hec enī eſt ratio ꝓportionaliū q̃nto metaphy.caplo de vno.ſ.ſe hr̃e vt aliud ad aliud:hoc aūt.ſ.ꝙ quo viuimus diciť dupl̃r:ſicut quo ſcimus de ſcīa ⁊ aīa ⁊c̃. Ariſto.pro per ſe noto aſſūpſit: ⁊ vere ſic eſt:⁊ vſus loquentiū ſic cōprobat:nec eſt proceſſus iſte ex particularibus:ſed regulare eſt in proportionalibus:vt cōſtante ꝓportionalitate ex aliq̃bus proportionalibus manifeſtioribus:occultiora monſtrenť: vt ſi ex habitudine cordis ad membra cōcludať ſilis habitudo eius:qđ ꝓportiōale eſt cordi:ad membra in animalibus corde carētibus. Exercuit hic igitur naturalis ph̃s a ſenſibus non recedens proportionalē ꝓceſſum ad declarandū ſue demonſtrationis initiū:dum ex eo qđ conſtat:ꝙ quo viuimus dicatur dupl̃r.ſ.de aīa ⁊ corpe:ſicut quo ſcimus de ſcīa ⁊ anima:⁊ quo ſanamur de ſanitate ⁊ corpore. Ex habitudine borū:q̃ ſ. alterꝫ borū vtrobiq̃ eſt forma ⁊ ſpecies vt actus ſuſceptibilis:intulit ꝙ ſic eſt:in quo viuimus. Stat ergo proceſſus ſolidus nulla tacita propoſitione:niſi hac per ſe. nota:ꝙ inter illa duo:quorū vnū eſt forma ⁊c̃.illđ quo primo eſt forma:que etiā non eſt oino tacita:quoniam in medio termino appoſitū ly primo inſinuauit in precedentibus fuiſſe ſubintellectum.

¶ Ad ſcđm aūt dubium difficile eſt benedicere: dupl̃r. tamē occurrit dicendū ſemper tenēdo ꝙ nunq̃ʒ aſſumptum preſupponiť:quo intelligimus dupl̃r.ſ.aīa ⁊ corpore:hoc enim eſt falſuꝫ manifeſte. Diciť ergo primo ꝙ virtus rationis procedit per locuꝫ a fortiori:⁊ vtitur illo fundamēto ſic. Si quo intelligimus diciť dupl̃r:ſicut quo viuimus.ratio procedit:⁊ ſi diciť de vno ſolo. ſciĺz aīa.ergo a fortiori ipſa anima: que eſt:qua primo intelligimus:eſt ſpecies ⁊ ratio. ¶ Ad cōfirmationeꝫ autem iuxta hanc reſpōſionem diciť ꝙ ex hoc ipſo ꝙ anima ipſa eſt:quia primo intelligimus nos ſubſtātie. corporee ſatis infertur non ſolū ꝙ in ſe ſit ſpẽs: ſed ꝙ ſit ratio ⁊ ſpẽs vt actus ſuſceptiui:qđ ipſa intelligit ⁊c̃. ¶ Hec reſponſio ad confirmationē non ſatiſfacit littere:neq̃ʒ vt ipſius proceſſus Ariſtotel.q̃ualis in ſe ſit ⁊c̃. Ariſtotel. enim vt obiciendo dictum eſt procedit ⁊c̃. ¶ Diciť ergo ꝙ quia:vt inferius in tex.30.dicitur.gradus animarū cōſequēter ſe habent ſicut figure:ita ꝙ ⁊ ordinate ſe habēt:⁊ aīo ſemp claudiť in cōſequēte nō actu:ſed potētia ſeu virtute:vt trigonū in tetragono:ac per hoc vegetatiuū ſic claudiť in ſenſitiuo:⁊ ſenſitiuuꝫ in intellectiuo apud mortalia:quū videret Ariſtotel.ꝙ ratio ſua non poterat applicari ad intellectiuū ſeorſuꝫ ſumptū:mira arte cōcluſit intellectiuū quatenus claudit in ſe ſenſitiuū:⁊ alia eſſe actū corporis:ita ꝙ vis rationis quo ad aīam intellectiuā cōſiſtit in hoc:quia dupliciter dicitur quo viuimus:⁊ ſentimus.ſ.aīa ⁊ corpe: ⁊ aīa nr̃a intellectiua eſt:qua viuimus ⁊ ſentimus:⁊ mouemur:⁊ intelligimus primo:ergo etiā intellectiua aīa eſt ſpẽs ⁊ ratio ⁊ actus corporis ſuſceptiui ⁊c̃. ¶ Et hec reſponſio oibus ꝓpoſitionibus ⁊ fundamētis vtitur:⁊ rite ſaluat oia:nullumq̃ʒ habꝫ obſtaculū:ſed ſupponit aīam intellectiuā antecedentes includere:vt tetragonū trigonū.qđ ⁊ verū eſt ⁊ confeſſum. Et in hoc eodeꝫ caplo de reliquis ab intellectiuo manifeſtatū eſt per h̃ ꝙ hec in vno ſunt partes anime. Inſinuat aūt Ariſto. hanc ſuā intentionē nō ſolū ex doctrina:quā diximus: ſed in lr̃a prīci ex eo ꝙ non aſſumpſit ꝓpoſitionē hanc totā:quo viuimus:⁊ ſentimus:⁊ mouemur:⁊ intelligimus dupl̃r:ſed quo ad duas partes tm̃.ſ.quo viuimus ⁊ ſentimus dupl̃r. Et poſtmodū non diuiſim:ſed ꝯiunctiꝫ aliā ſubdidit quo ad omnes partes:ſed aīa eſt qua viuimus:⁊ ſentimus:⁊ mouemur:⁊ intelligimus p̱mo. Expreſſio ſiquidē quattuor oīuꝫ in hac ꝓpoſitiōe:⁊ duorū tm̃ in precedēte nō ꝓpter defectū ſcribendi:ſꝫ arte facta videť ad hoc inſinuādū. ¶ Si cui aūt hec nō placēt:rogo vt meli⁹ inueniat ⁊ cōicet:ego cepi:rpſe ꝑficiat.

¶ Quo ad ſeptimū: qualitatē.ſ.huius demōſtrationis oportet videre qualis cōnexio medij cū ꝯcluſiōe. Ubi ſcito:ꝙ ſi ly quo viuimus ⁊c̃.intelligať ſꝫ actuale exercitiū tūc manifeſte demōſtratio iſta eſt a poſteriori.nā prius nature ordine eſt aīam eſſe actū corpis q̃ ipſaꝫ eſſe:ex qua actualr̃ oritur viuere ⁊ ſentire nr̃m. Et qm̃ hunc ſenſum ſequutus eſt diuus Thomas:ideo dixit ipſam eſſe a poſteriori. ¶ Nec obſtat obiectio Egidij dicentis:ꝙ q̃ in nālibus ordo procedendi nō eſt a prioribus ad poſteriora:ſed ecōtra nō debuit p̱mo poni illa diffinitio:aīa eſt actus corporis ⁊c̃.⁊ deinde iſta: ſi illa ordine nāe p̱or eſt. ¶ Ad hoc enī facile diciť: ꝙ q̃uis in nālibus ordo demonſtrationis ſit a poſteriori:ordo tamē determinationis eſt ſm rectū nāe ordineꝫ:vt pꝫ in proceſſu ſeruato ab Ariſtotel.⁊ hoc hic eſt ſeruatus. Nā ꝓpter ordinē determinandi prius poſita eſt prima diffinitio:⁊ ꝓpter ordinē demonſtrandi:illa monſtrať per iſtā a poſteriori. Si aūt ly quo viuimus intelligať abſtrahendo: vt expoſuimus:tunc mediū eſt prius natura ꝯcluſione:qm̃ iđ aīa nō ſolū actualr̃:ſꝫ etiā in ſeipſa eſſentialr̃ eſt actus ⁊ ꝑfectio corpis ſuſceptiui vite: q̃ in ſeipſa eēntialr̃ eſt res:cui debeť p̱mo:ꝙ ſit rō noſtre vite:⁊ nō ecōuerſo: vt inductiue pꝫ in alijs formis:ideo enī ſanitas eſt ꝑfectio corpis ſanabilis:q̃ in ſe eſt p̱ma rō nr̃i eſſe ſani. Et nō ideo in ſe eſt p̱ma rō nr̃i eſſe ſani: q̃ eſt ꝑfectio nr̃i corpis. Siľr ideo lumē eſt actus diaphani:q̃ eſt p̱ma rō trāſparētie talis cōpoſiti:⁊ nō ecõ. Rō aūt hoꝝ eſt:q̃ res quelibꝫ ex eo:quo p̱mo ſortiť locū inter entia hꝫ:ꝙ ſibi ꝯueniat:aut repugnet:ꝙ ſit perfectiua ſuſceptibilis:⁊ talis ſuſceptibilis:⁊ nō ecōuerſo. Qđ etiā ipſa ratio forme teſtať:forma enī in cōi ex h̃ primo locuꝫ ſortitur inter entia:q̃ eſt p̱mo eſſendi rō. Queĺz ergo formarū per ſe vnia ex hoc primo locať in vniuerſo:q̃ eſt p̱mo rō talis eſſe. Ex hoc igiť ois p̱mo ab alijs diſtingueť ⁊ cōſtitueť in ſe:qđ eſt prima ratio

vite

vite aiatoꝝ:seu ꝙ idē est.q2 est cui debeť ꝙ sit p̄ rō vi-
te aiatorū corpoꝝ. ❡ Inter istas igiť duas ale diffini-
tiones.s.quo p̄mo viuimus:⁊ actus corpis talis hoc itē-
rest:ꝙ illa ipsaꝫ nām aie p̄mo locat iter viuuersi preci:
ista vero indicat:ꝙ aīa est pfectiua mãe:⁊ iō illa dicit
cām ⁊ esse:seu q2 ⁊ ppter gd.Ex illa eni habemus : ⁊ ꝙ
est perfectiua mãe.⁊ ꝑꝑ gd est pfectiua mãe:q2 enim
est prima ratio nostre vite est corporis talis perfectiua
vt dictū est.Ex illa aūt tantuꝫ habemus:q2 est:ꝙ sciꝫ
aīa est perfectiua mãe.Et iuxta hunc sensum magnus
⁊ vere magnus Albertus dixit demōstrationē hāc da-
re cām quare anima sit actus corpis.Et hoc valde con
sonat principio huius capli.Ubi Aristo.ſm planū sen
sum lre pse fert velle se inuestigare diffōnē aie que di-
cat cāꝫ:qm̄ poz tm̄ dixit:q2 quēadmodū in Math.⁊c̄.
❡ Sed cōtra hāc expositionē obstat plurimū:quia fal-
sum assumit.s.ꝙ esse actū corporis conuenit posterius
ipsi anime q̄ꝫ esse quo viuimus primo ⁊c̄.omne eni su-
perius est nālr prius suo inferiore:sed hoc qđ dico act⁹
primus corporis phici organici est superius ad hec oia
quo p̄mo viuimus sentimus mouemur ⁊ itelligimus
sine continentiam sine diuisim sumātur ergo ⁊c̄.declara
tur minor:q2 aīa in cōmuni:que diffiniť per ly actus
primus ⁊c̄.est quid superius ad oia predicta:qm̄ predi-
cta quattuor supponunt pro quattuor constitutiuis q̄t-
tuor generalium graduū viuentiū.s.vegetatiui:sensiti-
ui:motiui:⁊ intellectiui.constat enim ꝙ aīa in cōmuni
est superius ad hec. ❡ Et cōfirmať:q2 prius est a quo
non cōuertitur in essendo ꝯña:sed valet:est quo prio
sentimus ⁊c̄.ergo actus primus corpis phici organici:
⁊ non ecōuerso:ergo esse actū primū corpis phici orga
nici est nālr prius q̄ꝫ eē:quo p̄mo vegetamur sentim⁹ ⁊c̄.
1ª rñsio. ❡ Ad hec dr̄ p̄mo ꝙ in hac obiectione supponunť duo
nō necessaria. Primū est:ꝙ ly quo p̄mo viuimus con-
uertibilr equiualeat:ac si dixisset quo prio vegetamur
hoc eni nō est verū:q2 viuere pprie sumptū est quodā
superius ad vegetari ⁊ sentire ⁊c̄.vt pꝫ in tex.13.huius
scdi. Unde ⁊ in tex.14.huius Aristotel. phauit viuere
de vegetabilibus:qđ fuisset ridiculū:si ideꝫ signaret vi
uere ⁊ vegetari:ly ergo quo p̄mo viuimus nō iportat
aliquē spālem gradū viuentiū:sed cōem rōneꝫ effect⁹
formalis aie in cōmuni:aia eni vt sic dat esse vitale.vñ
in tex.13°.Aristote.pro p̄ncipio assumpsit aiatū ab iani
mato in viuendo distingui.Scdm est ꝙ in isto pcessu
illa quattuor:quo p̄mo viuimus:sentimus:mouemur:
⁊ intelligimus breuitatis gratia:⁊ ꝑ accidens sint simť
posita:⁊ ꝙ sigillatim qđlibꝫ hoꝝ.s.ꝫ.quo p̄mo viuim⁹
quo p̄mo sentimus:quo p̄mo mouemur:quo p̄mo itel-
ligimus sit ab Aristo.assumptū vt sufficiēs mediuꝫ ad
concludendū aiam esse actū corpis phici organici ⁊c̄.
hoc eni nō est necessariū.imo forte nec contingens:vt
ex supradictis de aīa intellectiua patet. Et ſm hoc ad
obiectiones in oppositū pꝫ quid dicendū sicania eni
nō est prius:aut superius ad ly:quo p̄mo viuimus : sed
cōuertibilr se habēt:⁊ iuxta hoc patet:quō ista rō con-
cludit etiā de aīa intellectiua supponēdo.s.ꝙ ipsa sit ē
2ª rñsio. qua p̄ viuim⁹. ❡ Dicit 2° admittēdo:sꝫ nō cōcedendo
ꝙ ly quo p̄mo viuimus:cōuertibilr significet quo prio
vegetamur:⁊ ꝙ sigillatim quodlibꝫ illoꝝ quattuor sit
sufficiens mediū:ꝙ adhuc stat hanc rōnē esse a priori:
qm̄ ⁊ si concedať ꝙ esse actū p̄m̄ sit supius ⁊ p̄us nā q̄ꝫ
qđlibꝫ hoꝝ.s.quo p̄ viuim⁹: ⁊ q̄ p̄ sentimus ⁊c̄. Cū hoc
tamē stat ꝙ aie tali puta vegetatiue vel sensitiue ime-
diatius inest esse:quo p̄mo viuimus: aut sentimus:q̄ꝫ
esse actū primū:duoꝝ eni predicatoꝝ essentialiū habē-
tium se sicut cōe:⁊ magis cōmune:minus cōmune im
mediatius inest speciali. vt pꝫ de qualitate ⁊ colore re-
spectu albedinis: ⁊ q2 in presenti rōne minor extremi-
tas ſm hoc nō est aīa:sed aīa talis: alioquin minor eēt
ppositio cōtingens:in qua subsumereť:sed aīa est quo
p̄mo sentimus:ideo medius terminus.s.quo p̄mo sen-
timus imediatius inest aie sensitiue:que est minor ex-
tremitas q̄ꝫ esse actū primū corpis phici organici:ac ꝑ
hoc assumi,xū mediū est vere ⁊ ſm nām mediū:ac per
hoc dicitť rō.per quā ⁊ prius:nō ꝙ mediū sit simplr cā:
⁊ mediū prius maiore extremitate absolute:sed q2 est
nāliter mediū:ꝙ maior extremitas isti minori. ❡ Et
hoc iudicio meo intendebat Auerroys in com.12.hu⁹
scdi:vbi dixit:ꝙ diffinitio illa cōparať ad precedentes
vt ppria ad cōmune. ⁊ ꝙ demōstratio per istā diffini-
tionē est per cāꝫ:q2 est per ppria singulis partibus aie:
⁊ q2 hic modus demonstrādi nō est oīno a priori:ideo
dixit inferius in com.25.ꝙ demonstratio ista dicit esse
tm̄:⁊ superius in com.12.ꝙ diffinitio ista nō tā est pa⁹
demōstrationis q̄ꝫ sic p̄n⁹ demōstrationis ⁊ similr illa
alia diffinitio non tā est ꝯclusio q̄ꝫ similis conclusioni.
3ª rñsio. ❡ Dicit tertio admittēdo que admittit hec scda respō-
sio:ꝙ hec rō est a poȝi simplr:qm̄ a dicentib⁹:ꝙ minor
extremitas nō est aīa:sed aīa talis pportionalr admit-
tēdū ē:ꝙ maior extremitas nō ē actus corpis phici ha
bentis vitā in potētia:sꝫ habētis vitā vegetatiuā:vitaꝫ
sensitiuā ⁊c̄.Docemur eni in scdo physicoꝝ tex.38.⁊ in
q̄nto metaphy.tex.3°.ꝙ vlia vlibus ⁊ particularia par-
ticularibus assignāda sunt:⁊ tunc ex supradictis patꝫ: ꝙ
semꝑ mediū est equale cōclusioni: ⁊ prius naturalr ea.
Et ſm hoc ex vi istius rōnis habeť: ⁊ quare aīa in com
muni sit actus corpis phici orgāici in cōmuni:⁊ quare
talis aīa talis corpis:q2 ex eo ꝙ aīa est quo p̄mo viui
mus sumēdo ly viuimus pprie:assignať causa quare
aīa est actus corpis phici organici:ex eo vero ꝙ aīa ta-
lis.puta vegetatiua:aut sensitiua est.quo primo vegeta
mur:aut sentimus.assignatur ppa causa quare sit act⁹
corporis phici susceptibilis vegetationis:aut sensatio-
nis.⁊ sic de alijs.Nec obstat siquis dicat ꝙ in textu nō
cōtrahiť maior extremitas.qm̄ nec minor extremitas
in textu cōtrahiť:sed tm̄modo anima nominať:ly eni
hec:qđ poniť in lrā:quā dicitť:aīa ē hec:tenet se ex pre
dicato:⁊ est nūeri plalis:vt manifeste pꝫ in alia trāsla
tione:q̄ dicit.Anima est illud ⁊c̄.vt pꝫ in textu Auerroys
Si igiť minor ꝯbiť: vt seruet pportio:quā docuit ipse-
met Aristo.ꝯtra subintelligenda est etiā maior . Non
officit ēt siquis dicat:q̄ pcedēs diffinitio ꝑ istā non de-
mōstrať.Tū q2:vt ex dictis pꝫ:B falsum est:qm̄ ex isto
sensu demōstrať precedēs ⁊ aligd plus.Tū q2 sufficit:
ꝙ fiat iplicite ⁊ virtualr:quēadmodū etiā hanc scdam
diffinitionē inuolutā syllogismo potuus inuenit q̄ꝫ vena
tus fuerit. ❡ De aūt tres rñsiones locū hñt ⁊ apud te-
nētes vniuocationē aie ad aias in spāli:⁊ apud tenētes
analogiā:facili⁹ tm̄ apud tenētes analogiā aie respectu
generū animarū:de quorū nūero opinor fuisse Aristo.
❡ Dici quoqꝫ posset ꝙ q̄uis esse actū primū corpis ⁊c̄.
ꝯcederet cōmunius gd q̄ꝫ eē quo p̄mo viuimus:qđ ta- 4ª rñsio.
men non est verum: vt supra ostendimus : non tamen
sequereť:ꝙ nō esset posterius:q2 stat aligd eē cōe ſm
analogiā plibus:⁊ tm̄ causari in singulis analogatis ex
ppꝛijs coꝝ:pportionalr tm̄ se hñtib⁹ ad inuicē:vt si hoc
quod est esse respiratiuum demonstraretur de quibus-
dam:quia habent pulmonem:⁊ de quibusdā:quia hñt
aligd pportionale pulmoni:cōstat ꝙ eēt demōstratio
a poȝi:⁊ tm̄ esse respiratiuū eēt gd cōmune ⁊ hñte pulmo-

ne̅ ⁊ hr̅e illud ꝓportionale:ſic cõtingit in ꝓpoſito:ꝗa dato ꝙ eſſe actũ primũ corporis ⁊c̃.demonſtret̃ per eſſe quo p̃mo vegetamur de quibuſdã:⁊ de quibuſdã ꝑ eius ꝓportionale.ſ.per eſſe:quo p̃mo ſentimus:ꝓportionalr̃ nãqȝ ſe hr̅t eſſe:quo p̃mo viuimus ad vegetabilia:⁊ eẽ quo p̃mo ſentimus ad ſenſitiua:ſeorſuȝ ſingula accipiendo:vt manifeſtius pȝ:ſi quis fingat ſenſitiuã aĩam nõ claudere in ſe vegetatiuã ſdentice:hoc inquã dato non ſequit̃:ergo eſſe actuȝ primũ eſt ſupius eẽntiale ⁊ prius:qꝛ ſtat analogũ eẽ cõmunius ſingulis ⁊ poſteri⁹ eis:⁊ cõparari ad illa ꝓpria nõ vt eẽntiale prius:ſȝ vt eſſentiale poſterius naturalr̃. Nõ cõuertibilitas autem ꝯñtie nõ ꝓbat ly actũ p̃m ⁊c̃.eſſe p̃us oĩbus ⁊ ſingulis iſtis q̃tuor:ſȝ ꝓbat ꝙ vel ſit prius:vel ſeq̃t̃ ad aliquid prius q̃ ſint tria poſteriora analogata.ſ.quo p̃ ſentim⁹ q̃ p̃ mouemur ⁊ itelligimus:nõ aũt ꝙ ſit p̃us:aut ſeq̃t̃ ad aliqd p̃us oĩbus iſtis q̃tuor:qꝛ analogũ nõ eſt p̃us ſ̃m intellectũ etiaȝ p̃mo analogato:ſi ꝯṽr ſeſe hr̅t. Et ſimplr̃ nõ eſt prius oĩbus analogatis:qꝛ ſ̃m ꝓpria analogatoꝝ attendit̃:nõ eni eſſe reſpiratiuaȝ eſt p̃us hr̅e pulmonẽ ⁊ hr̅e eius ꝓportionale:qꝛ ſ̃m pulmonis ⁊ illius ꝓportionalis ꝓpria attendit̃:q̃uis ꝯṽtia nõ valeret:reſpirat.ḡ hȝ pulmonẽ.ſed eꝯ. Hec eni analogoꝝ eſt nã p̃hice de ipſis loquẽdo:quẽadmodũ reales artifices illis vtunt̃:vt in tractatu de analogia nolaȝ lati⁹ hec declarauimus. ¶ De aũt miſſiones ad maiorẽ tñ te rei claritatẽ ſic velim ſuſcipiãtur:vt prima veritatẽ littere aſſequuta credatur.

¶ Circa eãdẽ ꝯclonẽ p̃ncipalẽ:vt ꝓbat̃ in textu.15°.aduerte diligentiſſime:ꝙ hinc cõuincunt̃ oẽs fateri aĩaȝ intellectiuã eſſe actũ corporis talis apud Ariſto. Quam eni idẽ ſit ſubȝ vtriuſqȝ demõſtrationis:vt etiã barbariuſille Auerroys teſtat̃ in com.25.dum vult hãc dare cãm ⁊ eſſe:p̃mã aũt tñ dare eſſe.⁊ hãc eſſe iductã: quaſi cãm ſermonis p̃dictioꝝ vt ſicut ſubiu p̃miſſe rationis ſuit aĩa:⁊ vt extẽdit ſe ad intellectiuaȝ:non minus amplũ ſit hic:vbi explicite concludit̃:ꝙ eſt actus corporis cuiuſdã ꝯ Platonẽ ⁊ oẽs antiquos relatos in p̃mo libro textu.51.⁊.52.⁊.53°.querentes tñ qd eſt aĩa in ſe:⁊ nõ in ordine ad corpus. Et hoc idẽ cõfirmãt correlaria in lr̃a deducta:quare aĩa ſit in corpe. Manifeſte enim hinc habemus:ꝙ ꝓpterea aĩa itellectiua eſt in corpe humão:qꝛ eſt actus eius:⁊ nõ vt Auerroys cũ modernulis ignorãtibus ꝓpriã vocẽ finxit ꝓpter fantaſmata obiecta:actus aũt humani corporis nõ qualiter cũqȝ:ſed qui eſt ſpẽs rõ:⁊ qđ quid erat eſſe eius. Aliter nõ ſaluat̃ lr̃a rõnẽ reddens dicendo:ſic eni ſit ſȝ rões vniuſcuiuſqȝ eni actus in potẽtia exñtis ⁊ in ꝓpa mã aptus nat⁹ eſt fieri. que ṽba manifeſte loquũt̃ de actu dante eſſe formalr̃ mãe. Opȝ aũt ꝯclonẽ intelligere ſȝ ſenſum:quo ex p̃miſſis deducit̃. ¶ Eſt igit̃ apud Ariſtotelẽ hinc excluſuȝ hui⁹ Auerroys deliramẽtũ:ꝙ aĩa intellectiua nõ dat eſſe formalr̃ corpi:tũ ex vĩtate demonſtrationis:tũ ex vi redditi effectus.ſ.eſſe in corpe: tum ex vi reddite cauſe p̃dicti affectus ⁊c̃.

¶ Cõis icboatio de ptib⁹ aĩe i ſpãli. Cap.3.

Com.27. Potẽtiarũ aũt aĩe:que dicte ſũt. aliĳs quidẽ inſunt oẽs:aliĳs ṽo quedã harũ:quibuſdã ṽo vna ſola. Potẽtias aũt dicimus vegetatiuũ:ſenſitiuũ:appetitiuũ: motiuũ ſ̃m locũ:intellectiuuȝ. Ineſt autẽ plantis vegetatiuũ ſoluȝ:alteris aũt hoc ⁊ ſenſitiuũ.ſi aũt ſenſitiuũ: ⁊ appetitiuũ. Appetitus quidẽ eni deſideriũ: ⁊ ira: ⁊ voluntas ſunt. Animalia aũt oĩa habent vnũ ſenſum tactũ. Cui aũt ſenſus ieſt:huic ⁊ letitia: ⁊ triſtitia: ⁊ dulce: ⁊ triſte. Quib⁹ aũt hec: ⁊ cõcupiſcentia. Delectabilis enim appetitus hec. ¶ Adhuc aũt alimẽti ſenſuȝ Com.28.
habẽt:tactus eni alimẽti ſenſus. Siccis eniȝ ⁊ humidis: ⁊ calidis ⁊ frigidis alunt̃ oĩa viuentia:horũ aũt ſenſus tactus:ſed alioꝝ ſenſibiliũ ſ̃m accñs. Nihil eni in alimentũ confert ſonus:neqȝ color:neqȝ odoratus. Humor aũt vnũ aliqđ eſt tãgibiliũ:eſuries aũt ⁊ ſitis eſt cõcupiſcẽtia: ⁊ eſuries quidẽ calidi ⁊ ſicci:ſitis aũt frigidi ⁊ humidi:ſapor vero vt delectamentũ horũ eſt. ¶ Certifican- Com.29.
dũ autẽ de his poſterius eſt. Nunc autem in tantũ dictũ ſit:ꝙ animalibus habentibus tactũ ⁊ appetitus inſit. De fantaſia aũt imanifeſtũ:poſterius aũt intendẽdũ eſt. Quibuſdã aũt adhuc ieſt ⁊ ſ̃m locũ motiuũ:alteris aũt intellectiuũ ⁊ intellectus:vt hoĩbus: ⁊ ſi aliquod alterũ huiuſmodi eſt:aut ⁊ honorabilius. ¶ Manifeſtũ igitur eſt:ꝙ eodẽ mo- Com.30.
do vna vtiqȝ erit rõ aĩe ⁊ figure. Neqȝ eni ibi figura eſt preter triangulũ ⁊ figuras: ⁊ que cõſequẽter fiunt:neqȝ hic anima preter predictas eſt:fiet autem vtiqȝ: ⁊ in figuris ratio cõmunis:que conueniet quidẽ omnib⁹: propria aũt nullius erit figure. Similiter autem ⁊ in dictis animabus: vnde ridiculum eſt querere cõmunem rationẽ ⁊ in his ⁊ in alteris:que nullius erit eorũ:que ſunt ꝓpria ratio:neqȝ ſ̃m ꝓpriam ⁊ indiuiduam ſpẽm dimittentibus huiuſmodi. ¶ Similr̃ autem Com.31.
ſe habẽt ei:qđ de figuris eſt: ⁊ que ſ̃m aĩam ſunt:ſemꝑ eni in eo qđ eſt cõſequẽter:eſt in potẽtia qđ prius eſt:in figuris: ⁊ in aĩatis: vt in tetragono quidẽ trigonũ eſt:in ſenſitiuo aũt vegetatiuuȝ. Quare ⁊ ſ̃m vnũqđqȝ querẽdũ qd ſit vniuſcuiuſqȝ anima: vt que plante: ⁊ que hoĩs:aut beſtie. Propter quã autem cauſam cõſequẽter ſic ſe habent conſiderandũ eſt: Sine enim vegetatiuo ſenſitiuum nõ eſt:a ſenſitiuo autem ſeparatur vegetatiuũ in plãtis. Iterũ aũt ſine qdẽ eo qđ põt tangere:aliorũ ſenſuum neqȝ vnus eſt. Tactus autẽ ſine aliĳs eſt. Multa enim animaliũ neqȝ viſum:neqȝ auditũ habẽt:neqȝ odoratus ſenſum. ¶ Et ſenſitiuoꝝ aũt alia Com.32.
quidẽ habẽt ſ̃m locũ motiuuȝ:alia vero nõ

habent

habẽt: vltimũ aũt ⁊ minimũ rõnem ⁊ intel-
lectum: vt homo: aut hmõi aliud. Quibus
eni ineſt ratiocinatio corruptibiliũ: his ⁊ re-
liqua omnia. Quibus aũt illorũ vnũquodqȝ:
non oibus ratiocinatio: ſed quibuſdã qdeȝ
neqȝ imaginatio. Alia autẽ hac ſola viuunt.
De ſpeculatiuo aũt intellectu alia ratio eſt.
Quod quidẽ igitur de horũ vnoquoqȝ rõ hec
Coñ.33. ꝓprijſſima: ⁊ de aĩe mãifeſtũ ẽ. ¶ Neceſſa-
rium aũt eſt debentẽ de his perſcrutationẽ
facere: accipere vnumquodqȝ eorũ quid eſt.
poſtea ſic de habitis: aut ⁊ de alijs inueſtiga
re. Si aũt oportet dicere quid vnũquodqȝ
ipſorũ: vt quid itellectiuũ: aut ſenſitiuũ: aut
vegetatiuũ: prius adhuc dicẽdũ quid ſit in-
telligere: ⁊ quid ſentire. Priores enim potẽ
tijs actus ⁊ operatiões ſm rõnẽ ſunt: ſi aũt
ſic: adhuc his priora oppoſita oportet conſi
derare. De illis primum vtiqȝ oportebit de
terminare propter eandem cauſaȝ: vt de ali
mento: ⁊ ſenſibili: ⁊ intelligibili.

¶ Summa huius capituli.

ȝ diuiſio. Potentiarum anie q̃ ſunt vege-
tatiuũ: ſenſitiuũ:
appetitiuũ: motiuũ ſm locũ ⁊ itellectiuũ.
Alijs ſunt oẽs: alijs quedã horũ: alijs vna
ſola. Declarat̃ p̃mo vltima pars: qz in plã-
tis ineſt vegetatiuũ tñ. Scđo declaratur ſcđa pars: qz
animalibus oibus inſunt vegetatiuũ ⁊ ſenſitiuũ: ⁊ ꝯſe-
quẽter appetitiuũ: cuius ſpẽs ſunt tres. ſcȝ deſiderium.
ira: ⁊ voluntas: ꝓbat̃ ſequela appetitiui duplr. Primo
qz ad ſenſum ſequit̃ letitia: ⁊ triſticia: ergo ⁊ cõcupiſcẽ-
tia: que nihil aliud eſt q̃ȝ appetitus delectabilis. Scđo
qz ad ſenſum ſequuntur eſuries ⁊ ſitis: que cõcupiſcentia
eſt: illa calidi ⁊ ſicci: hec frigidi ⁊ hũidi. Sapor eni horȝ
delectamentũ eſt: ꝓbat̃ ſequela: qz ſi hȝ ſenſuȝ: ergo ta
ctum: ergo ſenſum alimenti: ꝓbat̃ hec vltima ꝯſequẽ-
tia: qz alimentũ vt ſic oĩum viuentiũ conſtat nõ ex au-
dibili: aut viſibili: aut odorabili: ſed ex tangibilibus. ſcȝ
calidis frigidis humidis: ⁊ ſiccis: ſapor quoqȝ vnũ tan-
gibiliũ eſt. Tertio declarat̃ itẽrũ ſcđa pars: qz quibuſdã
vltra hec ineſt ſm locũ motiuũ. Quarto declarat̃ pria
pars: qz quibuſdã vltra hec ineſt intellectiuũ: vt pȝ de
hoie: ⁊ ſi quid eiuſmodi: aut honorabilius eſt.

Scđa ȝ. ¶ Ratio anime ⁊ figure eſt vna eodem mõ: declarat̃
quo ad duo. Prio quia ſicut preter ſpãles figuras non
eſt alia: ita preter predictas aĩas nõ eſt aĩa. Scđo qz ſicẽ
in figuris datur rõ cõmunis oibus ⁊ nulli figurarũ pro
pria: ita in aĩabus eſt ratio cõis omnib⁹ ⁊ nulli anime
ꝓpria: deinde probat̃: qz quẽadmodũ in figuris ſemꝑ
prius eſt potẽtia in eo: qđ eſt cõſequẽter: vt trigonuȝ in
tetragono: ita in animabus: vt vegetatiuũ in ſenſitiuo.

Corre^m p^m. ¶ Ridiculũ eſt ⁊ in his ⁊ in alterís tĩ querere cõmunẽ
rationem: que nullius ſit propria q̃ȝ querere ꝓprias ſin
gulorum dimittentibus huiuſmodi.

Correlariũ ¶ Querenduȝ eſt ſm vnumquodqȝ quid ſit vniuſcuiuſqȝ
anima: vt que plante: que hominis: aut beſtie.

Tertia ȝ. ¶ Querendũ eſt ꝓpter quã cauſam predicta cõſequen
ter ſe hñt ſic qz ſenſitiuũ nõ eſt vegetatiuo: ſed ecõuer-
ſo: ⁊ alij ſenſus non ſunt ſine tactu: ſed econuerſo: ⁊ cur
alia habent ſm locum motiuũ: ⁊ alia non: ⁊ vltimuȝ ⁊
minimũ rationẽ ⁊ itellectũ: ⁊ in corruptibilibus ratio
non ſeparat̃ ab omnibus predictis: ſed econuerſo. imo
quedã nec imaginationẽ habẽt: quedã hac ſola viuũt.
De ſpeculatiuo aũt intellectu alia rõ eſt: ꝓbat̃ rationa
bilitas perſcrutationis: qz ratio vniuſcuiuſqȝ horuȝ eſt
proprijſſima ratio anime ⁊c̃.

¶ Neceſſariũ eſt perſcrutãtẽ de his. ſcȝ vegetatiuo ⁊c̃. Quarta ȝ.
prius querere quid ſint ſingula: poſtea de conſequẽtib⁹
⁊ prius de actibus q̃ȝ de ipſis partibus ſeu potentijs: pro-
bat̃: qz actus ſunt priores ſm rõnem potẽtijs: ⁊ prius de
obiectis q̃ȝ de actibus: qz obiecta ſunt priora actibus.

¶ Series autem ſatis clara hec eſt.

Nachoans hic tractatũ de par
tib⁹ aĩe ſm vnãquã
qȝ tria facit. Primo prima cõcluſione
diuidit ⁊ enumerat partes aĩe: ⁊ diſtri-
butas in diuerſis animatis diuerſimo
de aperit. Scđo ex modo connexionis
iſtorũ partiũ ſoluit formidãdã q̃õnem
motã in p̃mo tex. 8. de vnitate rõnis anime in ſcđa cõ
cluſione: ex qua deducit manifeſte duo correlaria: cui⁹
primũ q̃uis in textu infra ipſaȝ cõcluſionẽ ſit inſertũ:
ꝓpter claritatẽ nos ſeparauimus in ſũma. Tertio ma
nifeſtat quid reſtat dicendũ tertia cõcluſione: ⁊ quo or
dine q̃rta cõcluſione: ſoluens per hoc duas queſtiones
motas in primo textu. 10. de ordine procedendi.

¶ Circa primã cõcluſionez qđ primo occurrit de diſtin Tex.27.
ctione potentiarũ anime ab ipſa aĩa: an. ſ. diſtinguant̃
realr eſſentia aĩe: ⁊ eius potẽtie: an non: ſed hec queſtio
metaphyſicalis eſt: qm̃ nihil refert ad phyſicuȝ: an vis
ſenſitiua ſit ſubã vel accñs: ſicut nec ad mathematicũ
an linea ſit ſubã vel accidẽs: ſed p̃mus phs ſtabilire dȝ
vnũquodqȝ entium: cuius ſit generis: itaqȝ ad metaphyſi
cũ refert̃. Id tñ tu noueris hinc habeas qz vegetatiuũ
ſicut ⁊ ſenſitiuum: ⁊ alia huiuſmodi equiuoca ſunt ad
ipſas animas: ⁊ ad potentias earum.

¶ Circa eandẽ cõcluſionẽ dubiũ occurrit: qz non videt̃
eſſe quinqȝ genera potẽtiarũ anime: qm̃ appetitiuũ co-
incidit cum oibus generibus ⁊ ſpẽbus potentiarũ aĩe.
ois eni appetitus aĩalis quũ ferat̃ tñ in bonũ ſm intel
lectiuã: aut ſenſitiuã partẽ: ⁊ intellectus nãliter intelli-
gibile: ⁊ ſenſitiue vires omne ſenſibile appetant: ſuper-
fluũ vr̃ diſtinguere appetitiuũ contra alias potentias.

¶ Ad hoc dicit̃: qz appetitus ẽ duplex. ſ. naturalis ⁊ ani
malis: qui quantũ ad ꝓpoſitũ ſpectat differũt. Primo
in ſeipſis: qz nãlis nõ eſt opatio aliqua: ſed iclinatio tñ
aĩalis vero eſt operatio quedã. Scđo in ſua cã: quia ap-
petitus nãlis ſequit̃ nãm rei cui ineſt: aĩalis vero appre-
henſionẽ. Tertio in obiecto: qz nãlis tẽdit in nõ cogni-
tũ: aĩalis aũt tñmodo in rem cognitã. Quarto in fine
qz aĩalis ordinat̃ p̃ ad bonũ toti⁹: nãlis vo ad ſpãle bo-
nũ illius ptis cui ineſt. Quito in ſubiecto: qz ſubm appetit⁹
nãlis eſt ois potẽtia: ſubm vo appetit⁹ aĩalis eſt tñmõ
aĩal: ſeu cognoſcẽs: ⁊ ab hoc aĩali appetitu ſũptũ eſt ap
petitiuũ: qđ hic ponit̃ inter gña potẽtiaꝝ aĩe. Qđ nõ ſup
fluo nã aĩe dedit: ſȝ ꝓp ſalutẽ totius aĩalis p̃: ⁊ vt excel-
lentiori mõ appeteret iuxta excellẽtiã anie ſupra nãm.
Propter ſalutẽ totius quidẽ p̃mo: qm̃ lȝ viſus nãlr ap
petat viſionẽ: auditus auditionẽ: ⁊ tactus tactionez: ⁊ ce-
teras ſingulares ſuas pfectiões: oportuna tamẽ eſt po-

tentia:que appetat ea:que pmo toti conueniunt:⁊ hec vocatur appetitiuũ. Propter excellentiã aũt:qm̃ ſicut aĩa nobiliori modo aſſequitur ea que inanimatis cõgruunt.puta generare ſibi ſĩle:nobiliori ſiqdẽ mõ plãta generat plantã:⁊ hõ hoĩe ꝙ̃ ignis ignẽ:ita nobiliori modo oportebat:ꝙ aĩa appeteret ꝙ̃ nãa:aĩa aũt non quecũqꝫ:ſed cõſtituens genus eſſendi per cognitionẽ. Omõi enĩ aĩa qm̃ adeo ſupra nãm eleuaẗ:vt ſecũdũ eẽndi modũ ſubiiceret:⁊ ſic ipſa ⁊ alia cognoſcẽdo.ſ.illa: vt in 3° lib.dicet Ariſt.ꝯñs eſt vt eleuatiori quoqꝫ mõ cõformiter ad ſuũ modũ eſſendi appeteret.ſ.per ꝓpꝛias operationẽ. ¶ Et ſi hec de re vis diffuſius legere:vide in cõmentarijs noſtris ſup pmã partẽ.q.19°.arti.pꝛio.

Tex.30. ¶ Circa ſcḋam ꝯclõnẽ dubiũ occurrit:quo vegetatiuũ claudaẗ in ſenſitiuo in potẽtia:hoc enĩ videẗ falſũ:qꝛ vegetatiuũ claudiẗ in ſenſitiuo formalr.eſt enĩ leo formaliter ſubã corpea vegetabilis:⁊ ſimilr aĩa leonis nõ ſolũ eſt formalr ſenſitiua:ſed vegetatiua:nõ ergo claudiẗ in potẽtia:ſꝫ formalr ⁊ actu. Preterea ĩpoſe eſt aliqua duo ſic ſe hr̃e:ꝙ vtrũqꝫ alterũ includat in potẽtia .ſed in vegetatiuo eſt ſenſitiuũ in potẽtia:qꝛ eſt pñm ei materiale:ergo vegetatiuũ nõ eſt in ſenſitiuo in potentia. Amplius ſi claudiẗ in potẽtia qualis eſt iſta potentia actiua vel paſſiua:nõ paſſiua:qꝛ aĩa ſenſitiua nõ eſt receptiua vegetatiue:nec actiua. Tũ qꝛ anima ſenſitiua nõ eſt ꝓductiua in ſeipſa vegetatiue:qꝛ ſũt vna res: ꝯſtat enĩ ꝙ nihil generat ſe. Et tũ quia ſenſitiuũ eſt poſterius nã vegetatiuo:hñs aũt aliqd in potentia actiua neceſſario eſt prius natura illo.

¶ Ad hoc breuiter diciẗ:ꝙ quũ vegetatiuum ſe habeat ad ſenſitiuũ nõ vt genus ad ſpẽm:ſed vt genus ad genus:cõſequẽter tñ ſicut trigonũ ad tetragonuꝫ:opꝫ vt vegetatiuũ claudaẗ in ſenſitiuo:nõ formalr ſed virtualiter:ita ꝙ aĩa ſenſitiua nõ eſt formalr eſſentialr vegetatiua.ſed poteſtatiue tñ:⁊ denoĩatiue. Declaro ſingula. Primo ꝙ nõ ſe habeãt ſicut ſuperius ⁊ inferius:ex hoc ꝙ dñ̃a ꝯſtitutiua inferioris eſſentialr eſt per ſe diuerſificatiua ſupioris. Si ge eniꝫ diuidat hñs pedes p albũ ⁊ nigrũ:non cõſtituit aliqđ per ſe inferius ad hñs pedes:qꝛ dñ̃a ſm albũ ⁊ nigrũ:non diuerſificat per ſe pedẽ:ſꝫ ſi fiat diuiſio p pedes ſciſſos:vel nõ ſciſſos:tangereẗ iã diuerſitas pedicata ꝙ ſicut ſciſſio pedis pedalitas q̃daꝫ eſt:vt diciẗ 7° metaphy.tex.43.ita oĩs per ſe dñ̃a,eſt per ſe nihil aliđ ꝙ̃ quoddã id:cuius eſt differẽtia:oĩs igiẗ per ſe dñ̃a vegetatiõis vegetatio q̃dã eſt:cõſtat aũt ꝙ ſenſus vegetatio nulla ẽ:q̃uis illã ſuppõat. Tota nãqꝫ latitudo formalis vegetatiois attingere nequit ad ſenſũ:ſicut tota latitudo formalis trigoni deficit a tetragono. Senſitiuũ igiẗ nõ eſt p ſe dñ̃a vegetatiui:ac p hoc nõ ſe hꝫ ad illud ſicut iferius ad ſuperius eẽntialr:ſed vt genus pfectius ad minus pfectũ:cũ ordine ꝯñter ſe hñdi. Et ex hoc pꝫ aliđ.ſ.ꝙ aĩa ſenſitiua nõ eſt formalr eẽntialr vegetatiua:hoc eniꝫ ſolo mõ:q excluſus eſt:potuiſſet poni:ꝙ eſſet formalr vegetatiua ⁊ ad hoc inſinuandũ optimo exẽplo Ariſto.vſus eſt:vtalit trigonũ in tetragono:ſicut enĩ trigonũ hꝫ quidẽ tres angulos in tetragono:ſꝫ nõ ſm terminationeꝫ trigoni: ſed tetragoni:ita vegetatiuũ hꝫ id:qđ vegetatiui eſt in ſenſitiuo:ſed nõ ſm terminos vegetatiui:qui ſunt dñ̃e vegetationis.ſed ſm terminationẽ alterius nãe altioris.ſ.ſenſitiue:que ſenſu ꝯſtat:⁊ eiꝰ p ſe dñ̃tijs terminatur.⁊ ſic pꝫ qũo vegetatiuuꝫ in ſenſitiuo non eſt actu. Qũo aũt poteſtatiue ſit ⁊ denoĩatiue facile pꝫ inſpiciẽtibus:ꝙ aĩa hoĩs eſt ſubã ſimplex cõſtituta in altiori ordine:tãte ſubalis pfectõis in ſui ſimplicitate hñs:vt poſſit:⁊ nobilius poſſit qcqd inferior oĩs ordo aĩãs põt ac p hoc põt qcqd põt vegetatiuuꝫ:⁊ emanat ab ea potẽtia nutritiua:augumẽtatiua:⁊ generatiua:q̃ ad vegetatiuũ ſpectãt:nobilius autẽ hec ipſa opa põt:qꝛ facit: auget:⁊ generat carnẽ:ſanguinẽ ⁊c̃.ad que vegetatiuũ in ſe nõ ſe extendit virtualr:igiẗ ⁊ denoĩatiue ea ratiõe qua aĩe ſubã denoĩaẗ a ſuis potẽtijs:aĩa ſenſitiua eſt vegetatiua ⁊ nõ eẽntialr. ¶ Ad obiectionẽ ergo primam in oppoſitũ diciẗ:ꝙ nõ eſt eadẽ ratio de toto compoſito.puta houe:⁊ de aĩa eius quo ad hoc:qđ eſt eſſe formalr tale:qualia ſunt formalr antecedẽtia:ſtat nãqꝫ ꝙ aĩa nõ ſuſcipiat formalr ꝑdicationẽ forme aĩtis:⁊ tñ ꝯpoſitũ ſuſcipiat formalr ꝑdicationẽ ꝯpoſiti aĩtis:vt parꝫ de aĩa itellectiua ſm vitatẽ ⁊ corpe:ipſa enĩ nõ eſt formalr forma corpea:⁊ tñ cõpoſitũ cõſtitutũ p ipſaꝫ eſt vere corpus:hõ enĩ eſt formalr ⁊ eẽntialr ſubã corpea ꝓportionalr quoqꝫ in ꝓpoſito aĩa ſenſitiua nõ eſt formalr vegetatiua:⁊ tñ hõs cõſtitutus p eã eſt ſubalr ſubſtãtia vegetabilis. Et ſi q̃ras vñ hec oriunẗ:an tacere:ꝙ quum dr̃:ꝙ vegetatiuũ eſt in ſenſitiuo in poã:nõ ſoluꝫ denotaẗ ꝙ ſenſitiuũ ſit tãte pfectõis:ꝙ ex ea oriantur potẽtie vegetatiue:ſꝫ ꝙ ex eo oriri:ſeu cõſtitui pt cõpoſituꝫ vegetabile:ꝑ qđ opꝫ hr̃e potentias vegetabiles.

¶ Ad ſcḋaꝫ vero dr̃:ꝙ eq̃uocaẗ de potẽtia:vegetatiuũ.n. hꝫ ſenſitiuũ in potẽtia mãli dicẽte impfectionẽ:qꝛ ſcꝫ eſt in potẽtia ad illud. ſenſitiuũ aũt claudit in ſe vegetatiuũ in potẽtia formali dicẽte pfectionẽ:vt ex dictis pꝫ his ãt diuerſis modis ad inicẽ dici ſꝫ poaa nõ icõuenit.

¶ Ad tertiã õt dr̃:ꝙ iſta poã:qua ſenſitiuũ in ſe cõtinet vegetatiuũ in quãtũ ꝯtinet vťualr potentias vegetatiuas:reducẽ ad potẽtiã actiuã:ſicut vlter paſſio claudi tur in nã ſubi q̃ſi actiue:iquãtũ vero ꝯtinet ꝯſtitutionẽ ſubẽ vegetabilis reduciẗ ad potẽtiã formaleꝫ:q̃ nõ eſt ꝓprie potẽtia:ſed ꝑtinet ad tertiũ modũ poẽ poſitũ 5°. ⁊ 9° metaphy.quo potẽtia iueniẗ i mathematicis. Nec ꝯtra hoc militãt obta:qꝛ ⁊ ſi aĩa ſenſitiua nõ ſit in ſe ꝓductiua vegetatiue:ab ea tñ emanãt nãlr quaſi actiue potẽtie vegetatiue. Et ſilr aĩa ſenſitiua:⁊ ſi nõ ſit ordie generationis ꝑoꝛ vegetatiua abſolute:ſed poſterior:eſt tamen ordine pfecto prior vegetatiuis potentijs a ſe manãtibus ⁊c̃. ppter que ꝯtinet vegetatiuũ in potẽtia quaſi actiua:⁊ pter hoc:vt dictũ eſt:in potẽtia formali.

¶ Circa q̃rtã ꝯclõnẽ dubiũ occurrit:an pceſſus:quẽ docet hic Ariſto.ſit a ꝑoꝛi vel a poſteriori. Qꝫ enĩ ſit a poſteriori ꝓbaẗ ⁊ rõne ⁊ auctoritate:rõne quideꝫ opatio manifeſte poſterior eſt potẽtia opatiua:quũ ĝ ob operatione ad potẽtiã pcedaẗ.ĝ a poſteriori. Auctoritate aũt Auerroys in cõm.33.vbi expꝛeſſe dicit:ꝙ hic pceſſus eſt a notioribus nobis in notiora nãe. Qꝫ vero ſit a priori ꝓbaẗ ſimilr. Rõne quidẽ:qꝛ procedere a ꝑoꝛi ſꝫ diffinitionẽ eſt pcedere a ꝑoꝛi ſimplr:ſed pceſſus ille eſt a ꝑoꝛe ſꝫ diffinitionẽ:qꝛ actus diffinit potẽtiã ⁊ obiectũ actũ.ĝ ⁊c̃. Auctoritate aũt ⁊ Ariſto.in tex.33.expꝛſſe dicentis:actus eſſe ꝑoꝛes potẽtijs ſm diffinitionẽ. Et ſilr obiecta actibus ꝑoꝛa eſſe:⁊ ſci Thome ⁊ hic:⁊ in pma pte.q.77.arti.3°.aſſignantis ſimul rõnẽ ⁊ modũ ꝑoꝛitatis dicte ab Ariſto. ¶ Ad euidẽtiã huius dubij ſcito diuerſas eſſe in re hac opiniões. Quidã enĩ putãt potentias ſm nãm eſſe ſimplr ꝑores actibus:actus autẽ eſſe ꝑores potẽtijs quo ad nos tñ:⁊ ſic tã in hac qõne ꝙ̃ in illa.vtrũ potẽtie diſtinguanẗ per actus:ſentiũt ꝙ hoc nõ eſt niſi quo ad notitiã nr̃am. ¶ Alij aũt ptãt actus eſſe ſimplr ꝑores potẽtijs:⁊ ꝯñter potẽtias diſtingui p actꝰ a ꝑoꝛi:⁊ ſm nãm ſimplr. Quid aũt verum:aut verius ſit:ſic conſiderandum eſt. Actus ſeu operatio potentie

Tex.33.

tentie pōt quadruplr̄ cōſiderari.ſ.vt ē i potētia in ipſa
potētia:vt eſt in execuciōne:vt actualiter perficit potē
tiā ⁊ abſolute. Si ꝯſidere̾ vt h₃ ſtatū potētialē in ipſa
potētia:ſic quū hoc nihil aliud ſit ꝙ̄ eſſe opatiōis i iva
cā:puta viſionis in oculo,nō videntem:ſed videre potē
tē:cōſtat ꝙ poſterior eſt opatio ipſa potentia: ſicut vlr
cā eſt prior eſſe effectus in cā. Si vero ꝯſidere̾ vt ē in
execucione ipſius potētie:ſic etiam manifeſte eſt poſte
rior vtpote effectus eius. Si aūt ꝯſidere̾ vt actualr ꝑ
ficit:ſic quū ꝑfectio ſupponat ſuum ꝑfectibile:eſt etiā₃
poſterior. Sed ſi conſidere̾ abſolute ſic eſt prior ſm
diffinitionē₃:ac per hoc ſimplr̄ ipſa potentia: qm̄ vt 9°
metaphiſice tex.cō.13.dicit̾ potētia diffinit̾ ꝑ actum:⁊
non econuerſo. Et ſic ēt potentie diſtinguunt̾ per actus
a priori ſimplr̄ ⁊ ſm nām̄:⁊ non quo ad noticiam nr̄a₃
tantum. Et qm̄ ſermones formales ⁊ autentici abſolu
te intelligēdi ſunt:niſi circumſtantie aliud inſinuēt. Jō
quum Ariſtoteles ab actibus dicat procedendum:non
qꝛ notiores:ſed qꝛ priores ſm diffinitionem ſunt: nul
la eſt diuerſione opus:ſed plano itinere nomina ꝓprie
interpretanda ſunt. Et ſic ſm litteram ⁊ veritatem ꝓ
ceſſus ab actibus ad potentias eſt ꝓceſſus a priori: ⁊ in
telligit̾ vt ſignificat de actibus abſolute: non vt eſt ſic
vel ſic. Et confirmatur.qm̄ iſta qō in ꝓemio primi mo
ta ⁊ hic ſoluta nō ſatiſfacta fuiſſet:nec ſic inter qōnes
ꝓprias de anima cōnumeretur:ſi hoc ſolum tentaret:
an actus ſint notiores nobis.hoc.n.per ſe notū eſt. Nec
fuiſſet ēt qōni more ſatiſfactū ex hac rōne dicente
ꝙ ꝓcedendū eſt ab actibus: quia ſunt notiores nobis.
Adhuc.n.reſtat ambiguum:an ſm nature ordinē ab
actibus procedendum ſit:qō tūc fuit re vera queſitū.
Quō aūt priores ſint abſolute actus potentijs.ſi vis ca
pere:imaginare ꝙ actor potētiarꝫ opatur modo artifi
cis:ac per hoc ſm nām actuum diuerſis actibus accom
modat diuerſas potētias: ac ꝑ hoc rō potentie ex actu
ſumit̾:qm̄ talem eſſe opꝫ:qualem actus natura exigit
⁊ nō econuerſo:⁊ ꝓpterea dixit Ariſtoteles:ꝙ potentia
diffinit̾ ꝑ actū.⁊ non econuerſo:quod idē eſt cū eo: qō
hic dicit:ꝙ actus priores ſunt ſm rationem potentije.
¶ Nec te fallat obiectio eorꝫ:qui inter actum abſolu
te:⁊ actū non exiſtentē diām ignorantes putarunt ea
rōne actus nō eſſe priores:nec diſtinctiuos: qꝛ ſunt nō
entes. Error ille eſt in ianuis:conſtat nāq₃: ꝙ ſicut quid
ditates rerꝫ abſtrahunt ab exiſtentia:ita ꝯſtitutiua ⁊ di
ſtinctiua earum:⁊ ſicut aliud eſt dicere hos nō exiſtēs:
⁊ hos vt abſtrahit ab exiſtere ⁊ nō exiſtere. Primum
.n.eſt nihil. Scdm̄ eſt de quo eſt ſcientia ⁊c̄. ita aliud ē
dicere actus nō entes ſunt priores potētijs:⁊ diffiniūt ⁊
diſtinguunt eas:aliud actus abſolute abſtrahendo ab
exiſtere ⁊ nō exiſtere:ſūt priores:diffiniūt:diſtinguūtq₃.
nihil.n.officit ordini:diffinitioni: diſtinctioniq₃ ꝗdita
tiue abſtractio ab exiñia. Nec ex his motus actū putes
eē intrinſecā potētie diām:hoc.n.nec ſomniamus:ſ₃ vt
in cōmētarijs ſup ꝑma parte.q.77.ar.3°.diffuſe decla
rauimus.ꝙ diē hꝰ entium ab actibus ſumantur.

Auctor ſu. ꝑ°. parte.

¶ De aia vegetatiua ⁊ obiecto eiꝰ. Ca.IIII.

Com.34. Quare primū de alimento ⁊ ge
neratione dicendum eſt. Vege
tatiua.n.aia ⁊ alijs ineſt prima:
⁊ maxime cōis potentia eſt aie:
ſm quā₃ ineſt viuere omnibus
cuius ſunt opera generare ⁊ alimento vti.
Naturaliſſimu₃.n.operum viuentibus ē q̄
cunq₃ perfecta ⁊ non orbata:aut generatio-
nem ſpontaneam habent:facere alterū qua
le ipm̄:animal quidem animal:planta autē
plantā:quatenus ipſo ſemper ⁊ diuino eſſe:
⁊ immortali participēt ſm ꝙ poſſunt. Oia.n.
illud appetunt: ⁊ illius cā agūt oia quecūq₃
agunt ſ₃ nām. ¶ Jd aūt qō cuius cauſa fit Com.35.
duplr̄ eſt:hoc quidem cuius:illud ſo quo.
Qm̄ igit̾ cōicare nō pñt ipſo ſemper ⁊ diui
no ꝯtinuatione ꝓpter id:quod nihil ꝯtingit
corruptibilium idē ⁊ vnū numero ꝑmane-
re:ſm ꝙ poteſt ꝑticipare vnumquodq₃ ſic
cōicat:hoc quidē magis:illud vero minus:
⁊ permanet non idem:ſed vt idem: nume-
ro qdē nō vnū:ſpecie aūt vnū. ¶ Eſt autē₃ Com.36.
aia viuentis corporis cā ⁊ principium. Hec
aūt multiplr̄ dicunt̾. Attamē aia ſm deter-
minatos modos tres cā d̾. Etenim vñ mo
tus cā eſt: ⁊ cuius cā: ⁊ ſicut ſubſtantia aia-
torꝫ corporꝫ anima cauſa. ¶ Quod qdē igi Com.37.
tur ſit ſicut ſubſtantia:manifeſtū eſt. Cā.n.
ipſius eſſe oibus ſubſtantia eſt. Viuere aūt
viuentibus eſſe eſt. Cā aūt ⁊ principiū horꝫ
aia. Amplius aūt eius qō potentia:rō actus
eſt. Manifeſtū aūt eſt:ꝙ ⁊ cuius grā aia cā.
Sicut.n.intellectus gratia huius facit:eodē
modo ⁊ nā: ⁊ hoc eſt ipſius finis:hmōi aūt
in aialibus aia ⁊ ſm nā₃. Oia.n.phiſica cor
pora anime inſtrumenta ſunt ſicut aialium:
ſic ⁊ plantarum tanq̄₃ gratia aie exiſtentia.
Dupliciter aūt dicitur:ꝙ cuius gratia: ⁊ ꝙ
cuius: ⁊ ꝙ quo. At vero ⁊ vnde principiū:
qui ſm locū motus anima eſt:nō omnibus
aūt viuentibus ineſt potētia hec. Eſt aūt ⁊
alteratio ⁊ augumentum ſm anima₃. Sen
ſus.n.quedam alteratio eſſe v̾. Nihil autē₃
ſentit:quod non h₃ aiam. Similr̄ aūt ⁊ de
augumento ⁊ decremento ſe h₃:nihil.n. de
cremētu₃ patit̾:neq₃ augumētat̾ phiſice: ni
ſi alat̾:alitur aūt nihil:quod non cōicet vita.
¶ Empedocles autem non bene dixit hoc Com.38.
addens augumentu₃ accidere plantis. deor
ſum quidem radicem mittentibus propter
id:quod terra ſic fertur ſm natura₃:ſurſum
aūt ꝓpter ignem ſimilr̄. Neq₃ enim ſurſum
⁊ deorſum bene accipit. Non enim idem oi
bus ſurſum ⁊ deorſu₃ ⁊ omni: ſed ſicut ca
put animalium:ſic radices plantarū ſunt: ſi
congruit inſtrumenta dicere altera ⁊ eadē₃

Com.39. operibus. ¶ Adhuc aūt qđ eſt ꝯtinēs in cō-
traria: que ferunt ignem ⁊ terrā. Diſtrabē-
tur. n. niſi aliqđ ſit ꝓhibēs. Si vero erit: boc
Com.40. eſt aīa: ⁊ cā augumenti ⁊ alimēti. ¶ Vr̄ au
tē qbuſdaȝ ignis natura ſimplr̄ cā augumē-
ti ⁊ alimenti eſſe. Et nāqȝ ipſum videt ſolū
corpoꝝ ⁊ elementoꝝ qđ alit: ⁊ augumētat.
Unde ⁊ in plātis: ⁊ in aīalibus putabit vti-
Com.41. qȝ qs boc eſſe: qđ operat. ¶ Hoc aūt cōcau
ſa quodāmodo eſt: nō tn̄ ſimplr̄ cā: ſed ma-
gis aīa. Ignis. n. augumentū in infinituȝ eſt
quoſqȝ fuerit combuſtibile. Natura aūt cō
ſtantium oīum terminus eſt ⁊ rō magnitu-
dinis ⁊ augumenti: boc aūt eſt aīe: ſed non
Com.42. ignis: ⁊ rōnis magis q̄ mā̄e. ¶ Qm̄ aūt eſt
eadē potentia aīe vegetatiua ⁊ generatiua:
de alimēto neceſſarium eſt determinare pri
mū: ſeparat. n. ab aliijs potentijs opere boc.
Com.43. ¶ Videt aūt eſſe alimentū contrariū cōtra-
rio: non omne autē omni. ſed quecūqȝ ꝯtra
rioꝝ non ſolum generationē babent ex inui-
cē: ſed ⁊ augumentū: fiunt. n. multa ex inui
cē: ſed nō omnia augent: vt ſanuȝ ex laborā-
te. Videntur aūt neqȝ illa eodeȝ mō adinui-
cem eſſe alimentuȝ: ſed aqua qđē igni alimē
tū eſt: ignis aūt non alit aquam. In ſimplici
bus quidem igitur corporibus boc eē videt
maxime: aliud qđē alimentum: aliud vo qđ
Com.44. alitur. ¶ Dubitationem aūt bȝ. Dicunt. n.
bi qđē ſimile ſimili ali: ſicut ⁊ augeri. Alijs
aūt ſicut diximus econtrario videt ali cōtra
rium cōtrario tanq̄ impaſſibile ſit ſimile a ſi
mili: alimentuȝ aūt mutari ⁊ decoqui. Mu
tatio aūt omnis in contrariuȝ: aut in mediū.
Com.45. ¶ Adhuc aūt patitur aliqđ alimentū ab eo
quod alit: ſed nō bic ab alimēto: ſicut nec in
ſtructor a mā: ſed ab illo bec. Inſtructor au
tē mutat ſolū i actū ex ocio. Vtrū aūt ſit ali-
mentum: quod vltimo aduenit: aut qđ pri-
mo bȝ dr̄iam. Si vero vtrūqȝ: ſed boc qđē
non coctum: illud aūt coctū: vtrobiqȝ vtiqȝ
continget alimentū dicere. Inquantum eniȝ
nō coctū ꝯtrariū ꝯtrario alit. Inq̄tum autē
coctum ſimile ſimili. Quare manifeſtū qđ
dicunt quodāmodo vtriqȝ: ⁊ recte: ⁊ nō re
Com.46. cte. ¶ Qm̄ aūt nibil alit nō participās vita:
aīatum vtiqȝ erit corpus qđ alit inq̄tuȝ aīa
tum: quare ⁊ alimentū per ſe ad aīatum ē: ⁊
Com.47. nō ſm accidēs. ¶ Eſt aūt alteꝝ alimento ⁊
augumētatiuo eſſe. Secūdū enim ꝙ q̄tum
aliquod animatuȝ eſt augumētatiuum: ſm

autem ꝙ boc aliquid ⁊ ſubſtantia: alimētū
eſt: ſaluat. n. ſubſtantiaȝ: ⁊ vſqȝ ad boc eſt:
quouſqȝ alatur. Et generationis autē facti-
uum non eius quod alitur: ſed quale id: qđ
alitur. Iam. n. eſt ipſa ſubſtātia. Generat au
tem nibil ipſum ſeipſum: ſed ſaluat. ¶ Qua Com. 48.
re buiuſmodi anime principium potentia ē
poſſibilis ſaluare ſuſcipiens ipſam ſm ꝙ eſt
buiuſmodi: alimentuȝ autem preparat ope
rationem: vnde priuatum alimento non po
teſt eſſe. ¶ Quoniaȝ autem ſunt tria: quod Com.49.
alitur: ⁊ quo alitur: ⁊ alens; alens qđem eſt
prima anima: quod vero alitur eſt babens
banc corpus: quo vero alit alimentū. Quo
niaȝ aūt a fine appellari oīa iuſtū eſt. Finis
aūt eſt generaſſe quale ipm̄ erit vtiqȝ prima
anima generatiuum: quale ipm̄. ¶ Eſt aūt Com.50.
quo alitur duplr̄: ſicut ⁊ quo gubernatur: ⁊
manus: ⁊ themo: boc qđē mouēs ⁊ motū:
illud aūt mouens ſolū. Oē aūt alimentū ne
ceſſariū eſt decoqui. Opat aūt decoctionē
calidū. Unde omne animatum babet calo-
rem. Figuraliter quidem igitur alimētū qđ
ſit dictum eſt. Certificandum autem eſt po
ſterius de ipſo in ꝓprijs rationibus.

¶ Summa buius capituli bec eſt.

De alimēto ⁊ generatiōe primo di- intentio
cēdū eſt. ꝓbat a priori
duplr̄. Tuȝ qꝛ aīa vegetatiua eſt prior aliјs.
Tū qꝛ ipſa eſt cōior ceteris. ꝓbat: qꝛ ſȝ ip
ſam omnibus ineſt viuere.
¶ Vegetatiue opa ſunt gñare ⁊ alimēto vti. ꝓbat pma p^a ꝯclo
pars a priori: qꝛ viuētibus ꝑfectis nō orbatis: nō ſpōte
genitis nāliſſimū oīum opeꝝ eſt facere alteꝝ tale: qle
ipm̄ eſt. ꝓbat. qꝛ participare ipſo ſemꝑ diuino eē ⁊ im
mortali eſt nāliſſimū. Viuētia aūt ꝑ gñare pticipāt B
ſm ꝙ pnt. ꝗ. ꝓbat maior: qꝛ oīa illud appetūt: ⁊ illius
cā agūt oīa nālia: duplr̄. n. dr̄ cuius cā. ſ. vt cui⁹: ⁊ vt q.
Deinde ſimul ꝓbat ⁊ minor: ⁊ ꝓbatio maioris: qꝛ quū
bec nō poſſint ꝯtinuatiōe pticipare ſempiternitatē: qa
nullū corruptibile pōt idē numero ꝑpetuari: appetunt
ſemꝑ manere ſȝ ꝙ pnt. magis tn̄ ⁊ min⁹: ⁊ ſic appetūt
⁊ ꝯſequunt permanentiam ſm ſpeciē: nō ſȝ numerū.
¶ Aīa eſt cā viuētis corpis efficiens finalis: ⁊ formalis. 2^a ꝯclo
Probat primo vltima ps duplr̄ a priori. primo qꝛ aīa
eſt cā ipſius eſſe viuentiū: qꝛ eſt cā ipſius viuere. viue
re. n. viuētibus eſt eē. Scđo qꝛ actus eſt rō eius: qđ eſt
in potētia. aīa aūt eſt actus. Scđo ꝓbat a poſteriori 2^a
pars: qꝛ aīa eſt finis: ꝓꝑ quē opat nā in aīalibus ⁊ in oī
bus nālibus. Declarat primū boꝝ: ex eo ꝙ nā operat
ꝓꝑ finē ſicut intellectus practicus. Declarat ſcđm: qa
oīa pħica ſunt inſtrā aīatoꝝ. Tertio ꝓbat a poſterio-
ri prima pars: qꝛ eſt pn^a ⁊ motus localis in his: q ꝓcedūt
⁊ motus alterationis: ſi ſenſus alteratio eſt: qꝛ nullum
inanimatū ſentit: ⁊ motus augumenti: qꝛ nibil auget
pbiice: niſi alat: nibil aūt alit niſi particeps ſit vite.
¶ Empedocles

ꝯcl'o 3ª ¶ Empedocles dicens ignem ⁊ terraꝫ eſſe principia augmenti ſurſum ⁊ deorſum: errauit: probaṫ dupl'r. Primo q2 male accepit ſurſum ⁊ deorſum in animatis. ꝓbaṫ: q2 dñe iſte nō ſunt eedē in vniuerſo: ⁊ in aiatis ꝓbaṫ: q2 radices ſe hñt ad plantas: ſicut caput ad aialia. ꝓbaṫ: q2 organa conueniunt ⁊ differūt ſm ꝯueniētiaꝫ ⁊ dñam opeꝝ. Scd̓o q2 aut ꝯcediṫ aliqd ꝯtinens ignē ⁊ terrā ad ꝯ̄ria tendentes: aut nō: ſi non: ꝗ diſtrahētur. ſi ſic. illud eſt aīa: ⁊ cauſa alimenti ⁊ augmenti.

Opinio. ¶ Quibuſdā vr̄ pnᵐ alimēti ⁊ augmēti eē ignē ſimpl'r. q2 ipſum ſolum inter corpora videṫ nutriri ⁊ augeri.

ꝯcl'o 4ª ¶ Ignis nō eſt ſimpl'r cā augmēti: ſed concauſa: aia autē eſt ſimpl'r cā. ꝓbaṫ prima pars a priori: q2 oīum nā ꝯſtantium terminus eſt ⁊ rō magnitudinis ⁊ augmēti. ignis aūt augmētū in infinitū eſt quouſqꝫ fuerit cōbuſtibile. deinde ꝓbatur vltima pars: q2 rōnis magis ꝙ mãe ē ponere terminū magnitudinis ⁊ augmēti.

Intentio ¶ De alimēto primū determinandū eſt. ꝓbaṫ a priori: q2 anime potentia vegetatiua ⁊ generatiua eſt eadem: ⁊ ab alijs ſeparatur vi alimenti.

Apparētia ¶ Alimentum vr̄ hr̄e tria. ſ. ꝙ eſt ei qd̓ alitur ꝯ̄rium. ⁊ ex quo pōt generatio fieri: ⁊ ex quo pōt augeri. Declaratur rōnabilitas tertie ꝯditionis dupl'r. pº q2 nō oīa ꝯ̄ria ſe alunt: vt pꝫ de ſano ⁊ infirmo. ſcd̓o q2 dato ꝙ alterū reliquū alat: nō tñ ecōuerſo: vt pꝫ de aqua ⁊ igne.

Dubium ¶ Dubiū eſt: qd̓ modo dcm̄ eſt. declaraṫ. q2 qdā putant alimētum eſſe ſimile ei qd̓ alitur: q2 ſimile ſimili augetur. qdā vero putant alimentū eſſe ꝯ̄rium ei qd̓ alitur. Tū q2 trāſmutatio nō eſt niſi in ꝯ̄riū aut mediū. Tūꝫ q2 alimētū patiṫ ab eo: qd̓ aliṫ. ⁊ nō ecōuerſo: ſicut nec inſtructor a mã. q mutaṫ ſolū ex ocio in actum.

Deciſio ¶ Utriqꝫ quodammodo dicunt recte ⁊ nō recte: declaratur: quia alimentum dicitur de non cocto: quod ē cōtrarium. ⁊ de cocto: quod eſt ſimile.

ꝯcl'o 5ª ¶ Alimentum eſt ad alitum per ſe: ⁊ non ſm accidēs. probatur a priori: q2 corpus animatum inꝙtuꝫ animatum alitur. probatur. q2 nihil alitur niſi viuum.

6ª ¶ Alimēto ⁊ augmētatiuo alteꝝ eſt eē. ꝓbaṫ a priori. q2 augmentatiuuꝫ eſt: ſm quod corpus animatū quātum eſt: alimentum vero ſm ꝙ ſuba eſt. probatur hoc vltimum: q2 animatum tamdiu eſt ꝙdiu alitur.

7ª ¶ Alimētū eſt generatiuū: nō eius qd̓ aliṫ: ſed qd̓ tale ē quale id qd̓ aliṫ. ꝓbaṫ prima pars a priori. tū q2 quod alitur iam eſt. tum q2 nihil generat ſe: ſed ſaluat.

Dñe quid ¶ Nutritiuum eſt potentia anime potens ſaluare ſuſcipiens ipſam ſm ꝙ eſt huiuſmodi.

quid ¶ Alimētū eſt qd̓ ꝑparat ꝑdictā opationē. declaraṫ a ſigno: quia priuatum alimēto non poteſt eſſe.

quid ¶ Alēs ē aīa: qd̓ aliṫ ē hñs aīaꝫ: quo aliṫ eſt alimentuꝫ.

quid ¶ Aīa pº eſt generatiuū ꝗle ipm. declaraṫ. q2 generaſſe ꝗle ipm ē finis eius. a fine aūt iuſtū ē oīa denoīari.

diſtinctio ¶ Quo aliṫ eſt dupl'r: ſicut ⁊ quo gubernaṫ: ⁊ manus: ⁊ themo: hoc qdē mouēs ⁊ motū. aliud āt mouēs ſolū. declaraṫ pº pꝫ: q2 alimētū neceſſe ē aialis calore decoqui.

¶ Series autem hec eſt.

Atendens Ariſtoteles determinare de ſingulis aie partibus: ⁊ a vegetatiua inchoare. in hoc caplo tria facit. Primo ꝓpoſita intentione ſua ſtabilit ꝙtuor ꝯcluſionibus partes aie eē nutritiuū: generatiuum: ⁊ augmētatiuū: ⁊ q2 in pma concluſionis ꝓbatione deuentū eſt ad hoc: ꝙ generare eſt opus viuentium: oportuit adiungere: ꝙ eſſent opa aie ex hoc: ꝙ anima eſt cauſa viuentis corporis in triplici genere cauſe in ſcd̓a ꝯcluſione. opꝫ enim: vt Auerroys dixit in cōmento. 27. ⁊ 29. artificē hūc ſupponere: que ſint partes anime. aut vt per ſe notum: aut ꝓbare. Secundo reſumpta intentione. De obiecto anime nutritiue incipit loqui tali ordine. primo ꝯdōnes apparentes alimēti. deinde quid ambiguitatis ibi ſit. deinceps determinat qd̓ tenendū de his ſit: addens in quinta concluſione principalem ꝯditionē alimēti vt ſic. Et demū determinat de eo in ſexta ꝯcl'one vt augmētatiue: ⁊ in ſeptima vt generatiue deſeruit. Tertio ex dictis deſcribit qd̓ ſit nutritiuū: qd̓ alimentum: ⁊ qd̓ aīa prima ordine generationis inſerens: ꝙ eſt illud: de quo dicitur alens: quod alitur: quo alitur: ⁊ hoc in calce ſubdiuidit ⁊ ſic ſūmarie de parte vegetatiua tractatum abſoluit.

¶ Circa illā ꝓpoſitionē nālifſimum operuꝫ viuētibus eſt ⁊c̄. Aduerte tria. primo terminos. ſcd̓o ſenſū. tertio radicē. Nāliſſimum in primis dixit non ꝓpriſſimum nō pfectiſſimū. qm̄ ⁊ ſi generare ſibi ſimile ſit opus aie vt in lr̄a dr̄. non tñ eſt opus ꝓpriū anime: conuenit ſiquidem etiam non animatis: ꝙuis alio modo: de quo diuerſitate non eſt nunc ſermo. Perfectio quoqꝫ operis extra preſens ꝓpoſitū eſt. Tū qm̄ falſuꝫ eſt: ꝙ generare ſibi ſimile ſit pfectiſſimū opus viuētiū. vt pꝫ de ſentire ⁊ intelligere hoīum. Tū qm̄ magis ⁊ minus naturalitatis operis non attēdiṫ ſm perfectionē operis: ſed ſm ꝓnitatem nature ad opus. vt de ſe pꝫ. ⁊ ꝓbari facile pōt ex illa maxima in oī latitudine: in qua inueniṫ magis ⁊ minus. attēdiṫ magis ⁊ minus ſm plus ⁊ minus conſtitutiui illius latitudinis. Sicut ſi aliquid conſtituitur in eſſe calido per. a. magis ⁊ minus calidum attenditur penes plus ⁊ minus ipſius. a. ⁊ ſic de alijs. Sicut enim ſimpliciter ſe habet ad conſtituendum ſimpliciter. ita magis ad magis: ⁊ ita maximum ad maximum. Conſtat autem: ꝙ conſtituitur in hoc quod eſt eſſe naturale viuenti: vel cuicunqꝫ alij: nō ex pfectiōe vel imperfectione eius: ſed inclinatione illius ad illud opus. Ex hoc. n. diſtinguimus naturale a violento. vt patet etiam in tertio ethico. cap. 2º. ꝗ opus illud eſt magis naturale alicui. ad quod illd̓ abſolute ⁊ ſimpl'r magis inclinaṫ. ꝗ nāliſſimum ad quod maxime ꝓnuꝫ eſt: ſiue perfectum: ſiue imperfectum in ſe ſit opus. Opuꝫ quoqꝫ dixit non entium oīum. ⁊ hoc vt preſeruaret ſe ab eſſe: ad quod magis omne viuens inclinaṫ ꝙ ad qd̓cunqꝫ opus. ita ꝙ naturaliſſimum dicit in genere operum: ⁊ non ſimpl'r. Uiuentibus deinde addit perfectis non orbatis: nō ſpontaneis. vbi tria aſpice. Primuꝫ ꝙ hoc opus ⁊ ſi ſit cōe viuentibus: ⁊ quibuſdam alijs: attñ non oībus inanimatis hoc conuenit. aurum eñi nō generat aurum: neqꝫ ferrum ferruꝫ: neqꝫ lapis lapidē: iō viuentibus ſpāliter hoc nāliſſimū dixit. Si tñ haberet ꝓprium nomē illius cōis analogi ad viuentia: ⁊ illa alia: que producunt ſibi ſimilia: vt ignis illi non ſolū eſſet naturaliſſimum: ſed ꝓpriſſimū opus. Secūdum ꝙ hoc opus non dicit naturaliſſimū viuētibus vl'r: ſed qbuſdā. ſ. pfectis nō orbatis nō ſpōtaneis. nō ergo fiat diſceptatio de hoc opere: an ſit naturaliſſimum viuentibus: ſed an ſit nāliſſimū hꝯ viuentibus. ſ. pfectis non orbatis non ſpontaneis. Tertium: ꝙ iſta exceptio quorundā viuētium ab alijs viuentibus inſinuat: ꝙ de viuētibus diſtributiue loquitur ⁊ nō reduplicatiue inꝙtum viuentia ſunt. Tū qm̄ falſum eſt: ꝙ facere alterū quale ipm eſt: conuenit pº viuenti: ⁊ q2 ꝯuenit nō viuēti: ⁊ q2 non conuenit omni viuenti. vt in littera dicitur.

Tex. 34. ſingularis gloſa

Tum qm̄ male fuiſſet exceptum: niſi diſtributiuus ſermo eſſet. hec de primo. ¶ Quo ad ſecundū: vt ex p̄dictis iam patere poteſt: ſenſus huius ꝓpoſitiōis eſt: ꝙ facere alterū tale: quale ipſum eſt inter omnia opa ē opus nālíſſimū oibus viuentibus perfectis non orbatis: nō ſpontaneis. ita ꝙ nāliſſimum operum hoīs abſolute loquendo eſt facere alterū quale ipm eſt: ꝛ ſilr nāliſſimū operum leonis eſt hoc: ꝛ ſimiliter in plantis. ¶ Et ſi ꝯ͂ hꝫ ſenſum obijciatur: qꝛ nālius ē homini intelligere q̄ generare. ꝛ ſimiliter leoni ſentire. Tū qꝛ hec inſunt eis per ꝓximiora: ꝛ ꝓpria conſtitutiua principia: generare aūt ꝑ cōia. Tū qꝛ hec ſūt ꝑfectiora opa: ꝛ vnūqdq; magis inclinatur naturaliter in opus perfectius q̄ minus ꝑfectū. Et rurſus qꝛ naturalius eſt omni viuenti nutriri q̄ generare: ꝛ nālius eſt omni viuēti īclinari in eē ꝓpriū: quod per nutritionem conſeruatur q̄ in eē alienum: quod per generationem fit. ¶ Dicendum ē. ꝙ naturalius ineſt generare omni viuenti perfecto ꝛc̄. q̄ qḋcunq; aliud opus: ꝛ rō quidē in littera reddita poſtmodum videbitur. Experientia autē continua non eget diſcuſſione: dum experimur in humano genere ꝛ in omnibus aīalibus tantam ad generandū ꝓnitatē: vt nō niſi difficillima ꝛ rariſſima victoria continua hec nature ꝓnitas ſuperetur. Prima autē ꝓbatio in oppoſitum. ſ. que inſunt per proximiora ſunt magis nālia: contrariatur veritati. qm̄ econuerſo eſt. ſ. ꝙ que inſunt ꝑ priora ſunt magis naturalia: ita ꝙ naturalius eſt homini qḋ ineſt per vitam q̄ qḋ per ſenſum: ꝛ ꝙ per ſenſum q̄ qḋ per rationem. ꝛ hoc qꝛ cā primaria plus influit in effectum q̄ cauſa ſecunda. vt in prima propoſitiōe de cauſis dr̄: ꝛ declaratur ibidē in cauſis formalibus: ꝛ dicitur ꝙ propter hoc operatio cauſe prime eſt vehementioris adherentie cum re q̄ cauſe ſecunde.

¶ Ad ſecundam vero ꝓbationem dicitur: ꝙ illa ꝓpoſitio. Ad perfectiorem operationem naturalem alicuius eſt maior inclinatio naturalis: ꝛ ſi vera videatur ceteris paribus: qm̄ natura nititur in melius ſue latitudinis. vbi tn̄ cetera non ſunt paria: non oportet eſſe veram: ſic autem eſt in propoſito. Et de ſentire quidem ꝛ generare diſparitas pꝫ in hoc: qꝛ generare perpetuari ſentire nō. De intelligere vero ꝛ generare diſparitas ſatis clara ē. qm̄ nullum viuens apud nos: de quibus eſt ſermo: intelligit niſi rōne partis. ſ. anime. generare vero conuenit toti rōne totius. Unde totum viuens primo inclinatur ad generationem ꝛ non ad intellectionem. Et ſic generare naturalius opus eſt homini ꝛ leoni abſolute q̄ ſentire ꝛ intelligere: q̄uis hec ſint ſꝫ ſe perfectiora opera.

¶ Ad obiectionem autem de nutritiōe: que eſt opus ēt partis vegetatiue dr̄: ꝙ nutriri ꝛ ſi ſit naturalius opus viuentibus: non tn̄ viuentibus perfectis: qḋ ſic pꝫ. Naturalius eſt perfecto: qḋ ei quatenus perfectū ē ꝯuenit ꝛ ab eius eſt imperfectione remotius q̄ illud: qḋ ei cōuenit quatenus a ꝑfectione deficit. Sed inter nutritionem ꝛ generationem relatas ad viuens perfectū hoc intereſt: ꝙ generatio conuenit viuenti perfecto quatenus perfectum eſt: imo ꝛ ex abundantia ꝑfectiōis eius. Nutritio vero viuenti perfecto non conuenit: niſi quatenus a perfectione cadēs reſtauratione eget. igitur viuens perfectum vt ſic magis inclinatur in generationē q̄ in nutritionē. Et qꝛ in littera non dicitur: ꝙ generare ſit naturaliſſimum operum viuentibus: ſed viuētibus perfectis: ideo verum dixit. Hec de ſecundo.

¶ Quo ad tertium radix huius in littera poſita eſt. ſ. appetitus eſſendi: q̄tum ꝛ q̄uo poteſt: vt participet eternitatem q̄tum ꝛ q̄uo poteſt: quem eſſe oium ſumme nālíſſimū cuilibet conſtat ex hoc inquam eſſendi q̄tum ꝛ q̄uo pōt appetitu nāliſſimo: ſimplr̄ ꝯuenit in quolibet. ꝛ appetitus eſſendi q̄tum pōt ipſemet in ſeipſo: ꝛ ī quolibet viuente ꝑfecto appetitus eſſendi q̄tum pōt vt idē: qḋ eſt appetere eſſe ī alio eiuſdē ſpēi. Ex hꝫ aūt appetitu eſſendi ꝯuenit ꝑfectis ꝛc̄. appetitus naturaliſſimus opandi ope illo: quo acquirit ꝯtinuitas eēndi: ꝛ ſi nō ipſūmet: tn̄ vt ipm: ꝛ qm̄ opus hoc eſt gn̄atio. iō generatiōis opus viuētibus ꝑfectis ē nāliſſimū in genere opum: ꝛ qm̄ eſſe q̄tum ꝛ q̄uo pōt: ꝯcludit ſub ſe ſempiternitatē: que in viuētibus eſt imortalitas: q̄ diuinitas quedā eſt. ideo in littera oia tanguntur. ¶ Et aduerte. ꝙ hinc habes. ꝙ quū ſortes generat Platonē agit ꝓp ſe: non ꝓpter Platonem: qm̄ agit vt ipſe ſortes ſit: ꝛ ſi nō ipſe: tn̄ vt ipſe. ꝛ hoc propter participationem ſempiterne: diuine: immortaliſq; vite.

¶ Circa quartam ꝯclonē dubitatur ex eo ꝙ textus ſibi ꝯpſi ꝛ veritati videtur ꝯrius. Sibi ipſi quidem: qꝛ hinc facit vlem: oium nā ꝯſtantiū terminus eſt ꝛ rō magnitudinis ꝛ augumenti: inde vō dicit: ꝙ ignis augumētū eſt in infinitū quouſq; fuerit combuſtibile. Quū. n. ignis ſit vnum de nā conſtantibus: q̄uo hꝫ terminū: ſi augumētū eius eſt in infinitum: ꝛ ecōuerſo q̄uo augumētū eius eſt in infinitū: ſi oium nā conſtantiū terminus eſt ꝛ rō magnitudinis ꝛ augumēti. Ueritati aūt: qꝛ vt in p̄o phiſicorum tex. 36. patet homogenea: ſunt terminata ad maximū: ꝛ ꝯr̄r ignis: q̄uo ergo verificatur: ꝙ ignis augumentum eſt in infinitum. ſi fuerit combuſtibile. — Tex. 41.

¶ Ad primam obiectionē q̄uis aliqui dicant: ꝙ oium nā conſtantium nō diſtribuit niſi ꝑ aīatis: ꝓpterea qꝛ augumentū: de quo fit mentio in hac ꝓpoſitione non hꝫ locum niſi in aīatis: verba tn̄ lr̄e magis vlia ſūt: nec reſtringuntur ex ly rō augmenti. Qm̄ Ariſt. hic diſputat cū Empedocle ꝛ alijs ex hoc: ꝙ ignis eſt principiū: qḋ ſe alit ꝛ auget. ꝙ ſic rō ceteris hec hn̄di ex illa regula metaphiſicali ꝛ poſteriorīſtica: qḋ eſt p̄o tale. eſt rō ois talis. ꝛ nō ex equiuoco augumēto ignis ꝛ aliorū: ſed cōicando cum eis in extenſis vocabulis: ſoluere nititur ex hoc: ꝙ augmentū ignis eſt in infinitū. nā aūt ꝯſtantiū tam magnitudo q̄ augmētū eſt finitū. Dz ēt meminiſſe nō ſolū augmenti: ſed magnitudinis: que inuenitur ī nā ꝯſtantibus inanimatis: innuit ꝙ nō de aīatis tm̄ loquebatur. Uñ tutius eſt dicere: ꝙ vlr de nā ꝯſtantibꝰ loquatur: ꝛ negare ꝙ ignis ſit de nūero nā ꝯſtantiū. ignis. n. ſua nā nō ꝯſtat. ſicut nec aer: ſꝫ aliēis terminis figuratur.

¶ Ad ſcḋam aūt obiectionē dr̄ a quibuſdā. ꝙ ignis augumētū nō eſt in infinitū abſolute. ſed in reſpectu aliorū: qꝛ. ſ. eſt excedēs aliorū determinationē. ¶ Sed hec rn̄ſio ſatis falſa eſt. Tū qm̄ iſta ꝯditiōalis eſt vera ignis in infinitum augeretur: ſi in infinitum apponeretur cōbuſtibile. Tū qꝛ ad ſenſum hoc pꝫ. Tum qꝛ nulla rō aſſignari poteſt ab intrinſeco: quare ignis nō combureret combuſtibile approximatū diſpoſitū ꝛc̄. ¶ Dico igitur alr̄ ſuſtinendo: ꝙ datur maximus ꝛ minimus ignis. ꝛ ꝙ hoc poteſt intelligi dupl̄r. primo de indiuiduo ignis per ſe vno. ſecūdo de indiuiduo ignis quaſi ꝑ accidens ſeu per aggregationem vno. ꝛ ꝙ lꝫ in indiuiduis ignis vnius quaſi per aggregationem non detur maximus. vt augmentum eius in infinitum oſtendit: in indiuiduis tn̄ per ſe vnius eiuſdē datur maximus ignis. Uocatur aūt indiuiduū ꝑ ſe vnū ignis: qḋ cōſtat ex mā ꝛ forma ignis ſic vna in actu. ꝙ nō duabus in potētia ꝑ ſolam diuiſionē. Indiuiduū vero quaſi ꝑ aggregationē vnū: quod cōſtat ex materia ꝛ forma ignis. ſic vna in actu: ꝙ pluribus in potentia reducibili in actum plurium

ignium

Quõ ignis ignium ex ſola diuiſione. Unde ſi minimus ignis eſt
ꝑ aggrega- ignis cubitalis: maximus ignis ē ignis primus bicubi
tioné nõ ſit tali. Inter minimũ aũt ⁊ maximũ igné oés itermedij:
vn⁹ ſimplr ſunt ēt ꝑ ſe vnica indiuidua. bicubitalis võ ⁊ reliq ma-
bés a ſctõ iores ſunt quaſi ꝑ aggregationé idiuidua: vnde ſi igni
Thom. hic maximo approximaret̃ combuſtibile: cõbureret ⁊ ſie-
li. 9°. ⁊ 7°. ret mai⁹: ſꝫ nõ mai⁹ ꝑ ſe vnũ idiuiduũ: ⁊ ſic oia ꝯſonāt.
metaphi. l. ¶ Circa cãm reſumpte intẽtionis. ſ. ꝙ eadé eſt potentia
vltima. aie vegetatiua ⁊ generatiua. Aduerte ꝙ ly vegetatiua
Vide ſup pōt duplr interptari. primo ꝑ potẽtia nutritiua: ⁊ ſic i.
p° pre. q. 7° gerit qõnem quõ eſt eadé cũ potẽtia generatiua: quia
ar. 3°. p° rõe manifeſte diſtinguunt̃. Et quõis poſſit dici: ꝙ eſt eadē
p° ꝯclonis. non ſimplr: ſed mã: puta alimẽto: genere: puta vitali:
Tex. 42. ſubiecto: puta prima aia. Nõ tñ opꝫ ad hec confugere:
qꝛ non ſic ſumit̃ hic: ſed ſumit̃ ly vegetatiua formalr:
vt in pcedenti capitulo vegetatiuum poſitũ eſt pmuꝫ
genus potẽtiaꝝ aie: ita ꝙ potẽtia vegetatiua ⁊ genera-
tiua nõ ponũt in numeꝝ: ſicut nec aial: nec homo: ⁊ vlr
genus ⁊ ſpẽs: ⁊ iõ lr̃a dicit: ꝙ eadē eſt. ⁊ intẽdit: ꝙ qꝛ ge-
neratiua: que eſt nãliſſima potentia viuentium: nõ po-
nit in numerum: cum vegetatiua: que ſibi primuꝫ ven-
dicat tractatus locum: ⁊ alimentum eſt obiectum ve-
getatiue: ꝙ ab alimento inchoandum eſt.
¶ Circa id quod dicit̃ de alimento ⁊ alito in textu. 45.
Tex. 45. dicit̃. ſ. ꝙ alitum nõ patit̃ ab alimẽto: ſicut nec inſtru-
ctor a mã: dubium occurrit ex rõne: ⁊ ſenſu: ⁊ auctori-
tate. Rõne quidé qꝛ ꝯria iuxta poſita adinuicé agunt
⁊ patiunt̃: ⁊ oé agens in agendo repatit̃. Ad ſenſuꝫ aũt
qꝛ experimur ab alimẽtis nos alterari: ita ꝙ ēt ad mor-
tẽ ducimur. Auctoritas vero eſt ipſius Ariſtotelis in p-
mo de generatione tex. 42. volentis: ꝙ alimentum ſe
habeat ad alitum: ſicut aqua ad vinum: cui miſcet̃: ita
ꝙ debilius redditur alitum ſicut vinum.
¶ Ad hoc dubium duplr dici pōt. Primo ꝙ hic eſt ſer-
Solo p°. mo de eo: quod alit̃ non ſm ſe totum: ſed ſm potẽtiaꝫ
aie nutritiuã: que vt Albertus vult in primo de gene-
ratione in tractatu de augumẽto alterat ⁊ nõ alterat̃: ⁊
hec rñſio alludit tractatui huic de potentijs aie. Scdo
Solo 2°. ſuſtinendo: ꝙ de ipſo alito formalr: vt lr̃a ſonat: ſit ſer-
mo: dici pōt ꝙ hic eſt ſermo de alimento cocto: ⁊ nõ de
alimẽto nõ cocto: ⁊ ꝙ alimẽtũ coctũ non eſt ꝯrium: ſꝫ
ſile: vt in lr̃a dr̃: ⁊ tale nõ agit in alitũ. ¶ Et ſi inſtet̃: ꝙ
tale alimẽtũ ſic nõ agit: ita nec patit̃: ⁊ tñ i lr̃a dr̃: ꝙ pa-
tit̃ ⁊ nõ agit: dici pōt ꝙ alimẽtũ coctũ vere patit̃ ab eo
qõ alitur: qꝛ tranſmutatur in ſubam aliti: nõ tñ agit: qꝛ
nulla ꝯrietate opponit̃ illi. Nec eſt intelligendũ ſimi-
litudinis noie hic ſimilitudo cõpleta in actu: ſed ſimili-
tudo actu ꝓxima ꝑ remotioné ois indiſpoſitionis con-
trarie priuatiue ⁊ negatiue. Eſt. n. alimẽtũ coctũ id: qõ
ꝓxima potentia eſt: vt in ſubam nutribilis trãſeat: ⁊ p-
pterea ſic patit̃. ꝙ non agit. Unñ pꝫ rñſio ad rõné ⁊ ſen-
ſum: opꝫ ſiquidem agens repati: ſed nõ in oi ſtatu ſue
actionis. ſufficit. n. ꝙ in principio ⁊ medio actionis: dũ
. ſ. patiens ꝯriat̃: repatiat̃. Ad exemplũ vero de aqua ⁊
vino dicit̃: ꝙ in ꝓpoſito exẽplũ in hoc deſeruit: ꝙ vir-
tus nutritiua tandem deficit ſicut vinũ ex admixtiõe
aque: ſed hoc non eſt ex hoc: ꝙ alitũ patit̃ ex nutrimẽ-
to cocto: ſed ex hoc: ꝙ nutrimentũ retinet aliqd de nã-
mãe extranee: ex qua tranſiuit in ſubam aliti. hinc. n.
ꝓuenit: ꝙ anima non ita dñatur ſube noue: ſicut dep-
dite. ¶ Nec ex hoc mihi imponas: ꝙ ſentiã nunꝙ nu-
trimentũ trãſire in ſubam plene ſubiectã ⁊ cõformem
aie. hoc. n. non ſequit̃ ex dictis meis: ſed hoc ſolũ: ꝙ qñ
nãliter alitũ debilitat̃: nõ debilitat̃ ex paſſiõe a nutri-
mẽto cocto: ſed ex extraneitate eius quꝫ eſt ex parte
alimenti. radix. n. debilitationis eſt ipſe nãlis vigor de-
clinans: hꝫ. n. certam periodũ. Et hec expoſitio tracta-
tui huic conſonat: ⁊ verbis. Tractatui qdé. qm̃ ſic de ꝓ-
pria actione aie: ⁊ paſſione alimẽti: qua. ſ. tranſit in ali-
tũ aiatum eſt ſermo. Uerbis aũt qm̃ ſic non ſuperflue
in littera excipit̃ mutatio ex ocio in actuꝫ. Sed innuit
exceptio hec: ꝙ aia vegetatiua etiam in nutritionis ꝓ-
pria actione mutatur de ocio in operationem. nõ. n. cõ-
tinue tranſmutat alimentũ in ſubam aliti. Quia conti-
nue elemẽtares ſue qualitates aliqd faciãt. Et qꝛ atteſta-
tur hec littera doctrine ſuperius date in declaratione
quõ vlr aia eſt actus primus: ideo notabis eam.
¶ Circa diffinitionem alimenti vt nutrit ⁊ auget aduerte noui- Tex. 47.
tie: ꝙ nõ eſt ſermo de ſuba ⁊ quantitate ipſius alimenti: ſꝫ
de ſuba ⁊ quantitate aiati. ita q̃ alimentũ in quãtũ ē in potẽ-
tia ad ſubam aliti: eſt alimẽtũ: in quãtũ vero eſt in poten-
tia ad quantitaté ꝑfectã ipſi⁹ aliti: eſt augumẽtatiuũ: nõ. n.
fit augumẽtũ ꝑ additioné quanti ad quantũ: ſed extẽſionem
pexiſtẽtis quanti aiati: vt in p° de gñone ꝓpo tractatũ dr̃.
¶ Circa differentiam inter nutritiuam ⁊ generatiuam Tex. 47.
caueas fallaris a neſcientibus diſcernere obiecta eaꝝ:
ꝓpterea qꝛ ambe generãt carnes: oſſa: ⁊ neruos. in pri-
ma. n. eſt ex littera differentia: qm̃ generatiua hꝫ ꝓ ob-
iecto totum aiatuꝫ primo. nutritiua aũt primo partes
reſpicit. nutritiua. n. qꝛ ſupponit totũ eſſe: ad ſaluteꝫ to-
tius mediantibus partibus intendit: generatiua primo
ipm totũ reſpicit: qõ eniꝫ primo generat̃. ē ipꝫ totũ ſup-
poſitũ: qõ aũt p° nutritione fit. ptes ſunt. quia ſingule.
¶ Circa rõnem prime anime aduerte nouitie: ꝙ queád- Tex. 49.
modũ vniuerſaliter illa ꝓpoſitio ſecũdi de celo tex. 17.
vnumquodqꝫ. cuius eſt opus eſt. propter ſuam oꝑatio-
nem. non ſic intelligit̃: ꝙ res ordinetur in ꝓpriam ope-
rationem tanꝙ in alium finé. ſed ſic ꝙ res ordinat̃ tã-
ꝙ in finē intrinſecũ in hoc: quod eſt eſſe perfectuꝫ ſua
operatiõe. ita ꝙ aia intellectiua nõ eſt ꝓpter intellige-
re: ſed eſt vt ipa ſit intelligens actu. ita anima prima. i.
vegetatiua non eſt ꝓpter generare: ſed ea ratione gene-
ratio eſt finis ei⁹. qꝛ finis anime huiuſmodi eſt: vt non
ſolũ in ſe ſit: ſed vt ſit generans: qm̃ ꝑ hoc hꝫ vt ſit ſem-
per modo: quo pōt. vt ſupra dcm̃ fuit. Et hoc inſinuauit
Ariſtoteles vtens preterito tpe generatione dicens. ꝙ
finis eius eſt generaſſe: quale ipſum eſt. i. ipſum iam ex
ſua virtute habere alterum ſe. quo perpetuatur.
¶ Circa calcem capituli. vbi quo alitur diſtinguit̃. ſicut Tex. 50.
⁊ quo gubernatur. Dubiũ eſt: qꝛ falſum videt̃ illa duo
differre in hoc. qõ vnũ eſt mouẽs motũ aliud mouẽs ſo-
lũ. manus. n. mouet themoneꝫ mota. vt manifeſte pꝫ.
¶ Ad hoc breuiter dr̃. ꝙ hic nõ eſt ſermo de motu quo-
modolibet: ſed de motu ab extrinſeco. ⁊ dicitur ꝙ the-
mo mouet nauem. motus a manu motione ab extrin-
ſeco. manus autem mouet quidem extrinſece themo-
nem. ſed ipſa a nullo extrinſece mouet̃. qm̃ eſt organũ
coniunctũ principalis motoris. ⁊ hoc erat ad ꝓpoſituꝫ
Ariſtotelis volentis. ꝙ alimentum eſt organum ſepa-
ratum ad nutritionem. calor eſt organum coniunctũ.
qm̃ eſt coniunctum inſtrumentum anime. eſt eniꝫ de
compoſitione animalis. Et alimentum quidem nõ co-
ctum motum motu alterationis a calore. mouet ſimi-
liter motu alterationis corpus nutriendum. vt pꝫ in al-
teratione: quam patimur a cibis. Calidum autem. i. il-
la pars: qua aia agit. alterat tñ. vt dixim⁹. Ex ſupra di-
ctis enim apparet. ꝙ littera hec nõ pōt intelligi de ali-
mẽto cocto. qm̃ de illo eſt dcm̃. ꝙ nõ mouet. ſed moue-
tur tñ. ⁊ hoc littera ipſa teſtat̃. que ꝓbat caloré eſſe or-
ganum anime. qꝛ cibus decoctione eget.

¶ De ſenſibus in cōi. Capl'm .V.

Com.51. DEterminatis aūt his dicamus
cōiter de omni ſenſu. Senſus
aūt in moueri aliqd ꝛ pati acci-
dit: ſicut dcm̄ eſt: vr̄. n. quedaꝫ
alteratio eſſe. Aiunt aūt qdā ꝛ
ſimile a ſimili pati. Hoc aūt qūo poſ'e: aut i-
poſſibile dcm̄ eſt in vniuerſalibus rōnib⁹ de
Com.52. agere ꝛ pati. ¶ Hꝫ aūt dubitationem ꝑpter
qd ſenſuū ipſoꝝ non fit ſenſus: ꝛ quare ſine
his: que ſunt extra nō faciūt ſenſum in exn̄te
igne: ꝛ terra: ꝛ aliīs elemētis: quoꝝ ē ſenſus
ꝑ ſe: aut ſm accn̄s his. Manifeſtū igiť ē: ꝙ
ſenſitiuū nō eſt actu: ſed potētia tm̄. Vn̄ nō
ſentiunt: ſicut combuſtibile nō cōburiť ipm
a ſeipſo ſine cōbuſtiuo. Cōbureret. n. ſeipm
Com.53. ꝛ nihil indigeret actu ignē eē. ¶ Qm̄ auteꝫ
ſentire dicimus dupl'r. Potentia. n. audiēs
ꝛ videns audire ꝛ videre dicimus: ꝛ ſi for
te dormiens: ꝛ qꝺ iam operās: dupl'r vtiqꝫ
diceť ꝛ ſenſus: hic qdē ſicut potentia: ille ve
ro ſicut actu. Simil'r aūt ꝛ ſentire qꝺqꝫ po
Com.54 tentia ens: ꝛ quod actu. ¶ Primū quidem
igitur tanq̄ ſit idem pati ꝛ moueri: ꝛ agere
ꝛ mouere dicimus. Et nāqꝫ motus ē actus
qdam: impfectus tm̄ ſicut in aliīs dictuꝫ eſt.
Omnia aūt patiunť ꝛ mouenť ab actiuo ꝛ
actu ente. Vnde eſt qdem tanq̄ a ſimili pa-
ti. eſt aūt vt a diſſimili: ſicut diximus: patiť q
dem. n. quod diſſimile: paſſum aūt ſimile ē.
Com.55. ¶ Dicendū aūt ꝛ de potentia ꝛ actu ē. Nūc
.n. ſimpl'r dicimus que habemus de ipſis.
Eſt quideꝫ. n. ſicut ſciens aliquid: ſicut ſi di
camus hoiem: qm̄ homo ſcientium ꝛ habē
tium ſcientiam. Eſt aūt ſicut iā dicimus ſciē
tem habētem grāmaticam. vterqꝫ aūt hoꝝ
nō eodē modo poſſibilis eſt. Sed hic quidē
qm̄ genus huiuſmodi: ꝛ materia eſt: ille au
tē qꝛ volens poſſibilis eſt cōſiderare: niſi ali
Com.56. qd ꝓhibeat exterius. ¶ Jam autem conſide
rans actu ens per ſe ꝛ proprie ſciens hāc lit-
teram. A. Ambo quidem igitur primi ſꝫ po
tentiam ſcientes ſunt. Sed hic quideꝫ ꝑ do
ctrinam alteratus eſt: ꝛ multotiens ex cōtra
rio mutatus habitu: hic aūt ex eo ꝙ hꝫ ſenſū
aut grāmaticā non aget autem in agere alio
Com.57. mō. ¶ Non eſt aūt ſimpl'r neqꝫ agere: neqꝫ
pati: ſed aliud quidem corruptio quedam a
contrario: aliud aūt ſalus magis eſt qꝺ potē
tia ab eo: quod ē actu. Et ſimili ſic: ſicut po-
tentia ſe hꝫ ad actum. Speculans. n. fit hn̄s
ſciam: qꝺ vere aut non eſt alterari. Jn ipſuꝫ
enim additio eſt ꝛ in actum: aut alterum ge
nus alterationis eſt. ¶ Vnde non bene hēt Com.58.
dicere ſapientē: cuꝫ ſapiat alterari: ſicut nec
edificatorem cū edificat. Jn actum quidem
igitur ducens ex potentia ente ſm intellige-
re ꝛ ſapere non doctrinam: ſed alteram ha-
bere denominationē iuſtum eſt. Ex potētia
aūt ente adiſcens: ꝛ accipiens ſcientiam ab
actu ente ꝛ didaſcalo: aut neqꝫ pati dicēdū:
ſicut dictum eſt: aut duos eſſe modos alte-
rationis: ꝛ eam que in priuatiuas diſpoſitio
nes mutationem: ꝛ eam que in habitum ꝛ
nām. ¶ Senſitiui aūt prima qdeꝫ mutatio Com.59.
fit a generante. Cū aūt generatū ē: hꝫ iam ſi
cut ſciaꝫ ꝛ ſentire: qꝺ aūt ſm actū. ſimil'r dr̄
ipſi conſiderare. Differt aūt qꝛ hmōi actiua
operationis extra ſunt viſibile ꝛ audibile. Si-
militer aūt ꝛ reliqua ſenſibilium. ¶ Cā aūt Com.60.
qm̄ ſingularium qdē ſm actū ſenſus. Sciē-
tia aūt vniuerſalium. Hec. n. in ipſa quodā-
modo ſunt aīa: vnde intelligere i ipſa eſt: cū
velit. Sentire aūt nō eſt in ipſa. Neceſſariū
eſt aūt eſſe ſenſibile. Simil'r aūt ꝛ hoc ſe hꝫ
in ſcientiīs ſenſibiliū: ꝛ ꝑꝑ eandē cām: qꝛ ſen
ſibilia ſingulariū ſunt ꝛ exterioꝝ. Sꝫ de his
quidem certificare tempus fiet: ꝛ in rurſuꝫ.
¶ Nūc aūt tm̄ ſit diffinitū: qm̄ cuꝫ non ſim Com.61.
pliciter ſit qꝺ potentia dr̄: ſed aliud quideꝫ:
ſicut ſi dicamus pueꝝ poſſe militare. Aliud
aūt ſicut in etate exiſtentē: ſic ſe hꝫ ſenſitiuū.
¶ Qm̄ aūt innominata eſt ipſoꝝ differētia. Com.62.
Determinatū ē aūt de his qm̄ altera: ꝛ qūo
altera: vti neceſſe ē ipſo pati ꝛ alterari tanq̄
ꝓpriīs nominibus: ſenſitiuum aūt potentia
eſt quale iam actu ſenſibile: ſicut dictuꝫ eſt:
patiť qdem igitur nō ſimile ens: paſſum aūt
aſſimilatum eſt: ꝛ eſt quale illud.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

SEntire in moueri aliqd ꝛ pati accidit: decla- p⁹ ſuppō
rať: qꝛ alteratio quedam videť eſſe.
¶ Aiunt quidam ſimile a ſimili pati. 2ª
¶ Senſitiuū nō eſt actu: ſed potētia tm̄: ꝓ- p⁹ ꝯclo.
bať a poſteriori. Tū qꝛ ſi ſenſus ꝯſtat ex ſen
ſibilibus: inſolubilis eſt qō: quare ſenſus nō ſentiūtur:
ꝛ quare abſqꝫ his: que ſunt extra nō ſentianť: que ſunt
intus. Tū qꝛ ſic dr̄ hoꝝ ratio. Declaratur vtrūqꝫ exem
plo combuſtibilis: ꝛ primo ſecundum: qꝛ combuſtibile
nō comburiť ipſum a ſe ſine combuſtiuo. deinde pri-
mum: qꝛ ſi combuſtiui naturam actu haberet: combu
reret ſeipſum nec indigeret igne.

¶ Tam

2ª ʒ ¶ Tam ſenſus quam ſentire dupliciter dicitur .ſ. potentia et actu: declaratur primo a poſteriori diſtinctio: quia et potentem audire etiam ſi dormiat audire dicimus: et eum qui eſt preſentialiter audit: deinde rationabilitas ſecundi membri quia pati et moueri dicimus in actu: quaſi idem eſt ipſi agere et mouere: probatur: quia motus eſt actus quidam quamuis imperfectus.

3ª ʒ ¶ Pati eſt vt a ſimili et vt a diſſimili: declaratur: quia patitur diſſimile: paſſum autem ſimile eſt: probatur: quia omnia patiuntur et mouentur ab actiuo et ente in actu.

Diſtinctio ¶ Potentia dupliciter dicitur. primo ſicut homo dicitur ſciens: ſecundo ſicut habens grammaticam dicitur ſciens: actus vero dicitur ſicut iam conſiderans.

Differunt ¶ Differunt primi duo modi ſecundum potentiam dupliciter. Primo in modo potentie: quia ille genus et materia eſt: hic autem volens poteſt conſiderare: niſi aliquid prohibeat extra. Secundo in modo reductionis ad actum: quia ille per doctrinam alteratur: et multotiens ex contrario mutatur habitu. hic autem alio modo ex non vſu eius: quod habet in vſum illius.

Diſtinctio ¶ Agere et pati eſt dupliciter: aliud corruptio a contrario: aliud ſalus eius: quod in potentia ab actu et ſimili ſic ſicut potentia ſe habet ad actum.

4ª ʒ ¶ Quum habens ſcientiam fit ſpeculans: aut non eſt alteratio: aut alterum genus alterationis: probatur a priori: quia in ipſum fit additio ad actum.

1ᵐ correlarium. ¶ Non bene habet dicere ſapientem: quum ſapiat alterari: ſicut nec edificatorem quum edificat.

2ᵐ ¶ Mutatio ex ſapiente in ſapere non doctrina: ſed alio nomine appellanda eſt.

5ª ʒ ¶ Quum addiſcens accipit ſcientiam ab actu ente et magiſtro: aut non eſt ibi pati: aut due ſunt alterationes: altera in priuatiuas diſpoſitiones. altera in habitum et naturam.

6ª ʒ ¶ Senſitiui prima mutatio eſt a generante: genitum vero eſt ſicut habens ſciam: quum autem ſentit eſt ſicut conſiderans. Differt tamen primo: quia actiua ſenſationis ſunt extra: actiua vero ſpeculationis ſunt intus: et huius cauſa eſt: quia ſenſus in actu eſt ſingularium: ſcientia vero vniuerſalium. Ex hoc differunt ſecundo: quia intelligere eſt in ipſa anima: ſentire autem non: ſed requiritur ſenſibile: et ſimiliter ſcientia ſenſibilium propter eandem cauſam: ſcilicet quia ſenſibilia ſunt ſingularia extra.

Epilogus et ratio dictorum. ¶ Senſitiuum in potentia dicitur dupliciter: et ſicut puer dicitur potens militare: et ſicut in etate perfecta dicitur potens militare. Et in horum differentijs oportet vti pati et alterari tanquam proprijs nominibus. Declaratur hoc: quia eorum differentie innominate ſunt: et ſecundum conditiones paſſionis et alterationis notificantur: quia ſenſitiuum eſt in potentia quale eſt actu ipſum ſenſibile: et antequam ab illo actuetur eſt diſſimile: paſſum autem eſt ſimile: et tale quale ipſum ſenſibile.

¶ Series autem hec eſt.

Attendens in hoc capitulo determinare de natura ſenſus in communi quattuor facit. Primo oſtendit ſenſum eſſe in potentia paſſiua prima concluſione premiſſis duabus ſuppoſitionibus. Secundo oſtendit ſenſum eſſe quandoque in actu 2ª et 3ª concluſione. Tertio oſtendit quomodo ſenſus reducatur de potentia ad actum tali ordine: primo diſtinguit tres ſtatus inter potentiam et actum aſſumens pro exemplo in ſciente: et aſſignat differentiam duplicem inter duos ſtatus potentie: ſcilicet in modo potentie: et in modo quo mutantur de potentia ad actum: et ſtatim diſtincta paſſione: oſtendit 4ª concluſione cum ſuis correlarijs et quinta: quod neutra mutatio eſt paſſio aut alteratio. Et ſic demum ſexta concluſione applicat predictos ſtatus ad ſenſitiuum inferens differentiam inter ſenſitiuum et ſcientem. Quarto epilogando reddit rationem et dictorum et vocabulorum: quibus vti cogimur.

¶ Circa primam concluſionem aduerte diligenter: quod vis rationis Ariſtote. conſiſtit non in hac conditionali. ſi .a. eſſet actiuum ageret in ſeipſum: neque in hac ſi .a. eſſet actiuum actione immanente ageret in ſeipſum: ſeu terminaretur ad ſeipſum. vt quidam videntur exponere: ſed conſiſtit in hac conditionali: ſi patiens eſſet actiuum: idem a ſeipſo pateretur: que quidem conditionalis eſt vera tam de actione immanente. vt preſertim quam tranſeunte: vt in textu dicitur de combuſtibili: quod ſi eſſet combuſtiuum a ſeipſo combureretur. Fundatur autem veritas huius conditionalis: quia in antecedente aſſumuntur duo .ſ. quod .a. ſit patiens tali paſſione: et quod idem ſit agens: et ex eo quod agens ſequitur quod ageret: et ex eo quod patiens ſequitur quod pateretur: et quia conſequens eſt impoſſibile apud Ariſt. vtpote implicans contradictoria: non enim etiam antecedens implicat contradictionem: fundatur ergo proceſſus ille ſuper conditionali neceſſaria: cuius tam antecedens quam conſequens eſt impoſſibile: et hoc eſt ſollicite notandum: quia multos latuiſſe videtur locus iſte. Tex. 52.

¶ Circa eandem concluſionem aduerte quod Auerroys .52. et .54. notauit hoc principium traditum hic ab Ariſto. quod eſt fundamentum ad inueſtigandas ceteras virtutes anime. et prima differentia inter ſenſum et vegetatiuum etc. Fundamentum quidem: quia ſi aliter non poteſt ſolui queſtio: cur ſenſus non ſentit ſeipſum etc. et non percipere ſeipſum ſit commune omni ſenſitiue virtuti: et non cognoſcere abſque adueniente ab extra obiecto ſit etiam commune intellectui vt inferius patebit in tertio huius: et aliqualiter in hoc capitulo innuitur in textu .60. conſequens eſt quod quelibet noſtra vis cognoſcitiua ſiue ſenſitiua ſiue intellectiua ſi non ſit actu ſuum obiectum in actu: ſed in potentia: ac per hoc ſit virtus paſſiua. ſi .n. eſſet actu ſecundum ſui obiectum in actu naturam. vt in textu dicitur: non poſſet reddi ratio quare viſus non eſſet actu viſibilis: et auditus audibilis: et intellectus intelligibilis: nec rurſus quare viſus abſque viſibili extrinſeco non videt: et intellectus abſque intelligibili ex ſenſibus oblato non intelligit. Differentia autem prima eſt: quia ex hoc quod nutritiue et ſenſitiue partis virtutes differunt per actiuum et paſſiuum: que ſunt generaliſſime differentie virtutum: omnes virtutes vegetatiue ſunt actiue. ſenſitiue autem perceptiue ſunt paſſiue: et ſimiliter intellectus.

¶ Circa verba illa in ſexta concluſione poſita .ſ. quod ſcientia ſenſibilium non poteſt exire in actum ſine exteriori ſenſibili: dubium eſt: quia aut falſum dicitur: aut vanum. Falſum quidem ſi de ſingulari extrinſeco in ſeipſo loquitur: quoniam conſtat: quod habens ſcientiam de roſis: conſiderat ſecundum eam roſa nulla exiſtente. Vanum autem ſi de ſingulari in fantaſia loquitur: quia hoc commune quum ſit omni noſtre ſcientie: eo quod ſine fantaſmate nihil intelligit anima: ſuperflue dictum eſt de ſcientia ſenſibilium. Tex. 60.

¶ Ad hoc dicitur: quod per ſcientiam ſenſibilium poſſumus intelligere ipſum ſcientificum habitum de ſenſibilibus. Et ſic non facile ſaluatur illa littera: niſi forte dicendo: quod quia adhuc non erat deciſum. immo apud multos adhuc dubitatur quod opus ſit fantaſmate in vſu ſcientiarum: et precipue de intelligibilibus rebus. ideo Ariſto. de ſcientijs ſenſibilium affirmauit tanquam de notioribus. vt tamen ſic poſterius certificandam dimiſerit. ¶ Sed quia littera dicit: quod hoc eſt propter eandem cauſam: que militat in ſenſu: quia .ſ. eſt circa ſingularia extrinſeca: et ſcientia omnis eſt de vniuerſalibus. ideo melius iudicio meo ſequendo Themiſtium dicitur: quod per ſcientiam ſenſibilium intendit habitum intellectualem: qui vocatur ars: que Solo pª.

Solo alia Themiſtij 2º de anima. cap. 22.

qꝛ̄ circa ſingularia extrinſeca verſatur non poteſt exi
re in actum niſi adſint hec ligna: h' lapides ⁊c̄.
¶ Circa principalem materiã huius capituli: qḋ eſt pͥn
cipium partis ſenſitiue dubiũ occurrit arduũ: an ſen-
ſus ſit potentia ad actum primũ ⁊ ſcḋm: an ad actum
ſcḋm tantũ. Hec queſtio eſt difficilis in doctrina Ariſto.
⁊ in ſe. Apud Ariſto. quidem qꝛ̄ expreſſe ipſe hic ponit
differentiã inter ſenſum ⁊ intellectum nudum in hoc
ꝙ intellectus nudus eſt in potentia ad duas mutatio-
nes: altera ad actum primũ .i. ſcientiã: altera ad actum
ſcḋm .i. conſiderare: ſenſus autem iã productus eſt in
potentia ad vnam tñ mutationem .i. ad actum ſcḋm:
vult enim ꝙ prima mutatio in ſenſu fiat a generante.
ita ꝙ ſenſus genitus ſit ſicut ſcientia: ⁊ ſic apud ipſum
ſenſus non eſt niſi in potentia ad actũ ſcḋm. Verũtamẽ
in hoc capitulo dicit: ꝙ ſenſus eſt in potentia ad formã
ſeu ſpẽm ſui obiecti: alioquin ſentiret ſine extrinſeco ſen
ſibili: ⁊ vniuerſaliter vt infra tex. 121. dicet: ſenſus eſt ſu
ſceptiuus ſpecierũ ſine materia: ⁊ ſic apud ipſum ſen-
ſus ponitur in potentia non ſolum ad operationeꝫ: ſed
ad formam. ¶ In ſe vero occulta eſt queſtio hec: qꝛ̄
in ſenſu apparent conditiones tres: quibus diſtinguit
potentia ad actum primum a potentia ad actũ ſcḋm.
Prima eſt que modo tacta eſt .ſ. eſſe in potentia nõ ſo
lum ad operationem: ſed ad formã: que eſt operationis
principium. Secunda eſt egere extrinſeco motore per
ſe reductiuo ipſius de potentia ad actũ. Tertia eſt nõ
poſſe per ſeipſum ſtatim operari deductis impedimẽ-
tis. In his enim tribus he due potentie differunt: ſciẽs
nanqꝫ ⁊ neſciens ita ſe habent: ꝙ ſciens ad ſolam con-
ſiderationem potentiam habet: neſciẽs vero eſt in po-
tentia non ſolum ad conſiderare: ſed ad ſcientiam: ⁊ ſi-
militer ſciens non eget extrinſeco motore vt conſide-
ret: neſciens aũt eget magiſtro intus vel extra. Sciens
quoqꝫ poteſt quum vult conſiderare niſi impediatur:
neſciens vero nõ. Manifeſte aũt apparet ſenſui cõue
nire prefatas neſcientis conditiones: quia viſus ſit in
potentia ad ſpẽm coloris: ⁊ non ſolum ad viſionem. ⁊
egeat colorato ſeu lucido motiuo eius per ſe: ⁊ nõ poſ-
ſit per ſeipſum animal videre deductis omnibus impe-
dimentis. Et confirmari hec poſſunt auctoritate ipſi'
Ariſto. hic ⁊ 8° phyſi. tex. 32. vbi de hac tertia cõditio-
ne loquẽs dicit: ꝙ ſimiliter ſe habet in phyſicis. ¶ Ex
oppoſito vero apparet vna conditio: que menteꝫ meã
flectit ⁊ trahit ad ſe .ſ. eſſe in potentia tñ ad actuꝫ per
modum vigilie. ¶ Ad cuius euidentiam ſcito: ꝙ quũ
potentia innoteſcat per actum: qualis eſt actus poſſibi
lis alicui: talis eſt natura potentie in illo perfectibili.
Si enim actus poſſibilis haberi eſt actus primus: po-
tentia ad illũ erit potentia: que vocatur a multis eſſen
tialis. Si autem eſt actus ſecundus: potentia ad illum
erit potentia: que vocat̃ accidentalis. Conſtat auteꝫ ꝙ
actus: ad quem eſt in potentia ſenſus: non eſt actus vt
ſomnus: ſed actus vt vigilia: ac per hoc non eſt actus
primus: ſed ſecundus. ergo potentia ſenſus nõ eſt potẽ
tia ad actum primum: ſeu potentia eſſentialis: ſed po-
tentia accidentalis: ſeu ad actuꝫ ſcḋm. Hec rõ ad ſui cla-
ram perceptionem exigit duo pͥmo memorãda doctrine
ſupra habite in principio hui' ſecundi. tex. 2°. ſ. ꝙ apud
Ariſto. actus primus ⁊ ſecundus non cõuertuntur cuꝫ
forma ⁊ operatione: ſed cum forma per modum ſom-
ni ⁊ vigilie: paruus enim error in illo principio creuiſſe
fatis in hac queſtione videtur.
¶ Secundo aduertendum: ꝙ par eſt ratio de operatio-
ne ⁊ forma per modum vigilie. nihil enĩ refert quo ad
actum ⁊ potentiam habere operationem ⁊ habere for
mam per modum vigilie. actu .n. operans indifferẽter
dicitur tam nunc operans q̃ꝫ nunc habens formã per
modum operantis: ⁊ ſimiliter pari potentia potens ꝺ di-
citur: cui ſolum deeſt operari: ⁊ cui ſolum deeſt forma
per modum vigilie: vt noſter continuus ſermo te ſtat̃
de parte ſenſitiua interiori. Quum .n. diſtincta ſint or-
gana virtutis apprehenſiue ⁊ ꝯſeruatiue: nihilominus
poſſe imaginari: aut cogitare pari rõne dicim' ac ſi in
ipſis apprehenſiuis viribus ſpecies per moduꝫ ſomni
haberent̃: ⁊ eſſent ſolum in potentia ad operationem.
Quum tñ conſtanter teneamus: ꝙ conſeruatis ſpẽbus
in alijs theſauris apprehenſiue ſunt in potẽtia ad ſpẽs
per modum vigilie tñ: pari aũt exiſtente rõne de ope
ratione ⁊ forma per modum vigilie quo ad naturam
actus neceſſe eſt parem quoqꝫ eſſe rõnem potentie ad
operationem ⁊ ad formam per moduꝫ vigilie: ⁊ ſic di-
ſtinctio huiuſmodi potentiarum ex diuerſitate actuũ
non quacunqꝫ: ſed ea tantũ: que ſecat actum in actum
per modum ſomni ⁊ vigilie ꝯſiderãda iudicãdaqꝫ eſt.
¶ Preter hanc autem rõnem ex conditione actuũ acce
dit ⁊ alia ratio ex vnitate mutationis. Vbicunqꝫ eniꝫ
eſt duplex potentia .ſ. ad actum primuꝫ ⁊ ſcḋm. ibi eſt
duplex mutatio: altera de potentia ad actum primum
vt ad ſcientiam: altera ad actum ſcḋm vt ad cõſiderare:
ſed ſenſu iaꝫ genito nõ reſtat niſi vna mutatio .ſ. vt ad
conſiderare. ergo in ſenſu iam genito nõ eſt potẽtia ni-
ſi ad actum ſcḋm: maior eſt per ſe nota: minor vero ⁊ ab
Ariſto. expreſſe habet̃ in littera: duꝫ pͥma mutatio ſen
ſitiui a generante: ſcḋa aũt ab obiecto fieri dicit̃. Et quiꝫ
quid ſit ſentire patebit: manifeſtior erit. ¶ Ad hãc tñ
rõnem a modernis de ſenſu loquentibus more nãe re
ſponderi põt: ꝙ in ſenſu iam genito reſtat duplex mu-
tatio diſtincta tantum ordine nãe nõ temporis: ⁊ pͥma
quidem fit ab obiecto ⁊ terminatur ad ſpecieꝫ: qua ſen
ſus fit ſimilis ſenſibili: ſecũda aũt fit ab aĩa ⁊ termi-
natur ad ipſam ſenſationem: qua ſenſus eſt formaliter
ſentiẽs. Vtriuſqꝫ ſiquidẽ meminit Ariſto. prime qui-
dem in hoc capitulo: ſecunde aũt ſuperius in capitulo
4° tex. 37. vbi dixit animam eſſe cãm efficientem al-
terationis: que eſt ſcḋm ſenſuꝫ. ¶ Sed hec reſponſio in
primis ꝯtradicit Ariſto. hoc in loco expreſſe vnam tñ
mutationem: ⁊ eam ad actuꝫ ſcḋm tñ ponentẽ in ſen-
ſu genito. Deinde errat in radice duꝫ nõ diſtinguit in-
ter naturam ⁊ animã. Vt .n. quum ex ꝓpoſito tracta-
bitur patebit: longe altior eſt conditio cognoſcẽtis ani
me q̃ꝫ illud in qḋ natura ducit. Unde nõ eſt putandũ
ꝙ ſpecies ſenſibilis ⁊ ſenſatio ſint ſic duo entia vt dẽt
duo eſſe: ſed ſe habent vt forma ⁊ eẽ forme: vt albedo
⁊ eſſe album. ita ꝙ nihil aliud eſt videre q̃ꝫ eſſe ſpẽi vi
ſibilis in viſu formaliter loquendo in genere cognoſci
bili ⁊ cognoſcitiui: ⁊ non ſcḋm cõmunem entium rõnẽ: ⁊
propterea ſicut eadem eſt mutatio ad albedinẽ ⁊ eſſe
album. ita eadem eſt mutatio ad ſpeciem viſibilem ⁊
videre. Et qꝛ̄ hec via eſt ſubtilior: altior ⁊ rationabi-
lior: ideo hanc ſequamur ſequẽdo Ariſto. dicentes cũ
eo: ꝙ ſenſus ea ſola ratione dicit̃ in potẽtia: qꝛ põt ope
rari: ſicut ſciens: qꝛ poteſt cõſiderare. ¶ Et ad euiden-
tem perceptionem ſolutionum ⁊ doctrine huius ſcito
ꝙ potentia ad actum ſcḋm in ſcientia aliquid hꝫ tanq̃ꝫ
conſtitutiuum ipſius in tali medio gradu inter poten-
tiaꝫ ⁊ actum: ⁊ aliquid hꝫ annexum non per ſe ⁊ for-
maliter ſpectans ad talem rõnem potentie medie: ſed
ratione mãe: puta quia eſt in tali re. Et propterea cau-
tum eſſe opꝫ in diſcernendo ⁊ applicando conditiones
huiuſmodi

huiuſmodi potentie ad ſenſum. Habet enī ſciens geometriā vim quādā ad ↄſiderandū geometricalia: quã anteq̃ ſciret carebat: ⁊ per talem vim factus eſt in potentia ꝓxima ad conſiderandum geometricalia: quũ prius eſſet in pura potentia. Habet ⁊ ſciens ꝑſentiā habitualem geometricalium: qm̄ factus eſt ſingula eoꝝ vt in tertio huius tex. 8. Ariſto. dicet. Habet ⁊ ſciēs ex hoc: ꝙ non eget extrinſeco motore: vt actualiter conſideret: ⁊ etiam vt poſſit quū vult conſiderare deductis impedimētis. Sed ꝑma tm̄ ↄditio ſpectat formaliter ⁊ per ſe ad nām potentie medie: reliqua vo rōne mãe: ſeu rei talis ãnexa ſunt. Et ꝓpterea ꝑnceps philoſophoruȝ tex. 59. ⁊. 60. in littera dixit: ꝙ ꝓportionalis ſimilitudo inter ſciam ⁊ ſenſum ſtat cum differentia eorum quo ad habitualē ꝑſentiam obiecti: ⁊ quo ad indigētiã extrinſeci actiui: ⁊ quo ad poſſe ad libitum operari. Et vt perciperes: ꝙ ſimilitudo ꝓportionalis ↄſiſtit in illa ſubdidit tex. 61. ꝙ in tm̄ hoc dictum eſt: vt ſcias ꝙ potentia ſenſus eſt. vt iuuenis potentia: non pueri ad pugnandum: vbi manifeſte docet: ꝙ potentia hec media conſiſtit in vi quadam ad operanduȝ: ad quā ex pura potentia peruentū eſt. ⁊ talis potētia eſt ſenſus. ¶ Et ex his pȝ oīum obiectionū ſolutio. potentia. n. ad operationem ⁊ formā per modum vigilie nō eſt ↄditio potentie ad actum ꝑmū: ſed ſm̄ tantū: egere quoq̃ motore: ⁊ nō egere: ⁊ ſimiliter poſſe per ſeipſuȝ ſolū operari ⁊ non poſſe: non ſunt conditiones neceſſarie formaliter ad huiuſmodi potentiaȝ: ſed rōne rerū in qua ſunt q̃nq̃ ↄcomitanť. ¶ Et ſi ↄtra hoc inſteť: q2 hoc videť irrationabile: eo ꝙ vt. 8°. ꝑhicoꝝ tex. 32. manifeſtatur huiuſmodi potentia media eſt vniuerſalr talis: ꝙ non impedita ſtatim opať: ⁊ hoc taȝ in intellectu q̃ȝ in nã: vt ibi exꝑimiť de ſciēte igne ⁊ leui. Reſpondendū eſt ꝙ vt ex dictis patere iaȝ pōt. huiuſmodi potentia media ex ſua rōne videť hoc ſolū hr̄e: ꝙ q̄tū eſt ex parte vis potētis pōt ſtatim operari: ſed aliunde ꝓuenit: ꝙ vis potētie illius ſine quocūq̃ alio ſuā operationē habere nō poſſit. Quum. n. potētia ⁊ actus ſint cōditiōes rerū nō accidentales: ſed ſubſtãtiales: ↄñs eſt ꝙ iuxta rerū: in q̄bus ſunt: naturas modificētur. Et hinc eſt ꝙ potētia hec aliter in intellectu: aliter in ſenſu: aliter in nã nata eſt exire in actum. In nã nanq̃ modificať naturalitate: ⁊ propterea ab ipſo ſuo intrinſeco remotis impedimentis ſtatim exit in actum. vt pȝ in potentia leuis reſpectu eſſe ſurſum. natura. n. eſt ꝑncipiū eius in quo eſt ⁊c. In intellectu aūt modificať intellectualitate: ⁊ ꝓpterea nō ab ipſo intrinſeco ſuo per moduȝ nãe: ſed ab appetitu intellectiuo: qui eſt voluntas: deductis impedimentis ſtatim exit in actum: potētia. n. rōnalis a prohereſi determinať: ⁊ iō habitus eſt: quo quis operatur quū vult: ⁊ nō quum eſt abſolute. ¶ Ex his autē extremis cōiicere poſſumus medium: ꝙ. ſ. hec potētia in ſenſu modificať animalitate cum latitudine quadã manifeſta in parte ſenſitiua interiori ⁊ exteriori. ita vt in ſenſu exteriori: de quo eſt ſermo: quia eſt perceptiua anime vis ꝓpinquiſſima nãlibus paſſiuis: ipſa anime intentio ſine extrinſeco obiecto nō poſſit exire in actū. Ex hoc. n. ꝙ ſenſus eſt potētia infima animalis ipſas extrinſecas res pro obiectis hȝ: ⁊ ſic in ↄfinio nãlis animaliſq̃ paſſiui poſita: hoc de nãli paſſiuo retinet: vt ab extrinſeco opus ſit reduci in actū ſue perfectionis vltime. Et ſic apparere poteſt: ꝙ ⁊ quare ſtant hec duo ſimul. ſ. ꝙ poſſit ex parte vis potētis ſenſus exire in actū vt potētia media: ⁊ ꝙ q2 eſt infima aīe potentia: exigit actuationē ab extrinſeco. Sicut etiã ſcientia q2 eſt in intellectu: exigit motionem a voluntate.

¶ Ex his autē pȝ ſolutio queſtionis illius: an ſenſus ſit potentia pure paſſiua: iam. n. pȝ: ꝙ eſt potētia ſicut ſcia que nec eſt pure actiua: nec pure paſſiua. Qȝ eniȝ nō ſit pure actiua: pȝ ex hoc ꝙ perficiť recipiendo imanentē operationē ꝓpriã. potentia eniȝ qua ſciens diciť poſſe ↄſiderare: niſi eſſet aliqualiter paſſiua receptiua perfectionis: nō locareť in littera media inter puraȝ potentiam paſſiuam ⁊ vltimū actū. Qȝ aūt nō ſit pure paſſiua pȝ ex hoc: ꝙ actus quidã eſt: quo vim quãdam nos nactos experimur ad operandū: quū volumus. Unde in cōmen. 61. Auerroys expreſſe vult: ꝙ per hec omnia que Ariſto. de potentia ⁊ actu dixit: intendit ꝙ ſenſus non eſt pura ꝑparatio: ſed actus q̄dam ſicut ſcia. vt in littera exꝑmiť. Ex his quoq̃ pȝ q̃ȝ vana fantaſia laborauerint querentes ⁊ putantes dari ſenſum agentē: ita ꝙ ꝑter ſenſus recipiētes ſenſationes inueniant ſenſus cauſantes actiue ipſas ſenſationes: eo ꝙ idē nō poſſit eſſe per ſe actiuū ⁊ per ſe paſſiuū reſpectu eiuſdē per ſe effectus. Si. n. aduertiſſent textū Ariſto. ꝙ habēs ſenſum eſt in potentia nō ſicut intellect⁹ nudus: ſed ſicut ſciens: ⁊ aduertiſſent ꝙ huiuſmodi potētia eſt potētia media habens. ſ. aliquid actus: ⁊ ↄſter actiuitatis: ⁊ aliquid potentie: ⁊ ↄſter paſſibilitatis. vidiſſent non eſſe incōueniens idē reſpectu eiuſdē eſſe per ſe cām ⁊ actiue ⁊ paſſiue in huiuſmodi medijs entibus. Nō tm̄ hinc accipias: ꝙ totale actiuuȝ ſenſationis ſit ſenſus: qm̄ vt infra patebit in loco ꝓprio: ⁊ ex verbis Ariſtotelis habeť ſenſatio habet duas cauſas actiuas partiales: ſenſum. ſ. ⁊ ſenſibile extra. ꝙ enim anima mediante ſenſu efficiat ſenſationeȝ: patet ex capitulo. 4°. huius ſm̄ tex. 37. vbi dictum eſt. ꝙ anima eſt effectiua cauſa alterationis ſm̄ ſenſuȝ. Qȝ vero ſenſibile extrinſecū ſit cauſa actiua eiuſdem: in hac littera expreſſe diciť: quū ponitur differentia inter ſcientiam ⁊ ſenſum: ⁊ dicitur ꝙ actiua ſenſatiōis ſunt extra: vt viſibilia ⁊ audibilia. Quomodo autem hoc ſit: inferius patebit: nunc autē in tantum dictum ſit: ꝙ nō incōuenit. imo oportet in actionibus immanentibus idem eſſe per ſe actiuum: partiale tm̄ ⁊ per ſe paſſiuum reſpectu eiuſdem operationis immanētis. ¶ Et tu ſcito: ꝙ quattuor ſunt: que fallunt iſtos pauperes: duo cōmunia ⁊ duo ſpecialia. Primū cōmune eſt: ꝙ nō diſcernūt inter agens actione media: ⁊ agens ſine vlla actione media: quũ tamē diffinitiones potentie actiue ⁊ paſſiue: ⁊ alia huiuſmodi in ꝑmis habeant locum ⁊ non in ſecundis: in quibus ſola naturalis reſultatio: ſeu ſequela huius ab hoc inuenitur. vt patet de ſubiecto ⁊ paſſione. Secundum quoq̃ cōmune eſt: ꝙ vniformiter loquũtur de immanentibus ⁊ tranſeuntibus: diſtinguunt eniȝ vtrobiq̃ actiones ⁊ paſſiones non aduertentes: ꝙ immanentes actiones grãmatice tantum vocantur actiones: ſm̄ rē enim ſunt operationes: que in rei veritate ſunt quedã qualitates. Primuȝ vero ſpeciale eſt: quod de ſenſu in actu ſecundo inquirunt ⁊ iudicant per modum nature: quum plus diſtent q̃ȝ celum ⁊ terra: ⁊ hanc communem cecitatem in hoc ſecundo libro conabor auferre. Secundum aūt ſpeciale eſt: ꝙ ſpeciem ſenſibilē ⁊ ſentire diſtinguūt in duos per ſe effectus neſcientes ſpēm ſenſibilem in duobus generibus conſiderare. entiuȝ. ſ. ⁊ cognoſcibilium. Si enim hec aduerterent: qui philoſophie vacant: veluti in altiori ſpecula poſiti: q̃ȝ imas haberent de anima cognoſcitiua ſententias: huiuſmodi homines viderent: eaſq̃ deſpicerent: indignaſq̃ diſcuſſione iudicarent.

¶De ſenſibili ⁊ obiecto viſus. Cap. VI.
Cōmē.63. Dicendū aūt eſt ſm vnūquēqꝫ
ſenſum de ſenſibilibus primo.
Dicit autē ſenſibile tripliciter:
quoꝝ duo quidē dicimus p ſe
ſentiri: vnum aūt ſm accidens.
Duoꝝ aūt aliud qdē ꝓpriū eſt
vniuſcuiuſqꝫ ſenſus. aliud āt cōmune oīuꝫ.
Dico aūt propriū quidē: qđ nō ꝯtingit alte-
ro ſenſu ſentiri: ⁊ circa qđ nō ꝯtingit errare:
vt viſus coloris: ⁊ audit⁹ ſoni: ⁊ guſtus hu
moris. Tactus autē plures hꝫ differentias.
Sed vnuſquiſqꝫ iudicat de his: ⁊ nō decipi
tur viſus: quoniaꝫ color: neqꝫ auditus: qm̄
ſonus: ſed quid eſt coloratū: aut vbi: aut qd
ſonans. Huiuſmodi qdē igit̄ dicunt̄ ꝓpria
Cōmē.64. vniuſcuiuſqꝫ. ¶Cōmunia aūt motus: qes
numerus: figura: magnitudo. hmōi eni nul
lius vnius ſunt ꝓpria: ſed cōmunia omni-
bus. Tactui enim motus aliquis ſenſibilis
⁊ viſui: per ſe quidem igitur ſunt ſenſibilia
Cōmē.65. hec. ¶Secundum accidens autem dicitur
ſenſibile: vt ſi album ſit Diarri filius ſecun-
dum accidens. etenim hoc ſentitur: quoniā
accidit albo hoc: quod ſentitur. vnde nihil
patitur ſecundum ꝙ huiuſmodi eſt a ſenſi-
bili. Senſibilium autem ſecundum ſe pro-
prie propria ſenſibilia ſunt: ⁊ ad que ſubſtā
Cōmē.66. tia apta nata ē vniuſcuiuſqꝫ ſenſus. ¶Cu-
ius quidem eſt viſus hoc eſt viſibile: viſibi-
le autem eſt color quidem: ⁊ ꝙ vere quideꝫ
eſt dicere. Innominatum autem contingit
eſſe. Manifeſtum autem erit ingredienti-
bus maxime. Viſibile enim eſt color: hoc
autem eſt in eo qđ ſm ſe viſibile: ſm ſe autē
non ratione: ſed quoniam in ſeipſo habet
Cōmē.67. cauſam eſſendi viſibile. ¶Omnis enim co
lor motiuus eſt eius: quod ſecundum actū
diaphani: ⁊ hec eſt ipſi⁹ natura. Unde qui-
dem non viſibile ſine lumine: ſed omnis eſt
cuiuſlibet color in lumine viſibilis. Ex quo
de lumine primo dicendū quid eſt. Eſt igit̄
Cōmē.68. aliquid diaphanum. ¶Diaphanum auteꝫ
dico quod eſt quidem viſibile: non aūt ſm
ſe viſibile: vt ſimpliciter eſt dicere: ſed pro-
pter extraneum colorem: huiuſmodi auteꝫ
eſt aer ⁊ aqua ⁊ multa ſolidorum. Non eni
ſm ꝙ aqua: neqꝫ ſm ꝙ aer diaphanum eſt:
ſed quoniam eſt natura eadem in his vtriſ-
qꝫ: ⁊ in perpetuo ſuperius corpore. ¶Lu-
Cōmē.69. men autem eſt huiuſmodi actus diaphani:
ſm ꝙ eſt diaphanum: potentia auteꝫ in quo
hec eſt ⁊ tenebra: lumen autem vt color eſt
diaphani: ſm quod actu diaphanū ab igne:
aut huiuſmodi: vt ꝙ ſurſum corpus. Et
enim huic aliquid ineſt vnum ⁊ idem. Qđ
quidem igitur diaphanum: ⁊ quid lumen
dictuꝫ eſt: quia neqꝫ ignis eſt: neqꝫ omnino
corpus: neqꝫ deflux⁹ corporis vllius. Eſſe
enim vtiqꝫ aliquod corpus: ⁊ ſic aut ignis
aut huiuſmodi alicuius preſentia in diapha
no. Neqꝫ enim poſſibile eſt duo corpora in
eodem eſſe ſimul. ¶Videtur auteꝫ lumen Cōmē.70.
contrarium eſſe tenebre. Eſt auteꝫ tenebra
priuatio huius habitus ex diaphano: quare
palam: ꝙ ⁊ huius ꝑſentia lumen eſt. Et nō
recte Empedocles: neqꝫ ſi aliquis alius ſic
dixit: ꝙ feratur lumen: ⁊ extendat̄ in medio
terre ⁊ continentis. nos auteꝫ lateat. hoc. n.
eſt ⁊ extra eam: que in ratione veritatem: ⁊
extra ea: que videntur. In paruo eni ſpatio
lateret nos. Ab oriente autem in occidens
latere magna quidem multum queſtio eſt.
¶Eſt autem coloris ſuſceptiuum: qđ ſine Cōmē.71.
colore. ſoni autem abſonū: ſine colore autē
diaphanū: ⁊ inuiſibile aūt qđ vix videt̄: vt
quod tenebroſum eſt: huiuſmodi auteꝫ dia
phanū quidem eſt: non cū ſit actu diapha-
num: ſed cum potentia. Eadem. n. natura
quandoqꝫ qdem tenebra: quandoqꝫ aūt lu
men eſt. ¶Non omnia aūt viſibilia ſunt in Cōmē.72.
lumine: ſed ſolū vniuſcuiuſqꝫ proprius co-
lor. Quedam enim in lumine qdem non vi
dentur: in tenebra aūt faciūt ſenſum: vt que
ignea vident̄ ⁊ lucentia. Non aūt nomina-
ta ſunt hec vno nomine vt querc⁹ putride:
cornu: capita piſcium: ⁊ ſquāme: ⁊ oculi:
ſed nulli horum videt̄ proprius color: pro-
pter quam igit̄ cauſaꝫ hec vident̄ alia ratio.
¶Nunc auteꝫ intantū manifeſtū eſt: quo- Cōmē.
niam qđ quidem in lumine videt̄: color eſt:
vnde non videt̄ ſine lumine: hoc enim erat
ipſi colori eſſe: motiuū eſſe ſm actū diapha
ni: actus autem diaphani lumen eſt. Signū
aūt huius manifeſtum. Si quis enim ponat
habens colorem ſuper ipſum viſum nō vi-
debitur: ſed color mouet diaphanū: puta ae
rem: ab hoc autem iam continuo exiſtente
mouetur quod ſenſitiuum eſt. ¶Non eniꝫ Com.74.
bene hoc dicit Democritus opinatus ſi eēt
vacuum qđ mediū proſpici vtiqꝫ certe ⁊ ſi
formica in celo eſſet. hoc. n. impoſſibile eſt.
patiente enim aliquid ſenſitiuo fit ipſum vi
dere. Ab ipſo igit̄ qui videt̄ colore impoſſi-
bile eſt

bile eſt. Relinquit̃ autem ꝙ a medio. Quare neceſſe eſt: aliquod eſſe mediū: vacuo aũt facto non aliquid certe: ſed omnino nihil videbit̃: propter quam quidem igitur cauſam colorem neceſſe eſt in lumine videri dictū eſt. Ignis autem in vtriſqꝫ videt̃: ⁊ in tenebꝛa: ⁊ in lumie: ⁊ hoc ex neceſſitate: diaphanum enim ab hoc lucidū fit. ¶ Eadē enī rō eſt ⁊ de ſono ⁊ de odore. Nihil enim ipſorum tangens ſenſitiuū facit ſenſū. Sed ⁊ ab odore quidē ⁊ ſono media mouent̃: ab hoc autem ſenſitiuorū vtrūqꝫ. Cum autē ſuper ipſum ſenſitiuū aliquis apponit odorans: aut ſonans: neqꝫ vnū ſenſum faciet. De tactu autem ⁊ guſtu habet ſe ſimiliter: non autē videt̃. propter quam autē cām poſterius erit manifeſtum. ¶ Mediū autem ſono quidem aer eſt. Odori autem innominatū eſt. Communis enim q̄dam paſſio eſt ab aere ⁊ aqua: ſicut diaphanum colori: ſic eſt habenti odorem: ꝙ eſt in vtriſqꝫ his. Videntur enim animaliū aquatica habere odoris ſenſum. Sed homo ⁊ pedibus ambulantium quecunqꝫ reſpirant impoſſibilia ſunt odorare niſi reſpirantia. Cauſa autem de his poſterius dicetur.

Cōmē. 75. (margin, at "num enim ab hoc lucidū fit")
Cōmē. 76. (margin, at "ſterius erit manifeſtum")

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Diuiſio. Senſibile dicit̃ tripliciter: duobus modis per ſe. ſ. proprium vniuſcuiuſqꝫ ſenſus: ⁊ commune omniū: ⁊ vno modo per accidens.

Deſcriptio ¶ Senſibile proprium eſt: quod non cōtingit altero ſenſu ſentire: ⁊ circa quod non contingit errare: vt viſus colores.

Enūeratio ¶ Senſibilia communia ſunt motus: quies: numerus: figura: ⁊ magnitudo.

Deſcriptio ¶ Senſibile per accidens eſt quod ſentitur: qm̄ accidit ſenſibili proprio: ⁊ ab eo nihil patitur ſenſus.

Dñtia ⁊ diſfinitio. ¶ Senſibiliū per ſe propria ſunt proprie ſenſibilia: ad que apta nata eſt ſubſtantia vniuſcuiuſqꝫ ſenſus.

Signatio propꝛij. ¶ Senſibile proprium viſus eſt viſibile: quod dicitur de colore ⁊ quodam alio innominato.

Prima ꝯ ¶ Color eſt viſibilis ꝑ ſe nō p̄mo mō ꝑſeitatis ſꝫ ſcḋo: qm̄ hꝫ in ſeipſo cām eēndi viſibile. ꝓbat̃ a ṗori: qꝛ color oīs eſt motiu⁹ diaphani ſm̄ actū: ⁊ hec eſt ipſi⁹ nã.

Corre^m ¶ Color eſt viſibilis in lumine tantum.

Corre^m ¶ De lumine primo dicendum eſt.

Corre^m ¶ Eſt igitur aliquid diaphanum

Quid ¶ Diaphanum eſt quod eſt viſibile non ſm̄ ſe: ſed propter extraneum colorem.

Scḋa ꝯ ¶ Diaphaneitas non ineſt aeri ſm̄ ꝙ aer: neqꝫ aq̄ ſꝫ ꝙ aqua: ſed qm̄ eſt eadē nã in his ⁊ in corporib⁹ celeſtib⁹.

Quid ¶ Lumē eſt actus huiuſmodi diaphani: ſm̄ qḋ eſt diaphanū: ꝺclarat̃: qꝛ diaphanū in potētia eſt tenebroſū: ⁊ lumen eſt vt color diaphani in actū diaphani reducti ab igne aut aſtris: in quātū in vno aliquo cōueniūt.

Tertia ꝯ ¶ Lumen neqꝫ eſt ignis: neqꝫ corpus: neqꝫ defluxus corporis alicuius: ꝓbat̃ hec vltima pˀs: ⁊ in ea oēs particule a poſteriori: qꝛ ſi eſſet corpus: puta ignis: ac ꝑ hoc lumen nō eſſet niſi pñtia talis corporis in diaphano: ſꝫ hoc eſt īpoſſibile. Tū qꝛ duo corpora īpoſſibile eſt eē in eodē loco: lumen aūt ⁊ diaphanū in eodē ſunt loco: ꝓbat̃: qꝛ tenebra ⁊ diaphanū in eodē ſunt loco: habit⁹ enī ⁊ ꝑuatio circa idē ſunt. Tum qꝛ rō de motu luminis nō recte ſoluit̃ ab Empedocle dicente: ꝙ illuminatio fit quidē per motū: ſed latentē: qm̄ ⁊ ꝯtra rōnem: ⁊ contra ſenſū hoc eſt: qꝛ latere nos motū in paruo ſpatio eſſet poſſibile: ſed ab oriēte in occidēs mirabile eſt.

Quarta ꝯ ¶ Eſt coloris ſuſceptiuū diaphanū: ꝓbat̃: qꝛ eſt ſine colore ⁊ inuiſibile: vt qḋ vix videt̃. ſ. vt tenebroſum: probatur hoc: qꝛ diaphanum in potentia eſt tenebroſum.

Quinta ꝯ ¶ Non omnia viſibilia ſunt in lumine: ſed tm̄ color: q ſine lumine nō videt̃: declarat̃ p̄ma pars: qꝛ q̄dā in lumine nō vident̃: ſed in tenebris: vt quercus: cornu ⁊c. quoꝝ tunc color latet: ꝓbat̃ deinde tertia pars: ⁊ a ṗori: qꝛ eſt eſſe colori. Motiuū eſſe ſm̄ actum diaphani: actus enī diaphani eſt lumen: ⁊ a ſigno: qꝛ ſenſibile poſitum ſupra viſum nō videt̃: ſed tunc tm̄: quū mouet diaphanum: ⁊ ab hoc ꝯtinuo exiſtente mouet̃ ſenſus.

Sexta ꝯ ¶ Democritus errauit putans: ꝙ ſi mediū eſſet vacuū formica in celo ꝑſpiceret̃: ꝓbat̃ a priori: qꝛ quū videre conſiſtat in pati: ⁊ a viſibili impoſſibile ſit viſū pati. ergo a medio neceſſe eſt ipſum pati.

Corre^m ¶ Vacuo exiſtente nihil omnino videretur.

Septia ꝯ ¶ Ignis in vtriſqꝫ videt̃. ſ. in tenebꝛa ⁊ lumine neceſſario: ꝓbat̃ a priori: qꝛ diaphanum ab eo fit lucidum.

Octaua ꝯ ¶ Eadē ratio eſt de ſono: ⁊ odore: ⁊ tactu: ⁊ guſtu: ꝙ ſenſibile tangens ſenſum non facit ſenſationē: ſed in primis duobus ſunt manifeſta media: in vltimis latet.

Nona ꝯ ¶ Medium in ſono eſt aer: in odore autē eſt innominatum quid cōmune aque ⁊ aeri: ſic diaphanū eiſdem reſpectu coloris cōmune eſt: declarat̃ cōmunitas ⁊ ꝙ aque: qꝛ aquatica odorant: ⁊ ꝙ aeri: quia animalia: que reſpirant: non odorant niſi reſpirantia.

¶ Series autem hec eſt.

Attendens Ariſto. de ſenſibus in particulari determinare: ⁊ iuxta aſſignatū ordinē a ſenſibilibus inchoare: in hoc capitulo quattuor facit. Primo diſtinguit ſenſibile: deſcribens ſingula mēbra in primis quinqꝫ ꝓpoſitionibus ſatis claro ordine. Secundo aſſignato obiecto viſus tanq̄ quodā multiplici determinat de quodā viſibili. ſ. de viſibili in lumine. i. de colore oſtēdendo ipm̄ eē ꝑ ſe viſibile p̄ˀ ꝯcl'one: ⁊ qꝛ ad eius ꝓbationē aſſumpſit: ꝙ color eſt motiu⁹ diaphani ſꝫ actū vt aſſumptū enuclearet deductis correlarijs. declarauit tres particulas eius. p̄ˀ ly diaphanū deſcribēdo ipm̄: ⁊ aſſignādo illi cōmune ſubm̄ in 2ᵃ ꝯcl'one. 2ᵒ ly ſꝫ actū deſcribēdo lumen: ⁊ deſtruēdo errorē oppoſitū in 3ᵃ ꝯcl'one. 3ᵒ ly motiu⁹ declarādo ſuſceptiuū coloris diaphanū in 4ᵃ ꝯcl'one. Tertio p̄ncipal'r determinat de alio viſibili. ſ. in tenebris in 5ᵃ ꝯcl'one: ⁊ huic ānectit̃ deductio: ⁊ declaratio p̄mi correlarij p̄me ꝯcl'onis. ſ. ꝙ color in lumine tm̄ eſt viſibilis: ⁊ h̄ vt ſimul ꝺterminaret q̄ꝺo ſenſibile attingit ſenſū. Excluſitqꝫ inde errorē Democriti. Quarto determinat de alio viſibili tā in lumine q̄ꝫ in tenebris in 7ᵃ ꝯcl'one: ⁊ redit ad extendendū dicta de neceſſitate medij in viſu ad oēs ſenſus particulares 8ᵃ

ꝯcluſione:ꝛ mediuꝫ aſſignat ꝓportionaliter olfatui in
vltimo ꝯcłone:queadmodū de medio viſus dixerat.

Tex.63. ❡ Circa diuiſionē ſenſibilis dubitatiūcula occurrit:an
diuiſum ſit ſenſibile abſolute ꝛ in cōmuni:put cōpre-
hendit ſub ſe obm omnis virtutis cognoſcitiue ptinen-
tis ad partē ſenſitiuā:an ſit ſenſibile vt cōprehēdit in
ſe tm̄ cognoſcibile a ſenſibus exterioribus. Verba ſig-
dem Ariſto. ſm̄ trāſlatonē pcipue arabicā ſonāt ſenſi-
bile abſolute:ꝛ Auerroys in cōmē.64.ꝛ.65. hoc videt̃
teneredum exponit ſenſibile per accñs eſſe illud:qđ a
nulla virtute ſenſitiua inquātū talis pcipi pōt: ſꝫ ſi pci-
pit̃ a ſenſu:hoc erit in q̄tū ſenſus ille erit ꝯiunctus in-
telligēti. ❡ In oppoſitū aūt eſt:ꝛ qꝛ cōmune ꝛ ꝓpriuꝫ
ſenſibile nō niſi reſpectu ſenſus exterioris itelligi pōt:
ꝛ qꝛ alr̄ nullū exterius eſſet ſenſibile ꝓpriū:qꝛ qđlibet
exterius pcipit̃ a ſenſu cōmuni. Et qꝛ ſꝫ hoc amicitie
ꝛ inimicitie ꝛ alie hm̄oi intētiones elicite ex ſpēbus ſenſa-
tis nō eēnt ſenſibiles p accñs: pbat̃:qꝛ ſunt ꝓpria fan-
taſie cōmuni nobis ꝛ brutis:ꝛ hoc eſt ꝓculdubio tenē-
dum. ❡ Et ad oppoſita dr̄:ꝙ qꝛ nominibus eſt vtēdū
vt plures:ꝛ cōmuniter ſentiri a nobis nō dicimus niſi
que aliquo gnqꝫ ſenſuū pcipimus. iō Ariſto. abſolute
ſenſibile pferens de ſenſibili a ſenſu exteriori itelligi
voluit. ❡ Auerroys quoqꝫ nō alr̄ itellexit:nec reſtrin-
xit ſenſibile per accñs ad pceptibile a cogitatiua hoīs
ſed declarauit ſingulareꝫ modū:quo aliqđ dr̄ ſenſibile
per accñs:nō ſolū qꝛ accidit ſenſibili extrinſece: ſed qꝛ
etiā accidit virtuti ſenſitiue cognoſcere illđ. Unde in
cōmento.65. ad denotandum vtrumqꝫ modum acci-
dentis dixit:iſte igitur eſt alius modus modorum ſm̄
accidens: ſcilicet ꝙ accidit ſenſibus comprehendere
differentias indiuiduales ꝛc̃.

Tex.65. ❡ Circa dicta Auerroys:Alberti:ꝛ S. Thome de ſenſi-
bilibus cōmunibus notādū eſt:ꝙ in aſſignādo cām hui9
q̄ſiti.ſ.quā ſenſibilia cōmunia ꝛ p accidēs cōueniāt in

Albert9 2° de aīa tractatu.3.c.5.

hoc ꝙ neutra ſentiunt̃ niſi mediātib9 ſenſibilib9 pro-
prijs:q̄re ſenſibilia cōmunia dr̄ ſenſibilia p ſe: ꝛ iſta
ſenſibilia p accñs. doctores iſti vident̃ ꝯrij. Nam Al-
bertus vult:ꝙ hoc iō fit:qꝛ cōmunia ſunt ipreſſiua ſua-
rum intentionū in ſenſus exteriores ſecūdario tm̄. ꝛ iō
ꝑtingūt ꝓpria:p accñs vō nō iprimūt intētiones ſuas
in eoſdē. Auerroys vō in cōmen.65. aſſignat duas cau-
ſas. Prima eſt:qꝛ cōmunia ſunt nexio ꝯnexa ꝓprijs:p
accñs vō nō. Scđa vō:qꝛ cōmunia ſunt propria ſenſus
cōmuni:ſicut ꝓpria ſunt ꝓpria particularib9 ſenſib9.
et pōt ex eius dictis addi. Tertia:qꝛ cōmunia ſentiun-
tur a ſenſibus inquātū ſenſus:p accñs vō a ſenſibus in
quantū intelligētes ſunt. ❡ Sanct9 Tho. aūt aſſignat
cām:qꝛ cōmunia modificant imutationē ꝓprioꝝ:per
accñs vō nullo mō cooperant̃ ꝓprijs. Sed ſi diligēter
īſpiciant̃:forte nō ꝯriant̃:ſꝫ oēs in idē ꝯſentiūt. ❡ Ad
cuius euidentiā duo agenda ſunt. pmo qđ credim9 ve-
ruꝫ in hac re. ſcđo quō hoꝝ dicta ſint accipiēda. In du-
bitatū ꝛ verū eſt:ꝙ ad negationē ſenſibilis p ſe ſufficit
ꝙ ab ipſo nihil patiat̃ ſenſus: ꝛ ꝙ ad ꝯſtitutionē ſenſi-
bilis per ſe exigit̃:ꝙ ab ipſo aliqđ patiat̃ ſenſus: eo ꝙ
ſenſus in pati ꝯſiſtit:ꝛ ꝓpterea Ariſto. in textu.65. aſſi-
gnans cām ſenſibilis p accñs:nō paſſionē ſenſus a tali
ſenſibili aſſignat. Et ꝓpterea ꝓpriā ignorant vocē qui
ſenſibilia cōmunia p ſe dicūt ſenſibilia: ꝛ nihil ſenſib9
īprimere:quū.n. ſenſibilia p ſe dicant̃ iuxta ſm̄ modū
pcitatus:vt ex hoc habetur cap. tex.66. opꝫ oē ſenſibi-
le p ſe claudere in ſe cām neceſſariā ſue ſenſibilitatis:ꝛ
quū ſenſibilitas nō attendat̃ ſm̄ paſſiuā potētiam:ſed
actiuā ipſi9 ſenſibilis in ſenſum:ꝯſia nexio eſt:vt clau-
dens in ſe cām ſenſibilitatis claudat ꝛ in ſe cām actiui-
tatis. eſt ḡ oē p ſe ſenſibile actiuū in ſenſuꝫ: ac per hoc
aliculus ipreſſiuum. Sed quū in imutatiōe paſſiui ab
actiuo duo iueniant̃.ſ. qđ qđ erat eē:ſeu nā ſpecificā q̄
in motu attendit̃ ſm̄ formaꝫ fluentē: ꝛ modus ipſius.
Quicquid hoꝝ ab aliquo agēte fiat:merito dr̄ agere:ꝛ
ꝓpterea ſiue ſenſibile iō ſit ſenſibile:qꝛ eſt imutatiuū
ſenſus ſm̄ ſpēm ſeu formā fluentē:ſiue iō dicat̃ ſenſi-
bile:qꝛ eſt actiuū ad modificandū illā imutationē ſeu
ſpēm:ſat eſt ad hoc ꝙ dicat̃ ſenſibile p ſe. claudit.n. in
ſe cām ꝛ ſenſibilitatis ꝛ actiuitatis neceſſarie. Sed ad-
uertendū eſt diligēter:ꝙ dupl'r ꝯtingit imutationē ſen-
ſus modificari. Primo p h̄ ꝙ modus obīi producit in
ſenſu ſimilitudinē ſuā vt modum ſimilitudinis ipſius
obīi:ꝛ h̄ mō figura imutat ſenſuꝫ. ꝙ.n. figura iprimat
ſimilitudinē ſuā pbatōe nō eget:qm̄ in ſpeculo ad ſen-
ſum pꝫ reſultare nō ſolū ſimilitudinē coloris:ſꝫ figure
ꝙ vō vt modū ſenſibilis ꝓprij illā iprimat: ex ſequēti
dubio clarificabit̃. Scđo ꝯtingit modificari imutatio-
nem ſenſus p hoc:ꝙ ex mō obīi modus imutatiōis di-
uerſus ꝓuenit abſqꝫ alia intētiōe āneꝫa:ꝛ hoc mō gēs
ſentit̃. Color.n. ge'cēs nō iprimit ſimilitudinē coloris
ꝛ ſimilitudinē gēris modificātē eā:q̄ coloris eſt: ſꝫ gēs
obīi eſt ſibi rō:ꝙ iprimat ſpēm ſtabileꝫ:ꝛ ex h̄ ſolo:ꝙ
in ſenſu recipit̃ ſpēs abſqꝫ mutatiōe aliq̄: viſus diſcer-
nit gētē ſui obīi. ❡ Ex his aūt patere pōt duo circa di-
cta. S. Thome.ſ. ſenſus dictoꝝ:ꝛ rō eorūdē: ſenſus qui-
dem eſt:ꝙ ſenſibilia cōmunia nō imprimūt in ſenſus
ſpēs vt ſpēs:ſꝫ ſi iprimūt: iprimūt vt modos ſpērū. Et
in hoc differūt:ꝛ a ꝓprijs ꝛ ab accidētib9. Ab iſtis qui-
dem:qꝛ nihil oīno iprimūt:nulloqꝫ pacto modificādo
diuerſificāt imutationē. Ab illis vō.qꝛ illa iprimant ſi-
militudines:q̄ ſunt vt ſpēs ſpecificātes opatiōes ipoꝝ
ſenſuuꝫ: ꝛ eoꝝ ſunt ꝓprie forme. Unde in tex.65. dicit
Ariſto. ꝙ ꝓpria ſenſibilia ſunt:ad q̄ apta nata eſt ſuba
vniuſcuiuſqꝫ ſenſus:aperte inſinuās p h̄ ꝙ ſola ꝓpria
ſunt ſpecificatiua ſenſuū. Ratio vō dicēdi ſuit:qꝛ ſen-
ſibile cōmune vt ſic nō hꝫ ꝙ iprimat ſimilitudinē ſuā
vt modū ſpēi ſenſibilis ꝓprij:ſꝫ hꝫ h̄ tm̄:ꝙ modificet
effectiue eo mō quo modus cāe reducit̃ ad ei9 genus
imutationē ſenſus. hoc.n. abſtrahit ab ipreſſiōe ſue in-
tentionis vt modi:ꝛ nō ipreſſione: ꝛ excludit ipreſſio-
nem intētionis ſue vt ſpēi ſpecificantis ipm̄ ſenſuꝫ ad
opus. Et qꝛ hoc occultū fuit: iō qđā ꝯtra. S. Thomaꝫ
inſurrexerūt:aut ab ipſo diuerterunt. ❡ Et ille Joānes

Jādun9. q. 18. ꝛ Apoll. q. 15.

de Janduno iter inuētores ſeu ſectatores variarū vo-
cum nō ꝯtēnendus:ſi hec ſciuiſſet:ꝛ vidiſſet ꝙ ſic ſalua-
tur:ꝛ ꝙ oīa ſenſibilia cōmunia imutatōe q̄dā ſentim9
ꝛ ꝙ ab oībus imutat̃ ſenſus modaliter:ꝛ ꝙ q̄uqꝫ mo-
dus ille eſt ſpēs modificās ꝓpriā ſpēm:ꝛ q̄uqꝫ nō:ꝛ ꝙ
vna ꝛ eadē numero eēntialiter eſt viſio ꝓprij ꝛ cōmu-
nis ſenſibilis:nec hoc eſt ridiculū:ſed veꝝ. ❡ Sed ex-
tranea ac per hoc ridiculoſa eſt poſitio ipoſita ab ipſo:
quā iō obmitto cū ſimilibus:qꝛ non ſunt digne:de qb9
verba fiant:loquunt̃.n. abſqꝫ reſolutione reꝝ in aliqđ
qđ qđ eſt: ex quo reddat̃ rō oīum:cuius oppoſitū fieri
a pho dz:vt ēt apparet nos facere:ſtabiliētes per ſe ſen-
tire ꝯſiſtere in per ſe pati:ꝛ per ſe ſenſibile in per ſe age-
re in ſenſuꝫ:ꝛ per ſe pmo ſeu ꝓpriū ſenſibile:ad qđ ſen-
ſus ſuba apta nata eſt:vt Ariſto. littera dicit. ❡ Alber-
ti aūt poſitio ad talē ipreſſiōis modū reducēda videt̃.
Non enim video q̄liter fingi poſſit:ꝙ gēs ſit ſenſibile
per ſe:ita ꝙ ꝓpriā iprimat ſpēꝫ:quū quies nihil aliud
ſit q̄ pratio motus. In ſpeculo quoqꝫ apparere pōt:ꝙ
nulla mot9 intētio ab obiecto moto iprimit̃: ſꝫ tm̄ ſpe-
cies fluctuans:

cies fluctuans:quod dum patitur ſenſus motũ obiecti percipit. ℭ Auerroys vͦo pͥma ratio duplr̄ exponitᷣ ſm̄ qͦ ſenſibile duplr̄ ſumi pōt. pͥmo modo vt res quedã. alio mõ vt ſenſibile:exponẽdo de nexio ɔiunctis ſenſibili ꝓprio vt res eſt. S. Tho. rõnes militãt. exponẽdo de nexio ɔiunctis eidẽ vt ſenſibili: ſuſtineri pōt dictuȝ Auerroys: qꝛ talia ſunt ꝑ ſe ɔcurrẽtia ad imutationeȝ ſenſus:modalr̄ tñ. vt dcm̄ eſt. Secũda quoqȝ rõ duplr̄ exponitᷣ:pͥmo de ſenſu cōi.i.de vͥtute illa ſenſitiua interiore:ad quã terminantᷣ oẽs ſenſus. Et ſic ꝓcedunt rõnes. S. Tho. zͦ de ſenſu cōi.i.ő ſenſu cõiter ſumpto.i. de pte ſenſitiua ꝑceptiua: ⁊ ſic ſuſtineri pōt Auerroys: qm̄ ſenſibilia cõia quã nulli ſenſui ſint ꝓpria:rõnabile videtᷣ:ꝙ eoꝝ ꝑceptio ɔueniat pluribꝰ ſenſibus. ratiõe ſenſus cõiore rõne ſumpti.iuxͣ doctrinã pͥmi poſteriorũ capl'o de vlı̄:ſeu ſm̄ qͦ ipm̄:ita ꝙ lō hec cõia ſint ꝑ ſe:qꝛ ꝑcipiuntᷣ a ſenſibꝰ inquãtuȝ ſenſus.i.rõne alicuiꝰ gradus pfectiõalis infra latitudinẽ vͥtutis ſenſitiue:et illi gradui ita cõia oĩa:vel quedã ſunt ꝓpria:ſicut ꝓpͣ ſunt ꝓpria ꝑticularibus ſenſibus. Signũ aũt ꝙ ſic intẽderit Auerroys eſt: qꝛ ſtatim obiecit de indiuidualis: ꝙ ẽt ipſa ꝑcipiantᷣ a ſenſu cõi. Et ſoluit deſtructiue:ꝙ nõ a ſenſu cõi inqͣntũ ſenſus: ſȝ inqͣntũ intelligentie eſt: q̄ſi ꝑ hec innuerit ꝙ nõie ſenſus cõis totã vͥtutez ſenſitiuã vt ſic intellexit. Accedit ad hec ꝙ alioqn̄ eſſent tres rõnes date ab eo:⁊ non due vt ipſe dicit. Vñ. S. Tho. noluit dicere illas rõnes eẽ Auerro. quas ex vbis eius pͥmo aſpectu qͥlibȝ ſumere poterat. ℭ Rõ tñ fundata ſup doctrina pͥmi poſterioꝝ:⁊ in fauorẽ pfate expõnis allata nõ infert intẽtuȝ:qm̄ nõ opȝ modos ſenſibiliuȝ adequari alicui cõi.ſicut opȝ ſenſibilia:⁊ ſimilr̄ nec oȝ modos ſentiẽdi reducere niſi ad cõem modum eẽndi ſenſuum. Melius ergo dico:ꝙ percipe cõmunes modos ꝓprioꝝ conuenit ſenſibus ꝑ cõmunem eius rationem patiendi ſic.i. talibus modis:⁊ nõ ratione cõmuniore ſenſus:⁊ hoc eſt valde conſonum rationi.

ℭ Circa dñiam aſſignatã cõiter ab Auerroy poſitã expſſe in cõmẽ.65.inter ſenſibilia cõia ⁊ ꝓpria in hoc:ꝙ ꝓpria ſunt ſenſibilia ꝑ ſe pͥmo. cõia vͦo ꝑ ſe zͦ dubiũ occurrit:qꝛ videtᷣ ꝙ ſenſibilia cõia ſint etiã ſenſibilia ꝑ ſe pͥmo:qm̄ quẽadmodũ in ſenſibilibꝰ ꝓprijs fit reductio ad qͦdã cõe: cui adequate ⁊ pͥmo ɔuenit motiuum eẽ ſenſus particularis ſm̄ ſpẽm:nõ minus ſenſibilia cõia reducuntᷣ ad vnũ:cui adequate ⁊ pͥmo ɔuenit motiuũ eẽ ſenſus particularis ſm̄ modũ: ſenſibilitas g̃ cõium oritᷣ ꝑ ſe pͥmo ab eis:ſicut ſenſibilitas ꝓprioꝝ ab ipſis: vtraqȝ g̃ ſunt ſenſibilia ꝑ ſe primo. Si dicatᷣ ꝙ ſenſibilia cõia nõ dicuntᷣ ꝑ ſe zͦ:qꝛ egẽt ꝓprijs vt ſentiantᷣ:qm̄ ɔſtat nullũ cõium ſenſibiliũ denudatũ a ꝓprijs poſſe ſentiri. Contra duplr̄. Primo qꝛ etiam ꝓpria abſqȝ cõibus ſentiri non poſſunt.nullũ.n. ſenſibile pōt imutare ſenſum:niſi ſit q̄ntũ:qͦ ɔſtat eẽ ſenſibile cõe. Scdo qꝛ ſequeretᷣ:ꝙ ſenſibile cõe nõ eẽt ꝑ ſe ſenſibile in ſecundo mõ ꝑſeitatis:ꝓbatᷣ ɔñtia:qꝛ ſi eget forma ſuꝑaddita.ſ. coloris:vel cuiuſcũqȝ ſenſibilis ꝓprij. g̃ in ſe non continet ſufficientẽ cauſam ſenſibilitatis.ergo non neceſſario fluit ab eo ſenſibilitas:g̃ non eſt per ſe ſenſibilis.oẽs ɔñtie ad ꝓbandũ pͥncipalẽ adducte ſunt manifeſte.prima quidẽ pȝ: qꝛ ſi egeat forma ſuperaddita ad agẽdũ:pȝ ꝙ ſecluſa illa non hȝ in ſe ſufficientẽ cãm actionis: ⁊ ſi non eſt cauſa ſufficiẽs:neceſſario cauſare nõ pōt:qͦ in ſcdā ɔñtia aſſumebatur.qͦd.n.nõ pōt cauſare q̄ñ neceſſario cauſabit: 3ͦ vͦo ſequela eſt ꝑ ſe nota:qꝛ apud oẽs indubitatũ eſt:ꝙ ꝑ ſe ſupponit neceſſariam. Et ɔfirmatᷣ auctoritate Auerroys:qui in cõmẽto.67.facit hanc ɔñtiam:ꝙ ſi color eget lumine vt forma ſibi ſuperaddita:qua fiat viſibilis actu. ergo cõparatio viſionis ad colores eſt accñtalis. ſimile ergo erit iudicium de ſenſibili cõmuni ⁊ proprio.

ℭ Ad euidentiã huius dubitatiõis ſciendũ eſt:ꝙ q̄uis aliquid ɔuenire alicui ꝑ ſe pͥmo cõtingat vno modo.ſ. ꝙ ɔueniat illi ⁊ nõ ꝑ aliud ⁊ ceteris per ipſuȝ. vt pȝ ex primo poſterioꝝ.cap.xi. ɔuenire tñ aliquid per ſe non pͥmo pluribus modis ɔtingit. Naȝ nõ ſolũ aliquid eſt ꝑ ſe ſcdo tale:qꝛ eſt pars ſubiectiua eius:qͦ eſt pͥmo taleȝ:ſȝ etiã qꝛ eſt neceſſaria ɔiunctione participans illud primo ſubm̄ vt ſic quocũqȝ id modo cõtingat. ſufficit .n.ad rationem eius qͦ eſt eſſe ꝑ ſe ſcdo tale: ꝙ ſit tale ꝑ ſe:⁊ ꝙ illud habeat ratione eius:qͦ eſt pͥmo ſubiectũ talis paſſionis. Inuenitur aũt quantũ ad ꝓpoſitũ ſpectat dupliciter aliquid ſapere paſſionẽ hanc:quã vocamus ſenſibilitatẽ. primo vt pars ſubiectiua participat ſui ſuperioris naturaȝ:⁊ hoc modo albedo eſt ꝑ ſe ſenſibilis. Alio mõ vt modus cauſe aſſequitᷣ cauſalitatem rationis cauſandi ipſiꝰ cauſe.modus.n.cauſe poſterior eſt naturaliter ratione cauſandi:⁊ ipſi cõicatur actio ꝓueniẽs a cauſa: adeo vt eandẽ actionẽ attingit modificando eam:quẽadmodũ (propotionaliter tamẽ) natura ſupioris modificatᷣ ſeu dearticulatur in inferiori: ⁊ hoc modo ſenſibilia cõmunia ſunt ſenſibilia ꝑ ſe ſcdo.

ℭ Immutare ſiquidez ſenſus particulares: penes qͦ attenditur hec de qua loquimur ſenſibilitas.pͥmo conuenit ſenſibili ꝓprio:qꝛ ipſam virtutẽ hȝ ſufficientem ad imutandum: ⁊ nõ per aliud:⁊ omne imutans alios ſenſus imutat ratione ſenſibilis proprij:deinde conuenit per ſe ſcdo:⁊ partibus ſubiectiuis ſenſibilium propriorum:⁊ modis extrinſecis neceſſarijs tamẽ ſenſibilium ꝓprioꝝ: quales ſunt ſenſibilia cõia. Nam ꝑdicti modi ꝑ ſe imutant ſenſus particulares: ⁊ non alia immutatione a ſenſibilibus ꝓprijs:ſȝ eadẽ modificata:⁊ ſi non imutarẽt ꝑ imutationẽ illam:que eſt a ſenſibili proprio omnino non imutarent:neqȝ propriuȝ ſenſibile eſſet pͥmo ſenſibile. vt ex dictis pȝ. Eadem igitur ſenſatione:qua per ſe primo ſentitur propriũ: per ſe ſecundo ſentitur cõmune ſenſibile.

ℭ Ad primã aũt rationẽ in oppoſitũ dr̄:ꝙ aliud eſt loqͥ de ſenſibilitate ꝑ ſe a ſenſu particulari: ⁊ aliud eſt loqͥ de tali modo ſenſibilitatis ab eodẽ. Sentiri.n.per ſe a ſenſu exteriore cõe quoddam eſt ad quocunqȝ modo ꝑ ſe ſentiri. Sentiri vͦo vt proprium ſenſibile:⁊ ſilr̄ ſentiri vt cõmune ſenſibile important ſenſibilitatẽ per ſe quidem:ſed coarctatam ad talez modum ſentiendi.ſ. vt imutans ſenſuȝ ſpecificatiue:⁊ vt modificans imutationeȝ. Unde ſi loquamur de tali modo ſenſibilitatis.ſ. vt modus extraneus obiecti.ſic dico ꝙ talis ſenſibilitas eſt velut paſſio ꝑ ſe pͥmo ɔueniẽs ſenſibili cõi: nec oĩno ɔuenit ſenſibili ꝓprio:⁊ hoc tñ ɔcludit rõ in oppoſituȝ:ſȝ ſi loquamur abſolute de ſenſibilitate ꝑ ſe a ſenſu particulari.tunc dico ꝙ hec paſſio ɔuenit pͥmo ſenſibili ꝓprio: ⁊ ꝑ ipſum ꝑ ſe:ſcdo ſenſibili cõmuni ꝑ hoc ꝙ eſt neceſſarius eius modus extrinſecus. Et quia de ſenſibilitate ⁊ nõ de tali mõ ſenſibilitatis loquuntur pħi.ideo dicunt ⁊ bñ:ꝙ propria ſunt ſenſibilia ꝑ ſe primo:cõmunia vero per ſe ſcdo. Vñ pȝ ꝙ ratio nihil concludit: niſi ꝙ qꝛ modificare imutationeȝ conuenit huic ⁊ illi.ergo conuenit.a. cõmuni pͥmo: ſed conceſſo hoc gratis:neganda illatio eſt. ergo ſenſibilitas conuenit.a.pͥmo:qm̄ ſenſibilitas dicit ipſam cauſam imutationem: fallitᷣ ergo argumentum a modo ad ipſam cauſam:nec.n.alia ratione cõia dicuntᷣ ſenſibilia ꝑ ſe:niſi

q; cauſam modi mutandi ſenſum in ſe claudant ⁊c.
¶ Ad ea vero: que contra hoc: qđ dictum eſt. ſ. ꝙ ſenſibi
lia cõia egent ꝓprijs: vt ſentiãt: obiecta ſunt: dicitur ꝙ
nõ eadem ratione ꝓpria egẽt cõibus: qua cõia egẽt ꝓ
prijs. Cõmunia ſiquidẽ indigẽt ꝓprijs vt formis prio
ribus vtpote rationibus agẽdi: quas debeant modifi
care. ꝓpria vero egẽt cõibus vt poſterioribus cõditioni
bus non a quibus mẽdicent actiones: ſ; in quibus exe
quant̃ ꝓprias actiões: ⁊ vt vno vbo dicat̃: ꝓportio cõ
munis ad ꝓpriũ eſt ꝓportio iter modu; ⁊ cãmicati⁹ eſt
modus. Cõſtat aũt ꝙ cã nõ mẽdicat a mõ: ſ; econuer
ſo: ꝗuis cã: ſi nullus eã modus comitaret̃: nõ cãret.
¶ Ad 2ᵐ vo obiectionez dr̃: ꝙ ratio cogit de ſenſibili
vt qđ propie ſentitur: ⁊ nõ de ſenſibili vt modus ſen
ſibilis. qđ. n. eſt ſenſibile vt ipſum obm ſenſus: ſi nõ eſt
in ſe claudens ſufficientẽ cauſam ſenſibilitatis: ſ; eget
alia forma: qua agat: proculdubio ꝑ ſe ſenſibile nõ eſt.
Sed qđ ẽ ſenſibile: vt modus obiecti ſenſibilis: nihil
perdit perſeitatis ex hoc: ꝙ coexigit formaz ſuperaddi
tam: qm̃ de rõne modi extrinſeci eſt: vt alterius ſit mo
dus: ⁊ de rõne extrinſeci modi cauſe eſt: vt exigat for
mam: vt rõnem cãndi: quaz modificet in ſua actione.
impoſſe. n. eſt modũ modificare: ⁊ nullius actionez ſup
ponere q̃ modificandi. nihil g̃ officit perſeitati ſenſi
bilitatis ſenſibilis cõis indigẽtia ſenſibilis ꝓprij in rõ
ne forme ſenſatiõe cauſantis: ꝗuis hoc officeret ſibi: ſi
eſſet ſenſibile nõ vt modus: ſ; ꝓprie vt obm ſenſibile:
de quo mõ ſenſibilis loquebat̃ Auerroys in cõmen.
67. Quãuis ẽt rurſus officeret ſibi: ſi ſenſibile cõe ege
ret alia for⁹ in rõne modificãtis. tũc. n. ſequeret̃ ꝙ nõ
ſufficiẽter ac ꝑ ſe modificare poſſ; imutatiões ſenſuũ.
Tex. 62. ¶ Circa dr̃ntiam inter ſenſibilia cõia ⁊ ꝓpria cõiter ap
probataz. ſ. ꝙ ſenſibilia cõia nõ ſentiunt̃ abſq; ꝓprijs:
dubiuz occurrit: eo ꝙ videt̃ falſa. ſi. n. aliquis haberet
manuz in ſuprema parte ſpere ignis: ⁊ extenderet ma
num verſus orbem lune: conſtat ꝙ tangeret magnitu
dinẽ impedientẽ eius extenſionẽ: ⁊ tñ magnitudo illa
nullã h; qualitatẽ de numero eoꝝ: que ſunt ſub ꝓprio
obiecto tactus. Et ſicut obijcit̃ de magnitudine: ita po
teſt obijci de numero ⁊ vno: ſi impediret̃ a q̃to diſcõti
nuo: ꝑciperet numeꝝ impediẽtiũ. ſi a ꝯtinuo vt de fa
cto eſt: quãtũ orbis lune perciperet vnũ impediẽs.
Pria opio. ¶ Ad hoc dicit̃: ꝙ ſi manus eſſet ibidẽ: impediret̃ qdẽ:
ſ; non ſentiret id qđ impedit: q; illud eſt intangibile.
Jmproba⁹ ¶ Sed hoc irrõnabiliter dr̃: qm̃ manu ꝑcipemus inue
nire impediens: ⁊ nõ ſolum impediens: ſed impediens
coextenſum manui: dũ manus ꝯtiguaret̃ corpori cele
ſti. Quod aũt manu percipit̃: ꝓculdubio tactu ſentit̃:
2ᵒ opio quũ nullus alius ſit ibi ſenſus. ¶ Aliter dr̃: ꝙ ſenſibi
lia cõmunia poſſunt ſentiri ſine ꝓprijs: ꝗuis de facto
Jmproba⁹ nõ ſentiant̃. ¶ Sed hoc eſt ⁊ cõtra cõem ſuppõnez: ⁊
contra rõnem: qm̃ ſi ſenſibile propriuz bene diffinitũ
eſt in lr̃a ab Ariſtotele: qđ eſt: ad qđ apta nata eſt ſub
ſtantia ſenſus. i. qđ eſt ꝑfectio: a qua ſubſtantialiter na
ta eſt perfici ſenſus: oꝑ; ꝙ ſenſibilia cõia ſint ⁊ extra:
⁊ poſt ſenſibilia ꝓpria: extra quidez: q; impoſſibile eſt
eundem ſenſum aptũ natũ eſſe perfici ſubſtantialiter
a duobus pmo: poſt vero: q; ſubſtãtialis perfectio pre
cedit cetera. ſublato autẽ intrinſeco ⁊ priori: neceſſe eſt
auferri extrinſeca ⁊ poſteriora: ꝗuis nõ ecõtra: ablata
igitur a ſenſu ſenſatiõe propriꝫ ſenſibilis: neceſſe eſt au
Opio cõis. ferri ab eo ſenſationem ſenſibilium cõium. ¶ Unde
ſuſtinendo cõem viam dicendũ mihi videtur: ꝙ quũ
ſenſus proprius nõ ſolum ſentiat ſuum obm: ſed etiaz
eius oppoſitum. viſus. n. eſt luminis ⁊ tenebre: ⁊ audi

tus ſonus ⁊ ſilentij. Et rurſus quaz ſentire quocũq; ſen
ſu proprio nõ contingat vno mõ: vt in ſen⁹ dicet Ariſt.
tex. cõ. 38. inueſtigãdo ſenſuz cõem. Si eſſemus iuxta
orbem lune: tactu ſentiremus magnitudinem vnã im
pedientẽ: ⁊ tamẽ non ſentiremus ſenſibilia cõia abſq;
ꝓprijs. Quod ſic declaro. Si aliqs hẽret manũ ſuã in
ꝯuexo ſupremi celi: extra qđ nihil eſt: ita ꝙ ſuperficies
manus eſſet: vbi eſt ſuperficies cõuexa ſupremi celi: ta
lis manus perciperet tactu extra celũm nihil eſſe: ſicut
exiſtens in tenebris percipiet viſu ibi nõ eſſe lumen ex
negatione. ſ. imutantis. Si autez eadem manus appli
caretur ad ſuperficiem concauam infimi celi: percipe
ret quoq; tactu negationem ꝓprij obiecti eadẽ ratiõe:
ſed in hoc differentia eſſet: ꝙ manu in ſupremo conue
xo perciperemus intangibile omnino. iuxta infimum
vero concauum perciperemus intangibile in hoc q̃to
vno reſiſtẽte: ⁊ ſic percipimus ſenſibile cõe vt modu;
negationis proprij. Jn hac aũt perceptiõe nulla appet
neceſſitas alicuius ſpeciei ſenſibilis: qm̃ ſicut alr̃ eſt: et
percipit̃ intangibile extra celũ: ⁊ aliter in infimo cõue
xo: qm̃ ibi eſt oĩno nihil: ⁊ ꝑcipit̃ pure negatiue. hic vo
eſt in ſubiecto reſiſtente: ⁊ percipitur in reſiſtẽte: ita ali
ter eſt nõ imutatio tactus ab intangibili oĩno: ⁊ aliter
ab intangibili reſiſtẽte: qm̃ ab illo eſt oĩmoda nõ imu
tatio: ab hoc vo eſt nõ immutatio reſiſtẽter q̃titatiue.
Un̄ tactu qdẽ hec cõia ſenſibilia ſentirem⁹ modificã
tia oppoſitũ ꝓprij ſenſibilis: nõ tamen ꝓprie tangere
mus illa. ſ; . n. dcm̃ eſt: ꝙ ſicut ſentire viſu in plus eſt
q̃ videre: ita ſentire tactu in plus eſt q̃ tangere.
¶ Circa deſcriptionẽ diaphani ſcito nouitie: ꝙ quum Tex. 68.
diaphanũ inueniat̃ multipl'r. ſ. in corꝑe lucido: ſole. ſ. ⁊
ſtellis: ⁊ in corpore opaco. vt p; in coloratis: ⁊ abſolute
vt in aere: aq̃: ⁊ celo ⁊c. Ariſtoteles loquens de diapha
no abſoluto a luce ⁊ colore: qđ vere ⁊ ꝓprie oñdit ſuam
diaphaneitatẽ. i. tranſparentiã: qm̃ nec corpora lucida:
nec colorata ſunt trãſparẽtia: deſcripſit ipm a trib⁹ cõ
ditionibus: prima ꝙ eſt viſibile. 2ᵒ ꝙ nõ ſm ſe. 3ᵒ ꝙ ꝑ
extraneũ colorẽ. Et primã quidẽ poſuit ad differentiã
eoꝝ: que ſunt extra latitudinẽ viſibilium. ſecundã ad
differentiã lucidoꝝ. tertiã aũt ad differentiaz colorato
ruz. Corpora nãq; colorata videnẽ per colorem intra
neum. hec aũt diaphana nõ niſi per extraneũ vidẽtur
colorẽ: extraneus aũt color hic dicit̃: qui nõ ex ipſa rei
ꝓpõne ineſt: ſed ex reuerberatiõe: aut aſpectu aliquo.
vt p; quã aerez viridẽ ex oppõne arboꝝ: aut rubeum
ex oppõne velí ad ſolem videmus. Tunc. n. nulla ad
mixtione facta in diaphano: diaphanum coloratu; vi
demus colore non ab intus: ſed extra prouenicnte.
¶ Circa diffinitionẽ coloris ⁊ luminis ſcito tu q inueſti Tex. 68.
gandis vacas naturis reꝝ: ꝙ res iſte ambiguitatez ha ⁊. 69.
bent: nec facile eſt veꝝ diſcernere. ¶ Ariſtoteles. n. ex
duobus apparẽtibus. ſ. ꝙ color eſt motiuus motu alte
rationis intentionalis diaphani actu trãſlucentis: ⁊ ꝙ
diaphanum nõ eſt actu trãſlucens niſi illuminatu;: ac
cepit: ⁊ ꝙ lumen eſt actus diphani inquãtũ hmõi: ⁊ ꝙ
color eſt per ſe viſibilis in ſcđo mõ perſeitatis: quia eſt
motiuus diphani ſm actum. Et ex hoc ſequi videt̃ ſo
lutio illius q̃onis: an lumẽ exigat̃ ad viſionem coloris
ex parte coloris: an ex parte medij: ꝙ. ſ. reqrit̃ ex parte
medij. ¶ Auicẽna aũt in 6ᵒ naturaliũ ex duob⁹ appa Auicẽna 6ᵒ
rentib⁹ oppoſitũ tenuit. pmũ; eſt ꝙ lumẽ eſt viſibile. nãliũ;. pte
ſcđm eſt ꝙ quedã videnẽ in tenebris. Utrũq; aũt ho 3ᵒ. cap. ꝑᵒ.
ru; q negat nõ eget medio ſ; ſenſu. intuẽtes. n. parietẽ
albu; ſemiobm ſoli: manifeſte videmus medietatem
illius partis non ſolum albam: ſed illuminatam: al

teram vo

terum ꝟo albaꝫ tñ. Similiter manifeſte in tenebris a remotis ꝑcipimus aliq̃ micantis quecũq; ſint illa. Ex ꝑmo hoꝝ accepit: ꝙ lumẽ eſt qualitas exiſtẽs in corpore viſibili ſeu terminatiuo viſus. Q̃litas.n. viſibilis eſt in corpe viſibili: qꝛ ꝯſtituit ſubm ſuũ in eẽ viſibili. ſicꝫ pꝫ de albedine: ⁊ ceteris viſibilibus eiꝰ: que non ſunt colores: vt ſunt qualitates micantiũ in tenebris. Ex 2° aũt accepit: ꝙ diaphanũ fit actu trãſlucẽs non ꝑ aliq̃ꝫ mutationẽ in ſe: ſꝫ ꝑ appõnẽ corpis trãſmeatoris: quale eſt corpꝰ lucẽs ⁊ coloratũ: illuminatũ ⁊c̃. Et ſic apud ipm lumen in viſione coloris nõ reqrit̃ ex parte patiẽtis diaphani: ſꝫ agẽtis coloris. Color.n. apud ipſum hꝫ duplicem ſtatum: qñq; eni eſt in aptitudine: ⁊ qñq; in actu. Albedo ſiqdem in tenebris nõ eſt albedo niſi in aptitudine. albedo aũt illuminata eſt albedo in actu.

¶ Et ſi he opiones interpretande ſunt ita: manifeſte pꝫ diſcordia ⁊ in ſubo luminis: ⁊ in eſſentia coloris: ⁊ in actiuitate ac ſenſibilitate eiuſdem: ⁊ in cauſa reqſiti luminis. Quis aũt hoꝝ verũ teneat: non facile dixerim. Vtriſq;.n. vltimo apparentia inducta: que tñ ab ipſis nõ ſunt expreſſa nõ oĩno ſunt certa vt ſupponũt. Neq;.n. hoc ꝑ Ariſto. compertũ hẽmus: ꝙ diaphanum non trãſlucet actu niſi illuminatuꝫ. obſtant.n. huic a remotis viſa ab oculo exiſte in tenebris. Neq; hoc ꝑ Auicẽ. compertũ hẽmus: ꝙ diaphanũ ſine lumine oĩno actu tranſpareat. dicet.n. quiſpiam minimuꝫ quid luminis impceptibile ſibi adeſſe. In ꝑmis ꝟo apparentibus pro vtroq; compertum habemus quod vterq; aſſumit.

¶ Vñ purã veritatẽ ex ſenſibilibus colligẽdo neſcio in ꝑmis refutare hoc. ſ. ꝙ lumẽ eſt ꝑfectio ẽt corporis colorati: qꝛ vt dctũ eſt: ⁊ pꝫ ad ſenſum lumẽ eſt qd̃ videt̃. Et rõ ſuffragat̃ ex parte ſubiecti: qꝛ coloratuꝫ diaphanũ eſſe opꝫ: ſi color eſt extremitas ꝑſpicui in corpore terminato: ⁊ ſic ponẽdo lumẽ recipi in colorato: non ponit̃ recipi extra ꝑſpicuũ. ¶ Nõ refuto deinde lumẽ eſſe perfectionẽ coloꝝ: ita ꝙ diffinitio nũc allata ex libro de ſenſu ⁊ ſenſato data eſt de colore ſm eẽ aptitudinale ⁊ impfectũ. Nec hoc incõuenit: qꝛ ſic ibideꝫ de eo eſt ꝯſideratio dicẽte ibidẽ cap.3. Ariſto. ꝙ l his: que de anima dctũ eſt. quõ actu color: nec hoc inuenit̃ niſi vbi atteſtat̃: hoc ipſemet Ariſto. ſ. in.3. huiꝰ. tex.17. vbi expreſſe dicit: ꝙ lumẽ quodãmõ facit potẽtia colores actu colores qd̃ clarius. ¶ Ea autẽ: que hic dicunt̃ de colore: intelligẽda ſunt de colore in actu: ita ꝙ quãꝫ in lrã dr̃: ꝙ color eſt viſibilis per ſe intelligit̃ de colore in actu: ⁊ ſilr̃ ꝓbatio eiꝰ. ſ. qꝛ eſt motiuus diaphani ſm actũ: de colore in actu itelligit̃: ⁊ hoc ꝯſonat ſubiũctis verbis in hac lrã his. ſ. ꝙ eſſe motiuũ diaphani in actu eſt nã: ⁊ qd̃ qd eſt coloris. ¶ Nec obſtat huic ſenſui: ꝙ Ariſto. ꝓbat neceſſitatẽ luminis ex parte diaphani patientis: qꝛ ſtat ꝙ lumẽ exigat̃ ⁊ ex parte coloris vt ſit actu: ⁊ ex parte diaphani vt actuatuꝫ pati poſſit a colore in actu. ſicut actuatũ ab igne patit̃ ab eodẽ. ¶ Accepto deinceps lumẽ ẽt recipi in diaphano trãſparẽti celo. ſ. aere ⁊ aq̃: qꝛ diaphanũ ꝓpriũ ſubm luminis ⁊ tenebre eẽ nõ dubito. Sꝫ an exigat̃ ad ꝯſtituẽdũ diaphanum in eẽ trãſparẽti in actu ꝑ ſui inheſionẽ in eo ambigo. ¶ Tu aũt ꝗ ꝑſpicacio res: ꝯſidera coꝝ diſcordias de ſubto lumis ⁊ tenebre in quo meliꝰ dixit Ariſto. ponens diaphanuꝫ ſubm vtriuſq;: ⁊ de hac qñ relig ambiguitatẽ ſpernẽs: ad rerũ naturas intellectũ applica.

Tex.72.⁊ 74. ¶ Circa diuiſionem viſibilis in littera factam obiectio Auicẽne in.6. naturaliũ occurrit: reprehẽdit ſiquidem

Aui. l.6.nã Ariſtotelẽ: inominatũ tñ: ꝙ cõtra colorata ⁊ lucida di-

lũ. p.3.c.3. ſtinxerit ea: que vident̃ in nocte. ſ. putredines quercꝰ vꝭ ſquamas ⁊c̃. corpora inquit ipſe nõ ſunt niſi tria: lucida: colorata: ⁊ peruia: ⁊ ea que vident̃ micantia in nocte claudantur ſub lucidis: nec diſtinguunt̃ ab eis niſi ſicut minus dura a magis duris. Videntur aũt in tenebris: qꝛ tunc tñ lucent nobis. ad hoc.n. vt lucidum videatur: requiritur ꝙ luceat nõ ſolum ſm ſe: ſed nobis. Cauſa aũt quare preſente ſole non lucent nobis manifeſta eſt: ⁊ eſt ea: propter quaꝫ ſtellas non videmus de die: quia. ſ. maius lumen minuit minus. Erraſſe igitur videtur Ariſtoteles: qui diuiſit viſibile in colorem et aliud inominatũ cõmune his micantibus in tenebris. Ĩ ſine obie ctio ꝯ Ariſ

¶ Ad hoc breuiter dicit̃: ꝙ Ariſtoteles nõ intendebat hic diſtinguere corpora: ſed viſibile inquãtũ viſibile: ⁊ ꝓpterea ad differenteꝫ modũ viſibilitatis attendens nõ tã viſibilia q̃ viſibilitatis modos diſtinxit in tres ordines. in viſibilia in lumie: ⁊ hec dixit colorata: ⁊ in viſibilia in tenebris tñ: ⁊ hec dixit innominata cõmuni nomine: ⁊ in viſibilia in vtriſq;. ſ. in lumine ⁊ tenebris: ⁊ hec dixit ignẽ. Vnde obiectio Auicẽne nihil obſtat huic propoſito: quãuis.n. hec micantia non ſint diſtinguẽda ꝯtra lucida ſm ſe conſiderata: ſunt tamẽ diſtinguẽda ꝯ el-a viſibilia quo ad modũ viſibilitatis. Solutio.

¶ Circa quintã concluſionẽ dubiũ occurrit quo ad primam eius parteꝫ. ſ. nõ omnia viſibilia ſunt in lumine. Tex.72. Eſt enim hic dubium ad hominem: videt̃ nãq; hoc repugnare ſentẽtie ſue de natura luminis ⁊ diaphani. nã ſi diaphanum in tenebris non eſt diaphanum in actu: ſed in potentia: quia lumen apud ipſuꝫ eſt conſtituens diaphanuꝫ in actu: ⁊ viſio vt patet: non fit niſi per diaphanum in actu: ſequitur ꝙ in tenebris nihil videat̃. ex alia vero parte ſi non omnia videntur in lumine: ſꝫ quedam in tenebris: ⁊ viſio nõ fit niſi per diaphanum in actu: ſequit̃ ergo: diaphanuꝫ in tenebris eſt in actu. ergo non eget lumine ad hoc vt ſit actu.

¶ Ad hoc diceret Ariſtoteles ſuſtinens contradictoris vtriuſq; illatũ: ꝙ diaphanum eſſe actu contingit dupliciter. ſ. ſimpliciter ⁊ ſm qd: ⁊ ꝙ diaphanũ in actu ſimpliciter fit per lumẽ ſimpliciter: in actu vero ſm quid fit per lumen ſm quid. Et quoniaꝫ ſermones abſoluti intelliguntur ſimpliciter. ideo quum dicitur: ꝙ quedã vident̃ in tenebris intelligit̃ in diaphano ſimplr̃ tenebroſo ⁊ in potẽtia: cũ quo tñ ſtat ꝙ ſit ſm quid in actu: ⁊ ſic ſemper viſio fit per diaphanũ in actu ſimplr̃: vel ſm quid per lumen proportionale: cuꝫ quo tamẽ ſtat: ꝙ quedam negentur videri in lumine ſimpliciter.

¶ Circa eandẽ ꝯcluſionẽ dubiũ occurrit: quo ad ſecundam eius partẽ. ſ. ꝙ ſolum vniuſcuiuſq; ꝓprius color in lumine videt̃. hoc.n. manifeſte ad ſenſuꝫ appet falſum. Lunaꝫ nãq; manifeſte videmus in lumine clare diei. Ignis quoq; vt in hac lrã dr̃: videt̃ in lumine etiã diei. Lumen etiaꝫ efficiens vel quaſi afficiens colorata obiecta luci manifeſte videtur in lumie clare diei: quõ ergo verificatur: ꝙ omne quod videtur in lumie eſt color. Non caret quoq; ſcrupulo cur dicatur color proprius. videt̃ enim ſuperflue additum ly proprius: quoniaꝫ nec color proprius: nec color extraneus videtur niſi in lumine: quum ſint eiuſdem nature.

¶ Ad hoc dicitur ꝑmo: ꝙ ea que vidẽtur in lumine: nõ videntur niſi vt colorata: ⁊ ꝓpterea merito dctũ eſt: ꝙ ſolum color videtur in lumine: et hoc innuere videtur Auerroys in calce cõmenti.74. ꝙ ignis videtur in tenebris ⁊ lumine: quia facit diaphanum in actu ſecundum quod eſt lucidum: ⁊ mouet ipſuꝫ ſm quod eſt color in corpore. ¶ Sed hec reſponſio extenſa ad omne quod videtur in lumine: eſt falſa in ſe: ⁊ contra Ariſto.

In ſe quidem:q̄m ſi ad apparentiā hec referemus: quā
micātia de nocte videant̄ colorata nō minus q̄ ignis
omne viſibile ⁊ nō ſolum viſibile in lumine eſt color.
℄ P. Quā ſenſu ſenbilia iudicemus: ꝯſtat ꝙ lȝ appa/
reat luna quaſi alba:tñ viſus apprehēdit eam lucidā:⁊
nō ſolū q̄ſi albā.quin potius in pariete albo illuſtrato
viſus diſcernit album a lumine:qđ pȝ ex hoc:qđ diſcer
nit inter albū ⁊ nigrū vtroq; exiſte illuſtrato. niſi enim
lumē in vtriſq; diſcerneret a coloribus: non iudicaret
hec dr̄ntia in colore ⁊ ꝯueniētia in lumine:que tñ expi
mur nos videre. Cōtra Ariſtotelē videq; expreſſe in lr̄a
vt pſeruaret ſe ab hꝯ apparētijs:dixit ꝙ ſolus color p/
prius vniuſcuiuſq; in lumine videt̄:apparentias n̄aq;
colorꝫ:qui ſunt ꝓprij colores reꝝ que vident̄ : videm⁹
in lumine ⁊ tenebris. vt pȝ in hꝯ micantibus:ſed ꝓprij
vniuſcuiuſq; obiecti colores ſoluȝ vult auctor videri
in lumine. ℄ Nec ēt hoc rōnabiliter ex officina Auer
roys extendi videt̄:q̄m ignis quidez: de quo loquitur:
quā ſit corpus quoddā mixtū quodāmō terminatum
aliquid coloris participare pōt:de luna aūt non pōt di
ci ꝙ mouet ſm qđ eſt color in corpore:quā in ea nullo
pacto ſit color. ℄ Aliter ḡ dōm eſt:ꝙ videri in lumine
vt eſt ꝓprietas coloris tribus eſt ꝯditionibus vallatū.
pmo eſt:ꝙ hic eſt ſmo de lumine extraneo. ſcđa eſt ꝙ
hic eſt ſmo de p ſe videri in lumīe extraneo.i.neceſſa/
rio exigere lumē extraneū ad hoc ꝙ videat̄. tertia eſt
ꝙ illud obm ſecluſo lumine ſit ſm ſe de genere viſibi
liū:ita ꝙ ſoli colori ꝯuenit:ꝙ viſibilis quaȝ ſit:videat̄
p ſe in lumine extraneo. Luna.n.per accñs videtur in
lumīe extraneo:⁊ ſılr ignis:q̄m poſſunt abſq; ex̄neo lu
mine videri. Lumen quoq; colorata afficiēs nō vide/
tur in extraneo lumine niſi forte p accñs:ſed eſt ipſum
lumē extraneum. Nec ego ex me has ꝯditiones appo
no:ſed extraneitas denotat̄ per ly in:que eſt prepoſitio
trāſitiua:pſeitas ſubintelligit̄ in ſmone ſcientifico. vi/
ſibilitas vo ex ſubiecta materia. eſt.n.capl'ȝ hoc de vi/
ſibili. ℄ Diligēter aūt notato: ꝙ quā lumen reſpiciat
colores in lumine apparentes:⁊ diaphanū mediū:per
qđ videntur colores: dupl'r pōt videri in lumīe. vt expo/
ſitū eſt intelligi:ꝙ ſit ꝓprietas coloris pmo de lumine
vt reſpicit obm. ſcđo de lumine vt reſpicit mediuȝ. Et

Vid' aucto/rē ſup pri/maȝ partē .q.79.arti. 3°. vbi ſin/gularia dic̄/de iſta ma.

ſiquidē intelligat̄ de lumine vt reſpicit obm nō curan
do p nunc:an lumē afficiat:ſeu pficiat colores forma/
liter:an obiectiue tñ: ſn̄ia hec vera cōprobat̄: ꝓprium
eſt colori ſoli vt viſibilia quā ſit:egeat extraneo lumīe
reſpiciente ipſum. Ceteroꝝ nāq; viſibilium nullū ap/
paret egere extraneo lumine:quo videat̄. vt pȝ diſcur/
rendo:ſenſus tñ iſte nō eſt pncipaliter intentus ab Ari
ſtotele:ſȝ alter.ſ.de lumine vt reſpicit mediū:⁊ hoc cō/
uincit̄ ex medio termino ſuo. pbat.n.colorē p ſe vide/
ri in lumine: qꝛ eſt p ſe motiuus diaphani in actu.i. qꝛ
ei⁹ per ſe patiēs eſt diaphanū illuminatū: vbi manife/
ſte pȝ:ꝙ de lumine vt eſt actus medij intēdit ⁊ loquit̄.
Et hic ſenſus lȝ ꝓculdubio intētus ſit:nō eſt tñ certuȝ
ꝙ ita ſit in re pp relictā ambiguitatē de diaphano ⁊c̄.

Tex. 37. ℄ Circa repetitā diffinitionē coloris poſt tot declarata
intelligibilius dubitandum occurrit: ꝙ diffinitio hec
incōueniēs eſt. Primo qꝛ eſt falſa ad ſenſum Ariſtote.
intēdit.n.ipſe p diaphanū in actu diaphanū illumina/
tum:⁊ ſic vult ꝙ coloris quiditas eſt eſſe motiuuȝ dia/
phani illuminati:ac per hoc color ad diaphanū illumi
natum habere ſe dicitur vt per ſe actiuum ad p ſe paſ
ſiuum. hoc autem repugnat naturis eorum: quoniam
ois per ſe rō agendi eſt ſimpl'r nobilior p ſe rōne patiē/
di. lumen aūt eſt ſimpl'r nobilius colore. ḡ repugnat di

cere ꝙ color eſt motiuus diaphani in actu.i. illumina/
ti. Nec effugit̄ hec rō a recurrētibus ad colorē in actu:
ſeu vt viſibilē:ſeu vt illuſtratū:q̄m lumē quo illuſtra/
tur color eſt idē aut numero: aut ſpē cū lumine actuā/
te mediū:ac p hoc color illuſtrat⁹ nō eſt nobilior lumi
ne. cōpoſitū.n.ex eque nobili ⁊ ignobiliori nō eſt nobi/
lius nobiliori ſolo. ℄ P. Scđm h ꝯfunderet̄ ordo na
ture. nā ſic idē ſpē eēt rō agēdi ⁊ p ſe patiēdi ad idez ⁊
reſpcū eiuſdē:qđ nō videt̄ intelligibile: quaȝ oporteat
rōnē agēdi eē actu:qđ rō patiēdi ē i po^a. ℄ Scđo. Qꝛ
hec diffinitio extēdit ſe ad lucētia. corp⁹.n.lucēs iuxta
duo:que hȝ.ſ. eē lucidū ⁊ eſſe viſibile hȝ duas actiōes
.ſ. illuminationē:qua facit actiue diaphanuȝ in actu: ⁊
motionē medij iā actu trāſlucētis ⁊ ſenſus ad ſui viſio
nem:⁊ 2^a actio eſt poſterior nā:⁊ ſi nō tpe pma.ḡ nō eſt
qđ qđ eſt coloris ⁊ vt viſibilis eē motiuuȝ diaphani in
actu. ſȝ ꝯuenit h lucidis. ℄ Tertio. Qꝛ ſi diaphanū in
actu ē p ſe mobile a colore. ḡ celū quā ſit diaphanū in
actu:erit mobile a colore:⁊ ꝑiter eſſet receptiuū pegri
ne impreſſionis:quod eſt contra phiam tenentez:ꝙ ce
lum ſic agit in iſta inferiora: ꝙ non poteſt pati ab eis.
℄ Ad hoc dr̄ ꝙ ſm diuerſas vias attributas Ariſtō. di
uerſimode interpretādū eſt:ꝙ eē motiuū diaphani ſm
actū ſit qđ qđ eſt coloris .q.n. putāt apud ipm colores
eē actu colores in tenebris:⁊ p lumē fieri tñ actu viſi/
biles dicūt:ꝙ hec diffinitio eſt diffinitio coloris nō ab
ſolute:ſȝ vt actu viſibilis: ita ꝙ hec diffinitio manife/
ſtat:in quo cōſiſtit nō color:ſȝ coloris viſibilitas. Non
deſunt quoq; eiuſdē vie viri dicētes eē pdicationē cō/
lexā:ita ꝙ ſenſus eſt ꝙ nature: ⁊ qđ quid eſt coloris:eſt
motiuum eſſe ⁊c̄.i. ex natura ⁊ qđ quid eſt coloris ⁊c̄.
℄ Qui vo putāt apud ipm colores eē actu colores p lu/
mē ⁊ in tenebris eē tñ aptitudines iuxta allegatas au
ctoritates:qđ iudicio meo rōni magis conſonat:diffini
tionē hāc coloris in actu eē dicūt:ita ꝙ p hāc māifeſta
tur:in quo ꝯſiſtit nā coloris in actu:quā dr̄ ꝙ ꝯſiſtit in
ea re:que ē potēs mouere diaphanū ſȝ actū. Cōuenie/
batq; huic loco definitio hec:vbi de coloris nā vt re/
fert̄ ad viſuȝ:ſmo eſt. ℄ Et ſi hāc viā ſeqmur:ſaluat̄
ſenſus iſti⁹ definitiōis ſm oēs allatas expōnes: q̄m ſic
nā coloris ⁊ iſinuat̄: in quo ꝯſiſtat: nō tñ explicite niſi
ſm viſibilitatē:⁊ cōſtat ꝙ viſibilitas effect⁹ eſt nāe co
loris in actu:quā color ī actu claudat in ſe viſibilitatis
cām:⁊ ſit in ſcđo mō pſeitatis viſibilis. vt in lr̄a dicit̄.
℄ Ad pmū aūt in oppoſitū tria dico. Primū eſt:ꝙ ar/
gumentū accipit falſum:q̄m pro eodē reputat diapha/
num in actu q̄tū ad lumē ⁊ diaphanū illuminatū. mi
nus.n. importat pmū q̄ ſcđm:q̄m diaphanū illumina
tuȝ importat diaphanū cū lumine ſm adequatū effe/
ctum formalē luminis. diaphanuȝ vero in actu etiam
ſubintelligendo ꝙ ſit actu per lumē importat diapha
num cum lumine ſm hunc ſolum diminutū effectuȝ:
qui eſt tranſparentia. Diaphanum enim in actu nihil
aliud formaliter ſignificat q̄ tranſparens. hac autez
ſtante differētia dicit̄:ꝙ lȝ color nō ſit nobilior ſimpli
citer diaphano illuminato:eſt tñ nobilior diaphano in
actu:⁊ rō eſt : qꝛ lux ⁊ diaphanū ſe hñt vt ꝓpria forma
⁊ ꝓpria materia:vt omnib⁹ placet phis quātum hacte
nus inueni:in cuius ſignum vtrūq; inuenit̄ apud nos
ex cōſeruatione celeſti. Cōſonat āt rōni vt tota latitudo
forme ſit ſupra totā latitudinem ꝓpie materie:ac per
hoc tota latitudo lucis ſupra totā latitudinem diapha
ni. Cōſtat aūt ꝙ diaphanū ī actu ē īfra latitudinē dia/
phani: ⁊ ſılr lux obūbrata ē īfra latitudinē lucis q̄tū ī
īfimo mō. Ex h aūt māifeſte ſequit̄:ꝙ color quam ſit
lux obumbrata

lux obumbrata in diaphano comprehẽſo ab opaco: ex formalis nãe ſue genere: nobilior eſt diaphano in actu vt ſic: ꝗuis nõ ſit nobilior lumine: quo diaphanum eſt actu: q̃ tale lumẽ nõ eſt obũbratũ: ſed in ſua puritate. Scdm eſt ꝙ argumentũ ſupponit vnũ aliud falſu3. ſ. ꝙ lumẽ ſit ꝑ ſe p̃mo preparatio paſſibilis a colore. hoc .n. nõ eſt verũ: qm lumẽ nõ eſt a nã p̃maria intentione ad hoc vt preparet ꝓ colore: ſ3 ad lõge altiorẽ ordinat᷑ finẽ. ſ. vlem influentiã. lumẽ .n. toti᷒ celi credit᷑ vehiculũ. ꝑparare aũt diaphanũ ꝓ colore eſt vtilitas quedã ex lumine ⁊ de ſcḋario intẽtis. Quũ igit᷑ maxima illa in argumẽto aſſumpta vera nõ ſit: niſi de ratiõe patiẽdi p̃maria intẽtiõe nihil ↄcludit niſi forte ꝙ color eſt nobilior ſm qd diaphano illuminato incõtũ eſt in po᷒ ad id qd eſt actu in colorato. Tertiu3 eſt: ꝙ l3 color nõ ſit ſimplr nobilior diaphano illuminato: color tñ illuſtratus forte eſt ſimplr nobilior diaphano illuminato: q̃ in colore illuſtrato claudit᷑ nõ ſolũ diaphanũ ⁊ lumẽ obumbratũ: qd eſt color: ſ3 lumẽ extrĩſecũ: ⁊ eius exceſſum nobilitatis mãifeſtat ſua actiuitas ⁊ iſti᷒ paſſibilitas. Nec incõuenit ꝙ vna ⁊ eadẽ qualitas ſuperioris ⁊ eleuati ordinis: vt eſt lux ⁊ lumẽ in colore: ſit rõ agẽdi: et in diaphano patiẽdi a colore: qm ⁊ ipſa h3 in ſe v̾tualiter oẽs qualitates inferiorẽ: ⁊ varius eſt recipiendi modus iuxta variã recipientiũ nãm. In diaphano ſiqde3 colorato qd reflexione teſtãte fortius recipit: ⁊ actiuu3 eſt: recipit᷑ vt rõ agẽdi: ⁊ in diaphano actuabili recipit᷑ vt ratio patiendi quod glibet intelligere põt: qui ſcit etiam in eadem ſpecie limitatarum qualitatũ minus tale eſſe preparationem ad patiendu3 a magis taliũ: naq3 tepida eſt preparatior vt calefiat q̃ frigida.

¶ Ad 2m dr. ꝙ falſum eſt corp᷒ lucẽs alia actiõe illuminare ⁊ alia viſu3 immutare: qm ſicut viſibilitas coloris ↄſiſtit in illa actiõe: qua ſui ſimilitudinẽ in diaphano facit: ſic viſibilitas lucẽtis ↄſiſtit in illuminatiõe ⁊ rõ eſt ĩ ꝓmptu: q̃ .ſ. lumẽ nihil aliud eſt q̃ ſimilitudo lucis: non .n. differt a luce: niſi ſicut calor in calefacto a calore ineſſe calido. Vñ ipm lumẽ ẽt in intimo oculi: vt pote diaphano recipit᷑ ⁊ repñtat lucẽ: ⁊ ꝓpterea qñq3 dr ꝙ lux videt᷑ ꝑ ſeipſa3: q̃ ꝑ ſolũ lumẽ: ⁊ qñq3 ꝙ videtur ꝑ ſpẽm: q̃ ipm lumẽ eſt ſpẽs lucis: que eſt in corpe lucẽte: lucẽs ergo vt videat᷑: nõ mouet diaphanum in actu: ſed de potentia deducendo ipſa3 ad actu3 videt᷑.

¶ Ad 3m aũt dr: ꝙ nullũ incõueniens appet ↄcedere ꝙ ptes celi diaphane in actu ſint mobiles a coloribus ſi ibi applicarent᷑ colores: celũ .n. nõ eſt paſſiuu3 ab inferiorib᷒ paſſiõe corruptiua. paſſione aũt ꝑfectiua ipſa3 tangi: pati: alterari: recipe ab inferiorib᷒ nihil ꝓhibet: ⁊ hoc ſuadet᷑ ex hoc ꝙ partes celi diaphane in po᷒ ſunt illuminabiles a corpore igneo lucẽte ſi eis approximaret᷑: ⁊ rõ eſt: q̃ ois illuminatio incõtũ illuminatio eſt ⁊c. ⁊ ſimr oẽ lumen incõtũ lumen eiuſdẽ eſt rõnis. Siquis tñ ſpẽs coloꝝ recipi i celo nõ crederet: ꝓ eo ꝙ colores ſunt de genere mixtoꝝ: diceret ꝙ color eſt motiu᷒ diaphani in actu nõ cuiuſcũq3 ſ3 interminati. celũ aũt eſt diaphanũ terminatũ. Prima tñ rñſio eſt magis ratiõi ↄſona. ¶ Cõmuni quoq3 opinioni hominũ aduerſari videt᷑: ꝙ ſi eẽt vnũ magnũ corp᷒ coloratũ ſitus in orbe lune: ꝙ pñte ꝓportiõato lumine ⁊c. nõ poſſet videri.

Vide Avi. 6° nãliũ. parte 2ª. ca. de ſono.

Tex. 74.

¶ Circa 5m ⁊ 6m ↄclones. vbi Ariſtoteles ponit in paſſione ſenſus a ſenſibili oportere ↄcurrere medium: dubium occurrit. vñ eſt neceſſitas medij. In lr̃a .n. nulla aſſignat᷑ rõ q̃re ſenſus nõ põt ſentire ſenſibile poſitu3 ſupra ſe: ſ3 dr tm: qd nõ decet phm. nõ .n. vt credamus: ſ3 vt ſciamus phyloſophamur: ⁊ eo magis: q̃ Auicen. in 6. nãlium tenet mediũ nõ eſſe ſimplr neceſſariũ in aliquo ſenſu. vt p3 in caplo ſuo de olfatu. ¶ Eſt autẽ rõ dubitandi: qm organũ ⁊ mediũ ſunt eiuſdem nature: ac ꝑ hoc ſunt patiẽtia eiuſdẽ rõnis: ⁊ ↄñter neutrius paſſio ab altero pendet: ⁊ ↄñter vtrũq3 ſine altero põt ab eodẽ actiuo immutari: ſi debite approximet᷑.

Avic. in 6° nãliu3. parte 2ª caplo de olfatu.

Aſſumptũ p3 ⁊ in ſenſu viſus: vbi ⁊ organũ ⁊ mediũ diaphanu3 eſt: ⁊ in ſenſu auditus vbi ⁊ organũ ⁊ medium eſt aer. In alijs aũt penuria vocabuloꝝ videt᷑ reddere inductionẽ obſcurã: eadẽ tñ videt᷑ ratio: ſiquis attendit ꝙ tã mediũ q̃ organũ op3 actu carere natura obiecti: ⁊ eſſe in potentia ad illam ab obiecto ſuſcipiendam.

¶ Ad hoc dicit᷑ ꝙ Ariſtoteles nõ ſolũ dixit: ſed ex duobus inſinuauit neceſſitatem medij. p̃mo ex rõne coloris: q̃ .ſ. eſt motiuus diaphani in actu. ſcḋo ex experiẽtia: q̃ experimur ꝙ viſibile poſitũ ſupra oculu3 nõ videt᷑. ¶ Sed neutrum hoꝝ aliquid valet: qm ex rõne coloris nõ ꝓbatur vlr: ſed de colore tñ: qm nõ põt videri ſine medio: ⁊ hoc etiã nõ ꝙ opus ſit medio vt ſic: ſed q̃ opus eſt lumine: in quo color videndus eſt. Si enim lumen in quo color videt᷑: poſſet ſine medio inueniri inter colorem ⁊ oculum: quum oculus ſit diaphanus: ex rõne coloris nõ ꝓbaretur medij neceſſitas. Experientia quoq3 de ſolo colorato vera cõprobari videtur. micantia enim forte viderent᷑ poſita ſupra oculos ſi tm̃ luminis obtinẽt: vt diaphanũ oculi poſſunt actuare. ignea aũt ⁊ lucentia experiri nõ poſſumus: eo ꝙ aut vrunt: aut ꝓcul a nobis ſunt. ¶ P. Hec nihil probant quo ad alios ſenſus: nec eandẽ eſſe de omnibus rõnes Avicẽna acceptat. ¶ Dicendũ igit᷑ iudicio meo: ꝙ eſt ex naturali ordine trãſitus ex eſſe materiali ad eẽ ſpiritale vitale: ⁊ ex naturali cognatione ſenſus in actu ad ſenſatum in actu. Ex naturali ſiquide3 ordine: qm nõ põt forma ſenſibilis habens eſſe omnino materiale in obiecto ſtati3 multiplicari ſm quotcũq3 ſpiritualitatis gradum. nam non põt immediate fieri in illo ſpiritualitatis gradu: in quo ſunt fantaſmata. Sed oportet gradatim p̃mo p̃mu3 aſcendere ſpiritualitatis gradum. ſcḋo ſcḋm. tertio tertiũ: ⁊ ſic deinceps. Cõſtat aũt ꝙ ſpecies in ſenſu non eſt in infimo ſpiritualitatis gradu. igit᷑ ſi forma materialis ſenſibilis debet aſcendere: vt ſit ſpecies in ſenſu. op3 mediũ intercederet: in quo infimum ſpiritualitatis gradũ ingrediat᷑. ꝙ aũt ſpecies ſenſibilis in ſenſus non ſit in infimo gradu ſpiritualitatis: mãifeſtat altior ſpiritualitatis gradus ſui ſubiecti qui ſenſus eſt. Tanto ſiquidẽ altior eſt ſpẽi ſpiritualitas: quãto ſenſitiua anima remotior eſt a materia q̃ ſit natura omnis medij: inter quas conſtat tantam eẽ in hoc diſtantia3: ꝙ illa tñ immaterialitatis obtinet: vt ex hoc cognoſcitiua ſit: vt inferius Ariſtoteles dicet: ⁊ nos latius manifeſtabimus: quia ergo naturalis ordo gradatim procedit: idcirco ſenſus non poteſt a forma ſenſibili omnino materiali immediate recipe ſpẽm tante ſue ſpiritualitati conformẽ: ſed op3 ꝙ ſuſcipiat a forma in medio: que nec eſt omnino materialis: nec omnino ſpiritualis. ¶ Ex naturali vero colligatione ſenſus in actu cum ſenſato in actu medium neceſſariu3 videtur. Quoniã quũ ſenſatu3 vt hẽtur in de ſenſu ⁊ ſenſato ſit duplex. ſ. primum ⁊ ꝓprium. i. remotum ⁊ ꝓpinquum: ⁊ ſenſatum primum ſit ipſum obiectum: ꝓpinquu3 aũt ſit ſpẽs eius: ſi nullũ intercederet mediũ: nõ ſolũ impoſſibile eſſet idẽ numero videri: audiri: odorariq3 ſimul a multis: ſ3 totaliter tolleret᷑ ſenſatum proprium. Si .n. obm nullũ hẽret eẽ in medio viſus informatus ſpẽ obiecti in ipſum obm non ꝑ mediũ ferret᷑: ⁊ ſic

Solo ſingularis.

Com.87. eſſe. ¶ De ſono igitur ſic determinatū ſit.
Vox aūt ſonus quidā eſt aiati. Inanimato-
rū enī nullū vocat: ſed ſm ſimilitudinē dicūt
vocare: vt tybia ⁊ lyra ⁊ quecūqꝫ alia ina-
nimatoꝝ extenſionē habēt: ⁊ melos ⁊ locu-
tionem. Aſſimilant enī quia ⁊ vox hoc hꝫ.
Multa aūt animaliū vocē nō habēt: ⁊ que
ſunt ſine ſanguine: ⁊ ſanguinē habentiū pi
ſces. Et hoc rationabilr: ſiquidē motus ſo-
nus eſt. Sꝫ qui dicunt vocare: vt q in ache-
leo ſonāt brachijs: aut quodā altero hmōi.
Com.88. ¶ Vox aūt ſonus aialis eſt ⁊ nō qualibꝫ par
te: ſꝫ qm̄ omne ſonat verberāte aliquo: ⁊ ali
quid in aliquo. Hoc autē eſt aer: rōnabiliter
vtiqꝫ vocabūt hec ſola quecūqꝫ ſuſcipiunt
aera. Iā enī aere reſpirato vtitur natura in
duo opera: ſicut lingua: ⁊ in guſtū ⁊ locutio
nē. Quoꝝ quidē guſtus neceſſarius eſt: vn̄
⁊ plibus ineſt. Interpretatio aūt eſt ꝓpter
bene eſſe: ſic ⁊ ſpiritu ⁊ ad calorē interiorē
tāq̄ neceſſariū. Cauſa aūt in alijs dicta eſt:
Com.89. ⁊ ad vocē: vt ſit qd̄ bene. ¶ Organū aūt re
ſpirationis vocalis arteria eſt. Cuius autē
cauſa hec pars eſt pulmo. Hac enī pte plus
hn̄t calore pedibus gradiētia alijs. Indiget
autē reſpiratione ⁊ circa cor locus primus.
Vnde neceſſe eſt iterius reſpirante ingredi
Com.90. aerē. ¶ Quare percuſſio reſpirati aeris ab
aia: que eſt in his ptibus ad vocalē arteriā
vox eſt. Nō enī oīs aialis ſonus vox eſt ſicꝫ
diximus. Eſt enim ⁊ lingua ſonare: ⁊ ſicut
tuſſiētes. Sed opꝫ animatū verberās ⁊ cū
imaginatione aliqua. ſignificatiuus enī qdā
ſonus ē vox: ⁊ nō reſpirati aeris: ſicut tuſſis
ſed iſto verberat eū: q eſt in arteria ad ipſā.
Signū aūt eſt nō poſſe vocare reſpirantem
neqꝫ expirantē: ſed detinētē: mouet enī iſto
Com.91. retinēs. ¶ Manifeſtū aūt ⁊ q̄ pisces ſine
voce. Nō. n. hn̄t guttur: hāc aūt ptē nō hn̄t:
q: nō recipiūt aerē: neqꝫ reſpirāt: ſꝫ q dicunt
ſic: peccāt: pp quā igit cām altera ratio eſt.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Diſtinctio. Sonus duplr̄ actu ⁊ potētia: māifeſta-
tur ſcda pars ex differētia cor
1ª ꝯclo. poꝝ in hoc: q: quedā hn̄t ſonū: ⁊ quedā nō
pma aūt q: ſonus in actu eſt medij ⁊ audi
tus. ¶ Sonus in actu fit per aligd ad ali-
quid in aliquo. Hec ꝯcluſio pmo probat
a priori ſic: fit a pcuſſione. ergo vno tm̄ exiſtente: impoſſi-
bile eſt fieri ſonū in actu. ergo ſonās ad aliquid ſonat.
ergo interuenit ibi ictus. ergo motus: ac per hoc mediū:
in quo fit motus. pma ſequela probat: q: alteꝝ eſt ver

berās a verberato. ſcda aūt q: ſonās verberādo tangit
aliquid. tertia aūt: q: hō tactus fit ictu. qrta autē: q: ictꝰ
nō eſt ſine motu. Scdo, manifeſtat que ſunt ly aliquꝰ
ad aligd: ⁊ dicit φ non ſunt oia: ſed ea. ſ. ſolida: lenia ⁊
ꝯcaua: pbat primū: q: pili etiā repercuſſi non ſonant:
ſcdm vero inferius pbabit: tertiū aūt in ꝯcauis fiunt
multi ictus: q: poſt primū ictū non pōt exire aer. Ter-
tio manifeſtat quid ſit ly in aliquo: ⁊ dicit φ eſt aer nō
abſolute: ſed permanens percuſſus: licꝫ audiat in aere
⁊ in aqua: pbat: opꝫ fieri percuſſionē ſurmoꝝ adinuicē
⁊ aera. ergo oꝫ motū ſeriētis ꝑoccupare fracturā aeris.
ſicut ſi cumulū lapilloꝝ latū velociter pcutiat aliqs.
ergo aer erit percuſſus permanēs: ſequela relinquitur
nota: ⁊ a ſigno manifeſtatur. ſcilicꝫ: φ ſi aer velociter ⁊
fortiter percutiatur: ſonat.
¶ Eccon fit quū ab aere vno propter vas determinans Scda ꝯ.
⁊ prohibens diffundi aer iterum repellitur ſicut ſpera. Tertia ꝯ.
¶ Eccon ſemper fit: ſed non certus: declaratur ex ſimili
in lumine: qd̄ duplr̄ reflectit. ſ. a corporibus lenibus ⁊c̄.
⁊ tunc clara fit reflexio: ⁊ ab opacis: ⁊ tunc vmbroſa fit
reflexio: aliogn extra directū radioꝝ ſolis eēt tenebre.
¶ Vacuū recte dicit ꝓpriū audiēdi: ſed nō ꝓpter ſuā Quarta ꝯ.
frangibilitatē: ſed ꝯtinuitatē ⁊ vnitatē: probat prima
pars: quia per hoc intelligitur aer. ſcda autem ⁊ tertia:
quia aer hoc non habꝫ niſi percuſſus a leni vnificantē
ipm. pbat: q: ſi ſ pellitur: q: ſuperficies lenis eſt vna.
¶ Sonatiuū eſt qd̄ motiuū eſt aeris vnius continuita- Quinta ꝯ.
te vſqꝫ ad auditum
¶ Auditus ꝯnaturalis eſt aeri: probatur: quia interius Sexta ꝯ.
motum eſt in moto aere exteriori.
¶ Propter hoc non vbiqꝫ audit animal: nec ſonās aer Correlariū
quamlibet partem animalis afficit: ſed illā vbi aer mo
uendus continetur: ſicut diaphanum in pupilla.
¶ Aer in auribus eſt edificatus, imobilis. Vltia ps du- Septia ꝯ.
pliciter probatur. Primo ab oppoſito: quia licꝫ aer per
ſe ſit inſonabilis: q: cedit: prohibitus tamen ſonat. Se-
cundo a priori: q: opꝫ ipſum oēs dr̄ias motus certe ſen
tire. Deinde prima pars primo ab effectu: quia ꝓpterea
in aqua audimus: ⁊ declarat: q: aer non ingreditur ad
interiorē aerē: nec ad miringā. Scdo a ſigno: q: ſignū
audiendi: aut nō ē ſonare ſemꝑ aerē: ſicut cornu: ⁊ hoc
quia aer ille ſemper quodā ꝓpo motu mouet. Tertio
teſtimonio antiquoꝝ: quia dicunt nos audire vacuo ⁊
ſonanti. idest illo edificato aere ſonante.
¶ Vtrum ſonet verberans: aut quod verberatur. Qō.
¶ Vtrū ſonet altero tamē modo: probatur a poꝛi: quia Rn̄ſio.
ſonus eſt motus mobilis per modū reſiliētis a lenibꝰ.
¶ Non omne verberans ⁊c̄. ſonat vt ſi obijciatur acus Correlariū
acui: ſed oportet eſſe regulare: deducitur a poꝛi: q: opꝫ
eſſe cauſatiuum ſubite reſilitionis ⁊ motus.
¶ Sonantiū differentie in ſono ſm actum oſtendunt: Octaua ꝯ.
declaratur ex ſimili: q: quēadmodum colores nō ſine
lumine: ſic graue ⁊ acutum non ſine ſono ſentiuntur.
¶ Graue ⁊ acutum in ſono dicunt ſm metaphoram a Dr̄ie i ſpāli
tangibilibus: declaratur ex rationibus eoꝝ: quia acutū
mouet ſenſum in pauco tempore multū: ⁊ ideo q̄ſi pū-
git auditū: quēadmodū acutū tangibile pungit: graue
autē mouet in multo tēpore paucū: ⁊ ideo quaſi pellit:
vt hebes tāgens. Nec propterea ſequit φ acutū ⁊ gra-
ue in ſono ſit velox ⁊ tardum: quia cauſantur ex ipſis.
¶ Vox ſonus quidā eſt animati: declarat: quia vox hꝫ Nona ꝯ.
extenſionem: ꝯſonantiā: ⁊ locutionē: ad quoꝝ ſimili
tudinem inanimata dicuntur vocare. Decima ꝯ.
¶ Vox non ineſt oibus animalibus: declaratur: q: nec
carentibus ſanguine: nec piſcibus: ⁊ probatur a priori.

quia aeris motus ſonus eſt.

Undecia ꝯ ℂ Uox ſonus eſt ſolius animalis ſuſcipientis aerem. Probatur pmo ex ratione cõmuni: quia omnis ſonus fit verberante aliquo aliquid in aliquo. .ideſt aere. Se cundo ex ſpeciali: quia aere reſpirato natura vtitur ad refrigeriũ ⁊ vocem: ſicut lingua ad guſtum ⁊ locutiões declaratur: quia vtriuſqꝫ combinationis prima ſũt ne ceſſaria. ſcđa ad bene eſſe.

Duodecia ꝯcluſio. ℂ Uocalis artaria organũ reſpirationis eſt: probaſ: qꝛ hec eſt ꝓpter pulmonem refrigerandũ: pbatur: quia hac parte gradientia abundant calore: ⁊ aere ingrediẽ te recentatur circa cor locus primus.

Diffinitio. ℂ Uox eſt percuſſio reſpirati aeris ab anima: que eſt in his partibus ad vocalem artariã: declaratur ly ab aĩa: quia non ſicut tuſſis: ſed cũ imaginatione oportet ſona re animatum: probatur: qꝛ vox ſonus eſt ſignificatiuus declaraſ deinde ly reſpirati aeris: qꝛ neqꝫ iſpirãs neqꝫ expirãs: ſꝫ detinẽs loqͣ: qꝛ iſto mouet eũ: q in arteria.

Correlariũ ℂ Piſces non vocant: deducitur: quia carent arterias: quia non reſpirant.

ℂ Series autem hec eſt.

TRactans de obiecto auditꝰ: qđ eſt ſonꝰ quattuor pn cipaliter tractat. ſ. ipſum ſonum mediũ quo peruenit ad auditũ: organũ auditꝰ ⁊ differentias ſoni. Et de ipſo quidẽ ſo no in pncipio diſtinguit. deinde docet prima cõcluſione quomodo fit rectus: ⁊ demum quomodo ⁊ quãdo reflexus ſcđa ⁊ tertia cõ cluſionibus. De medio autem quarta ⁊ quinta conclu ſionibus ſe expedit adiuncto correlario. Organi vero ſexta concluſione naturã. ſeptima autem conditiones declarat: ⁊ anteqꝫ ad differentias ſoni accedat: de cau ſis ſoni queſtionẽ mouet: que ſit ſonãs: ⁊ ſoluit adiũn cto correlario. Sicqꝫ ad differentias accedens primo penes quid ſentiant. ſcꝫ ſonũ in actu: non in potẽtia cõ cluſione octaua. Deinde ipſas cõmunes differentias. ſcꝫ grauis ⁊ acuti: ⁊ tandẽ perfectiſſimã ſoni ſpeciez. ſ. vocem diffinitiue tractat ordine ſatis claro.

Tex.79. ℂ Circa primã ꝯcluſionẽ dubiũ occurrit de ſubiecto ſo ni: an ſolus aer ſit ſubiectũ ſoni: an etiã in aqua ſit ſonꝰ ſubiectiue. In lr̃a ſiquidẽ nihil de hoc aperte diciſ. Et viri illuſtres diſſentiẽtes inueniunſ. Quidã enĩ putãt in ſolo aere eſſe ſonũ ſubiectiue: ⁊ ſi in aqua appareat quãdoqꝫ fieri ſonus: dicunt hoc nõ fieri ſine aere dela to: vel contento in aliquo tangente terrã vel ipſaꝫ aquã ſub aquis. Signũ aũt ꝙ in ſola aqua non fiat ſonus di ciſ: quia piſces natantes in mari ſcindant aquã: ⁊ tamẽ non cauſant ſonũ: ⁊ tamẽ ſtatim quũ aſcendant ad ſu perficiẽ aque mouentes aerez ſonant. Alij aũt Themi ſtius. ſ. ⁊ Auicẽna credant ſonũ etiaꝫ in aqua ſine aere fieri: nullũ tamẽ ad hoc ex ſenſu teſtimoniũ afferunt. Sed hanc innuit Auicẽna rationẽ: qꝛ aqua eſt corpus molle: ceſſibile ⁊ impetuoſum quũ percutitur ſicut aer q̄uis minus. ℂ Ad euidentiã huius rei aduertendum eſt: ꝙ ſi ſolus aer ſubm dicaſ ſoni: quũ propriũ ſubꝫ ſit per ſe ſubꝫ: oportet ꝙ aer per ſe ſit ſubiectũ ſoni: ⁊ ſi eſt per ſe ſubm ſoni: ⁊ nõ per aliud: qꝛ poniſ ꝙ nulli alteri hoc conuenit. ergo conuenit ei inquãtũ aer. Nec refert in propoſito: an cõueniat ei mediate vel imediate: qꝛ ſi imediate: habeſ intentum: ſi mediate. puta mediãte percuſſione: opꝫ ꝙ ipſi illud mediũ conueniat per ſe ⁊ inquantũ aer. Alioquin per accidens mediũ eſſet inter per ſe ſubiectũ: ⁊ per ſe ꝓprietatẽ: qđ nõ eſt itelligibile.

ℂ Ad hoc igitur difficultas hec reduciſ: ꝙ ſi ſolus aer eſt propria mã ſoni: aer inquãtũ aer eſt ſubꝫ mediatuꝫ vel imediatum ſoni. Ac per hoc ſi aer inquantũ aer nõ eſt ſubiectũ ſoni: non ſolus aer eſt propria materia ſo ni. Quantũ autem ex auctoritate ipſius Ariſto. habeſ apparet ꝙ aer inquantũ aer nõ eſt propria materia ſo ni. In hoc loco enĩ expſſe dicit: ꝙ ſonus: neqꝫ eſt aeris: neqꝫ aque proprius: ſed aeris prius percuſſi q̄ꝫ ſolui in ter duo corpora ſolida: vbi manifeſte vult: ꝙ aer nõ ex eo ꝙ aer: ſed ex eo ꝙ flexibilis ⁊ percuſſus: ac reſiliens ante ſuã ſolutionẽ a duobus duris ⁊ planis ipſum velo citer intercludentibus ſonat. Et quũ hoc ad ſenſuꝫ ex periamur: ⁊ oẽs he conditiones ſaluenſ in aqua: licꝫ nõ ita perfecte: videſ vt in vtroqꝫ elemento fieri poſſit ſo nus: q̄uis melius in aere. Et hoc iſinuauit littera dicẽs enĩ ꝙ nõ eſt aeris: neqꝫ aque ꝓprius: omnibus illis cõ municauit ſonũ: quibus ratio illa ſubiectiua cõuenire poteſt. Propter qđ Auicẽna molle vt aerem vel aquã appellat corpus mediũ: in quo fieri debꝫ ſonus a pcu tiente ⁊ percuſſo. Subiungens vero: ꝙ opꝫ ad aera fie ri percuſſionẽ: primũ locũ inter ea: in quibus fit ſonus dedit aeri. Et licꝫ rationabilius ꝓpter dictã rationem videaſ q̄ꝫ ſonus in vtroqꝫ fiat elemento. Quia tamen ex ſenſibus ſcientiã ſenſibiliũ firmamus: ſi cõſtaret ꝙ piſces velociſſime ſcindendo aquas nullũ cauſarẽt ſo nũ: ad ſolũ aerez declinarẽ. Dixi aũt velociſſime: quia neqꝫ admiror ſilentiũ ſuauiter nantiũ: ſicut nec ambu lantiũ in aere: neqꝫ admiror ꝙ ſtatim ad aerea piſces ſonãt: qꝛ violẽta eſt moleſta eis aeris cõmotio. Nec fal lans nouitie in exẽplo lr̃e de cumulo lapilloꝝ: optimũ enĩ exẽplũ attulit ad declarandã vnitatẽ aeris ſeruatã ex velocitate motus localis: ⁊ ob preuentã eius diuiſio nẽ a percuſſione ſonare. Si quis enĩ multos lapillos ſi mul conglobatos velociſſime proiecerit in directũ: cer tũ eſt: ꝙ q̄ꝫdiu velocior durat motus ꝓiectionis ſimul tanee q̄ꝫ diſtrahere poſſint partiales inclinationes ſin gulorũ ad deorſum: cumulus ille vnitus fertur ꝑ aera. Si ꝙ igitur q̄ꝫdiu durat ipetus ille vnitus ex aduerſo ſtãs baculo vel lapide percutiat illuꝫ cumulũ: tunc mo tus ferientis latũ velociter cumulũ lapilloꝝ preueniſ ſolutionem ſeu diſperſionẽ ipſius cumuli. Huic ſiqꝫ cumulo tam velociter lato ſimilẽ vult intelligi aerem cõmotum ad ſonũ: qꝛ vult ꝙ ſic velociter moueatur: vt ex adunatis partibus cõſtetꝫ ꝙ velocitas motus naturalẽ diſperſionẽ partiuꝫ aeris hac atqꝫ illac impe diat. Huius inquã cumuli percuſſioni ꝑueniẽti ſolõnẽ ſimilẽ vult eſſe percuſſionem corporũ cauſantium ſo num. Et hec de ſubiecto ſoni pro nunc ſufficiant.

ℂ Circa quartã ⁊ quintã concluſionẽ dubiũ occurrit de Tex.81. natura medij in ſono: qꝛ videſ Ariſto. hic varius: nã in calce precedentis capituli poſuit differentiã iter me diũ in ſono: ⁊ mediũ in odore in hoc: ꝙ mediũ in ſono eſt aer: in odore aũt eſt aliqđ cõe aeri ⁊ aque: hic quoqꝫ approbat antiquos dicentes aerẽ eſſe ꝓpriũ ſono: ⁊ tñ hic etiam dicit: ꝙ audimus in aqua.

ℂ Ad hoc breuiter ⁊ indubie dicendũ eſt: ꝙ medium in ſono eſt aliquid cõmune aeri ⁊ aque: nec hoc eget rõne alia q̄ꝫ illa mer: que affertur de medio in odore: quia ſcꝫ piſces audiant ſicut odorant: vt expreſſe habeſ in q̄rto de hyſtorya aĩaliũ caplo. 8°. ⁊ experientie multe teſtan tur. Cur aũt Ariſtoteles in ꝑcedẽti caplo poſuerit illaꝫ differentiã nõ ſatis liquet. Dici tamẽ poſſet ꝙ quia in aere melius vcbi videſ ſonus. ideo ſolũ aerem nomi nauit. Et ꝓpter eandẽ cauſaꝫ ſepe repetit in hoc caplo

aerem

aerem:quũ de ſono agitur:ꝛ appropriaꝫ vacuũ pro me
dio ſoni. Et hoc dico:ſi cõcluſio quarta de medio expo
natur vt fecim⁹:qđ tamẽ nõ vſquequaq; certũ habeo:
qꝛ probatio eius ſubiecti rationem magis reſpicit q̃
medij. Et videꝫ ꝙ intentio Ariſtotelis fuerit partiꝫ ap
probare:ꝛ partim reprehendere antiquos ex doctrina
data:approbare quidẽ ꝙ vacuũ.i.aerem appropriaue-
rint audientie:reprehẽdere vero:qꝛ hoc nõ hꝫ aer ſquã-
tum eſt quaſi vacuũ:qđ in lrã dicꝫ fragile: ſed ex hoc
ꝙ eſt percuſſus vnificatus a leni: vt ſupra dictum fuit.

Tex.82. ❡ Circa diffinitioneꝫ ſonatiui multipliciter dubitatur.
Primo qꝛ falſum videꝫ:ꝙ totus aer:in quo audiꝫ:cõ-
moueaꝫ a ſonatiuo:longius enĩ audimus q̃ cõmotio
pertingat:ꝛ hoc pꝫ manifeſte in aqua:ſub qua audim⁹
ſonũ factum in aere aqua quieſcẽte.male ergo dicitur
ꝙ ſonatiuũ eſt motiuũ. Preterea. Audim⁹ etiaꝫ in aq̃
ſonũ factũ in aere:vel aqua.ergo ſonatiuũ nõ eſt mo-
tiuũ aeris tñ:ſed etiã aque. Preterea. Audimus ſonũ
extra domũ totaliter vndiq; muro circundatam abſq;
ſpiraculo:ꝛ conſtat ꝙ aer exterior nõ eſt cõtinuus aeri
interiori ꝑpter interiacentem parietem.ergo male dꝛ
aeris vni⁹ cõtinuatione vſq; ad auditũ. Preterea. Si
ſonatiuum eſt id tantũ:qđ eſt motiuũ aeris vnius con
tinuitate vſq; ad auditũ: vbi nullus adeſſet audit⁹:nul
lum inueniretur ſonatiuũ actu ſonans:ꝛ ſi ſic eſt.ergo ſo
nus nõ eſt actu ſonus:niſi in auditu:qđ eſt ꝛ cõtra veri
tatẽ:ꝛ cõtra ipſum Ariſtotelẽ in hoc caplõ:vbi dicit:ꝙ
ſonus in actu eſt medij ꝛ auditus:in quibus verbis ſono
in actu tribuit ſubiectũ:ꝛ nõ ſolũ auditũ:ſed mediuꝫ:
pͥma ſequela eſt per ſe nota:qꝛ ſi de rõne ſonatiui eſt
extenſio vſq; ad auditũ:ſublato auditu neceſſe eſt au-
ferri hanc extenſionẽ:ablata autẽ vna particula a diffi
nitione:iam non remanet eadem:quum ſint ſicut nũeri.

❡ Preterea. Eſſe medij vſq; ad ſenſuꝫ cõmune eſt om
ni ſenſibili proprio.ſi ſentiri debꝫ.ergo vel ſuperflue h̃
ponitur vel diminute tacitũ fuit hoc in rõne coloris in
caplõ precedenti:nõ enĩ dictũ fuit:ꝙ eſt color motiu⁹
diaphani ſm̃ actum vſq; ad viſum. ❡ Ad euidentiaꝫ
huius diffinitionis ſciẽdũ:ꝙ ſicut color põt duplr diffi
niri:pͥmo ſm̃ ſe.ſcđo ſꝫ ꝙ eſt viſibilis:ita ſonãs poteſt
duplr diffiniri.pͥmo ſm̃ ꝙ ſonãs.ſcđo ſm̃ ꝙ audibile.
Et quoniã in hoc opere de obiectis ſenſuũ ſermo eſt in
ordine ad ſenſus:ideo diffinitio iſta non daꝫ de ſonãte
ſm̃ ſe:ſed ſm̃ qđ audibile:qđ nihil aliđ eſt q̃ loqui de
ſono ſm̃ ꝙ peruenit ad auditũ. Quoniã aũt eſſe ſenſi-
bile nõ eſt eſſe paſſiuũ:ſed eſſe actiuuꝫ: ꝑpter qđ color:
vt viſibilis diffinitus eſt per eſſe motiuũ: vt ſupra patꝫ:
ꝛ iã declaratũ eſt:ꝙ ſenſibile nõ immutat ſenſuꝫ immedia
te:ſed intercedente medio. Ideo Ariſto.omnia cõple-
xus dixit:ꝙ ſonatiuũ eſt motiuũ aeris vnius ꝯtinuita-
te vſq; ad auditũ. ❡ Ad primã aũt obiectionẽ in oppo
ſitũ dicꝫ:ꝙ ly motiuũ directe nõ ſupponit ꝑ motiuo
localr vt obiectio ſupponit:ſed pro motiuo motu alte-
rõnis itentionalis:ſicut color etiã dꝛ motiu⁹ diaphani:
eſſe enĩ ſic motiuũ ꝑ ſe ꝯuenit ſonatiuo iquãtũ audibi-
le:qꝛ eẽ audibile nihil aliud eſt q̃ eſſe immutatiuũ in-
tentionalr.ſonus enim habꝫ in aere nõ ſoluꝫ eſſe nãle:
queãdmodũ color in pariete:ſed habꝫ in eodeꝫ eſſe in-
tentionale:vt color in diaphano in actu. Cũ hoc tñ ſtat
ꝙ ſonatiuũ eſt motiuũ etiã localr aeris.imo tali motu
cauſat ſonum:ſed tales motus lõge excedꝫ a motu in-
tentionali in extenſione diffuſiua circumquaq;. ❡ Ad
ſecundã dicitur:ꝙ nomine aeris itelligꝫ omne mediũ
in ſono:appellatiõe nãq; pͥncipalis medij venit cete-
ra. ❡ Ad tertiam vero dicꝫ:ꝙ aer clauſus in poroſita-
tibus parietũ continuat aerem extrinſecũ intrinſeco:ꝛ
ſi nõ eſſet cõtinuatio medij:non audireꝫ ſonus. ❡ Ad
quartã dicꝫ:ꝙ licꝫ ſonus ſit actu ſonus in medio ſine
auditu:nõ tñ eſt audibilis niſi in potentia ſine auditu.
Sonãs ergo iquãtũ audibile nõ in potẽtia:ſed in actu:
nõ eſt niſi moueat vſq; ad auditũ:ac per hoc ſonatiuũ
audibile non eſt niſi inquãtũ eſt motiuũ vſq; ad audi
tũ:peccat ergo obiectio:quia interpretaꝫ hanc diffõnẽ
de ſonatiuo abſolute:quũ tamẽ ſit ſonatiui vt audibil.
Sic enĩ accipiendo ſonatiuũ pꝫ:ꝙ ſequela nihil valet:
quia diuertit ad ſonũ in actu:quum deberet inferre de
audibili in actu:quod cõſtat ſine auditu in actu nõ eẽ:
ſicut nec audibile in potentia ſine auditu in potentia.

❡ Ad quintã dicꝫ:ꝙ licꝫ cõmune ſit omni ꝑprio ſenſi
bili in actu nõ ſentiri:niſi immutet vſꝫ ad ſenſum: nõ tñ
cõe eſt omni proprio ſenſibili:ꝙ ſola cõtinuitas medij
ſufficiat ad hoc vt ſenſibile perueniat ad ſenſuꝫ. Quuꝫ
enĩ aer ſit mediũ:licꝫ ſm̃ diuerſas cõditiones in ſono
ꝛ in colore ꝛ claro die experiamur:ꝙ per corpora poro
ſa repleta aere audimus ſonũ extra:ꝛ non videmus co
lorẽ extra:manifeſte conuincꝫ:ꝙ ad hoc ꝙ color ꝑue-
niat ad viſum:non ſufficit cõtinuitas diaphani:ꝛ ꝙ ſuf
ficit ad hoc ꝙ ſonus perueniat ad auditũ. Ad inſinuan
dũ ergo hanc cõditionẽ inuentã in peruẽtione ſoni ad
auditũ:neceſſario dictuꝫ eſt:ꝙ ſonans vt audibile eſt
immutatiuũ aeris vnius ꝯtinuitate vſq; ad auditũ:ꝛ qꝛ
hoc nõ cõuenit immutationi coloris:ideo nõ fuit dictuꝫ
de eo. Illud aũt cõmune omni ꝑprio ſenſibili: de quo
loquꝫ obiectio:neq; hic:neq; ibi exꝑmi oportuit: qꝛ
cõmuniſſimũ eſt omni agenti corporeo nõ agere in ex
tremũ niſi per mediũ vſq; ad ipſum. Quare aũt hꝫ cõ
tinuitas aeris ſufficiat ad audiendũ:ꝛ non ad videndũ
habes in problematibus Ariſto.ꝛ eſt:qꝛ auditio fit om
nifariã:viſio vͦo fit ſolũ ſm̃ lineã rectã:diaphanũ autẽ
interclũſum in hmõi poros nõ eſt cõtinuuꝫ ſm̃ lineaꝫ
rectã:ſed ſuperius inferiuſq; hinc atq; illinc ſparſiꝫ cõ
tinuã viã habꝫ. ❡ Circa ſeptimã cõcluſionẽ dubiũ eſt Tex.83.
de aere in organo auditus: videꝫ eniꝫ contraria ꝛ falſa
docere Ariſto. Cõtraria quidem:quia dicit aerẽ illum
eſſe edificatũ immobilẽ:ꝛ poſtmodũ dicit:ꝙ ſemꝑ quo-
dã ꝑprio motu moueꝫ. Falſa vero:qꝛ ponit ſignuꝫ au-
diendi ſonare ſemꝑ aurẽ ſicut cornu. Hoc enĩ ſignum
videꝫ mali auditus:qꝛ ſonus intus exiſtens prohibꝫ
extraneũ:ſicut ſi in organo viſus eſſet color.

❡ Ad euidentiã eorũ:que hic dicunꝫ de aere in auditu
ſcito:ꝙ quia nullũ puruꝫ elementũ intelligo eſſe orga-
nũ alicuius ſenſus. Quũ in libro đ ſenſu ꝛ ſenſato orga-
na ſenſuũ elemẽtis attribuunꝫ:ꝛ inter cetera organuꝫ
auditus attribuiꝫ aeri:intelligendũ eſt ſm̃ ꝑdominiũ
ideſt corpori aereo:ſicut organũ viſus aque:quia ẽ dia-
phanũ aqueũ. Igitur inter aereꝫ:de quo eſt in hoc tex-
tu ſermo:ꝛ aerẽ organũ auditus tãta eſt dña:quãta eſt
inter aerẽ ꝛ corpus aereũ:ita ꝙ hic nõ eſt ſermo de vͦo
aere:ſed de corpore aereo:qđ tenẽt pħi ꝯtineri proprie
organũ auditus. Et de hoc dicꝫ ꝙ eſt immobilis eo mo
tu:quo aer extra moueꝫ.ſ.mutando locũ ſm̃ ſe totum:
aer enĩ nõ renouaꝫ ita ꝙ exeat iſte ꝛ ſubintret alius:ſꝫ
ſemꝑ vnus ꝛ idem ibi manet:ꝛ ideo dicitur edificatus
immobilis:quaſi vndiq; concluſus:cũ hoc tñ ſtat ꝙ mo
ueaꝫ in ſuo loco:vt patꝫ:ꝛ ꝑpterea dicꝫ moueri:vnde
non ꝯtrariantꝫ:ꝛ ꝙ ſit immobilis extra locũ:ꝛ ꝙ moueã-
tur in illo. Qꝛ aũt aer ille moueatur in ſuo loco:ex eo ꝙ
aer eſt ſemper in motu:ꝛ ex calido mouẽte:ꝛ ex effectu
ſono.ſ.quẽ ſentimus in auribus:ſi aurem manu appo-
ſita clauſerimus habeꝫ:ꝛ ſonũ quidẽ in aure ſic clauſa

experimur. Sȝ cur ſimilē ſono ipſius cornu dicat lr̃a neſcio: qm̄ ſonus ille ſimilis eſt potius ſono tympani: quo vtunt̃ pugnatores ad bella ꝓcedētes. Sȝ hoc nō refert: ſufficit enī ꝙ ſentimus in aere ſonū: ſonare autē aurē ſemꝑ ſicut cornu allatū: puto in lr̃a pro ſigno non audiēdi abſolute: ſed audiēdi vel nō audiēdi aere illo: ꝛ ad hoc optime ſeruit: qm̄ eſt effectus cōmotionis exiſtēns in illo. Quāuis etiā poſſet ſubſtineri ſignū audiēdi: vel nō audiēdi abſolute ꝓ quāto ſine illo aere: ꝗ ſonat: nō audiremus: ꝛ habētes illū audimus. Et ꝗuis ꝓcul dubio auditus exigeret aerē ſine motu ꝛ ſono oīno: vt oīno expers ſoni oēs dr̃ias ſentiret ſui obiecti: qꝛ tn̄ ex neceſſitate mãe. ſ. aeris neceſſarij hoc ꝓuenit nō eſt cāuda nã: ſicut nec in alijs: que ꝓueniūt ex neceſſitate mãe. ¶ Utrū aūt aer iſte ꝯnãlis ſit omni auditui: an auditui in aere nãlr̃ exiſtēti. nō aliter inuenio ſcriptū niſi ꝙ ex ſexta cōcluſione accipio: ꝙ aer aīalibus illis tm̄ eſt cōnãlis que in aere viuunt. Expreſſe nāqȝ in lr̃a reddi videt̃ ratio: quare auditus cōnaturalis eſt aeri: qꝛ qd̄ iterius mouet̃: eſt i exteriori aere moto. Si ergo motū iterius nō eſt in aere exteriori: ſed in aqua vt cōtingit in piſcib⁹: nō opȝ auditū hr̃e ꝯnãlē ſibi miniſtrū aerē. Et ꝯfirmat̃ hec lr̃e expoſitio: qꝛ quū in diffōne ſonatui Ariſto. tāq̄ ꝑncipale mediū noīaſſet aerē vnū cōtinuū vſqȝ ad auditū: vt declararet: ꝛ quō ſit hec cōtinuitas ipſius veri aeris: ꝛ quare: adiecit ſextā ꝯclōnē. Suffragat̃ quoqȝ huic opioni rō. Quū enī mediū in ſono ſit aliqd cōe aeri ꝛ aq̄: vt experiētia teſtat̃: ꝛ corpus hoc cōnãle auditui: de quo loquitur ifra medij latitudinē claudat̃. Et aīalia viuētia i aere hn̄t aerē ꝯnãlē ꝯſonabilr̃ eſt vt aīalia aq̄tica ad audiēdū aere hmōi nō egeant: ſed habeant forte aliquid proportionale: qd̄ tn̄ non facile diſcerim: quia in eis nō apparent manifeſta organa auditus: vt Ariſtoteles ibidem teſtatur.

¶ De olfatu. Caplm̄. VIII.

Com. 92. DE odore autē ꝛ olfactibili: minus bene determinabile eſt dictis. Nō enī manifeſtū eſt quale quid ſit odor ſicut ſonus: aut viſibile vt lumen. Cauſa autē eſt: quia ſenſum hunc nō habemus certū: ſed peiorē multis aīalibus: praue enī odorat homo. Et nihil odorat odorabiliū ſine leticia ꝛ triſticia: ſicut non exiſtēte certo eo quo

Com. 93. ſentimus. ¶ Rationabile autē ſic ꝛ fortes oculis colores ſentire: ꝛ nō per manifeſtas ipſis eſſe differentias colorū niſi terrentiū: ꝛ nō terrentiū: ſic autē ꝛ odores hominū genus. Videt̃ enī ꝛ analogiā habere ad guſtū: ꝛ ſimilr̃ ſpēs humoꝝ cū his: que ſunt odo-

Com. 94. ris. ¶ Sed certiorē habemus guſtū ꝑpter id qd̄ ipſe quidā tactus eſt: hūc aūt hȝ hō ſenſum certiſſimū. In alijs enī deficit ab aīalibus multis. Scd̄m aūt tactū differēter certificat. vn̄ ꝛ ꝓudētiſſimū aīaliū eſt. Signū aūt in gn̄e hoīum ſm̄ hunc ſenſū igenioſos eſſe ꝛ nō ingenioſos: ſm̄ aliū aūt nullum. Duri enī carne inepti mente. Molles autē

Com. 95. carne bene apti. ¶ Eſt aūt ſicut humor hic quidē dulcis: ille vero amarus: ſic ꝛ odores ſunt. Sed alia quidē habēt ꝓportionaliter odorē ꝛ humorē. Dico aūt dulcē odorē ꝛ dulcē humorē: alia vero contrariū. Similr̃ aūt ꝛ acer: ꝛ auſterus: ꝛ acutus: ꝛ pinguis eſt odor. Sȝ ſicut diximus ꝑpter id qd̄ non multū permanifeſti ſūt odores ſicut humores: ab his accepērūt noīa ſȝ ſilitudinē reꝝ. Dulcis quidē enī a croco ꝛ melle: acer autē a thimo ꝛ hmōi: eodē autē modo ꝛ in alijs.

Com. 96. ¶ Adhuc autē ſicut auditus ꝛ vnuſquiſqȝ ſenſuū hic quidē audibilis ꝛ nō audibilis: ille vero viſibilis ꝛ non viſibilis: ꝛ olfatus odorabilis ꝛ nō odorabilis. Non odorabile autē aliud quidē ſm̄ id qd̄ oīno impoſſe eſt hr̃e odorē: aliud ꝟo paruū habēs ꝛ prauū.

Com. 97. Similr̃ aūt ꝛ nō guſtabile dicit̃. ¶ Eſt aūt oīs olfatus per mediū: vt aerē: aut aquam. Et nāqȝ aquatica videntur odores ſentire. Similr̃ aūt ꝛ quecūqȝ cū ſanguine ꝛ ſine ſanguine: ſicut ꝛ que in aere. Eteni horum quedā a lōge occurrunt ad alimentū: que ab

Com. 98. odore mouent̃. ¶ Unde ꝛ dubiū videt̃: ſi omnia quidē que ſub odore ſiūt ſimilr̄ odorent. Homo aūt reſpirans odorat: nō reſpirans aūt ſed expirās: aut retinēs ſpiritū non odorat: neqȝ a longe: neqȝ a ꝓpe: neqȝ ſi in naſum intus apponat̃: ꝛ hoc quidē in ipſo poſitū: quo ſentit̃ iſenſibile eſſe oībus commune eſt: ſed ſine reſpiratione nō ſentire ꝓpriū eſt hoīum. Manifeſtū aūt eſt tētātib⁹.

Com. 99. ¶ Quare ſanguinē nō hn̄tia: qm̄ nō reſpirāt alterū vtiqȝ: quēdā ſenſū habēt ꝑter eos ꝗ dicti ſunt. Sed impoſſe eſt: ſiquidē odorem ſentiunt. Odorabilis enī ſenſus ꝛ mali odoramēti ꝛ boni odoramenti olfatus eſt. Amplius aūt ꝛ corrūpi videnť a fortibus odoribus ex quib⁹ homo corrumpit̃: vt aſphalto ſulphure: ꝛ hmōi: olfatū quidē igit̃ habere

Com. 100. neceſſariū eſt: ſȝ nō reſpirātia. ¶ Videt̃ aūt hoībus differre hoc ſenſitiuū ad ea que alio rū aīaliū: ſicut oculi ad ea: que duroꝝ oculorū ſunt. Hec quidē enī hn̄t ꝑhragma: ꝛ ſicut velamē palpebras: quas aliqs nō mouens neqȝ retrahens nō videt: fortia aūt oculis nihil hmōi habēt: ſed moꝝ vident que fiunt in lucido: ſic igit̃ ꝛ odoratū: alijs quidem ſine operculo eſt: ſicut oculis: alijs vero aerē recipientibus habere coopertimentū: qd̄ reſpirantibus

rantibus diſcooperiētur ampliatis venis ⁊ poris: ⁊ ꝓpter hoc reſpirantia non odorant in aqua: neceſſariū.n.eſt odorē pati reſpirātia: hoc autē facere in humido impoſſibile. Eſt aūt odor ſicci ſicut humor humidi. Odoratiuū aūt ſenſitiuum potentia huiuſmodi eſt.

Summa huius capituli hec eſt.

pa ꝯclo. Minus bene determinabile eſt de odore ⁊ olfactibili q̄ de ſupradictis. Probatur p̄mo ly min⁹ bn̄: q2 nō nobis ſic patēt ſicut p̄dicta.ſ.ſonus ⁊ lumē: ꝓbatur quia ſenſuʒ olfatus hō nō hꝫ certū.ſꝫ multis aīalibus peiorē. Et declaratur vtrūqꝫ hoꝝ. p̄mo p̄mū: tū q2 hō praue odoratur: tū q2 nihil odorat ſine letitia: aut triſtitia. Deīde ſcōm: q2 rōnabile eſt homīꝫ gen⁹ ſe hr̄e ad odores ſicut aīalia fortia oculis ad colores. Probatur 2ᵒ ly determinabile eſt: q2 guſtus eſt nobis certior: q2 eſt q̄dā tactus: quē habem⁹ certiſſimū: qᵒ pꝫ ex effectu: q2 ex hoc hō eſt prudētiſſimū aīaliū. In cuius ſignuꝫ hō homini preſtat ingenio ſm̄ tactū: qᵒ ex hoc patet: quia molles carne bene apti: duri vero inepti conſpiciuntur mente. Olfatus autem habet analogiam ad guſtum ⁊

Scda ꝯ. ſpecies odoris ad ſpecies ſaporis. Odor diuiditur in dulcē ⁊ amaꝝ: acrē: auſterū: pōticū: ⁊ pinguē: ſicut ⁊ ſapor: ſubtā tn̄ diuerſimode ſe hn̄t: naꝫ alia hn̄t saporē ⁊ odorē ꝓportionalr̄: alia ꝯtrariū. Declaratur rō nominū:

Tertia ꝯ. quia odores nō ſunt manifeſti ſicut ſapores. Olfatus eſt odorabilis ⁊ nō odorabilis: ſic̄ vnuſquiſqꝫ ſenſuū proprij obiecti: ⁊ ſui oppoſiti: qᵒ tripl'r dr̄ negatiue

Quarta ꝯ. ⁊ modice ⁊ male. Olfatus oīs eſt ꝑ mediū vt aereꝫ aut aquā. Probatur p̄ q2 in aqua fiat odoratus: q2 aquatica odorāt. Scdo q2 olfatus fiat ꝑ mediū: q2 oīa tā ſanguinea q̄ exāguia odorāt eodem mō: ſicut que in aere: hoꝝ aūt q̄dā ab odore mota a lōge ad alimētū currūt.

Qō. Utrū oīa odorātia ſilr̄ odorēt ⁊ p̄mo vr̄ q2 nō: q2 hō reſpirādo tm̄ odorat: qᵒ declaratur: q2 neqꝫ retinēs ſpūꝫ neqꝫ expirās odorat: ⁊ experiētia teſtatur. Exāguia autē quū nō reſpirēt: odorāt ſine reſpiratione: ergo alterum hn̄t odorādi ſenſuꝫ. deinde oſtēditur ꝯcluſuꝫ eē īpoſſibile dupl'r: p̄mo: q2 ſenſus odoris ⁊ boni ⁊ mali olfatus ē. ſcdo q2 nō reſpirātia corrūpūtur ab eiſdē fortib⁹ odorib⁹ a qb⁹

Rñſio. hō. Olfatū hn̄t oīa odorātia: q̄mus q̄dā ſine reſpiratione. p̄ma ps pꝫ ex īmediate p̄miſſis. ſcda aūt declaratur: q2 organū olfatus in hoīe vr̄ differre ab alijs ſic̄ oculi nr̄i a duris oculis: noſtri eni habēt velamē auferendū: vt videamus: fortia aūt oculos minime: ſic olfatus reſpirātiū eſt cū operculo: reſpiratio cedēs mō reſpirātiuꝫ vero nō: in cuius ſignū reſpirātia nō odorāt in aq̄: in q̄

Quinta ꝯ. reſpirare nequeūt. Sēſitiuū odoris ē potētia hꝫ.a. ad ſiccū: ꝓbatur: q2 odor eſt ſicci ſicut ſapor humidi.

Series autem hec eſt.

Quattuor circa olfatū tractat. p̄ q̄us eſt nr̄a de olfatu notitia p̄ma ꝯcl'one. ſcdo de obto odorabili ſcda ⁊ tertia ꝯnib⁹. tertio de medio q̄rta ꝯne. q̄rto de ſenſu in q̄ōne de vnitate ⁊ plalitate ipſius: ⁊ ō ipſius organo in vltia ꝯne. Et ſic de obto actu ⁊ potentia cum ſuo organo dixit ordinate.

Tex.97. Circa q̄rtā ꝯnē aduerte: q2 expoſitores hic tractāt illā q̄ōnē de eſſe odoris in medio: ⁊ cōiter determinant cū Ariſto. q2 odor hꝫ eē ſpūale in medio inquātū mediū ſicut color: ⁊ quo ad determinationē q̄dē nihil addēdū occurrit. Quo ad viꝫ vō opiōnis ꝯrie ſcito: q2 Auicēna opinatur q2 odor ſꝫ eē nāle ꝯiunctū ſenſui ſentitur: nec putat eſſe medium neceſſarium: probatqꝫ odorem nō intentionaliter: ſꝫ materialiter inueniri in medio: ex eo q2 obiectum īmutās ſenſum intercedēte medio intentionaliter opꝫ ad eē preſens medio ⁊ ſenſui: vt patꝫ in colore reſpectu viſus. ſi enim color remouetur nulla reſtat īmutatio itentionalis. Sꝫ corpus odoriferū nō opꝫ eē p̄ſens medio ⁊ ſenſui habētibus odorē. ergo corp⁹ odoriferū nō īmutat itentionalr̄: minorē manifeſtat in cāphora: qua ſublata: remanet odor in ſenſu ⁊ in medio.

Improbatio Auicenne. Sꝫ re vera vir iſte ſapiēs valde in hoc vr̄ decept⁹: q2 quēadmodū eſſe coloris in medio nō eſt niſi vno mō. ſic itētionalr̄ ita eſſe odoris in medio non niſi vno mō credidit. Et quū ex rōne p̄dicta probauit: q2 odor eſt in medio nālr̄. ꝓbatū credidit: q2 nō ſit in eo intētionalr̄: qᵒ tn̄ nō eſt ꝓbatū. Odor eni in aere: ⁊ in aq̄ dupl'r inuenitur. p̄mo ꝑ admixtionē corpuſculoꝝ odoriferoꝝ cū aq̄ vel aere: ſeu ꝑ vehiculū eorūdē in illis. ſcdo inuenitur ī eis per ſpēm itētionalē: ſicut color in diaphano medio. Et p̄mū q̄dē inuētionis modū manifeſtat: q2 ſublato corpe p̄mo odorifero: puta pomo remanēt fumoſitates q̄dā: que nō ſūt media: ſꝫ obta: nō.n. differūt a pomo niſi ſic̄ corpuſculū a corpe: ⁊ hoc ſolū ꝯcludit rō Auicēne. Secūdū aūt modū īuētionis cōuincit diſtantia olfatus a tactu. Si eni fumalis euaporatio ꝑ ſe ipſaꝫ ſine medio extrinſeco aliquo ſentiretur: tāgendo ſenſum ſentiretur. Cōſtat aūt q2 id: qᵒ cōtactu ſentitur ſenſu: qui eſt tactus ipſo ſentitur: ⁊ ſic olfatus eēt q̄dā tactus ſic̄ ⁊ guſtus. Dicimus igitur q2 corpus odoriferū: vl' corpuſculū odoriferū ſemꝑ adeſt in certa preſentia ⁊ diſtātia ad imutādū mediū ⁊ ſenſuꝫ itentionalr̄: ⁊ q2 ſublato corpuſculo auferitur īmutatio: ſicut in colore accidit: ⁊ hoc eſt in cāphora: ⁊ omnibus: iam enim diximus: quid eum fefellit.

Tex.100. Circa q̄ntā ꝯclōnē in q̄ agitur de nā organi olfatus: ſcito q2 de oī organo ſenſus eadē eſt rō: q2 opꝫ eē potentiale ad id: in quo ꝯſiſtit nā obiectiuā q2 ꝑ ſe rō organi hꝫ potētialitatē: ſeu rē ꝑ ſe potētialē ad nām obti: vt quia diaphanū eſt ꝑ ſe receptiuū coloris ⁊ lumīs: organū viſus per ſe hꝫ diaphaneitatē. Et ſimil'r q2 a. eſt per ſe receptiuū ſicci odoriferi. a. ꝑ ſe ſpectat ad organū olfatus Et hoc ſi ꝯſideraueris: ⁊ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato: ſcitieris quid eſt tale potentiale in quolꝫ ſenſu: non falleris ex adiacentibus: ſed conſiliuꝫ nature connectentis ſeparantiſqꝫ percipies ⁊c̄.

De guſtabili. Capl'm. IX.

Com.101. Guſtabile aūt eſt quodā tāgibile: ⁊ hec eſt cā: q̄re nō ſit ſenſibile ꝑ mediū extraneum corpus. Neqꝫ eniꝫ tactus ⁊ corpus: in quo ē hūor: qᵒ eſt guſtabile: ē in hūido ſicut in mā. Hoc autē quoddā tāgibile. Unñ ⁊ ſi in aqua eſſemus: ſentiremus vtiqꝫ appoſitū dulce. Nō autē eſſet ſic nobis ſenſus ꝑ medium: ſꝫ in eo qᵒ miſcetur humido ſicut in potu: color aūt non

ſic vr̃ in eo: qđ miſcet̃: neq; defluxionibus.

Com. 102. ¶ Ut qđē igit̃ mediū nihil eſt: vt aũt color viſibile: ſic guſtabile hũoꝛ eſt. Nō ãt facit humoris ſenſum ſine hũiditate: ſ; h; actu: aut potẽtia hũiditatē vt ſalſu;. hñ. n. liqđū ipm eſt: ⁊ liquefactiuũ ligue.

Com. 103. ¶ Sicut aũt viſus viſibilis eſt ⁊ inuiſibilis: tenebra ãt inuiſibilis eſt: iudicat aũt ⁊ ipſam viſus. Adhuc aũt ⁊ valde ſplẽdidi eſt: eteni hoc inuiſibile eſt. alio aũt mō a tenebra. Similr̃ aũt ⁊ auditus ſoniq; ⁊ ſilẽtij: quoꝝ aliud audibile: aliud nō audibile: ⁊ magni ſoni: ſicut viſus eſt ſplendidi. Sicut enĩ puus ſonus iaudibilis quodãmodo: ſic ⁊ magnus ⁊ violentus. Inuiſibile aũt aliud qđē oĩno dicit̃: ſicut ⁊ in alijs impoſſe: aliud aũt q̃zuis aptũ natũ nō h;: aut praue: ſicut qđ ſine pedibus eſt: ⁊ ſine gradu dicit̃. Sic aũt guſtus guſtabiliſq; ⁊ non guſtabilis. Hoc aũt eſt paruũ: aut prauũ habẽs humorẽ: aut coꝛruptiuũ guſtus. Videt̃ autẽ principiũ eſſe potabile ⁊ non potabile. Guſtus enĩ quidã ambo: ſed hoc quidē; vt prauũ ⁊ coꝛruptiuũ guſtus. illud aũt ſm naturã. Eſt aũt cōe tactus ⁊ guſtus potabile.

Com. 104. ¶ Qm̃ aũt hũidũ qđē; eſt guſtabile: neceſſe ſenſitiuũ ipſius neq; hũidu; eſſe actu: neq; ipoſſe fieri hũidũ. Patit̃ eni; aliqđ guſtus a guſtabili ſm q guſtabile eſt. Neceſſariũ eſt ergo hũectatũ fore: qđ poſſe hũectari ſaluatũ: nō hũidũ ãt guſtatiuũ ſenſitiuũ. Signũ aũt neq; ſiccã exiſtentē linguã ſentire: neq; multũ hũidã: hic enĩ tactus fit primi hũidi: ſicut cũ aliqs: q ante guſtauit fortē humorē guſtet alterũ: ⁊ vt laborãtibus amara oĩa vident̃: ppter id qđ lingua plena hmõi hũiditate ſentit.

Com. 105. ¶ Spẽs aũt hũoꝝ ſicut ⁊ in coloribꝰ: ſimplices qđē; ꝯtrarie ſunt: ſicut dulce ⁊ amarũ. Habite aũt ſũt cũ hac qđē pigue: cũ illa ꝟo ſalitũ: media aũt hoꝝ acre ⁊ auſterũ: ⁊ pōticũ ⁊ acutũ: fere enĩ he videt̃ eē humoꝝ differẽtie. Quare guſtatiuũ eſt potentia hmõi. Guſtabile ãt eſt factiuũ actu huiꝰ.

¶ Sũma huius capituli hec eſt.

1° ꝯclo **Guſtabile** eſt quoddã tangibile: ⁊ ppterea nō eſt ſenſibile per mediũ extraneũ. Probat̃ pmo ly ppterea qꝛ tactꝰ nō ſentit p mediũ extraneũ. Scđo ly eſt qđdã tãgibile: qꝛ hũidũ eſt qđdã tãgibile: guſtabile aũt: qđ eſt ſapoꝛ: eſt i hũido ſicut in mã. Tertio ly nō p mediũ extraneu;: qꝛ ſi eſſemus in aqua ſentiremus qđē dulce: ſ; in eo q miſceret̃ in hũido ſic̃ in potu: color aũt nō vr̃ p mediũ pmixtione: aut defluxione. Et hic q̃rto ſkerit̃ mãifeſtatio ſillius aſſumpti. ſ. q ſapoꝛ eſt guſtabile ex pportiōalitate ad colorē. Quĩto pbat̃ aliud aſſumptũ. ſ. q ſapoꝛ eſt in humido: quia ſapidũ nō facit ſui ſenſu; ſine humiditate: ſ; opz actu aut potentia habere humiditatem: vt ſalſum ⁊c̃.

¶ Guſtus eſt guſtabilis ⁊ nō guſtabilis: ſicut alij ſenſus proprij ⁊ oppoſiti: qđ multipliciter dr̃ ⁊c̃. 2° ꝯclo

¶ Potabile ⁊ nō potabile videnĩ pñꝰ guſtabilis ⁊ non guſtabilis: declarat̃: qꝛ potabile eſt cōe tactus ⁊ guſtus: ⁊ guſtus extendit ſe ad potabile ⁊ non potabile: vt prauũ ⁊c̃. 3° ꝯclo

¶ Senſitiuũ guſtus neq; eſt actu humidũ: neq; ipoſſe fieri humidu;. Probat̃ p rõne ſcđa pᷓs: qꝛ guſtabile eſt hũidũ: ⁊ guſtus patit̃ a guſtabili iquãtũ guſtabile. ḡ neceſſe eſt actu fore humectatũ. ḡ poſſe erat hũectari ſaluatũ. Prima vero quia ſenſitiuũ nō humidũ eſt guſtatiuũ. Deinde a ſigno: qꝛ neq; multũ ſicca neq; multu; hũida lingua ſentit ſaporē. Et manifeſtat̃ ſignificatio: qꝛ exiſtẽte multũ hũida fit tactus ſm inexñs hũidu;. Sicut accidit pguſtantibꝰ fortē ſaporē ⁊ infirmis habentibus linguã amarã. 4° ꝯclo

¶ Spẽs ſaporũ ſimplices ſũt cōtrarie: vt dulce ⁊ amarũ: habite aũt ſunt cũ hac pingui: cũ illa ſalitũ; medie vero acre; auſterũ: ponticum. 5° ꝯclo

¶ Guſtatiuum igitur eſt potentia huiuſmodi: guſtabile autem eſt factiuum actu huius. 6° ꝯclo

¶ Series autem hec eſt.

De guſtu quattuoꝛ tractat. pmo de guſtabili ⁊ nō guſtabili tribus pmis ꝯclonibꝰ ſic: q i pꝰ qđ eſt guſtabile: ⁊ hinc h; negationem medij: in ſcđa guſtabile ⁊ non guſtabile ſm ſe: in tertia ſ; ſuas radices ad guſtũ refert. ſcđo de ꝯditiõe actus ſimul ⁊ organi in ordine ad hũidũ 4° ꝯne. 3° de ſapoꝛe: qđ ē guſtabile 5° ꝯne. 4° de organo in ordie ad ſaporē 6° ꝯne tractat̃. ¶ Circa pᵐ ꝯnē aduerte: q tactus noie triplr̃ vr̃ vti Ariſto. Pmo vt eſt ſenſus diſcretiuus pmaꝝ q̃litatũ. ſ. calidi ⁊ hũidi: frigidi ⁊ ſicci: ⁊ ſenſus alimenti eſt dictꝰ ſupius in textu. 28. Scđo vt tactꝰ eſt qđdã cōe vt genꝰ ad oē; ſenſu;: qm̃ ſentit ſuũ obm nō p mediu; extraneũ: ſ; tãgẽdo illđ: ⁊ ſic i ſequẽti caplo vtit̃ in tex. 122. vbi dr̃ q demĩat pſalitatē tactuũ: tactꝰ q ſũt in lingua: qm̃ ea ſentimꝰ cetera tãgibilia ⁊ ſaporē: vbi manifeſte ſenſu; ſaporis vt ſic tactũ vocauit: ⁊ ꝯnumerauit alios tactibꝰ ſub cōi noie tactꝰ. Tertio vt tactꝰ ē diſcretiuũ oĩum tãgibiliũ exceptis ſapoꝛibꝰ: ⁊ ſic tactus iſenꝰ in tex. 128. pōit̃ gnũs ſenſus diſtictus ꝯ guſtũ. ¶ His aũt pmiſſis difficile nō eſt itelligere ⁊ Ariſto. ⁊ alios de guſtu diuerſimode loquẽtes. Guſtus nãq; tactus qđa; dr̃: ⁊ guſtabile qđdã tãgibile: ⁊ ſumẽdo tactu; pmo vel tertio mō ſic guſtus nō eſt vere tactꝰ: nec guſtabile tangibile: ſ; v̾ificat̃ ſolũ modaliter: qm̃ guſtatio fit ꝯtactu ſaporis: ſicut tactio fit ꝯtactu calidi: ⁊ ſic v̾ificant̃ dicta a doctoribꝰ. Sumẽdo aũt tactũ 2° mō ſic guſtus eſt qđã tactus: ſicut albedo eſt qđã coloꝛ. Et qm̃ Ariſt. h. vt in caplo pz ſequẽti: tenet tactũ eē genꝰ: ⁊ cōplures hr̃e ſpẽs: iō hãc credo eē mẽtē eius. Sapoꝛ enĩ eſt q̃litas tãgibilis nō minus q̃ mollities: q̃ eſt de q̃litatibꝰ ſecũdis. Unde ſicut tactus mollis ⁊ duri eſt vere ſpẽs tactus: ⁊ tñ nō eſt niſi ad q̃litates ſecundas: ita tactus dulcis ⁊ amari: ⁊ diſtinguit̃ a tactu pmario: qꝛ ſcz eſt diſcretiuꝰ pmarũ qualitatũ: ſicut obm diſtinguit̃ ab obiecto. Diſtinguit̃ autē q̃nq; guſtus in ſeipſu;: vt eſt diſcretiuus ſapoꝝ: ⁊ vt eſt tactus: non ea rõne vt quatenus diſcretiuus ſapoꝝ non ſit ſpecies tactus: ſed ea potius ratione

vt oñdet̃

vt oñdeť: ꝙ guſtādo exercemus plēs ſenſus. tactus &
ꝑ eandē partē circa idem obiectum corpus. Alteꝝ quo di
ſcernimus illius ſaporē: ꝛ vocať guſtus. ꝛ alteꝝ quo di
ſcernimus illius calorē. mollitiē. humiditateꝫ ꝛc̄. ꝛ cōi
noīe vocať tactus. ⁋ Fit aūt ſpāle de hac tactus ſpē. ſ.
guſtu caplm: qꝛ manifeſte diſcernūťa reliqs. ꝗ qm̄ indi
ſtincti apparent ſimul determinanť. ꝛ ſub vno cōi no-
mine vnū locū obtinēt: ꝛ quintus ſenſus appellantur.
⁋ Circa eādē ꝯclōnē aduerte notitie: ꝙ Ariſtoteles me
diū extraneū in guſtu excludēdo ſpāliter excluſit hūi-
dū. qꝛ experimur ſapores nō ſentiri ſine humidoꝛꝗꝫ hūi
dū ſit vehiculū ꝛ ꝯiunctiuū ſaporis cū guſtu. hoc. n. ex
cluſo nullū reſtabat mediū dubitādū. Excluſit aūt h
ex ipſa medij rōne. qꝛ. ſ. mediū nō ē mediū ꝑ admixtio
nē. defluxionē. alterationē nālē: ſꝫ ꝑ redditionē intētiōa
lē. vt diaphanū i actu reddit colores viſui. humidū aūt
eſt mā ſaporis. ꝛ in eo miſceť ſapor ſic ſal in aq̄. q̄re ꝛc̄.

⁋ De tangibili. Capitulum X.

Com. 106. DE tangibili aūt ꝛ tactu eadē rō.
Si. n. tactus nō ē vnus ſenſus:
ſed plēs: neceſſariuꝫ ꝛ tāgibilia
ſenſibilia plura eē. Hꝫ aūt dubi
tationē: vtrū plēs ſint: aut vn⁹.
Com. 107. ⁋ Et qd ē ſenſitiuū tāgibile. vtrū caro ꝛ in
alijs ꝓportiōale: aut nō: ſꝫ hoc qdē ē mediū:
pmū aūt ſenſitiuū aliud quoddā eſt intus.
Ois etenim ſenſus vnius cōtrarietatis eē vi
deť: vt viſus albi ꝛ nigri: auditus grauis ꝛ
acuti: guſtus amari ꝛ dulcis. In tāgibili aūt
multe inſunt cōtrarietates calidū frigidum:
hūiduꝫ ſiccū: duꝝ molle: ꝛ alioꝝ quecunqꝫ
Com. 108. ſunt hmōi. ⁋ Hꝫ aūt ſolōnē ꝗdā ad hāc du
bitationē: ꝛ ꝙ in alijs ſenſibus ſūt ꝯtrarieta
tes plures: vt in voce non ſolū acumē ꝛ gra
uitas: ſed ꝛ magnitudo: ꝛ paruitas: ꝛ leui-
tas: ꝛ aſperitas vocis: ꝛ ſimilia alia. Sunt
aūt ꝛ circa colorē dr̄ie hmōi altere. Sꝫ ꝙ ſit
vnū ſubiectū ſicut auditui ſonus: ſic tactui
Com. 109. nō ē manifeſtū. ⁋ Utrū aūt eſt ſenſitiuū in
tus: aut nō: ſꝫ moꝝ caro: nullū vr̄ eē ſignum
fieri ſenſū ſimul cū tactu. Et. n. nūc ſi aliqd
circa carnē extēderit: vt pellē faciēs ſilr̄ ſen-
ſum: moꝝ tactū inſinuat: ꝛ tn̄ ꝯſtat ꝙ nō ē in
hoc ſenſitiuū. Si aūt ꝛ cōnāle fuerit: citius
Com. 110. vtiqꝫ pertinget ſenſus. ⁋ Propter qȯ talis
ps corpis vr̄ ſic ſe hr̄e: ſicut ſi circulariter no
bis apt⁹nat⁹ eēt aer. Uideremur. n. vno quo
dā ſentire ꝛ ſonū: ꝛ odorē: ꝛ colorē: ꝛ vn⁹
qdē ſenſus eē audit⁹: ꝛ viſus: ꝛ olfat⁹. Nūc
Com. 111. aūt qm̄ determinatū ē ꝑ qȯ fiūt mot⁹ mani-
feſta ſunt p̄dicta ſenſitiua altera eē. ⁋ In ta
cm aūt hoc qdē nūc imanifeſtū ē. Ex aere q
dē. n. aut aqua ipoſſe ē cōſtare aīatū corpus:
opꝫ. n. firmū eē. Relinqtur aūt mixtū ex ter
ra: ꝛ ex his eē: vt vlr̄ caro ꝛ proportionale.
Quare neceſſariū ē ꝛ corpus eē qȯ mediū
tactui aptū natū: ꝑ qȯ fiant ſenſus: cuꝫ ſint
plures. ⁋ Demonſtrat aūt: ꝙ plures ſint: q Com. 112.
in lingua tactus. Oia. n. tangibilia ſentit ſm̄
eandē partē ꝛ humorē: ſi qdē igiť ꝛ alia caro
ſentiret humorē: videreť vnus ꝛ idē eē ſen-
ſus guſtus ꝛ tactus: nūc aūt ſunt duo ꝓpter
id: qȯ nō ꝯuertiť. ⁋ Dubitabit aūt aliquis: Com. 113.
ſi oē corpus ꝓfundū habet. Hec aūt ē tertia
magnitudo. Quoꝝ aūt corpoꝝ medium eſt
aliquod corpus: non ꝯtingit ipſa adinuicem
ſe tangere: humidū aūt non eſt ſine corpore
neqꝫ humectatū. Sed neceſſe eſt aqua eſſe
aut habere aquā: que vero tanguntť adinui-
cē in aqua: niſi ſicca extrema ſint: neceſſe eſt
aquam habere medium: quo replera ſint vl-
tima: ſi aūt hoc veꝝ: ipoſſe eſt tangere aliqd
aliud in aqua. Eodē aūt mō ē ꝛ in aere. Si-
militer. n. ſe hꝫ aer ad ea: q̄ ſunt in ipſo: ꝛ aq̄
ad ea: que ſunt in aqua: latet aūt magis nos:
ſicut ꝛ que ſunt i aqua animalia: ſi humecta
tum tangit humectatum. ⁋ Utrū igiť oiuꝫ Com. 114.
ſilr̄ ſit ſenſus: an alioꝛum aliter: ſicut nūc vi
deť: guſtus qdem ꝛ tactus in tāgendo: alij
aūt a longe: hoc aūt nō eſt: ſed duꝝ ꝛ molle
ꝑ altera ſentimus: ſicut ꝛ ſonabile: ꝛ viſibi-
le: ꝛ odorabile: ſed alia qdē a longe: alia vo
a prope: ꝓpter qȯ latet: qm̄ oia quidē ſenti-
mus per mediū: ſed in his latet. Et quidem
ſicut diximus prius: ꝛ ſi per pellē ſentirem⁹
omnia tangibilia ignorato qm̄ prohibet: ſi-
militer vtiqꝫ haberemus: ſicut ꝛ nunc ꝛ in
aqua: ꝛ in aere: putamus. n. nūc ipſa tāgere
ꝛ nihil eē per medium. ⁋ Sed differt tāgi- Com. 115.
bile a viſibilibus ꝛ ſonatiuis: quoniā illa q-
deꝫ ſentimus: ex eo ꝙ mediū mouet aliquid
nos: tangibilia vero non a medio: ſed ſimul
cū medio: ſicut per clypeū ꝑcuſſus: non eni
clypeus percuſſus prius ꝑcuſſit: ſꝫ ſimul ac
cidit vtraqꝫ ꝑcuti. ⁋ Oio aūt vr̄ caro ꝛ lin Com. 116.
gua: ſicut aqua ꝛ aer ad viſuꝫ: ꝛ audituꝫ: ꝛ
olfatū ſe hn̄t: ſic ſe hr̄e ad ſenſitiuū: ſicut illo
rū vnumquodqꝫ: ipſo autē ſenſitiuo tacto:
neqꝫ ibi: neqꝫ hic fiet vtiqꝫ ſenſus: vt ſi quis
ponat corpus albū in oculuꝫ vltimū. Qua-
re ꝛ manifeſtū: ꝙ intus ſit tangibilis ſenſiti
uum: ſic. n. vtiqꝫ accidit: ꝙ qdē in alijs. Ap-
poſita. n. ſup ſenſitiuū nō ſentiūť. ſup aūt car
nē poſita ſentiūt: quare mediuꝫ tactui caro.

Com.ii7. ¶ Tangibiles quidē igit̄ ſunt dr̄ie corpis ſm
q corpus. Dico aūt drias qbus elemēta de
terminant calidū: frigidū: hūidū: ⁊ ſiccum:
de qb⁹ prius dcm̄ eſt in his: q̄ de elementis.
Senſitiuū aūt ipſaꝝ q tactiuū: ⁊ in quo ſen
ſus vocatus tactus eſt primo: q potētia h⁹
Com.ii8. ps eſt. ¶ Sentire.n.pati qddā ē. Quare fa
ciēs q̄le ip̄z actu h⁹ illud facit: cū ſit potētia.
Vn̄ ſilr calidū ⁊ frigidū aut duꝝ ⁊ molle nō
ſentimus: ſed excellentias tanq̄ ſenſu velut
medietate q̄dā exn̄te eius: q̄ in ſenſibilib⁹ cō
trarietatis. Et pp hoc diſcernūt ſenſitiua ſē
ſibilia: mediū.n. diſcretiuū ē. Fit.n. ad vtrū
Com.ii9. q₃ ipſoꝝ alteꝝ vltimoꝝ. ¶ Et op₃ ſicut de
bēs ſentire albū ⁊ nigrū neutrū ipſoꝝ debe
re eſſe actu: potētia vero vtrūq₃: ſic aūt ⁊ in
alijs: ⁊ in tactu neq₃ calidū: neq₃ frigidum.
Com.i20. ¶ Amplius aūt ſicut viſibilis ⁊ inuiſibilis
erat quodāmodo viſus. Silr aūt ⁊ reliqui
oppoſitoꝝ: ſic ⁊ tact⁹: ⁊ tāgibilis: ⁊ itāgibi
lis. Intāgibile aūt pūā oīo hn̄s driaꝝ tāgibi
liū: vt paſſus eſt aer. Et tāgibiliū excellentie
Com.i2i. ſicut corruptiua. ¶ Scd̄m quidē igit̄ vnū
quēq₃ ſenſum dictum eſt figuraliter.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

De tangibili ⁊ tactu eadē rō eſt. p
bat̄ a poſteriori: q₂ ſe
ꝯſequunt̄ quo ad vnitatē ⁊ diuerſitatē ⁊c̄.
qō p̄. ¶ Utrum plures ſint actus aut vnus.
qō 2ª. ¶ Utrū caro ſit organū tactus: aut ſit me
dium: organum vero ſit quoddam interius.
rn̄º p p̄ª.q. ¶ Tactus nō eſt vnus ſenſus. pbat̄: q₂ nō eſt vni⁹ tm̄ ꝯ
trarietatis. nec obſtat q alij ſenſus videant̄ eſſe pluriū ꝯ
trarietatū: qm̄ ſūt pluriū ꝯtrietatū reducibiliū i vnū genus
ſubiectū: i tactu vō nō ē manifeſtū tale gen⁹ ſubiectū eē.
pro 2ª.q. ¶ Senſationē tactus ſimul fieri quū applicat̄ tāgibile
carni: nō ē ſignū: q caro ſit organū tact⁹. pbat̄: q₂ talis
ſimultas ſtat cū nō organo: vt oñdit veritas hoꝝ cōdi
tionaliū. Si pellis circa carnē extēderet̄: mox ſentiret̄
tangibile: ⁊ pellis nō eēt organū. Et ſi cōnaturalis eēt
pellis: citius ſentiret̄: non aūt organū eſſet ⁊c̄.
pro p̄ª.q. ¶ Carnē eē per quā ſit oīs tactio: non eſt ſignū vnitatis
tactus. pbat̄: q₂ cōnaturalitas talis ſtat cū diuerſitate
ſenſuum: vt oñdit veritas iſtius ꝯditiōalis. Si aer no
bis circulariter eſſet genitus: eſſent tñ viſus: auditus: ⁊
olfatus diuerſi ſenſus: q̄uis appareret oppoſitū: ſic enī
ſe h₃ caro: ⁊ ideo immanifeſta eſt diuerſitas tactus.
pro 2ª.q. ¶ Corpus mediū in tactu ēt pluriſicato op₃ eē cōnatu
rale aīali. alioꝝ vero ſenſuū eſt impoſſe. pbat̄ quo ad
ſecundam partē a priori: q₂ corpus aīalis op₃ eē firmū.
ac p hoc nec ex aere: nec ex aqua: quo ad primam vero
etiam a priori: q₂ corpus animalis oportet eſſe ſic mix
tum ex terra ⁊ alijs: vt exigit caro ⁊c̄.
rn̄º ad p̄ᵐ qōnem. ¶ Tactus eē plēs demōſtrat plalitas tactuū in lingua.
declarat̄ p̄º plalitas tactuū in lingua: q₂ oīa tāgibilia ⁊
ſapor ſentiunt̄ ſm eandē ptē. 2º q ex hoc hēatur ſignū
plalitatis tactuū alibi: q₂ cū manifeſtatē plalitatis eſt
nō cōuerten⁹ carnis ⁊ guſtus: qō declarat̄: q₂ ſi tota ca
ro ſentiret ſaporem tactus videret̄ idē cum guſtu.
¶ Dubiū eſt an in tactu ꝯcurrat mediū extrinſecū: rō Dubium
dubitādi eſt corpora quoꝝ eſt aliquod corpus mediū
nō ſe tangūt: q₂ oē corpus h₃ pfunditatē: q̄ eſt tertia di
menſio. Sed oīa que in aqua ſe inuicē tāgūt: ſi nō ſicca
extrema ſint: hnt corpus mediū: g̃ pbat̄ minor: q₂ ne
ceſſe ē humectata eē: humiditas aūtē ſine corpe ſubito
eſſe non pōt: ⁊ idem eſt iudicium de tangibilibus ſe in
aere: q̄uis nos lateat propter conſuetudinem.
¶ Utrū omnia ſenſibilia eodem modo.ſ. per medium qō annexa
extrinſecum ſentiantur: an alia tangendo: alia a longe:
vt vr̄ predicta differentia apparens non eſt vera. Sed
duꝝ ⁊ molle p altera ſentimus ſicut alia. Uerūtñ hec
ppe illa remote. probat̄: q₂ in omnibus ē aliquod me
diū extrinſecum: q̄uis in tactione lateat: habet enī₃ ſe
ſicut ſi pellicula ſuperextenſa eſſet: ⁊ ignota eſſet.
¶ Differt tangibile a viſibili ⁊ alijs: quia hec ſentimus rn̄º ad.q.
moti a medio moto ab obiectis. tangibilia vero non a
medio: ſed ſimul cum medio: ſicut per clypeum percuſ
ſis accidit vtrumq₃ ſimul percuti.
¶ Caro ⁊ lingua ad tactum ⁊ guſtum ſe habent vt me Deciſio ſe
dium. ſicut aer ⁊ aqua ad alios ſenſus. inſtrumentū au cūde.q.
tem intus eſt. Declarat̄ vtraq₃ pars ſimul: q₂ ſic ſalua
tur pportionalis natura hoꝝ ſenſuum ad alios: q ſenſi
bile poſitum ſupra ſenſum nō facit ſenſationem.
¶ Organū tactus eſt mediū inter ꝯria tāgibilia. pbat̄ qd ſit orga
tactiuū in quo eſt primo ſenſus tactus: eſt ſenſitiuū dif nū tactus.
ferentiaꝝ corporis in eo q corpus. ⁊ eſt pars in potētia
ad h⁹ drias. g̃ eſt mediū inter tangibilia. Aſſumptū p
prima parte pbat̄: q₂ h⁹ drie ſunt qualitates tāgibiles.
Pro ſcd̄a vero ſic ſentire eſt pati. g̃ faciēs ſenſū i actu
facit ipſm actu quale ipm eſt. g̃ patiēs erat in potentia
ad illud. ꝯſtā deducit̄: q₂ ſilr calm aut frigidū: durū
aut molle nō ſentimus: ſ₃ excellētias. Et ꝯfirmat̄ p̄mo
q₂ mediū diſcernit̄ ab extremis: qm̄ ſit ad vtrūq₃ alte
rū ipſoꝝ. Scd̄o q₂ op₃ ſicut in alijs organū eē neutrū
ipſoꝝ in actu: ⁊ vtrūq₃ in potētia: qō ſic ſaluatur.
¶ Tactus eſt tangibilis ⁊ intangibilis: qō dr̄ dupl̄r: aut Diffinitio.
q₂ paꝝ vt aer: aut q₂ nimis vt corruptiua ſenſus ⁊c̄.

¶ Series autem hec eſt.

Atendens de tangibili deter
minare: q̄tuor de
terminat: ſicut de alijs ſenſibus dixit.ſ.
obiectum: actū: mediū: ⁊ organū. ſed talē
ordine. q p̄mo mouet duas qōnes. pri
mā de vnitate obiecti: ac p hoc ſenſus. ſe
cundam de organo ſimul ⁊ medio. ⁊ ſi
mul eas ptractat. Deide mouet tertiā qōnē de medio
extrinſeco ſimul ⁊ actu tāgēdi q̄ō fiat: ⁊ aliā q̄ō ab
alijs differat: ⁊ vt clare p₃ ordinate tractat eas. Tertio
decidit ſcd̄am qōnē. Quarto nām organi oſtendit: ⁊
ſubiūgit quēadmodū in alijs: qō ē tāgibilis ⁊ oppoſiti.
¶ Circa primā diuiſionē allatā i lra aduertēdū ē p̄ſpicaci Tex.i07.
ter: q vnitas ſenſus ē vnitas gnīca: nō gnīs p̄dicabilis:
ſ₃ gnīs ſubti p̄ſici. ⁊ nō ē vnitas ſpecifica. Declaro ſin
gla. Qz.n. nō ſit vnitas gnīs p̄dicabilis p₃ ex h: q gen⁹
nō inuenit̄ pter ſuas ſpēs. g₃ ēt ſenſus iacuit̄ ſine alia
ſpecificatiōe. nō.n. dant̄ multe viſus. olfact⁹. audit⁹. aut
guſt⁹ ſpēs. de tactu ēt q̄uis mō vertat̄ i dubiū. nihil tñ
obſtat pp̄oſito: q₂ ſi ſūt plēs: g₃ eoꝝ ē vn⁹ ſicut guſt⁹ ⁊c̄.
Qz aūt ſit vnitas gnīca ſubti p̄ſici. ⁊ ex h textu: ⁊ ſclu
ſiue p₃. Ex tex. q̄dē: q₂ gl̄ib₃ ſenſ⁹ ē vnius p̄ᶜ ꝯrietatis
vnius

vnius generis vniuoci. hoc enim eſt eſſe potentiam receptiuā totius illius generis. Ex inductiōe vero: q2 viſus eſt totius generis coloris: olfatus odoris: auditus ſoni: guſtus ſaporis. Q2 aūt nō ſit vnitas ſpecifica: ex eo p3: q2 eſt per ſe potentia cōis ad multas ſpēs ſui pmi obti. Conſtat. n. q2 p ſe potētia vnius ſpēi nō ſe extendit p ſe niſi ad illā. ¶ Uñ cū querit̄ de plalitate tactus: ⁊ cōiter dr̄: q2 tactus eſt plēs ſm ſpēm: noie ſpeciei itelligas rōnē formalē: ita q2 qō eſt: an tactus diſtinguant̄ i plures formalr̄ tact9: qō ē dicere: an ſint pla genera ſubiecta ſentientia tangēdo ⁊c̄. Hinc aūt habes ſolutionē alterius qōnis: an. ſ. viſus hoīs ⁊ viſus aqle ſint eiuſdez ſpēi ſpāliſſime. i. rōnis formalis athome: p3. n. q2 ſic: qm̄ ōis viſus eſt ɔrietatis coloris: cū hoc tn̄ ſtat: q2 viſus hoīs ⁊ leonis differāt ſpecie: nō vt potētie: ſ3 vt nāles ppetates aialium diuerſa2 ſpērum: ſicut. n. aial diuerſorū eſt ſpērum in hoīe ⁊ leone: ita viſus ⁊ cetera hō ɔſequētia: quatenus ex hac ſe pte tenēt. Et ſi altius mētis oculos leuabis: et intueberis colorē eſſe athomā ſpēm ſenſibilis: qm̄ eſt tn̄ viſibilis: videbis viſum quatenus ſenſitiua vis eſt ſpēm eſſe ſpāliſſimā: ita q2 viſus pōt tripliciter ɔſiderari. p° vt eſt p ſe potētia ad colores: ⁊ ſic eſt vnus vnitate generis ſubti phici. 2° vt eſt per ſe po ſubiectiua ſenſus: ⁊ ſic eſt vna ſpēs ſpāliſſima: ſicut viſibile eſt ſpēs ſpāliſſima ſenſibilis. 3° vt eſt ɔſīs nām ſenſitiuam talē. ſ. humanā: equinam ⁊c̄. ⁊ ſic tot eſt ſpērum quot nās ſequit̄. In cuius ſignū tanta inter aialiu3 ſenſus diuerſitas inuenit̄: vñ alia hūt viſum: ſic alia aliter ⁊ ſic de alijs ⁊c̄. Primo mō cōparat̄ viſus ad obtum: qō eſt res: que videt̄. 2° ad rōnem formalē pdicti obti: nō vt res: ſed vt obtum. hāc. n. ſignificat viſibile. tertio mō ad formā: a qua naſcit̄. ¶ Ut aūt melius pcipiantur: q̄ dicimus: attendere op3: q2 obiectū ſenſus eſt i duplici genere. ſ. rei ⁊ obti. color. n. eſt ⁊ i genere paſſibilis qlitatis: ⁊ in genere ſenſibilis: qō eſt ſpēs ſubalterna obiecti. Sed in genere qualitatis eſt ſpēs ſubalterna: vt p3 in genere vero ſenſibilis ē ſpēs ſpecialiſſima: qm̄ differentie diuidentes qualitatē ⁊ ɔſtituentes colorē: odorē: ſaporem ⁊c̄. nō ſunt athome. diuidunt̄. n. in multas ſpēs colo2: odo2: ſapo2 ⁊c̄. Dr̄ie aūt diuidētes ſenſibile: ⁊ conſtituentes viſibile: audibile: odorabile: guſtabile: ⁊c̄. ſunt indiuiſibiles formalr̄. Nō. n. differt ſpecie viſibilitas albi a viſibilitate nigri. ſunt. n. eadē rōne viſibilia. ſ. per eē motiuum diaphani in actu abſq3 oi nāli mutatione admixta ⁊c̄. Inter hec aūt duo genera ⁊ eorū dr̄ias ⁊ ſpēs: l3 multe ſint dr̄ie: puta q2 illud eſt qditatiuū colori: hoc denominatiuū: illud ineſt ei p̄ mō pſeitatis: hoc ſcdo: illud ponit aliqd in eo: h nihil abſolutū: q̄tū ad ppoſitu3 tn̄ ſpectat: hec maxime penſanda eſt: q2 ſpēs ſenſuū diſtinguunt̄ adeq̄te ſm dr̄ias ⁊ ſpēs generis ſenſibilis: ⁊ nō ſ3 dr̄ias ⁊ ſpēs q̄litatis: ita q2 tot op3 eſſe ſpēs ſenſus: quot ſunt ſpēs ſenſibilis. Et rō eſt q2 penes diuerſum ſenſibilitatis modū. Cū eni ſenſibile cōſiſtat in eē motiuū ſine mā. ſicut ſenſus in eē ſuſceptiuū ſine materia ſm q2 diuerſimode ſe h3 ad mouere ſine materia: diuerſe ſenſibilis ſpēs ɔſtituunt̄: ⁊ ſm q2 aliqua eodē mō ſe hūt ad rōnē motiuū ſine materia ad eandē ſpēm ſenſibilis ſpectāt. Uñ q2 alia rōne ſentiunt̄ colores: q imutant oino ſpūalr̄: ⁊ alia ſoni: q cum motu locali: ⁊ alia odores: q cū alteratione: ⁊ alia ſapores: q cū humectatiōe organi ⁊c̄. diuerſa ſenſibilitatis rō diuerſam ſenſibilis ſpēm: ac p hoc ſenſus: q2 ad ſenſibile eſt: cōſtituit. Teſtat̄ aūt hoc: q2 nō quecūq3 dr̄ia q̄litatis ɔſtituit quale obtum ſenſui: ſed illa ſolū: q̄ adeq̄te ſubintrat dr̄iam athomā ſenſibilis: puta ɔſtituentē viſibile vel audibile ⁊c̄. Uñ niſi color adequet viſibile non eſt primū obtum viſus: ⁊ ſimilr̄ niſi ſonus audibile ⁊ ſic de alijs ⁊c̄. Ex hac aūt veritate nō putes te hr̄e ſolutionem alterius impertinentis queſtionis: an. ſ. viſio albi ⁊ viſio nigri ſint eiuſdē ſpeciei: qm̄ cū vnitate ſpecifica vis ſenſitiue ⁊ obiecti in eſſe ſenſibili ſtat diſtinctio ſpecifica obiecti per ſe in eſſe ſm ſeipſum ⁊ ſpecierum ſenſibilium: ⁊ actuū ſentiendi. Nec eſt ſimile quo ad hoc de ſenſu ⁊ ſenſibili: ⁊ ſcientia ⁊ ſcibili: q2 habitus vnius ſpēi nō elicit actus diuerſa2 ſpē2: po9 aūt vnius ſpēi pōt elicere act9 diuerſos ſpē ſ3 diſtinctas for̄m ⁊c̄.

¶ Circa primam qōnem aduerte: q2 eius veritas non habetur clare: q̄uis. n. Ariſtoteles declinet in pluralitatem tactus: non tn̄ hoc aſſerit vt certum: ſed vt rōnabile: ⁊ hoc q2 dubitabat: an eſſet aliquod innominatu3 genus principium vnius prime ɔrietatis tangibiliu3. vnde dicit: q2 non eſt manifeſtum: ⁊ non dicit non eſſe verum eſſe aliquod genus in tactu: ſicut eſt ſonus in auditu. Remanet ergo dubia concluſio prime qōnis: q̄uis magis declinemus in vnam partē. ſ. q2 tactus ſunt plēs. Et qm̄ potētie diſtinguunt̄ p actus: ⁊ actus p obta ⁊ obto2 formaliū hic diuerſitas: vt ex dictis p3: nō ē vſqueq̄q3 clara: iō ex hac pte addere nihil certi occurrit. Tex. 108.

¶ Circa miſſionem ad dubium motum in littera aduerte: q2 nō dicit Ariſtoteles: q2 in tactu ſemper interuenit medium extrinſecum: ſed reprehendens differentiam inter tactū ⁊ alios ſenſus in hoc: q2 alij a lōge tactus tāgendo ſentit dicit: affert inſtantiam: q2 durū ⁊ molle p altera ſentimus. Unde intendit: q2 vtraq3 vniuerſalis eſt falſa. ſ. tactus ſemper ſentit tangendo: ⁊ tactus ſemper ſentit per medium extrinſecum. Durum. n. ⁊ molle ſentimus per medium extrinſecum: ipſa autem elementa neq3 dura: neq3 mollia ſentimus ſine medio extrinſeco: ⁊ hoc rationabiliter: quoniam medium extrinſecum in tactu non niſi per accidens concurrit. rationabile q̄ppe eſt: vt que p accñs tanguntur inueniantur in aliquo ſeparatim. q̄nq3 ergo ſic: ⁊ quandoq3 non verificatur inueniri medium extrinſecum. Ex hoc etiā p3 ex vi rationis allate ab Ariſtotele ad probandu3 interceſſionem medij in tactu. Illa. n. ratio nullum hab3 locum. niſi qn̄ tactus tangit aliud corpus a medio circundante: vt p3. Ipſum aūt mediū tangēs eſſe ſenſibile abſq3 mixtione ɔuincit hoc: quod eſt alterabile ad calidum ⁊ frigidum abſq3 mixtione: quu3 alteratio ſit naturaliter prior mixtione. Et ſi hec animaduertiſſet Auerroys: aliter ſenſiſſet q̄ dixit in cōmēto. 115. Tex. 114.

¶ Circa differentiam tangibilis ab alijs: aduerte ne in medium offendas lucem: q2 differentia conſiſtit i hoc q2 in alijs ſenſibus mediū extrinſecū ɔcurrit cauſalr̄. ⁊ tenēs ſe ex pte ſenſibilis agētis: ita q2 ſic̄ ſenſibile mouet mediū: ita mediū motū mouet ſenſum: in tactu vero duri ⁊ mollis: vbi inuenit̄ mediū extrinſecū. mediū extrinſecū ɔcurrit per accñs: ⁊ tenet ſe ex pte ſenſus patientis: ita q2 ſenſibile eſt pximū ⁊ imediatū agens: ⁊ totū hoc. ſ. caro veſtita illud mediū eſt pximū patiēs: nō eni3 oportet primū patiens eſſe indiuiſibile: ſed ſtat q2 habeat latitudinem. Ut enim dr̄ in de ſenſu ⁊ ſenſato contingit aliquod totū ſimul coagulari: ⁊ hoc optime lr̄a inſinuauit in exēplo clypei: q non tenet ſe ex parte pcutiētis: ſed pcuſſi: ⁊ q̄uis clypeus: q2 pcuſſio eſt motus localis: primo tpe pcutiatur q̄3 hō ſub clypeo: lr̄a tn̄ ad inſinuandū: q2 caro ⁊ aer concurrunt vt vnū patiēs qō in motu alterationis ſit ſimul tpe: declarauit ad qd clypei exemplum ſeruiret. ſ. quia non prius percuſſus percuſſit: vbi negat ab eo ⁊ cauſalitatem actiuam ne- Tex. 115.

Uid. auctorē p° poſte. t°. 22. ⁊ ſup primā pte3 q° p° ar. 3°.

gādo φ ꝑcuſſit: ⁊ ꝑoꝛē cālitatē paſſiuā negādo: φ pꝛius ꝑcuſſus ⁊c. ¶ Et h ſi aduerteris: nō laboꝛabis ad q̄ren dū: quo agēs ꝓximū ⁊ patiēs ſūt hic ſil' ⁊c. et fugies ꝑ ſūptionē ſcribētiū ⁊ ꝓpaꝫ igrātiū vocē. Uez qꝛ ſcribūt idocti: doctiq̄ꝫ poemata paſſiꝫ: g pt diſcerneꝛ diſcernat

Tex.117. ¶ Circa organū tactus ſcito: φ ſi tactus eſt vnus ſenſus formalr: abſq̄ꝫ dubio organū tact⁹ ē medium ꝑ ꝑticipa tionē inter tangibilia: qm̄ eē mediū inter ea ꝑ abnega tionē eſt impoſſe: qꝛ vt in lr̄a dr̄: tangibilia ſunt dr̄ne coꝛ poris in eo φ corpus: ac ꝑ hoc nullū corpus citra celuꝫ eſt imune ab his. Sed ſi tactus pluraficat̄ formalr: tūc due emergūt difficultates. p̄ᵃ eſt q̄re tactus iſti cōicent in organo ⁊ medio formaliter. 2ᵃ eſt: quare ois tactus dꝫ hr̄e organū mediū ꝑ ꝑticipationē. Et q̄uis p̄ᵃ diffi cultas a gbuſdā quo ad organū admittat̄: quo ad me diū tm̄ intrancū nihil ſit: ꝑ ɔſtanti tenēdo: φ caro vni cū medium formalr eſt ad oēm tactū. Mihi tm̄ rō oñ dit: φ idē ē iudiciū de medio ⁊ organo: qḋ ⁊ rōne ⁊ idu ctione pꝫ. Rōne gdeꝫ: qꝛ diuerſoꝝ generꝝ hn̄tiū ꝑmas ſuas ɔ̄rietates: nō ſubalterna diuerſa opꝫ eſſe ſubꝛa ꝑ pꝛia: aliogn genus ꝓhicū nō adequaret̄ vni ꝓpꝛie mā̄e cuius oppoſitū clare habes. x. metaphꝫ. tex. 14. Cōſtat aūt φ diuerſis ex̄itibus tactibus diuerſoꝝ ſic generū ſunt tangibilia iſtius a tāgibilibus illius: ⁊ φ mediuꝫ ⁊ organū infra ꝓpꝛie mā̄e latitudinē claudunt̄. Impoſſe eſt igit̄ mediū vnius eſſe mediū alterius: ⁊ ſilr organū vnius eſſe organū alterius. Induction̄e aūt: qm̄ in alijs tribus ſenſibus viſu: auditu: ⁊ olfatu clare pꝫ: φ ad di uerſitatē obti oportuit diuerſificare mediū: organuꝫ ⁊ ſenſum. Unḋ ſi tactus pl'ificat̄: abſq̄ꝫ dubio tenēdū ē: φ ſicut aer eſt mediū in tribus ſenſibus: ita φ mediū eſt idē ſubto: ⁊ pl'a formalr. i. vnus numero aer. ſed ſm̄ di uerſas ɔdōnes eſt mediū pluribus ſenſibus: ita cadeꝫ caro numero: ⁊ ſilr idē numero corpus: puta neruus ſꝫ diuerſas ɔdōnes rōnem hn̄t alia medij: hoc organi i di uerſis ſenſibus tactus. ⁊ ſic ſaluat̄: φ oēs tactus cōicāt in organo ſubiue: nō formalr: ⁊ ſilr i medio excepto gu ſtu: g icerto tm̄ loco cōicationē hāc hꝫ cū reliq̄s tactib⁹

¶ Ad ſcdam aūt difficultatē dico: φ quā nā de poſſibi lib⁹ ꝓpoꝛtionatis tm̄ rei ſemꝑ conet̄ ad optimū ⁊ orga nū ſenſus. ɔſtat φ ceteris paribus melius ē: ſi fieri pōt mediū ꝑ abnegationē q̄ ꝑ participationē: qꝛ illud ē oī no imune ab obto: hoc aūt nō: vñ ⁊ ꝑ illud diſcernitur tota obiecti latitudo: ꝑ hoc aūt excellentie tm̄: ɔñs eſt: φ ſi organū alicuius tactus pōt eē mediū ꝑ abnegatio nē: φ ſic factum a nā non ꝑ participationē mediū: ſed ꝑ abnegationē: ⁊ hoc maniſeſte teſtat̄ vns tactus ſpēs quā vocamus guſtū. Cuius organū: qꝛ potuit a toto ſa poꝝ genere denudari eſt mediū nō ꝑ participationeꝫ: ſed ꝑ abnegationē. Qḋ aūt alicuius tactus organū poſ ſit denudari ab aliquo genere tangibiliū: ex eo apparet mihi: φ aliqua eſt tangibiliū ɔ̄rietas: q̄ nō vr̄ dr̄ia coꝛ poris in eo φ corpus: nec neceſſario ɔñs: puta vnctuoſi ⁊ arridi. ita φ ſicut diaphaneitas in corpore mixto: qḋ eſt organū viſus: eſt oīno ſine coloꝛe: ſic in aliquo mix to nō inconuenit eſſe. ſ. ſine vnctuoſitate ⁊ arriditate. Ariſt. aūt poſuit organū tactus mediuꝫ ꝑ participatio nē duplici rōne. Pꝛimo qꝛ organū nō ſolū pꝛimarij ta ctus eſt tale: ſed ēt plurīū. nō. n. pōt denudari a pꝛimis differētijs coꝛpoꝝ: ⁊ neceſſario ɔñtib⁹: puta duritie ⁊ mollitie. ⁊ hāc in littera attulit rōnem. Scḋo qꝛ orga nū cuiuſq̄ꝫ tactus mālr eſt mediū ꝑ ꝑticipationem: qm̄ vnū ⁊ idē numero eſt oīum tactuū. q̄uis formalr .i. ſm̄ ɔdōnem illā: qua eſt organū huic tactui: nō ꝑtici pet aliqḋ de latitudine illius generis tāgibilis: qḋ ē ob iectū huius tact⁹: ac ꝑ h ſit medium ꝑ abnegationem.

¶ Et ſi vis certificari ō his: ꝑlege ɔ̄rietates tāgibiliū i 2ᵒ de gn̄atione: tex. cō. 24. ⁊ examina eas iuxta in 4ᵒ metheꝛ. forte ɔpe. les qḋ dixi: φ. ſ. eſt aliqua contrarie tas coꝝ: a qua mixtum ſm̄ aliquid ſaltem ſui poteſt eē organum medium per abnegationem.

¶ Circa deciſionem ſcḋe q̄onis: vbi dr̄: φ organū tact⁹ nō eſt caro: ſed aliqḋ intus: dubiū ē ſimplr ⁊ ad hoieꝫ. Tex.116. Simplr qdē: qꝛ ſtat organū ſenſus eē mēbꝛū illud: qḋ ſentit pꝛimo obiectū: ſed caro eſt pꝛima ps aīalis perci piēs tāgibile. g maioꝛ eſt ꝑ ſe nota. minoꝛ experiētia te ſte pꝫ: ⁊ rōne ꝓbat̄ efficaci ſic. aīal eſt ꝓpter ſenſuꝫ ta ctus. g pꝛima pars coꝛpea aīalis eſt organū tactus. g ca ro eſt organū tactus. p̄ma ɔñtia ꝓbat̄: qꝛ organū eſt an quo pꝛimo eſt potētia ſenſitiua: vt in cap⁰ ſequēti. 122. tex. dr̄. ſcḋa vero qꝛ caro eſt p̄ma pars aīalis: ita φ ipſa ꝑ ſe eſt corpus aīalis: ⁊ cetere ꝑtes: vt nerui: oſſa: ⁊c. ſūt ꝓpter illam: vt pꝫ in 2ᵒ de ꝑtibus aīalium cap. 8. Et cō ſirmat̄: qꝛ ſi organū tactus eēt in certa ꝑte coꝛporis: pu ta in coꝛde: nā non ꝓpoꝛtionalr diſpenſaſſet ſenſus me dia: ſines: ⁊ organa. ceteri nāq̄ꝫ ſenſus: qꝛ in certis ſunt ꝑtibus coꝛporis: in certis quoq̄ꝫ locis ſuos meatus hn̄t: puta i oculis: auribus: oꝛe: tāgibile ꝑ totū corpus meat: totūq̄ꝫ ledit: aut ſaluat. igit̄ in toto opꝫ coꝛpore (ſi ꝓ poꝛtionalis diſpēſatio eſt) diffuſum eē tactū. Et confir mat̄ ſcḋo: qꝛ ſi caro nō eſt organū: qḋ eſt illud: ⁊ rurſus ſi caro eſt mediū. g non ſentit ſicut nec media aliorum ſenſuū. Et ɔfirmat̄ tertio: qꝛ nulla rōne caro negat̄ or ganū: ⁊ ponit̄ mediū: ſed ſola quadā adaptatione: vt pꝫ in lr̄a. ¶ Ad hoiem vo. qm̄ Ariſt. ipſe in 2ᵒ de partib⁹ aīalium: vbi ſupꝛa expꝛeſſe ponit: carnē eſſe organum tactus: qḋ hic negat. ¶ Ad huius ambiguitatis euiden tiam ſcito: φ in hac re varia: ac incerta vr̄ ꝓhoꝝ ſnia. Uaria quidē: qm̄ Auicen. in 6ᵒ nāliū: ⁊ vt refert The miſtius ⁊ Alexander putauerūt carnē eē non mediuꝫ ſed organū tactus. Incerta aūt: qꝛ Ariſt. ipſe ſatis ſupfi cietenus ⁊ dubie vr̄ locutus: nec ſigna aliqua habem⁹ certificātia nos. Unḋ rōni innitendū puto. Et qm̄ p̄me due rōnes plurimū hn̄t rōnis: adeo φ p̄ma meū que tat intellm̄: qm̄ fundat̄ ſup ꝓpoſitiones ɔfeſſas. ſ. φ ta ctus eſt pꝛimus ſenſus: ⁊ aīal eſt animal ꝓpter tactuꝫ. ⁊ φ pꝛimū aīalis corpus eſt organū tactus: ⁊ φ caro ē ꝑ ſe corpus aīalis. hec oīa. n. indubie tenent̄: ⁊ ex his hr̄ φ caro eſt organū. igit̄ caro ab organo tactus ſemouē da non eſt. Qꝛ vero ſenſibile poſitum ſupꝛa ſenſitiuū ꝓpꝛ rōnem ſuperius aſſignatā tenemus nō ſentiri: ⁊ nul lū apparet aliud vīr per ſe mediū niſi caro: idcirco ca ro mediū in tactu ponēda vr̄. Si igit̄ fieri pōt vt caro medij: ⁊ organi officio fungi poſſit: oīa ɔſonabūt. ¶ Et q̄uis p̄ᵒ frōte impoſſe videat̄ h. ſiqs tm̄ diligenter ac ꝑſpicaciter ɔtēplatus fuerit: rōni ɔſonū inueniet: φ quē admodū in viſu diaphanū nō ſolū mediū: ſꝫ organuꝫ eſt: ita in tactu caro: ⁊ mediū: ⁊ organū erit. ita φ ſicut i oculo diſtinguit̄ duplex diaphanū. pꝛimū in exteriori parte oculi. ⁊ ſcḋm in glaciali interiori: quoꝝ pꝛimum medij. ſcḋm organi officio fungit̄. Ita ī tactu exterioꝛ caro. interioꝛq̄ꝫ diſtinguēda eſt: ⁊ exterioꝛ qdē medij: iterioꝛ āt organi offō ē dōata. Interiorē āt carnē i ꝓpo ſito dicim⁹ nō carnē ſub cute: ſꝫ carnē p̄ᵐᵃᵐ: q̄. ſ. ꝑ viuit vi ta aīalis. Hanc. n. organū tact⁹ ſic ponim⁹: vt ɔtinuata cū reliq̄ carne ꝑ illā tāgibilia ſētit: ſic diaphanū glacia le ɔiūctū reliq̄ diaphano ꝑ illud videt: ⁊ ſic nō ſolū me dium tactus diffundit̄ ꝑ totuꝫ corpus: ſed ēt organum quodāmodo. i. ſm̄ ɔtinuationē. ¶ Et hec opinio ē non ſolū rōni: ſed Ariſto. ɔſonaſſimo eſt ipſius in loco ꝑalle

gato

gato: ſi ɔſpicaciter intelligat: ⁊ ſic nulla ē in eius dictis ɔtradictio: ⁊ oīa ɔſonent. ¶ Et qm̄ ſnia hec mediat inter extremas opiniōes: ideo ipſa oēs obiectiōes ſuſtinet quodāmō. Un̄ p͛ rō ɔpoſito manifeſte fauet: ⁊ fundatā ſcito ſup ɔceſſu Ariſt. ibidē: ipſe. n. ibi ɔbat carnē eē primum ⁊ ꝑ ſe corpus animalis. quia caro eſt organū tactus. ego econtra: quia caro eſt per ſe primum ⁊ corpus animalis. probeo carnem eſſe organum: ⁊ proceſſus qdem ſuus fuit a priori: mē autē a poſteriori. Prima quoqꝫ ɔfirmatio iam ſaluata eſt ſm quid. Scda autē bipartita: q̄ dr̄ Alexādrinā manifeſtā hꝫ rñſionē: q. ſ. ⁊ caro q̄dā nō ē organū: ⁊ q caro q̄dā organū eſt: ⁊ q carne extrinſeca non ſentimus: niſi vt medio: cuius ē͛ confutatio in lr̄a hr̄ exēplo pellis ſupextēſe. Ad tertiā autē cōfirmationē ex an̄dictis pꝫ: q illa rō ſenſibile poſitū ſupra ſenſum nō ſentit: q̄ mouit hic Ariſtotelē ad hoc q caro negēt organū: ⁊ affirmet mediū in tactu fūdata eſt ſup nāli ordine graduum ſpūalis eſſe.

¶ De ſenſu in cōmuni. Cap. XI.

Oportet aūt vl̄r de omni ſenſu accipere: qm̄ ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpērum ſine materia: vt cera annuli ſine ferro ⁊ auro recipit ſignum. Accipit autem aureum: aut eneum ſignum: ſed nō inquantuꝫ aur: aut es. Similiter autem ⁊ ſenſus vniuſcuiuſqꝫ ab habente colorem: aut humorē: aut ſonum patitur: ſed non inq̄tum vnum quodqꝫ illorum dicitur: ſed inq̄tum hmōi
Com.122. eſt: ⁊ ſm rationem. ¶ Senſitiuum autem primū eſt: in quo huiuſmodi potentia. Eſt quidem igitur idem: ſed eſſe alterū eſt. Magnitudo quidem. n. quedam erit: quod ſenſus patit. Non tn̄ ſenſitiuo eſſe: neqꝫ ſenſus magnitudo eſt: ſed ratio quedam ⁊ potētia
Com.123. illius. ¶ Manifeſtū aūt ex his: ⁊ ɔpter qd ſenſibiliū excellentie corrumpunt ſenſitiua: ſi nāqꝫ ſit fortior ſenſitiuo motus: ſoluit ratio: hoc aūt erat ſenſus: ſicut ⁊ ſimphonia
Com.124. ⁊ tonus: percuſſis fortiter chordis. ¶ Et ɔpter quid plante non ſentiunt habentes quādam partem animalem: ⁊ patientes a tangibilibus. Et nāqꝫ frigeſcunt ⁊ caleſcunt. Cā enim nō habere medietatem: neqꝫ huiuſmodi principium poſſibile recipere ſpēs ſenſibi
Com.125. lium: ſed pati cū materia. ¶ Dubitabit aūt aliquis: ſi patiat aliquid ab odore: q impoſſibile eſt olfatū habere: aut a colore nō poſſibile videre. Similiter aūt ⁊ in alijs. Si aūt olfatibile odor: ſi aliquid facit olfatū: odor facit. Quare impoſſibilium olfatum habere: nihil poſſibile pati ab odore. Eadem aūt ratio ⁊ in alijs: neqꝫ poſſibili: ſed inquantuꝫ
Com.126. vnumquodqꝫ ſenſitiuū. ¶ Simul aūt manifeſtū eſt ⁊ ſic: neqꝫ. n. lumen ⁊ tenebra: neqꝫ ſonus: neqꝫ odor quicq̄ facit in corpora ſed ea in quibus eſt: vt aer qcunqꝫ tonitrui ſcindit lignū. Sed tangibilia ⁊ humores faciūt. Si. n. nō: a quo vtiqꝫ patiētur inaīata:
⁊ alterabūtur. ¶ Ergo ne ⁊ illa faciunt: aut Com.127.
non omne corpus paſſiuū ab odore ⁊ ſono ⁊ patientia indeterminata nō manēt vt aer. Fetet. n. ſicut patiēs aliqd. Quid igit ē odorare preter pati aliquid: aut odore ſentire ē. Aer aūt patiens hoc mox ſenſibilis fit.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Senſus eſt ſuſceptiuus ſpēx ſine mā. pª ɔclo
Declarat p̄ ſcēm ɔclonis exēplo cere ⁊ ānuli. ɔbat deinde ɔportiōali ſimilitudie: q ſicut cera accipit ſignū aureū nō inq̄tū aureum: ſic ſenſus patitur ab habente colorem ⁊c. non inq̄tum vnumquodqꝫ illorum dicitur: ſed inq̄tum huiuſmodi eſt ⁊ ſm rationem.
¶ Primū ſenſitiuū eſt: in quo eſt hꝫ potentia.
¶ Senſus ſenſitiuū ⁊ magnitudo idē ſunt ſubo: ſed eē 2ª ɔclo
alter eſt. ɔbat primox idētitas illatiōe ex ɔcedēti cō 3ª ɔclo
cluſiōe. tertij vo q patiēs ſenſum magnitudo q̄dā eſt: deinde ɔbat diſtinctio ſingulox: q ſenſitiuū quidem eſt magnitudinis ratio: ſenſus vero potentia ⁊c.
¶ Manifeſtū ē ex his ɔp qd excellēs ſenſibile corrumpit ſenſitiuū. ɔbat. qm̄ ſit mot' fortior ſenſitiuo. ḡ ſol 4ª ɔclo
uit rō. ḡ ſenſus. declarat ſeq̄la p͛ ex ſolone ſimphonie ɔcuſſis fortiter cordis. 2ª aūt q in hoc cōſiſtit ſenſus.
¶ Manifeſtum ē ex his propter quid plāte nō ſentiūt q̄uis ſint aīate: ⁊ patiant a tangibilibus. ɔbat. q cā ē. 5ª ɔclo
q carent medietate: in qua conſiſtit ſenſitiuum ⁊ principio receptiuo ſpecierum ſine materia.
¶ An aliqd patiat ab odore colore ⁊ reliqs ſenſibilib': qd eſt ipotēs hr̄e ſenſum odorādi vidēdi ⁊c. Et arguit Queſtio
ꝑ ꝑte negatiua dupl'r. Primo ſic. Si odor ē olfactibile. ḡ odor ſi aliqd facit: facit olfatū. ḡ nullū ipotēs hr̄e olfatū pōt pati ab odore. Scdo inductiue: q nec lumē nec tenebre: neqꝫ ſonus: neqꝫ odor aliqd agūt i corpa: ſed eox ſubiecta: vt aer tonitrui ſcindit. Deinde opponit ɔ ꝑte affirmatiua obijciēdo inductiōi facte: q tāgibilia ⁊ ſapores agūt in corpa. ⁊ ɔbat: q alioqn nō eſſet dicere: a quo inaīata patiuntur. Scdo q ē͛ alia ſenſibilia agūt in alia. q̄uis non oīa corpa: ſed indeterminata ⁊ abſqꝫ ꝑmanētia. ɔbat: q ferūt ſicut patiētia aliqd.
¶ Quid igit eſt odorare ꝑter pati aliqd ab odore.
¶ Eſt odorare ſentire: aer aūt patiēs ē mox ſenſibilis. qō ꝑncipal' rñſio.

¶ Series autem hec eſt.

Attendens expeditis ſingulis ſenſibus de cōmuni oīuꝫ nā tractare: quinqꝫ tractat. ſ. ſenſum: organum: habitudineꝫ ad obiectum: ſubiectum: ⁊ actionem ſenſibilium: cū illata ab eis paſſione: ⁊ de ſenſu quideꝫ pma concluſione: de organo vero ſecūda ⁊ tertia: de habitudine ad obiꝫ quarta: de ſubiecto quinta ſe expedit. de actione vero ⁊ paſſione duab' qōnibus: quax vltima directe ipſam ſenſationē ingrit.

Tex.lxi. ¶ Circa primam ↄclonē dubium eſt litterale: quid eſt ſuſcipere ſpēs ſine mā. Aut.n. eſt ſuſcipere formam nō recipiendo mām: ⁊ hoc eſt cōe omni patienti. Si vero eſt ſuſcipere formā nō recipiēdo diſpōnes materiales: hoc eſt cōe patiēti primas formas ordine generationis alioquin ꝓcederet in infinitū: quūm.n. aqua caleſit: recipit calorem nullam diſpoſitionem mālem recipiendo. Si aūt eſt ſuſcipere formam ſm eſſe intentionale male vr̄ ſignificatū hoc in littera ꝑ hec verba: qm̄ hoc non ꝓuenit ex receptiōe vnius: puta forme: ⁊ non receptione alterius: puta māe vel materialium: ſed ex rōne agendi in patiente apto nato. vt infra patebit.

¶ Ad hoc breuiter dr̄: ꝙ tota rō obſcuritatis littere ē diuerſa conſtructio eius. Poteſt.n. ly ſine materia cadere ſupra ly ſuſceptiuus: ſic ꝙ determinet quaſi eius obiectum: ⁊ eſt ſenſus ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpērū ⁊ nō ſuſceptiuus māe: quicqd noīe māe intelligat. Pōt etiā cadere ſupra ly ſpēꝝ. ita ꝙ determinet ↄdōnez ſpēꝝ: ⁊ eſt ſenſ9 ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpēꝝ q̄ ſunt ſine mā. Et qm̄ iuxta primā ↄſtructionez aliqua ē ambiguitas iuxta ſecundam vero nulla. Idcirco ſecundam amplectendam cenſeo: ita ꝙ intentio littere eſt dicere: ꝙ ōis ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum imaterialium: ita ꝙ ſpecies in ſenſu non ſunt māles ſicut ſunt in obiecto: ⁊ hoc optime declarat exemplo annuli ⁊ cere. figura.n. in cera non eſt eiuſdez māe cū figura in annulo. Quō aūt ſpēs in ſenſu ſit imaterialis: ⁊ inferius dicet. et ab

Vide Albertū 2° de aīa tracta. 3°. c. 4°. Alberto diffuſe habes: dū abſtractionis varios enumerat gradus. ¶ Et ſi diligenter fueris intuitus textū: cōperies Ariſtotelem declaraſſe hic in quo differt ſpēs in ſenſu ſine mā a ſpecie in obto cum mā: quum hic dicit ꝙ ſenſus patitur ab habente colorem: humorez: aut ſonum: ſed non inq̄ntum vnumquodqꝫ illoꝝ dicit xc. eo enim quod ait: non inq̄ntum dicit: ⁊ nō ait nō inq̄ntum eſt: inſinuauit ꝙ dr̄ia conſiſtit in hoc: ꝙ forma eſt cum mā: que denominat ſubiectū. denominatio.n. i dici cōſiſtit: ac ꝑ hoc forma ipſamet ſm ſpēm: que ſubm non denoīat imaterialis eſt in ꝓpoſito: vnde color in obiecto denoīat coloratū: in ſenſu non: ⁊ ſic de alijs. Et hāc eſſe mētē Ariſt. lr̄a teſtat: dicens hic: ꝙ ſenſus patit ab hn̄te colorē: humorē: aut ſonū: nō inq̄ntum vnūquodqꝫ illorū dicit: ſed ſm rōnem. i. non inq̄ntum vnūquodqꝫ illoruꝫ habet colorem xc. ſic ꝙ denominetur eo: quod eſt corporaliter illum habere: ſed ſm formam.

¶ Circa eandem concluſionez occurrit dubium motū ab Auerroy in cōmē. 60. huius: de cā eſſe intentionalis ſeu ſpūalis: quale hꝫ ſenſibile in ſenſu: vbi duo dicēda ſunt. primo id: qđ qđ ſupponit. 2° opinio Auerroys. Al-

1m ſuppo. berti. S. Tho. imo Ariſtotelis. Queſtio ſupponit duo. pmo ꝙ ſenſibile ⁊ eius intentio differant ſpecie: ſi eniꝫ ſolo numero diſtinguerent: ex diſtinctione ſubiectorū haberet rō diſtinctionis eorum: nec Auerroys contra aſſignantes hanc cām dixiſſet: ꝙ diſtinctio formarum eſt cā diſtinctionis materie: ⁊ non econuerſo: hec enim maxima de formali: ſeu ſpecifica diſtinctione intelligitur: ⁊ nō de māli. Verificat aūt ꝑdicta ſuppoſitio apd intelligentes: ꝙ diſtingui ſpecie non contingit vno mō tm̄: aliqua ſiquidem diſtinguunt ſpecie ex parte nāe: ſicut albedo ⁊ dulcedo: aliqua vero ex parte modi eſſendi diſtincti ſpecifice. Eoꝝ que primo mō diſtinguūtur neutrū ab altero ꝑduci pōt: qꝛ oē agens ꝑducit ſibi ſile vt in hoc caplo replicat pluries Ariſtoteles: que vo ſcđo mō ſm ſpēm diſtinguunt: ſic ſe habēt: ꝙ ab altero vnum oriri pōt: conueniunt ſiquidē in nā: ⁊ ꝓpterea paſſum in fine ſimile erit agenti. differunt aūt i modo

tali eſſendi: ⁊ ꝓpterea differūt ſpecie: vt pꝫ de domo in mente artificis ⁊ in materia: ⁊ de ceteris artificialibus: hoc igit modo verificat colorem: ⁊ eius intentionem differre ſpecie. ⁊ non primo modo. Unde qꝛ non differunt ſimilitudine nature: dixit Ariſto. in tex. 62. ꝙ ſenſus in fine eſt ſimilis ſenſibili. Quia vero differunt ſm modum eſſendi nāliter ⁊ intentionalr̄ dixit: ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpērum ſine mā: ⁊ Auerroys mouit qōnem. Supponit ſcđo qđ iſta: ꝙ eſſe intētionale ſit ſpūale quodāmodo: ac per hoc nobilius q̄ ſit eſſe ſenſibilis 2m ſuppo.
qꝛ hoc eſt māle: illud vero abſtrahit a mā: q̄uis non a cōditionibus mālibus dicente Ariſtotele. ꝙ ſenſus eſt receptiuus ſpecieꝝ ſine mā: qꝛ igit ignobilius non pōt agere nobilius ſe: ideo Auerroys dubium mouit. Unde reſultat ſpiritualitas hec ſenſibiliū. Hec de primo.

¶ Quo ad ſecundum ſcito: ꝙ Auerroys in loco allega- Opio auerroys.
to declinat in hoc: ꝙ preter ſenſibile extrinſecum opꝫ ponere vnum aliud agens: quod ſit cā eſſe intentiōalis in actu. Et rō eius eſt: qꝛ hꝫ eſſe aut eſt ab aliquo agente: aut ꝓpter diſpoſitionē ſubiecti: ſed non eſt ꝓpter diſpoſitionem ſubiecti: qꝛ diuerſitas māe nō eſt cā diuerſitatis formalis: ſed econtra qꝛ mā eſt ꝓpter formam. ergo eſt ab agente: ſed nō ab obiecto ſenſibili: qꝛ illud eſt māle: ac ꝑ hoc non hꝫ eſſe intentionale: niſi in potentia māli. ḡ opꝫ ꝙ ſit ab aliquo alio agente. ¶ Sed hec ſprobatio
opinio Ariſto. repugnat ⁊ veritati. Ariſtoteli quidem: qm̄ ipſe expreſſe hic dicit: ꝙ ſenſus patit ab habēte colorem: ⁊ ſuperius dixit: ꝙ color eſt per ſe viſibilis ea rōne: qꝛ hꝫ in ſe cāꝫ ſue viſibilitatis: ⁊ ſimiliter de ſono dixit: ꝙ eſt motiuum vnius aeris vſqꝫ ad auditū: ⁊ breuiter niſi ſenſibilia concedant agere ſuas intentiones in ſenſus: non ſaluat aliquod ꝑ ſe ſenſibile: ita ꝙ ſenſibile dicat cām effectiuam. Veritati aūt ↄrlat: qm̄ ad ſenſū videmus: ꝙ viſibile ꝑducit intentionē ſuā in ſpeculo: ⁊ negare hoc nihil minus eſt q̄ negare ignem calefacere. Et breuiter incideret in errorē loquentium in lege maurorꝫ ad ſubtrahēdū rebus cauſalitates ſuas: quos ipſemet deteſtat Auerroys in. 12. metaphi. cōmen. 18.

¶ Dicendum eſt igit cum Ariſt. Alberto: ⁊ ſcō Tho. Opi. ſancti Tho. ⁊ Alberti tractatu 3°. ca. 6°.
in. q. de potentia. q. 5. artic. 8. ꝙ cauſa eſſe intentionalis eſt obiectum ſenſibile: ſed non inq̄ntum māle: ſed inq̄ntum eius forma participat formas ſeparatas. ¶ Ad cuius euidentiam ſcito: ꝙ corpus ⁊ alie nature duplices habent conditiones quaſdam ꝓprias: ⁊ quaſdam participatiue. i. quaſdam que conueniunt eis inq̄ntum talia ſunt: ⁊ quaſdā que conueniunt eis: vt ſapiunt aliqđ ſuperioris nāe: ⁊ ſic corpus aliquid hꝫ inq̄ntū corpus: ⁊ aliqđ inq̄ntum ꝑticipat formas ſeparatas. Et h̄ ex actionibus manifeſtat: nā corpꝰ dupl'r agūt. ſ. vt mota: ⁊ ſine motu: ⁊ agere quidem motū ꝓpriuꝫ eſt corporis: cuius eſt non mouere niſi motum: agere vero non motum ꝓprium eſt forme ſeparate: ⁊ participatuꝫ a corpore. Unde corpus calidū hꝫ duplicem actionem: alteram: qua facit calorem in eſſe nāli: alteram: qua facit intentionez caloris in medio ⁊ in ſenſu. Illa eſt calefactio ⁊ ↄuenit corpori calido vt ſic ⁊ cū motu locali xc. Iſta vo inoīata eſt: ⁊ fit ſine omni motu: conuenitqꝫ corpori calido inq̄ntuꝫ forma caloris eſt multiplicatiua ſuipſius per q̄ndam diffuſionem: quod hꝫ inq̄ntuꝫ eſt in ſeipſa eſſentia quedam ſimplex participans vtcunqꝫ ſuperiorem nām forme ſimplicis ſeparate ſm rem a mā. Quo circa ſi ad ꝓximū agens reſpiciendum eſt: forma obiecti eſt. Si ad primarium cuius participatiōe hoc fit: ſeparatum eſt agens: ⁊ ſic rō que mouit Auerroym non ducit ad ꝓximum agens ſeparatum: ſed ad hoc: ꝙ obiectum

ſenſibile

ſenſibile inquātū mālē nō eſt ſufficiēs eī: ſed inquātū ſapit nām ſuperiorē. ſic.n. pōt facere intentionez ſui in actu: infra limites tamē materialitatis: qȝ dico ꝓpter ſpecies intelligibiles: ad quas quia omnino īmateriales ſunt: oportet intellectum agentem ponere.

Tex.123. ¶ Circa quartā ↄcluſionē dubiū eſt: ⁊ de rōne aſſignata ab Ariſto. q̄re excellens ſenſibile corrūpit ſenſitiuū ⁊ de ſuppoſita ↄcluſione. De rōne quidē: qȝ aut Ariſtote. intēdit: ꝙ qȝ organū ↄſiſtit in ꝓportione ſui ſenſibilis. iō excellentia ſenſibilis corrūpit illā. ⁊ tunc pȝ ꝙ aſſumit falſum ex eo ꝙ nō omnis ſenſus organū ↄſiſtit in quadā ꝓportione ſui ſenſibilis: ſed hoc eſt ſingulare in organo tactus. vt pȝ ex ſupradictis: ceteroꝝ quippe organa ſunt media per abnegationē: tactus vero per participationē. Aut intēdit ꝙ qȝ organū cuiuſqȝ ſenſus ↄſiſtit in quadā ꝓportione quecūqȝ ſit illa. ideo excellentia ſenſibilis corrūpit ſenſum: ⁊ tunc dato ꝙ aſſumptū ſit verū: illatio tñ nulla eſt: qȝ certe ꝓportioni nō ↄtrariatur omnis excellentia: ſed illorum tñ: in quibus cōſiſtit illa ꝓportio. verbi gratia: excellentia calidi ⁊ frigidi: humidi ⁊ ſicci ↄtrariaꝝ ꝓportioni eorūdem. ⁊ ſic de alijs. Si igiꝝ organum ſenſus cōſiſtit in ꝓportione quadā: ſed nō ſenſibilis ſui: corrūpeꝝ ab excellentia illorum: in quorum ꝓportione ↄſiſtit ⁊ nō ſui ſenſibilis: ⁊ ſic ratio Ariſto. aut falſa: aut inefficax inuenitur. De ſuppoſita aūt ↄcluſione: cuius rōnem reddit. ſ. ꝙ excellens ſenſibile corrumpit ſenſum: magnū eſt dubiū in ſenſu intento ab Ariſto. i. formaliter intellecta. Quum enī poſſit dupliciter intelligi. ſ. per ſe ⁊ per accidens: ⁊ ſi intelligaꝝ per accidens: non hȝ dubium: qȝ experimur ꝙ dum ſentimus excellens ſenſibile: ſenſus lediꝝ quomodocūqȝ hoc accidat. Si vero intelligaꝝ per ſe. i. ꝙ excellēs ſenſibile vt ſic corrūpit organū: ambigua eſt. Et ↄſtat ꝙ formaliter ītellecta eſt per ſe intellecta hec ꝓpoſitio: ⁊ ꝙ ſermo ſcientificus eſt ꝑ ſe ⁊ formalr̄ interpretādus. idcirco in dubiū vertiꝝ. Et eſt rō dubitādi: qȝ mutatio intentionalis nō eſt corruptiua: ſed ꝑfectiua tñ: ſenſibile aūt quātūcūqȝ excellens nō agit niſi intētionalr̄. igiꝝ nō corrūpit. ¶ Pꝫ. Idē eſt genꝰ ſubm alicuius generis ⁊ totius latitudinis illius gnīs: aliogn vnius gnīs eēnt plura pħica ſubta formalr̄ diſtincta: qȝ iplicat: ſȝ q̄libet ſenſus eſt vnius gnīs ſubm: qȝ quilibet eſt vniꝰ p̄me ↄtrarietatis. vt pȝ ex dictis. g̃ q̄libet ſenſus eſt ſubm totius latitudinis ſui gnīs. g̃ viſus eſt ſubm totius latitudinis colorū ſeu luminis. ⁊ ſimiliter auditus totiꝰ latitudinis ſoni ⁊c̄. ⁊ ſic de alijs. g̃ q̄libet ſenſus eſt ſubm ēt oīs excellētie ſui ſenſibilis: qȝ excellentia ſoni infra ſoni latitudinez claudiꝝ. g̃ nullus ſenſus corrumpiꝝ ab excellētia ſui ſenſibilis. Probaꝝ hec vltima ↄſequentia: qȝ nullū ſubm aliquoꝝ quoꝝ eſt nāli potētia receptiuū: corrumpitur per ſe ex aduentu eorum. vt patet diſcurrendo per ſingula.

¶ Ad hanc dubitationē reſpōdeꝝ īferius in caplo illo: qm̄ aūt ſentimus: qȝ videbimꝰ tractando tex. 143. vbi Ariſto. reddet rōnē q̄re excellens ſenſibile corrumpit ſenſum. hic.n. reddit rōnē q̄re excellēs ſenſibile corrūpit organū: nos aūt tunc ſimul vtrūqȝ tractabimus.

Tex.124. ¶ Circa q̄ntā ↄcluſionē aduerte diligentiſſime radicez hic ab Ariſto. poſitā a diuo Thoma in pͣ parte. q. 14. arti. p̄mo: ⁊ in de ve. q. 2ͣ. arti. ſcḋo. Idē ⁊ ab Alberto in libro de intellectu ⁊ intelligibili explicatā. vnde habēt entia ꝙ ſint cognoſcitiua. ſ. ex imālitate. ¶ Ad cuius breuē euidētiā hic ſcito: ꝙ cognoſcere aliqd nō eſt vere agere: aut pati: ſed eſſe p̄mo illud actu vitali. Entiū enī duplex eſt ordo: q̄dā ſunt ipſamet tm̄: q̄dā v̄o ſunt nō ſolū ipſa: ſed alia: ampliora ergo ſunt iſta illis: ⁊ qm̄ mā arctatiua eſt forme: ↄñs eſt ꝙ ex mā ⁊ imālitate fiat duplex hic ordo: ⁊ p̄mus quidē eſt nō cognoſcitiuorum. ſecūdus aūt cognoſcitiuoꝝ. qȝ libet.n. cognoſcēs eſt nō ſolū ipm: puta anīal: ſed alia: que. ſ. cognoſcunt: ꝓp qȝ in ſenſu diceꝝ: ꝙ anīa noſtra eſt quodāmō oīa: ⁊ antiqui quaſi ab ipſa veritate coacti in anīa oīa poſuerunt: q̄uis errarēt in mō: qȝ aīa eſt oīa in potētia: nō in actu. Igiꝝ cognoſcēs eſt nō ſolū ſeipm: ſȝ alia: ⁊ hoc hȝ ēt ex ſua amplitudine: ⁊ amplitudo eſt ex īmālitate: radix g̃ cognoſcitiui ordinis eſt imālitas. Et qm̄ cognitio ſenſitiua eſt organica. iō Ariſto. de hac loquens reddit rōnē ⁊ ex parte aīe ⁊ ex ꝑte corporis in plātis dicēs: ꝙ iō plāte nō cognoſcūt: qȝ carēt medietate. i. organo in medio ↄſiſtente. p̄mū.n. organū eſt organum tactus: qȝ eſt vere mediū: ⁊ qȝ carēt ꝑncipio potēte recipere ſpēs ſine mā. Et ſi radix hec nō eēt metaphyſici negocij: diffuſius loquendū hic eſſet: nunc aūt ſat ſit hoc cum dicendis in hoc capitulo eodem ad aliud propoſitum.

Tex.125. ¶ Circa p̄mā qōnem littere dubiū occurrit: de qua paſſione eſt hic queſtio: de nāli. ſ. an intētiōali. Si.n. eſt qȝ de paſſione nāli: an. ſ. aliqd īpotens hr̄e ſenſum poſſit nāliter pati ab odore: ſono: ⁊ reliqs ſenſibilibus: extra ꝓpoſitū eſt: qm̄ hic tractaꝝ ď ſenſu in cōmuni. ⁊ ↄſiter ſenſibili vt ſic: qȝ vt dictū eſt: nō infert paſſionē cum mā: ſed ſine mā. Si autem eſt queſtio de paſſione intētionali: male littera obijcit de paſſione inanimatorū a tangibilibus. Conſtat enim eam eſſe materialem ⁊c̄.

Tex.126. ¶ Circa tractatū eiuſdē p̄me queſtiōis duo dicta lr̄e occurrūt ambigua. p̄mū eſt in tex. 126. ꝙ lumen nihil facit in corpa: ſcḋm ibidē eſt: ꝙ ſapores faciūt aliquid in corpora inaīata. Lumen.n. eſt q̄litas actiua primi alterantis calefaciens manifeſte ⁊c̄. ⁊ ſaporis nullus apparet effectus niſi in guſtu ⁊c̄.

Tex.127. ¶ Circa ↄcluſionē p̄me qōnis eiuſdē dubiū occurrit. Tum qȝ ſi odor mutaret mediū intētionalr̄: nō agitareꝝ a ventis. ⁊ ſimilr̄ ſonus: ſicut manifeſte pȝ in coloribus in medio: quos ventis nō transferri experimur: nō igiꝝ patiunꝝ media intētionalr̄ ab alijs ſenſibilibꝰ. Tum qȝ difficile eſt ſaluare quō due ſpēs duoꝝ obtoꝝ ſolo nūō differentiū e regione ↄtrapoſitoꝝ ſpēs ſint in vno ⁊ eodē medio. Si.n. dicaꝝ ꝙ ſaluant ibi due ſpēs: g̃ duo accidētia ſolo nūero differētia ſunt in eodez. Si vero dicatur ꝙ ſunt vna. ergo idem numero corruptū remanet idem numero: quod non eſt intelligibile.

¶ Ad euidentiā p̄me ⁊ ſecūde dubitationis aduertēda ſunt duo. Primū eſt: ꝙ hic aliud eſt: qȝ tractaꝝ: ⁊ aliud quo tendiꝝ. Intentio ſiquidē pñs eſt ꝑueniendi ad hȝ: an ſentire ſit ꝑciſe pati a ſenſibili: an ſit aliqd aliud preter pati. vñ cōpleta hac qōne ſtatim cū illationis nota Ariſt. ſubiūgit. Quid igiꝝ eſt odorare ꝑter pati ab odore. Ut aūt ad hoc ꝑueniret: mouet qōnez de patiente a ſenſibili nō paſſiōe tali vel tali: ſed abſolute: ⁊ ꝓpterea obiectiones mō ad actionē intentionalē: mō ad mālē declināt. vtraqȝ.n. ſub ſenſibilis actiōe abſolute ↄtinentur. Et qm̄ inq̄ſitio de p̄mo patiente a ſenſibili excedit negociū pñs. iō auctor nō mouit qōnē de quocūqȝ ſenſibili explicite: ſed de odore: cuius nulla apparet manifeſte actio niſi in ſenſum: quatenus inquiſitionē hanc loco huic appropriaret vt viam ad intentū. Secundū eſt: ꝙ neutra p̄marū obiectionū allatarū in lr̄a ꝑ ꝑte negatiua acceptanda eſt: ſȝ p̄ma que innitiꝝ his cathegoricis: olfatibile facit tm̄ olfatū: audibile facit tm̄ auditū: viſibile facit tm̄ viſum: guſtabile guſtū: ⁊ tāgibile tactū: dupl̄r peccat. Primo: qȝ falſum eſt: ꝙ odor ⁊

olfatibile:color ⁊ viſibile:ſon⁹ ⁊ audibile:ſapor ⁊ guſta
bile:calor ⁊c. ⁊ tangibile pro eodē habeant̄:ſeu equiua
leant quo ad actiuitatē:manifeſte.n.pz:ꝙ calor agit ſe
clu ſa tota ſenſitiua nā ⁊ medio vniuerſo ad ſentiēdū.
Scḋo qꝛ dato ꝙ iſta equipollerēt quo ad actiuitatem
nō ſequeret̄ ꝙ tm̄ potens ſentire pateret̄ ab eis:qꝛ viſi
bile vt ſic eſt motiuū nō ſoluꝫ viſus: ſed mediy:⁊ ſic de
alyſ:qm̄ ſenſibile poſitū ſupra ſenſuꝫ nō eſt ipſius ſen
ſus motiuū. Secūda quoqꝫ rō ſane interpretanda eſt.
aut.n.aſſumit ſimpliciter falſum:quū dicit:lumen ni
hil agere in corpora:aut gloſanda eſt:ꝙ verificatur de
lumine vt ſic ſi ſecluderet̄ a motu.credim⁹.n.ꝙ lux nō
vt ſic:ſꝫ vt q̄litas p̄mi alterantis ſit alteratiua: p̄mum
aūt alterās nō eſt alterās niſi motū localiter: ac ꝑ hoc
lux vt eſt q̄litas celi moti alterat. Unde ſi celuꝫ queſce
ret:lux q̄dē illuminaret:ſed non alteraret:de lumine ḡ
abſolute intelligi pōt ꝙ hic dicit̄. De tertia aūt obiec
tione que eſt pro parte affirmatiua pro q̄ſto dicit ſapo
res agere in inalata:ſi nō pōt dici ꝙ arguēdo dcm̄ eſt
partim verū ⁊ partiꝫ falſum:ſalueт̄ m̄āliter vt Diuus
Thomas ſaluat. ❡ Ego.n.nunquā expertus ſuꝫ: neqꝫ
expertum aliquem audiui: aut legi:dulce dulce facere
⁊ amarum amare facere:ſicut calidum calefacere: ſed
per immixtionem tm̄:ſicut mel poſituꝫ in aqua reddit
ipſam dulcē non per alterationem:ſed per mixtioneꝫ.
❡ Ad tertiā aūt queſtionē de ſpēb⁹ in medio breuiter
dcm̄ eſt ex dictis ꝙ ſpēs in medio ſunt ab oībus ſenſi
bilibus:a viſibili quidē audibili ⁊ odorabili in medio
extraneo:a guſtabili vero ⁊ tangibili in medio intrin
ſeco:⁊ vtrobiqꝫ ſunt ſine mā. Difficultates vero emer
gentes nō eſt difficile ſoluere:agi ſiquidē a ventis quū
ſoli corpori ꝯueniat per ſe:nulla ſpēs agitat̄ a vētis ni
ſi forte per accidens ad cōmotionē ſubi: apparet aūt
in odore ⁊ ſono magis agitatio q̄ꝫ in colore ꝓpter duo.
Primo qꝛ in illis obm ip̄m.ſ.corpus odoriferū fuma
lis euaporationis ⁊ aer localiter cōmotus ſonū habēs
trāſfert̄:coloratū aūt ſemꝑ in eodē loco manet. Secū
do qꝛ imutatio tota a colorato vſqꝫ ad viſum eſt in in
ſtanti:imutatio aūt a corpore odorifero ⁊ ſonanti vſqꝫ
ad olfatū ⁊ auditū eſt in tēpore:qm̄ ibi interuenit alte
ratio:hic mot⁹ localis:⁊ multi ſunt ibi motus. vt pz in
de ſenſu ⁊ ſenſato. Ex hoc.n. ꝓuenit:ꝙ colorato odori
fero ⁊ ſonanti ſimul poſitis ⁊ obiectis ad certā diſtan
tiam:habēti hos ſenſus:flante tranſuerſali vento colo
ratū ſemꝑ videt̄:olfatus aūt ⁊ auditus impedit̄ nō ea
rōne:qꝛ ſpēs colorati ſemꝑ remaneat:⁊ ſpēs odoris et
ſoni expellat̄ a vento:qm̄ ſm̄ veritatem oēs ſpēs ⁊ oīa
accidentia exiſtentia in aere illo trāſlato opꝫ:aut cum
illo moueri per accidens:aut corrūpi: ſꝫ ea rōne qꝛ in
quocūqꝫ aere ſuccedēte ſine tēpore ſemꝑ ꝑſto eſt imu
tatio a viſibili:nō aūt ab odorifero ⁊ ſonāti:⁊ hoc atte
ſtat̄ ꝙ ſpiritualior eſt immutatio viſibilis q̄ꝫ aliorum
❡ De pluralitate aūt vel vnitate ſpecierū in medio nō
ſunt audiendi:reputantes poſſibile ꝙ duo accidentia
vel reſpectiua:vel ſpiritualia eiuſdē ſpēi ꝑnt eſſe in eo
dem:qm̄ falſum dicunt. Eadē ſiquidē rō militat ꝯtra
oīa accidentia abſoluta ⁊ reſpectiua: m̄ālia ⁊ ſpiritua
lia:quoniā ex eodē quo omnia cōmunicant ꝓcedit:ſcꝫ
ex numeratione accidentis ad numeratione ſubiecti.
Si.n.accidentis eiuſdem ſpeciei ſunt in vno ⁊ eodem
ſequit̄.ergo non ſunt plura. ⁊ ſi ſunt plura ſolo nume
Uid̄ aucto rē ſup p̄mā ptē.q.76. arti.3. ro.ergo non ſunt in vno:⁊ eodem. ❡ Dicendū eſt igit̄
ꝙ huiuſmodi ſpecies ſunt quedaꝫ res. ⁊ ſunt intentio
nes rerum:ſpecies.n.ſortis in ſpeculo: ⁊ res quedaꝫ eſt
⁊ intentio repreſentatiua ſortis;⁊ ꝙ inquātum res ce

dant in identitatem numeralem ſicut calidum ſuper
ueniens calido:inquātum vero intentiones ſic diſtin
guit̄ habitudinibus ad diuerſa:quoꝝ ſunt repreſenta
tiue. Nec ex hoc ſequit̄ corruptuꝫ remanere idē nume
ro ſm̄ id:in quo corruptum eſt;ſed ſm̄ id:qḋ incorru
ptum manſit. Manifeſte nanqꝫ fatemur quū calor re
miſſus eſt a ſex ad quattuor gradus:ꝙ idē numero ca
lor corruptus ſm̄ aliquid remanſit ſm̄ aliquid. ita ꝙ
ly aliquid ⁊ aliquid cedebant in identitatē verā realē
numeralē:ꝓportionaliter dicito in ꝓpoſito: quū dicit̄
corrupta vna albi ſpē:coalbi ſpēm remāſiſſe: habēt.n.
ſe inquātū res ꝓportionalr vt intenſum ⁊ remiſſuꝫ:q̄ꝫ
uis vt intentiones ſunt intenſiores intētiones nō ſint.
❡ Circa queſtionē vltimā motā ab Ariſto.ipſa queſtio Tex.127.
diſcutienda occurrit:quid.ſ.eſt odorare preter pati ab
odore:⁊ ſimiliter videre p̄ter pati a colore. ⁊ ſic ḋ alyſ.
Uidet̄.n.ſatis puerilis reſponſio Ariſto.quiꝫ dicit ꝙ
eſt odorē ſentire. ❡ Ad euidentiaꝫ huius difficultatis
opꝫ eleuare mentē in altiorē rerum ordinē q̄ꝫ natura
ſit:anima enī ſenſitiua vt ſic:qm̄ vltima eſt inter ſub
ſtantias cognoſcitiuas in ipſo genere cognoſcitiuorum
clauditur:retinetqꝫ nāꝫ ſui generis q̄uis infime. In hoc
ꝙ ſubſtantia eſt nata eſſe nō ſoluꝫ ipſa:ſed alia: hoc.n.
omni cognoſcitiuo cōmune eſt.imo aut cōſtitutiuum
eſt ſubſtantie cognoſcitiue:aut ꝯſa eius cōſtitutiuum.
Et qm̄ nō poteſt anima ipſa exiſtēs eſſe ſenſibilia ſm̄
eſſe materiale eoꝝ:opꝫ ipſam eſſe talis nature:vt eſſet
alia ſm̄ eſſe ſine materia:⁊ qm̄ nō habet in ſe a nia cō
genitas ipſas ſenſibiliū ſpecies ſine materia: opꝫ ipſaꝫ
eſſe paſſiuā ab habētibus ipſas vt ſic; fieret⁹ ⁊ eſſet ipſa
ſenſibilia ſicut intellectus intelligibilia:longe tm̄ mino
re vnitate. eſt.n.ſenſus exterior diminuta valde parti
cipatio vis cognoſcitiue:vt remotiſſima eius diſtantia
ab intellectu teſtat̄. In hunc ergo ordinem ſi quis nō Uid̄ aucto rē ſup p̄mā ptē.q.79. arti.2.
aſcendit:de ſenſu velut de natura iudicabit:putabitqꝫ
ꝓinde ſenſum pati a ſenſibili:ſicut aquaꝫ ab igne quū
calefit:ſentireqꝫ ꝓinde actionem eſſe ſenſus:ſicut cale
factionem aque calide:⁊ alia huiuſmodi: que licet ad
nouitioꝝ forte manuductionem introducta fuerint:a
veritate tm̄ abducunt niſi exemplariter intelligantur.
❡ Scito igit̄ ꝙ pati a ſenſibili cōtingit tripliciter:ma
terialiter:intētionaliter:⁊ ſenſibiliter. verbi gratia. dū
manus iuxta igneꝫ ponit̄ eſt ibi paſſio materialis:qua
manus fit calida:eſt ⁊ intētionalis:qua organū tactus
ſuſcipit ſpēꝫ calidi ſine mā:eſt ⁊ ſenſibilis:qua ipſe ſen
ſus ſuſcipit calidum: vt ſenſatuꝫ recipit̄ in ſenſu. Et ꝙ
quidē inueniant̄ iſte tres paſſiones ex ſeparatione ea
rum pz. prima enī ⁊ ſecūda manifeſte ſeparant̄ ab in
uicem:ſcḋaꝫ aūt ſeparari a tertia manifeſtat ⁊ mediū
patiēs ab obīo intentionalr ⁊ nō ſenſibilr: manifeſtat:
⁊ organū affectū qn̄qꝫ intentiōe abſqꝫ ſenſatiōe. vt pz
quū aliqn̄ alyſ intētus ſonos iuxta ſe factos nō ꝑcipit.
At ſi forte tria hec aſſeras:ſed paſſionē eſſe tertiā ne
gaueris:memēto ꝙ ſenſus potētia eſt reducēda ad vi
giliā ab obīo:⁊ ꝙ ipſa vigilia eſt act⁹ ab obīo: vt Ariſt.
dixit ponēdo differentiā inter ſciam ⁊ ſenſum: ⁊ infra
tex.139. dicet ꝙ auditio ē paſſio a ſono; ⁊ viſio paſſio a
viſibili. Differūt aūt he paſſiōes in hoc ꝙ p̄me due at
tendunt̄ penes inherentiā forme in ſubīo: in quo reci
pit̄. Tertia aūt nō: ſꝫ penes informationē cognoſcētis
a cognoſcibili vt ſic:⁊ ꝓpterea ip̄m ſentire eſt recipere
ſenſibile ſenſibilr. Tunc.n.tm̄ recipit ſenſus ſenſibilr
quū ſentit:⁊ ecōuerſo tūc tm̄ ſenſibile ſenſibilr recipi
tur quum ſentit̄:qm̄ tūc tm̄ ſenſibile habet̄ a ſenſu vt
ſenſatū a ſentiēte:ipſa igit̄ paſſio ſenſus a ſenſibili ſen
ſibiliter

ſibiliter eſt ſenſatio: ⁊ eſt ſenſum eē ſenſibile. ¶ Et hoc forte intēdebat Ariſto. ponēdo dn̄az iter paſſionē medij ⁊ ſenſus: dū3 dicit ꝙ odorare ꝓter pati ab odore eſt odore ſentire: q̄ſi diceret ē odore ſenſibilr pati. ſentire n. ⁊ pati ſenſibilr idē eſt. ¶ Nec ex his mot⁹ ſponas mihi: ꝙ ponā3 ſenſum concurrere pure paſſiue ad ſenſationem. oppoſitum enim ſentio.

¶ Quā intueor. n. in mēte ſcientia duo actiue ꝯcurrentia ad ꝯſiderationē actualē ſm illā ſciā3. ſ. actualitatē quādā intellectus ſciētis velut quādā vim: ⁊ ſcibile ꝑſens medio mō iter potētiā ⁊ actū: ⁊ attendo ꝙ q̄ ſunt vnita in ſuperiori inueniunt̄ diſperſa in iferiori: puto ꝙ hunc ſenſus: vis media: vt dictū fuit. Inde ſenſibile medio mō, iter potētiā ⁊ actū i medio receptū actiuū fit ſenſationis. ſic ꝙ occurrētib⁹ ſibi inuicē ſenſu cū reali vir⁊ medio ſic habente ꝑſentiā ſenſibilis fit in ſenſu paſſio intentionalis ꝑ modū vigilie ⁊ nō ꝑ modū ſomni. in hoc. n. differt ſpēs ſenſibilis a ſpē intelligibili. In hac aūt paſſione intētionali ꝑ modū vigilie ipſius ſenſus includit̄ paſſio ſenſibilis ſenſibiliter: que eſt ſentire: que nō includit̄ in paſſione intētiōali organi ⁊ medio. Et qm̄ hō recipere. ſ. ſenſibiliter nō ſufficiēter iſſeri pōt a ſenſibili ēt in medio ⁊ organo poſito: opꝫ vim ſenſus cōgere: ⁊ actiuitatē qdē ſenſus ſat dixit Ariſt. quā etiam poſuit actiuā alterationis ſm ſenſum: ⁊ ſenſus potentiā poſuit vt ſciam: obi aūt ⁊ ſi pluries explicauerit: nunc tn̄ hic modū ꝯcurſus explicat. ſ. ꝙ obm in medio eſt cauſans ſenſationē imediate ponēdo differentiā inter paſſionē ſenſus ⁊ mediꝫ. in hoc ꝙ ſenſus patiendo fit ſentiens: aer aūt fit mox ſenſibilis. i. imediatum ſenſibile qđ eſt eē ſenſationis efficiens. At ſi

Auctor ſup p'ſte. q. 14. ar. pmo. hec dicta minus tibi clara ſunt ex dictis in. q. 14. ſuper prima parte arti. primo percipies clare ⁊c.

¶ De numero ſenſuum. Cap. XII.

Cōm. 126. Quod autē non ſit ſenſus alius preter quinq3. Dico autē hos viſum: auditum: olfatum: guſtum: tactum: ex his credet aliquis. Si eni3 omnis: cuius eſt ſenſus tact⁹: ⁊ hunc ſenſu3 habemus. Omnes enim tangibiles inquantū tangibiles paſſiones tactu nobis ſenſibiles ſunt. Neceſſe eſt ſiquide3 deficit aliquis ſen

Cōm. 129. ſus: ⁊ organum aliqđ nobis deficere. ¶ Et quecunq3 quidem ipſi tangentes ſentimus tactu ſenſibilia ſunt: que3 exiſtimus habentes. Quicunq3 vero per media ⁊ nō ipſa tāgentes ſimplicibus. Dico autē vt aere ⁊ aq̄ habent aūt ſic vt ſiquidem per vnum plura ſenſibilia exiſtentia altera ab inuice3 genere: neceſſe habentē huiuſmodi ſenſitiuū: vtrorunq3 ſenſitiuū eē: vt ſi ex aere eſt ſenſitiuū ⁊ eſt aer mediū ſoni ⁊ coloris. Si ꝟo plura eiuſde3 ſint vt coloris: ⁊ aer ⁊ aq̄. vtraq3 eni diaphana. ⁊ qđ alterum ipſoꝝ eſt habēs ſolū ſentiet id: qđ per vtraq3: aut qđ ab am

Cōm. 130. bobus. ¶ Simplicium aūt ex duobus his ſenſitiua ſolū ſunt ex aere ⁊ aqua. Pupilla quidem eni3 aque: auditus vero aeris: olfatus aūt horū alterius eſt. Ignis aūt aut nullius eſt: aut cōmunis omnibus. Nihil enim ſine calore ſenſitiuū eſt. Terra ꝟo aut nullius eſt: aut in tactu maxime miſcetur. vnde relinquit̄ nullū eſſe ſenſitiuū extra aerem ⁊ aquā. ¶ Hec aūt ⁊ nunc quedā habent ani Cōm. 131.
malia. omnes igit̄ ſenſus habētur a non imperfectis neq3 orbatis. Videt̄ enim ⁊ talpa Cōm. 132.
ſub pelle habens oculos. ¶ Quare ſi nō alterum aliquod eſt corpus ⁊ paſſio: que nullius eſt eoꝝ: que ſunt hic corporū: neq3 vn⁹ vtiq3 deficiet ſenſus. ¶ At vero neq3 cōmu Cōm. 133.
nium pōt eſſe ſenſitiuum aliquod propriū: que vnoquoq3 ſenſu ſentimus non ſm accidens vt motus: ſtatus: figure: magnitudinis: numeri vnius. Hec enim omnia motu ſentimus. vt magnitudines motu: quare ⁊ figuram. Magnitudo enim quedā3 ⁊ figura eſt. Quieſcens autē in eo ꝙ non mouet̄. Numerus vero negatione ꝯtinui ⁊ ꝓpriꝭ. vnuſquiſq3. n. vnū ſentit ſenſus. ¶ Quare Cōm. 134.
manifeſtum eſt: quonia3 impoſſibile eſt cuiuſlibet proprium ſenſum eſſe horū vt motus. Sic enim erit ſicut nunc viſu dulce ſentimus. hoc aūt eſt: qm̄ amboꝝ habentes extitimus ſenſum: quo cum conciderit: cognoſcimus. Si vero non: nequaquā vtiq3: ſed aut ſm accidēs ſentiebamus: vt Cleonis filium: non q2 Cleonis filius eſt: ſed quonia3 albet. Huic autē accidit filius Cleonis eſſe. Cōmunium autē habemus iam ſenſum cōmunē nō ſm accidens. Non igitur eſt proprius. Nequaquam eni3 vtiq3 ſentiremus: ſed aut ſic: ſicut dictū eſt: Cleonis filiū nos videre. ad inuicē. n. propria ſ3 accidens ſentiunt ſenſus. non ſm ꝙ ipſi ſunt: ſed ſm ꝙ vnus cum ſimul fiat ſenſus in eodem: vt colera quidem amara ⁊ rubicunda. Non eni alterius dicere ꝙ ambo vnum propter qđ ⁊ decipitur. Quod ſi ſit rubicundum: coleram opinatur eſſe. ¶ Inquiret autem ali Cōm. 135.
quis: cuius cauſa plures habemus ſenſus: ſed ⁊ non ſolum vnū: aut quatenus minus lateant conſequentia ⁊ cōmunia: vt mot⁹: ⁊ magnitudo ⁊ numer⁹. Si eni eſſet viſus ſolus: ⁊ ipſe albi laterent vtiq3 magis: ⁊ viderentur eſſe idem omnia: propter id quod conſequuntur ſe ad inuicem ſimul colo: ⁊ magnitudo. Nunc autē quoniam in aliquo ſenſibili cōmunia ſunt: manifeſtum facit ꝙ aliud quidem vnūquodq3 ipſorum eſt.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Prima ꝯ N On eſt ſenſus preter quīqꝫ viſuꝫ: auditū ⁊c. Probaṫ dupliciter: pmo reſpectu ſenſibiliū ꝓpriorum ſic. Si omnis ſenſibilis ſenſu tactus ſenſus habetur: neceſſe eſt ſi deficit aliqs ſenſus ꝙ deficiat ēt aliqḋ organū: ſꝫ nullū organū deficit aīalibus nō iperfectis neqꝫ orbatis. ergo nullus deficit ſenſus: aña ꝓbaṫ: qꝛ oēs tangibiles paſſiones inquātuꝫ hmōi tactu noſtro ſenſibiles ſunt. Deſtructio vō ꝯſequētis illate ꝯditionalis ꝓbaṫ: ad ſenſibilia tangēdo habem⁹ tactū: ad ſenſibilia per media habem⁹ ſimplicia. ḡ nullum nobis deficit organū. hui⁹ aſſumpti. ſcḋa pars pͦ declaraṫ quo ad modū habendi: deinde ꝓbaṫ: declaraṫ qdē: ꝙ quū ſimplicia dupliciter ſe hēant. ſ. ꝙ aut ꝑ vnū plura: aut per plura vnū ſentianṫ. Ad hoc tamē ꝙ aīal illa ſentiat ſufficit habere vnū: ꝓbaṫ vero qꝛ ſolū aer ⁊ aqua inter ſimplicia ꝯſtituūt ſenſitiua: ⁊ ꝯſtat q̄dam aīalia hec duo hr̄e: aſſumptū hoc vltimū manifeſtaṫ inductiue: qꝛ pupilla eſt aque: auditus aeris: olfatus horum alterius: ignis aut nullius: aut cōmunis olbus ꝓpter calorē: terra vō maxime tactui miſceṫ. Secundo ꝓbaṫ ꝑncipalis ꝯcluſio reſpectu ſenſibiliū cōmuniū ſic. ſenſibilia cōmunia ſentiunṫ non ſꝫm accidens: ſed motu. ergo impoſſibile eſt reſpectu eorū eſſe aliquem ꝓprium ſenſum: antecedens ꝓbaṫ inductione ſic. magnitudinem ſentimus motu. ergo figuraꝫ: qꝛ magnitudo q̄dam eſt: quietē negatione motus: numeruꝫ negatione ꝯtinui ⁊ ꝓprij. Unuſqſqꝫ. n. ſenſus vnū ſentit ⁊c. ꝯſequētia vero ꝓbaṫ ex oppoſito ꝯſequētis: qꝛ. ſ. ſi eſſet reſpectu eoꝝ aliquis ſenſus ꝓprius: aut ſentireṫ per accidēs ſicut dulce viſu: aut ſicut Cleonis filius: ⁊ pꝫ ſequela pme partis: qꝛ ad inuiceꝫ propria ſꝫm accidens ſentiunt ſenſus ꝓpter concurſus eorum.

Queſtio ¶ Cuius cauſa plures habemus ſenſus.

Rñſio. ¶ Quatenus minus lateāt ꝯſequētia ⁊ cōmunia. Manifeſtatur reſpōſio: qꝛ ſi eſſet ſolus viſus ⁊ ipſe albi: viderentur idem omnia propter cōcomitantiā: nūc autē qꝛ in aliquo alio ſenſibili ſentitur magnitudo ⁊ nō color: manifeſtum fit ſenſui ꝙ diuerſa ſunt ⁊c.

¶ Series autem hec eſt.

Tex.129. T Ractat duo: pmo nō plures qꝫ quīqꝫ: ſcḋo ꝙ plures vno. ¶ Circa pmā rōnē aduerte ꝙ illa rō vt ꝓbabilis magis q̄ neceſſaria inducta eſt: vt pꝫ. Tuꝫ ex eo ꝙ ſub credulitatis nomine introducta eſt. Tum ex eo ꝙ ſenſitiua ex duobus tm̄ conſtare ſimplicibus nō ꝯuinciṫ: ſed ex ſenſibus quos habem⁹ inſinuaṫ. Tum ex eo ꝙ nos habere illa duo ſimplicia omni mō ⁊ diſpoſitione: quo pñt eſſe organa: nō eſt ꝓbatum: propoſitio eniꝫ dicens ꝙ habens vnū ſimplex pōt ſentire olaque ꝑ illud ſimpliciter ſentiri poſſunt non intelligiṫ abſolute: alioquin habens auditum ⁊ viſum tm̄ ſentiret odores: quia habet aereꝫ ⁊ aquā: quorum alterius eſt olfatus: ſed intelligitur cum tali modo. Habens enim aerem ſic diſpoſitum poteſt audire ⁊ non habens aerem abſolute: ⁊ ſic de alijs ⁊c.

¶ Circa eandē rōnē diſcutiendū forte alicui videretur q̄uo organa ſenſuuꝫ attribuunṫ elemētis: ⁊ qḋ cuiqꝫ: ⁊ q̄re: necnō quo pacto his dictis cōſonent tradita in de ſenſu ⁊ ſenſato. Sed qm̄ ſtatui tm̄ morari in locis proprijs: idcirco differendum hoc puto vſqꝫ ad illū locū.

¶ Circa dicta in ſcḋa rōne recolito ſuperius dicta q̄uo: ſcꝫ ſenſibilia cōmunia moueāt ſenſus: ⁊ hoc percipies. Tex.133. Illud tñ aduerte ꝙ numeruꝫ dupliciter ſentiri hic dicitur: pmo negatione ꝯtinui: ſcḋo negatione ꝓprij non ſenſibilis: ſed requiſiti ad obm̄ ſenſibile. i. vnitas: ⁊ hoc inſinuat ꝯtinuatio cauſalis littere dū ſubiūgit. Unuſquiſqꝫ. n. ſenſus ſentit vnū. ita ꝙ reddidit cāꝫ q̄re numerus ſentiṫ negatiōe vnī⁹ ꝓprij ſenſibilis: ⁊ quo vnū ſentiṫ: tanq̄. ſ. ꝓpria obti ꝯditio. Unica. n. ſenſatio ad vnū tēdit: ⁊ ꝓpẜea dū ſenſus plura ſentit negōne vnius ſenſati plura ꝑcipit: ⁊ hoc maxime apparet inueniri in olfatu ⁊ auditu: quibus nō ſic ſentire videmur quātitatem cōtinuam permanentem ⁊ eius negationē ⁊c.

¶ De ſenſu ſenſationis. Cap. XIII.

Cōmē.136. Q Uoniam autem ſentimus quod videmus ⁊ audimus: neceſſe eſt aut viſu ſentire: quia videt: aut altero. Si autē altero: aut ipſo erit: quia videt: aut altero. Sed idem erit viſus ⁊ ſubiecti coloris: quare aut duo eiuſdem erunt: aut ideꝫ eiuſdem. Amplius autē ſi ⁊ alter ſit viſus ſenſus: aut in infinitum procedet: aut aliqs ipſe ſui ipſius erit iudex: quare in primo hoc faciendūꝫ eſt. ¶ Habet autē dubitationē. ſi enim viſu ſentire videre eſt: Cōmē.137. videtur autē color: aut habens hunc: ſi videbit aliquis qḋ eſt videns: ⁊ coloreꝫ habebit primū videns. ¶ Manifeſtum igiṫ quoniā non eſt vnū omnino viſu ſentire. Cōmē.138. Et nanqꝫ cuꝫ non videmus viſu: diſcernimus ⁊ tenebras ⁊ lumen: ſed non ſimiliter. Amplius autem ⁊ videns tanquā coloratū eſt: ſenſitiuum eniꝫ ſuſceptiuū eſt ſenſibilis ſine materia vnūquodqꝫ. vnde ⁊ abeuntibus ſenſibilib⁹ inſunt ſenſus ⁊ fantaſie: q̄bus ſentiūt. Senſibilis autem actus ⁊ ſenſus ideꝫ eſt ⁊ vnus. Eſſe autem ipſorum non ideꝫ. Dico autem vt ſonus ſꝫm actum: ⁊ auditus ſꝫm actum. Eſt enim auditum habentia non audire: ⁊ habens ſonū non ſemper ſonat. Cū autē operetur poſſibile audire: ⁊ ſonet poſſibile ſonare. tunc ſꝫm actum auditus ſimul fit: ⁊ ſꝫm actum ſonus. Quorū dicet vtiqꝫ aliquis: hoc q̄dem auditioneꝫ eſſe: hoc vō ſonationem. ¶ Si igitur eſt motus ⁊ actio Cōmē.139. ⁊ paſſio in eo qḋ agitur: neceſſe eſt ⁊ ſonū ⁊ auditum qui ſꝫm actum in eo qḋ eſt ſꝫm potentia eſſe. Actiui eni ⁊ motiui actus in patiente fit. vnde non neceſſe eſt mouens moueri. Sonatiui quidem igitur actus: aut ſonus ſonatio eſt. Auditiui autē aut audit⁹ auditio eſt. Dupliciter enim auditus ⁊ dupliciter ſonus. ¶ Eadē autē ratio eſt ⁊ in alijs Cōmē.140 ſenſibus ⁊ ſenſibilibus. Sicut eniꝫ actio ⁊

paſſio

paſſio in patiente: ſed nõ in agente: ſic ⁊ ſenſibilis actus ⁊ ſenſitiui in ſenſitiuo eſt. Sed in quibuſdam quidem ⁊ nominatum eſt: vt ſonatio ⁊ auditio. In quibuſdaꝫ autem nõ nominatum eſt: ſed alterum: viſio eñi dicit̃ viſus actus. Que vero eſt coloris nõ nominatuꝫ eſt. Et guſtatiui guſtus eſt. humoris
Cõm.141. autem non nominatũ eſt. ¶ Quoniam aũt vnus quideꝫ eſt actus ſenſibilis ⁊ ſenſitiui: eſſe autem alterũ eſt: neceſſe ſimul corrũpi ⁊ ſaluari ſicut dictum eſt: auditũ: ⁊ ſonuꝫ: ⁊ humorem: igitur ⁊ guſtum ⁊ alia ſimilr̃. Dicta autem ſm̃ potentiaꝫ non neceſſe eſt.
Cõm.142. ¶ Sed priores philoſophi hoc nõ bene dicebant nihil opinantes neqꝫ album neqꝫ nigrum eſſe ſine viſu: neqꝫ humorem ſine guſtu. Sic quidem eñiꝫ dicebant recte: ſic aũt non recte. Dupliciter eñi dicto ſenſu ⁊ ſenſibili: his quidem ſm̃ potentiam: illis vero ſm̃ actum. De his quidem accidit quod dictum eſt: ſed in alteris non accidit. Sed illi ſimpliciter dicebant de dictis non ſimplici-
Cõm.143. ter. ¶ Si autem ſimphonia vox quedã eſt: vox autem ⁊ auditus eſt ſicut vnum: ⁊ eſt ſicut non vnum aut idem: proportio aũt eſt ſimphonia: neceſſe eſt ⁊ auditum rationem quandã eſſe. Et propter id corrumpit vnũquodqꝫ excellens acutum ⁊ graue auditũ. ⁊ in humoribus guſtum: ⁊ in coloribus viſum: fortiter fulgidum ⁊ opacum: ⁊ in olfatu fortis odor: ⁊ dulcis ⁊ amarus tanquam ratio quedam ſit ſenſus. vnde ⁊ delectabilia quidem ſunt: dum dicunt̃ ſincera ⁊ mixta entia ad rationeꝫ: vt acutũ: aut dulce: aut ſalitũ. Delectabilia enim tũc. Omnino aũt magis qḋ mixtum eſt ſimphonia q̃ꝫ acutum ⁊ graue. Tactus aũt calefactibile ⁊ frigorabile: ſed ſenſus ratio eſt. Excellẽtia aũt contriſtant: aut corrumpunt.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

ꝓpõ NEceſſe eſt ſentire ſe videre: aut viſu aut altero ſenſu: ꝓbat̃ primo diſiunctiuaꝙ: ſentimus qḋ videmus ⁊ audimus. Deinde arguit̃ ꝙ nõ altero dupliciter. p̃mo q2 aut illo altero ſentiemus videndo: aut nõ: ſed oĩno altero. Si p̃mũ ille alter ſentiret viſionẽ ⁊ colorẽ. ergo aut duo ſenſus erunt eiuſdẽ obiecti: aut idem eiuſdẽ. Secundo: q2 aut ꝓcederet̃ in infinitũ: aut aliquis erit index ſui ipſius. ergo ſtanduꝫ erat in p̃mo: deinde arguit̃ ꝙ nõ viſu: q2 ſi aliqͣ ſentit viſu ſe videre. ergo videbit ſe videre. ergo p̃mũ videns eſt coloratũ: p̃ma ꝯſequẽtia ꝓbat̃: q2 ſentire viſu eſt videre: ſecũda vero: q2 quicqḋ videt̃ eſt color: aut habẽs colorẽ. Deniqꝫ ſoluit̃ hec vltima argumẽtatio dupli-

Primo q2 ſentire viſu nõ eſt oĩno vnum: qḋ ꝓbat̃: q2 quũ nõ videmus viſu: ſentimus tenebras. Scd̃o q2 p̃mum videns eſt tanq̃ coloratũ: qḋ ꝓbat̃: q2 ſenſitiuũ ſuſceptiuuꝫ eſt ſenſibilis ſine mã: ⁊ manifeſtat̃: q2 abeuntibus ſenſibilibus inſunt ſenſus ⁊ fantaſie.

¶ Actus ſenſibilis ⁊ ſenſus vnus idẽ eſt: eſſe aũt ipſorũ nõ eſt idẽ: declarant̃ p̃mo termini. ſ. ſenſibile ⁊ ſenſus diſtinguunt̃ in actum ⁊ potentiã: ⁊ de eis in actu intendit̃: ꝓbat̃ deinde ꝯcluſio: q2 ſi motus actio ⁊ paſſio eſt in eo qḋ agit̃: neceſſe eſt ſonationẽ ⁊ auditionẽ eſſe in eo qḋ eſt in potentia. i. audiente: aĩs ꝓbat̃: q2 actiui ⁊ motiui actus in patiẽte fit: qḋ manifeſtat̃ ex effectu: q2 ſeꝫ nõ eſt nec̃e oẽ mouẽs moueri: ꝯñia vero ꝓbat̃: q2 ſicut actio ⁊ paſſio in patiẽte eſt ⁊ nõ in agente: ſic ſenſibilis ⁊ ſenſitiui actus in ſenſitiuo ⁊c̃. Prima ꝯ

¶ Neceſſe eſt ſimul corrũpi ⁊ ſaluari ſenſuꝫ ⁊ ſenſatũ in actu: nõ aũt in potẽtia: probat̃ p̃mo: q2 vnus eſt actꝰ vtriuſqꝫ: deinde arguuntur de hoc antiqui: quia ⁊c̃. Scd̃a ꝯ

¶ Ait qui non recte dicebant: nihil albũ ſine viſu ⁊c̃. ꝓbat̃: q2 ſimplr̃ loquebant̃ de nõ ſimplr̃ dictis: ⁊ ſic vere ſm̃ actum. i. ſic autem. i. ſm̃ potentiaꝫ falſe inuẽtis. Correꝰ

¶ Auditus rõ q̃dã eſt: ⁊ ꝓpterea excellens ſenſibile corrumpit ſenſuꝫ. Probat̃ pars p̃ma ſic: vox eſt q̃dã ſymphonia: ⁊ ꝯñter ꝓportio. g̃ auditus eſt q̃dã ꝓportio. ꝓbat̃ ſequela: q2 vox ⁊ auditus quodãmõ ſunt vnũ. Secunda pars vero probatur: q2 medium eſt magis ſymphonia ſiue ꝓportio q̃ꝫ extrema. Et mãifeſtat̃: q2 mixta ſenſibilia magis delectãt ſenſus: vt pꝫ inductiue ⁊c̃. Tertia ꝯ

¶ Series autem hec eſt.

PRopoſita queſtiõe neceſſaria ⁊ ꝓꝑ ſe ⁊ ꝓꝑ inueſtigationẽ ſenſus cõmunis p̃ma ꝯcluſiõe intendit ipſam ſoluere: ⁊ ex eadeꝫ prima concluſione ſecundam ⁊ tertiã manifeſte deducit ⁊c̃.

¶ Circa ſolutioneꝫ q̃onis ꝓpoſite aduerte: ꝙ licet Ariſto. duꝫ inſolutas relinquit rõnes inferentes: ꝙ nõ ſentimꝰ altero ſenſu nos videre: ⁊ rõnẽ ꝯcludentẽ: ꝙ nõ ſentimus hoc viſu ſoluit: inſinuet ꝙ declinat in hanc vltimã partẽ. ſ. ꝙ quilibet ſenſus ſentit ſe ſentire: tacuit tñ decaſionem explicite: q2 hec perceptio nõ pfecte videt̃ ꝯuenire ſenſui p̃mo abſolute: ſed vt iungit̃ ſuo p̃cipio. ſ. ſenſui cõmuni: ꝓpter qḋ in de ſomno ⁊ vigilia negat̃ ꝙ viſus videat ſe videre. Non ſatis tñ facit hic hoc: niſi quõ ⁊ q̃re hoc accidat exprimatur: ⁊ ꝓpterea ſubiunxit illã ꝯcluſionẽ p̃mã. ſ. ꝙ idẽ eſt actus ſenſibilis ⁊ ſenſus in actu. Ex hac. n. ꝓpoſitione ⁊ veritas huius: ⁊ aliarũ duarꝫ queſtionũ in lr̃a redditur: ſed aliarũ explicite: huius aũt iplicite vt ſapiẽtibus tñ pateret. Ex hoc igit̃: ꝙ actio ſenſibilis ⁊ paſſio ſenſus ſunt idẽ: ⁊ paſſio ſenſus eſt ipſa ſenſatio. ⁊ actio ſenſibilis manifeſte ſentit̃: ſequit̃ ꝙ ſenſatio ipſa ſentiat̃. Quũ. n. aliquis audit: manifeſte ſentit ſonũ imutantẽ auditũ ipſius audientis: aliogn nõ audiret: audire aũt ſonũ imutantẽ eſt ſentire actionẽ ſoni: ⁊ ſi actio ſoni eſt in audiente: ⁊ eſt idẽ cũ auditione: ſequit̃ ꝙ ſentiendo ſonũ imutantẽ. i. ſonũ in actũ: ſentit ſuã paſſionem: qḋ eſt ſentire ſuã auditioneꝫ. ¶ Et ſcito nouitie ꝙ quũ dicimus: ꝙ quilibet ſenſus ſentit ſuã ſenſationem vel actionẽ obiectiuꝰ: nõ eſt ſermo: niſi quoad queſtionem an eſt. nihil. n. aliud intendimus niſi ꝙ ſentimus: ꝙ imutamur a ſono ⁊ lumine ⁊c̃. Nomine aũt ſonationis nõ intelligas ꝑcuſſionẽ corpoꝝ ſonantiũ: ſed Tex. 136.

actionẽ ſoni in auditũ. ¶ Et ſi hec diligenter cõtẽpla
tus fueris: ceſſabunt corã te oẽs obiectiones inferẽtes
ꝙ ſenſatio nõ ſentit᷑: qꝛ ſenſus non reflectit᷑ ſupra ſe: ⁊
qꝛ aut eodẽ: aut alio actu ⁊ ſimilia. hec.n. oĩa ꝓcedunt
ex malo intellectu: credunt ꝙ dicamus viſum ſentire
ſuã viſionẽ vt obm: ſeu vt rem viſam ſicut intellectus
intelligit ſuam intellectionẽ vt rem intellectã: qḋ nec
ſomniauimus: ſed dicam⁹ ꝙ viſus ſentit ꝙ videt: qḋ:
vt dictũ eſt: pertinet ad queſtionẽ an eſt: ⁊ hoc non aliť
ꝗ̃ nõ videndo ſentit ſe nõ videre in tenebris. eadẽ eni͂
rõne videns ſentit ſe videre: qua nõ vidẽs in tenebris
Vid auctores ſup pͥm ptꝫ.q.79. arti.2.⁊ ſuperi⁹ in ca. de ſenſu in cõmuni. ſentit ſe nõ videre: nec refert an videre ſit ipſa paſſio
ab obtectã ex ꝙ̃ ipſa paſſio formaliť: aut cãliť ẽ ſenſatio
quo ad qõnẽ an eſt: mutuo ſe ꝯſequunt᷑ ⁊ equalent ⁊c̃.
¶ Circa eandẽ qõnẽ dubiũ de actione ⁊ paſſione quo
modo diffẽt: ⁊ in quo ſint: ad tertiũ phẏcoꝝ remittat᷑.
¶ Circa vltimã ꝯcluſionẽ quo ad ſecundã partẽ qḋ oc
currit ſoluenda ſuperius mota: quõ.ſ. ⁊ quare excellẽs
Tex.143. ſenſibile corrumpit ſenſum ⁊ organũ. Sciẽdũ eſt igit᷑
ſenſus organũ: ⁊ ſenſum in actu ꝯſiſtere in ꝓportione
ad ꝓpriũ ſenſibile ſm certaꝫ ſui latitudinẽ: ⁊ ꝓpterea
vtrũqꝫ corrumpi᷑ ab excellenti ſenſibili. Declaro ſin
gula. ⁊ pͥmo ꝙ ipſuꝫ ſenſibile ꝯſiſtat in ꝓportione ſeu
in certa latitudine. hoc.n. in littera manifeſtat᷑ ex vno
ſenſibili.ſ. ex voce: qꝛ ſimphonia ꝗdã eſt: ⁊ vniuerſali
ter põt ex effectu in littera poſito ꝓbari ſic. Obm ſm
extremo ꝯtriſtans: ⁊ ſm medium delectans ſenſuꝫ nõ
eſt obm cõnaturale tali potentie niſi ſm mediũ. Sed
ſenſibile ꝓpriũ qḋlibet ſm ſui excellentiã ꝯtriſtat aut
deſtruit ſenſum: ſm vero ſui cõmixtionẽ parit opera
tionẽ ſenſus delectabilẽ. ergo obm ꝓpriũ cuiuſqꝫ ſen
ſus cõſiſtit in quadam ſui latitudine ſeu proportione
ſeu mixtione. Maior eſt euidens ex eo: ꝙ delectatio
cõſequitur opus naturale ⁊ triſtitia innaturale: mino
rem experientia teſtatur. vt patet inductiue in littera.
Quia igitur obiectum proprium cuiuſqꝫ ſenſus velut
ſimphonia quedam eſt: ſenſus in actu ꝓportio quoqꝫ
quedam eſt. nam ſenſus in actu conſiſtit in pati a ſenſi
bili: ſic ꝙ ſit ipſi ſenſibili ſimilis. imo vnus atqꝫ idem
eſt actus ſenſus in actu ⁊ ſenſibilis in actu. In quali ḡ
proportione conſiſtit obiectum vt connaturale ſenſi
bile in ſimili conſiſtit ſenſus in actu. Et ſic patent duo:
⁊ ꝙ qualitas ſenſibilis non ſm totam ſui latitudineꝫ:
ſed ſm aliquantam ſui latitudinem habet rõneꝫ ⁊ de
nominationem naturalis ſenſibilis: ⁊ ꝙ ſenſus in actu
in ſimili proportione ad huiuſmodi ſenſibile conſiſtit.
De organo vero ſenſus Ariſtoteles ſuperius in textu.
122. quaſi ex differentia inter ipſum ⁊ magnitudinem
⁊ potentiam ſenſitiuam intulit: ꝙ proportio ſeu ratio
quedam eſt: ⁊ propterea intulit ꝙ corrumpitur ab ex
cellenti ſenſibili. Sed quoniam nulla hoc ibi ratione
firmatur: poteſt ratio hinc ſumi: quia ſic propter actũ
⁊ non econuerſo: ⁊ actus propter quem eſt organuꝫ: ſit
ſentire: ⁊ ſentire conſiſtit in ſimphonia ſeu proportiõe
quadam per modum actus ſecundi: conſequens eſt ꝙ
organum ipſuꝫ conſiſtat in proportione ⁊ ſimphonia
quadam per moduꝫ actus primi: ſicut qꝛ ſonus cithare
conſiſtit in quadam conſonantia actuali per modũ
vigilie: conſequens eſt ꝙ fides cithare ꝯſiſtant in qua
dam ſimphonia per modum actus primi. Et ſic mani
feſtum ſit ꝙ organum actus ⁊ obiectum in proportio
ne quadam conſiſtunt ⁊ ab inuicẽ ſibi reſpondent. Et
propterea ſi obiectum excellit proportionem qua mẽ
ſurari naturaliter debet ſenſus in actu ⁊ organo: triſti
tia ⁊ corruptio deniqꝫ accidit. Unde ſenſibile excellẽs
corrumpere taꝫ ſenſum ꝙ̃ organum non per accidens
ſed per ſe verificatur. ita ꝙ inquantum excellenti ſen
ſibilitate agit contriſtat ⁊ corrumpit.
¶ Ad pͥmã ergo obiectionẽ ꝯtra rõnẽ allatã iam dictũ
eſt: ꝙ nec qꝛ organũ ꝯſiſtit in ꝓportione ſui ſenſibilis:
nec qꝛ organũ ꝯſiſtit in ꝗdã ꝓportione: ſꝫ qꝛ organuꝫ
ꝯſiſtit in ꝓportione ad patiendũ a certa latitudine ſui
ſenſibilis. ideo ab excellenti ſuo ſenſibili vt ſic corrum
pitur. tali enim ꝓportioni talis excellentia ꝯtrariat᷑.
¶ Ad pͥmã aũt obiectionẽ ꝯtra ſuppoſitã ꝯcluſionẽ.ſ. ꝙ Rões in opp^m. vide .3. caplo. ii⁹ tex.123.
excellens ſenſibile vt ſic corrũpit ſenſum ⁊ organũ di
citur: ꝙ mutatio intentiõalis ſimpliť ⁊ abſolute loquẽ
do eſt ſalus ⁊ perfectio ⁊ nõ corruptiua: mutatio tñ in
tentionalis excellens eſt corruptiua ⁊c̃. Differẽtia nã
ꝙ inter alterationẽ corruptiuã ⁊ ꝑfectiuã ſuperius in
ſita poſita ꝯſiſtit in hoc ꝙ illa exigit corruptionẽ. vt pꝫ
inductiue: ⁊ ex rõne: qꝛ eſt de ꝯtrario in ꝯtrariũ: iſta vo
nullã exigẽdo corruptionẽ formã affert. Cũ qua tñ dif
ferentia optime ſtat ꝙ alteratio ꝑfectiua per accidens
corrũpat. vt pꝫ quũ aliqd a vera i falſaꝫ opinionẽ mu
tat᷑ ex falſa doctrina: doctrĩa.n. nõ eſt corruptiua: niſi
qꝛ accidit inueniri ꝯrĩã opinionẽ in ſubto: ſic eſt in ꝓpo
ſito. actio.n. ſenſibilis in ſenſum nõ eſt corruptiua niſi
per accidens: ꝙ eſt excellentia ſenſibilitatis in obiecto.
¶ Ad ſecundã vero obiectionẽ dicendũ eſt: ꝙ quãtum
noſtra hꝫ notitia: ſenſus nõ eſt gen⁹ ſubm vnius pͥme
ꝯtrarietatis ſm totã ſuã latitudinẽ: ſed ſm certã tñ la
titudinẽ: ⁊ ꝓpterea ab excellentia extra illã latitudinẽ
poſita corrumpit᷑. Et quũ ꝯtra hoc arguit᷑: qꝛ ſequeret᷑
ꝙ vnius ꝯtrarietatis eſſent duo genera ſubiecta: alteꝝ
reſpectu certe latitudinis: ⁊ alterũ reſpectu excellẽtie:
qḋ eſt impoſſibile. Reſpondet᷑ ꝙ ſi tota latitudo illi⁹
contrarietatis eſſet naturaliter ſuſceptibilis: ratio cõ
cluderet ducendo ad impoſſibile predictũ: ſed in pro
poſito negatur ꝙ tota latitudo propꝛij ſenſibilis vt ſic
ſit naturaliter ſuſceptibilis. ¶ Et ſi queraťquare eſt
ꝙ tota latitudo alicui⁹ ſenſibilis propꝛij. verbi gratia
odoris: quum dupliciter inueniatur.ſ. in eſſe naturali ⁊
in eſſe intentionali in ſenſu: poteſt ſuſcipi ſm totã ſuaꝫ
latitudinem ſm eſſe materiale. omnes eñ odoris ſpe
cies poſſunt inueniri intenſiſſime in ſummo: ⁊ nõ põt
ſuſcipi ſm totam latitudinem intentionalem ſenſibi
lem. Dicendum eſt ꝙ ratio diuerſitatis eſt: qꝛ inuen
tio ⁊ ſuſceptio ſm eſſe materiale eſt per modum na
ture: ac per hoc ſm naturam materie: que vna exiſtẽs
ingenerabilis ⁊ incorruptibilis omnium eſt capax. In
tentio vero ⁊ ſuſceptio ſenſibilis in ſenſu eſt per mo
dum anime. ſuſcipitur eniꝫ ſenſibile in ſenſu vitaliter:
ſentire enim viuere quoddam eſt: ac per hoc ſequitur
naturam anime: cuius vires in proportione adeo con
ſiſtunt vt etiam ipſa non ſolum putata ſit harmonia:
ſed ſm ipſius Ariſto. diffinitionẽ cõmenſurata ſit per
fectio corporis ex mille proportionibus conſtantis: vt
pote organici: cum proportione autem ſuſceptiui non
ſtat extenſio ad totam contrarietatis latitudinem. Si
gnum autem huius eſt ꝙ tota latitudo ſenſibilis inue
nitur intentionaliter in medio qḋ inanimatum eſt: et
nõ recipit vitaliter: ſed ſequitur naturam. Ex hoc eniꝫ
inſinuatur ꝙ ex parte anime prouenit ꝙ nõ tota lati
tudo ſenſibilis inueniatur ſenſibiliter. Dixi aũt inquã
tum noſtra habet notitia: quia ſi quis diceret: ꝙ ſupra
latitudinem ſenſibilis puta odoris inuenitur latitudo
olfatus. ita ꝙ nullus odor quantũcunqꝫ in ſummo ex
cellit omnem olfatum: licet excellat iſtum vel illum.
Et conſequenter ꝙ nõ dat᷑ ſenſibile excellens ſenſum:
ſed dicit᷑

ſed dicitur ⁊ eſt excellens reſpectu iſtius ⁊ illius: ppte-
rea φ anima non eſt minoris ambitus ꝙ natura: dice
ret rem quidem conſonaʒ rationi cõmuni:ſed ſenſuuʒ
teſtimonio non comprobataʒ:ſine quo naturalis phia
in huiuſmodi ſpecialibus infirma eſt ⁊c̃.

¶ De ſenſu communi. Caplm. XIIII.

Cõm.144 Vnuſqſqʒ qdeʒ igiẗ ſenſus ſub
iecti lenſibilis eſt:q eſt in ſenſi-
tiuo inquãtum ſenſitiuũ: ⁊ di-
ſcernit ſubiecti ſenſibilis diffe-
rentias vt album quidem ⁊ ni-
grum viſus: dulce vero ⁊ amaruʒ guſtus.
Cõm.145. Similiter aũt ſe hẽt hoc ⁊ in alijs. ¶ Qm̃
auteʒ album ⁊ dulce ⁊ vnumquodqʒ ſenſi
bilium ad vnũquodqʒ comparando diſcer
nimus ⁊ ſentimus: qꝛ differũt: neceſſe igiẗ
Cõm.146. ſenſu. Senſibilia eni ſunt. ¶ Quare ⁊ ma
nifeſtum: qm̃ caro nõ eſt vltimũ ſenſitiuũ.
Neceſſe.n. eſſet tãgẽs ipm̃ diſcernẽs diſcer
nere. Neqʒ vtiqʒ ſeparatis ꝯtingit diſcernere
φ alterum ſit dulce ab albo: ſed opʒ aliquo
vno vtraqʒ manifeſta eſſe. Sic.n. ⁊ ſi hoc
qdẽ ego.illud aũt tu ſentis: manifeſtuʒ vti-
qʒ erit:qm̃ altera adinuicem ſunt. Oportet
aũt vnũ dicere:qm̃ alterũ. Alterum.n. dul-
ce ab albo. Dicit ergo idem. Quare ſicut di
cit:ſic ⁊ intelligit ⁊ ſentit. Quod quidẽ igi-
tur non poſſibile ſeparatis iudicare ſepara-
ta palã. Quod aũt neqʒ in ſeparato tẽpore
hinc habitũ eſt. Sicut.n. idẽ dicit φ alteruʒ
bonum ⁊ malũ:ſic ⁊ quãdo alterum dicit:
qm̃ alterum.tunc ⁊ alterum non ſm̃ accñs
ipſum qñ. Dico aũt puta nunc dico:qm̃ al-
terum:nõ tamen:qm̃ nunc alteruʒ. Sed ſic
dicit ⁊ nunc ⁊ qm̃ nunc. Simul ergo:qua-
Cõm.147. re inſeparabile: ⁊ ĩ iſeparabili tẽpore. ¶ At
vero impoſſibile eſt ſimul ſm̃ ꝯtrarios mo-
tus moueri ideʒ:aut indiuiſibile ⁊ in indiui-
ſibili tẽpore. Si.n. dulce ſit:mouet ſenſuʒ:
aut intellectũ:amarũ aũt contrarie: ⁊ albuʒ
aliter. Ergo ſimul quidẽ ⁊ numero indiui-
ſibile ⁊ inſeparabile qd̃ iudicat. Scd̃m eſſe
autem ſeparatum. Eſt igitur quodãmodo
φ diuiſibile diuiſa ſentit.eſt autem φ indiui
ſibile. Scd̃m eſſe quideʒ.n. diuiſibile.loco
Cõm.148. aũt ⁊ numero indiuiſibile. ¶ Aut nõ poſſi
bile:potẽtia quidẽ.n. idẽ ⁊ indiuiſibile con
traria:ſcd̃m eſſe aũt non:ſed in operari diui
ſibile: ⁊ impoſſibile eſt album ⁊ nigrũ eſſe
ſimul. Quare neqꝫ ſpecies pati ipſoꝝ ſi hu
Cõm.149. iuſmodi eſt ſenſus ⁊ intelligẽtia. ¶ Sed ſi

cut qd̃ vocant quidam punctum:aut vnuʒ:
aut duo:ſic ⁊ indiuiſibile. Secundũ quod
quidẽ igiẗ indiuiſibile vnum diſcernens eſt
⁊ ſimul. Secundum vero φ diuiſibile bis
vtiẗ eodem ſigno ſimul. Inquantuʒ quidẽ
igiẗ ꝑ duobus vtitur tertio: duo iudicat: ⁊
ſepata ſunt vt in ſepato. Inquãtuʒ ṽo vnũ
vno ⁊ ſimul. De pꝛincipio qdẽ igiẗ ſm̃ φ di
cim⁹ poſſe ſentire aial: determiatũ ſit h̃ mõ.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Quilibet ſenſus cognoſcit proprium obiectuʒ: ⁊ eius differẽtias diſcernit:declaratur inductiue. Prima ʒ

¶ Neceſſe eſt ſenſu diſcernere diuerſoruʒ ſenſuum ꝓpria ſenſibilia. probatur dupl'r. pmo qꝛ ſentimus φ hec differũt. 2° qꝛ ſenſibilia ſunt. Scd̃a ʒ

¶ Caro non eſt vltimum ſenſitiuum. probatur:quia ſi eſſet vltimum ſenſitiuum:ſequeretur φ diſcernens di uerſa propria ſenſibilia diſcerneret ea tangendo. Tertia ʒ

¶ Separatis virtutibus non ꝯtingit diſcernere huiuſ- modi ſenſibilia:manifeſtaẗ pmo:quia ſeparate virtu- tes ſe hñt vt duo homines: quoꝝ neutrũ conſtat poſſe diſcernere:ꝓbatur deinde:qꝛ ſicut dicens dñiam inter aliqua eſt vnus:ita ſentiens ⁊ intelligens eſt vnus. Quarta ʒ

¶ Sepato tpe nõ ꝯtingit hꝰ ſenſibilia diſcernere. ꝓba tur:qꝛ ſicut dicẽs dñiam eſt vnus:ſic ⁊ tp̃s alietatis eſt idẽ:ita φ vnus nũc dicit φ nũc albũ eſt alteꝝ a dulci. Quinta ʒ

¶ Impoſſibile eſt idem indiuiſibile ⁊ indiuiſibili tem pore moueri ſm̃ contrarios motus:ſed motus ſenſibi lium contrariorum ſunt contrarij.ergo ⁊c̃. Obiectio

¶ Quod ſentit ⁊ diſcernit eſt quodãmodo diuiſibile ⁊ quodãmodo indiuiſibile:numero quidem ⁊ loco indi- uiſibile:ſm̃ eſſe vero diuiſibile ⁊c̃. R'ſio p̃ª

¶ Impoſſibile eſt ideʒ numero habere duo contraria actu:quãuis ſit poſſibile habere ea in potẽtia. vñ quãuʒ album ⁊ nigrum non poſſint ſimul eſſe actu. ergo nec ſpecies coꝝ pati.ſi huiuſmodi eſt ſenſus ⁊ intelligẽtia. Reprobatio r'ſiõis.

¶ Diſcernẽs eſt ſic idiuiſibile ⁊ ſic diuiſibile: ſicut qdã dicũt:pũctũ vnũ aut duo:declaraẗ: qꝛ ſm̃ φ idiuiſibi le ẽ diſcernẽs vnũ ⁊ ſimul:ſm̃ φ diuiſibile bis vtiẗ eo dẽ ſigno ſiml:⁊ ſic inqʒtũ vtiẗ 3° ꝑ duob⁹ duo iudicat: ⁊ ſepata ſunt vt in ſepato: inqʒtũ ṽo vnũ vno ⁊ ſimul. Altera r'ſio.

¶ De principio ſm̃ quod dicimus ſenſitiuum eſſe ani- mal determinatum ſit hoc modo ⁊c̃. Epilogus.

¶ Series autem hec eſt.

Inueſtigaturus ſenſuʒ cõmuneʒ pꝛi- mis duab⁹ ꝯclõib⁹ ꝓponit.vñ neceſ ſitas eſt inueſtigãdi. In 3ª ṽo excludit tactũ. In 4ª plures ſenſus ꝓpos. In 5ª oſtdit vnitateʒ ſpiritac ꝑ hec hʒ φ nul lo ſenſu ꝓpo: ſʒ vnica vtute ⁊ ſimul di ſcernim⁹ hec ſenſibilia. Deide obijcit 5 ⁊ refert ſolõnẽ quã reſpõdet: ⁊ ſuã õmũ ſolõnẽ põit: ⁊ ſic epilogat ⁊c̃.

¶ Circa 3ᵃᵐ ꝯclõnẽ aduerte φ vltimi ſenſitiui noie in- Tex.147.
telligiẗ pᵐ ordine gñõnis ⁊ pfectiõis organũ ſenſitiuũ
qd̃ vocatũ ẽ vltimũ ſenſitiuũ in terminãdo ⁊ pficiẽdo
ſenſatiões.nulla.n.pficiẗ ſenſatio niſi termiata ad h̃
ſentiẽdi cẽtrũ. Carnis aũt noie hic nihil refert an itelli
gaẗ caro ipſa:an organũ tact⁹ qcqd ſit illud. Ex h̃ nãqʒ

ꝯuincit:ꝙ tactus organũ nõ eſt vltimũ ſenſitiuum: qꝛ
tãgendo nõ diſcernimus ſenſibilia omnia. tactus eniꝫ
organũ nõ niſi tangendo diſcretioni deſeruit: vltimo
ſenſitiuo omnia ſunt ſenſibilia diſcernenda ⁊c̃.

Tex.149. ¶ Circa qõneꝫ motã ab Ariſtotele in littera duplex oc
currit dubiũ:primuꝫ circa pmã rñſionem: ⁊ ſcðm circa
ſecundã. Circa pmã quidẽ: qꝛ ipſe Ariſtoteles expreſſe
in de ſenſu ⁊ ſenſato reſponſionẽ pmã: quã hic reprehẽ
dit: inter affirmatas reſponſiones ponit diffuſe proſe
quendo illam. vt pꝫ circa finem illius libelli ⁊c̃.

¶ Circa ſecundã vero: qꝛ ſi opꝫ diſcretiuũ ꝯtrarioꝝ ſenſi
biliũ eſſe plura inſtrumẽtis vt centrũ lineis: falſuꝫ erit
qð in pncipio capituli huius dcm̃ eſt: ⁊ experimur ꝙ
viſu diſcernamus inter album ⁊ nigrũ: quuꝫ viſus nõ
hẽat hãc diuerſitatẽ: nõ ḡ opꝫ ad hoc ꝙ diſcernat con
traria ponere ſenſum indiuiſibilem ⁊ ſic diuiſibilẽ ⁊c̃.

¶ Ad vtriuſq; ambiguitatis euidentiaꝫ ſcito: ꝙ lꝫ ſenſi
tiuuꝫ iudiciũ de ſenſibilibus diuerſoꝝ ſenſuũ conuin
cat: ꝙ opꝫ poni ſenſum cõem: ⁊ hmõi ſenſibilia: vtpote
diuerſoꝝ generꝫ per ꝓprios ſenſus ad illum vnum ſic
ducant: vt in illo cõmunicent oẽs ſenſus tãq; in cõmu
ni omniuꝫ pncipio indiuiſibili: contrarietas tamẽ ſen
ſibiliũ extrinſeca: puta inter amarũ ⁊ dulce: albuꝫ ⁊ ni
grum: ⁊ ſimilia: nõ conuincit ſenſum iudicantem opor
tere eſſe multiplicem vijs: ⁊ ratio eſt: qꝛ ſpecies contra
rioꝝ nõ ſunt contrarie: vt manifeſte teſtat diaphanum:
in quo e regione cõtrapoſita album ⁊ nigrum ge
nerant ſuas ſpecies ſimul. Nec hec latuerunt Ariſtote
leꝫ. nã hic expreſſe inferendo: ꝙ impoſſibile eſt ſimul
pati ſpẽs contrarioꝝ ſubiunxit. Si hmõi eſt ſenſus ⁊
intelligentia: id eſt ſi ſpẽs contrarioꝝ in ſenſu ⁊ intelli
gentia ſunt contrarie: ⁊ appoſuit intelligentiaꝫ: in qua
manifeſtiſſime contraria conueniunt: imo vnũ eſt no
titia alterius vt aduerteres ꝙ diſputabat: vt ad aliaꝫ
tranſiret reſponſionem: que naturam cõmunis ſenſus
melius declararet: ⁊ cum contrarietate ſpecierum ſta
ret. In libello quoq; predicto ſuſtinens reſpõſionẽ pri
mam hic poſitam vult: ꝙ ſicut in naturalibus ideꝫ nu
mero eſt multiplex ſm accidẽtia: ita in anima nõ ſolũ
ſm accidẽtia diuerſoꝝ generum: puta albedinẽ ⁊ dul
cedinem: ſed etiam diuerſarum ſpecierũ vt albedineꝫ
⁊ nigredinem. Et ſm hoc ſenſus ꝓprius põt diſcerne
re inter ſui generis contraria abſq; diuerſitate viaruꝫ.

¶ Utraq; ergo reſpõſio amplectenda eſt: ⁊ ꝙ ſenſus
vnus ⁊ idem numero: ⁊ plures ſm eſſe poteſt iudicare
contraria: ⁊ moueri ab eis ſimul: quia motus a contra
rijs inter ſe non fiunt: neq; ſunt cum cõtrarietate: quia
abſq; materia. Et ꝙ ſenſus vnus ſm formam ⁊ multi
plex vijs põt diuerſa etiã genere ſenſibilia ſentire ⁊ di
ſcernere: ⁊ re vera diuerſitas viarum ex diuerſitate ge
nerica ſenſibiliũ prouenit non minus q̃ diuerſitas ſen
ſuum propriorum. ſicut enim ſenſus ꝓprius nõ eſt niſi
vnius prime cõtrarietatis: ita nec vna via. ¶ Et ſcito
nouitie: ꝙ indiuiſibilitas ſenſus: que ſupponitur in to
ta hac diſputatiõe in fine libelli prefati ab Ariſtotele
probatur. hic aũt eaꝫ ſupponi ex eo pꝫ: ꝙ alioquin fa
cile fuiſſet euadere dicẽdo: ꝙ contraria ⁊ diuerſa reci
piantur in eodem ſubiecto ſm diuerſas partes ſimul
tempore: ⁊ hoc nota contra loquentes.

¶ Circa ſenſus cõmunis naturã duo remanent dubia:
alteruꝫ quomodo imitatur: ꝙ in capitulo de fantaſia
tractabitur: dum inter vtrũq; differentia tractabitur.
Alterum quomodo ſm ſenſum cõmunem animal eſt
pmo ſenſitiuum: qð in tertij libri fine tractabit: quam
ꝓportio ſenſus cõis: ⁊ tactus ad animal diſcutiet.

¶ De differentia inter ſenſum fantaſiam ⁊
intellectum. ¶ Capitulum. XV.

QUoniam autem duabus diffe Côm.150.
rentijs diffiniunt maxime ani
mam motu q ſm locũ: ⁊ in eo
qð eſt intelligere: ⁊ diſcernere:
⁊ ſentire. videt aũt ⁊ intellige
re ⁊ ſapere tãq; quoddam ſen
tire eſſe. In vtriſq;.n. his anima iudicat ali
quid: ⁊ cognoſcit eoꝝ que ſunt. Et antiq ſa
pere ⁊ ſentire ideꝫ eſſe aiũt: ſicut Empedo
cles dixit. ad preſens volũtas augetur: ⁊ in ho
minib9 ⁊ in alijs. vnde eis ſemper ſape alte
ra preſtat. Idẽ aũt his vult: ⁊ id qð eſt Ho
meri. Talis.n. itellect9 eſt in terrenis homi
nibus: q̃leꝫ ducit in diẽ pater viroꝝq; deo
rũq;. ¶ Omnes.n. hi intelligere corporeũ Côm.151.
ſicut ſentire opinant. Et ſentire ⁊ ſape ſimi
le ſimili: ſicut ſm principia rõnibus determi
nauimus. Et tñ oportuit ſimul ipſos de de
ceptione dicere magis. ꝓpriũ.n. eſt aialib9
⁊ plurimũ tp̃s in hoc perficit aĩa. vnde ne
ceſſe: aut vt qdã dicũt oia: que vident eẽ ve
ra: aut diſſimilis tactũ deceptiõeꝫ eſſe. Hoc
eni contrariũ ei: ꝙ ſimile ſimili cognoſcere.
Uidet aũt ⁊ deceptio ⁊ ſciẽtia contrarioꝝ
eadem eſſe. ¶ Qð qdẽ igit nõ idem ſit ſape Côm.152.
re ⁊ ſentire: manifeſtũ eſt: hoc qdẽ.n. in oi
bus eſt. illud autẽ in paucis animalium eſt.
Sed neq; itelligere: in quo eſt ⁊ recte: ⁊ nõ
recte. Recte quidẽ prudentia ⁊ ſcientia: aut
opinio vera. Non recte aũt contraria horũ.
Neq; hoc eſt idem cũ ipſo ſentire. Senſus
qdẽ.n. ꝓprioꝝ ſemper verus eſt: ⁊ in oibus
ineſt animalib9. Intelligere aũt contingit ⁊
falſo: ⁊ nulli ineſt cui non ⁊ ratio. ¶ Fanta Côm.153.
ſia.n. alterũ eſt ⁊ a ſenſu ⁊ ab intellectu. Et
hec non fit ſine ſenſu: ⁊ ſine hac non eſt opi
nio. Qð aũt non eſt eadem fantaſia ⁊ opi
nio manifeſtũ: hec qdẽ eniꝫ paſſio in nobis
eſt: cum volumus. Pre oculis eniꝫ eſt face
re: ſicut in recordatiuis poſiti: ⁊ idolũ ſunt
facientes. Opinari aũt nõ in nobis eſt. Ne
ceſſe enim falſum: aut veruꝫ dicere. ¶ Am Côm.154.
plius aũt cũ opinamur difficile aliquid: aut
terribile: ſtatiꝫ compatimur. Similiter aũt
eſt ⁊ ſi confidendum. Scðm fantaſiaꝫ aũt
ſimiliter nos habemus: ſicut ſi eſſemus ꝯſi
derantes in pictura difficilia ⁊ confidentia.
Sunt aũt ⁊ ipſius acceptionis differentie.
ſcientia. ⁊ opinio. ⁊ prudentia. ⁊ contraria

horum

boꝛum: de quoꝛum differentia altera ſit ra-
Cōmē.155. tio. ¶ De eo autem qđ eſt intelligere: quo-
niam alterū eſt ab eo quod eſt ſentire. Hu-
ius autem aliud fantaſia eſſe videtur. aliud
opinio. De fantaſia determinantes ſic ⁊ de
altero dicēdū eſt. Si igitur fantaſia eſt ſꝫm
quā fantaſmā aliquod nobis fieri dicimus:
⁊ ſi non aliquid ſꝫm metaphoꝛam dicimus:
vna quedam potentia eſt harum: aut habi-
tus: ſꝫm quam diſcernimus: aut verum: aut
falſum dicimus. huiuſmodi autē ſunt ſen
Cōmē.156. ſus: opinio: ſciētia: ⁊ intellectus. ¶ Quod
quidem igitur non ſit ſenſus: manifeſtū ex
his eſt. Senſusquidem enim: aut potētia:
aut actus eſt: vt viſus ⁊ viſio: fantaſiatur
autem aliquid ⁊ nullo hoꝛū exiſtente. vt
qui in ſomnis. Poſtea ſꝫm potentiam ſen-
ſus quidem ſemper adeſt viuentibꝰ ⁊ nō
oꝛbatis: fantaſia autem non. Si vero ei qđ
actu idem: omnibus vtiqꝫ contingere be-
ſtijs fantaſiam ineſſe. videtur autem non
beſtijs: vt foꝛmice: aut api: aut vermi. Po-
ſtea hi quidem veri ſemper. fantaſie autē
plures falſe. Ampliꝰ autem non dicimus:
cum operemur certe circa ſenſibile: quo-
niā videtur hoc nobis homo: ſed magis
cum non manifeſte ſentimus. tunc ⁊ aut
verus aut falſus. Et qđ quidem diximus
Cōmē.157. apparēt ⁊ doꝛmientibus viſiones. ¶ At
vero neqꝫ ſemper vera dicentiū neqꝫ vna
erit. vt ſcientia aut intellectꝰ. Eſt enim fan
taſia ⁊ vera ⁊ falſa. Relinquitur igitur vi
dere ſi opinio ſit. Fit enim ⁊ opinio ⁊ ve-
ra ⁊ falſa. Sed opinioni quidem inheret
fides. Non enim contingit opinantem: de
quibus non videtur credere. Beſtiarum
autem nulli ineſt fides. fantaſia autē mul
tis. Amplius ſi omnem opinionem con-
ſequatur fides: fidem autem ſuaſum eſſe:
ſuaſionem autem ratio. Beſtiarum au-
tem quibuſdam fantaſia ineſt: ratio vero
Cōmē.158. non. ¶ Manifeſtum igitur quoniam ne-
qꝫ opinio cum ſenſu: neqꝫ per ſenſum: ne
qꝫ complexio opinionis ⁊ ſenſus erit fan-
taſia propter hoc. Et manifeſtū ꝙ nō alia
quedam eſt opinio: ſed illa que quidē eſt:
cuius eſt ⁊ ſenſus. Dico autē ex albi opi-
nione ⁊ ſenſu complexio fantaſia eſt. Nō
enim ex opinione quidem eſt albi: ex ſenſu
autem boni. Apparere igiť eſt opinari: qđ
quidem ſentitur non ſꝫm accidēs. ¶ Appa
Cōmē.159. rent autem ⁊ falſa: de quibus ſimul acce-
ptionem veram habent: ⁊ videť ſol vnius
pedis: ſed creditꝰ eſt maioꝛ eſſe habitatiōe.
Accidit igiť aut abijcere ſui ipſiꝰ verā opi
nionem quā habebat ſaluatā ipſa re ſalua-
ta non oblitum: neqꝫ decredentem: aut ſi
adhuc habet eandem: neceſſe veram ⁊ fal-
ſam. Sed falſa facta eſt: cū lateat tranſcen
dens res. ¶ Non ergo vnū aliqđ hoꝝ eſt: Cōmē.160.
neqꝫ ex his fantaſia. Sed quoniam accidit
moto hoc moueri alterū ab hoc: fantaſia
aūt motꝰ videť eſſe: ⁊ non ſine ſenſu fieri:
ſed i his que ſentiūt: ⁊ quoꝝ ſenſus eſt: eſt
aūt motū fieri ab actu ſenſus. ¶ Et hūc ſi Cōmē.161.
ſimilem neceſſe eſt eſſe ſenſui: erit vtiqꝫ fan-
taſia ipſa motꝰ non ſine ſenſu contingens.
Neqꝫ nō ſentientibꝰ ineſſe: ⁊ multa eſt ſꝫm
ipſam facere ⁊ pati habens: ⁊ eſſe verā ⁊
falſam. Hoc aūt accidit propter hoc ꝙ ſen-
ſus proprioꝝ quidem eſt verus: aut quā
pauciſſimū habens falſū. Secūdo aūt de
accidere hoc ⁊ hoc. iam contingit mentiri.
Qđ qdē enī albū non mentiť. Si aūt hoc
aliud ⁊ aliud: mentiť. Tertio aūt cōium ⁊
cōſequentiū accidentia: qbꝰ inſunt propria.
Dico aūt vt motꝰ ⁊ magnitudo accidūt ſen
ſibilibꝰ: circa que eſt maxime iā decipi ſꝫm
ſenſum. Motus aūt ab actu factus differt
a ſenſu: q ab his tribꝰ ſenſibꝰ. Et primus q-
dem preſentis ſenſus verus: alij aūt preſen-
tis ⁊ abſentis erūt vtiqꝫ falſi: ⁊ maxime cū
procul ſit ſenſibile. Siqdem igiť nihil aliud
habet: que dicta ſunt: niſi fantaſia. hoc aūt ē
qđ dcm̄ eſt. Fantaſia vtiqꝫ erit motꝰ a ſen-
ſu ſꝫm actū factꝰ. ¶ Qm̄ aūt viſus maxime Cōmē.162
ſenſus eſt: ⁊ nomen a lumine accepit: qm̄ ſi
ne lumine nō eſt videre. Et qm̄ imanent: ⁊
ſimiles ſunt ſenſibꝰ: multa ſꝫm ipſos operā
tur animalia. Alia qdē qꝛ nō habent intelle-
ctū vt beſtie. Alia vero ex velamento intel-
lectus: aliquando paſſione: aut egritudine:
aut ſomno: vt homines. De fantaſia qdem
igiť qđ eſt ⁊ ꝑpter qđ eſt: dcm̄ ſit intm̄.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

COnſiderãduz eſt quid interſit Propō.
inter intelligere
⁊ ſentire. Declarať qr̄e: qꝛ ſ. antiqui animā
deffiniunt motu: intellectu: ⁊ ſenſu.
¶ Intelligere ⁊ ſape videť eſſe tāqꝫ quod- Opinio
dam ſentire: declarať tripl'r. Primo qꝛ vtriſqꝫ anima
iudicat ⁊ cognoſcit aliquid entium. Scđo qꝛ antiqui: ⁊
ſpecialiter Empedocles ⁊ Homerus ſapere ⁊ ſentire
idē eſſe aiunt. Tertio qꝛ in his duobus omnes hi con
ueniūt: ꝙ vtrūqꝫ eſt coꝛporeū ⁊ ſit aſſimilatione.

Cōſēſatio ¶ Oportuit antiquos reddere cām deceptionis: quā reddere nequeūt. Probat̄ ꝑ pma pars: qꝛ decipi magis ꝓprium: ⁊ maiori tpe inerit. Deide 2°: qꝛ aut opꝫ oīa que vident̄ eſſe vera: aut diſſimilis ꝯtactuꝫ eſſe cām deceptionis. pbat̄ ſequela: ꝙ hoc ꝯriat̄ ſimilis ꝯtactui: ſed ꝯñs eſt impoſſe: qꝛ ſcia ⁊ deceptio ꝯtrarioꝝ eſt eadem.

Prima ꝯ ¶ Sentire non eſt idē qḋ ſapere: nec qḋ intelligere: in quo eſt recte ⁊ nō recte. pbatur primū: qꝛ ſentire ineſt omnibus animalibus. ſcḋm vero declaratis terminis dupliciter. pmo: qꝛ ſenſus reſpectu ꝓprioꝝ ſemper eſt verus. ſcḋo: quia omnibus ineſt animalibus.

Scḋa ꝯ ¶ Fātaſia alteꝝ eſt a ſenſu ⁊ itellectu: nō tñ ſine ſenſu. ſicut nec intellus ſine ipſa. pbat̄ alietas fantaſie ab intellectu opināte. Primo qꝛ fantaſia ieſt: quū volumus opinari: nō qꝛ opꝫ ꝙ falſo vere opinari. Scḋo qꝛ opionē ſeqꝫ cōpaſſio: aut ꝯfidētia. fantaſiā aūt ⁊ nō. ſ. ſicut coram picture ſumus. Tertio qꝛ notitie intellectualis differentie ſunt ſcientia opinio: prudentie: ⁊ horum contraria: non autem fantaſie ⁊c̄.

Propō ¶ Si fantaſia eſt: ſm quā aliqḋ fantaſma a nobis fieri dr̄: ⁊ nō loquimur metaphorice: ipſa eſt po: aut hitus veri: aut falſi. ḡ eſt ſenſus: aut opio: aut ſcia: aut itellus ⁊c̄.

Deſtructio pme partis ¶ Fātaſia nō eſt ſenſus. Probat̄ ꝑ abſolute: qꝛ ſenſus: aut po: aut actus: fantaſiat̄ aūt neutro exiſte. vt patet in ſomnis. Scḋo ſpāliter: ꝙ nō eſt ſenſus in potētia: qꝛ ſenſus in potētia ſemꝑ adeſt viuētib⁹ nō orbatis: fantaſia aūt nō. Tertia ſpālr ꝙ non eſt ſenſus in actu. pmo qꝛ ſic fantaſia ineſſet oibus beſtijs: qḋ nō videt̄: vt formice: aut api. 2° qꝛ ſenſus in actu ſemꝑ verus: fantaſie plures falſe. 3° qꝛ ſm fantaſiā incerte loquimur: ſm ſenſum certe. 4° qꝛ fantaſia eſt in dormientibus ⁊c̄.

Deſtructio 3ᵉ ⁊ 4ᵉ. ¶ Fantaſia non eſt ſcientia: aut intellectus. pbatur: qꝛ ipſa eſt vera ⁊ falſa. hec aūt ſemper ſunt vera.

¶ Fantaſia nō eſt opio. Probat̄ dupl'r: qꝛ opionē ſequitur fides: fantaſiā nō: qḋ pbat̄: qꝛ in beſtijs non eſt fides. Scḋo qꝛ ſi opinionē ſeqtur fides. fidē aūt ſuaſuꝫ eſſe. ſuaſuꝫ aūt eē ſequit̄ rō. ratio aūt in nulla ē beſtia: in qua tñ fantaſia eſt. ergo fantaſia nō eſt opinio ⁊c̄.

Deſtructio mixti. ¶ Fātaſia nō eſt opio cū ſenſu: neqꝫ ꝑ ſenſuꝫ: neqꝫ copulatio opinionis ⁊ ſenſus. pbat̄. fantaſie eſt opinari qḋ ſentit̄ non ſm accñs. ḡ accidit: aut abijcere ſui ipſi⁹ veraꝫ opionē: quā hēbat ſaluatā. Salua re nō obliuū: nec decredentē: aut retinere eandē verā ⁊ falſaꝫ: ⁊ tñ falſitatē nō hr̄e hic locū. pꝫ qꝛ falſitas opionis accidit: quū latet mutata res ⁊c̄. Aris pbat̄: qꝛ ſi fantaſia cōſurgit ex opione ⁊ ſenſu: ꝯſtat ꝙ ſit ex eis reſpcū eiuſdē: ⁊ nō diuerſoꝝ: ꝯñtia aūt pbat̄: qꝛ apparēt aliqua falſa: quorum habemus verum opinionē. Sol. n. videtur pedalis: ⁊ tamen creditur maior terra habitabili ⁊c̄.

ꝯ pñſiua ¶ Fātaſia eſt motus a ſenſu ſm actū factus ⁊ ſm ipſaꝫ eſt multa facere ⁊ pati: ⁊ eſt vera ⁊ falſa. Declarat̄ primo pmū ſic: quū ꝯtingat a moto cāri motū: ⁊ dr̄ motus factus ab actu ſenſus: ⁊ hic neceſſario eſt illi ſimilis: ⁊ fantaſia videt̄ eſſe motus nō ſine ſenſu: ſꝫ in ſentiēte ⁊ reſpectu ſenſatoꝝ: ſeqꝫ ꝙ fantaſia ſit motus fact⁹ a ſenſu ſm actū. Deinde declarat̄ 3ᵐ ⁊ quo ad cām: qꝛ. ſ. ſenſus diuerſimode diſponit̄ ſm veꝝ ⁊ falſuꝫ circa tripl'x ſenſibile. ſ. ꝓpriū: cōe: ⁊ ꝑ accñs: ⁊ quo ad dr̄iam: qꝛ motus factus a ſenſu ſm actū differt a ſenſu: qꝛ reſpcū ꝓpriū pñtie plurimū verus. alioꝝ aūt ⁊ pñtiuꝫ ⁊ abſentiuꝫ falſus. Deinceps q̄ſi pbat̄ pmū: ⁊ ꝯfirmat̄: pbat̄ ſcḋeꝫ: qꝛ ſi nulli alteri pdicta inſint niſi fantaſie: reſtat vt fantaſia ſit mot⁹ ⁊c̄. Cōfirmat̄ dr̄: qꝛ a maxime ſenſu: viſu. ſ. nomē accepit: dū a lumine venit. Demū pbatur ſm: qm̄ motus hꝫ imanent: ⁊ ſilēs ſunt ſenſibus: diuerſis tamen ratione: qꝛ. ſ. vel carent intellectu: vel hñt velatum: aut paſſione: aut egritudine: aut ſomno ⁊c̄.

¶ Series autem hec eſt.

TRactaturus de drñtia inter ſentire ⁊ itelligere ⁊ fantaſia ꝑ inter ſenſuꝫ ⁊ intellectū poſita antiquoꝝ opione ⁊ ꝯfutata diſcernit ſꝫ ſe pma ꝯcluſione: ⁊ ſm fantaſiaꝫ ſcḋa ꝯcluſione: deinde qd ſit fantaſia ꝓpōne facta q̄tuor ſimpliciū: ⁊ ſingulis exclaſis ſimpliciter ⁊ mixtum reſponſiua concluſione definit: in qua ⁊ actum eius quaſi ſpeculatiuū ⁊ practicum apponit tertia ⁊ ſecunda eius parte.

¶ Circa fantaſie nāꝫ dubiū occurrit: qꝛ tota diffinitio fantaſie ꝯuenit ſenſui cōi: actus. n. ſenſus cōis eſt mot⁹ factus a ſenſu ſm actuꝫ. igit̄. ¶ P. Diffinitio iſta conuenit omni virtuti ſenſitiue interiori. igitur per eaꝫ nō magis fantaſia q̄ eſtimatiua q̄ memoria cognoſcit̄: valde igitur defectiue diffinita videtur. Tex. 161.

¶ Ad euidentiā huius dubij ſciendū eſt pmo: ꝙ ſenſus cōis nō eſt aliqua vis anime diſtincta ꝯtra ſenſus proprios quaſi deſperata potētia: ita ꝙ ſenſus ꝓprij ſinguli perficiāt ſeorſum ſua opera: ⁊ poſtmodū cōis ſenſus habeat ſeorſum opus ſuū. hoc. n. alienū eſt a ſenſu cōi. Sed putanduꝫ eſt: ꝙ ſenſus cōis eſt pmū ſentiēs ⁊ ſingulis ſenſib⁹: ita ꝙ nullius ſenſus operatio perficiatur abſqꝫ cōcurſu ſenſus cōis: ⁊ ꝓpterea ab Ariſtotele organum eius appellatū eſt vltimū ſentiēs. Cui⁹ ſignuꝫ eſt ꝙ impedito cōi ſenſu nullo poſſumus vti ſenſu. vt pꝫ in dormientibus. Senſus igit̄ cōis nō eſt motus factus a ſenſu ſm actū: ſꝫ eſt ipſe ꝯſummatio mot⁹ ſenſus ſm actū: ꝓpter qḋ obm ſenſus cōis nō eſt aliud q̄ ſenſibile: ſpēs quoqꝫ ſenſus cōis nō ſunt alie q̄ ſpēs ſenſuuꝫ ꝓprioꝝ. Et ipſe ſenſus cōis nō eſt aliud q̄ principiuꝫ: ⁊ terminus oīum ſenſuuꝫ: ⁊ oēs ſenſus vniunt̄ in ſui pncipio ⁊ termino: ⁊ non ſimpl'r vt ſtoicis placuiſſe dr̄. Et ex hoc pꝫ drñtia inter cōem ſenſum ⁊ fantaſiaꝫ: qm̄ hec eſt motus factus a ſenſu ſm actū iaꝫ ꝑfecto. ille vo eſt ipſa ꝑfectio ſenſus ſm actū. Sciēdū eſt 2°: ꝙ licꝫ vulgata ſit diſtinctio viriū ſenſitiuaruꝫ interiorum: ⁊ ad minus preter ſenſum cōem accepte ſint a peripatheticis cōmuniter tres virtutes. ſ. fantaſia cogitatiua vel eſtimatiua ⁊ memoria. Non conſtat tamē quid de hoc ſenſerit Ariſtoteles: qui ⁊ memoriam ⁊ fantaſiam actus quidē diſtinctos poſuit: ſed nō clare tante diſtinctione vt diſtinctas poneret virtutes: quum etiam reminiſcentiam diſtinxerit ab eiſdem. Organuꝫ quoqꝫ fantaſie ex dictis ſuperius de cōcomitantia partiū anime contra Platonē in hoc ſecūdo tex. 20. ⁊ in de ſomno ⁊ vigilia indiſtinctum ſubiecto ponit a primo ſenſitiuo. Reliquorum autem organa in eo non recolo me vnq̄ inueniſſe. ¶ Intelligo igitur per fantaſiam hoc in loco totam anime partem interiorem inquātum apparent in ea ſimulachra. Dico autem inquantū apparent ſimulachra ad differentiam actuum memorie et reminiſcentie ⁊ ſimiliuꝫ ſiue ſit diſtincta in plures vires: ſiue non. Signum autem huius intentionis eſt: ꝙ ſpecies cogitatiue: que imediate miniſtrat intellectui ſm poſteriores Ariſtoteles fantaſmata vocat. Nec ꝓpterea defectiua eſt diffinitio illa: quia data eſt de fantaſtico anime ſm id: in quo totum fantaſticum cōmunicat: quo pmo differt a ſenſu ⁊ itellectu ⁊c̄. inter quos inter medium queſitum inuentumqꝫ eſt ⁊c̄. Uide Themiſtium. 3° de aīa. c. 8: ⁊ Alex. in. c. 19.

¶ Liber

¶ Liber Tertius.

¶ De intellectu poſſibili. Caplm. I.

Cōmen.p.
E parte autem
aīe: qua cogno
ſcit anima ⁊ ſa-
pit: ſiue ſepabi-
li exiſte: ſiue nō
ſepabili ſm ma
gnitudineʒ: ſed
ſm rōnem: cōſi
derandū quam
hēt dr̄ntiam: ⁊
qūo qdē ſit ipʒ
Cōmē.2. intelligere. ¶ Si igit̄ eſt intelligere ſicut ſen
tire: aut pati: aliquid vtiqʒ erit ab intelligibi
Cōmē.3. li: aut aliquid hmōi alteꝝ. ¶ Impaſſibilē ḡ
opʒ eſſe: ſuſceptiuuʒ aūt ſpeciei ⁊ potentia
hmōi: ſʒ nō hoc: ⁊ ſimiliter ſe habere: ſicut
ſenſitiuū ad ſenſibilia. ſic itellectiuū ad intel
Cōmē.4. ligibilia. ¶ Neceſſe eſt itaqʒ: qm̄ omnia in-
telligibilia: īmixtū eſſe: ſicut dicit Anaxago-
ras: vt imperet. hoc aūt eſt vt cognoſcat. in-
tus apparens enim prohibebit extraneū: ⁊
Cōmē.5. obſtruet. ¶ Quare neqʒ ipſius eſt eē natu-
raʒ neqʒ vnā: ſed aut hoc ꝙ poſſibilis ſit vo-
catus itaqʒ anime itellectus. Dico aūt intel-
lectum: quo opinat̄ ⁊ intelligit anima: nihil
Cōmē.6. eſt actu coꝝ: que ſunt ante itelligere. ¶ Vn̄
neqʒ miſceri eſt rationabile ipſum corpori.
Qualis eni aliquis vtiqʒ fiet: aut calefact⁹:
aut frigidus: ſi organū aliquod erit ſicut ſen
ſitiuo: nunc aūt nullū eſt. Et bene iaʒ dicen-
tes ſunt animam eſſe locū ſpecieꝝ: niſi ꝙ nō
tota ſed intellectiua: neqʒ actu ſed potentia
Cōmē.7. ſpecies. ¶ Quoniā aūt nō ſimilis ſit impaſ
ſibilitas ſenſitiui ⁊ intellectiui manifeſtū eſt
ex organis ⁊ ſenſu. Senſus eniʒ non poteſt
ſentire ex valde ſenſibili: vt ſonū ex magnis
ſonis: neqʒ ex fortibus odoribus ⁊ colori-
bus: neqʒ videre: neqʒ odorare. Sed intel-
lectus cum intelligat aliquod valde intelligi
bile: non minus intelligit infima: ſed ⁊ ma-
gis. Senſitiuum. quidem eniʒ non ſine cor-
Cōmē.8. pore eſt. hic autem ſeparatus. ¶ Cum aūt
ſic ſingula fiat: vt ſciens dicit̄ qui ſm actuʒ.
hoc aūt confeſtim accidit: cum poſſit opera
ri per ſe ipſum. eſt quidē igit̄ ⁊ tunc potētia
quodāmodo: nō tamen ſimiliter ⁊ ante ad-
diſcere: aut inuenire: ⁊ ipſe autem ſeipſum
Cōmē.9. tunc poteſt intelligere. ¶ Quoniam auteʒ
aliud eſt magnitudo ⁊ magnitudini eſſe: ⁊
aqua ⁊ aque eſſe: ⁊ ſic in multis alijs: non
autem in omnibus. in quibuſdam eniʒ ideʒ
eſt eſſe carni ⁊ carnem: aut alio ergo: aut ali
ter habente diſcernit. caro eniʒ non ſine ma
teria: ſed ſicut ſimuʒ hoc in hoc. ¶ Senſiti- Cōmē.10.
uo quidem igitur calidum ⁊ frigidum iudi
cat: ⁊ quoꝝ ratio quedam caro. alio aūt aut
ſeparato: aut ſicut circūflexa ſe habet ad ſe-
ipſam cum extenſa ſit: carni eſſe diſcernit.
¶ Iteruʒ autem in his que abſtractiōe ſunt Cōmē.11.
rectum: ſicut ſimum: cū continuo enim eſt.
Quod autem quid erat eſſe: ſi eſt ⁊ alteruʒ
recto eſſe ⁊ rectuʒ alio. Sit enim dualitas.
altero itaqʒ: aut aliter hñte ſe iudicat. oīno
ergo ſicut ſepabiles res a materia. ſic ⁊ que
circa intellectum ſunt. ¶ Dubitabit autem Cōmē.12.
vtiqʒ aliqs. ſi intellect⁹ ſimplex eſt ⁊ impaſ-
ſibilis: ⁊ nulli nihil habet cōmune: ſicut di-
cit Anaxagoras: quomodo intelliget: ſi itel
ligere pati aliquid eſt. Inquantum enim ali
quod cōmune vtriſqʒ eſt: hoc quidem age-
re. illud vero pati videtur. ¶ Amplius aūt Cōmen.13.
ſi intelligibilis ⁊ ipſe: aut enim in alijs inerit
intellectus: ſi non ſm aliud ipſe intelligibilis
eſt. vnum aūt aliquid intelligibile. Si auteʒ
ſit mixtum: aliquid habebit quod facit intel
ligibile ipſuʒ ſicut alia. ¶ At pati ſm cōmu- Cōmē.14.
ne aliquid diuiſum eſt prius: qm̄ potentia
quodāmodo eſt intelligibilia intellectus: ſʒ
actu nihil anteꝗ̄ intelligat. oportet auteʒ ſic
ſicut in tabula nihil eſt ſcriptum actu: quod
quideʒ accidit in intellectu. ¶ Et ipſe auteʒ Cōmen.15.
intelligibilis eſt: ſicut itelligibilia. In his. n.
que ſunt ſine materia idem eſt intellectus ⁊
quod intelligitur: ſcientia nāqʒ ſpeculatiua.
⁊ ſic ſcibile idem eſt. ¶ Non auteʒ ſemper Comen.16.
intelligendi cauſa conſideranda. In haben-
tibus autem materiam potentia vnū quod-
qʒ intelligibilium: quare quidem illis non
inerit intellectus: ſine materia enim poten-
tia eſt intellectus talium. illud autem intel-
ligibile erit.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Conſideranduʒ eſt de pte ani- Intentio.
me: qua ipſa i-
telligit: quam drn̄tiam habet: ⁊ quomodo
ſit ipm̄ intelligere: ſiue ipſa pars ſit ab alijs
ſeparabilis ſubo ⁊ rōne: ſiue ratione tm̄.
¶ Si intelligere eſt ſicut ſentire: intelligere eſt aut pa- Prima 3ō
ti ab intelligibili: aut aliquid alterum huiuſmodi: ⁊ in-
tus intellectiuum eſt impaſſibile. Suſceptiuuʒ ſpeciei
potentia huiuſmodi: ſed nō hoc: ⁊ ſimiliter ſe habet ad
intelligibile: ſicut ſenſitiuum ad ſenſibile.

Scd'a ꝯ ¶ Intellectus ergo eſt immixtus. probat̄ a poſteriori: oīa co-
gnoſcēs eſt immixtū: intellectus omnia intelligit. ergo.
maior ꝓbatur dupliciter ratione: q2 intus apparēs ꝓ-
hibet extraneū ⁊ obſtruet: ⁊ auctoritate Anaxagore.

Diffinitio ¶ Intellectus quo opinatur ⁊ intelligit omnia nullam
hēt naturā: niſi ꝙ vocatus eſt poſſibilis anime intelle-
ctus: nihilq3 eſt actu eoꝝ: que ſunt añ intelligere ⁊c̄.

Tertia ꝯ ¶ Intellectus nō miſcet̄ corpori. ꝓbatur ducendo ad
impoſſibile: q2 fieret qualis ſi organum haberet.

Corre^m ¶ Bene dicunt animā3 locum ſpecierum: non totam:
ſed intellectiuam: non actu: ſed potentia ⁊c̄.

Quarta ꝯ ¶ Impaſſibilitas ſenſus ⁊ intellus nō eſt ſimilis. Pro-
batur pͥmo a poſteriori: q2 ſenſus ex valde ſenſibili nō
pōt ſentire. itellectus aūt ex valde intelligibili magis
pōt: deinde aſſignatur cauſa vtriuſq3: quia ſenſus non
eſt ſine corpore. intellectus autem eſt ſeparatus.

Diffinitio ¶ Intellectus in actu dīr quū fuerit ſingula: ſicut ſciēs.
hoc aūt ſtatim eſt: quū3 pōt per ſeipſum intelligere.

Quinta ꝯ ¶ Intellectus in actu eſt quodāmodo in potentia: non
tamen ſimiliter ante addiſcere aut inuenire.

Sexta ꝯ ¶ Intellectus in actu poteſt ſeipſum intelligere.

Septīa ꝯ ¶ Anima aut alia virtute: aut aliter ſe habēte diſcernit
magnitudinē: ⁊ magnitudini eē aquā: ⁊ aque eē: ꝓbat̄
a pͥori: q2 hec ī his ⁊ multis alijs ſunt aliud ⁊ aliō q̄tnis
nō oīb^9. Et ſunt entia nō ſine mā: ſ3 ſic̄ ſimū hoc in h.

Octaua ꝯ ¶ Anima ſenſitiua iudicat calidum ⁊ frigidum: quo-
rum ratio eſt caro. ſeparata autē3 virtute: aut alia: aut
ſicut circūflexa linea ſe habet ad ſeipſam: que quum
extenſa ſit carni eſſe diſcernit.

Nona ꝯ ¶ Aīa alio aut aliter ſe hñte indicat̄ rectū3 ⁊ recto eē.
ꝓbat̄ a pͥori: qm̄ in his que in abſtractiōe ſunt rectum
eſt ſicut ſimū hoc in hoc. ꝓbat̄ a priori: q2 eſt cum cōti
nuo. Omnino ſicut res ſeparabiles ſunt a materia: ſic
⁊ circa intellectum ſunt ⁊c̄.

Prima qō ¶ Si itelligere eſt pati: ⁊ intellus ſimplex: ⁊ īpaſſibilis:
⁊ nulli h3 aliqd cōe. vt dicit Anaxagoras: quō itelligit.
ꝓbat̄ rōnabilitas qōnis: q2 inquantū aliquid cōmune
eſt agēti ⁊ patiēti. hoc agere: illud vō pati videt̄ ⁊c̄.

Scd'a qō ¶ Si intellus eſt intelligibilis: aut ꝑ ſeipm: ⁊ tūc ſequi-
tur. ergo oē intelligibile eſt intellect^9: q2 itelligibile vnius
ſpēi eſt aut ꝑ aliquid aliud: ⁊ tunc ſeqtur. ergo habebit ali
quid: quod faciet ipſum intelligibilem ſicut alia.

Ad pͥmā. ¶ Pati in intellectu inuenitur ſm̄ ꝙ pati diuiſum eſt
prius: declaratum: qm̄ intellectus quodāmodo eſt potē-
tia intelligibilis antequā intelligat ⁊ non actu: quēad-
modum in tabula nihil eſt actu ſcriptum ⁊c̄.

Ad ſcd'a3 ¶ Intellectus eſt intelligibilis ſicut intelligibilia. ꝓba
tur a priori: q2 in his que ſunt ſine materia: idem eſt in
telligens: ⁊ quod intelligitur. probatur a poſteriori: q2
ſcientia ſpeculatiua ⁊ ſic ſcibile idem eſt.

Ad obie-
ctionem. ¶ Cauſa nō ſemꝑ intelligēdi eſt: q2 in rebus mālib^9 eſt
intelligibile in potentia. ergo non eſt intellectus. ꝓba
tur a pͥori: q2 intellus taliū potētia eſt ſine materia.

¶ Series autem hec eſt.

Ntendens de parte anime in-
tellectiue tractare
icboat ab intellectu: quo exprimur nos
intelligere: ⁊ propoſita ſua intentiōe q̄t
mor ī hoc caplo facit. Primo nā3 ipſi^9
intellus ꝗ vocat̄ poſſibilis vſq3 ad q̄rtā
ꝯcl'onē icluſiue determinat. primā con
cluſionē in ope ſtruēs. ſcd'a ad nām ingrediens: ⁊ inde
qō quid eſt ꝯſtruēs. tertia deīceps a corpore ipm ſepa-
rans cū ꝯtrario: āntiquos ⁊ ſe cōparāte in hoc. Et demū
excellentiā impaſſibilitatis ipſius ex eadē3 oñdit radi
ce. Scd'o de itellectu in actu diffinitiue ⁊ pͥtiue rōne
alioꝝ. 5^a: ⁊ ſui 6ª ꝯcl'one tractat. Tertio ad obm intelle
ctus qō quid eſt ⁊ indiuiduū. ſ. refert vſq3 ad decimā3
ꝯcl'onē incluſiue. Septimā qdē in cōi diſtinctionē vir
tutū cognitiuaꝝ vtriuſq3. ſ. idiuidui ⁊ nāe. Octauā aūt
ſpecificat ꝙ altera ſenſitiua: altera ſeparata eſt vtus.
Nona vō in mathematicis quoq3 hec hēre locum inſi
nuat: rōnem omniū decima adiungens. Quarto duas
qōnes mouet: ⁊ ſoluit. primā de intellectiōe ſenſibiliū.
ſecundā de intellectione ſui met: ⁊ reſpondet etiā3 ad
obiectionem in ſecunda qōne tactā in calce capituli.

¶ Intēdēs in expōne hui^9 tertij Ariſto. iuxta ꝓpriā opi
nionē exponere. oēs monitos velim vt expōnes: quas
forte alij ſequuti ſunt: ſi qn̄ impugnauero: nō ea ratōe
confutatas eſtiment quaſi earu3 auctores: aut ſectato-
res cōfutent̄: ſed abſolute diſcuſſas: aut excluſas acci-
piant. Neq3 mihi tribuant vt ſectator ſim opinionu3.
quas exponendo textū affirmauero: ſed ꝙ hec ſint de
mente Ariſtotelis. quicquid ſit quo ad veritatem.

¶ Circa intētionē3 in pͥncipio poſitā q̄tuor aduertēda Tex. pͥmo.
ſunt. Primū eſt ꝙ futura ꝯſideratio eſt de parte pote-
ſtatiua aīe: ⁊ nō de ipſa aīa formal'r: ⁊ loquēdo ꝓprea in
l'ra nō dīr: ꝙ ꝯſiderandū eſt de aīa: que ſapit ⁊ itelligit:
ſ3 de parte: qua ſapit ⁊ intelligit. Nec ſit tibi cure quo
ad ꝓpoſitū: an hēc pars: que alio noīe vocat̄ po^a aīe: ſit
idē ꝙ aīa realiter. nō. n. totū videt̄ arctare preſentem
doctrinā ad quā vis opionū: ⁊ h eſt valde nōn^m pͥcipue
quū diſputat̄ de actuatōe vl' nō actuatōe corpis ab itel
lectu vl' aīa. nō. n. pui refert loq de ipſa aīa: aut pte ei^9.

¶ Scd'm eſt ꝙ Ariſtoteles in illis vbis: qua intelligit ⁊
ſapit aīa attribuit intelligere ⁊ ſape ipſi aīe tāq3 rei:
que itelligit ⁊ ſapit: ⁊ ſic icipit ſoluere illā qōnē: an aīa
intelligat: ⁊ quaſi ponere differentiā inter intelligere ⁊
alia opera: ⁊ non eſſe ſimile ſiquis dixerit animam in-
telligere: ⁊ ſiquis dixerit eam texere vel hilare: qō in pͥ-
mo libro a textu. 62. vſq3 ad tex. 66. diſputatum eſt.

¶ Tertiū eſt ꝙ qō ꝓpter Platonē3 mota in pͥmo libro
a textu. 89. diſputata: an. ſ. partes aīe ſint ſeparate ſm̄
ſitum vt negligenda omittitur nō ea ratione: ꝙ quum
vtraq3 qōnis parte ſtet veritas doctrine ſequentis: ſed
qm̄ ex ſequēti doctrina manifeſtū fiet: ꝙ hec qō nō h3
locum in intellectu: qm̄ nullā corporis particulā actua
re dicetur. vt in primo libro dictum fuit textu. 92. ſed
diſtingui oſtendet̄ ab alijs partibus anime ſm̄ magni
tudinē negatiue. i. ꝑ hoc ꝙ in nulla eſt magnitudine.

¶ Quartū eſt ꝙ duo conſideranda ꝓponunt̄. ſ. differē-
tia iſtius partis: ⁊ modus quo ſit ipſum intelligere: ⁊ ſi
mul vtrūq3 tractatur dum ex operatione differentia: ⁊
poſtmodū iterum ipſe modus intelligendi declarat̄.

¶ Circa pͥncipiū huius inueſtigationis aduerte: ⁊ dilig Tex. 2.
tiſſime nota: ꝙ Ariſtoteles a ſenſibilibus colligens do
ctrinā ſuā fundat eam ſuper ꝓportionali ſimilitudine
intellectus ad ſenſu3: ⁊ hāc accipit ex ꝓportionali ſimi
litudine intellectionis ad ſenſationem: qm̄ potētie ex
actib^9 inueſtigant̄. hāc aūt fundamentale3 ſimilitudi
nem nō ꝓbat hic: ⁊ ꝓpterea non ꝓcedit cathegorice: ſ3
hypothetice ⁊ ꝯditionaliter. Vn̄ incboat tractatū ſuū
a conditionali: cuius aīa eſt vna ꝓportionalis ſimilitu
do inter intelligere ⁊ ſentire: dicens ſi intelligere eſt ſi
cut ſentire. Ex quo habes q̄ debile fundamentu3 ⁊ q̄
nutans pͥncipiu3 tante ſue fabrice ſuppoſuerit. Siquis
. n. aīs quū nō ꝓbet̄: imo ꝙ nec affirmat̄: ſed ſolū ſup
ponitur negauerit: tota ruit fabrica. Et hoc aduertāt lo
quentes

quentes ⁊ iactantes ⁊c. Uerūtamē ſcito: ꝙ inferius in tex. 28. ⁊ ſequentibus Ariſto. hoc antecedens conabit̄ manifeſtare: illuc. n. vſqꝫ diſtulit eius declarationē: ⁊ quū illō ꝓſpexeris ꝑcipere potens q̄ſita ſit nō ignota.
¶ Circa primam ꝯſequentis ꝓpoſite ꝯditionalis aduerte duo. Primū ꝙ qꝛ res primo locanda eſt in genere: ⁊ primum genus operationis ambiguū ſit actio vel paſſio: ideo primo Ariſto. locauit intellectionē in caplo paſſionis deducens ex ſimilitudine inter īteligere ⁊ ſentire: ꝙ īteligere eſt pati vel quaſi pati ſicut ⁊ ſentire. Secūdum eſt: ꝙ queadmodū de ſentire diſtinguit̄: qḋ eſt pati ꝗ́liter: aut formalr: ⁊ dictū eſt: qḋ eſt pati a ſenſibili vt ſic: ⁊ ꝙ ſm veritatē nō eſt pati: ſed eſſe ſpectans ad ꝑdicamentū qualitatis ita ꝓportionalr diſtingui pōt ꝙ intelligere eſt pati ab intelligibili: intelligere. n. ſi referat̄ ad pati ſpēm intelligibilē: abſolute nō eſt pati niſi ꝗ́liter. Si vero referat̄ ad receptionē ſpēi intelligibilis per modū vigilie: ſic eſt pati formalr. hoc. n. eſt ipm intellectū īteligibilr pati: ⁊ hoc eſt ipm īntellectū eſſe ipſum īteligibile vt ſic. Et qꝛ hoc nō ꝓprie eſt pati. ideo Ariſto. infert ſub diſiūctione: ꝙ intelligere: aut eſt pati ab intelligibili: aut aliquid alterū huiuſmodi.
Tex. 3. ¶ Circa ſecundū ꝯñs euiſdē ꝯditionalis aduerte: ꝙ graꝙ particule in illo ſimul poſite in l̄ra: deducte abſqꝫ alio medio termino ex ſola vi illationis indicāt ꝙ nō ſunt ꝓprietates intellectus: ſed ꝯditiones ipſius intellectus ꝓportionaliter ſimiles ꝯditōibus ſenſus: in cuius ſignū ꝑncipiū eſt ſimilitudo ꝓportionalis īter īteligere ⁊ ſentire: finis vero eſt ſimilitudo ꝓportionalis habitudinis intellectus ad intelligibile: ad habitudinē ſenſus ad ſenſibile: ex his enī extremis media ꝑcipere poſſumus. ⁊ ſic īpaſſibilitas: que eſt prima ꝯditio hic illata de intellectu: opponit̄ paſſibilitati ꝓprie dicte: ⁊ cadit ſupra intellectū inquātū imutat̄ ab īteligibili. ita ꝙ ſenſus eſt: ꝙ queadmodū ſenſus quū patit̄ a ſenſibili: eſt īpaſſibilis: qꝛ̄ recipit ſine alicu⁹ rei deꝑditiōe: pati. n. ꝓprie ꝑdere eſt. vt in 2° lib. tex. 57. diffuſe Ariſt. declarauit. ita ꝓportionalr intellectus intelligēdo eſt īpaſſibilis. i. ſine alicu⁹ deꝑditiōe ab īteligibili patit̄: ⁊ ſequat̄ hoc ex hoc: qꝛ intelligere eſt ſicut ſentire.
¶ Secūda quoqꝫ ꝯditio illata. ſ. ſuſceptiuū eſſe ſpēi cōmunis manifeſte eſt intellectui ⁊ ſenſui: ⁊ ex eadē naſcitur radice. Tertia quoqꝫ. ſ. eſſe in potentia huiuſmodi. i. ipſa intelligibilia ſeu coꝝ ſpēs: aperte cōmunis eſt proportionaliter ſenſus cōditioni: qui probatus eſt eſſe in potentia ad ſenſibilia. Quarta vero conditio. ſ. et non hoc: q̄mis ſi ſolitarie ſumeretur: poſſet ſignificare propietatem intellectus: ſcꝫ non eſſe particularizatum ⁊ determinatum ad ꝯditiones indiuiduales materiales: quia tñ in cōtextu cōmuniū ponitur: ⁊ infert̄ ex illa radice cōmuni: ⁊ inferius de iſta ſeparatione intellectus Ariſto. ex propoſito loquetur: accipienda eſt vt exprimat cōmunē quoqꝫ ꝯditionē intellectus. ſ. negationē actualis eſſe ipſius obiecti. ita ꝙ ſenſus ē: ꝙ queadmodū ſenſus eſt in potētia ſenſibile: ⁊ nō eſt illō in actu. ita intellectus eſt in potētia ipm intelligibile: ⁊ nō eſt hoc in actu. Et ſi diligēter inſpexeris: videbis ꝙ quū Ariſto. ex i'la prima radice aſſimulatione. ſ. intellectionis ⁊ ſenſationis intuliſſet: ꝙ īteligere eſt pati vel quaſi pati ab intelligibili ſtatim in ſcdo ꝯſequente ad naturam ſubiecti vt ſuſcipit ipſum intelligibile tranſiens. concurrentia ad paſſionem ⁊ motum circunſpiciens: excluſit ab hoc pati terminū a quo prima cōditione: poſuit ſpēm intelligibilis quaſi terminū ad quē locauit in ſubiecto potentiam ⁊ negationē actus: ⁊ ſic vltimo habitudinem ſubiecti ad obiectū. i. intellectus ad intelligibile intulit: ſicut ſenſus ad ſenſibile: ⁊ hec quaſi fundamenta ſequentis doctrine iecit: que a concedentibus primum antecedens tanqꝫ per ſe nota conſequūtur ſtātibus hisque de ſenſu determinata ſunt.
¶ Circa ꝑdicta oritur dubiū nō diſſimulandum penes quid attendit̄ ſimilitudo in antecedente primo aſſumpta inter intelligere ⁊ ſentire: quū dicit̄: ſi īteligere eſt ſicut ſentire: opꝫ. n. quo ad aliqḋ attēdi: ex quo ſequat̄ ꝙ intelligere ſit pati ⁊c. Nec facile apparet: que eſt illa ꝯditio quaſi per ſe nota: in qua aſſimilant̄ intelligere ⁊ ſentire: ex qua hec inferri poſſint. Nec pōt dici ꝙ aſſimulentur in omnibus. non enī eſſet ſimilitudo: ſed identitas. Nec eſt tutum pertranſire cum ſimilitudine vaga. vt fundemur ſuper hoc ꝙ aſſimilant̄: ⁊ neſciamus in quo. Dictum eſt enim in ꝑdicamento relationis: ꝙ qui neſcit quo aliquis eſt melior: neſcit illum eſſe meliorem: ⁊ idem accidet hic: ꝙ neſcientes in quo intelligere aſſimilari dicit̄ ipſi ſentire: neſciem⁹ ꝙ aſſimilet̄.
¶ Ad hoc directe videt̄ dicendū: ꝙ nullo illoꝝ triam modoꝝ aſſumit̄ ſimilitudo: ſed abſolute. Ad qḋ inſinuandū Ariſto. abſqꝫ additione aliqua aſſumpſit ſi aſſimilant̄: ⁊ non in hoc vel in illo. ⁊ eſt vis ꝓceſſus eius cōſtitutiuus magiſquā ꝓſuppoſitiuus cōditionū ſimilium. procedit. n. ex ꝯditionib⁹ ſenſus ad ſimiles in intellectu: ex ſuppoſitione ſeu conditionali aſſumptione ꝙ intelligere aſſimiletur ſentire: ⁊ hic procedendi modus in ꝓportionalibus familiaris apparet: queadmodum ſi ex conditionibus oſſis conditiones ſpine venaremur: dicentes ꝙ ſi ſpine ſunt ſicut oſſa: neceſſe eſt ipſos eſſe terreſtres ⁊c. Ubi ex aſſumpta ſimilitudine cōditiones ſimiles nō ſupponerent̄: ſed inueſtigarentur. Singularis regula.
Et ſi cōtra hoc inſtetur: ꝙ ex hac doctrina ſequit̄: ꝙ cōditiones. que hic tradunt̄ de intellectu nō ſciunt̄ aſſertiue: ſed tñ ex ſuppoſitione: ſi aſſimilat̄ ſenſui. Reſpōdendū eſt ꝙ hoc vtiqꝫ verū eſt: quouſqꝫ ꝯſtet veritas illius antecedentis. ¶ Et ſi q̄rat̄ quō: aut qñ cōſtabit: Dicendū mihi videt̄: ꝙ Ariſto. collegit ipm abſolute. ex his que ſunt per ſe nota ⁊ experientia nobis cōperta: puta ꝙ īteligere eſt qḋdam cognoſcere: ⁊ qñqꝫ actu: ⁊ qñqꝫ in potētia: ⁊ ꝙ aduenit nobis ex rebus īteligibilibus: ⁊ ꝙ ſimplr īteligere eſt ſicut ſentire. Cōponere aūt ⁊ diuidere practice eſt ſicut ſentire delectabile: aut triſte: ⁊ ꝙ īntellect⁹ eſt intelligibilia: queadmodum ſenſus ſenſibilia. hec. n. oīa in nobis experiri videmur ⁊ inferius ab Ariſto. adducent̄ in loco allegato. Ex his. n. cōmunib⁹ vt ſatis ꝯſonū rō accipit: ꝙ īteligere eſt ſicut ſentire ꝓportionalr: queadmodū ſi ex his: que apparent acciperemus: ꝙ ſpine ſunt ꝓportiōales oſſibus ⁊ ſilia. Et ſic ꝓceſſus Ariſto. ex ꝓportiōalitate quā potuit ex ꝑdictis colligere īter īteligere ⁊ ſentire: ꝓcedit.
¶ Circa ſecundā ꝯcluſionē notanda ſunt duo primo ꝙ īmixtio in ꝓpoſito opponit̄ intrinſece tam cōpoſitioni q̄ꝫ quomodolibet incluſioni oīuꝫ corporeoꝝ. Nō. n. de extrinſeca admixtione eſt hic ſermo: qꝛ̄ inferius in textu. 6. de hoc dicetur ⁊ ſimiliter nō eſt hic ſermo de omnibus. i. de omnibus rebus tam corporeis q̄ꝫ incorporeis: ſꝫ de corporeis tñ. ita ꝙ ly oīa in hoc textu non diſtribuit niſi pro corporeis: qḋ ex duobus manifeſtatur. Primo ex dicto Anaxagore. Conſtat enim ꝙ de admixtiōe corporeoꝝ loq̄t̄. Scḋo ex epilogo Ariſt. in calce huius tractatus: vbi concludens ꝙ anima eſt omnia ſenſibilia ⁊ intelligibilia expſſe aperit ſe de corporalibus tñ loqui: dicens ſi nō eſt alia res preter magnitudines ⁊ huiuſmodi ſenſibilia.

¶ Secundo notanda eſt vis medij termini. Circa quã eſt dubiũ: an medius terminus ſit ly omnia cognoſcere ſine additione aliqua: an oportet aliqd addi: ⁊ ſine argumentis ex ↄtextu lr̃e facile patere põt: ꝙ cũ is oĩa cognoſcere inferat vim cognoſcitiuã imixtã: in ppoſito tñ ſubaudit̃ ly in potentia. ita ꝙ medius terminus eſt cognoſcere omnia in potẽtia. Nec oportuit Ariſto. de hac ↄditione ſollicitari: qꝛ iam dixerat intellectũ eſſe in potentia. Unde per modum ſequele ex ꝑdictis addita hac particula omnia mediũ terminũ accipiendum inſinuauit dicens: neceſſe eſt itaqꝫ: ⁊ in trãſlatione arabica: opꝫ igit̃. ⁊ hoc manifeſte ↄuincit̃ ex ipſa ꝓbatione medij quã ſubiungit. ſ. intus. n. apparens ꝓhibet extraneũ ⁊ obſtruit. hec. n. nõ habẽt locũ in cognoſcente ex ſe actu: ſed tñ in cognoſcente in potentia: qõ debet recipere: obſtruſio. n. ⁊ extranei ꝓhibitio nõ niſi ad potentiã ſpectant ĩpediendã. Ex hoc igit̃ ꝙ intellectus eſt cognoſcitiuus in potentia oĩum corporeorũ: infert̃ ergo eſt omnibus corporeis ĩmixtus ſm̃ ſuam naturam: alioquin natura illa que illi ineſſet obſtrueret ⁊ ꝓhiberet receptionẽ: ac diſcretionem ceterorum.

¶ Circa hunc vltimũ mediũ terminũ radicẽ totius doctrine peripatetice quo ad nãm ſenſus intellectus ⁊ organoꝝ dubiũ occurrit. Tum qꝛ nõ videt̃ verũ vniuerſaliter: ꝙ intus apparẽs prohibet extraneũ ⁊ obſtruit. Tum qꝛ videt̃ qõdã cõmune omni receptiuo. Tũ qꝛ nõ apparet eius fundamentũ. Et veritati quidẽ eius obſtat: qꝛ ſenſus viſus receptiu⁹ eſt nõ ſolũ albedinis ⁊ reliquarũ ſpẽrum coloris: ſed etiã ipſius coloris ⁊ ẽt ipſius qualitatis: ⁊ tñ cõſtat ꝙ nõ eſt denudatus a q̃litate. Nec ſufficit dicere: ꝙ ſat eſt eſſe denudatum a genere propinquo: qꝛ ſenſus tactus nõ eſt denudatus a genere ꝓximo qualitatũ tangibiliũ. imo hꝫ ipſas naturas ſpecificas tangibiles in cõpoſitione ſui organi: qꝛ eſt aliqualiter calidũ aut frigidũ: quũ ſit mixtum ⁊c. Cõmunitatẽ aũt eius oſtendit vniuerſalis ↄditio recepiẽti multoꝝ. ſ. eſſe in potentia ad illa ⁊ nõ eſſe actu illa: eo ꝙ nihil eſt in potẽtia ad ſe: ⁊ officere videt̃ huic cõmunitati: qꝛ ſequeret̃ ꝙ doctrina hec eſſet ex cõmunibus: qõ nõ tam ꝑhi q̃ dialectici opus eſt. Carere võ fundamẽto ſolido inſinuare videt̃ ambiguitas gloſandi cũ diſtãtia inter eſſe nãle ⁊ ſpirituale ipſarũ rerum.

¶ Ad euidẽtiam horum ab hoc vltimo inchoando ſciẽdum eſt radicem huius ↄpoſitionis metaphyſicalem eſſe: fundariqꝫ ſuper natura actus ⁊ potentie: potẽtiaꝫ enim opꝫ eſſe determinabilem per actum: ⁊ propterea cõuincit̃ naturam potẽtie oportere eſſe talẽ vt ſit determinabilis per omnes ſuos actus: ac per hoc quicqd repugnat determinabilitati per oẽs actus alicuius generis: vel ſimplr̃: repugnat nãe potẽtie illius generis: vel ſimplr̃. Et qꝛ actus eſt qui determinat: ↄñs eſt ꝙ oĩs actus indeterminabilis per aliũ repugnat nãe potentie ad illũ. verbi gratia: qꝛ albedo eſt indeterminabilis per nigredinẽ repugnat nãe potẽtie ad nigredinẽ eſſe de nã albedinis: ĩplicaret nanqꝫ duo ↄtradictoria. nã ex eo ꝙ eſſet nã potẽtialis ad nigredinẽ eſſet determinabilis per nigredinẽ: ⁊ ex eo ꝙ eſſet nãe albedinis nõ eſſet determinabilis ꝑ nigredinẽ: ⁊ ſic ſimul eſſet ⁊ nõ eſſet determinabilis per nigredinẽ. Et ex hac radice ꝓuenit: ꝙ nõ oĩs actus repugnat nãe cuilibet potentie: ſed tñ ille qui eſt indeterminabilis per formas receptibiles in tali potẽtia. Unde nãe receptiue coloꝝ non repugnat actus diaphaneitatis: qꝛ diaphaneitas eſt determinabilis per coloꝛes: ⁊ ſimilr̃ receptiuo formarũ ſenſitiuarũ nõ repugnat actus vegetatiuus: qꝛ vegetatiuũ determinabile eſt per oẽs differẽtias ſenſitiui. Hec aũt radix inuenit̃ vera in omni receptiuo relato ad ſuũ ꝑmo receptibile. Dico aũt ꝑmo notãter: qꝛ reſpectu receptibilis ꝑ accñs ſeu ↄſecutiue nõ opꝫ verificari. Primũ aũt receptibile vocat̃ res ſub illa rõne formali: que ꝑmo reſpicit̃ ab illa potẽtia. i. ꝑmũ obm̃: puta color reſpectu viſus: ſonus reſpectu audit⁹ ⁊c. Et ꝓpterea nõ opꝫ viſum eſſe denudatũ a quali: ſed a coloꝛe: qꝛ nõ eſt per ſe ꝑmo receptiuus qualitatis: ſed coloris. nõ. n. recipit qualitatẽ niſi per accidẽs ĩquãtũ eſt in coloꝛe. Natura. n. nõ iõ fecit potẽtiam viſiuã vt poſſit qualificari quũ ipſa iaꝫ ſit qualis. imo qualitas: ſed vt poſſit coloꝛari quodãmodo. ⁊ ſic de alijs tam in potẽtijs animatis q̃ inanimatis. Ueruꝫ radix hec ad cognoſcitiuas potẽtias cõtracta nõ receptionẽ: ſed receptionẽ talẽ. ſ. diſcretiuã etiã oſtẽdit. opꝫ. n. actus ⁊ potentie recepti ⁊ recipiẽtis in nã cognoſcitiua ↄditiões ſm̃ nãm illam cognoſcitiuã inueniri: ſicut aĩal in homine inuenit̃ ſm̃ nãm hominis ⁊ in equo ſm̃ nãm equi. Qꝛ ergo nã cognoſcitiua ĩ potẽtia receptiua eſt cognoſcẽdo ⁊ iudicãdo: ↄñs eſt ꝙ nã potẽtie cognoſcitiue oꝫ ꝙ ſit talis: ꝙ ſit determinabilis per oẽs a ſe cognoſcibiles actus: ⁊ ſic ille ſolus act⁹ potẽtie cognoſcitiue repugnat: qui indeterminabilis eſt per alios: ac per hoc ſi intellectus eſt cognoſcitiuus in potẽtia oĩum corporeorum: ⁊ nullũ corporeũ eſt determinabile cognoſcibiliter per omnia corporea: opꝫ ꝙ ſit nullius nãe corporee. Siqua. n. corporea nã illi ineſſet: puta ignis impediret̃: ac ꝓhiberet̃ a ceteroꝝ receptione: qꝛ ignis eſt ſic determinate nãe: ꝙ nõ eſt determinabilis ꝑ oĩa corpora: ⁊ ſic de alijs. Unde Ariſto. ex ꝓprijs ꝓhiaꝫ de anima tradẽs nõ aſſumpſit actum ⁊ potẽtiã in cõmuni: neqꝫ etiaꝫ recipiens ⁊ receptũ in cõmuni: ſed vtraqꝫ cõtracta ⁊ determinata ad cognoſcitiuas nãs dicẽs intus apparẽs ⁊c. Apparere enim cognoſcitiuis tñ cõuenit: ⁊ re vera ſicut in eẽndo verificant̃ que diximus ita ⁊ in cognoſcẽdo ⁊ diſcernẽdo vt guſtus infectus colera teſtat̃: ⁊ oculus per vitrũ coloratum videns.

¶ Ad obiecta ergo in oppoſitum reſpondẽdo iaꝫ patet quid ad primum dicendum ſit.

¶ Ad ſcõm võ de ſenſu tactus reſpõſio habet̃ ab Ariſt. fundata ſup datã nũc doctrinam. ſ. ꝙ par eſt potẽtia ⁊ denudatio in tactu. ſicut. n. tactus eſt in potẽtia nõ ad diſcernẽdas q̃litates tãgibiles abſolute: ſꝫ ad diſcernẽdas eas vt recedẽtes a medio. ita non eſt denudatus a q̃litatibus tãgibilibus abſolute: ſꝫ ab eis vt recedũt a medio: ⁊ quẽadmodum mediũ in eẽndo eſt in potẽtia ad vtrũqꝫ extremũ. ita ſenſus in diſcernẽdo nõ ĩpedit̃ a diſcretiõe extremoꝝ ex hoc ꝙ hꝫ in ſuo organo nãm medij. ¶ Unde nõ approbo gloſam dicentẽ: ꝙ opꝫ recipiens eſſe denudatũ a genere ꝓximo recepti: ſed vt dixi recipiẽs opꝫ eſſe denudatũ a nã ꝑ ſe ꝑmo recepti q̃ten⁹ ẽ in illo receptibile. Nec in hoc refert eẽ itẽtiõale: aut nãle: ſemp. n. vbi act⁹ vn⁹ ẽ ĩdeterminabilis ꝑ aliũ ſtat vis rõnis. Ad aliã aũt iam pꝫ reſponſio ex dictis.

¶ Circa diffinitionẽ intellectus aduerte ꝑmo ꝙ lr̃a q̃tuor dicit: ꝑmo negationẽ omnis nãe a quditate itellus ſcdo affirmationẽ ipſius quditatis intellectus: ⁊ deinde ad declarandũ: de quo intellectu loquit̃: addit tertiuꝫ: dico aũt itellectũ quo opinat̃ ⁊ intelligit aĩa: ⁊ ad magis declarandũ ꝑmũ dictũ addit q̃rtum. ſ. ꝙ nihil eſt actu ⁊c. Et ꝑmũ qdẽ manifeſte dicit ↄtra antiquos ponẽtes aĩam ex oĩbus cõpoſitã: aut ex ꝑncipio vel ꝑncipijs oĩum vt oĩa cognoſceret. Ex ꝑcedente nanqꝫ rõne ſequit̃: ꝙ nullã nãm oportebat ei ineſſe: ſi oẽs debet recipere. Tex. 5.

cipere. Tertiū vero idcirco addidit ne quis de intellectu Anaxagore aut de intellectu abſolute crederet ſe loqui. Quartū aūt expreſſio quedam eſt ſtatutum in quo puenit ipſi intellectui nullā eſſe actu nāz: oīū.n. ꝙ hoc eſt ante intelligere: quū.n. intelligit nāam aliquam opꝫ ipſum eſſe illā unde intelligēdo oīa efficit̄ oīa. Sed ante intelligere nullū eoꝝ eſt actu: ſed potētia tm̄. Et hoc videt̄ dixiſſe cōtra Platonē qui poſuit intellectū ī actu oīuz nārū ſenſibiliū etiā ante intelligere: vt in puero ꝛc.

Diffinitio aūt ipſa ſcḋo loco poſita hꝫ tres partes: ſcꝫ intellectus poſſibilis aīe: ly quidē intellectus ponit̄ tanquam genus: ly poſſibilis tanquam differentia: ly aīe tanquam ſubiectum. Et ex pma particula quidē locat̄ in genere virium cognoſcitiuarū vīr: ſeu imālr. hoc.n. intellect⁹ ſignificat. Ex ſecūda vero differt ab oībus intellectibus in actu. Et aduerte diligenter ꝙ ly poſſibilis nō attendit̄ ſm potentiā ad actum ſm. vt pꝫ ex eo: ꝙ intellectus in potētia ad actum ſm eſt intellectus in habitu: ſed ſumit̄ a potentia nāli ad actū pmū .i. ad intelligibile per modū actus pmi .i. ad ſpēm itelligibilē: vel aliquid ſibi pportionale. et hoc pꝫ ex eo ꝙ ſic ſumēdo eſt cōcluſio vt ſequit̄ ex pmiſſis: cōſtat aūt ꝙ ex pdicta rōne cōcludit̄ intellectū eſſe poſſibilez ad ipſas nāas cognoſcibiles: et nō ſolū ad ipſum cognoſcere. Unde exp̄ſſe Ariſto. dixit: ꝙ ante actū intelligendi non eſt aliqd cognoſcibile actu: qd nō pōt verificari de intellectu in habitu .i. habente ſpēm intelligibilē per modū ſomni. Eſt ergo differentia cōſtitutiua huiuſmodi intellectus potentia ad actū pmū oīum cognoſcibiliū. Et per hāc particulam credimus differre intellectū humanum a ceteris intellectibus: quia ſupponimus ceteros nāliter et ex ſe habere actu aliquod cognoſcibile: aut forte oīa. Tertia aūt particula neceſſaria fuit pp̄ter cōmunem modū diffiniendi formas accidētia. et vniuerſaliter ea que alioꝝ ſunt. opꝫ.n. hec per ſubiecta diffiniri. Unde intellectus quum pars poteſtatiua anime ſit nō curādo vtrum ſit ſubſtantia vel accidens per ipſam aīam diffiniri debuit: tanquam per ſuum totum: et id cuius eſt.

Circa eādē diffinitionē aduerte ꝙ ſi Theophraſtus diligentius aduertiſſet hec Ariſto. verba: queſtionē de differentia inter nāam intellectus poſſibilis: et nāam materie pme nō tanti feciſſet. Aperte nāqꝫ pꝫ: ꝙ nā intellectus includit in ſe actū quēdaz ex pma particula diffinitionis ſue .ſ. intellectus. Quū.n. intellectus nomen perfectionē quādam: ac vim cognoſcitiuā ſignificet: et vt tertio phi. tex. 17. dicit̄: ſemper exiſtimabit̄ ſpēs aliqua operari: neceſſe eſt ꝙ intellectus nomen actū quēdam ſignificet. Et cōfirmat̄ quia eſſe intellectuz inuenit̄ in puro actu. et ſpectat ad eius ſummā perfectionē: imperfectius ſiquidē eſſet deus: ſi nō eſſet itellectus. Unde decipi multos hic forte cōtingit ex equiuocatione ſeu potius amphibologia: dum auditur: ꝙ intellectus noſter nullius eſt nāe: ſed pura potentia in genere intelligibilium. Poteſt enī hoc duplicē ſenſuz habere. pmo vt ly in genere intelligibiliū determinet ordinē ſeu genus rerū in quo cōtinet̄: et tunc eſt ſenſus: intellectus eſt pura potētia cōtēta ſub genere ſeu ordine rerū īmālium: quēadmodū dicimus ſm hūc ſenſuz ꝙ mā p̄a eſt pura potētia in genere ſenſibiliū .i. cōtēta ſub ordine rerū ſenſibiliū. Scḋo pōt intelligi: vt ly in genere itelligibilium ſit cōditio quaſi diminuēs rationē pure potētie: et tunc eſt ſenſus: ꝙ intellectus noſter eſt pura potētia nō ſimplr: ſed in tali genere .ſ. intelligibiliū: quēadmoduz dicimus ꝙ oculus eſt pura potētia in genere colorū et nō ſimplr. eſt.n. actu diaphanus. Et quū vtrūqꝫ locutio hec habeat ſenſum: in pmo ſenſu putare intellectū eē purā potentiā eſt oīno īpoſſibile: et cōtrariū doctrine Ariſto. Impoſſibile quidē: quia ſequeret̄ idē ſimul eſſe in actu: et nō eē in actu: ſicut ſequeret̄ ſi mā pma eēt ſine omni forma. nō.n. facile eſſet fingere: que forma ſubalis ſit intellectui poſſibili: per quā eſt ꝛc. hmōi īpoſſibilia. Cōtrariū vero Ariſto. Tum quia locauit ipſum: vt dictū eſt: in genere actus. Tuz vt ptērea etiā cōuincamus: quia dicit ipſum eſſe aliquid aīe: puta partē: ex hoc.n. habet̄: ꝙ eſt pars actu: cū aīa omnis act⁹ aliquo mō ſit: ſiue vniuoce inſit corpori: ſiue non. pars aūt actus aut eſt idē ꝙ actus: aut accidens eius: et ſiquidē identificetur actui: cōſtat ꝙ nō eſt ſimplr pura potentia. ſi vo ſit accidens eius: ex hoc ipſo ꝙ ineſt ei actus quidā eſt. Et ſic opꝫ ſm Ariſto. dicere: ꝙ intellectus noſter: quo intelligimus et opinamur eſt forma quedaz intellectualis in pura potentia ad omnia cognoſcibilia. vt.n. optime pꝫ ex dictis: ſi aliquis actus eſt in potētia ad omnes ſpēs alicuius generis: actus ille nō repugnat pure potentie ad illud genus. vt pꝫ de dyaphano: et colorib⁹: quare nihil officit intellectus nāe: ꝙ ipſe hēat in ſe intellectualitatis formā: quia intellectualitas actus eſt potens recipere oēs ſpēs intelligibilium. Unde minus acute ac pfunde rō reddit̄ niſi a poſteriori: quare pura potētia que eſt intellectus intelligit: et pura potētia: que eſt mā pma nō intelligit ex hoc ꝙ illa recipit vlr. et iſta particulariter: vera enī cauſa eſt: quia ille eſt actus talis: qualem ſignificat intellectus: cum quo non ſtat pura potētia niſi ad recipiendū vniuerſaliter: materia aūt pma non eſt actus aliquo modo: ſed ſolum pura potentia.

Circa eandē partē reſtat dubiū: quō ſtāt hec duo ſimul: ꝙ ipſe itellectus ſit actus quidā in genere entiū: et ſit cognoſcitiuus oīum: et ꝙ nō pōt ſeipſum per ſeipſaz cognoſcere: ſeu et in idē redit: ꝙ nō hꝫ vllū cognoſcibiliū apud ſe etiam in actu pmo: hoc enim quoniā inferius dubitabitur ab Ariſtotele: illucuſqꝫ differendum eſt.

Circa vlteriorē illationē: qua Ariſto. pbat intellectū eſſe ſeparatū a corpore: tria aduertenda ſunt. Primū eſt: ꝙ quū duplr poſſit forma aliq̄ ſenſibilis ſeu corporea dici et eſſe: pmo vt in ſe quiditatiue ſit talis vt forma ignis. ſcḋo vt et ſi in ſe nō ſit talis: ſit tn̄ ex ſua nā perfectio rei ſenſibilis ſeu corporee: quū Ariſto. oſdiſſet intellectū nō habere admixtionem nāe corporee in ſua quiditate: nunc cōſequēter oſtendit: ꝙ nec hꝫ eiuſdē admixtionez in ſua actuatione. ita ꝙ nec in ſe eſt aliqua de his naturis: nec eſt perfectio alicuius hmōi nature. Secundo ꝙ medius terminus nō eſt alius a rōne ſupra poſita: rō enī hic poſita eſt: quia ſi intellectus eēt pfectio alicuius corporis: fieret alicuius determinate nature: puta calide vel frigide: et ſicut viſus: quia eſt actus dyaphani: determinat̄ ſic: ꝙ nō pōt recipere niſi ea: ad que ſe extendit potētia dyaphani. ita intellectus ſi eēt pfectio alicuius corporee nature: nō poſſet recipere niſi ea: ad que ſe extenderet potentia illius ſui ſubiecti. et ſic impediret̄ a cognitione oīum. ex eadē ergo radice vtraqꝫ ſeparatio prouenit. Tertio quia quum vis huius rationis cōſiſtat in hoc: ꝙ omne corpus eſt determinate nature et impeditiue receptibilis cognitionis oīum: et in hoc non differt totuz corpus a parte corporis: quoniam cōmune eſt tam nature partis quam nature totius corporis eē huiuſmodi nature impeditiue: cōſequens neceſſario eſt: vt eadē ratione itellectus ſeparatus ſit a qualibet parte corporis: et a toto corpore. ita ꝙ opꝫ ipſum nec eē actuz alicuius particule hominis: nec totius hominis pmo. Si.n. eēt actus totius hominis pmo: quū Tex. 6.

bō ſit nāe determinate corporee: ſenſibilis: mixte ꝛc̄.
intellectus ex tali ſuo p̄mo pfectibili nō minus impe-
direẽ a receptione oīum intelligibiliū ꝙ̄ ſi eēt actus
alicuius partis ſpute cerebri: qꝛ nō minus fieret cali-
dus: aut frigidus ꝛc̄. vt in littera dicīẽ. Unde alienum
eſt ab Ariſto. phie: ꝛ repugnat rōni inducte: ꝙ intelle-
ctus ſit actus corporis: ſiue totius: ſiue partis. Unde ꝛ
in p̄n° huius textus exp̄ſſe dicit intellectū eē imixtum
corpori abſq; diſtinctiōe aliq̄: ꝛ in calce text° ſequētis
īdiſtincte ēt dicit: ꝙ hic itellect° eſt ſeparat° a corpore.
⁋ Circa p̄dicta diligētiſſime aduertēdum eſt: ne obliti
eius qd̄ dixit Ariſto. in ꝓhemio p̄mi in tex. i3. indiſtin
cte accipiamus ea: que cū diſtinctione ab ipſo videnẽ
intēta. Scito igiẽ ꝙ ſicut rē aliquā eē nālē ſeu phicaꝫ
ꝯtingit trifariaꝫ. ſ. quiditatiue: pfectiue: ꝛ exiſtēter. ita
per oppoſitū res aliqua pōt negari phica ſeu nālis qui-
ditatiue. pfectiue: ꝛ exiſtēter. verbi gratia. dicimus ꝙ
ſpera non eſt ens phicuꝫ quiditatiue: quū nō includat
in quiditate ſua māꝫ ſenſibilē. Et ſimiliter dicimus
ꝙ ſpera nō eſt ens phicum pfectiue: qꝛ nō eſt de rōne
ſpere: ꝙ ſit pfectio māe ſenſibilis: ſicut per oppoſitum
eſt de rōne anime: ꝙ ſit pfectio corporis ſenſibilis: nō
tamē dicimus ꝙ ſpera nō eſt ens phicuꝫ exiſtēter: qꝛ
ſpera non pōt inueniri in rerum natura niſi in mā ſen-
ſibili. Ita reꝫ aliquā eſſe imixtā corpori ſeu corporeis
rebus ꝯtingit tripliciter. ſ. quiditatiue: perfectiue: ꝛ exi
ſtenter: ꝛ in lr̄a quidē probatū eſt ꝙ intellectus noſter
eſt imixtus corpori quiditatiue ex eo ꝙ omnia cogno-
ſcit in potētia: ꝛ diffinitus eſt ꝙ nulla eſt natura niſi ꝙ
eſt intellectus poſſibilis aīe. Deinde ꝓbatū eſt ꝙ idē
intellectus eſt imixtus corpori pfectiue: ex hoc ꝙ alio-
quin fieret calidus aut frigidus. Sed ꝙ ſit immixtus
corpori exiſtēter: adhuc probatuꝫ non eſt: dicet. n. quiſ-
piam: ſicut ipſe inſinuauit Ariſto. in prohemio allega-
to ꝙ itellectus eſt ſeparatus a corpore ſicut ſpera a na
tura phica: ꝛ ꝙ quēadmodū nō repugnat ꝙ ſpera ne-
q; eſt nā phica: neq; perfectio nature phice: ꝛ tñ̄ necel
ſario exiſtit ſolū in phicis ꝛ phice. ita pōt eſſe ꝙ intelle
ctus neq; eſt in ſe aliqua natura corporea: neq; eſt pfe-
ctio alicuius nāe corporee: ꝛ tamē nō exiſtit niſi in cor
pore ꝛ corporaliter. ⁋ Uerū autē ratio inferens pri-
mas duas imixtiones inferat tertiā: nō opꝫ vertere in
dubiū formaliter loquēdo: qꝛ manifeſte apparet ꝙ
natura ſpere infert duas primas imixtiones. ꝛ tamen
nō tertiā. Uerū an hec ratio in littera poſita inferens
duas primas immixtiones intellectus inferat tertiaꝫ:
dubitatione nō caret. Uidetur. n. ꝙ ſic: qꝛ idē ſequiẽ
incōueniēs: ſicut. n. ſi itellectus eēt quiditatiue igneus
aut eſſet actus ignei impedireẽ a pceptiōe ceteroꝝ. ita
ſi intellectus non exiſtit niſi igneus: aut terreus: aut ali
quid huiuſmodi impedireẽ a pceptione ceterorū. Et
hoc manifeſte teſtaẽ ſenſus: guſtus. n. ꝛ ſi non ſit neq;
de natura amari. neq; actus amari: quādiu tamen exi-
ſtit ꝯiunctus amaro: impediẽ a diſcretione alioꝝ ſapo
rum: ꝛ ſic ſi intellectus eſſet mixtus corpori exiſtenter
ꝗ̄uis non quiditatiue: nec pfectiue: nō poſſet cognoſce
re omnia: quare ſi hec rō. ſ. vt cognoſcat oīa valet: oēm
videẽ inferre ſeparationē. Nec pōt aliter huic rōni re
ſponderi niſi ꝯcedendo ꝙ intellectus ꝗ̄ſi per accidens
de facto in ſingulis hominibus impediẽ a cognitione
oīum: ꝗ̄uis formaliter ꝛ per ſe ſit cognoſcitiuus oīuꝫ:
quēadmodū ſpera de facto non niſi ignea: aut terrea
eſt: ꝗ̄uis formaliter ꝛ pfectiue neutra ſit: ꝛ ſic erit de
anima ſicut de ſpera: cui attribuiẽ tāgere rectū in pun-
cto: ꝛ tñ̄ nulla ſpera inueniẽ tangens rectū in puncto:
qꝛ nō inueniẽ niſi ignea ꝛc̄. Nec ex hoc ſequi videẽ: ꝙ
intellectum humanū aliqua ſubterfugiat cognitio na
ture ſenſibilis: ꝗ̄uis bene ſequatur hoc de ſingulis in-
tellectibus humanis. quū. n. nō niſi per accidens intel-
lectus eſſet ꝯiunctus corpori. iuxta varietatē comple-
xionum indiuidualiū diuerſimode hic vel ille intelle-
ctus impedimentū inueniret: ꝛ ſic ꝯtingeret ꝙ ab ali-
quo cognoſcēdo impedireẽ intellectus ſortis a quo nō
impedireẽ intellectus Platonis: ac per hoc omnes in
tellectus omnia cognoſcere poſſent: quilibet tamē ſin
gularis itellus īpedireẽ p accñs a cognitione oīum ꝛc̄.
⁋ Circa correlariū illud quo infereẽ ꝙ aīa eſt locus ſpe
cierū. Aduerte duo: p̄mo ſubiectū: deinde p̄dicatū. Et
ſubiectum prima facie videẽ ꝙ ſit anima: ꝛ ꝯſequen-
ter Ariſtoteles non faciat differentiam inter intellectū
ꝛ animam: dum vnum ponit pro altero: ꝛ ꝯſequēter cō
ditiones intellectus erunt ꝯditiones anime: qd̄ nō eſt
verum: quaꝫ anima ſit poſita in obliquo in diffinitio-
ne intellectus. Perſpicacius autē ꝯſiderāti apparebit:
ꝙ ſubiectum hic eſt anima non abſolute: ſed ſm̄ par-
tem intellectiuā. i. anima ſm̄ intellectū: hic. n. eſt pars
aīe qua intelligit ꝛ ſapit: ꝛ ſumiẽ ex hoc ꝙ littera vaiẽ
anima inquantū eſt tota vel nō tota. Conſtat enim ꝙ
aīa tota eſt anima ſm̄ omnes partes poteſtatiuas: igiẽ
anima non tota: ſed intellectiua eſt anima nō ſm̄ oēs
ſuas vires: ſed ſm̄ partem intellectiuam: quaꝫ conſtat
eſſe intellectum ꝛc̄. Predicatū aūt quū ſit res īpoſſibi
lis ꝯuenire anime niſi metaphorice: ꝛ methaphora in-
certam habeat interpretationem: neſcio quid certi ex
hac comparatione anime ad locum accipiam: niſi hoc
vnūq̄d ſequi manifeſtū eſt ex p̄dictis: ꝛ ꝓpriū eſt par
ti intellectiue. ſ. ꝙ nō cōpoſitū ex aīa ꝛ corpore: ſꝫ ipſa
aīa recipit ſpēs. ita ꝙ eſſe receptaculū ſpērū eſt ꝓpriū
aīe itellectiue: ſpēs nāq; ſenſibiles recipiunẽ in cōpoſi-
to ex organo ꝛ pte aīe ꝛc̄. ꝛ ſequiẽ hoc directe ex eo: qd̄
dcm̄ eſt. ſ. ꝙ itellectus eſt imixt°: ꝛ abſq; vllo organo. Tex. 7.
⁋ Circa diſſimilē impaſſibilitatē intellectus ꝛ ſenſus
p̄mo ipſa differētia: deinde aſſignata cauſa conſideran
da eſt. Et quo ad ipſam quidē differentiam p̄mo nota
terminos: ꝙ intellectus ſumitur hic quatenus intelli-
git: ꝛ ſenſus quatenus ſentit: ꝛ impaſſibilitas quatenus
negat paſſionem proprie dictam: que. ſ. eſt detrimenti
receptiua: valde ſenſibile: ꝛ ſimiliter valde intelligibi-
le ſumiẽ pro eo: qd̄ ſm̄ ſe hꝫ: ꝙ ſumme ſentiri vel in-
telligi poſſit: vt lux eſt valde viſibilis ſꝫ ſe: ꝛ metaphy
ſicalia ſunt ſm̄ ſe valde intelligibilia. ita ꝙ ly valde ꝛ
ſi poſſit dicere reſpectuꝫ exceſſus reſpectu potētie. ſ. ſen
ſus ꝛ intellectus: ꝛ reſpectu obiecti. ſ. alioꝝ ſenſibiliū
ꝛ intelligibilium: in propoſito tameꝫ ſignificat reſpe-
ctum exceſſus: reſpectu obiecti abſtrahēdo a reſpectu
exceſſus reſpectū potentie: ꝛ ſic illa differētia: vt pate-
bit: eſt p ſe nota: ꝛ non ſupponit dari intelligibile val-
de reſpcū intellectus. ſed ex experientia in nobis ipſis
ꝓcedit. ⁋ Nota ſcd̄o ꝙ quū dupl'r poſſit intellus vel
ſenſus paſſibilis vel impaſſibilis dici. primo vt q̄dam
res eſt: ſicut corrupto aīali deſinit quoq; viſus. Alio
modo vt ſenſus vel intellectus eſt: quod non eſt niſi in
quantum ꝓpriam operationē exercet. Non eſt ſermo
in propoſito de impaſſibilitate ſenſus ꝛ intellectus. vt
res ſunt. Tum qꝛ hoc impertinēs eſt. Tum qꝛ aperte
in lr̄a differētia oſtēditur in operari vtriuſq;. ⁋ No
ta tertio ꝙ Ariſto. ſimul in ſinuat conueniētiam ꝛ dif
ferētiam intellectus ꝛ ſenſus quo ad impaſſibilitatē
Dicendo. n. ꝙ non eſt vtriuſq; impaſſibilitas ſimilis
vtrūq; impaſſibilē ponit: alioqin non eſſet inter eoꝝ
impaſſibilitatē

impaſſibilitatẽ diſſimilitudo. Conueniant ergo intellectus ⁊ ſenſus formaliter ſumpti in hac impaſſibilitate:q utriuſq3 operari eſt ſalus ⁊ pfectio abſq3 deperditione aliqua:ſenſus.n.quum mouetur ab obiecto:⁊ fit actu ſentiens:nullus abycitur terminus a quo: ſed fit tm̃ additio in ipſum ⁊ perficitur: ⁊ ſimiliter intellect⁹ quum moueẗ ab intelligibili. ¶ Differunt aũt in hac ipſa impaſſibilitate:q2 ſenſus infra latitudinẽ motiõis a ſenſibili qñq3 vere patiẗ:intellectus vero nunq̃: ſenſus enim ſi a valde ſenſibili moueẗ:detrimentũ aliqđ recipit:intellectus vero a valde intelligibili non ſolu3 non impediẗ.imo ↄfortaẗ.Et ſic licet ſentire ⁊ intelligere abſolute ↄueniant in hoc:q neutrũ eſt vere pati. ſumpta tñ ſm totam latitudinẽ eoru3 inueniẗ ſentire hr̃e paſſionem admixtam.ſ.reſpectu valde ſenſibilis intelligere autem ſemper expers paſſionis eſt ⁊c̃.

¶ Circa cãm aſſignate differentie dubium occurrit:qm̃ nõ videẗ vera cã aſſignata.ſ.eſſe ⁊ non eſſe in corpore: ſi enim eſſe in corpore eẽt cauſa.quare ſentire a valde ſenſibili eſt vere pati:⁊ non eſſe in corpore eſt cã:quare intelligere a valde intelligibili non eſt vere pati:oporteret q cogitatiua ⁊ alie vires interiores paterentur a valde cogitabilibus:imaginabilib⁹ ⁊c̃.qđ tñ nõ experimur:⁊ patet ſequela:quoniã he vires ſunt in corpore.

¶ Ad hoc breuiter dicẽdum eſt:q non fuit Ariſto.intẽtio:propriam reddere cãm hoc in loco:ſed potius oſtẽdere conſonantiam huius differẽtie ad datam de intellectu doctrinã:cuius ſignum eſt:q in hoc textu expſſe meminit vtriuſq3 cauſe in ſecũdo lib.tex.143.aſſignate:quare ſenſus patitur a valde ſenſibili:quã3 dicit ex organis ⁊ ſenſu:ex vtriſq3 nanq3 ſuperius cauſam reddidit:ex organo quidẽ:q2 eſt velut armonia quedam: ex ſenſu võ in actu:q2 eſt velut ſimphonia: quum ide3 ſit actus ſenſus:⁊ ſenſibilis ⁊c̃. Unde inſinuauit manifeſte:⁊ q non eſſe in corpore:ſed eſſe ſic in corpore tali eſt ratio patiẽdi ab excellẽti obiecto: ⁊ q eẽ ſeparatu3 a corpore non ſolum tali:ſed ſimpliciter omnimoda3 paſſionẽ excludit:decebat enim teſtimoniũ doctrine date ab aliqua experientia afferre. ¶ Nec obſtat atteſtationi huic obiectio de viribus interioribus:qm̃ non per ſe notum eſt dari in earu3 obiectis magis ⁊ minus ⁊ valde:ſicut in in ſenſibilibus ⁊ in itelligibilib⁹. Cõſonantia.n.hec ex per ſe notis.vt dictum eſt:procedit.

Tex.8. ¶ Circa determinationem intellectus in actu aduerte primo terminos:deinde cõditiones ipſius intellectus in actu. Intellectus igitur:de quo dictu3 eſt:q nullius eſt nature:niſi q poſſibilis vocatus eſt.preter potẽtia3 ſubſtantialẽ eius differentiam:a qua dicitur poſſibilis que inſeparabilis eſt ab eo:ſicut vniuerſaliter differẽtia ſubſtantialis inſeparabilis eſt ab eo:cuius eſt: in triplici ſtatu inueniri põt in rerum natura.ſ.in ſtatu pure potẽtiali:ſicut eſt in pueris:quando eſt ſicut tabula raſa:⁊ in ſtatu habituali:ſicut eſt in dormientibus habẽtibus ſpẽs aliquas intelligibiles:⁊ in ſtatu pure actualis:ſicut eſt in actualiter contẽplantibus aliqđ:⁊ in p̃mo quidẽ ſtatu dicitur intellectus in potẽtia non ab illa que eſt eius differẽtia:ſed ab illa:que conſtituit conditionem ſui ſtatus:quam etiam perdit acquirẽdo ſpẽm intelligibilẽ.in ſcđo vero ſtatu vocatur intellectus in habitu ab aliquibus:ab Ariſto.võ vocatur hic intellectus in actu ea rõne:quia eſt in actu primo:⁊ de hoc intendit hic loqui. De tertio võ erit inferius ſermo:quia3

Cap.3. ſc3 de operationibus itellectus tractabitur. Unde volens quid nominis intellectus in actu tradere Ariſto. dixit:q tunc dicitur intellectus in actu:quum ſic ſingula fit vt ſciens.i.quum determinatur ad intelligibilia habitualiter:vbi ſingula verba ponderanda videntur. Primo ly ſic:quoniam inſinuat differẽtiam inter intellectum ⁊ mãm:mã enim quum deducitur de potẽtia ad actum:non fit actus:ſed ex ipſa ⁊ actu fit tertiũ: intellectus autem quum fit in actu fit ipſum intelligibile:⁊ non fit ex eis vnu3 tertium: ⁊ propterea vere dicitur:q ex intellectu ⁊ intelligibili:fit magis vnum q̃3 ex materia ⁊ forma:magis enim vnum ſunt:que ſic ſe habent q vnum eſt alterum q̃3 ex quibus fit tertium. Radicem autem horum vide ſi vis in principio expoſitionis noſtre ſuper.14.queſtione prime partis diui Thome. Secũdo ly ſingula:qr duo inſinuat. Primo infimum gradu3 intellectus noſtri inter omnes intellectus. Quum enim intellectus ſic inter ſe graduẽtur: q quãto eſt altioris ordinis:tanto altiori modo eſt intelligibilia:infimus itellectus itte adeo infime eſt intelligibilia:vt ſigillatim illa eum fieri oporteat. Secũdo modum potẽtie ad intelligibilia. Intellectus eni3 nõ ſic eſt in potẽtia ad intelligibilia quaſi oĩno expers intelligibiliu3:ſed tanquã id:quod eſt quidẽ ipſa intelligibilia:indeterminate tamẽ: ⁊ propterea nihil aliud eſt ipſum fieri actu q̃3 ipſum determinari ſm hoc vel illud intelligibile:quod importat ipſum fieri ſingula. Quum enim quilibet intellectus in actu ſm ſuã ſubſtantiam ſit quodãmodo omnia ſua intelligibilia: intellectus noſter cum in coordinatione intellectuu3 ſit habet ⁊ ipſe: vt ex ſua natura omnia ſua intelligibilia ſit:in potẽtia tamẽ:ſicut ⁊ ipſe ab aliys intellectibus p potẽtie natura3 deficit. Tertio ly ſicut ſciens:denotat enim hic modum eſſendi in actu primo:⁊ non modu3 eẽndi ſeu habẽdi ꝓmpte:faciliſ:⁊ delectabiliſ. Non.n. exigiẗ ad itellectũ i actu:de quo loq̃mur:q ſit habituat⁹ habitu aliquo:ſcientie:ſ3 ſat eſt hr̃e aliq̃3 ſpẽ3 itelligibilẽ.

¶ Conditiones aũt huiuſmodi intellectus in actu ſunt tres. Prima que videtur poti⁹ eius diffinitio eſt: q eſt potens per ſe ipm̃ operari. Secunda eſt:q huiuſmodi intellectus eſt in potentia:diſſimiliter tamen q̃3 prius. Tertia eſt:q põt ſeipſum intelligere. Ex prima conditione patet repugnare doctrine Ariſtotelis omnẽ opinionem tenentẽ:q quotiẽſcunq3 intellectus debet intelligere:eget aliquo alio reducẽte ipſu3 de potẽtia ad actum. Ex hac enim opinione ſequeretur: q intellect⁹ in actu primo non poſſet per ſeipſum operari: ſed egeret alio motore ad hoc vt operaretur. ¶ Nec fallaris hoc in loco putans:q ly p ſeipſum excludat oẽ aliud: hoc.n.falſum eſt:q2 qui ſine fantaſmate nihil intelligat anima:ſed ly per ſeipſum excludit omne aliud in rõne motiui. Unde nec tunc eget fantaſmatibus mouẽtibus:ſ3 quodãmõ terminãtib⁹.vt infra patebit. Secunda võ ↄditio ſatis clara eſt ex differẽtia iter potentiã ad actũ p̃mu3:⁊ ad actũ ſm. De tertia aũt inferius quũ de intelligibilitate intellus tractabiẗ: erit ſermo.

¶ Circa aſſignationẽ obiecti itellectus duo ſunt aduertenda. Primo q hinc px:q natura ⁊ indiuiduu3 in ſolis illis diſtinguunẗ:in quibus ſignificaẗ hoc in hoc.i. forma in mã ſenſibili:aut itelligibili:ac per hoc in ſubſtantiys immaterialibus non eſt aliud natura ⁊ indiuiduum:⁊ conſequẽter ſicut impoſſibile eſt multiplicari indiuiduum.ita impoſſibile eſt multiplicare natura3. Secundo q impoſſibile eſt ſingulare mãle directe intelligi ab intellectu noſtro.aut mouere intellectũ quẽcunq3. Si.n.ea que ſunt circa intellectũ:ſunt ſicut res ſeparabiles a mã:⁊ caro q2 nõ ſine mã eſt: infertur q ſenſitiuo cognoſcatur:op3 q ſingulare mãle: cui repu Tex.9.

gnat ſeparari a mā: ꝛ itellectū nullum mouere poſſit: ꝛ nulla poſſit directe repñſentari ſpē abſtracta a mālib⁹: ꝛ ppterea nō niſi reflexe ab itellectu nr̄o cognoſci pōt.

Tex.i3. ¶ Circa ſecundā q̄ſtionē lr̄e aduerte: φ planus ſenſus qōnis eſt iſte. Si intellectus noſter eſt itelligibilis: aut eſt intelligibilis nō ſm aliud: ſed ſm id quo eſt intellectus. ita φ idē ſit quo eſt intellectus: ꝛ quo eſt intelligibilis. Aut eſt mixtum .i. aut eſt intelligibilis ex alio: cui miſcet̃. ita φ eſſe intelligibile nō ꝯuenit itellectui puro: ſed mixto. Si datur pmū: ſequit̃. ergo alia habēt intellectū: ꝛ pbatur ſequela: quia intelligibile eſt vnū ſpē. Si .n. conſtitutiuum intellectus ꝛ intelligibilis eſt idē: quod ex hoc habetur: φ intellectus conſtituitur in eſſe itelligibili per id: quo ꝯſtituit̃ in eē intellectus ꝛc̄. in quocunq̨ eſt intelligibile: eſt intellus: ꝛ ecōuerſo. Si vō datur ſm: ſequitur: ergo ipſe itellectus habebit aliquid faciēs ipſam itelligibile ſicut alia .i. ergo eſt intelligibilis p abſtractionē: ſicut alia q̄ habēt aliqd abſtractū ab eis: qō facit ipa itelligibilia ꝛc̄. Et qm̄ vtrūq̨ hoꝝ: ad qō ducit q̄ſtio eſt falſum: opꝫ caute ſoluere.

Tex.i5. ¶ Circa reſponſionē ad ſecundā q̄ſtionē nota ipſam reſponſionē. non .n. reſpondet lr̄a: φ intellectus eſt intelligibilis ſicut alia: ſꝫ φ eſt intelligibilis ſicut intelligibilia: tantum autē refert dicere ſicut alia. ꝛ ſicut intelligibilia: vt illud falſum: hoc verum ſit. Neq̨ opus eſt vagari in querēdo: quid ſignificat ly itelligibilia. Manifeſtum eſt .n. φ exiſtētibus duobus rerum ordinib⁹ altero ſenſibiliū: in quo ſunt mālia omnia: altero itelligibiliū: in quo ſunt ſeparata omnia a materia: quum dicitur ſicut intelligibilia ad differētiam ſenſibilium dicitur. ita φ ſenſus eſt: φ intellectus noſter eſt intelligibilis non ſicut ſenſibilia: ſed intelligibilia: ac per hoc non ſicut materialia: ſed ſicut ſeparata a materia. Jaꝫ enim dictum eſt ſuperius: φ eſt ſeparatus a materia. ꝛ ſic excludit ſm membrūꝫ queſtionis. Et ſi queras mo dum: quo intelligibilia ſunt intelligibilia: ꝛ pcipias qd importat ly ſicut intelligibilia: facile tibi ſatiſfit afferēdo differētiam inter ſenſibilia ꝛ intelligibilia in hoc. illa .n. ſunt intelligibilia non vt incluſa in ordine intelligibilium: ſed vt transferri poſſibilia ad ordinem itelligibilium: ppter hanc .n. tranſlationē opꝫ ponere itellectum agentē. vt infra patebit. hec autē ſunt intelligibilia vt clauſa in ipſo ordine intelligibilium: ꝛ proptērea non egent transferente ea de ordine in ordinē ꝛc̄. Eſt igitur reſponſionis ſenſus: φ intellectus nō eſt intelligibilis vt ſenſibilia per abſtractionē intētionis: ſꝫ vt intelligibilia: que iam ſunt in ipſo ordine intelligibilium ꝛc̄. Et hoc probatur per hoc: φ ipſe intellectus eſt ſeparatus a materia. vt nunc nunc patebit.

¶ Circa cām reſpōſionis .ſ. in his: que ſunt ſine materia idē eſt intelligens ꝛ quod intelligitur. Nota primo ſenſum aſſumpti: ꝛ deinde vim eius ad propoſitūꝫ: ſenſus eſt: φ in ſeparatis a materia idē eſt conſtitutiuum aliꝗuius. in hoc φ intelligat: ꝛ in hoc φ intelligatur. Et pbatur in lr̄a hec ppoſitio ex hoc: φ ſciētia ſpeculatiua: ꝛ ſic ſcibile eſt idē .i. ex hoc φ conſtitutiuū ſcientie ſpeculatiue ineſſe ſciētie: ꝛ conſtitutiuūꝫ ipſius ſcibilis in eſſe ſic ſcibilis .i. actu ſcibilis: eſt idē: ſcire nanq̨ ꝛ ſciri conformia ſunt ipſis intelligere ꝛ intelligi. ꝛ ſic ex hoc φ conſtat idē conſtituere aliquid ineſſe ſciētie ſpeculatiue: ꝛ ineſſe ſcibilis in actu: qm̄ nō ex alio hꝫ φ ſit ſciētia: ex alio φ ſit ſcibile actu: eo qꝛ ſcientia ſpeculatiua eſt ſine materia: opꝫ vt hinc ſumam⁹: φ in ſeparatis a materia idē eſt cōſtituēs in intelligere ꝛ intelligi. Nec hꝫ inſtantiam aliquam propoſitio hec in his: que vere ſunt ſine mā .i. in ſubſtantijs: de quibus ſermo abſolute prolatus de his: que ſunt: accipiendus eſt. Unde moleſtias accidentium ſpectantium pͥcipue ad voluntatē: quibus conuenit intelligi ꝛ nō intelligere: tanq̄ de nō entibus fuge: ſi ea obijciuntur: vt diſtinguunt̃ a ſubſtantijs: quarū ſunt. Si ea ex parte ſubſtantiarū ſpectent̃: ſic intelligunt ꝛ intelligunt̃. Sed non eſt hic locus ſophiſticas importunitates vitandi: quare ad vim ppoſiti tranſeundo ſciendum eſt: φ ex hac propoſitione directe infert̃ reſponſio aſſignata mote queſtioni. Si .n. in ſeparatis a materia idē conſtituit quod intelligit ꝛ qō intelligitur: quum conſtet φ intellectus ex eo φ intellectus ſit ſeparatus a materia: ſequitur φ idē cōſtituat ipſum in eſſe quod intelligit: ꝛ eſſe quod intelligitur: ac per hoc ipſe eſt intelligibilis: ſicut habēs in ſe cōſtitutiuū in eſſe intelligibili: quod eſt eſſe intelligibilē ſicut intelligibilia. Et ſi altius contemplatus fueris: ꝛ videris: φ non ſolum idē conſtituit intelligere ꝛ intelligi: ſed eo modo quo conſtituit vnum: conſtituit alterum quo ad actum ꝛ potentiam: percipies plene intelligibilitateꝫ intellectus. Sicut .n. q̄ditas intellectus noſtri conſtituit ipſum in eſſe intelligentis in potentia. ita eadē quiditas conſtituit eundē in eſſe intelligibilis in potentia: ꝛ ſicut ſpecies intelligibilis conſtituit ipſum intellectum in actu. ita eadē ſpēs conſtituit eundeꝫ intelligibilē in actu. Dixit enim ſuperius Ariſto. φ intellectus in actu ſicut ſciens pōt ſeipſuꝫ tunc intelligere. Eſt ergo itellectus intelligibilis ſicut intelligibilia: nō ſolum quia ſicut res de ordine itelligibili: ſed qꝛ ſic diuerſimode eſt intelligibilis: quemadmoduꝫ ipſa intelligibilia .ſ. actu ꝛ potētia: in ordine tamē intelligibili. Poteſt autē: ꝛ in idem redit: aliter cōſtrui ipſa reſponſio. ita vt ly eſt replicetur: ꝛ non ly ſunt itelligibilia: vt in pmiſſa expoſitione. ita φ quemadmodum expoſuimus: ſic ipſe eſt itelligibilis: ſicut intelligibilia ſunt intelligibilia: ꝛ iuxta hunc ſenſum denotatur: φ modus quo intellectus eſt intelligibilis: eſt modus: quo itelligibile eſt itelligibile: ita modo exponamus ſic: ipſe eſt intelligibilis ſicut eſt intelligibilia. Et iuxta hunc ſenſum denotatur φ modus quo eſt intelligibilis: eſt modus quo ipſe intellectus eſt intelligibilia: ita φ quēadmodū ſe hꝫ ad hoc φ ſit intelligibilia. ita ſe hꝫ ad hoc φ ſit intelligibilis: ſm .n. naturam ſuam eſt in potētia ad eſſe intelligibilis: ꝛ ſm ſpecieꝫ intelligibilē eſt actu intelligibilis: ꝛ ſimiliter ſm ſe eſt potentia intelligibilis: ꝛ ſm ſpeciem eſt actu intelligibilis. Et φ hec ſic ſe habeant. probatur ex eo φ in ſeparatis a materia conſtituens intelligentem conſtituit intelligibilia eodem modo: ac per hoc quum intellectus per hoc φ eſt eē intelligibilis in potentia conſtituatur intelligens in potentia: ꝛ per eſſe intelligibilia in actu ꝯſtituatur in eſſe intellectus in actu: opꝫ pariformiter: φ per illud conſtituatur intelligibilis in potentia: ꝛ per hoc intelligibilis in actu. Et licet pma expoſitio directius reſpōdeat queſtioni mote: ſecunda tamē abijcienda non eſt.

¶ Circa aſſignatam cauſam non ſemper intelligendi duo conſideranda ſunt: primū eſt: quid eſt id cuius cā dicitur conſiderāda: ſm eſt ipſa cauſa. Quo ad primuꝫ quia ly ſemper eſt aduerbium temporis: queſitum videtur hic: quare intellectus non ſemper: ſed quandoq̨ intelligit. ¶ Sed hec expoſitio excluditur. ex hoc: qō iam dictum eſt: φ intellectus eſt in potentia: ſicut tabula: in qua nihil eſt pictum: ex natura eniꝫ hac patet quare non ſemper intelligit: excluditur etiā ex cauſa ſubiuncta: que non videtur ad propoſituꝫ: ꝛ ex ipſo cōtextu:

tertium: qm̄ hoc nō ſpectat ad q̄onem motam. ¶ Unde
dūm eſt: ꝙ id cuiꝰ cauſa querit̄ eſt: quare nō omne qđ
dr̄ intelligi: intelligit. Et merito opʒ huius cauſam red
dere: qꝛ mote q̄oni riſum eſt affirmando p̄mū mem
brum illius: dum ꝯcluſū eſt. ꝙ intellus eſt intelligibi
lis eo: quo intellus: ⁊ eo mō: ⁊ ſic n on ꝑ aliud ab intelle
ctu: ⁊ in ipſa motione q̄onis dicebat̄: ꝙ ſi daretur hoc
p̄mū membꝝ: qđ ⁊ dedimꝰ: ꝙ ſequeret̄: ꝙ alia quoqꝫ
intelligerent: qꝛ intelligibile eſt vnum ſpecie: ⁊ qua rō
ne vnum intelligit: cetera intelligent. Cui inquam huic
illatiōi ſatiſfaciendū erat. ideo ſubdidit: non ſemꝑ aūt
intelligēdi cauſa ꝯſideranda. Uſus eſt aūt ly ſemꝑ: qđ
diſtribuit ꝓ omni tꝑe magiſq̄ ly oē: qđ diſtribuit pro
omni ſuppoſito: qm̄ in rei veritate omne intelligibile
itelligit. vt pʒ ex dictis: ſʒ nō ſemꝑ. i. nō ſm̄ quodcūqꝫ
eſſe. vt pʒ ex dicēdis in hac lr̄a. Cōſideranda eſt ḡ cau
ſa. quare nō ſemꝑ: cui attribuitur qđ intelligitur. attri
buitur ēt ꝙ intelligat: ac ꝑ hoc quare alia itelligibilia
.ſ. q̄ditas aque: magnitudinis ⁊c. nō itelligūt: ſed itelli
gunt̄. q̄ditas aūt intellus intelligit̄ ⁊ itelligit. ¶ Quo
ad ſcđm cauſa eſt: quia in materialibus non eſt intelli
gibile niſi in potentia ⁊c. vbi tres ꝓpoſitiones afferun
tur. p̄ma eſt ꝙ in materialibus nō eſt intelligibile ni
ſi in potētia. 2ª eſt ꝙ intellectus taliū eſt potētia ſine
materia. 3ª eſt ꝙ illud eſt intelligibile. Et vt manifeſte
pʒ. dicit ꝙ cauſa eſt: qꝛ quū dicit̄: ꝙ intelligibile eſt in
tellectus. intelligitur de intelligibili: qđ eſt: non qđ po
teſt eſſe intelligibile. Sicut quū dicitur de albo: qđ eſt
diſgregatiuū viſus. intelligitur de eo qđ eſt albū. ⁊ nō
de eo: qđ pōt eſſe album. Inter materialia aūt ⁊ imate
rialia hec eſt differētia. ꝙ imaterialia ſunt intelligibi
lia. materiales vero res non ſunt. ſʒ eſſe poſſunt intelli
gibilia. qm̄ ſunt ſenſibilia. Materialia ḡ merito non
intelligunt. ⁊ imaterialia ſic. Et hoc clare dicitur in pri
ma ꝓpoſitione. ex qua: qꝛ. ſ. imaterialibus nō eſt intel
ligibile niſi in potētia: īfert̄ ꝙ in eis nō eſt intellectꝰ.
ſicut. n. carent intelligibili. ita carent intellectu. Uerū
tamen ſicut habent intelligibile. ita ⁊ intellectū. ⁊ ecō
tra. Sicut. n. intellectus in actu taliū. i. ſpēs intelligi
bilis huiuſmodi ſenſibilium eſt potentia nō in ipſis re
bus materialibus: ſed ſine materia. vt pʒ ex dictis: ita
intelligibile eorundem eſt ſine materia: imo eſt illud
idē: qđ intellectus eorum. Et ſic vbi non eſt intelligi
bile nō eſt itellectus: ⁊ vbi eſt intelligibile eſt intellus.
Et qm̄ vtrūqꝫ eſt ſine materia: i materialibus neutrū
eſt. in ſeparatis aūt vtrūqꝫ eſt: dicitur tamen materia
lia nō intelligere: ſed intelligi tm̄: qꝛ ineſt eis tm̄ in po
tentia intelligibile. Uel ⁊ melius vltimas duas propo
ſitiones ad confirmationē reddite cauſe introducit ſic
ꝙ quum ex parte intelligibilis prima ꝓpoſitio oſten
dat: quare materiales nō intelligunt: ꝯñs fuit ꝙ ex par
te intellectus ſcđa ꝓpoſitio eadē innixa radici. ſ. mate
rialitati. oſtenderet idem. Ex eo naqꝫ ꝙ intellectus ta
lium. i. intellectus cognoſcitiuus hmōi ſenſibilium eſt
potentia ſine materia: opʒ vt in re materiali impoſſibi
le ſit inueniri potentiā intellectiuā taliū: ita ꝙ m̄alia: qꝛ
m̄alia ſunt: nec ſunt intelligibilia niſi in poª: ⁊ proꝑte
rea nō ſunt intellus: nec ſunt intellus in poª: qꝛ hꝫ intel
lectus q̄uis ſit poª: eſt tn̄ poª ſine m̄a. Tertia vō ꝓpoſi
tio: ſi imāle demōſtrat ly illud: ly intelligibile abſolute
ſumit̄: ⁊ dr̄ ad dr̄ntiam materialiū. ſi vō materiale de
monſtrat: ly intelligibile interpretandū eſt in potētia.
¶ Circa hanc partē duplex dubiū ſimul tractandū oc
currit. P̄mū eſt q̄re Ariſto. res m̄ales affirmat intel
ligibiles in poª: ⁊ nō intellectiuas in poª: quū vnūqđqꝫ
ſicut eſt intelligibile ita intellectiuum. Scđm eſt q̄uo
ſtant hec duo ſimul. ſ. ꝙ intellus noſter ſit pura poten
tia intelligibilis: ⁊ tn̄ ſenſibilia ſint etiā itelligibilia in
poª. maior. n. poª nō videt̄ dari q̄ ſit pura potentia.
¶ Ad euidentiā hoꝝ ſcito: qđ vt iaʒ tactū eſt: duplex in
uenit̄ reꝝ ordo in vniuerſo. ſ. m̄aliū ⁊ im̄aliū: ille ſen
ſibilis eſt. hic intelligibilis: ⁊ qm̄ illius ordinis res trāſ
ferri poſſunt in iſtū: idcirco nō vnū tm̄ nō inuenit̄ in
telligibile in poª: qđ pan obſcuritatē in hac m̄a. Dicit̄
igit̄ intelligibile in poª dupl'r. P̄mo id: qđ eſt clauſū
in ipſo ordine intelligibili. vt poª pura: ⁊ tunc ly in poª
determiat ly intelligibile vt dr̄ña: ⁊ ſigñat ly itelligibi
le potētiale: ſicut m̄a p̄ma dr̄ ens in poª. i. ens potentia
le: ⁊ iuxta hūc ſenſū intellus noſter dr̄ itelligibilis in
poª. Scđo mō dr̄ itelligibile in poª illud: in cuiꝰ poª eſt
itelligibile: ⁊ tūc ly in poª ſigñat cām: vel q̄ſi cām intel
ligibilis: ⁊ determiat ly itelligibile: vt modus: ⁊ ſigñat
potentiā ad intelligibile: ſicut viſibile in poª ſigñat po
tentiā ad viſibilitatem: ſicut de colore in tenebris dici
mus: ꝙ ſunt viſibiles in poª: ⁊ iuxͣ hūc ſenſū res ſenſi
biles dicunt̄ itelligibiles in poª. Tātaqꝫ eſt iter vtrū
qꝫ intelligibile dr̄ña: vt in ſcđo ſenſu qꝛ ly in poª eſt ꝯdi
tio diminuēs: nō valet ſequela: hos eſt intelligibilis in
poª. ḡ eſt itelligibilis: ſicut nec vl'r valet. a. eſt tale i po
tētia. ḡ eſt tale. In p̄ vō qꝛ ly in poª eſt dr̄ña rei optime
valʒ: intellus itelligibilis eſt in poª. ḡ eſt intelligibilis.
¶ Ex his aūt facile pʒ dubioꝝ ſolo. Nā qꝛ in ſolis im
m̄alibus inuenit̄ intelligibile: ſiue potētiale: ſiue actua
le: idcirco in ſolis ipſis idē eſt conſtitutiuū intellectus
⁊ intelligibilis ⁊ ecōtra: ⁊ vnūquodqꝫ eo modo quo di
citur intellectus: dicit̄ intelligibilis: ⁊ ecōtra. In rebus
vero materialibus hec regula nō habet locum: ⁊ ratio
eſt: qꝛ itellectus in potētia nō inuenit̄ tot modis: quot
intelligibile in potentia. quod enī habet in ſe potentiā
ad concauſandū intelligibile: nō oportet habere in ſe
potentiam ad patiendū ab intelligibili vt ſic. quā tā
men potentiā ſignificat intellectus in potentia: ⁊ ratio
eſt: qꝛ potentia paſſiua ab intelligibili eſt imaterialis.
Cōcauſatiua aūt intelligibilis pōt eſſe materialis ⁊c.
Stāt quoqꝫ hec ſimul: ꝙ intellectus noſter in ipſo or
dine intelligibili ſit pure potentie: ac per hoc infimū
locum teneat: ⁊ tamen inueniatur aliquod intelligibi
le in potentia remotius extra ipſum ordinem intelligi
bilem: ⁊ ꝙ nō eſt intelligibile abſolute: ſed cum condi
tione diminuente eſt intelligibile in potentia. Non. n.
ex hoc ſequitur. ergo datur aliquid itelligibile minus
intelligibile q̄ intelligibile in pura potentia: quoniā
intelligibile in potentia. vt dicitur de ſenſibili: non eſt
itelligibile: ſicut nec homo in potētia eſt homo. Quā
uis bene ſequatur. ergo datur aliquod ens minus itel
ligibile q̄ intelligibile in pura potentia: ſed hoc nō eſt
inconueniens: imo eſt neceſſarium: quia omne ens ſen
ſibile eſt minus intelligibile q̄ infimum imateriale.
¶ Et ſcito ꝙ ex dictis habes ꝙ intellectus noſter eſt
pura potētia in genere intelligibili dupliciter. ſ. inquā
tum intellectus: ⁊ inquantum intelligibilis: ita ꝙ quū
in ordine intelligibili ſit coordinatio intellectuum vt
ſic: ⁊ coordinatio intelligibiliū vt ſic: itellectus noſter
quū in vtraqꝫ coordinatione ſit: vtrobiqꝫ inuenitur vl
timum locū habere: ita ꝙ eſt intellectus in pura potē
tia: quia nihil ex ſe poteſt: quū vult intelligere: ⁊ eſt in
telligibilis in pura potentia: quia intelligibilis quū ſit:
non poteſt ex ſe tm̄ mouere intellectum. Et ſic eſt eo
dem cōſtitutiuo ⁊ modo intellectus ⁊ intelligibilis ⁊c.
quia ſeparatus eſt a materia.

Vid auctorem ſuper pm ptez. q. 87. arti. p.

¶ De intellectu agente. Caplm. II.

Cōmē.17. Q[uo]niam aūt ſicut in omni natura eſt aliquid. hoc quidē materia vnicuiqꝫ generi. hoc autē eſt potentia omnia illa: alteruꝫ autem cauſa ⁊ factiuuꝫ: ꝙ in faciendo omnia: vt ars ad materiam ſuſtinuit: neceſſe ⁊ in aīa has eſſe dif-
Cōmē.18. ferentias. ¶ Et eſt intellectus hic quidem talis in omnia fieri: ille vero in omnia facere. ſicut habitus quidē ⁊ ſicut lumen. quodam.n.modo ⁊ lumen facit potentia exiſtē-
Cōmē.19. tes colores actu colores. ¶ Et hic itellectꝰ ſeparabilis. ⁊ impaſſibilis. ⁊ immixtus. ſubſtantia actu ens. ſemper enim honorabilius eſt agens patiēte. ⁊ principiū materia. Idē
Cōmē.20. aūt eſt ſm actū ſciētia rei. ¶ Que vero ſm potentiam tempore prior in vno eſt. omnino autem neqꝫ tempore. ſed non aliquādo quidem intelligit. aliquando aūt non intelligit. Separatus autem eſt ſoluꝫ hoc: qđ vere eſt: ⁊ hoc ſolum imortale ⁊ perpetuum. Non reminiſcimur autem: quia hoc quidē impaſſibile: paſſiuus vero itellectus corruptibilis: ⁊ ſine hoc nihil itelligit anima.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Prima ꝫ Neceſſe eſt in aīa has eē dñias. pbaƭ. Qm̄ ſicut in omni natura eſt aliqđ hoc quidem materia vnicuiqꝫ generi. hoc aūt eſt potentia omnia illa. alterum aūt cauſa ⁊ factiuum: qđ in faciēdo omnia vt ars ad materiam ſuſtinuit.

Scđa ꝫ ¶ Eſt hic quidem intellectꝰ talis in omnia fieri. ille vo in omnia facere. ſicut habitus quidam: ⁊ ſicut lumen: declaratur hoc vltimum ex hoc: ꝙ quodāmodo lumē facit potentia exiſtentes colores actu colores.

Tertiaꝫ ¶ Et hic intellectus eſt ſeparabilis ⁊ impaſſibilis ⁊ immixtus: ſubſtātia actu ens. probaƭ. quia ſemper honorabilius eſt agens patiente: ⁊ principium materia.

Quarta ꝫ ¶ Scientia ſm actum idem eſt rei. Que vero ſm potē-tiam tpe prior in vno eſt: omnino aūt neqꝫ tempore.

Quinta ꝫ ¶ Non aliquando quidē intelligit: aliqñ vero non.

Sexta ꝫ ¶ Separatus eſt ſolum hoc: quod vere eſt: ⁊ hoc ſoluꝫ immortale: ⁊ perpetuum eſt.

Septiaꝫ ¶ Nō reminiſcimur aūt: qꝛ hoc qđē īpaſſibile. paſſiuus vo itellꝰ corruptibilis: ⁊ ſine hoc nihil intelligit aīa.

¶ Series autem hec eſt.

Expedita natura itellectus poſſibilis. tractat de itellectu agente quattuor. Primo qōneꝫ: an eſt prima ꝯclone cū ſcđa declarante ad qđ poni ipm opꝫ. Scđo qditateꝫ ipſius 3ª ꝯclone. Tertio operationē ipſiꝰ 4ª ⁊ 5ª ꝯclone. Quarto imortalitatem eiuſdem 6ª ꝯclone: ⁊ demū reſpondet tacite qōni ⁊c̄.

¶ Circa pncipiū huius capituli: in quo oñditur qđ: an eſt: de intellectu agente quattuor obſeruanda ſunt. ſ. intentio. veritas. oportunitas. ⁊ efficacia. Intētio quideꝫ vt perueniamus ad ponendum intellectum agentem in rerum natura. Ueritas vero. vt aſſumpta in littera verificentur. Oportunitas aūt. vt non imponamus autori ſuperfluitatem in aſſumptis. Efficacia demuꝫ: vt ex his ſequatur intentū. Et quoniā ſingula verba quodammodo ſunt ambigua perſcrutantibus ea: non nocere credo ſingulos huiuſmodi terminos ſeorſum predistinguere. Octo autem ſunt termini hic conſpiciendi. In primis ly ſicut: quum ſimilitudineꝫ denotet: poteſt denotare ſimilitudinem quo ad duo. ſ. vel quo ad has differentias agentis ⁊ materie: vel etiā quo ad modum earundem. Ly in: quum modū eſſendi denotet: in propoſito ſumitur: vel ſicut partes in toto: vel ſicut ſuppoſitū in natura: vl̄ ſicut cauſa in effectu. Ly omni tenetur collectiue aut diſtributiue. Ly natura: aut ſumitur pro natiuitate ſeu generatione: aut pro ſubſtantia phyſica. Ly hoc: aut demonſtrat vnum numero: ſiue poſitiue: ſiue negatiue: aut demonſtrat vnum confuſe. Ly vnicuiqꝫ generi: vel ſignificat vnumquodqꝫ genus proximum formarum generabiliuꝫ: vel vnamquamqꝫ generationem. Et ſimiliter ly omnis aut diſtribuit ꝓ omnibus ſpeciebus illius generis proximi: aut pro omnibus concurrētibus ad generationeꝫ. Ly alterum aūt cauſa vel demonſtrat vnuꝫ numero: vel vnum cōfuſe. ¶ Termini quoqꝫ concluſionis. ſ. in anima eē has dñtias ꝓportionabilr ſimiles difficultates. quomodo. ſ. ſumitur ly in: quomodo anime: quomodo he differentie. ſ. cum vnitate ⁊c̄.

¶ Scito quoqꝫ: ꝙ quum anima ſit quodāmodo natura: ⁊ quodāmodo ſupra naturam: ratio preſens a natura ad animam procedens poteſt ſumi vt a toto ad partem: vel vt a minore ad maius ⁊c̄.

¶ His itaqꝫ premiſſis circa hunc lr̄e ꝓceſſum ex parte maioris multiplex dubiuꝫ occurrit. Quia aūt natura ſumiƭ cōmuniter: vt etiaꝫ inuenitur in ſeparatis a materia: aut proprie: vt inueniƭ in phyſicis tm̄. Et rurſus ſiue proprie: ſiue cōmuniter ſumatur: aut omnis natura ſumiƭ hic diſtributiue: aut collectiue. Si diſtributiue ⁊ cōmuniter falſum eſt aſſumptuꝫ. nam in natura intelligentiarum non eſt materia: ⁊ ſimiliter in natura celi non eſt materia: que ſit potentia ad omnia illa. Si cōmuniter ⁊ collectiue: manifeſte falſum aſſumitur. nam lꝫ ſit vnum primum agens omnium: non tamen eſt vna prima materia: niſi forte ſequatur quis Auicebron fantaſiam. Si proprie ⁊ collectiue falſum eſt ꝙ vnum ſit agens omnium: niſi ſit ſermo de agēte remoto puta celeſti corpore. Sed hoc eſt extra ꝓpoſituꝫ: in quo queriƭ agens ꝓximum intelligibilium. Si auteꝫ proprie ⁊ diſtributiue: falſuꝫ quoqꝫ eſt: quia in natura humana: neqꝫ eſt materia: que ſit potentia ad omnia: que ſunt eiuſdem generis cuꝫ homine: neqꝫ agens potens illa facere: ⁊ ſimiliter in bouino ⁊c̄. Et confirmaƭ: qꝛ aut intendit aſſumere ſoluꝫ: ꝙ in omni natura ſunt duo. ſ. patiēs ⁊ agēs. Aut ēt ꝙ in omni natura ſunt duo talia. ſ. quoruꝫ vnuꝫ eſt materia vnicuiqꝫ generi: ⁊ potentia omnia illa. Alterum autem cauſa ⁊ factiuū ⁊c̄. Si nāqꝫ primum ſolum intendit: ſuperfluitas tanto pħo in re tam ardua in ipſo medio termino contra tantum viruꝫ Platonem. ſ. imponitur. Et rurſus: efficacia ꝓceſſus talis periclitaƭ: qm̄ ex hoc medio nō poſſet inferri: ꝙ deƭ intellꝰ agens: ſed ſolum ꝙ detur aliquod agens reducens intellectum poſſibileꝫ de potentia ad actum:

actum:quod gratis a Platone conceditur ponente: ꝙ itellectus noſter actuatur ab ideis: ſicut nos dicimus ꝙ viſus actuat a coloribus. Si aūt intēdit Cm.ſ. ꝙ in omni nā ſunt duo talia. Magna ſurgit ambiguitas ſcdꝫ ꝓtractū de ſenſu: veritate: ⁊ efficacia huius ꝓceſſus. De ſenſu qdē an intēdat ꝙ in omni nā eſt aliqd vnum numero: ſpē: genere: analogia: aut ꝯfuſe aliqd vnum mā ad oīa illiꝰ gnīs. Et ſimilr dubitaẜ de vnitate agentis. De veritate vō qz. vt iaꝫ pꝫ: nō appet in quo ſenſu hoc verificeẜ. De efficacia aūt: qz opꝫ inferre nō ſoluꝫ dari agēs: ſꝫ dari intellectum agentē vt ſaluetur littera.

Expō cōis ⸿ Ad hec dupl'r dici pōt. Primo ſumendo nām vlr in ꝓhēcis tm̄: ⁊ vnū ſubīm: ⁊ ſilr vnū agēs ꝯfuſe. i. quocūq; mō ſit vnū nō curādo: ⁊ ly ſicut vt dicat ſimilitudinē. nō ſolū in hēdo has dr̄ntias. ſ. agēs ⁊ patiēs: ſꝫ etiaꝫ in mō hēdi. i. in ꝓprimitate ita ꝙ ſenſus eſt: ꝙ qz in omni natura ſic eſt: ꝙ eſt vnū ſubīm ꝓpriū: ⁊ vnum ꝓprium agēs ⁊c. opꝫ in anima ſic eē. Nec obſtat qd de ſubo dicitur: qd eſt mā vniuſcuiuſqꝫ generi ⁊ potentia oīa illa. oīa .n. mā rei gnābilis eſt mā alicuius gnīs: ⁊ ꝯſiter eſt potētia ad oīa illius gnīs. Eadē. n. genere ſunt. vt dicẜ. 5. metaphyſi. quoꝝ mā eſt vna. Nec inſtātia de homine ⁊ ſimilibꝰ aliqd valet: qꝛ ſicut caro ſanguis ⁊ oſſa animaliū ſunt eiuſdē gnīs ita ſemia materialia ⁊ actiua.

⸿ Habet aūt hec expō: que cōis videẜ: difficultatem: quo ad efficaciā. In naturis ſiqdē reꝝ videmus manifeſte: ꝙ obiecta cōputanẜ in ordine cauſaꝝ actiuaruꝫ. vt pꝫ in coloribus ⁊ alijs ſenſibilibꝰ. Ac ꝑ hoc in nā videndi nō aliter ſaluaẜ actiuū ⁊ mā: niſi qz viſus eſt potētia ad oēs colores: ⁊ ipſi colores ſunt motiui diaphani ſcdm actū ⁊c. Diceret ḡ ſimilr Plato: ꝙ in nā intellectiue anie eſt intellus poſſibilis: qui pōt oīa fieri: ⁊ eſt aliqd agens informatiuū illius: ſꝫ hoc agēs nihil aliud eſt: ꝗ̄ ipſa obta intelligibilia. ſ. quiditates reruꝫ ſepate a māa: nō opꝫ ponere agēs vniꝰ ſpēi ad omnia: que poteſt intellectus recipere: ſicut non ponitur tale agēs in coloribus: nec in ſonis: nec in odoribus ⁊c.

Expō ſingularis ⸿ Nō pōt huic obiectiōi ſatiſfieri: niſi dicēdo ꝙ Ariſto. ſupponit nō dari ideas. vt ſic hec rō non ſola: ſꝫ cū illa ſuppōne ſferat itentū. Scdo igiẜ occurrit mihi dōs: ꝙ hic ſumiẜ nā ꝓprie: vt diſtinguiẜ contra operationem.

⸿ Ad cuiꝰ euidētiā recolere opꝫ pmo dr̄iam īter intellectū ⁊ ſenſuꝫ ſupius aſſignatā. ſ. ꝙ ſenſus eſt nā qdā: vt grāmatica. itellus vō nōrīs pura potētia: ⁊ ꝓpterea ſenſitiui pma mutatio eſt a gnāte: ad opatiōnē vō mutatur ab obo. itellus aūt nō ſic. nō. n. a gnāte hēmus intellectū i actu pmo. Scdo opꝫ aduertere ꝙ quēadmodū quā ſit ſenſus in actu p ſit nā qdā. quā vō ſit i actu ſcdo vt ſic nō dẜ fieri nā aliq̄: ſꝫ potius exire in opꝰ ita quū itellus ſit in actu pmo: ſit nā qdā. quā vō de actu pmo ꝑficit in ſcdm nulla dẜ fieri nā: ſed que erat ꝑficiẜ. Ex his aūt ſeqẜ ꝙ ꝓductio intellus in actu pmo nō ꝓportionalr rndet mutatiōi: qua ſenſus imutaẜ ab obiecto: ſꝫ mutatiōi: qua ſenſus ipſe ſit. Et qꝛ ꝓſens ſmo eſt de factione intellus in actu pmo: ꝯña eſt ꝙ ſenſus huiꝰ rōnis ſit: ꝙ qz in omni nā ꝯſtituēda. vt nā diſtinguiẜ ꝯ opatiōnē inueniunẜ duo ⁊c. opꝫ in aīa intellectiua ꝯſtituēda in eē intellectiuo has eſſe dr̄ntias: ⁊ iuxta hunc ſenſum excludunẜ idee: qꝛ ſicut in omni nā hꝫ ꝓter patiēs inueniẜ agēs: nō vt idee: ſꝫ qd vt ars ad materiā ſuſtinuit. i. ꝑ motum ⁊ mutationē māe agēs: ſiue idee ſint ſiue nō: ita in aīa opꝫ: ſiue idee ſint ſiue nō ponī ꝓpriū agens ꝓportiōale agēti nāli in ꝓhīcis. Et iuxta hunc ſenſum excludiẜ obiectio de actiōe obiectoꝝ in ſenſum: qz. ſ. illa nō eſt ... nature ꝗ̄ operatiōis ꝓductio. nos aūt loquimur de nature ꝓductiōe. Excludiẜ etiā obiectio de ideis: qz ſicut in gnātione aliōꝝ inueniuntur proprium generans: ita hic. Saluatur quoqꝫ ꝓportionalis ſimilitudo anime ad oēm nām in hēdo dr̄ntias has in modo exꝝ: ⁊ in rōne neceſſitante: vtrobiqꝫ eniꝫ hētur tam agēs ꝗ̄ patiēs ⁊ ꝓpriū agēs quaſi ars reꝝ: ⁊ eadē rōne: vt vnūquodqꝫ fiat a ꝓprio. Saluatur demū cāitas importata ꝑ ly qꝛ: ſiqdeꝫ hoc pacto cadit ēt ſupra ly ſicut. Nō dixi: qꝛ in omni nā eſt ſic: neceſſe eſt: ⁊ in aīa. Sed dixi: qꝛ ſicut in omni nā inſinuāte eandē eē in nā ⁊ aīa nō ſolū rei: ſꝫ modi neceſſitantem cām ⁊c. ꝓportionalr tm̄. Et ſic Ariſto. ꝓhic ſue radices vniformiter proſequutus videẜ. in ꝓhīcis ⁊ in anima.

⸿ Ex his aūt manifeſte pꝫ: ꝙ ex hac rōne ⁊ lrā non haheẜ: ꝙ agēs ⁊ patiens ſint in anima ſic: ꝙ vna ⁊ eadeꝫ numero aīa ſit agens ⁊ patiens diuerſis potētijs: qꝛ hinc nihil aliud hētur: niſi ꝙ he dr̄ntie ſunt in anima. ſicut in omni natura. conſtat aūt ꝙ in omni nā nō ſic ſunt: ꝙ vna numero natura ſit hn̄s vtrūqꝫ quaſi ſubiectū accn̄tia: ſꝫ quēadmodū in omni natura ꝓducenda inſunt hec duo: vt cauſe in effectu: ita in anima intellectiua ꝓducēda in eſſe intellectiuo in actu pmo inſūt he dr̄ne: vt cāe in effectu: ſiue iſte cauſe coincidāt in idē ſubm numero: ſiue nō: hactenus igiẜ neutrum hoꝝ habeẜ: ſꝫ ſolū ꝙ ꝓter intellectū poſſibileꝫ datur agens.

⸿ Circa expreſſionē officij vtriuſqꝫ intellus notanduꝫ valde eſt pmo: ꝙ quā ex precedente ratiōe nihil aliud intulerit lrā: niſi ꝙ in anima neceſſe eſt has eſſe dr̄as: puta agentis ⁊ patientis. Modo addit ſeu explicat: ꝙ vtrūqꝫ eſt intellus. Nec caret dubio: vnde hoc habeatur: ꝗ̄uis. n. ex ratiōe poſita ⁊ ſupradictis habeatur: ꝙ datur agens ⁊ patiens: ⁊ ꝙ patiens eſt intellectus. non tamē haberi videẜ ꝙ agens ſit intellectus. ⸿ Ad hoc pōt dupl'r dici. pmo ꝙ hoc inferẜ ex rōne ſupra poſita arctata ad naturam. i. generationem ſeu formam naſcentiū. iuxta doctrinā quinti metaphy. tex. cō. 5. Videmus. n. ꝙ in omni natura. i. generatiōe naſcentiū dantur patiens ⁊ agens ad modū vniuocoꝝ: in animalibꝰ quidem mas ⁊ femina: ⁊ in plantis ꝓportionalia his. ſicut ergo in generatiōe naſcētiū vita vegetatiua: ⁊ naſcentiuꝫ vita ſenſitiua: danẜ hec more vniuocoꝝ: quia mas ⁊ femina ſunt eiuſdeꝫ nature. Sic ⁊ in anima intellectiua opꝫ eſſe: ⁊ ſic quiꝫ patiens ſit intellectus. vt pꝫ ex ante dictis: agēs quoqꝫ erit intellectus ⁊c. Scdo dẜ ⁊ melius ꝙ hoc habeẜ ex ante dictis implicite ⁊ ſubſumgendis ꝯiunctis ſupradictis explicite. quiꝫ. n. agēs honorabilius ſit patiente: ⁊ patiens ſit imateriale: opꝫ hoc agēs ſeparatū quoqꝫ eē a materia: ⁊ ex hoc eſſe in genere intelligibili: ⁊ ex hoc eſſe intellectū. Jam eni dictum eſt: ꝙ ſeparatio a materia genus cōſtituit intelligibile: ⁊ ꝙ in ſeparatis a materia ideꝫ eſt conſtitutiuū intellecti ⁊ intellectus ⁊c. ⸿ Notandū eſt ſcdo: ꝙ lrā pōt tripl'r exponi. Primo vt ly intellectꝰ ſit ſubm: ⁊ ly in fieri ⁊ in facere ſit ꝑdicatū: ⁊ tunc eſt ſenſus planus diſtribuens. ſ. cuiqꝫ intellectui ſuū officiū. Scdo vt ly intellectus ſit ꝑdicatū determinatū ꝑ adiectas clauſulas: ⁊ tunc eſt ſenſus ꝙ hic eſt intellectus in omnia fieri: ille vō eſt itellus in omnia facere: ⁊ hic ſenſus ꝗ̄uis quo ad primā partem ſit verus: quo ad ſecundā tn̄ ſaluari nō pōt niſi cauſalr: qꝛ intelligere conſiſtit in eſſe ipſius intellus. vt pꝫ ex ante dictis. Facere aūt omnia conſtituit eſſe non facientis: ſed eius qd fit. Unde impoſſibile eſt ꝙ aliquis intellectus conſtituatur in eſſe intellectus per facere intelligibilia in alio: quātū conſtitui poſſit per fieri illa: quia fieri illa terminatur ad

Tex. 18.

minaſ.n.illuminatio ad illuminatū eē diaphanū:tā͡q ad
formalē terminū:ꝛ rurſus eadē illuminatio terminaſ
ad apparentiā coloꝛis iuxta exiſtentiā͡q ad obtiuū ter/
minū. Coloꝛ.n.ex lumine obiectiue apparet:ꝛ diapha/
num ex eodē formalr illuminaſ. Et eſt inter hos ter
minos tanta dñtia.ꝙ nihil ponendo agens in termio
obiectiuo facit id:qđ in eo facit. terminū aūt formalez
nō niſi ponendo in ſubo aliqd facit. vt de ſe ꝑʒ. Imagi
noꝛ igiſ ꝙ intellus agit in fantaſma obiectiue tn̄: ni/
hil in eo ponendo: ſed faciendo apparere in eo natu/
ram ſeu quiditatē lapidis nō appentib⁹ ꝯditionibus
indiuidualib⁹: ꝛ hoc prius nā͡q fiat ſpēs itelligibilis in
itellectu. Et ſic poniſ in fantaſmate itelligibile in actu
nō formalr.hoc.n.tn̄ in ſeparatis a mā ſm rem eſt: ſʒ
Vid' aucto res ſup p^am ꝑtē3.q.79. articu.3. obiue. Et vt hoc nō appeat tibi mirabile: ꝯſidera ꝙ ta
le intelligibile in actu.ſ.obiue fit per abſtractionē ſine
mēdacio:que ꝯſiſtit nō in expoliatiōe alicui⁹ a fantaſ/
mate:ſʒ in relucentia vnius: ꝛ nō relucentia alterius.
Hoc.n.quū ꝯſideraueris: videbis ꝙ ꝯſonat actiōi itel
lectus agētis:que dr̄ abſtractio intelligibiliſ in actu.ab
intelligibili in po^a:ꝙ nihil ponat in fantaſmate:qđ fa/
ciat relucere in eo nām lapidis abſqʒ relucētia ꝯditio
nū indiuidualiū: ꝛ ꝙ hoc eſt facere itelligibile in actu
obiue. At ſi queſiens qd opus eſt ꝙ ſpē intelligibilis:ꝙ
plana eſt rñſio ex lrā: vt intellus poſſibilis fiat oia itel
ligibilia in actu formalr. Cur vō nō relucedt idiuidua
lia:plana quoqʒ eſt rñſio: qꝛ illis repugnat ſub tali lu/
mine ſplēdere:qꝛ eis repugnat apparere imālitate ab/
ſtractiua:de qua loqmur. Quō vō ſit appentia iſta abſ/
qʒ aliquo reali effectu ſoltez in alio ꝯſiderare potes: ſi
attendis ꝙ illud in ſpūalibus facit oꝛdo qđ in corpoꝛi
bus ſitus. Si.n.lumē corpoꝛeū ſm aliquos coloꝛes il
luſtrat iuxta poſitū pluſ͡q mediū: qd incōueniēs lumē
imālē itellus agētis fantaſma nō iuxta poſitū. ſʒ opti/
ma diſpōne ſuboꝛdinatū illuſtrare:ſic vt relucēs in eo
nā cū ipſo intellectu illuſtrāte: intelligibile:formale.i.
ſpēm intelligibilē in intellectu ꝓducat. Et ꝓpter hoc
colligata eſt cū actio ꝙ paſſio cū fantaſmatibus: ꝛ ſine
fantaſmate nihil intelligit aīa:vt inferi⁹ diceſ. Nec ex
his ſeqſ ꝙ cogitatiua itelligere poſſet:qm̄ nō hēt in ſe
formalr itelligibile in actu formalr. Nec opʒ cogitati
uā extendere ſe ad qcqd in fantaſmate ſublucet quoli
bet:ſed ad id tn̄:qđ in fantaſmate abſolute ſumpto lu
cet:vt pleni⁹ in cōmētarijs p̄me partis ſcripſimus. ſic
optime ſaluatur ꝙ intellus agens facit omnia intelli/
gibilia in actu:vt lumen facit coloꝛes in actu ꝛc̄.

Tex.19. ❡ Circa cōditiones intellus agētis in ſeipſo aduerte:ꝙ
quattuoꝛ ꝯditionū in lrā ei attributaꝝ. vltima tn̄ eſt ſi/
bi ꝓpria ceteris exiſtibus cōibus ſibi ꝛ intellectui poſ/
ſibili:eſſe nāqʒ ſeparatū a corpoꝛe:ꝛ eē impaſſibilez: eſſeqʒ
imixtum vniuerſis naturis ſenſibiliū:cōia ſunt vtriqʒ:
ſed eē ſuba actu ens ſoli intellectui agēti cōuenit: ꝛ eſt
id ꝑ qđ differt ab intellectu poſſibili eēntialiter. ❡ Ad
cuius euidentiā recolito: ꝙ cū ſupra dictis conditioni/
bus attributū eſt intellectui poſſibili: ꝙ nulla eſt ipſi⁹
natura: niſi ꝙ poſſibilis vocatus eſt anime itellectus.
Et rurſus ꝙ nihil eſt actu eoꝝ: que ſunt ante intellige/
re:ſʒ eſt ſicut tabula:in qua nihil eſt ſcriptum actu.i.ꝙ
intellectus poſſibilis ſm ſuam ſubam ſolum eſt in po^a
vt po^a diſtinguiſ ꝯtra actū p̄mū. Intellectui aūt agen/
ti attribuiſ oppoſita cōditio ꝑfectionū dicens:quū di/
citur ꝙ eſt ſuba actu ens.i.ꝙ eſt intellectus exiſtens in
actu ex ſua ſubſtātia. ly.n. ſubſtātia ablatiui caſus eſt:
ꝛ hoc directe contraponitur intellectus poſſibilis con/
ditioni. Hic.n.ex ſua ſubſtantia eſt in potētia:ꝛ in actu
nonniſi ab alio ſingula fiat ſicut ſciens.hic aūt ſua ſub
ſtantia abſqʒ ꝯeducēte aliquo eſt actu:ꝛ ratio que mo
uit Ariſtotelē ad has conditiones intellectus agentis
eſt:qꝛ ſemꝑ agens preſtat paſſo:ꝛ principiū mā. ❡ Ex
his aūt verbis manifeſte ſm planū ſenſum lrē hētur:
ꝙ ex quo hoc agēs eſt itellus ſua ſuba actu exiſs:ꝙ hic
intellus eſt actu intellus ſm ſubam ſuā.hoc.n.eſt ens
actu in genere intellectuali:in quo intellus poſſibilis ē
pura po^a ſm ſubam ſuam:ꝛ in quo ille ab hoc differt.

❡ Circa opationē itell's agētis aduerte:ꝙ lʒ iſte tres cō Tex.20.
ditiones q̄ ſimul in lrā tāguntſ.ſ.idētitas:pꝛioritas:ꝛ ꝯti
nuitas ſʒ diuerſas expōnes diuerſis attribuanſ. Oēs
tn̄ expōnes a lrā alienē ſunt.nā vel fictū aliqd ponunt:
aut puerile dicūt. Fingit quidē ois expoſitio attribuēs
hec intellectui adeptoꝛi aut poſſibili ſm ſe: vel ſm totā
ſpēm. Leuis aūt eſt omnis attribuens hec intellectui
in actu 2°. A nullius ſiqdē mēte q̄ſi dubiū excludēdūʒ
eſt de intellectu in actu ſcdo: ꝙ nō qnqʒ itelligit:ꝛ qn̄/
qʒ nō intelligit.certū eſt.n.de omni actu opante: ꝙ nō
qnqʒ opaſ ꝛ qnqʒ non. ❡ Vñ omiſſis omnibus huiuſ
modi expoſitiōibus occurrit mihi ꝙ Ariſtoteles attri
buit has tres conditiones intellectui agenti: de quo ca
pitulum nunc agit. quum.n. de eo tractaſſet qōnez an
eſt:ꝛ inchoaſſʒ quid eſt: qđ ſine opationis notitia hēri
nequit. Ad complendū qđ quid eſt eius:operationem
eiuſdē declarat:ꝛ ſic tres conditiōes illi attribuit. Pri/
mo eſt ꝙ eius ſciētia eſt idem cum re. Vbi aduerte ꝙ
qꝛ inter intellectum poſſibilē ꝛ agentē dñiaʒ poſuit in
hoc:ꝙ ille eſt in po^a:iſte in actu: ſtatim declarari opoꝛ/
tuit ex natura talis actus intellectū ipſum. Ineſt aūt
naturaliter intellectui:qꝛ ſm ſuaʒ ſubam eſt ſcientia
in actu p̄mo:ꝙ obiectum ſue ſcientie ſit ipſemet:ꝛ hoc
ſignificat p̄ma conditio:q̄ dicitur: ꝙ ſcientia ſm actū:
vt diſtinguitur contra ſcientiam taʒ in potentia q̄ in
habitu: ꝛ rurſus ſcientia ſm actum non nuncaut tūc:
ſed que ex ſubſtantia ſua eſt ſm actum:qualis non eſt
noſtra ſcientia actualiter conſiderans: ſed ſola ſciētia
ſubſtantiarum ſeparataruʒ: hec in͡q ſciētia eſt idē rei.
Et nota ꝙ ſupius in textu.15. Ariſto.loquēs de ſcientia
noſtra: dixit ꝙ ſcientia noſtra ſpeculatiua ꝛ ſic ſcibile
idē eſt.hic vō qꝛ loquitur de ſciētia ſubſtantialiter ſm
actum non limitauit rem cui idētificatur: ſʒ abſolute
dixit ꝙ eſt idē rei:ſcientia nāqʒ noſtra non eſt ideʒ rei
niſi vt ſic ſcibilis eſt: vt hēt eſſe imateriale in anima:
ſcientia aūt ſubſtantialiter in actu:quia ad ſeipſam vt
pꝛopꝛium tēdit obiectum:eſt idē rei:que ſcitur abſolu/
te. Ineſt ſcdo eidē intellectui pꝛioꝛitas reſpectu omnis
alterius intellus:ꝛ hoc ſignificat ſcda cōditio in lrē po
ſita.ſciētia.n.ſm actum nō ſolū eſt pꝛioꝛ omni alio pꝛi/
oꝛitate nature ꝛ ꝑfectionis: ſʒ ēt pꝛioꝛitate tēpoꝛis ſim/
pliciter ꝛ abſolute:quāuis in hoc indiuiduo exeunte de
potētia ad actum:ſciētia ſm potētiam ſit pꝛioꝛ tēpoꝛe
q̄ ſciētia ſm actum.ꝓus.n. ſcimus in potētia q̄ in actu.
Et hinc habetur:ꝙ ſcientia intellectus agentis non ſo
lum eſt perfectioꝛ ſed pꝛioꝛ tempoꝛe. Ineſt 3°.tali intel
lectui continuitas indefeſſa in intelligēdo: ꝛ hoc ſigni/
ficat tertia condi[ti]o. ex quo enim eſt ſm ſubſtantiam
ſuaʒ intellectus in actu:ꝛ per hoc non ſolum habēs rē
pꝛeſentē:ſed eandem ſibi:ꝛ indepēdens eſt a tempoꝛe pꝛoꝛ
etiam tempoꝛe:ꝯñs eſt ꝙ continue ꝛ indefeſſe ſemper
intelligat: ꝛ ſm hanc expoſitionem nihil fingitur:nihil
ſuperfluit: nihil extoꝛquetur.

❡ Circa ſeparationem ꝛ immoꝛtalitatem intellectus Tex.20.
aduerte pꝛimo expoſitionem mihi occurrentem:quaʒ
puto intentam ab Ariſtotele:ꝛ deinde cōparabis alias

et: ⁊ diſcernes mentē iſtius. In prohemio primi libri iecit Ariſtoteles hoc fundamentum ad imortalitatem anime. Si anima habet operationē propriam: eſt ſeparabilis: ⁊ ſi non: non: ⁊ ibidem explanans: quomodo opꝫ accipere propoſitū: quū dixiſſet: ꝙ maxime aſſimilat̄ proprio itelligere: ⁊ ſubdidit. Verūtn̄ ſi itelligere eſt fantaſia: aut nō ſine fantaſia: nō erit h̄ ſine corpore .i. nō erit propriū: ſꝫ cōmune aīe ⁊ corpori: ſine quo eē ⁊ fieri nequit: ⁊ ſubdit: ꝙ aliquī erit de aīa ſicut de recto cui attribuit̄ tangere ſperam: ⁊ tamē non tangit ſeparatū ⁊c̄. Igitur Ariſtoteles coedificans ſuper iactū fundamentū quū hactenus nullā operationē propriam inueniſſet intellectui poſſibili: qꝛ omnis eius inuenta operatio admixta eſt ſenſibilibus: ⁊ inueniſſet in intellectu agente propriam operationem: quia ſcit ſm ſubſtantiā ſuam in actu: ⁊ quia non quādoqꝫ quidem intelligit: ⁊ quādoqꝫ non: ſtatim intulit imortalitatē itellectus agentis ſolius. Et qm̄ ſuperius dixerat etiam de intellectu poſſibili: ꝙ erat ſeparatus a corpore. Ne fallaris in terminis: non dixit hic ꝙ ſolus intellectus hic eſt ſeparatus: ſed dixit ꝙ ſolus eſt ſeparatus quod vere eſt .i. ſeparatus in eſſendo: ſeparatus ſubſtantialiter: qđ vere eſt eſſe ſeparatum. Et dixit hoc edificādo etiā ſupra iacta fundamenta: quaſi diceret intellectus poſſibilis eſt ſeparatus ſicut rectum: ⁊ hꝫ operationem ſine corpore ſicut ſpera: ſed non eſt ſeparatus in hoc ꝙ vere eſt .i. in eſſendo. Iſte aūt intellectus qꝛ habet propriam operationē eſt ſeparatus ſoluꝫ in hoc ꝙ vere .i. in eſſendo: ⁊ propterea ꝯñter hic ſolus eſt imortalis ⁊ perpetuus. ¶ Et ſcito ꝙ vt a grecis accepi: tranſlator huius textus fuit pluſqꝫ grāmaticus in ligua greca: eo ꝙ vbi i textu noſtro dicit̄: qđ vere eſt: in greco loco ly vere habetur ly per: qđ apud grecos non ſignificat vere: ſed hiatus euitandi cauſa a grāmaticis poni dicit̄: ⁊ hoc ſm proprietatem vocabuli. Verūtamen tranſlator conſcius ariſtotelice auctoritatis ⁊ conſuetudinis optime trāſtulit ⁊ poſuit ly vere loco ly per: qꝛ vt Simplicius in pmo phyſicoꝝ dicit Ariſtote. Platonē imitatus eſt in hoc: ꝙ ſicut Plato quū res vere ſubſiſtentes exprimere volebat: nominib' rerū hoc pronomen ipſe preponebat. vt ipſe homo: ipſe leo. Et ſic ideas ſignificabat: ſic ⁊ Ariſtote. vt termino aliquo ſignificaret id qđ proprie ac vere eſſet ens: particulam per poſtpoſitaꝫ pronomini relatiuo a cōmuni vſu detorſit ad veritatis expreſſionē. vt in pmo phyſicoꝝ pꝫ: vbi ꝯtra Parmenidē diſputans ſic exprimit planius repetendo: qđ vere eſt: ſeu ens. Nec ſolus eſt Simplicius in hac ſententia: ſed Adraſtus: Themiſtius: ⁊ Porphyrius. Igit̄ Ariſto. ad inſinuandum ꝙ hic ſolus intellectus eſt ſeparatus in eſſendo: appoſuit iuxta morem ſuum ly vere. ¶ Et qm̄ Plato ponens animam noſtram habere eternam ſcientiam ſm ſe: cogebatur ꝯſequenter ponere: ꝙ noſtrū addiſcere ⁊ inuenire non eſt niſi reminiſci. Ne aliquis putaret hoc idem ſequi ad propoſitam opinionem ponentem intellectum imortalem ⁊ perpetuum ſm ſuam ſubſtantiā ſemper actu intelligentē. Subdidit Ariſto. huic tacite obiectioni reſponſionē cum eius cauſa. Reſponſio eſt ꝙ non reminiſcimur .i. noſtrum ſcire nō eſt reminiſci: cauſa vero eſt: quia iſte intellectus .ſ. perpetuus eſt impaſſibilis paſſione: qua intellectus patitur ab intelligibili: ⁊ reducitur de potentia ad actum primū. Intellectus enim agens: vt dictum eſt: per ſubſtantiā ſuam eſt actu intelligens: paſſiuus vero itellectus .i. itellectus poſſibilis: qui eſt paſſiuus ab intelligibili: vnū fit ſingula ſicut ſciens: eſt corruptibilis ſm rem: ⁊ ſine hoc itellectu poſſibili anima nihil intelligit. ¶ Ad cuius cauſe clariorē perceptionem aduerte: ꝙ qꝛ apud Platonem intellectus paſſiuus ſeu poſſibilis ab ideis informatus erat a principio: ⁊ qꝛ impoſſibile eſt plenum iterū impleri. ideo apud ipſum ſequebatur: ꝙ noſtrū ſcire eſt reminiſci. Apud Ariſtotelem vero qꝛ intellectus paſſiuus generatur et corrumpitur cum forte: ⁊ nō ponit̄ informatus a quocūqꝫ: ſꝫ ſicut tabula raſa in qua nihil eſt ſcriptū: ꝗualis intellectus agēs: qui eſt impaſſibilis: ponatur perpetu' ⁊ ſemper intelligens: non ſequitur ꝙ noſtrum ſcire ſit reminiſci. Unde noſtrum ſcire eſſe reminiſci: non ſeq̄t̄ ad intellectum perpetuū in actu: ſed ad intellectū paſſiuum perpetuū in actu: ⁊ hoc māifeſte dicit lr̄a explicans in fine: ꝙ illud perpetuum intelligere non eſt noſtrū: dicens: ⁊ ſine hoc intellectu paſſiuo: anima ꝗ nos intelligimus: nihil omnino intelligit. Non enim putat animam fatui: aut dormientis: impedito itellectu paſſiuo intelligere per intellectum agentē: vt quidā ſomniant. ¶ Neſcio aūt quis primū hoc in lr̄a ſomniauerit mortem: ⁊ inchoauerit exponere: ꝙ non reminiſcimur poſt mortem ⁊c̄. Si enim vis falſam huiuſmodi expoſitionem conuincere: vide primo ly reminiſcimur: de nobis hominibus loquit̄ in numero plurali: ⁊ non de anima. dicendū .n. fuiſſet: nō reminiſcitur aūt: vide ſcđo ly qꝛ: cauſalis .n. nota eſt. ⁊ ad nihil ſeruit illi expoſitioni: imo dōm fuiſſet: lꝫ hic intellectus ſit paſſibilis ⁊c̄. Vide 3° ly paſſiuus intellectus: in nullo vnqꝫ opere Ariſtotelis intellectus nomine inuenit: aut inuētum audiui ſignificatū niſi vere intellectū: quare igitur ſolum equiuocatio. Vide 4° ⁊ ſine hoc nihil intelligit aīa: ſi de reminiſcentia poſt mortem erat ſmo: ꝯ de cogitatiua dicendū fuiſſet: ⁊ ſine hoc nihil reminiſcit̄ anima: ⁊ nō nihil intelligit: qꝛ hoc falſum eſt: ⁊ extra propoſitū. Vide 5° ꝙ verba Ariſtotelis in pmo libro tex. 66. que afferunt̄ ad inſinuandū: ꝙ que illic diſputantur: hic affirmauit: extra propoſitum ſunt: qm̄ manifeſte ibi loquitur de ipſa anima: vt diſtinguitur ꝯtra nos. Vn̄ dicit: ꝙ nō ſunt illius paſſionis ſꝫ hñtis: q̄re ⁊ hoc corrupto nō memoratur: neqꝫ amat: hic vō manifeſte loquit̄ de nobis. vt dictū eſt: hoc dicit. nō reminiſcimur aūt ⁊c̄. ꝯ Platonem in phedone doctrinam tradit.

¶ Circa prefatā expoſitionē multa inſurgūt dubia: primo ad hoīem: deinde ſimplr̄. Ad Ariſtotelē gdē: qꝛ videt̄ dictis eius repugnare. In 2° ſiquidē huius operis tex. 21. dixit aperte: ꝙ quaſdā partes anime nihil ꝓhibꝫ ſeparari a corpore: propter id qđ nulli' corporis ſunt act': ſub hac ꝓpōne ſubſumit̄ minor ex hoc 3° a textu 4° 6° ⁊ 7°: ſꝫ itellectus poſſibilis nullius corporis eſt act': ergo itellectus poſſibilis eſt ſeparabilis a corpore: ⁊ ſic imortalis. Et cōfirmatur ex pdictis teſtibus: quos ſoluere impoſſibile videtur: ſi itellectus poſſibilis corrūpitur cum corpore. eſſet enim qualis calidus aut frigidus. Et ꝯfirmat̄ ex pmo huius tex. 92. vbi grauis dicitur fictio dans intellectui aliqꝫ partē corporis: ⁊ in 2° huius textu. 21. dicitur: ꝙ lꝫ de intellectu ⁊ perſpectiua potentia nihil adhuc manifeſtū ſit. Videt̄ tn̄ genus alterū anime eſſe: ⁊ ſeparari ab aliis: ſicut perpetuū a corruptibili. In ſcđo quoqꝫ de generatōe animaliū capł̄o 3°. vult auctor: ꝙ intellectus nō educatur de potentia materie: ſed venit de foris: ac per hoc nō corrumpitur cum corpore. Et confirmatur ex 12. metaphyſi. tex. 17. vbi auctor dubitās: vtrum aliqua forma maneat poſt ſuam materiam: in dubio tranſit de omni anima: ſed affirmat de itellectu: nō oīs forſan īgꝛ: ſꝫ intellus.

¶ Simpliciter

C Simpliciter autem falſum ſuſtinere videtur hec
expoſitio:quia contradicere videtur propoſitionibus
certis in philoſophia.Conſtat ſiquidē:ꝙ omnis ſub-
ſtantia intellectualis eſt incorruptibilis:ſed anima no
ſtra eſt ſubſtātia intellectualis.ergo prima propoſitio
certificatur ex operatione:quia.ſ.intelligere eſt opera-
tio ſine corporeo inſtrumento. ergo eſſe ſubſtantie in-
tellectualis eſt ſine corpore ſuſtinente: operatio enim
facit cognoſcere formam:ꝛ modus operandi ex parte
S.Tho.2° operantis modū eſſendi preſe fert ꝛc̄. C Sunt ꝛ alie
3 gen.c.55. multe probationes ad hoc antecedens:quas in libris
contra gentiles Diui Thome plene habes.
Salam an C Ad euidentiam harum difficultatum ſcito: ꝙ nō eſt
tori pape intentionis mee dicere:aut ſuſtinere velle intellectū
poſſibilē eſſe generabilē ꝛ corruptibilē ſ̄m philoſophie
principia:q̄m hec poſitio eſt falſiſſima:q̄m ex principiis
philoſophie vtpote veris non deducitur recte niſi ve-
rum.hoc autem conſtat ex fide eſſe falſum.igiť nō pōt
ex principiis phie ſequi.Unde neq̄ vt verū:neq̄ vt cō
ſonum:neq̄ vt probabile phie hec ſcripſerim: ſed tm̄
vt exponens opinionē iſtius greci:quā conabor oſtēde
re eſſe falſā ſ̄m phie principia. C Duo ergo in phia pn
cipia ipſemet Ariſto.poſuit:ex quibus imortalitas aie
ſciri poſſet:primū poſitū eſt in phemio huius operis
tex.12.ꝛ.13.ſ.hēre operationē propriā.Scdm poſitū eſt
in ſcda huius tex.11.ſ.nō eſſe actum corporis.primū
quidem ſpectat ad operationē. Scdm aūt ad poten-
tiā:que eſt operationis principium:que pars eſt aie pſpe-
ctiua ab Ariſto.vocať:igitur vel ex proprietate operis
vel eleuatione potētie imortalitas anime inueſtigan-
da eſt.Et ſi non vis errare:per has gradere:ſed caue a
Prīa via. per accidens ꝛ cōmunibus. C Iuxta primam igiť viam
volentes progredi in ingreſſu op̄ cautiſſimos atq̄ cer
tiſſimos eſſe:q̄m lapſus eſt ſapientū in ianuis his. Ani-
mam enim habere propriam operationē dupliciter a
phis ſumptū inuenio in propoſito:primo propriā.i. ſine
cōmunicatione rei corporee:ſcdo propriā.i.ſine cōmuni
catione corporei organi.Et primo quidē modo accepiſ-
ſe ſe proprium in hoc fundamento Ariſto.manifeſtat
ibidē dicens.Maxime aūt aſſimilať proprio ipſum itel
ligere.Si aūt ꝛ hoc fantaſia q̄dam:aut non ſine fanta
ſia.nec hoc vtiq̄ cōtinget ſine corpore eſſe.Ubi euidē-
ter apparet:ꝙ ad hoc ꝙ intelligere ſit opus proprium aie:
requiriť vna negatio.ſ.ꝙ nō ſit fantaſia:ꝛ vna affirma
tio.ſ.ꝙ ſit ſine fantaſia.i.ꝙ non exerceať per organum
hoc.n.importat negatio fantaſie: ꝛ ꝙ ſit independens a
fantaſmate.hoc eni importat eſſe ſine fantaſia.Et q̄ ſic
vtebatur Ariſto.ly proprium:adcirco hanc ingreſſus ia-
nuam:quum in progreſſu non inueniſſet aliquod intel
ligere intellectus poſſibilis ſine fantaſmate:concluſit
animam per intellectum poſſibilē nullam habere pro-
priam operationē. C Alij vero phi in hoc Ariſto. pſtā
tes ly proprium ſumpſerunt ſcdo modo.i.ſine organo.
Crediderunt:ꝙ ſi intelligere eſt operatio abſq̄ cor-
poreo organo:ſeu cōprincipio corpore elicita: ꝙ ipſa
eſt propria operatio anime.ita ꝙ talis proprietas ſuffi
cit ad inferendā ſeparabilitatē itellectus poſſibilis ſ̄m
rem a corpore.Et q̄ in progreſſu inuenerunt:ꝙ intelle
ctus poſſibilis operatur ſine organo:idcirco intulerūt
aiam cum intellectu poſſibili imortalē. Uis ergo tota
huius vie conſiſtit in hoc principio: an.ſ.ad huiuſmodi
proprietatē ſufficiat negatio organi an non; ſed exigať
etiam eſſe ſine fantaſia.i.negatio obligationis ad fan-
taſmata. C Et ſi ad Ariſto.reſpexerimus:inueniemus
abſq̄ omni probatione expoſitionē ſuā poſuiſſe:ex quo
proceſſu accipio ego:ꝙ ipſe expoſitionē ſuā probatam eſſe
voluit ex vi illius conditionalis:quā exponendo aſſum-
pſit.ſ.ſi intelligere eſt fantaſia:aut nō ſine fantaſia: nō
erit hoc ſine corpore:hec enim conditionalis eſt per ſe no
ta:q̄m fantaſia in corpore:ꝛ cum corpore: corporeaq̄
eſt.Ac per hoc ſi intelligere eſt obligatū fantaſie:ita ꝙ
ſaltem nō eſt ſine illa:op̄ ꝙ intelligere nō ſit ſine cor-
pore. C Alij vero phi expoſitionē ſuā probant ex hoc Alioꝝ pho
ꝙ id qđ eſt per accidens non parit iudiciū de incorru- rū poſitio.
ptibilitate rei:ꝛ cōſequēter nec de proprietate: ex qua ha
hereť incorruptibilitas.Obligatio aūt ad fantaſiā in-
tellectus intelligētis abſq̄ corporeo organo ineſt tali
intellectui per accidēs.ergo. Prima propoſitio pʒ:q̄ cor
ruptibile ꝛ incorruptibile ſunt differētie ſubſtātiales.
Scda vero probať ex eo:ꝙ potētia cuius eſſe non niſi per
accidens eſt in corpore:eius operari in ſe: non niſi per
accidens pendet a corpore.Dico autē operari in ſe ad
differentiā operationum aliis:vt mouere:operatio nam
q̄ imanens:que propria eſt operantis pfectio:naturam
ſui principij ſic aſſequiť:vt rōni cōſonū oino ſit:qđ cuius
eſſe eſt independens:eius talis opatio ſit independēs:
ꝛ cuius eſſe eſt in corpore:eius operatio pendeat a cor-
pore:ꝛ cuius eſſe per accidens eſt in corpore: eius quo-
q̄ operatio per accidens pēdeat a corpore. Cōſtat aūt
ꝙ intellectus ſine organo non niſi per accn̄s eſt in cor
pore:ex eo.n.qđ non hʒ organū:non hʒ ſubiectum cor-
poreum:organum enim eſt:in quo primo eſt potētia.vt
in ſcdo huius tex.122.eſt habitum:ex eo vero ꝙ nō eſt
in ſubiecto corporeo:ſequiť ꝙ accidat ſibi eē in corpo-
re. C Nec obſtat huic proceſſui ſiquis obijciat:ꝙ eſſe Obiectio
in corpore ipſius potentie:ꝛ pendere operationis a cor 3 cos.
pore ſunt alterius rōnis.nā illud eſt ſubiectiue: hoc eſt
obiectiue:ꝛ propterea proceſſus hic nihil valet probando
ſecundam propoſitionē. C Ad hoc enim dicendum eſt: Solutio.
ꝙ licet hec ſint diuerſarū rōnum: vt obijciendo bene-
diciť:tm̄ ſunt proportionaliter ſe concomitantia vt cauſa
ꝛ effectus.ita ꝙ modus eſſendi ſubiectiue ipſius potē-
tie eſt cauſa modi pendendi obiectiue operationis im
manentis:modi aūt dico non cuiuſcunq̄.ſ.ad ſubſtan
tiam ſpectantis:de quo eſt ſermo preſens.Si enī vis
viſiua non eſſet actus oculi:ſed ſeparata a corpore:vi-
ſio non per ſe pēderet a corporeo obiecto. vt patet ꝛc̄.
C Ad rōnem aūt:que mouit Ariſto.ſ. ſi intelligere eſt Sola° ad
fantaſia:aut nō ſine fantaſia:non erit hoc ſine corpore rōnē Ariſt.
ſed itelligere eſt non ſine fantaſia. ergo intelligere nō
eſt ſine corpore.ꝛ ſic non propriū aie. Reſponderi pōt
ꝙ intelligere eſſe cū fantaſia pōt dupliciter intelligi.
Primo modo abſolute:neceſſario:ꝛ per ſe. ꝛ ſic condi-
tionalis eſt vera:ſed minor falſa: q̄m intelligere anie
noſtre non abſolute:ſed vt tale:puta materialium ſ̄m
quoſdam philoſophos:aut in principio ſ̄m alios:nec ne
ceſſario ꝛ per ſe:ſed propter modum eſſendi anime.ſ.
in corpore:eſt cū fantaſia.Scdo mō pōt itelligi de in-
telligere tali:aut per accidēs:ꝛ ſic conditionalis aſſumpta
nihil facit ad propoſitū:ꝛ tm̄ ſic tm̄ verificať minor.ſ.ꝙ
ſine fantaſmate nihil itelligit aia:q̄uis vt dictum eſt:
Ariſto.crediderit eā ſimplr:ꝛ per ſe verā eſſe.Et q̄m in
via hac ambulātes vtunť itellectu ſine organo:qđ pe-
rinde eſt:ac ſi diceret itellectū eſſe ſ̄m rem ſeparatū a
corpore:qđ ſpectat ad ſcdm principiū inueſtigandi imor
talitatē intellectus poſſibilis. Ideo de hac ſcda via vi
dendū nūc eſt ēt dupl̄r.ſ.ſ̄m Ariſto.ꝛ ſimpliciter.
C Scito igiť:ꝙ in hac via propter occultū per accidēs De 2ª via
maxime videť difficultas.Quum.n.itellectus poſſibi videndū ē.
lis ſit itellectus:ꝛ ſit res q̄dam:ſi ſpecteť quatenus in-

tellectus:nõ eſt difficile inuenire ipſum ſeparatũ a cor
pore ꝓcedẽdo a rebus itelligibilibus:vt ꝓceſſit Ariſt.
A tex. ſcḋo vſq̧ ad 8m in ꝑncipio huius tertij.ſi aũt ſpectet̃ vt res qḋdã:nõ fa
cilis pꝫ via ad hoc inueſtigandũ. ⁋ Unde Ariſto. q̃ꝟ
uis vtrãq̧ viã ꝓpoſuerit:nõ tñ vtrãq̧ olſariaꝫ eſt ꝓ
ſequutus.imo cautos lectores reddidit de termino hu
ius vie in prohemio dicens in tex.13.ꝙ erit de aīa ſicut
de recto:cui inq̃tũ rectũ multa accidũt ⁊c̃. niſi hẽat
opus ꝓpriũ.Ex quibus manifeſte vult:ꝙ ſcḋa hec via
de ſeparatione potẽtie a corpore nõ ducit ad veraꝫ ſe
parationẽ ſm eſſe niſi ducat ad opus ꝓpriũ:q̃uis du
cat ad ſeparationẽ formalẽ a corpore. Quia igit̃ apud
ipſuꝫ ex ꝑma via intellectus poſſibilis nullã hꝫ ꝓpriã
operationẽ:⁊ ex ſcḋa via itellectus idẽ eſt ſeparatus a
corpore. cõſequẽs eſt iuxta documẽta data ab ipſo in
ꝓhemio:vt intellectus poſſibilis ſit ſeparatus a corpo
re nõ realr̃:ſed formaliter.vt ſuperius expoſuimus.Et
hoc eſt dicere:ꝙ quatenus intellectus eſt ſeparatus ne
gatiue.i.non cõiunctus. ſed quatenus talis res eſt:ſm
eẽ eſt in corpore:⁊ corpore tali ⁊c̃.Et ꝓpterea de itelle
ctu agẽte nũc loquẽs inuẽto in eo ꝓprio opere.ſ.ꝙ nõ
q̃nq̧ qḋẽ intelligit ⁊ q̃nq̧ nõ:dixit ꝙ ſeparatus eſt ſo
lus in hoc qḋ vere eſt.i.in eẽndo ad d̃riam ſeparatiõis
formalis tñ:q̃ ẽt ꝯuenit intellectui poſſibili ⁊c̃. Et hec
poſitio maxime cõſona videt̃ doctrine ipſius Ariſto.
alibi dũ felices homĩes ꝯſtituit nõ ſimplr̃:ſꝫ vt hoĩes
in ꝑmo ethicoꝝ.⁊ in.12.metaph.tex.com.39. deductio
inquit qualis optima paruo tẽpore nobis:illis autẽ.ſ.
itelligẽtijs ꝑpetua eſt ⁊ ꝯtinua ⁊c̃.Cõmunis ſiqdẽ ani
mi ꝯceptio eſt:vt q̃ẽadmodũ credit̃ homo hẽre itel
lectualẽ nãm:ſic ⁊ beatitudinẽ.Qui.n.hominis ſubalẽ
partẽ putant eẽ intellectualẽ ꝑ ſubam ſuã ponunt ꝯſe.
quẽter in ea capacitatẽ felicitatis ſimplr̃ ⁊ eterne.Qui
vo putant vt Ariſto.hominis partẽ eẽ intellectualẽ ꝑ
participationẽ luminis intellect⁹ agẽtis:ponunt conſe
quẽter ꝙ non eſt capax felicitatis niſi ſm quid ⁊ ad tẽ
Rñſio ad auctorita tes in ꝯriũ. pus ⁊c̃. ⁋ Ad auctoritates eiuſdẽ:que aduerſari vidẽ
tur facile reſpõdet̃:ꝙ in oĩbus que de ſeparatione itel
lectus poſſibilis dixit:intendit de ſeparatione forma
li:q2 vt ipſemet docuit nõ ducunt ad aīaꝫ magis ſepa
ratam q̃ꝫ rectũ:ſi ad opus ꝓpriũ nõ venit̃.Nihil ergo
ꝓhibet quaſdã aīe partes ſeparari ꝑꝑ id ꝙ nulli⁹ cor
poris ſunt actus in eẽndo:ſꝫ nulla inuẽta eſt niſi itelle
ctus agens:de quo verificat̃ apud eũ:ꝙ ſeparat̃ tanq̃ꝫ
ꝑpetuũ a corruptibili:q̃uis de tota pte itellectiua ap
pareat. ⁋ De foris quoq̧ mentẽ aduenire credit:q2 lu
men intellectuale quo intellectus poſſibilis potẽs eſt
ꝓxime ad intelligendũ:mẽtiſq̧ rõnem hr̃e: ab intelle
ctu agẽte eſt. ⁋ In.12.deniq̧ metaphyſice nihil reſpõ
dendo affirmare ſe oſtendit:quũ inchoat a ꝯditionali
dicens.vt ſi eſt aīa talis:nõ omnis forſan: ſꝫ intellect⁹
vbi manifeſte pꝫ:ꝙ omnia ſub illa ꝯditionali ſtant: ſi
eſt animus talis ⁊c̃.Ex hoc ergo textu hoc ſolum habe
ri põt:ꝙ Ariſto.manifeſte putauit animam intellecti
uam nõ eſſe ante corpus:⁊ ſub dubio reliquiſſe: an ſit
poſt:vt facile pꝫ ꝯferẽti:hec quo ad Ariſto. ⁋ Super
eſt vt ſimpliciter tractemus rem hanc: vt locũ tñ de
cet.Colligẽdo igit̃ ꝑncipia viaſq̧ dicimus:ꝙ via ꝓprij
operis ſola opꝫ ꝙ ducat ad opus in nobis: neq̧ fanta
ſiam:neq̧ cũ fantaſia. Notãter aũt dixi ſola q2 admix
ta ſecunde vie nõ exigit hoc.vt ſuperius viſum eſt.Se
cunda aũt via ſeparatiõis potẽtie ſola opꝫ ꝙ ducat ad
ſeparationẽ non ſolũ formalẽ:ſed ſm eſſe in reruꝫ nã.
vt pꝫ ex dictis.Et q2 iuxta ꝑmã viaꝫ ſolã nõ venit̃ ad
opus ſine fantaſia.vt experientia teſtari videt̃.Nullũ

eñ ſcio adhuc inuentũ hoĩem:qui teſtet̃ ſe intellexiſſe
aliqḋ abſq̧ fantaſmate oino:q̃uis multi dicãt hoc eẽ
poſſibile.et ꝑma rurſus admixta ſecũde verũq̧ tran
ſita eſt.Ad ſecundã vnde tota pendet huius rei certitu
do:ꝓperandũ eſt vtendo ꝓpoſitionibus:qbus vſus eſt
Ariſt.in h tertio. Ex hoc.n.ꝙ itelligere eſt pati ab in
telligibili:ſicut ſentire a ſenſibili:optime infert̃ ꝙ itel
lectus eſt potẽtia ad itelligibile:⁊ nullius intelligibilis
nãm in ſe hꝫ:ſicut nec ſenſus hꝫ in ſe nãm alicui⁹ a ſe
ſenſibilis.Opꝫ ergo ſi oīuꝫ mãliũ naturas ītelligere
põt ꝙ nullius ſit nãe mãlis in actu: ſed ſit potẽtia ad
oẽs mãles naturas:hec ratio nõ ſolũ intellecta forma
liter:ſed etiã realiter:⁊ ſm eſſe ꝯuincit.Quoniã in ſen
ſu manifeſte apparet:ꝙ ſiue per ſe:ſiue per accidẽs ali
quid ſenſibile admiſceat̃ ſenſui:impedit̃ ſenſus.vt pꝫ
in guſtu infirmi:⁊ potes ratiocinari ſuper hoc ſic.Sen
ſum ad hoc vt omnia ſua ſenſibilia cognoſcat opꝫ non
ſolũ formaliter:ſꝫ realiter nõ eſſe iunctũ vlli ſuoꝝ ſen
ſibiliũ.ergo intellectũ ad hoc vt cognoſcat oīa mãlia
opꝫ nõ ſolũ formaliter:ſed realiter nõ eſſe iunctũ mã
libus.Hanc rõnẽ ſubterfugere nec ipſe poſſet Ariſto.
niſi forte negando ꝙ poſſe cognoſcere oīa mãlia ꝯue
niat intellectui noſtro in rerum nã:q̃uis ꝯueniat ei in
abſtractione.ita ꝙ differẽtia inter ſenſum ⁊ itellectuꝫ
quo ad ꝓpoſitũ ſtet in hoc:ꝙ ſenſus hꝫ duo.primo ꝙ
de eo abſolute verificat̃:ꝙ põt cognoſcere oīa ſenſibi
lia ſui generis.ſcḋo ꝙ de eo in exercitio verificat̃:ꝙ co
gnoſcit actu vel potẽtia oīa hmõi ſenſibilia:itellectus
vero hꝫ ꝑmũ tñ.ſ.ꝙ de eo abſolute verificat̃:ꝙ exten
dit ſe ad oīa mãlia:ſꝫ in exercitio poſitus nõ ſe extẽdit
ad oīa.ita ꝙ itellectus noſter abſolute eſt vere exten
dens ſe ad cognoſcẽdum oīa.Intellectus tñ noſter ſic
extendens ſe ad omnia nõ inuenit̃ in rerũ nã:ſicut re
ctum abſolute vere tangit ſperã in puncto: rectũ tñ ſic
tangens nõ inuenit̃ in rerũ nã. ⁋ Hec reſpõſio q̃uis
ſit vltima fuga:nõ euadit:quin ꝯcedere oporteat mul
ta inconuenientia.Primũ ꝙ in rerũ nã nõ magis inue
nit̃ intellectus noſter in oīa fieri:ꝙ motus velocitabi
lis in infinitũ:qui nõ dat̃ in re:ſed in abſtractiõe:⁊ hoc
nõ ſolũ opꝫ ꝯcedi de intellectu in oīa fieri:ſꝫ ſimplr̃ de
intellectu ⁊ de ipſius intelligibilitate:hec.n.ſeparatio
nem exigunt a mã ſm rem.vt diffuſe oſtendit in ſcḋo
S.Thom. ꝯtra genti. ꝯtra gentiles capitulis.49.50.⁊.51.Secundũ eſt ꝙ ſm
rem intellectus noſter nõ recipit imaterialiter:ſed in
diuidualiter:⁊ ſic nõ cognoſcit vniuerſale.Tertiũ eſt
ꝙ aīa noſtra nõ eſt vere ſubſtãtia intellectualis:ſed ſu
prema inter ſenſitiuas irradiata lumine itellectus agẽ
tis:demonſtrat̃ eñ in ſcḋo cõtra gẽtiles cap.55.ꝙ oīs
ſubſtantia intellectualis eſt incorruptibilis. ⁋ Quar
tum eſt ꝙ nã fuit ſollicita ⁊ efficax magis circa ſenſiti
uoꝝ gradus q̃ꝫ circa intellectualiũ:opꝫ.n.infimũ itelle
ctuũ gradũ.ſ.purã potentiã nõ iueniri:ſi aīa noſtra nõ
eſt intellectiua niſi per participationẽ. Quintuꝫ eſt ꝙ
doctrina a ꝑncipio huius tertij vſq̧ ad tex.17. non niſi
extorte.ſ.in abſtractione verificari põt:quã tñ vt expo
nendo patuit ſm rem opꝫ aſſerere vt veritati ꝯſonet.
Mentem auctoris ꝑcipe. ⁋ Propter hec igit̃ ⁊ rationes poſitas ſupra: ⁊ in locis
allegatis cõmuni animi ꝯceptioni hoĩum ꝯſentiendo
hoĩem cõpoſitũ ex nã ſenſitiua ⁊ vere intellectiua fa
teamur.Ac per hoc intellectũ habentẽ:qui in rerũ nã
poſitus eſt omnia fieri.ꝓpter hoc ꝙ nullius corporis
eſt actus:ꝑꝑ qḋ nihil ꝓhibet ipſum ſeparari a corpore
īmortalẽ eſſe ⁊ ꝑpetuũ.Plus.n.he rõnes valent q̃ꝫ ne
gatiua Ariſto.q2.ſ.nõ inuenit in eo opus ſine fantaſia:
qḋ ꝯſtat ex dictis nõ verificari niſi per accidẽs: ⁊ pro

pterea

pterea nō eſt mirū etiā tam ſapientē virū in hoc falli.
¶ Quoniā aūt veritas ſtudioſas mentes attrahit: in
hoc ꝯuenerūt pħi ꝑclari ⁊ nominati: ꝙ intellectus no-
ſter cum ipſa noſtra aīa partim eſt ꝯiunctus corpori:
⁊ partim ſeparatus ab eo:ꝗuis diuerſimode id inter-
pretati fuerint: ⁊ quō quidē hoc intellexerit Ariſto. ſa-
ti dictū puto. Preceptor aūt eius Plato ꝯiunxit aīam
corpori vt nautā naui: ſeparatīqȝ ꝓinde ipſum a cor-
pore ſm eſſe. Auerroys vō ſeparans quoqȝ aīam intel
lectiuā ſm eſſe a corpore: ꝯiunxit ipſam eidē in operā-
do tm̄ operationē tamē īmanentē. Auicē. aūt: Albertꝰ
Diuus Thomas: ⁊ tandē veritas ipſa iungunt animā
intellectiuā corpori ſm eſſe: ⁊ ſeparant eam ab eodem
ſm independentiā. ¶ Ad cuius euidētiā ſcito ꝙ inter
formas mālesque .ſ. educunꝰ de potētia māe: ac per
hoc dependent ſm eſſe a mā vtpote earū cā: ⁊ formas
ſeparatas omnino a mā: que in ſeipſis ſubſiſtunt ſine
omni cōmunicatione ſui eē in mā: quas angelos dici-
mus. rōnabile mediū poniꝰ forma ſm eē indepēdens
a mā: ⁊ tn̄ cōmunicās ſm eē in mā. q̄ ex independētia
hȝ: ꝙ nō eſt educta de potētia māe: ⁊ ex cōmunicabili-
tate ꝙ in mā ſit: ⁊ ꝙ mā participet eē illius. Talē aūt
formā fatemur eē aīam intellectiuā. ita ꝙ ſic ſolū ſal-
uaꝰ: ⁊ ꝙ eſt vere imālis: ⁊ itellectualis: ac per hoc hřis
opus ꝓpriūȝ: ⁊ imortalis: ⁊ ꝙ eſt vere forma ſpecifica
hoīs numerata ad numerationē hoīum. Cōſonatqȝ to
ti pħie adeo: vt hinc quocūqȝ declinaueris: ad aliqđ
incōueniēs ducens. Siſtens aūt hic nullū in pħia ſcru
pulū offendes: ꝗuis obſcura q̄dā ex adiūctis relinque
renꝰ. ¶ Nō eſt enī mirabile. imo valde ꝯſonat pħie:
vt talis forma media inueniaꝰ: vt mā eleueꝰ ad parti-
cipationē forme īfime inter imāles: vt ꝯſtituaꝰ cōpo
ſitū n ex nā ſenſibili ⁊ intellectuali. Conſonatqȝ cōſe-
quenter vt huiuſmodi forma: eo qꝫ imālis eſt ordinis:
potentiā habeat: que nō ſit actus corporis: operationē-
qȝ ꝓpriam: eo vō qꝫ iuncta eſt corpori ſm eſſe: vt hanc
operationē ꝓpriam nō exerceat ſine corpore. cui com-
municat ſuū eſſe. Et rurſus eo qꝫ imālis eſt ordinis nō
educta a mā: nec pendens conſequēter ab ea: corrupto
corpore nō deſinat: ſed eſſe ſuum retineat. Eo vō quia
eſt cōmunicata corpori vt forma. vt ſit ratio eēndi ipſi
corpori: ⁊ breuiter vt omnia ſuppleat: que alie inferio-
res forme facerent: nō illo imperfecto mō: quo ille fa-
cerent: puta cum ſui imerſione: dependētia: ⁊ extenſio-
ne: ſed excellentiori mō: ꝯtinet ſiquidē omnes alias vt
tetragonū trigonū. ¶ Et vt nouitq argumētationibꝰ
quas aliqui vt efficaces afferunt: nō fallanꝰ: pro eorūȝ
ꝯſolatione ſoluere eas curam ex eiſdeȝ fundamentis.
Jādunꝰ 3° de aia .q.5. ⁊ mlti alq. ¶ Arguūt igiꝰ pmo. Anima ſ intellectiua parte requi
rit ad ſui exiſtētiā in mā determinatas diſpoſitiones.
ergo eſt corruptibilis. ¶ 2°. Ratio eſſendi aīe intelle-
ctiue eſt. vt ſit quo aliquid eſt. ergo non pōt ſeparari a
mā: antecedens ꝓbaꝰ: qꝫ in hoc differt forma iformās
a forma ſeparata: cōſequētia pȝ qꝛ ceſſante rōne eēndi
alicuius: ceſſat illud. ¶ 3°. Unio ſm eſſe aīe intellecti
ue ad corpus nō eſt ſubſtātia: nec accidens. ergo aīa in
tellectiua nō eſt vnita ei ſm eē. Antecedens pȝ ꝓ pri-
ma parte: qꝫ aliter ſubſtantia illa corrūpereꝰ: pro ſcđa
vero: qꝫ ſic eſſet vnio accidentalis. ¶ 4°. Anima intel-
lectiua eſt forma iuncta corpori ſm eē. ergo recipit in-
diuidualiter. ergo nō intelligit: aut itelligere recipitur
in corpore: qđ nec eſt verū per ſe: neqȝ per accidens: cō-
ſequentia ꝓbaꝰ: qꝫ quicquid recipiꝰ in recepto in cor-
pore: recipiꝰ in corpore: lȝ mediate: ſicut color receptꝰ
in ſupficie recipiꝰ mediate in ſubā ſubita ſupficiei: ⁊ b
eſt potiſſimuȝ fundamentū aduerſe partis ex ꝓprijs.
¶ Arguitur ⁊ fortius. Qꝫ nulla potētia eſt ſeparatior
eſſentia cuius eſt. ergo intellectꝰ eſt actus corporis: aīs
pȝ: qꝫ potentia oritur a ſubſtantia: vel eſt eadem illi: cō
ſequentia probatur: quia ſubſtantia anime intellecti-
ue eſt actus corporis: ⁊ hec ratio eſt fortis valde.
¶ 5°. Anima intellectiua eſt forma dans eſſe forma-
liter corpori. ergo eſt figurata ſaltem per accidens: ꝓ-
batur ſequela: qꝫ ſubiectuȝ figure eſt homo cōpoſitus
ex materia pma ſolā ⁊ anima itellectiua apud te: pars
ergo ſubiecti eſt aīa intellectiua. ergo per accidens ſal
tem figurata. ¶ 6°. Si aīa intellectiua eēt forma cor-
poris indiuiſibilis apud te. ergo manus itelligit. ꝓbaꝰ
ſequela: qꝫ manus eſt corpus cōpoſitū ex aīa intellecti
ua ⁊ corpore ⁊c. ꝓpterea aīa itellectiua eſt forma indi
uiſibilis in toto corpe. q̄ idē indiuiſibile ſimul mouet
⁊ quieſcit: pȝ ſequela: quieſcente vna manu ⁊ mota alia.
¶ Ad ſolutionē horum nō opȝ alia iacere fundamēta:
vt eo verior oſtēdaꝰ doctrina: quo ex poſita quiditate
omnes difficultates ſoluanꝰ. Scito igiꝰ: ꝙ qꝛ aīa in-
tellectiua media eſt forma: ⁊ ſic imālis eſt ordinis. vt
nō reſpuat cōmunicationē māe: ipſam participat: ⁊ ſui
generis ꝯditiones intrinſecas: ⁊ eminentiori mō hȝ ⁊
ꝯtinet ꝑfectiones: virtutes: ⁊ efficaciam: vt ſe tamē de-
cet oīum inferioꝝ formarum ad ſe ordinatarūȝ: ſicut
tetragonū ꝯtinet trigonū: ⁊ hinc fit vt exerceat ⁊ actus
ſui imālis ordinis intelligēdo ⁊c. ⁊ actus formaꝝ mā-
liū formādo: figurādo ⁊c. ſed ſicut ſuperiores actꝰ mo-
dificat ex mō eēndi in corpore. ita īferiores eleuat ex
ſua indepēdētia ad corpus. Ut. n. docuit Ariſto. in tex.
3l. ſecūdi libri. aīe ſe hñt ſicut in figuris: ꝙ ſemꝑ in eo:
qđ ꝯſequēter: eſt id qđ eſt prius eſt in potētia .i. virtua-
liter: vt trigonum in tetragono: ⁊ hoc ſi diligēter inſpe-
xeris: ceſſabis admirari multa: que alij mirantur.
¶ Ad pmū ergo in oppoſitum dicendū: ꝙ qꝛ antece-
dens eſt ambiguum: opȝ diſtingui. ſi. n. ly in mā deter-
minet exiſtentiam: antecedens eſt verū. vt pȝ: ſed cōſe
quētia nihil valet: qꝫ ex hoc ꝙ forma exigit certas di-
ſpoſitiones. ad hoc ꝙ ſit in mā: nō ſequiꝰ ꝙ ceſſet ab-
ſolute ceſſantibus illis: ſed ꝙ ceſſet eſſe in mā ceſſanti
bus illis. Si auteȝ ly in mā determinet diſpoſitiones.
Antecedens eſt falſum ſimpliciter: qꝛ aīa intellectiua
nō ad ſuam exiſtentiam abſolute: ſed ad ſuam exiſten
tiaȝ in mā: opȝ ꝙ habeat diſpoſitiones quaſdā in illa.
¶ Ad ſcđm diciꝰ: ꝙ eſſe quo aliquid eſt: duplr cōtin-
git. ſ. ꝑciſe ⁊ nō ꝑciſe. Aīa intellectiua hȝ ꝙ ſit quo ali
qđ eſt: ⁊ ꝙ ſit ēt qđ in ſeipſa ſubſiſtit: hoc qꝫ imālis: il-
lud qꝫ forma alterius: ⁊ ꝓpea aīs cū ꝑciſione intelle-
ctum eſt falſum: in quo ſolo ſenſu ꝓcedit ꝯſequētia ⁊
argumētum. ¶ Ad tertium autē: qđ eſt ex cōmuniſſi-
mis omnibus formis informantibus. Cōmuniſſima
reſponſio eſt: ꝙ vnio forme cum mā ſumiꝰ dupliciter:
formaliter. ⁊ ſic eſt relatio: ⁊ fundamētaliter: ⁊ ſic non
ſignificat vnam rem ſimplicē vt argumētūȝ ſuppone-
re videꝰ: ſed ſignificat mām eſſe actualiter ſub forma
⁊ formam informare mām: hec autē importans mani
feſte ipſas cauſas mālem ⁊ formalem cum ſuis cauſa-
litatibus. Unde hec vnio nihil eſt mediū inter formā
⁊ mām: ſed dicit vtrūqȝ ſimul: ⁊ dicit cōpoſitum reſul-
tans: qđ in ſubſtantijs eſt ſubſtātia: que corrumpiꝰ: in
accidentibus vō eſt accidens. Quū ergo diciꝰ vnio aīe
ad corpus nō eſt ſubſtātia: nec accidens: diciꝰ ꝙ vnio
fundamētalis: de qua eſt ſermo eſt ſubā: nō vna: ſȝ due
ꝯcurrentes ſimul in vnā ſubſtantiā cōpoſitā tertiaȝ ex
illis ꝯſtantē: cuius eſt generari ⁊ corrūpi: nō. n. opȝ que

rere quomõ ex aĩa ⁊ corpore fiat vnum. dixit Ariſto. ſicut nec ex cera ⁊ figura. Sꝫ oporteret bene ab Auerroy. Platone: ⁊ alijs querere quomõ fiat vnũ. ¶ Ad quartũ aũt: qð eſt Achilleũ negãda eſt ſequela: ⁊ ad illã maximã dicendũ eſt: ꝙ non tenet niſi in ſuſtinentibus ⁊ ſuſtentatis. ita ꝙ exiſtentibus tribus: quorum primum ſuſtinet ſcðm: ⁊ ſcðm ſuſtinet tertiũ: bene ſequitur tertium eſt in ſecũdo. ergo ⁊ in p̃mo: ſed ſi tertiũ ſuſtinetur in ſecundo: ſcðm aũt nõ ſuſtineatur in p̃mo: q̃uis ſit in ipſo p̃mo: nõ ſequitur tertiũ eſt in ſcðo. ergo eſt in p̃mo: q: põt eſſe in ſcðo: vt nõ ſuſtentatur a primo. Et ſic eſt in ꝓpoſito. nam intelligere ⁊ intellectus eſt in aĩa intellectiua: ⁊ ſuſtinetur ab illa. ipſa aũt aĩa: lꝫ ſit in corpore: nõ tamen ſuſtinetur a corpore: q: independens eſt ſm eſſe ab illo. Et ſi inſtetur ꝙ ſaltẽ per accidens intelligere erit in corpore: reſponderi põt iuxta doctrinam octaui phyſicorum tex. cõ. 52. vbi anima celi ꝯceditur moueri per accidens: nõ q: ad ipſam per accidẽs pueniat motus: ſꝫ q: motũ ab ea mouetur ad motũ alteri⁹. Hac igitur rõne intelligere per accidens eſt in corpore: nõ q: eſſe in corpore perueniat ad ipſum intellectuꝫ ⁊ itelligere per accidens. ſed q: id: in quo eſt participatur a corpore. ¶ Ad quintũ formalr reſpõdendo dicitur ꝙ eſt ſophiſma figure dictionis: mutatur .n. magis: in quo mõ: aut ecõtra. Ad rem aũt dõm ꝙ intellectus nõ eſt abſtractior: aut ſeparatior ſubſtãtia aĩe intellectiue: ſꝫ eſt alio mõ abſtractus a corpore q̃ illa. Subſtãtia eni intellectiua eſt ſeparata ſeparatione dependentie ſubſtantialis in eſſendo: ⁊ hoc ex ſe: intellectus aũt eſt ſeparatus ſeparatione actuationis: q: nõ actuat corpus: ſed omnis ſeparatio intellectus. i. ſm nõ actuationem ⁊ ſm independentiaꝫ oritur ex illa ſimplici ſeparatione anime: qua in ſe im̃aliter ſubſiſtẽs põt per ſe ſolã operari. Et ignorantia huius ſeparationis Ariſto. Alexandrum: Auerroym: ceteroſqꝫ ſeq̃ces a vo abduxit. Hec enim eſt: que eleuationẽ aĩe ſupra m̃am ⁊ corpus ponit: actum corporis ſaluat: ⁊ cum hoc ſine corpore operantem ⁊ potentẽ ſubſiſtere ⁊c̃. ¶ Ad ſextũ iam pꝫ reſponſio: negatur ſiquidẽ aĩam intellectiuã ſequi eſſe quo quo modo figuratã: ⁊ ꝯceditur ꝙ ſubm figure eſt homo cõpoſitus ex m̃a p̃ma ⁊ ſola aĩa intellectiua: ſed homo nec aĩa: nec m̃a eſt etiã ſimul ſumpte: ſed tertia ſubſtãtia: ſicut ba ſillaba: nec eſt. b. nec. a. nec. b. ⁊. a. ſed. ba. Et vt imponatur vltimũ ſilentiũ his adiungito: ꝙ aĩa intellectiua: q: virtualiter ꝯtinet quicquid poſſunt forme preambule: facit formaliter quicquid ille facerent retenta ſimplicitate: ⁊ indiuiſibilitate ſua: ⁊ hoc ex ſua eminentia. Cõmune ſiquidẽ eſt ſuperioribus formis preambularũ opera eminẽtius facere. Unde ſicut nõ eſt mirum: ꝙ anima bouis cum hoc ꝙ nõ continet vegetatiuã formaliter: ſed virtualiter ſm doctrinã Ariſt. dicentis ꝙ continet illam in potentia: vt tetragonum trigonum facit formaliter bouem vegetatiuũ: ⁊ quicquid faceret vegetatiua eminẽtius. adeo vt ſm diuũ

S. Thom. pª parte q. 76. arti. 4. ⁊ q̄ð. 10. de anima. Thomã nõ ſit diuiſibilis ad diuiſionẽ ſubiecti: qð experientia quoqꝫ teſtatur: ita mirandũ nõ eſt: ſi aĩa itellectiua poſtrema oĩum ſm ꝯſequẽtiã oĩum opera perficiat: ⁊ q̃tum ⁊ figuratũ faciat abſqꝫ ſui diuiſione ⁊ imperfectione. ¶ Ad ſeptimum negatur ſequela: ⁊ ꝓbatio plus exigit. Ad hoc enim ꝙ aliquod compoſituꝫ intelligat: non ſufficit cõpoſitum ex aĩa intellectiua ⁊ corpore: ſed opꝫ addere ⁊ corpore per ſe primo perfectibili ſeu ꝓportionato anime intellectiue. Tale autem nõ eſt manus: ſed ſolum hoc cõpoſitum: qð ſignificat homo. ¶ Ad octauum negatur quoqꝫ ꝯſequẽtia: q: aĩa intellectiua nõ mouetur etiã per accidens ad motum partis corporis: q̃uis bene moueatur per accidens ad motũ totius corporis: in quo eſt: ⁊ rõ eſt: q: qð eſt in loco tm̃ diffinitiue nõ mouetur per accidens niſi ad motũ eius: in quo eſt diffinitiue. Anima aũt intellectiua cõſtat: ꝙ nõ eſt in loco niſi diffinitiue. ⁊ ideo nõ mouetur per accidens localiter: niſi ad motum eius: in quo eſt diffinitiue. Anima autem intellectiua ad nullã ſuã partem: ſed tantũmõ ad totũ corpus cõparatur diffinitiue: q: eſſe diffinitiue eſt eſſe ita hic ꝙ nõ alibi: ⁊ iõ aĩa nec mouetur: nec quieſcit per accidens per partes corporis.

¶ De operibus intellectus. Cap. III.

Indiuiſibilium quidem igitur intelligẽtia in his eſt: circa que non eſt falſum. In quibus aũt ⁊ falſum iam ⁊ verum eſt: cõpoſitio quedam iaꝫ intellectuũ eſt: ſicut eorum que vnũ fiunt. Sicut Empedocles dixit. Uere multorũ quideꝫ capita ſine ceruice germinauerunt: poſtea compoſita ſunt concordia: ſic ⁊ hec ſeparata cõpoſita ſunt: vt aſſimetron ⁊ diametros: ⁊ vt ſimetron ⁊ diametros. ¶ Si autem factorum ⁊ futurorꝫ tempus cointelligens eſt ⁊ cõponens: falſum enim in compoſitione ſemper eſt: ⁊ nanqꝫ ſi album non albo: aut ſi non album albo componit: contingit aũt ⁊ diuidenteꝫ dicere oĩa. Sic ergo eſt non ſolũ falſum: aut verũ ꝙ albus cleon eſt: ſed ⁊ qð erat: aut erit: vnuꝫ aũt faciens hoc intellectus eſt vnũqðqꝫ. ¶ Indiuiſibile aũt quoniaꝫ dupliciter potentia aut actu eſt: nihil prohibet intelligere indiuiſibile cũ longitudinem intelligat. Indiuiſibilis eniꝫ actualiter eſt: ⁊ in tempore indiuiſibili. Similiter enim tempus diuiſibile ⁊ indiuiſibile longitudini eſt: non enim eſt dicere aliqd in medio intelligere vtrũqꝫ: non enim eſt niſi diuidatur: ſed aut potentia: ſeorſum auteꝫ vtrũqꝫ intelligens dimidiorꝫ diuidit: ⁊ tempus ſimul: tũc aũt eſt vt in longitudine. Si vero eſt ſicut ex vtriſqꝫ: ⁊ in tẽpore eſt qð in vtriſqꝫ. ¶ Quod aũt non ſcðm q̃titatẽ indiuiſibile eſt: ſed ſpecie: intelligit ⁊ indiuiſibili tempore: ⁊ indiuiſibili anime. Secũdum accidens aũt ⁊ non inquãtum illa diuiſibilia. qð intelligit: ⁊ in quo tẽpore. ſed inquantum indiuiſibilia. Ineſt aũt vtiqꝫ his aliquid indiuiſibile. ſed forte non ſeparabile qð facit tempus vnum. ⁊ longitudinem. ⁊ hoc ſimiliter in omni eſt ⁊ continuo. ⁊ tempore. ⁊ longitudine. ¶ Punctum auteꝫ ⁊ omnis diuiſio. ⁊ ſic indiuiſibile. monſtratur

Cõmẽ. 21. Cõmẽ. 22. Cõmẽ. 23. Cõm. 24. Cõmẽ. 25.

ſicut

ſicut priuatio: ⁊ ſimilis ratio in alijs eſt: vt
quō malum cognoſcit: aut nigrum: contra-
rio enim aliquo modo cognoſcit. Oportet
autē potentia eſſe cognoſcens: ⁊ eſſe in ipſo:
ſi vero alicui non ineſt contrarium: ipſum co
Cōmē. 26. gnoſcit ſeipſm. ⁊ actu eſt: ⁊ ſepabile. ¶ Si
autem dictio quidem aliquid de aliquo: ſi-
cut affirmatio vera eſt: aut falſa omnis: in-
tellectus autē non omnis: ſed qui eſt ipſius
quod quid eſt: ſcdm hoc ꝙ aliqd erat eſſe: ve-
rus eſt: ⁊ non aliquid de aliquo: ſed ſicut vi
dere proprij verum eſt: ſi autem homo albū
aut non: non verum ſemper: ſic autem ſe ha-
Cōmē. 27. bent quecunqʒ ſine materia ſunt. ¶ Idem
autem eſt ſm actum ſcientia rei: que vero
ſm potentiam tempore prior eſt in vno.
omnino autem neqʒ tempore. fiunt enim ex
actu ente omnia: que fiunt.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Diſtinctio IN his in quibus nō eſt falſum eſt indiuiſibiliumītelligētia.
In quibus autē falſum ⁊ verū eſt: cōpoſitio
qdā itellectuū eſt. Declarat̄ pmo hoc ſm
ex Empedoclis poſitione dicētis capita ſe
parata prius iuncta poſtmodū ⁊c̄. Extendit̄ deinde cō-
poſitio ad pterita ⁊ futura: qꝛ tūc interuenit cointelle-
ctio tpis ⁊ cōpō. Equat̄ poſtmodū cōpoſitioni diuiſio:
⁊ demū cū oīs hmōi vnitatis intellectus aſſeritur.
Pria ꝯ ¶ Intellectus intelligēs longitudinem nihil phibet: ꝙ
intelligat indiuiſibile: ⁊ indiuiſibili tpe. Probat̄ pmo
ꝙ intelligat indiuiſibile: qꝛ lōgitudo eſt actualiter in-
diuiſibilis. dupl'r. n. dicit̄ indiuiſibile. ſ. actu ⁊ potētia.
Probat̄ ſcdo: ꝙ in tpe indiuiſibili: qꝛ nō eſt in medio
tpe mediā lineā intelligere niſi linea diuidat̄. qd pro-
bat̄: qꝛ tēpus ↄdiuidit̄ lōgitudini: ſʒ linea nō eſt diuiſa
niſi in potētia. ḡ ⁊c̄. Declarat̄ tertio ly nihil phibet. i. ꝙ
h nō opʒ: ſʒ pōt eē: qꝛ lōgitudo pōt itelligi ſʒ ptes ſeor-
ſum: ⁊ tunc in diuerſo tpe intelligit̄: ⁊ pōt itelligi ſicut
cōſtans ex vtriſqꝫ: ⁊ tunc in tēpore: quod eſt in vtriſqꝫ.
Scda ꝯ ¶ Indiuiſibile nō ſm quātitatē: ſed ſpē itelligit indiui-
ſibili tpe: ⁊ indiuiſibili aīe. Declarat̄ pmo: qꝛ hec quare
nus diuiſibilia p accńs tam ex parte intellectꝰ ꝗ̄ tēpo-
ris itelligant̄: ſed p ſe īquātū idiuiſibilia. Scdo pbat̄:
qꝛ in iſtis eſt aliquid indiuiſibile: licet nō ſeparabile.
Tertia ꝯ ¶ Punctū: ⁊ oīs diuiſio: ⁊ ſic indiuiſibile mōſtrat̄ ſicut
priuatio. Declarat̄ a ſimili rōne in alijs: malo: nigro ⁊c̄.
⁊ extendit̄: qꝛ cōtrario hec quodāmō cognoſcuntur.
Quarta ꝯ ¶ Si alicui itellectui nō ineſt ↄ̄riū: ipſe cognoſcit ſeipſꝫ
⁊ actu eſt ⁊ ſeparabile. Probat̄ qꝛ opʒ potētia eſſe co-
gnoſcens: ⁊ eſſe in ipſo: ſi cognoſcit ↄtrarium cōtrario.
Quinta ꝯ ¶ Omnis dictio aliquid de aliquo: ſicut affirmatio eſt
vera aut falſa: intellectus autem non omnis: ſed qui
eſt ipſius quod quid eſt ſm hoc: ꝙ aliquid erat eē: ve-
rus eſt: ſicut videre proprij verum eſt.
Sexta ꝯ ¶ Sic ſe habent quecūqꝫ ſine materia ſunt: probatur:
quia idem eſt ſm actum ſcientia rei. Que vero ſm po
tentiam prior eſt in eodem: omnino autem neqʒ tem-
pore: quod probatur: quia omnia: que fiunt ex actu en-
te fiunt.

¶ Series autem hec eſt.

TRactaturus de operationibus intellectus. Pri
mo diſtinguit eas. Scdo tractat de pri-
ma quattuor pmis ↄcluſionibus: qua-
rum tres diſtinguunt̄ ſm triplex indiui
ſibile obm intellectꝰ poſſibilis. quarta
autē quō ad huiuſmodi obm ſe hēat in
tellectus agens oſtēdit. Tertio ponit̄ dr̄ia iter vtrāqʒ
operationem itellectus poſſibilis quinta ↄcluſione quo
ad verū ⁊ falſum. Quarto quō in ſe habeat intellectus
agens huiuſmodi opatonē oſtēdit ſexta ↄcl'one. ⁊ ſic
de vtroqʒ opere in vtroqʒ itellectꝰ tractatū eſſe vult.
¶ Circa diſtinctionē operū intellectus aduerte ꝗ̄tuor.
Primū eſt: ꝙ vtrāqʒ operationem phūs diſtinguit ex
obto ↄprio. incōplexo. ſ. ⁊ cōplexo: quā in hoc conſiſtit
eſſentialis earū differētia. ita ꝙ incōplexū vt ſic pmā
ſibi operationē vendicat: ⁊ ecōuerſo: cōplexum autē vt
ſic ſecundā: ⁊ ecōuerſo. Dico autē vt ſic: qm̄ ↄtingit icō-
plexum cōplexe: ⁊ cōplexū incōplexe intelligi. Impoſ
ſibile eſt autē incōplexum per modū incōplexi niſi pri-
ma operatione. ⁊ ſimil'r cōplexū per modū cōplexi ni-
ſi ſcda operatione intelligi ⁊c̄. Intelligit̄ autē aliqd p mo-
dum incōplexi: quū ſolo intuitu īſpicit̄: aut ſimplici in
teriori platione exprimit̄. vt hō: per modū vō cōplexi
quū enūtiatione iteriori dicit̄: vt hō eſt hō. Quia igit̄
itellectus ſimpliciſſimū pōt cōponēdo intelligere: ⁊ cō
poſitiſſimū pōt indiuiſibil'r intelligere. ac per hoc nul-
la videret̄ ex obiectis dr̄ia emanare. Nec error hic te
falleret in obtis: ⁊ ab obtis diſtictionē ſignificatiūe: qꝛ ſi
hec per ſe. cetera p accńs ſint. ¶ Scdm eſt: ꝙ pme ope
rationis obm Ariſto. nō ex negatiōe veri ⁊ falſi: ſed ex
negatiōe falſi notificauit: nō qn in eo ſit negatio ēt ve
ri: ſʒ qꝛ equocationē veri: quā in qnta ↄcl'one tāget: ac
declarabit vitare voluit: ꝗ̄uis ēt ſubintellectum dici
poſſit verū in falſi nomine. ¶ Tertium eſt: ꝙ diuiſio
nō diſtinguit̄ ↄtra cōpoſitionē: qꝛ ſi cōpoſitio in itelle-
ctu ſit adunatio duoꝝ ↄceptuum: ⁊ diuiſio ſit diſgrega-
tio eorūdē. Sicut ſi in rerū nā cōpoſitio eēt cōiunctio
capitis cū corpore: ⁊ diuiſio ſeparatio eorūdē abinuicē.
hoc. n. pcul eſt a veritate. Sed tā diuiſio ꝗ̄ cōpoſitio
eſt cōpoſitio itellectualis. ita ꝙ cōpoſitio eſt ꝗ̄ſi equo-
cum: qm̄ qnqʒ ſupponit p ipſo ſcdo opere itellectus: ⁊
ſic in lr̄a dicit̄: ꝙ in qbꝰ eſt verū ⁊ falſum cōpoſitio qdā
itellectuū eſt: ſicut Empedocles dixit ⁊c̄. ⁊ ſic nō diſtin
guit̄ ↄtra diuiſionē: ſed cōparat̄ ad ipſam vt totum ad
partē: qm̄ diuiſio qdā ſcda operatio intellectꝰ eſt: qnqʒ
vō ſupponit p ſcda operatiōe intellectus affirmatiua.
⁊ ſic diſtinguit̄ ↄtra diuiſionē: que ſignificat ſecundā
operationē intellectus negatiuā: ⁊ pʒ rō nominū: qꝛ af
firmatio repńtat ↄiunctionē: negatio ſeparationē: ⁊
qm̄ quicquid ↄtingit affirmare: ↄtingit etiā negare. idō
equat̄ in lr̄a diuiſio cōpoſitioni ⁊ econuerſo. ¶ Quar-
tum eſt: ꝙ hinc habes: ꝙ ſublato intellectu cōponēte
⁊ diuidente nulla remanet vnitas cōpoſitiōis: aut diui
ſionis: ⁊ ↄſequēter nulla ↄtradictio: que ſine his nō eſt
intelligibilis. Unū inquit lr̄a faciens vnūqdqʒ eſt itel
lectus ſine dubio cōponens: qm̄ ſimplici intelligētia:
quū vnū vt ſic reſpiciat: ex qbus vnum faciat non hʒ. Tex. 23.
¶ Circa pmā ↄcluſionē aduerte: ꝙ littera obſcura eſt:
⁊ videt̄: ꝙ lōgitudine trifariā vtat̄. pmo vt eſt qd indi
uiſum actu. ſcdo vt eſt diuiſibilis per partē poſt partē.
tertio vt eſt qd ↄſurgēs ex partibus. ita ꝙ pma ↄſide-
ratio eſt ↄtinui vt eſt diuiſibile: nō tn̄ diuiſum. ſcda vt
eſt diuiſum. tertia vt partes eius cōpulant̄ ad vnū ter

minū cōez: ⁊ vult ꝙ tꝰ ꝯſideratiōis reſideat lōgitudi ni ꝓportionalis: ſic ꝙ pme ꝯſideratiōis menſura eſt idi uiſa: ſcōe diuiſa: tertie quoq; īdiuiſa. Et tota hec ſollici tudo vi ꝯ Platonis vba in p̄ libr. allata in tex. cō. 47.

Tex. 24. ¶ Circa ſecundā ꝯcluſionē aduerte: ꝙ q2 in pmo libro tex. 48. cōtra Platonē diſputatū eſt: ꝙ intellectus nō eſt partibilis: ⁊ illatū pro incōuenienti: quō ꝑtibile im partibili: aut ecōuerſo intelligeř: nunc tractans de qdi tate ſenſibiliū: que eſt quodāmō partibilis: ⁊ quodam mō īpartibilis: q2 ſm ſpēm eſt īpartibilis: ſm ſubm vo eſt partibilis. vt pꝫ de nā hoīs indiuiſibili forma liter. ⁊ tn̄ partibili in plures partes mōe ſꝫ ſpēꝫ. vt car nes: oſſa ⁊ neruos ⁊c̄. determinat ꝙ huiuſmodi indiui ſibile anima intelligit. non ſolum tempore indiuiſibi li: ſed etiam indiuiſibili anime potentia: ⁊ ꝙ quatenus diuiſibilia indiuiſibilitatem ſapiunt intelliguntur ⁊c̄.

Tex. 25. ¶ Circa quartā ꝯcluſionē aduerte: ꝙ textus iſte lapſus eſt ſapientū ſequentiū Ariſtotelē niſi caute intelligař. Ad cuius euidentiam ſcito: ꝙ priuatio ſine contrariū pōt cognoſci per ſuū oppoſitū dupliciter. Primo tan ꝙ̄ per ꝓpriū cognitū: ⁊ hoc ꝯtingit dupliciter negati ue: ſicut viſus per nō imutari a lumine cognoſcit tene bras: ⁊ poſitiue: ſicut ex ꝓcognita rōne oīs diuiſibilita tis quātitatiue cognoſcimus punctum: qđ caret omni quātitatiua diuiſibilitate. Lōge aūt altero mō cogno ſci diciř ꝑuatio p ſuū oppoſitū: quū neutrū eſt ꝓpriuꝫ cognitū illius intellectus: ſed aliqđ aliud: in quo alteꝝ oppoſitoꝝ eminentius inſpiciř: ſicut ſiquis inſpiceret albedinē tanꝙ̄ ꝓpriū cognitū in ea: inſpiceret colorē ⁊ qualitatē: ⁊ eoꝝ negatiōes: ⁊ ſi perfecte albedineꝫ ſm totam latitudinem ſuā inſpiceret inſpiciendo ſingulos participationis ſue modos: in quo quiſq; ab alio defi ceret: ⁊ q̄ntum videret. qui enim videt albedinē partici pabilē vt ſex. vt quinq;: vt q̄ttuor: vt tria ⁊c̄. videt pro culdubio in quo ⁊ quātum participatio vna deficit ab alia. ¶ His prelibatis ſcito: ꝙ Ariſto. nolens abuti vo cabulis: cognoſci per oppoſitū appellat tn̄ cognitionē per oppoſitū tanꝙ̄ per ꝓpriū cognituꝫ: ⁊ vere optime loquiř. Et ꝓpterea dicit ꝙ intellectū cognoſcētē vnū oppoſitoꝝ per aliud opꝫ eſſe in potentia: ⁊ opꝫ alterus oppoſitoꝝ eſſe in ipſo. Oportet quidē eſſe in potentia: alioquin alteruꝫ oppoſitoꝝ nō poſſet eſſe ei ꝓpriū co gnitum. i. perficere ipſum per ꝓpriā ſpēm: vt cognituꝫ perficit cognoſcentē. ſi enī intellectus nō eſſet in poten tia: nunꝙ̄ poſſet perfici per alterū oppoſitoꝝ: ſed ꝑfice reř per intelligibile altius vtroq; oppoſitoꝝ. ſ. ꝑ ſeipſm. Unde declarans autor qualiter opꝫ intellectuꝫ eſſe in potentia: ſubdit: ⁊ eſſe in ipſo: quaſi diceret: ꝙ nō ſuffi cit eſſe in potentia: q2 omnis intellectus excepto pmo qui ſolus eſt actus purus: eſt in potentia aliquo modo: ſed opꝫ ſic eſſe in potentia: ꝙ alterū oppoſitoruꝫ ſit in ipſo: ꝓpter qđ ſi alicui intellectui nō ineſt alterū con trarioꝝ: ipſe eſt actu per ſeipſum. ⁊ ſic ſeipſum intelli git: ⁊ quicquid intelligit: intelligit inſpiciēdo in ſeipſo. huiuſmodi aūt itellectus omnino ſeparatus eſt. ¶ Et per hec verba potes cōprehendere: ꝙ nō negař intel lectus ſeparatus cognoſcere ꝑuationes: ſed negatur co gnoſcere eas per ſua oppoſita tanꝙ̄ per ꝓpria cognita: cum quo tamē ſtat: ꝙ cognoſcat eaſdē per ſua oppoſi ta relucentia in ꝓprio cognito vniuſcuiuſq;. ſ. ſubſtan tia ſua: qđ eſt cognoſcere per ſeipſum. hic. n. cognitiōis modus nō ducit intellectum extra ſe: q2 in ſeipſo tn̄ ſtat tanꝙ̄ in proprio perfectiuo vt cognito. ¶ Et dixit totū hoc. vt doceret qualiter ſe hꝫ itellectus agens ad huiuſmodi obm. ſ. indiuiſibile. Intēdit. n. ꝙ ipſe nihil extra ſe intelligit: ſed quicquid intelligit: intelligit per ſeipſum: q2 per ſeipſum. ⁊ nō per aliqđ aliud eſt actu. Et hec intelligas cōparādo intellectū agens ad hec no ſtra. ſi. n. referař ad ſubſtantias ſuperiores tacetur hic. ¶ Tu autē qui putas intellectū agentē nō eſſe ſubſtā tiam ſeparatā: ſed cum veritate tenes ipſum eſſe pote ſtatem nālem noſtre anime. Ex his dictis contempla re intellectus alios ſeparatos: ꝙ ſic ſe habent ⁊c̄. ⁊ hūc canonem in ſequentibus ſimilibus obſeruato ⁊c̄.

¶ Circa quintā ꝯcluſionem aduerte: ꝙ hic expreſſe ha Tex. 26.
bes verum quaſi equiuoce in eodem ꝯtextu ſumptū. Declaratum tamē: ne occaſio eſſet erroris. Scito igiř ꝙ verum in intellectu inueniř vno mō vt cognitū. ita ꝙ ipſum cognitum eſt in ſe verū: ⁊ ſic inueniř tantum in intellectu cōponente ⁊ diuidente: q2 de rōne veri. vt pꝫ. 4.° metaphyſice tex. 27. cōpoſitio eſt: q2 eſt: aut ens eſſe: aut nō ens nō eſſe: ⁊ idem eſt de falſo iudiciū. Alio mō eſt in intellectu: quaſi vt in quadā re: ⁊ ſic eſt etiā in intellectu qđ quid eſt: quādo intellectus appre hendit qđ quid eſt circuli: figurā planā: a cuius centro ad circūferentiā omnes linee ſunt equales. Et q2 ve ri nomen ſignificat obiectū intellectus. ideo inter hos duos modos eſt hec differentia: ꝙ iuxta pmū moduꝫ diciř: ⁊ ꝙ intellectus eſt verus: ⁊ ꝙ verum eſt in intel lectu: iuxta ſcdm aūt ſolū dicimus: ꝙ itellectus eſt ve rus. Littera ergo ad inſinuādā hanc differentiā inqt ꝙ omnis dictio vt affirmatio. i. ſcda operatio enūciati ua eſt vera vel falſa. ita ꝙ in ſe hꝫ verū vel falſum di ctum ab intellectu: itellectus aūt qđ quid eſt vt ſic eſt verus: nō illo mō: quo verum conſiſtit in enuntiando aliquid de aliquo: ſed illo modo: quo ſenſus propꝫ eſt verus. i. non vt cognoſcēs ⁊ dicens verū: ſed tanꝙ̄ res informata vera forma. Et dixit vt ſic: q2 intellectꝰ qđ qd eſt inquātū admixtā hꝫ cōpoſitionē partiū diffinie tiū ⁊ applicationē diffinitiōis ad diffinitū eſt falſus. vt pꝫ in. 5.° metaphꝫ. ⁊ recedit a ſeipſo ſcđo ſe operi imiſcēs.

¶ Circa ſextam concluſionem aduerte: ꝙ intelligentie quas angelos dicimus: vt hinc habes: non intelligunt componendo ⁊ diuidendo: ſed quicquid intelligunt: intelligunt intuendo qđ quid eſt. ita ꝙ intelligentia mouens orbem Iouis intelligit ſeipſam mouere non formando hanc mētalem enuntiationem. ego moueo celum: ſed intuendo ſeipſam intuetur in ſe omnia ſibi conuenientia: puta ꝙ eſt intelligens: ꝙ amans: ꝙ mo uens ⁊c̄. Et ſic vbi nos diſtinguimus predicata ſubſtā tialia ⁊ accidentalia ⁊ componimus ſubiecto: ipſe in tuendo ſubiectum ſimul intuentur quecunq; ſibi con ueniūt. Et propterea intelligentie appellate ſunt: quaſi intus legentes: ⁊ nihil extra vagantes: nos autem hoc quaſi nihil participamus. vix enīꝫ terminos ſic appre hendimus. Uidemus tn̄ homines excellentis ingenij in vno appꝫhenſo multa quaſi ſimul inſpicere alijs oc culta tanquā magis propinqui ſubſtātijs ſeparatis: q2 ergo intellectus poſſibilis duplicem dictus eſt habere operationem: ⁊ de operatione agentis intellectus agē dum quoq; erat. Dixit extenſo ſermone ad omnes ſe paratos intellectus: ꝙ ſic. ſ. intelligendo qđ quid eſt: ſe habent quecunq; ſunt ſine mā: ac per hoc indigna eſt eis ꝯpoſitio ⁊ diuiſio: ⁊ vere ſic eſt vt nūc nūc patebit.

¶ Circa ꝓbationē ꝑdicte ꝯcluſionis aduerte ꝙ ꝯſiſtit Tex. 27.
in hoc. In his in quibus ſcientia eſt eadē rei: nō pōt eē cōpoſitio ⁊ diuiſio: ſed eſt ſimplex itelligentia ꝑ ſeipſm alioquin ſcientia nō eſſet idē qđ res. In ſeparatis autē a mā ſcientia eſt eadē rei: ꝓbař: q2 eorum ſcientia eſt ſm actum non ſm potentiam: quod probař: q2 ſciētia

in actu

in actu eſt prior ſimplr ſcientia in potētia: Quis nō in
hoc: qr ſicut in eſſendo ens in actu eſt prius ente in potē
tia: qr ens in potentia non reducitur in actum niſi per
aliquod ens actu. Ita in ſciendo ſciens in actu eſt prior
ſciēte in potētia: quia ſciēs in potētia non reducitur ad
actum niſi per ſcientē in actu. et hoc vīximus ſatis ps.
Principiū vo hui᷒ rationis fundatur in hoc: q̧ compo
ſitio ⁊ diuiſio ſequitur potētia. niſi. n. itellectus appre-
hēſo triangulo eſſet in potētia ad cognoſcēdum: q̧ hēt
tres angulos equales duobus rectis. non eſſet compo-
ſitiuus hui᷒ enuntiationis: ſed ſimplici intuitu: quo in-
tuetur triangulum intuitus fuiſſet in eo hanc proprie-
tatez: ⁊ ſic de alijs. Quia ergo ex natura potētie naſcit̄
compoſitio ⁊ diuiſio: ⁊ ſimplex intelligentia ex natura
actus. Ideo Ariſto. ex natura ſciētie in actu: qualis eſt
in ſeparatis a materia: probauit in eis non hēre locuz
niſi primam operationē intellectus. Quāuis etiam p-
batio poſſit aliter introduci: vt ſit oſtēſio pfectionis il-
lius opis in ſeparatis a materia. Quia. n. apud nos pri-
ma opatiōe intellectus tantūmodo res cognite valde
impfecte ſciuntur: ne putares ſubſtantias ſeparatas p
eo q̧ ſemp ſic ſe habēt imperfectam habere rerum no
titiam: ſubdit q̧ ſcientia earuz: quia eſt in actu: eſt ea-
dem rei: ac per hoc ſummam obtinet perfectionem.
quanto enim intellectus magis diſtinguitur a re: tan
to imperfectior: ⁊ quanto magis idem. tāto perfectior:
adeo vt in ſolo primo ſit omnibus modis idem intel-
lectum ⁊ intellectus ⁊c̄.

De aſſimilatione potentie ſenſitiue ad intellectiuam. Capitulum. IIII.

Cōm. 28. Videtur aūt ſenſibile ex potētia
exiſtēte ſenſitiuo actu agēs: nō
enīz patitur neqꝫ alteratur. vn̄
alia hec ſpecies motus: motus
enīz imperfecti actus. Simpli
citer aūt actus aliter eſt qui pfe
cti. Sentire quidez igit̄ ſimile eſt ipſi dicere
ſolum ⁊ intelligere. Cum autē delectabile:
Cōm. 29. aut triſte: aut affirmans: aut negans: perſe-
quitur: aut fugit. Et eſt delectari ⁊ triſta
ri agere ſenſitiua medietate ad bonum: aut
malum inquantuz talia: ⁊ fuga: aut ⁊ appe
titus hec: que ſm actum: ⁊ non alterum ap-
petitiuū ⁊ fugitiuum: neqꝫ abinuicez: neqꝫ
Cōm. 30. a ſenſitiuo: ſed eſſe alterū eſt. Intellecti-
ue aūt anime fantaſmata ſenſibilia ſunt. cuz
autem bonum: aut malum affirmat: aut ne
gat: ⁊ fugit: aut proſequitur: propter quod
nequaquā ſine fantaſmate intelligit anima.
Cōm. 31. Sicut enim aer pupillam huiuſmodi fa-
cit: ipſa aūt alterꝫ: ⁊ auditus ſimiliter: ſed vl
timum vnuz ⁊ vna medietas: eſſe aūt ipſi
plura: quo āt diſcernit. quo differt dulce ⁊
calidum: dictum eſt quidem ⁊ prius. dicen
dum autem ⁊ nunc. eſt enim aliquid vnuz.
Cōm. 32. ſic autem ⁊ terminus. Et hoc in propor
tionali: aut numero ens vnuz hꝫ ſe ad vtrū-
qꝫ: ſicut illa adinuicem. quo enīz differt nō
homogenea iudicare: aut contraria: vt albū
⁊ nigrum. Si igitur ſicut. a. album ad. b. ni
grum. g. ad. d. ſicut illa adinuicem: quare ⁊
permutatim. Sicut igitur. g. d. vni ſint exi-
ſtentia: ſic habebunt ſicut ⁊. a. b. idem qui-
dem: eſſe autem non idem ⁊ illud ſimiliter.
Eadem autem ratio eſt: ⁊ ſi. a. quidez dul-
ce ſit: ⁊. b. vero album. Species quidez Cōm. 33.
igitur intellectus in fantaſmatibus itelligit:
⁊ ſicut in illis determinatum eſt: ipſi imita-
bile ⁊ fugiendum ⁊ extra ſenſum: cum in
fantaſmatibus fuerit: mouetur vt ſentiens
quod fugibile eſt: quia ignis cōmuni cogno
ſcit videns quod mouetur: quoniam impu
gnans eſt: aliquando autem que ſunt in ani-
ma fantaſmatibus: aut intellectib᷒: ⁊ tanq̄
videns ratiocinatur: ⁊ deliberat futura ad
preſentia. Et cum dixerit vt ibi letuz: aut Cōm. 34.
triſte hic: fugit: aut imitatur. Et omnino in
actione: ⁊ quod ſine actione eſt: verū ⁊ fal-
ſum in eodem genere eſt cuz bono ⁊ malo.
Sed in eo q̧ ſimpliciter differt ⁊ a quodaz.
Abſtractione autez dicta intelligit: ſicut Cōm. 35.
ſimum non ſeparate. Inquantū autem cur
uum ſi aliquod intellexit actu: ſine carne in-
tellexit. in qua curuum: ſicut mathematica.
Non ſeparata tanquam ſi ſeparata ſint Cōm. 36.
intelligit: cum intelligat illud. Omnino au-
tem intellectus: qui ſecundum actuz res eſt
intelligens. Utrum autem cōtingit aliquod
ſeparatorum intelligere ipſum exiſtentem
non ſeparatum a magnitudine: aut nō: con
ſiderandum poſterius.

Summa huius capituli hec eſt.

Sentire ſimile eſt ipſi dicere ⁊ ſoluz Prima ꝫ
intelligere. Quum autem
delectabile: aut triſte quaſi affirmans: aut
negans perſequitur: aut fugit. Probatur
prima pars: quia ſenſibile videtur actu a-
gens ex potētia exiſtente ſenſitiuo. Probatur q̄a nō
patitur neqꝫ alteratur: declaratur: quia alia eſt hec mo
tus ſpecies: motus enim eſt actus imperfecti: actus au
tez perfecti eſt ſimpliciter alter. Deinde declaratur ſe-
cunda pars. primo quo ad ly delectabile: aut triſte: q̧
delectari aut triſtari eſt agere ſenſitiua medietate ad
bonum ⁊ malum inquantum huiuſmodi. Secundo
quo ad ly perſequit̄: aut fugit: q̧ fuga ⁊ appetitus hec
que ſm actum. Tertio quo ad predictarum potentia-
rum habitudinez: q̧ appetitiuū ⁊ fugitiuum: neqꝫ ab-
inuicem: neqꝫ a ſenſitiuo diſtant: ſed eſſe alterum eſt.
Intellectiue aīe fantaſmata vt ſenſibilia ſunt. Quuz Scda ꝫ
aūt bonum: aut maluz affirmat: aut negat: fugit vel p-

ſequitur. et propterea ſine fantaſmate nequaq̄ intelligit anima. Declarat̄ p̄mo pars: quia ſicut ſenſibilia p̄ viſum ⁊ auditum tandem veniunt ad iudicans vnū vltimum ⁊ vnā medietatē3. plura aūt ſm eſſe: ita fantaſmata ſe habent ad intellectum in ꝓportionali: aut numero. qd̄ declarat̄ in terminis: ſicut .a. albū ad .b. nigrum ⁊c. Scd̄o declaratur eadē3 pars inductiue: ⁊ primo in naturalibus: quia ſpecies itellectus intelligit in fantaſmatibus. Scd̄o quo ad practica: q2 ſicut in illis determinatum eſt imitabile ⁊ fugiendum: qd̄ probat̄: quia extra ſenſum quum in fantaſmatibus fuerit mouetur: ⁊ tāq̄ vidēs ratiocinatur: ⁊ deliberat futura ad preſentia ⁊c. Tertio quo ad ſpeculabilia: quia veru3 ⁊ falſum ⁊ in actione ⁊ ſine actione in eodem genere eſt cum bono: differt ſicut ſimpliciter a quodam. Quarto quo ad mathematica: quia abſtractiōe dicta intelligit ſicut ſimu3. Et hec omnia probantur: q2 intellectus ꝑ ſm actū eſt res intellecta. Quo ad ſeparata vero a materia poſtere perſcrutationi relinquitur.

℃ Series autem hec eſt.

Aſſimilare intendens intellectū ſenſui. p̄ma cōcluſione ipſas operatiōes intellectus ſenſus operibus. ſcd̄a aūt iudiciū iudicio: ⁊ obiectum obiecto aſſimilat.

℃ Circa dr̄iam illa3 in prima concluſione aſſumpta3 .ſ. ꝙ motus eſt actus imꝑfecti ⁊c. aduerte duo. Primū eſt: ꝙ hoc dixit Ariſtoteles cōtra Platonem in primo recitatū .45. ⁊ antiquos ante dicētes animā moueri ⁊c. Scd̄m eſt ꝙ hec dr̄ia habet duplicem ſenſum. Primus eſt ꝙ differētia inter motū ⁊ ſentire cōſiſtit in hoc: ꝙ ſubiectu3 motus eſt ſm ſe quid imperfectū. ſubiectu3 vero ſenſationis eſt quid perfectū: ⁊ hic ſenſus prima facie videtur accipi: non tamen eſt omnino verus: nec intentus: q2 vtriuſq3 ſubiectum eſt ſm ſe in potentia. Secundus ꝟ̄ eſt: ꝙ conſtitutum per motu3 eſt imperfectum. conſtitutum vero per ſentire eſt perfectum: ita ꝙ motus eſt actus ꝯſtitutiuus imperfecti: ſentire vero ⁊ intelligere eſt actus conſtitutiuus pfecti: ⁊ ppterea actus iſti ſunt ſimpliciter diuerſi. Qd̄ ſi hec non intelligas: intuere ꝙ omnis motus cōſtituit aliquid potētiale: q2 conſtituit aliquid actualiter tendens ad perfectionem. Quod .n. caleſit augetur: transfertur vt ſic motu conſtituitur: ⁊ quādiu caleſit ad calorē tendit: ⁊ ſic de alijs. Qui autē actualiter videt iam perfectus eſt. ad nihil eni3 aliud per hoc tendit. Merito ergo arguendi ſunt qui ta3 eguoce motu vtentes naturam anime obſcura3 reddūt.

℃ Circa intentionē preſentis capituli memento: ꝙ Ariſtoteles in principio huius tertij tex. 2°. aſſumpſit pro fundamento totius doctrine de parte intellectiue hāc ꝓpoſitione3: intelligere eſt ſicut ſentire: ⁊ reuera ſi hoc ſubtraheretur fundamentū: tota rueret moles ſupedificata. vt patet diligenter perlegenti. Hanc aūt propoſitione3 aſſumpſit pro antecedente vnius conditionalis: ⁊ nūq̄ eam probauit: ſed illa ſuppoſita ad vlteriora proceſſit. Nunc igitur completa tota deductiōe ad ꝓbandū aña intendit: vt proceſſus perfectus ſit: ⁊ q2 hoc aña illud nihil aliud continet niſi proportionale3 ſimilitudine3 inter ſentire ⁊ intelligere. Et hec ſimilitudo nō ſuppoſita natura intellectus ratione ꝓbari nō pōt. ideo hoc totum capitulum pura fere narratio eſt: quaſi ſuppoſitionum iſtius artis: ⁊ vt in textu p3: ponit̄ hic ſimilitudo inter ſentire ⁊ itelligere. Primo quo ad primam operatione3 intellectus: deinde quo ad ſecundā. Ita ꝙ ſicut i ſenſu experimur duo .ſ. ſentire. ⁊ delectari ſm ſenſum. p̄mo qd̄ eſt puru3 ſentire: ſimilis eſt prima operatio itellectus: ⁊ hoc inſinuat lr̄a: ſentire ſimile eſt dicere: ⁊ intelligere ſolu3. ſecundo vō ꝙ acceptationē: aut refutationē ſenſibilis continet ſcd̄a operatio itellectus: quia cōponit vel diuidit: ſimilis eſt: ⁊ ad hoc inducunt verba ſubiūcta. Inferitur quoq3 ſimilitudo in effectibus. ſ. in fuga ⁊ proſequutione vtrobiq3 conſequēte. Preponit̄ aūt bis ſimilitudo in modo: ꝙ .ſ. neutrū eſt alteratio aut motus: ⁊ ꝙ vtrūq3 ſit eductiōe de potentia ad actum: qd̄ non auſus eſt explicare auctor: q2 ſupponeret qd̄ Plato negabat: inſinuat tamē vt vera3 ſm ea que apparēt. Deinceps iudicio ſenſus communis iudicium intellectus in diſcernendo comparat: ⁊ fantaſmata ſenſibilibus: adeoq3 eis intellectū deuinxit per ſingula: vt preter intelligentias quas ſub dubio reliquit: intellectū videre neget niſi in fantaſmatib⁹. ſicut ſenſus niſi ſenſibilia. Quia aūt ipſe nihil ꝓbat: ⁊ alibi de hoc ſcriptū diffuſe eſt: tranſeundu3 puto. Ex hoc tamen textu innuitur: ꝙ ipſe putet intellectu3 poſſibilem. vt diximus. Si eni3 eſſet omnino apud ipſu3 immaterialis: vt eſt ſm veritatē: non fuiſſet ſollicitus de mō iudicij diſcretiui: ꝙ ſit in eo ſicut in ſenſu cōi: qd̄ tñ fecit. hec .n. ad materiales vires ſpectare videntur. Tex.20.

℃ Circa calcem littere aduerte duo. Primo ꝙ Ariſtoteles loquens de intellectu poſſibili addidit non ſeparatum a magnitudine: aut ad differentia3 intellectus agentis: qui eſt ſeparatus: aut ad expreſſionem ratiōis difficultantis. Ratio eni difficultantis in hac queſtione eſt concretio intellectus cum corpore. hec enim eſt que vetare videtur aſpectum ſeparatorum. Secundo ꝙ q2 nō eſt ſermo hic de quacūq3 intellectiōe. Cōſtat .n. ꝙ aliqualr̄ cognoſcimus ſepata a materia: aliogn neſciremus ipſa eſſe: ſed intellectiōe quiditatiua. ideo ſub ambiguo queſtio relicta eſt: ⁊ hec queſtio diſcuſſa eſt a nobis in commentarijs de ente ⁊ eſſentia contra Auerroym: ⁊ in 2° ac 9° metaphyſice ab Ariſto. tractatur vtrūq3. Idcirco non eſt nunc contra Auempace et alios immorandum: vt conformemur littere.

℃ Q̄ño anima quodāmō ſit oīa. Cap. V.

Nunc autez de anima dicta recapitulantes dicamus iteru3: ꝙ oīa ea que ſunt quodammodo eſt anima: aut enim ſenſibilia que ſunt: aut itelligibilia. eſt autem ſcientia quidem ſcibilia quodāmodo. ſenſus aūt ſenſibilia. Cōmē.37. ℃ Qualiter aūt hec ſunt oportet inquirere. Secat̄ .n. ſcientia ⁊ ſenſus in res. que quide3 potētia eſt in ea que ſunt potētia: que vero actu in ea que ſunt actu. anime autem ſenſitiuu3. ⁊ qd̄ ſcire poteſt: potētia hec ſunt. hoc qdē ſcibile. illud vero ſenſibile. Neceſſe eſt aūt: aut ipſa: aut ſpecies eſſe. Ipſa quidē igitur non ſunt. non enim lapis in anima eſt: ſed ſpecies. quare anima ſicut manus eſt. man⁹ enim organum organorum: ⁊ intellectus ſpecies ſpecieru3: ⁊ ſenſus ſpecies ſenſibilium. Cōmē.38.

Cōmē. 39. lium. ¶ Quoniam autem neqꝫ res vlla eſt preter magnitudines ſicut videntur: ſenſibilia ſeparata in ſpeciebus ſenſibilibus intelligibilia ſunt: ⁊ que abſtractione dicuntur: ⁊ quecunqꝫ ſenſibiliū habitus ⁊ paſſiones: ⁊ ob hoc neqꝫ non ſentiēs nihil: nihil vtiqꝫ addiſcet neqꝫ intelliget. Sed cum ſpeculet neceſſe ſimul fantaſma aliquod ſpeculari. fantaſmata autem ſicut ſenſibilia ſunt. preter ꝙ ſunt ſine materia. Eſt autē fantaſia alterū a dictione ⁊ negatione. complexio enim intellectuum eſt verum aut falſum. Primi autem intellectus quidem differunt vt non fantaſmata ſint: aut neqꝫ alij fantaſmata: ſed non ſine fantaſmatibus.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Prima ꝯ Anima eſt quodammō oīa que ſunt. Probatur: qꝛ omnia: aut ſunt ſenſibilia: aut intelligibilia. ſcīa aūt eſt quodāmō ſcibilia: ⁊ ſenſus ſenſibilia.

Scđa ꝯ ¶ Anima eſt omnia: nō ꝙ ipſa ſint in anima: ſed ſpecies eoꝝ. Probaẽ: qꝛ quum ſecetur taꝫ ſciētia ꝙ̄ ſenſus in res ꝓportionalr. ſ. que poᵃ. in ea que potentia: ⁊ que actu. in ea que actu: ⁊ ſenſitiuum ⁊ ſcitiuū ſint potētia ſenſibile ⁊ ſcibile. neceſſe eſt in ſenſu ⁊ ſciētia in actu: aut ipſa: aut ſpecies eorum eſſe: ſed lapis nō eſt in anima. ergo ſpecies.

Correlaᵐ ¶ Anima eſt ſicut manus. Declaratur: hec organuꝫ organorum: alia per intellectum ſpecies ſpecierum: ⁊ per ſenſum ſpecies ſenſibilium.

Tertia ꝯ ¶ Que abſtractione dicuntur: ⁊ quecūqꝫ ſenſibiliū habitus ⁊ paſſiones intelligibilia ſunt in ſpeciebus ſenſibilibꝰ. Probaẽ: qꝛ nulla res eſt ꝓter magnitudineſ.

Quarta ꝯ ¶ Non ſentiēs nihil addiſcit neqꝫ intelliget. Sed quū ſpeculaẽ: neceſſe eſt fantaſma aliquod ſpeculari. Probatur ex precedenti concluſione: ⁊ declaratur quid intendit per fantaſma vel eorum officiū: ꝙ fantaſmata ſunt. ſicut ſenſibilia: preter ꝙ ſunt ſine materia.

Quinta ꝯ ¶ Fantaſia eſt alterum a dictione ⁊ negatione. Probatur: quia complexio intellectuū eſt verum: aut falſuꝫ.

Sexta ꝯ ¶ Primi intellectus non ſunt fantaſmata: ſed ſunt nō ſine fantaſmatibus.

¶ Series autem hec eſt.

Recapitulans de aīa ad antiquos recitatos in pmo libro redit: docens animā eſſe omnia quodāmodo pma ꝯclone: ⁊ modum ſubdēs 2ᵃ ꝯclone ⁊ correlario. Deinde alligationē intellectus cuꝫ ſenſu 3ᵃ ⁊ 4ᵃ ꝯclone ponit. Demum diuerſitatem ⁊ ſecunde ⁊ prime operationis intellectus a fantaſia. vltimis concluſionibus apponit ⁊c̃.

Tex. 37 ¶ Circa primam ⁊ ſecundam concluſiones aduerte: ꝙ hinc aperte habes: quod inferre conor mentibus phyloſophantiū. ſ. ꝙ intelligere ⁊ ſentire nihil aliud eſt ꝙ̄ quoddam eſſe. Ut enim alias diximus: duo ſunt ordines rerum: quedā nāqꝫ res ſunt: quibus ſufficit: ꝙ ipſe ſint ipſe. quedam vero ſunt: quibus non ſat eſt ꝙ ſint ipſe: ſed ſic ſunt ipſe: vt velint eſſe alia. In primo ordine ſunt quecūqꝫ cognitiōe carent. In ſcđo vero ſunt cū latitudine maxima omnia cognoſcitiua. Et propterea in littera de aīa ſenſitiua ⁊ intellectiua dicitur: ꝙ eſt quodāmodo omnia: quia ſenſus eſt ſenſibilia: ⁊ intellectus intelligibilia. Et vt plenius hoc perciperes ſubditur modus: dum dicitur ꝙ ſcientia ⁊ ſenſus ſecatur in res. Ubi inſinuat ꝙ res ſunt quaſi differentie determinatiue intellectus ⁊ ſenſus: dum in eas ſecari dicitur. niſi enim eſſent res: non ſecaretur in eas: quia nihil ſecatur in id: quod non eſt. Sed quia intellectus in potentia eſt res in potentia: ⁊ intellectus in actu eſt res in actu. ideo vterqꝫ ſecatur in res proportionabiliter: ⁊ ſimiliter eſt ſenſus. Quia igitur vnumquodqꝫ cognoſcitiuum oportet eſſe non ſolum ipſum: ſed cognitum: propter qđ cōmunis animi cōceptio eſt: ꝙ cognitio fit aſſimilatione cognoſcētis ad cognitum: ⁊ cognoſcens eſſe cognituꝫ contingit multipliciter. Ideo inter cognoſcitiua datur latitudo magna: ⁊ prima quidē inter intellectiuum ⁊ ſenſitiuuꝫ. inter que differentia attenditur ſm̄ imaterialitatē omnimodaꝫ ⁊ non omnimodam. omne enim cognoſcens eſt imateriale: cuius ſignum eſt: quia plante non cognoſcunt: quum non ſuſcipiūt ſine materia. vt dictum eſt in ſcđo. tex. 124. Inter ipſos autem intellectus latitudo tanta eſt: vt ſupremus ita ſit ipſe: ꝙ ſit omnia eminentiſſime ſm̄ ſeipſum in actu puriſſimo. Infimus vero q eſt noſter: ſit oīa in pura potentia: ſiatqꝫ omnia ſigillatim ſm̄ ſingulas reruꝫ ſpecies. Medij aūt intellectus medio modo ſe habent. ſunt enim ex ſe in actu quodāmodo oīa: ſed magis ⁊ minꝰ diminute ⁊ eminenter ſm̄ ſuos gradus. Cōueniunt ergo omnia cognoſcitiua in hoc ꝙ ſunt etiam alia quia ſunt imaterialia: ⁊ quia materia arctatiua eſt forme ſm̄ ſe cōmunis indifferentis ⁊ predicabilis rationem fundatis: conſequens eſt vt imaterialitas amplitudinē quandā largiatur forme: ita ꝙ forma quāto ſm̄ naturam ſuaꝫ immaterialior eſt: tanto amplioris capacitatis extenſioniſqꝫ ſit: ac per hoc nō contenta ſe ipſa. alia ſit. Et quoniaꝫ non poteſt eſſe alia ſm̄ eſſe naturale: reſtat vt ſit alia ſm̄ ſpecies. Et ob id anima eſt quodāmodo omnia ſm̄ ſe quideꝫ in potentia. ſm̄ ſpecies vo in habitu. ſm̄ intelligere vero ⁊ ſentire in actu completo. ¶ Et ſic incipies notitie eleuare menteꝫ in altiorem rerum ordinem: ⁊ ſuſpicari quomodo intellectus procedens de potentia ad actum non niſi ad perfectionem ſui eſſe ꝓcedit: ⁊ quō intelligere nihil aliud eſt ꝙ̄ eius eſſe: ⁊ ſpecies forma: ſm̄ quā eſt illud eſſe.

¶ Circa tertiam ⁊ quartam concluſiones ſimul diligēter aduerte: ꝙ quum pluries ab Ariſtotele dicatur: ꝙ ſine fantaſmate nihil intelligimus. Nullibi tamen inuenio rationem redditam niſi hoc in loco: vbi ex parte obiecti elidendo ſimul poſitioneꝫ Platonis in phedone de ſciētia anime rōnem reddit ex hoc. ſ. ꝙ nulla res eſt preter magnitudines. ¶ Ad cuius euidentiam ſcito: ꝙ hi duo excellentes phī eiuſdem rationis eē putantes obiectum intellectus: ⁊ eſſe ſeparatuꝫ a ſenſibilibus ſm̄ rem: ⁊ eſſe ſeparatū a fantaſmatibus ſm̄ intelligi: eo ꝙ fantaſmata vt ſenſibilia ſunt: niſi ꝙ non ſunt materialia: vt lapides extra animā. diuerſis ſubſumptis opinionibus de ſeparatione ſm̄ eſſe. diuerſas ſententias de ſcientia anime protulerunt. Plato nāqꝫ: quia naturas ſenſibilium ſeparatas ſm̄ rem ponebat: ꝯſiter dicebat intellectū noſtrum poſſe intelligere ſua obiecta: que ſunt hmōi nature abſqꝫ fantaſmate. Ariſtoteles aūt expertus: ꝙ ſine fantaſmate nihil intelligimus: ex ꝯiūctiōe naturaꝝ ad ſenſibilia cām reddidit: Tex. 39.

vt ſicut affirmatio eſt ſeparatiõis cauſa a fantaſmate ſm intelligi: ita negatio ſit cauſa negationis: q igitur quiditates rerum in eſſendo ſunt inſeparabiles a ſenſibilibus: fit vt intelligendo ſint inſeparabiles a fantaſmatibus. Et merito. Quoniã quiditas ſm eſſe inſeparabilis a materia. non poteſt tñ paulatina abſtractiõe eleuari quin principio colligata ſit. huiuſmodi autem vinculum intellectus in actu ⁊ in habitu cum fantaſmate eius principio: eſt intellectum egere fantaſmate. ¶ Et tu cauillator memento: q hec Ariſtotelis ratio non tenet: nec loquitur: niſi de intelligibili ⁊ intellectu per abſtractionẽ: ⁊ q ſi nature huiuſmodi itelligãt p intelligentias. Alio modo intelliguntur: puta per ſubſtantiam ſuam pro quanto ſm ſe habent ſcientiam in actu. ¶ Preter hanc autem rationem ſumptã ex parte rei cognite. D. Thomas pma parte. q. 85. arti. pmo. alteram ex parte cognoſcentis reddidit. Quũ operatio conſequatur formã. Modus operandi modum eſſendi ipſius forme oportet q conſequatur. Et inde eſt q forme naturales non ſunt immediate a formis ſeparatis a materia. Anima autem humana. vt ex ſcdo phyſicoꝝ textu. 26. patet: eſt partim ſeparata: ⁊ partim coniuncta: operatio igitur eius propria: que eſt intelligere: erit partim ſeparata: ⁊ partim coniuncta: ac per hoc erit ſeparata a corporeo organo: ⁊ erit cõiuncta corporeo obiecto. ſ. fantaſmati. Ex hoc igit q anima hũana immaterialis eſt: ⁊ indepẽdens a corpore habet operationem ſeparatam a corpore ſubiectiue. Ex hoc vero: q eadem anima ſm naturam eſt actus corporis phyſici talis: habet operationem colligatam cũ fantaſmatibus talis corporis. ¶ Ex hac rõne habes nõ ſolum q fantaſma neceſſarium eſt ad diſcendum: ſed vniuerſaliter ad intelligendum. Eſt ſiquidẽ naturalis operandi modus conſequens naturalem eſſendi modum. Et ſi diligenter inſpexeris: inuenies: q Ariſtoteles voluit: q ratio ſua ex parte obiecti concluderet vtrũqꝫ: dum expreſſe in quarta concluſione infert: ⁊ ob hoc nõ ſentiens neqꝫ addiſcit: neqꝫ intelligit. Et rurſus ex hac ratione apparet quid dicendum eſt ad queſtionem relictam in littera textu. 36. Utrum. ſ. contingat intellectũ noſtrũ coniunctum corpori intelligere ſubſtantias ſeparatas: hinc enim habes: q nõnulla intellectio arctata ad fantaſmata extendit ſe ad ſubſtantias ſeparatas.

¶ Circa tertiam iterum concluſionem aduerte: q hec concluſio percutit Auempace poſitionem. ſ. n. vt littera dicit: quecũqꝫ abſtractõe dicant intelligi ops in ſpeciebus ſenſibilibus: quãtũcũqꝫ abſtrahas quiditatem a quiditate ſemper intelligent in ſpeciebꝰ ſenſibilibꝰ: ac per hoc nũqꝫ intelligentur per ſpẽs ſeparatas.

¶ De parte motiua anime. Caplm. VI.

Cōmẽ.40. Quoniam autem anima ſecun-
dum duas diffinita eſt poten-
tias: que animaliũ eſt: ⁊ diſcre
tio quod intelligẽtie opus eſt:
⁊ ſenſus: ⁊ adhuc in mouẽdo
ſm locum motũ: de ſenſu qui
dem ⁊ intellectu determinata ſint tanta. De
mouente autem quid forte ſit anime: ſpecu
landum eſt. vtrum vna quedam pars ipſius
ſit ſeparabilis. aut magnitudine. aut ratiõe.
aut omnis anima: ⁊ ſi pars aliqua. vtrum p-
pria quedam ſit preter conſuetas dici ⁊ di-
ctas. aut harum vna aliqua ſit. ¶ Habet autẽ Cōmẽ.41.
dubitationem mox. quomodo oportet par
tes anime dicere ⁊ quot. modo enim quodã
infinite videntur: ⁊ non ſolum quas dicunt
quidam determinantes rationatiuam: ⁊ ira
ſcibilem: ⁊ appetitiuam. hi autem rationem
habentem ⁊ irrationabilem. Secundum. n.
differẽtias: per quas has ſeparant. ⁊ alie vi
dentur partes maiorem his differentiam ha
bentes. de quibus ⁊ nunc dictum eſt. Vege
tatiua autẽ: que cum plantis ineſt. ⁊ omnibꝰ
viuentibus: ⁊ ſenſitiua. quam neqꝫ ſicut irra
tionabilem: neqꝫ ſicut rationem habentem
ponet quis vtiqꝫ facile. Adhuc autem ⁊ fan
taſtica: que per eſſe quidem ab omnibus al
tera eſt. ¶ Cui autẽ harum eadem. vel altera Cōmẽ.42
ſit: habet multam dubitationẽ. ſi aliquis po
nat ſeparatas partes anime. Adhuc autem
⁊ appetitiua. que ⁊ ratione ⁊ potentia alte
ra videtur vtiqꝫ eſſe ab omnibus: ⁊ inconue-
niens vtiqꝫ hanc ſequeſtrare. In ratiocina-
tiua enim volũtas fit: ⁊ in irrationali concu-
piſcentia ⁊ ira. Si autẽ tria in anima: in vno-
quoqꝫ erit appetitꝰ. ¶ Et etiam de quo nũc Cōmẽ.43.
ſermo inſtat: qd forte mouens ſcd̃m locum
animal eſt. Secundum quidem igitur augu
mentum ⁊ decrementũ motum: qui omni-
bus ineſt: videbitur vtiqꝫ mouere generati
uum ⁊ vegetatiuum. De reſpiratione autẽ.
⁊ expiratione. ⁊ ſomno. ⁊ vigilia: poſteriꝰ
perſpiciendũ. Habent enim dubitationem
multam. ¶ Sed de motu ſecundũ locum Cōm.44.
quid ſit mouens animal ſecundum proceſ-
ſiuum motum conſiderandum. qd quidem
igitur non vegetatiua potentia manifeſtũ.
ſemper enim propter aliqd motus hic: aut
cum fantaſia: aut appetitu eſt. nihil enim nõ
appetẽs: aut fugiens mouetur: ſed aut vio
lentia. Amplius ⁊ plante vtiqꝫ motiue eſſent.
⁊ vtiqꝫ haberent aliquam partem organi-
cam ad motum hunc. ¶ Similiter autẽ neqꝫ Cōmẽ.45.
ſenſitiuum. multa enim ſunt animaliũ: que
ſenſum quidem habent. manentia autem ⁊
immobilia ſunt per finem. Si igitur natura fa-
cit fruſtra nihil: neqꝫ deficit i neceſſarijs: ni
ſi in orbatis ⁊ imperfectis: huiuſmodi autẽ
animaliũ perfecta: ⁊ non orbata ſunt. Signũ
autẽ eſt: quia generatiua ſunt: ⁊ augumentum
habent ⁊ decrementum: quare ⁊ haberent
vtiqꝫ partes organicas proceſſionis. ¶ At Cōmẽ.46.
vero neqꝫ rationatiua ⁊ vocatus intellectus
eſt mouens.

eſt mouens. Speculatiuus quidem igitur
nihil ſpeculaꝫ actuale: neqꝫ dicit de fugibi-
li ⁊ perſeqbili. Semper aūt motus: aut fu
gientis: aut perſequentis aliquid eſt. Sed
neqꝫ cū ſpeculatus fuerit aliquid huiuſmo
di iam precipit. aut perſequi. aut fugere: pu
ta cum multotiens intelligit terribile aliqđ:
aut delectabile: nō iubet aūt timere: ſed cor
moueꝫ. Si autem delectabile. altera aliqua
Cōm. 47. pars. ¶ Amplius ⁊ precipiente intellectu.
⁊ dicente intelligētia fugere aliquid. aut ꝑ-
ſequi. non moueꝫ: ſed ſm concupiſcentiam
agit: vt incontinens: ⁊ totaliter videmus:
qm̄ habens medicatiuam non ſanatur tāq̄
alterius proprium ſit agere ſm ſcientiam:
Cōm. 48. ſed non ſcientie. ¶ At vero neqꝫ appetitus
huiuſmodi motus dominus eſt. abſtinētes
enim appetentes ⁊ concupiſcentes nō ope-
rantur. quorum appetitum habent: ſed con
ſequunꝫ intellectum. Videtur aūt duo hec
mouentia: aut appetitus: aut intellectus: ſi
aliquis fantaſiā poſuerit. ſicut intellectum
quendam. Multi enim preter ſcientiam ſe-
quunꝫ fantaſiam: ⁊ in aliīs animalibus nō
ītellectus: neqꝫ ratio eſt: ſed fantaſia: vtra-
qꝫ hec ergo motiua ſm locum. intellectus.
Cōm. 49. ⁊ appetitus. ¶ Intellectus aūt propter ali
quid ratiocinatur: ⁊ qui practicꝰ eſt. differt
autem a ſpeculatiuo ſm finem: ⁊ appetitus
propter aliquid omnis eſt. Cuius enim ap
petitus: hoc principiuꝫ practici intellectus:
vltimum autem principiuꝫ actionis: quare
rationabiliter hec duo videntur mouentia.
appetitus ⁊ intelligentia practica. appetibi-
le enim mouet: ⁊ propter hoc intelligentia
mouet: quia principiuꝫ eius eſt appetibile.
Cōmē. 50. ¶ Et fantaſia autem cum moueat. nō mo-
uet ſine appetitu. vnum igitur mouens qđ
appetimus. ſi enim duo intellectus ⁊ appe
titus mouebant: ſecunduꝫ cōmunem vtriqꝫ
aliquam ſpeciem mouebant. tunc auteꝫ in-
tellectus non videtur mouēs ſine appetitu:
voluntas enim appetitus eſt: cum autem ſe
cundum rationem mouetur: ⁊ ſecundū vo
luntatem mouetur. appetitus auteꝫ mouet
preter rationem. concupiſcentia enim appe
Cōmē. 51. titus quidam eſt. ¶ Intellectus quideꝫ igi
tur omnis rectus eſt. appetitus auteꝫ ⁊ fan
taſia recta ⁊ non recta. vnde ſemper quidē
mouet appetibile. Sed hoc eſt bonum: aut
apparens bonum: non omne aūt: ſed actua
le bonum: actuale autē eſt contingens ⁊ ali
ter ſe habere. ¶ Quod quideꝫ igitur huiuſ- Cōmē. 52.
modi potentia mouet anime. que vocaꝫ ap
petitus. manifeſtum eſt. Diuidentibus aūt
anime partes. ſi ſm potentias diuidant. aut
ſeparent: valde multe fiunt: vegetabile: ſen
ſitiuum: intellectiuum: conſiliatiuū: adhuc
appetitiuum. hec enim plus differunt abin
uiceꝫ q̄ꝫ concupiſcibile ⁊ iraſcibile. ¶ Qm̄ Cōmē. 53.
autem appetitus fiunt contrariī adinuiceꝫ.
hoc autem accidit cuꝫ ratio ⁊ concupiſcen-
tia contrarie fuerint. fit autem in ipſis tēpo-
ris ſenſum habentibus. Intellectus quideꝫ
igitur ꝓpter futurū retrahere iubet. concu-
piſcentia aūt propter ip̄m iam: videtur eniꝫ
ꝙ iaꝫ delectabile. ⁊ ſimplr delectabile. ⁊ bo
num ſimpliciter: propterea ꝙ non videꝫ qđ
futurum. ¶ Specie quidem igitur vnū erit Cōmē. 54.
mouēs: appetibile. aut appetitiuū. primum
aūt omniū appetibile. hoc. n. mouet cuꝫ nō
moueꝫ: eo ꝙ ſit intellectuꝫ: aut imaginatū.
numero aūt plura mouentia. Qm̄ aūt tria
ſunt. vnū quidem mouens. ſcđm autē quo
mouet: ⁊ tertiū qđ mouetur. mouens autē
duplex: aliud quideꝫ imobile: aliud qđ mo-
uetur. eſt aūt imobile actuale bonū: mouēs
aūt ⁊ qđ mouetur appetitiuum. moueꝫ enī
qđ appetit ſm ꝙ appetit: ⁊ appetitus actꝰ:
aut motus quidam eſt. quod aūt mouetur
animal eſt: quo vero mouet organo appeti
tus. iam hoc corporeū. vnde in cōibus anie
⁊ corporis opibꝰ. cōſiderandū eſt de ipſis.
¶ Nūc aūt in ſumma dicaꝫ mouens orga- Cōmē. 55.
nice. vbi principiū ⁊ finis illud. velut in cir-
culatione. hoc eſt gibboſum ⁊ cōcauū. hoc
qdeꝫ finis illud. vero principiū. vnde aliud
qdeꝫ quieſcit. aliud vero moueꝫ: rōne qdeꝫ
altera entia. magnitudine vero iſeparabilia.
omnia enim pulſu ⁊ tractu moueнꝫ. ꝓpter
qđ opꝫ ſicut in circulo manere aliqđ: ⁊ hinc
incipere motū. ¶ Omnino quidem igitur Cōmē. 56.
predictū eſt inquātū appetitiuū animal: ſic
ſuipſius motiuū eſt. appetitiuum aūt non
ſine fantaſia: fantaſia autē omnis ratiōalis:
aut ſenſibilis eſt: hac quidē igitur ⁊ alia ani-
malia participant. Conſiderandum autē ⁊
de imperfectis quid mouens eſt: quibus ta
ctus ſolū ineſt ſenſus: vtrum contingat fan
taſiā ineſſe his: aut nō: aut ⁊ cōcupiſcentiā.
videꝫ. n. letitia ⁊ triſtitia ineſſe. Si aūt hec ⁊
concupiſcentiam neceſſe. fantaſia autē qūo
vtriqꝫ inerit: aut ſicut mouentur indetermi-
nate: ⁊ hec inſunt quidē: indeterminate aūt

Cōmē.57. inſunt. ℂ Senſibilis quidē igitur fantaſia.
ſicut dcm̄ eſt: ⁊ in alijs animalibus ineſt. de
liberatiua aūt in rōnalibus ineſt. vtrum enī
aget hoc aut hoc: iā rōnis eſt opus: ⁊ neceſ-
ſe vno mēſurare. maius.n. imitatur: quare
poteſt vnum ex pluribus fantaſmatibus fa
cere: ⁊ cauſa hec eius: ꝙ opinionē non puta
ri habere: qm̄ eam que ex ſyllogiſmo nō ha
bet. hec aūt illam. ꝑpter qḋ deliberatiuū nō
hꝫ appetitus. Uincit aūt ⁊ mouet aliquan-
do deliberationē. aliqñ aūt mouet ſeipſum.
ſicut ſpera. appetitus appetitū: cū incōtinē-
tia fuerit. natura aūt ſemper: que ſurſuꝫ pri
cipalioꝛ eſt. ⁊ mouetur tribus lationibꝰ iam
Cōmē.58. moueaꝛ. ℂ Scientificū aūt non mouet: ſed
manet: qm̄ aūt hec quidem vniuerſalis exi-
ſtimatio ⁊ ratio. alia vero particularis. hec
qdem.n. dicit: ꝙ opꝫ talē tale agere. hec aūt
ꝙ hoc qḋ eſt tale. ⁊ ego talis: iā hec mouet
opinio. nō que vniuerſalis: aut vtraqꝫ: ſed
hec qdē quieſcens magis. hec autem non.

ℂ Summa huius capituli hec eſt.

Prima ꝯ. **Speculandū** eſt de mouente qḋ
ſit anime: vtrꝫ vna
pars anime ſit: aut omnis aīa: ⁊ ſi pars
vtrūꝫ ſeparabilis ſubiecto: aut rōne: ⁊ rur-
ſus: vtrū aliqua ſit preter conſuetas dici: ⁊
dictas: aut harū aliqua: declaraꝛ: qꝛ anima: que eſt ani
malis ſm̄ duas diffinita eſt potētias .ſ. in cognoſcēdo
⁊ mouēdo ſm̄ locū: ⁊ de ſenſu: ⁊ intellectu dcm̄ eſt.
Queſtio ℂ Dubiuꝫ eſt quō ⁊ quot opꝫ partes anime dicere. De-
claraꝛ: quia quodāmodo videntur infinite ⁊ non ſole
rationalis: ⁊ iraſcibilis: ⁊ concupiſcibilis: vel rationalis
vel irrationalis. Probaꝛ: quia ſm̄ huiuſmodi differē-
tias apparent alie magis differētes: manifeſtatur ſigil
latim. Primo in vegetatiua: quia plantis ⁊ omnibꝰ vi-
uentibus ineſt. Scḋo in ſenſitiua: qꝛ nec ratiōalis: nec
irratiōalis ponetur facile. Tertio in fantaſtica: quia ſi
ſeparate ponantur partes anime: multūꝫ dubiū eſt: cui
harum altera: vel eadem ſit. Quarto in appetitiua: qꝛ
ſi tria ſunt in anima: in vnoquoqꝫ erit appetitus: incō-
ueniens aūt eſt appetitū ſequeſtrare: ⁊ probatur ſeque
la: quia in ratiocinatiua ſit volūtas: ⁊ in rationali ira ⁊
concupiſcentia. Quinto de motiua ſm̄ locuꝫ: declara-
tur ſpecialis ⁊ ad propoſitum ambiguitas: quia in mo
tu augmenti ⁊ decrementi mouens eſt generatiuum
ſiue vegetatiuum. de motu autem reſpirationis ⁊ expē
rationis poſterioꝛ eſt perſcrutatio.
Scḋa ꝯ. ℂ Motiuum ſm̄ locum proceſſiuum animalium non
eſt potētia vegetatiua: nec ſenſitiua: nec ratiocinatiua:
⁊ intellectiua: nec appetitus ⁊c̃. Prima pars ꝓbaꝛ du-
pliciter. Primo. qꝛ motus hic ſemper ſit ꝑpter aliqḋ:
aut cum fantaſia: aut appetitu. probatur: quia nihil nō
appetens: aut fugiens moueꝛ niſi violenter. Scḋo: qꝛ
plante ꝓcederent: ⁊ haberent organa ad hoc. Secūda
pars ꝓbatur: quia multa ſunt animalia perfecta ⁊ nō
orbata ſenſuꝫ habentia etiam mobilia. Et ꝙ ſint per-
fecta ⁊ non orbata. probatur: quia generatiua ſunt: ⁊
augmentū ⁊ decrementuꝫ habent. Et vero ſint imo-
bilia ab intrinſeco pꝫ: quia aliter haberēt partes orga-
nicas ꝓceſſionis. ꝓbatur: qꝛ natura nihil facit fruſtra:
neqꝫ deficit in neceſſarijs. Tertia deinde pars dupli
ter. pͥmo qꝛ intellectus ſpeculatiuus nihil ſpeculaꝛ agi
bile: neqꝫ dicit de fugibili ⁊ ꝓſeqbili. Secūdo qꝛ etiaꝫ
quum ſpeculatus fuerit aliquid agibile: nō precipit ꝓ-
ſequi: aut fugere: declaratur: quū intelligit terribile: et
nō iubet timere: ſed mouetur coꝛ: aut delectabile: ⁊ nō
iubet delectari: ſꝫ altera pars genitalis mouetur. Ter-
tio quia etiam precipiente intellectu fugere: aut perſe-
qui: non ſequitur motus: ſed agitur ſm̄ cōcupiſcentiā:
vt pꝫ de incontinentibus. Et videmus ꝙ habens me-
dicinam non ſanatur: quia alterius videtur eſſe agere
ſm̄ ſcientiam ꝙ̄ ſcire. Quarta deniqꝫ pars ꝓbatur: qꝛ
ꝯtinentes appetūt ⁊ nō operaꝛ: ſꝫ ſequuntꝛ intellectuꝫ.
ℂ Motiua ſm̄ locum videntur hec duo. ſ. appetitus et Tertia ꝯ.
intellectus practicus ſub intellectu comprehendendo
fantaſiam. Declaratur pͥmo additio iſtius vltime par-
ticule ex duobus. Primo ex hominibus: quia preter
ſcientiam ſequuntur fantaſiam. Secundo ex alijs: qꝛ
alia: neqꝫ intellectum: neqꝫ rationem: ſed fantaſiā ha-
bent. Declaratur deinde ipſa concluſio: quia taꝫ intel-
lectus practicus: qui fine differt a ſpeculatiuo ꝙ̄ appe
titus propter aliquid eſt: quod declaratur: quia cuiꝰ eſt
appetitus: eſt pͥncipiū intelligentie practice: ⁊ vltimuꝫ
intelligentie practice eſt principium actionis.
ℂ Mouens ſm̄ locum eē vnum. ſ. appetibile: manife- Quarta ꝯ.
ſtatur tripliciter. Primo quia ⁊ intellectus mouet: qꝛ
appetibile: quod eſt mouens. eſt principiū eius. Et fan
taſia quum mouet non mouet ſine appetitu. Secūdo
quia illa duo mouentia .ſ. intellectus ⁊ appetitus ſm̄
cōmunem aliquā rationē mouent: ſed conſtat ꝙ intel
lectus non mouet ſine appetitu: quod probatur: qꝛ mo
tus ſm̄ rōnem eſt ſm̄ voluntatem: que eſt appetitus.
Appetitus autem mouet ſine ratione: quod probatur:
quia concupiſcentia incontinentie appetitus quidam
eſt. Tertio quia appetitus ſemper mouet: qḋ ꝓbaꝛ: qꝛ
comprehendit ſemꝑ bonum ⁊ apparēs bonuꝫ actuale
poſſibile aliter ſe hēre: itellus aūt omnis rectus eſt: ap
petitus autem omnis ⁊ fantaſia recta ⁊ non recta.
ℂ Potentia anime motiua ſm̄ locum eſt appetitus. ꝓ Concluſio
batur ex ſupradictis. pͥncipalis.
ℂ Anime partes ſi diuidantur ſm̄ potētias valde mul- Rñſio ad
te fiunt. Manifeſte: quia vegetatiuum: ſenſitiuum: in qōnem.
tellectiuum: conſiliatiuum: ⁊ appetitiuuꝫ plus differūt
abinuicem: ꝙ̄ concupiſcibile: ⁊ iraſcibile.
ℂ Mouēs eſt vnum ſpecie. ſ. appetibile: aut appetitus: Quinta ꝯ.
ita ꝙ appetibile eſt omnium primuꝫ. plura aūt nume
ro. Declaratur ſimul vnitas ⁊ pluralitas: quia appeti-
tus fiunt contrarij abinuicem: quod accidit: quuꝫ con-
cupiſcentia ⁊ ratio contrariantur: quod fit propter ſen
ſum temporis intellectu ad futurum: concupiſcentia
ad nunc attēdente. Deinde declaratur primitas appe-
tibilis: quia mouet non motum. probatur. quia mouet
intellectum aut imaginatum.
ℂ In motu locali animalis tria ſunt. Mouēs quo mo- Sexta ꝯ.
uet: ⁊ quod mouetur. Primuꝫ eſt duplex: mouens im-
mobile: ⁊ hoc eſt actuale bonū: mouens mobile: ⁊ hoc
eſt appetitus. Probatur dupliciter pͥmo: quia appetēs
inquantū appetit mouetur. Scḋo quia appetitꝰ actus
aut motus quidam eſt. Tertiuꝫ. ſ. ꝙ mouetur eſt ani-
mal. Scḋm. ſ. quo mouet organo: hoc corporeum eſt: ⁊
alibi conſiderandum: ſummarie tamen dicitur.
ℂ Mouens organice eſt illud vbi eſt principium ⁊ fi Septia ꝯ.
nis motus

nis motus velut in circulatione. Declaratur primo. qꝛ ſbi duo connexum ſcilicet et concauum: quorum hoc finis: illud principiũ. vnũ.n. mouet. alterũ quieſcit. diſtincta ſm eſſe: non ſm magnitudinem. Secũdo probatur: qꝛ opꝫ manere aliqd ſicut in circulo: ⁊ hinc incipere motum. pbatur qꝛ oia mouentur pulſu ⁊ tractu

Queſtio ¶ Conſiderandũ de imperfectis animalibus: quibus ſolum ſenſus tactus ineſt. quid eſt mouens: ⁊ vtrum habeant fantaſiam ⁊ concupiſcentiã. Declaratur primo ratio dubij: qꝛ animal inquãtũ eſt appetitiuũ eſt ſui motiuũ: appetitus aũt eſt cum fantaſia rationali aut ſenſibili: quam conſtat alia animalia habere.

Reſſo. ¶ Appetitus ⁊ fantaſia inſunt animalibus imperfectis indeterminate tamen. Primum probatur: qꝛ ineſt eis letitia ⁊ triſtitia. Secundum vero: qꝛ ſicut mouentur ita hec habent: mouentur aũt indeterminate. ergo ⁊c.

Octaua ꝯ ¶ Fantaſia ſenſibilis eſt in alijs animalibus: deliberatiua autem in rationalibus. Probatur: quia vtrũ hoc aut hoc agere: rationis opus eſt. probatur: quia eſt poſſibile vnum ex pluribus fantaſmatibus facere. ⁊ neceſſe eſt vno menſurare. probatur: quia maius imitatur. Et manifeſtatur hec ratio: quoniam penes habere cõcluſionem ex ſyllogiſmo: ⁊ nõ habere illã: differt fantaſia ſenſibilis a deliberatiua in hoc: ꝙ illa caret opinione. iſta vero habet illam: ⁊ hinc etiam fit: vt appetitus careat deliberatiuo.

Nona ꝯ ¶ Appetitus quandoqꝫ vincit deliberationem: aliquãdo autem mouet ſeipſum appetitus appetitum vt ſpera. Declaratur apud continentes: ⁊ ponitur differẽtia: quia que ſurſum: principalior eſt natura ⁊ mouet. ita vt tribus ſam lationibus moueatur.

Decima ꝯ ¶ Scientificuꝫ non mouet: ſed manet: vniuerſalis aũt exiſtimatio practica aut non mouet: ſed particularis: aut vtraqꝫ: ſed vlis quieſcens magis: hec autꝫ mota:

¶ Series autem hec eſt.

TRactaturus de potentia ſm locum motiua animalium quattuor facit. Primo ꝑpoſita intentione interponit queſtionẽ de numero ⁊ modo partiũ anime. Secundo inueſtigat principium ſm locũ motiuum ſcda concluſione diſputans. tertia accedendo ad veritatem. quarta concludendo: ex quibus infertur principalis cõcluſio. Tertio reſpondet queſtioni interpoſite. Quarto de ꝑncipio motiuo tractat applicando ad ipſas anime partes in ſpeciali ⁊ diſtincte tali ordine: ꝙ in quinta ⁊ ſexta diſtinguũtur motiua. In reliquis autꝫ ſingula tractantur. ita ꝙ in ſeptima tractatur motiuum organice: in queſtione vero interiecta motiuũ fantaſtice: ⁊ appetitiue quo ad animalia imperfecta: in quibus eſt dubium: in octaua motiuũ fantaſtice abſolute: in nona motiuũ appetitus: in decima autem motiuum vt ſcitum ſeu cognitũ. Hec enim omnia enumerata ſunt eſſe motiua in quinta et ſexta concluſionibus.

Tex. 52. ¶ Circa principalem concluſionem dubium occurrit: quia ſuperius in ſecundo libro tex. 27. potentia anime ſm locum motiua diſtincta eſt contra potentiã appetitiuam. Hic autem expreſſe dicitur: ꝙ potentia appetitiua eſt motiua animalis ſm locum. Si eniꝫ hoc verum eſt: non ſunt quinqꝫ genera potentiarum anime: nec appetitiuum eſt diſtinctum contra ſm locum motiuũ: aut ecõuerſo: ⁊ ſi illud verũ eſt: hoc ſtare non põt. ¶ Ad euidentiam huius difficultatis prelibandum eſt quid eſt hic dubij: ⁊ quid certi. Certũ eſt ⁊ ꝙ appetitus eſt quedaꝫ cauſa motus proceſſiui animalis. hoc enim experimur. Et ꝙ preter appetitum exigitur idoneitas quedam in membris ⁊ organis: que non ſolum conſiſtit in habilitate organorum ad obediendum appetitui: ſed etiã in poteſtate: qua vna pars mouet aliã: hoc ergo experimur. Dubiũ vero eſt duplex. Primũ an motus huiuſmodi ſit ab appetitu vt a principio elicitiuo eius: an imperatiue tantum. Secundũ quid appellatione potentie anime ſm locũ motiue ſupponatur: appetit⁹: an illa ydoneitas: ſeu vis in membris: ſeu primo membro: puta corde. ¶ His prelibatis ſcito: ꝙ motus hic: puta ambulatio: poteſt tripliciter comparari ad appetitum ambulaturi. Primo vt res appetita. Appetim⁹.n. quãdoqꝫ ambulare: ⁊ ſicut comedere ⁊c. alia: ⁊ ſic ambulatio habet rõnem appetibilis. Secundo vt actus imperatus: imperat nãqꝫ appetitus ambulationem: ſicut ⁊ locutionem ⁊ applicationem ceterorum membrorum ad ſuos vſus: ⁊ ſic ambulatio habet rõnem iperabilis: ⁊ de his duabus habitudinibus nulla eſt ambiguitas. Sed tertia eſt. que difficultatem hꝫ ſcꝫ ꝙ comparet̃ ad appetitum vt actus elicitus. Pro parte nãqꝫ negatiua eſt: qꝛ actus elicitus appetitus eſt tãtum appetere: intelligendo per appetere: amare: deſiderare: gaudere: timere: iraſci: ſperare: ⁊ alia huiuſmodi. Mouere aũt ſm locũ nõ eſt appetere. ergo ⁊c. Pro parte vero affirmatiua eſt: qꝛ ſi motus localis animalis eſſet tãtum imperatiue ab appetitu: cum hoc. ſ. eſſe imperatiue ab appetitu ſit commune ceteris operib⁹ anime ſenſitiue ⁊ intellectiue. vt experimur in nobis. vana eſſet tãta perſcrutatio appetitus pro ꝑncipio motiuo: quãta in littera fit. ¶ Et quoniã hec affirmatiua pars rationalior ⁊ Ariſto. eſt: ideo dicendum eſt: ꝙ motus localis animalium eſt ab appetitu elicitiue. ita ꝙ appetitus habet duos actus elicitos: quorum vnus eſt ratio alterius: alterum immanentẽ: qui eſt appetere: alterum trãſeuntem: qui eſt mouere. ⁊ primus eſt rõ ſecundi. Quãuis enim omnis actus immanens appetitus ſit appetere: actus tñ trãſiens nõ eſt appetere. ſed ex appetere. Rationabilior autem eſt. Tum qꝛ actus imperati tãtum ab appetitu quãdoqꝫ preueniunt appetitũ. vt pꝫ in parte ſenſitiua ⁊ intellectiua. Motus autem localis animalis non preuenit appetitum. Tũ qꝛ natura facit ſemper de poſſibilibus meliora. Conſtat autem: ꝙ motus localis melius ineſt animali ſi cõuenit animaliter ꝙ̃ ſi vitaliter tãtũ vt motus cordis: ⁊ quum motus huiuſmodi vt ſic ſit propter finem: nõ poteſt vt ſic conuenire animali animaliter: niſi vt ſic fiat ab appetitu animali: cuius eſt tendere in finem. Motus igit̃ localis animalis ab appetitu neceſſario elicitur: vt vere ſit motus ab anima cognoſcitiua vt ſic. ¶ Ariſto. vero eſt ſententia hec. nã expreſſe dicit mouet quodcunqꝫ virium potentia motiua ſit: aut aliqua dictarũ potentiarum: aut preter conſuetas dici. Et in determinãdo concludit: ꝙ potentia anime motiua ſm locum eſt appetitus. Et poſtmodũ dicit: ꝙ animal inquãtum eſt appetitiuum: eſt ſui motiuũ ſm locum. Et in libro de motibus animaliũ expreſſe dicit ꝙ vltima cã motus eſt appetit⁹: ⁊ loquitur de vltima inferius. ſ. proxima: quoniã vltima ſuperius conſtat: ꝙ nõ eſt appetitus. Et ſic pꝫ ſolutio primi dubij. Et ſi vis ſcire modum: quo appetitus facit motum: vide tractatum prefatum. vbi dicit̃ ꝙ appetitus medijs paſſionibus. ſ. caliditate ⁊c. preparantibus organa. mouet mediante ſpiritu complantato in corde ⁊c. ¶ Ad ſecũdũ

Quid certum ſit. **Quid dubium.** **Deciſio**

ad diſtans:indeterminata vero ad coniunctū tantum
ſe extendit. Quo ad locum vero: quia determinata ad
certum locum imaginatū mouet:indeterminata vero
ad locum circundantem tantum. pro vt in loco dele
ctabile: aut triſte aliquid contingitur.

¶ De ↄnectione partiū aīe. Cap. VII.

Côme. 59. Vegetabilem quidem igitur ani
mam neceſſe habere omne qđ
cunqꝫ viuit: ⁊ habet animaꝫ a
generatiõe vſqꝫ ad corruptio
nem. neceſſe eſt enim quod ge
neratur augmentuꝫ habere. ⁊
ſtatum. ⁊ decrementum. hoc autēꝫ ſine ali
mento eſſe impoſſibile: neceſſe igitur ineſſe
vegetabilem potentiam in omnibus gene
Côme. 60. ratis corruptibilibus. ¶ Senſum aūt non
neceſſe in omnibus viuentibus. neqꝫ enim
quorum ſimplex corpus contingit habere
tactum: neqꝫ ſine hoc poſſibile eſſe nullum
animal: neqꝫ quecunqꝫ non ſuſceptiua ſpe
cieruꝫ ſine materia. Animal aūt neceſſe ſen
ſum habere: ſi nihil fruſtra facit natura: ꝓꝑ
aliqđ.n. oīa: que ſunt: natura ſubſiſtūt: aut
concidētia ſunt eoruꝫ: que ſunt ꝓꝑ aliquid.
Si igitur omne ꝓceſſiuum corpus non hꝫ
ſenſum: corrumpeẜ vtiqꝫ: ⁊ ad finem non
vtiqꝫ veniet: qui eſt nature opus: quõ enim
aleẜ: manentibus quidem.n. exiſtit nutrimē
tuꝫ eo in loco. vbi nata ſunt quo nutriri poſ
Côme. 61. ſunt. ¶ Non poteſt autem corpus habere
quidem animam ⁊ intellectum diſcretiuū:
ſenſum autem non habere non manſiuum
exiſtens: generabile autēꝫ. At vero neqꝫ in
generabile: quare enim nõ habebit: aut eniꝫ
anime melius: aut corpori: nunc autēꝫ neu
trum eſt: hoc quidem non magis intelligit:
Côme. 62. hoc aūt nihil erit magis ꝓpter illud. ¶ Nul
lum ergo habet animal corpus nõ manens
ſine ſenſu. At vero ſi habet ſenſum: neceſſe
eſt corpus eſſe: aut ſimplex: aut mixtū. Im
poſſibile autem eſt eſſe ſimplex: tactum eni
Côme. 63. non haberet: eſt autē neceſſe hunc habere.
¶ Hoc autem ex his manifeſtum. Quoniā
enim animal corpus animatum eſt: corpus
autem omne tangibile: tangibile autem qđ
ſenſibile tactu: neceſſe ⁊ animalis corpus ta
ctiuum eſſe: ſi debet ſaluari animal: alij eniꝫ
ſenſus per altera ſentiunt: vt olfatus: viſus:
auditus: tactiuum autem niſi habeat ſenſuꝫ
non hec poterit quidem fugere: illa autem
accipere. Si vero hec: ipoſſibile eſt ſaluari
animal. Propter quod ⁊ guſtus eſt ſicut ta
ctus quidam: alimentū autēꝫ corpus tangi
poſſibile. ¶ Sonus autēꝫ. ⁊ color. ⁊ odor. Côme. 64.
non alunt: neqꝫ faciūt augmentū: neqꝫ de
crementum: quare ⁊ guſtum neceſſe eſt ta
ctum eſſe quendam: qꝛ tangibilis ⁊ vegeta
tiui ſenſus eſt: hi quidēꝫ igiẜ neceſſarij ſunt
animali: quo ⁊ manifeſtum: ꝙ non poſſibi
le ſine tactu animal eſſe. Alij autēꝫ propter
bonum: ⁊ generi animalium iam non cuicū
qꝫ: ſed quibuſdam vt proceſſiuo neceſſe in
eſſe. Si eni debet ſaluari: non ſoluꝫ oportet Côme. 65.
tactum ſentire: ſed ⁊ de longe. ¶ Hoc autē
erit ſi per medium ſenſitiuum fuerit: eo ꝙ il
lud quidē a ſenſibili patiatur. ⁊ moueatur:
ipſum autēꝫ ab illo. Sicut enim mouens ſe
cundum locū vſqꝫ alicubi permutare facit:
⁊ depellens alterum facit: vt pellatur: ⁊ eſt
per mediū motus: ⁊ primum quidem mo
uens depellit: ⁊ non depelliẜ: vltimum aūt
ſolum depellitur non pellens. medium aūt
vtraqꝫ: multa aūt media: ſic ⁊ in alteratiõe.
preter ꝙ vnum manens in eodem loco alte
rat. vt ſi in ceram tinxerit aliquis vſqꝫ ad id
mota eſt: vſqꝫ quo tinxerit: lapis autē nihil
ſꝫ aqua. vſqꝫ quo procul. aer autem ad plu
rimum mouetur. ⁊ facit ⁊ patitur ſi ma
neat. ⁊ vnus ſit. Unde ⁊ de repercuſſione ē
melius: ꝙꝫ viſum egredientē repercuti. aerē
pati a figura. ⁊ colore. vſqꝫ quo quidem ſit
vnus. In leui autēꝫ eſt vn⁹: propter quod
hic iterū viſuꝫ mouebit: ſicut vtiqꝫ ſi in cera Côme. 66.
ſigillū ingredereẜ vſqꝫ ad finē. ¶ Qđ autē
impoſſibile ſit ſimplex eſſe animalis corpus
manifeſtum eſt. dico autēꝫ puta igneū: aut
aereuꝫ. Sine quidem eniꝫ tactu neqꝫ vnū
cõtingit animaliū ſenſuꝫ habere. corpus.n.
tactiuum animatum omne ſicut dictuꝫ eſt.
alia autem preter terram. ſenſitiua quidem
vtiqꝫ fient. omnia autem eo ꝙ ſentire per al
terum faciunt ſenſum: ⁊ per mediū. tactus
autem eſt in tangendo ipſa: propter quod ⁊
habet hoc nomen. ⁊ tamen alij ſenſus tactu
ſentiunt: ſed per altera. hic autē videẜ ſolus
per ſeipſum: quare huiuſmodi elementorū
nullū vtiqꝫ erit corpus animalis. Nec itaqꝫ
terrenū. oīum enim tangibiliū tactus eſt ſi
cut medietas ⁊ ſuſceptiuus ſenſus: nõ ſolū
quecunqꝫ differentie terre ſunt: ſed calidi ⁊
frigidi. ⁊ aliorū oīum tangi poſſibiliuꝫ. Et
ꝓpter hoc oſſib⁹: ⁊ capillis: ⁊ huiuſmodi
partibus nõ ſentimus: quia terree ſunt. Et
plante etiam ob hoc nec vnum habent ſen
ſum: qꝛ terree ſunt. ſine aūt tactu nec vnuꝫ

poſſibile

poſſibile eſt animalium eſſe. hic aũt ſenſus non eſt neq; terre: neq; alius elementorum
Cõmẽ. 67. vllius. ¶ Manifeſtum igitur: quoniam neceſſe hoc ſolo priuata ſenſu animalia mori. neq; enim hunc poſſibile eſt habere non animal exiſtens: neq; cũ ſit animal aliũ neceſſe eſt habere preter hunc. Et propter hoc q̃dẽ alia ſenſibilia excellentijs nõ corrũpunt animal. vt color. ⁊ odor. ⁊ ſonus: ſed ſolũ ſenſus: niſi ſm accidens: puta ſi ſimul cum ſono depulſio fiat: ⁊ ictus: ⁊ a viſis ⁊ odore alia mouenẽ: que tactu corrumpunt: ⁊ humor autem ſm q̃ accidit ſimul tactiuũ eſſe ſic corrumpit. Tangibilium autem excellẽtia: vt calidorũ: ⁊ frigidorum: ⁊ durorum
Cõmẽ. 68. corrumpit animal. ¶ Omnis quidem enim ſenſibilis ſuperfluitas corrumpit ſenſum: quare ⁊ quod tangi poteſt tactum. hoc aũt tactu determinatũ eſt viuere. Sine enim tactu monſtratũ eſt. q̃ impoſſibile eſt animal eſſe. vnde tangibiliũ excellentia non ſolum corrumpit ſenſum: ſed animal: quia neceſſe ſolũ habere hunc. Alios aũt ſenſus habet animal: ſicut dictum eſt. non propter eſſe: ſed propter bene eſſe. vt viſum: quia in aere ⁊ aqua vt videat. omnino autem quoniã in diaphano. guſtum autem habet propter delectabile. ⁊ triſte. vt ſentiat q̃ in alimento ⁊ concupiſcat. ⁊ moueatur. auditum aũt vt ſignificetur aliquid ipſi: linguam autem hꝫ quatenus ſignificet aliquid alteri.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Prima ꝫ Omne viuens habet potentiã ſeu animaꝫ vegetabilẽ a generatione vſq; ad corruptionẽ. Probaẽ q: omne genitum habet augmentũ: ſtatũ: ⁊ decremẽtum: q̃ ſine alimento non eſt.

Scda ꝫ ¶ Omne viuens non eſt neceſſe habere ſenſuꝫ. probaẽ dupliciter. Primo quia tactus: ſine quo nullus eſt ſenſus: non poteſt ineſſe ſimplici corpori. Secũdo q: nec poteſt ineſſe non ſuſceptiuis ſpecierũ ſine materia.

Tertia ꝫ ¶ Omne animal proceſſiuum habet ſenſum. probatur dupliciter. Primo q: ſi proceſſiuũ caret ſenſu corrũpetur: ⁊ ad naturalẽ ſinẽ non perueniet. hoc aũt eſt incõueniens. probatur ſequela: q: non poſſet nutriri: manẽtia enim coniunctũ habent nutrimentũ. Impoſſibilitas vero conſequentis: q: natura nihil facit fruſtra: q̃ ꝓbatur: q: omnia que natura ſubſiſtunt: aut ſunt propter finẽ: aut coincidentia eorũ: que ſunt propter finẽ. Secundo apud quoſdã: q: ſi ꝓceſſiuũ caret ſenſu. ⁊ diſcernit intellectu: ſiue generabile ſit: ſiue igenerabile: nulla rõne carere debet ſenſu: q: aut ꝓp melius anie: aut corpori: ſꝫ neutrũ eſt. Anima enim nõ magis intelliget: corpus vero nõ magis erit ꝓpter ſenſus carentiã.

Quarta ꝫ ¶ Omne habens ſenſum eſt corpus mixtum: ⁊ habens tactum comprehendendo etiam guſtum ſub tactu. ita q̃ hi duo ſunt neceſſarij. alij autem ꝓpter bonum: ſic tamen q̃ neceſſarij ſunt animali ꝓceſſiuo. Probatur primo ſecunda pars: animal eſt corpus animatũ. ergo tangibile. i. ſenſibile tactu. ergo tactiuũ. Prima ſeque la probaẽ: quia omne corpus eſt tãgibile. Secũda aũt quia aliter animal nõ poſſet ſaluari: quod declaratur. Primo ex differẽtia inter alios ſenſus ⁊ tactus in modo ſentiendi: quia illi per altera ſentiunt: tactiuum aũt niſi ſentiat: non poterit hec tacta accipere: ⁊ illa fugere ⁊ ſic non ſaluatur. Deinde declaratur extenſio ad guſtum: quia propterea guſtus eſt tactus quidam: quod patet ex differentia obiectorum: q: ſonus color ⁊ odor non alunt: neq; augent aut minuunt: alimentum autẽ tangibile ⁊ vegetatiuum eſt. Probatur tertio de alijs q̃ neceſſarij ſunt animali ꝓceſſiuo: q: ſi ſaluari debet proceſſiuum non ſolum tactu: ſed de longe ſentire debet: quod ſit per pati a medio patiente ab obiecto: q̃d declaratur dupliciter. Primo ex ſimili in motu locali. in quo primum pellens tantũ eſt: ſecũdũ pulſum ⁊ pellens: tertium pulſum tantũ: ſic ⁊ in alteratione ⁊c̃. Secundo ex ſimili in cera. ſi ſigillũ ingrederetur vſq; ad finem. Demum probatur prima concluſionis pars: q: ſentiens aut eſt corpus ſimplex: aut mixtum: ſed impoſſibile eſt eſſe corpus ſimplex: quia omne ſentiens oportet eſſe tactiuum. Nullum autẽ corpus ſimplex eſt ſenſitiuum tactu: et de alijs a terra probatur: quia conſtituunt ſenſitiua per medium. Tactus autem ſentit per ſeipſum. vnde ⁊ nomen accepit. De terreno vo: quia ſenſitiuum tactus eſt medietas ſuſceptiua non ſolum differentiarum terre: ſed omniũ tangi poſſibiliũ. Et hoc teſtantur capilli ⁊ oſſa ꝓpter terreſtrẽ nãm nõ ſentientia: teſtanẽ ⁊ plante propter idem in ſenſibiles.

¶ Animal ⁊ habens tactum cõuertibiliter ſe conſequũtur affirmatiue ⁊ negatiue ⁊ ſufficiẽter: declaratur dupliciter. Primo ab effectu: quia excellentia tangibiliũ corrumpit animal: excellentia vero aliorum ſenſibilium non corrũpunt niſi per accidens animal: ſed ſenſus: quoniam quum omne excellens ſenſibile corrumpat ſenſum: oportet q̃ excellens tangibile corrumpat tactum. ergo vitam ⁊ eſſe animalis: quoniam in hoc conſiſtit. Secundo a differentia inter tactum ⁊ alios ſenſus: quia ſolus eſt neceſſarius: ceteri ſunt ad bene eſſe: viſus quia in diaphano viuunt: guſtus propter delectabile ⁊ triſte in alimento. Auditus vt ſignificetur ſibi: lingua vero vt ſignificet. Quinta ꝫ

¶ Series autem hec eſt.

Attendens ordineꝫ connexionemq; partiũ anime abſoluere quattuor facit. Primo comparat viuens ad partem vegetatiuam prima concluſione: ⁊ ſenſitiuam ſecunda concluſione. Secũdo comparat animal proceſſiuuꝫ. i. ſm locũ motiuum ad ſenſitiuuꝫ tertia concluſione. Tertio comparat ſenſitiuum ad tactiuuꝫ ⁊ corpora ſimplicia quarta concluſione. Quarto comparat animal ad ſenſus omnes conſtructiue ⁊ deſtructiue ⁊c̃. quales autem huiuſmodi comparationes: ſcilicet coniunctiones: an ſeparationes ſatis clare liquet in littera ⁊c̃.

¶ Circa quartam concluſionem dubiuꝫ occurrit de ratione: qua probatur: omne habens ſenſum oportere habere tactũ. Stat enim ratio in hoc: corpus habens ſenſum eſt tangibile. ergo oportet habere tactum: ſi ſaluari debet. Si enim ratio valet: concluderetur quoq; de Tex. 63.

plantis: imo de omni re corruptibili: ꝙ habeat tactuꝫ: quoniam de omni huiuſmodi predicatur eſſe corpus tangibile: ⁊ habere corpora tangibilia pro corruptiuis: ⁊ ꝙ debent ſaluari. Aut ergo ratio hec non eſt formalis: ſed gratia materie tenet: aut infert: ꝙ oīa corruptibilia hñt tactum: quod reprobatū eſt in hoc met cap.

¶ Ad hoc eſt dicendum: ꝙ ratio littere tenet formaliter. ſi integre aſſumatur. Conſiſtit enim ratio non in hoc: ꝙ corpus tangibile ⁊ tactiuū: ſi debet ſaluari: oportet habere ſenſum tactus: vt obijciendo aſſumitur: ſed in hoc: ꝙ corpus huiuſmodi habens ſenſuꝫ oportet habere ſenſum tactus. ita ꝙ ex his ſubiunctis: ſcilicet tangibilitate ⁊ ſenſu infertur ſenſus tactus: ⁊ optime: quoniaꝫ ex tangibilitate: de qua eſt ſermo: ſcilicet ſm̄ qualitates actiuas ⁊ paſſiuas: ſequitur ꝙ eſt corpus corruptibile per ſe a tangibilibus: vt inferius explanatur in littera: ex ſenſu autem quum datus ſit propter ſaluteꝫ ſubſtantialeꝫ habentis ipſius. ſequitur ꝙ corpus illud habeat ſenſum ſaluatiuuꝫ ſubſtantie ipſius habentis: quum ceteri ſenſus per altera ſentiant: ac per hoc non ſaluent a tangibilibus: reſtat vt ſenſum habeat tactus qui ſaluet a tangibilibus. Et ex hoc factum eſt: vt guſtus: qui eſt ſenſus alimenti ſaluatiui etiaꝫ ſubſtantialiter ſit tactus quidam. Hec autem ratio neqꝫ in plantis: neqꝫ in alijs habet locum. ¶ Et ſcito: ꝙ fundatur hec ratio ſuper hoc: ꝙ ens ſenſitiue nature: ſicut eſt nature altioris. ⁊ eleuate ſupra inanimata ⁊ vegetabilia. ita oportet ꝙ ſaluatiuum ſit ſui altiori modo ꝙ̄ illa ſcilicet ſentiendo. alioquin operatio non aſſequeretur excellentiā nature eius que eſt. Ariſtoteles tamen vndiqꝫ abundans ratione etiam ex parte corporis rationeꝫ dedit: quare inanimata ⁊ plante non habent ſenſuꝫ tactus: quia ſcilicet ſunt ſimplicia corpora: aut quaſi ſimplicia. vt patet in littera ⁊c̄.

¶ Circa quintam concluſionem dubium occurrit ſimpliciter: ⁊ ad hominem: quomodo animal primo conſtituitur ſenſitiuo: ⁊ ſenſu tactus. Simpliciter quideꝫ: quoniam conſtat: ꝙ ſenſitiuum primo conſtat ſenſu. Ante autem omnes particulares ſenſus eſt ſenſus cōmunis. Si igitur animal conſtat ſenſitiuo: non conſtituetur primo per ſenſum tactus: ſed per ſenſum communem. ¶ P. Probatum adhuc non eſt: ꝙ impoſſibile ſit ſeparare ſenſus interiores a tactu: ac per hoc volentes dicitur: ꝙ animal conſtat tactu: poſſet enim poni animal habens eſtimatiuam: vel cogitatiuaꝫ abſqꝫ ſenſu exteriori. ¶ Ad hominem vero: quia ipſemet Ariſtoteles in ſecundo libro completo tractatu de ſenſu communi epilogat in textu. 149. dicens. De principio quidem igitur ſm̄ quod ſenſitiuum dicimus eſſe animal determinatum ſit hoc modo. In quibus verbis oſtendit: ꝙ animal eſt ſenſitiuum primo per ſenſum communem ⁊c̄.

¶ Ad hoc dubium non ſufficit dicere: ꝙ quia ſenſus cōmunis ⁊ tactus inſeparabiliter ſe commutantur: ideo omnia poſſunt verificari: quoniam non ſaluaretur formalis doctrina: nec niſi per accidēs alter ſermo verus eſſet. Eadem ratione retunditur reſponſio dicens: ꝙ quia habent idem organum: idcirco hec dicta ſunt. Quāuis hec reſponſio aſſumat aliquid magis dubiū: ſcilicet de identitate primi organi: quum communiter dicatur ꝙ ſenſus communis eſt in capite: ⁊ Ariſto. ponat illum in corde. ¶ Dicendum eſt igitur: ꝙ animal conſtituitur primo ſenſu communi: ⁊ conſtituitur tactu. non enim ſenſus communis ⁊ tactus diſtinguuntur diſperate ſicut viſus: ⁊ olfatus: neqꝫ preſuppoſitiue tantum: ſicut olfatus: ⁊ tactus: neqꝫ ordine ⁊ dependentia tantum: vt ſenſus ⁊ fantaſia: ſed diſtinguuntur ſicut vis quedam ⁊ conſumatio radicꝫ eius: quod ex operibus ſit manifeſtum. Senſus enim communis nullam habet operationem niſi per ſpecies ipſorum ſenſuum propriorum. vt enim ſuperius dictum eſt. nō ſiunt alie ſpecies in ſenſu communi ab his: que deſcribūtur in ſenſibus proprijs: ſed ipſe ſenſus communis centrum terminatiuum eſt omnium ſenſationum ⁊ ſpecieruꝫ: ⁊ origo omnis ſenſationis ex parte anime. ita ꝙ eſt primum ſentiens tam per viſum: ꝙ̄ per auditum: ꝙ̄ per alios ſenſus: in cuius ſignuꝫ quieſcente ſenſu communi per ſomnum: nullus ſenſus poteſt fieri in actu. Quum itaqꝫ ſenſus communis nō ſit ſextus ſenſus: ſed eſt ſenſus: per quem ſentit quilibet ſenſus: ⁊ primus omnium quinqꝫ ſenſuum ſit tactus: ⁊ vt alias dicam: tactus ſolus ſit ſenſus ſaluatiuus ſubſtantie animalis: oportet vt ſenſus communis ſic habeat coniunctum tactum vt coeliciatiuū primarij ſui actus: ſcilicet ſenſationis propter ſaluandam ſubſtantiam animalis. alioquin fruſtra natura dediſſet ſenſum communem. Habet ergo ſe ſenſus communis ad tactum vt radix ad truncum: ad reliquos vero ſenſus vt ad ramos. vt enim radix niſi trunco medio nihil profert: ſic ſenſus communis. Et quemadmodum arboreꝫ recte diceres conſtitui trunco primo: ⁊ recte diceres conſtitui radice primo: illo primatum tenente in ordine ad ramos: hoc in ordine ad truncuꝫ: ac ſimpliciter. ita recte quoqꝫ dicitur: ꝙ animal cōſtituitur ſenſu tactus primo in ordine ad alios ſenſus: ⁊ ꝙ conſtituitur ſenſu communi abſolute. Et rurſus alterutrqꝫ conſtituitur tactu primo ⁊ ſenſu communi primo: quia tactus ⁊ ſenſus communis non ponunt in numerum in conſtituēdo ſenſitiuum neceſſarium animali: quia vnum ſunt perfectum principium in eliciendo ſenſationem neceſſariam ad ſaluandam ſubſtantiam animalis: que eſt prima ſimpliciter ſenſatio: ⁊ ordine generationis ⁊ intentionis ⁊c̄.

¶ Ad id vero: quod obijcitur de ſenſitiuis viribus interioribus: dicendum primo eſt: ꝙ ſenſus nomine non intendimus niſi ſenſus proprios vſqꝫ ad eorum perfectam conſumationem: que fit in ſenſu communi: et propterea quum animal ⁊ habens ſenſum tactus conuerti dicimus: non impedimus nos de alijs viuentiuꝫ generibus: ſi inueniūtur: in quibus ſola cogitatiua ſit: non enim de hoc eſt diſputatio: ſed de ſenſu: fantaſia nanqꝫ ⁊ vires ſuperiores non ſunt ſenſus. Dicendum ſecundo eſt: ꝙ quia philoſophia naturalis precipue a ſenſibus inchoat: ⁊ ad ſenſum teſtimonia reſoluitur: ⁊ in nobis ipſis experiamur fantaſiaꝫ cum tota reliqua interiori parte vſqꝫ ad intellectum excluſiue eſſe paſſionem quandam ſenſus. Rationabile eſt: vt ſublato ſenſu reliq̄ auferant̄. Et hec pro nunc dicta ſufficiāt.

¶ Rome anno ſalutis. 1509. 25. Februarij etatis mee anno. 41. inchoante. Gloria omnipotenti Deo: ac Diuo Thome.

FINIS.

¶ Incipit

¶ Incipit queſtio ſingularis de infinitate primi moto-
ris edita a reuerendiſſimo p̄re fratre Thoma de Uio
Caietano artium: ſacre theologie: ⁊ ordinis predicato-
rum profeſſore: ac eiuſdē ordinis gn̄ali magiſtro.

Ueritur vtrū deus glorioſus
ſit īfinite virtutis. Et
Pria rō. arguit̄ q̄ nō. ¶ Primo q2 aut de⁹ mo
uet celū effectiue ⁊ īmediate: aut non
effectiue: ſʒ vt finis tm̄: vel effectiue ⁊
mediate. Si p̄mo mō: ⁊ eſt īfinite vir-
tutis. ergo motus celi eſſet in non tem
pore: qḋ eſt ↄtra ſenſum. Conſequētia patet ex 8° phyſi
corum textu. 79. ⁊ primo celi textu. 52. ⁊ 2° celi. cō. 58. ⁊
alibi ⁊c̄. Si ſecūdo modo aut 3°: ⁊ eſt infinite virtutis.
ergo habetur in rerū natura vna virtus: que ſi moue
ret effectiue ⁊ īmediate: motus fieret in non tempore.
Tunc vltra. Sed poſſibile eſt virtutem illā infinitā
mouere effectiue ⁊ immediate. ergo poſſibile eſt ex ea
ſequi motum in nō tempore: quod eſt impoſſibile ſim
pliciter. Prima conſequētia ex antedictis eſt euidens.
Affirmatio vero vltimi antecedētis patet ex eo q̄ vir
tus infinita nec eſt alligata cauſalitati finali motus:
nec mediate cauſalitati effectiue eiuſdē: quin poſſibi-
le ſit ipſam ab his abſolui: alioquin infinita virtus nō
eſſet. ¶ Si dicatur q̄ hec ratio ſupponit deum agere
naturaliter. i. non quantum vult: ſed quantū poteſt: et
q̄ hoc nō eſt neceſſariū: q2 deus eſt nature intellectua-
lis: cuius proprium eſt agere ſm intellectus ſui defini
tionem. vt artifices facere videmus. Et conſequenter
deus tanta velocitate mouet: non quin plus poſſit: ſed
quia ſic explicande ſue arti expedire videt.
¶ Contra hoc eſt. Primo quia ſaltē habetur intentū
Replica 3 ſm Ariſtotelē ⁊ Auerroym ceteroſq̄ philoſophos te-
ſolutionē. nentes deum: ſʒ intellectualem: naturali tamen neceſ-
ſitate agere. Demonſtratio ſiquidē poſita in primo ce-
li tex. 90. ad oſtendendam vnitatē mundi manifeſte
ſupponit hoc. vt pʒ ex dubio ibidē moto ab Alexādro
⁊ Auerroy: ⁊ ſancto Thoma: ⁊ ceteris. Uenatio etiam
numerus intelligentiarum iuxta numerum motuum
celeſtium in. 12. metaphyſi. textu. 43. hoc idem ponit.
Numerus enim motorum non adequatorum non po
teſt ex motuum numero efficaciter concludi: cum poſ-
ſet facile quiſpiam dicere plures motus ab eodem ex-
cedente motore fieri. Inconueniens quoq̄ reputat̄ ab
Ariſtote. 8. phyſico. textu. 79. q̄ virtus finita ⁊ infinita
poſſent equali tempore mouere: qḋ tn̄ ex hac reſpōſio
ne ſequeretur. Auerroys quoq̄ 8. phyſicoꝝ. cō. 15. ⁊ 2°
celi. cō. 21. ⁊ Auicenna. 6. metaphyſice hoc idem ſentire
videntur. Scd̄o: quia vt dicitur p̄mo prioꝝ: ⁊ p̄mo
celi tex. 119. id ad quod ſequitur falſum impoſſibile: eſt
ſimpliciter impoſſibile: ſed ad virtutem infinitam po-
ſitam in rerum natura: ſʒ agentem libere: ſequitur fal
ſum impoſſibile. ſ. poſſe fieri ab ea motū in non tem-
pore. ergo ipſam eſſe in rerū natura eſt ſimpliciter im-
poſſibile. Probatur minor. Tum quia non eſt impoſ-
ſibile deum velle vti tota virtute ſua: vt inductiue pa-
tet in omnibus agentibus: ⁊ vt dicit̄ in primo celi tex-
tu. 102. ab vniuerſali māifeſtata p inductionē in omni
bus ſenſibilibus non eſt reſiliendū. Tum quia conſi-
derata tantum virtute diuina infinita: ⁊ non conſide-
rato modo agendi: qui eſt poſterior. ſ. agere per liber-
tatem: ſequitur motū fieri in non tempore: q̄uis non
de facto: tamē quantū eſt ex ratione potentie motiue.
Conſtat autem non ſolum eſſe impoſſibile illud: ad qḋ
ſequitur de facto poni aliquod impoſſibile in rerū na
tura: ſed ēt illud: ad qḋ ſequit̄ aliquod impoſſibile ſim
pliter. Uñ hoc poſſet explanari ſic. Queādmodū poſi
tio tua duo dicit. ſ. q̄ eſt vtus īfinita: ⁊ q̄ agit libere: ſic
ↄſiter ego deduco duo. Ex p̄mo quidē: q̄ fieret motus
in nō tp̄e. ex 2° aūt q̄ de facto hoc falſū eſt. Ex qb⁹ ſi-
mul īfert̄: q̄ ad vtutē infinitā: ſʒ agentem libere: ſeq̄t̄
falſū aliqḋ īpoſſe: ⁊ ↄſiter ipſā īueniri eſt impoſſe.
¶ Secundo arguitur ſic. Omni potētie actiue in natu- Scda rō
ra reſpondet aliqḋ poſſibile ex potentia paſſiua: ⁊ ecō-
uerſo. vt dicitur in p̄mo celi. cō. 124. vel ſaltem reſpō-
det aliquod poſſibile manifeſtatiuū totius illius virtu
tis actiue vt ſic. Aliter fruſtra eſſet: q̄uis potentia ſit p
pter opus. 2° celi. textu. 17. Sed virtus diuina motiua
eſt infinita per ſe. ergo ſibi reſpondet ſaltē poſſibiliter
aliquis motus manifeſtatiuus infinitatis illius. Hoc
autem eſt impoſſibile: quia aut ille motus eſſet corpo-
ris infiniti: quod impoſſibile eſt inueniri: aut corporis
finiti in non tempore: quod eſt impoſſibilius: aut eſſet
corporis finiti in tempore eterno: vt eſt motus celi: et
hoc non concludit infinitam virtutē motoris: ſed im
mutabilem ⁊ īmaterialem. Alioquin omnes motores
celorum eſſent infinite virtutis.
¶ Et cōfirmatur. Quia quātitas virtutis actiue ex effe
ctus quantitate cognoſcitur. vt dicit̄ in primo celi tex.
116. Unde quum deus non poſſit producere effectū in-
finitū: vt cōmuniter tenet̄: ⁊ a phis ⁊ a theologis: con
ſequens eſt q̄ virtus diuina infinita non ſit. Et confir-
matur 2° ex 4° phyſicorum tex. 131. ſic. Si impoſſibile
eſt eſſe mobile: impoſſibile eſt eſſe motiuū ⁊ econuer
ſo. Et ſimiliter. Si impoſſibile eſt eſſe mobile veloci-
tate infinita: impoſſibile eſt eſſe motiuū velocitate in-
finita: ſed impoſſibile eſt tale mobile inueniri. ergo et
motiuum infinite virtutis.
¶ Tertio arguitur a credentibus ſe arguere ex cōmen-
to. 38. ſecundi de celo. vbi Auerroys dicit: q̄ ſi motor Tertia rō
non haberet potentiam terminatam. ergo neq̄ natu-
ram terminatam. Et ſic intelligerentur ex ſua natura
motores infiniti: ⁊ non intelligerentur ex ſuo eſſe res
proprie et ⁊c̄. Ex illo enim cōmento arguunt: q̄ infini-
ta virtus eſt ena impoſſibile inueniri in rerum ordine:
quia ſi ponatur: ſequeretur inquiunt quidam: q̄ totū
non eſſet maius ſua parte. Accepta enī virtute illa in-
finita. ⁊ diuiſa ſm intellectū in duas quaſi partes. ex
quo quanta eſt virtualiter: quum quelibet pars infini-
ti ſit infinita. ⁊ vnum infinitū non ſit maius alio. Con
ſequens eſt: q̄ tota virtus infinita eſt equalis cuilibet
ſuarum partiū: quod eſt impoſſibile. Et ad hoc dedu-
cit ibi Auerroys quū dicit: q̄ ſi eſſet motor infinitus
intelligerentur ex ſua natura motores infiniti. Alij ve
ro eandē inde deducere volentes concluſionem dicūt
ideo eſſe impoſſibile ens habens virtutem infinitam:
quia infiniti proprium eſt occupare totū. Et ideo ſi da
ret̄ infinitū ſm virtutē occuparet oēꝫ vtutē: nec cōpa-
teret̄ ſecū aliquā aliā virtutē. Et ſic periret ordo vni-
uerſi: ⁊ q2 īfinita natura ↄtineret ⁊ occuparet infinitas
naturas: natura autem eſt principium motus. ideo di-
xit: q̄ intelligerentur ex ſua natura infiniti motores.
¶ Poteſt tamen difficilius ⁊ ad mentē Auerroys ibi
dem argui ſic. Cauſa finitatis intenſiue eſt diſtinctio
formaꝝ: ⁊ hec eſt cōmunis formis materialibus ⁊ im-
materialibus. ergo finitas illa eſt cōmunis omnibus
formis. Antecedens probatur. Tū quia diſtinctio for
marū mouentium eſt cauſa finitarū proportionum
ad mobilia: niſi enī eſſet diuerſa natura mouentis fo-

lem ⁊ nō mouētis Saturnū: nō poſſet reddi rō ſuarū cōmenſurationū ad mobilia ꝓpria. Tum q: cōſtitutiua formaꝝ: ex qb⁹ oriť eaꝝ diſtinctio ſic ſe habere neceſſe eſt. ꝙ vnū aliqd claudit poſitiuum: qḋ reliquum nō clauditꝫ ⁊ ecōuerſo. Ab infinito aūt nullū poſitiuū excludiť. Ac per hoc periret multitudo ⁊ diuiſio motoꝝ.

Quarta rō. ¶ Quarto arguiť ſic. Si deus eēt infinite eēntie: ſequereť ꝙ nullū ens eſſet pfecti⁹ alio. Hoc eſt falſum. ğ ⁊c. Cōſequētia pbať ſupponendo ꝙ pfectio attendať penes acceſſuꝫ ad ſummū: qḋ ēt habeť in ꝓpoſito ex. 10. metaphy. cō. 7. vbi dr̄ ꝙ pͥmus motor eſt mēſura oīuꝫ ſubſtantiaꝝ. Hoc n. ſtante deduciť ꝯñia ſic. Eoꝝ quoꝝ nullū eſt alio ꝓpinquius ſūmo: nullū ē alio pfecti⁹. Sed ſi de⁹ eſt infinitus: nullū alioꝝ entiuꝫ eſt ſibi ꝓpinquius alio: q: a quolibꝫ diſtat in infinitū. ergo inter entia alia adeo non datur perfectius ⁊ minus perfectum.

Quinta rō. ¶ Quinto arguiť auctoritatibus. Et pͥmo Auerroys. 8. phyſico. cō. 79. vbi negat pͥmū motorē eſſe infinitum. Scḋo in 2° celi. cō. allegato. 38. ⁊. 39. vbi ſubdit: ꝙ infinitas intēſionis impoſſibilis eſt: ꝗ inueniať in formis inquātum ſunt forme. Et ꝯfirmať hoc idem in cō. 71. ⁊ in de ſubſtantia orbis. cap. 3. ⁊c. Ariſtoteles quoqꝫ in 2° celi. tex. 71. teſtimoniū huic parti ꝑhibet: dum dicit. ꝙ ſi addereť ſtella orbi erratico: vltimus orbis eſſet in labore. Conſtat n. vt ibidē ⁊ in cō. 58. declarat Auerro. ꝙ vltimuꝫ orbē reuoluere aliós eſt motorē eius hoc facere: quem oīa deſiderāt: quē ꝯſtat eſſe deuꝫ. Et ꝯñter nihil aliud eſt dicere: vltim⁹ orbis eēt in labore: ꝙꝫ de⁹ eēt ī labore. hoc aūt nō ſequereť. ſi deus eſſet īfiniti vigoris. ğ ⁊c.

¶ In oppoſitum eſt auctoritas Ariſtotelis 8° phyſicoꝝ tex. com. vltimi vtentis infinitate pro medio termino ad concludendum deum eſſe incorporeum.

¶ In hac q̄ōne tria ſunt agenda. Pͥmo declarabiť titulus. Scḋo probabitur pars affirmatiua. Tertio reſpondebitur rationibus ad oppoſitum.

¶ Quo ad primum quū finiti ⁊ infiniti rō q̄ntitati congruat. vt dicať pͥmo phyſi. tex. 15. ⁊ quantitas diuidatur in ſucceſſiuā ⁊ permanentē. Et hec in q̄ntitatē molis ⁊ perfectionis ſupponamuſqꝫ deū eſſe incorporeuꝫ ⁊ īmortalē ⁊c. ꝯñs eſt ꝙ nec de q̄ntitate durationis: nec molis queſtio p̄ſens ſit: ſed de q̄ntitate pfectionis: an infinita ſit. Quia vero infinitū negationē claudit: non eſt putandum priuatiue teneri: ſed vt cōmuniter ⁊ vere dicť negatiue. Quia nō queriť vtrū deus nō hēat perfectionis terminos: quos ſua vel alicuius alterius natura nata eſt habere. Sed ſimpliciter queriť vtruꝫ nullos habeat pfectionis terminos. Et lꝫ mutuo ſe cōſequantur infinitas virtutis ⁊ infinitas eſſentie: diuerſa tn̄ queſita formalr̄ ſunt: ⁊ diuerſa habēt propria media. Propter ꝗ. D. Thomas in. 7ª queſtione pͥme partis tractat infinitatem eſſentie dei: ⁊ in queſtione. 25. infinitatem ſue potentie. Unde queſtio noſtra de infinitate virtutis inquirens: ſi infinitatem eſſentie quaſi ꝑtrāſibit: arguēda inſufficiētie nō eſt. Uertiť ergo hoc in loco in dubium: an virtus ſeu potētia dei glorioſi ſit tante perfectionis: ꝙ nullis perfectionis limitibus anguſtetur: an nō. v̄.g. Applicando q̄ōneꝫ ad virtutē motiuā. An virtus motiua dei glorioſi ſit tante perfectōis: ꝙ quātū eſt ex ſe nullo limite claudatur: ſed quacūqꝫ velocitate data poſſit facere maiorē: an concludať aliquo termino: puta ꝙ vltra velocitatem. 24. horarum non poſſit facere maiorem. Et hec de primo.

¶ Quo ad ſcḋm: q: non eſt intentiōis preſentis diſcutere difficultateꝫ hanc niſi inter peripatheticos ⁊ horuꝫ duos tn̄: principem. ſ. eoruꝫ: ⁊ Auerro. a quibus metaphyſicalia media propria ad infinitatem ſubſtantie diuine aut non habemus: aut ſic vt nefas videatur mordaci multorum imperitie exponere. Ideo duabus tm̄ vijs propoſituꝫ oſtendetur. Unum tm̄ de ipſa diuina eſſentia premittendo. ſ. ꝙ eſt ipſum eſſe per eſſentiā: et totam eſſendi virtutē prehabens. ſupereminēterqꝫ nobilitates omniuꝫ rerum: que fuerunt: ⁊ que ſunt: ⁊ que poſſunt eſſe etiaꝫ ſimul ſumptaruꝫ. Quod eniꝫ ſit ipm eſſe ꝑ eſſentiā. Ariſtoteles 2° metaphy. tex. 4. ⁊ Auerr. 12. metaphy. com. 51. teſtantur. Quod vero ipſiuꝫ eſſe ꝑ eſſentiā totaꝫ eſſendi virtuteꝫ prehabeat: apud ſapientes penetrātes terminos in dubiū verti non pōt. Sed vt cōmunis animi conceptio eſt. quēadmodū incorporalia nō eſſe in loco. Exprimiť quoqꝫ ab Auerroy in com. 21. quinti metaph. vbi dicitur in deo cōtineri nobilitates oīum generuꝫ. Cuiuſqꝫ ſiquidē rei nobilitas ſm aliquā eſſendi rationeꝫ eſt. Confirmaturqꝫ ab eodeꝫ in. 12. metaphy. cō. 18. ⁊. 36. vbi dicit in pͥmo motore omnia contineri actu: ⁊ in cō. 51. Et aūt omniuꝫ nobilitates ſimul ſumpte deficiant a nobilitate prima: ex eo pꝫ: ꝙ quū ipſe ita ſit ſummum ens: ꝙ ceteroꝝ nobilitates claudat in ſe nobiliſſimo modo: tanto omnib⁹ preſtat: quanto eoruꝫ in ſe naturas nobiliori habet modo. Habet eniꝫ omnia in ſe per modum ſui: qui eſt purus actus oīno. Unde ridiculum eſt: ꝙ quidā nō ſunt veriti ſcribere. ſ. ꝙ quū dupl'r poſſit intelligi deū habere in ſe perfectiones omniū. Uno modo ſic: vt habeat in ſe vnam ſimplicem eſſentiā prehabentē omnia vt pura actualitas. Alio modo ſic. vt habeat in ſe gradus perfectionales correſpondētes ſingulis perfectionibus ꝯtētis. Si ſcḋo modo verificareť. tunc deus eſſet pfectior ceteris ſimul ſumptis. Si vero pͥmo modo: nō concluditur deū eſſe perfectiorē omnibus ſimul: lꝫ ſingulis. Et q: primo modo verificatur. ideo ex his non habeť deū eſſe perfectiorē omnibus ſimul ſumptis. Ridiculum inq̄ꝫ eſt: q: puerile eſt in phīa equare perfectiones ꝑticulares pfectiōib⁹ vl'ibus. Nō. n. eſt poſſe ſm reꝫ: neqꝫ ſm intellectū. etiā data fingendi licentia: vt aliqd ſit melius ipſa bonitate per eſſentiaꝫ: aut magis ens ipſo eē ꝑ eēntiā: aut magis viuēs: aut intelligēs ⁊c. q̄ꝫ ipſa vita: ⁊ ipſe intellus per eſſentiā. Si ğ de⁹ ſm veritateꝫ eſt hmōi: q̄ñ poteſt aliquid eo perfectius fingi: Uñ Ariſtoteles. 12. metaphy. tex. 39. notanter concludit deum eſſe viuū: ⁊ ſapientē ⁊c. vt Platoni attributuꝫ dogma confutaret: qḋ nobilitates entiū diuiſit: ponēs aliud eē per ſe vnuꝫ: ⁊ aliud per ſe ens: ⁊ aliud per ſe vitam ⁊c.

¶ Uñ ſicut leo platonicus eſſet perfectior nō ſolū ſingulis: ſꝫ omnibus leonib⁹ ſimul: quatenus leones ſunt: ⁊ ſi infinities infiniti leones particulares eſſent: oēs a ꝑ ſe leonis nobilitate deficerēt: ſic omnia entia ꝑ participationeꝫ a pͥmo per eſſentiā ente neceſſe eſt deficere. Qḋ ēt ex cauſalitate equiuoca pͥmi ſup omnia manifeſte patet. Hac igiť primi entis nobilitate prehabita: oſtendenduꝫ eſt: an virtus eius ſit infinita intēſiue.

¶ Prima ğ via ex fine octaui phīcoꝝ ſumiť ſic. Ariſt. vt Auerro. cō. vltimo ingt: ꝯcludit in 2ª figura deū nō eē v̄tutē in corpore ſic. Nullū corp⁹: aut v̄tus in corpore eſt infinitū: pͥmus motor eſt īfinitus. ğ pͥmus motor nō eſt corpus: nec v̄tus in corpore. Probať maior. Q: v̄tus infinita aut eēt in corpore infinito: ⁊ hoc nō dať: aut in corpore finito: ⁊ hoc oſtēſuꝫ eſt eſſe impoſſibile. Minor v̄o. Q: mouens tēpore infinito eſt v̄tutis īfinite. pͥmus motor eſt hmōi. ğ ⁊c. Iſte eſt ꝓceſſus Ariſto. in quo mānifeſte vtiť infinitate virtutis pro medio termino. Nec refert ſiue ſic: ſiue aliter formetur proceſſus Ariſto. Rō Ariſt. 8° phīcorū tex. vltio.

ſus Ariſto. quoniã quocũqʒ modo formetur in idem
redit. vt pʒ in textu. ¶ Quidam aũt peruertentes tex-
tum dicunt ꝙ Ariſtoteles ſumit quidẽ pro medio in-
finitam virtutem. Sed virtus infinita põt eſſe dupl̃r.
Uno mõ intẽſiue: ꝛ ſic nõ accepit Ariſto. Alio mõ ſm
durationẽ: ꝛ ſic intellexit. ita ꝙ maior eſt. Nulla virt⁹
in corpore eſt infinita ſm tẽpꝰ ꝛc̃. ¶ Sed ꝯ hos ex hoc
ꝓceſſu arguit̃ ſic. Premiſſe alicuius ſyllogiſmi ꝓbate
anterioribus ſyllogiſmis in eo ſenſu ſunt ſumende: in
quo fuerũt ꝯcluſe in ꝑcedentib⁹ rõnibus. Iſta pʒ de ſe.
Sed ꝑmiſſe ſyllogiſmi facti in textu vltimo fuerũt ꝓ
bate ꝑ alias rõnes factas. vt ibidẽ fatet̃ ẽt Ariſt. ḡ ac-
cipiẽde ſunt in ſenſu: in quo ꝓbate ſunt. Conſtat aũt ꝙ
ꝑmiſſe ille ꝓbate ſunt loquẽdo de infinitate intẽſiua.
ergo accipiẽde ſunt vt loquunt̃ de infinitate intẽſiua.
Diſcurſus bon⁹. Et vltima tñ ꝓpõ reſtat declaranda:
que ſic declarat̃. Maior huius ſyllogiſmi fuit ꝯclo ꝓ-
bata in tex. 79. quo ad hoc: ꝙ v̾tus infinita nõ põt eſſe
in magnitudine finita. Et fuit ꝯclo ꝓbata in 3⁰ phyſico-
rū lõgo ꝓceſſu quo ad hoc: ꝙ magnitudo infinita nõ
dat̃. Sed in textu. 79. nõ põt inficiari: quin loquat̃ de
v̾tute infinita intẽſiue. ḡ ꝑma ꝑmiſſa logt̃ de v̾tute infi-
nita intẽſiue. Minor võ eſt ꝯ̊ ꝓbata ab Ariſt. in hoc tex.
ꝛ ꝯclõne textu. 78. Probat. n. hic ꝑmũ motorẽ eẽ vir-
tutis infinite: q2 mouẽs tp̃e infinito eſt v̾tutis infinite.
vt ibi ꝓbatũ fuit. Ad illũ. n. textũ expreſſe in hoc loco
ſe remittit Ariſto. dicẽs: ꝙ impoſe eſt a finito moueri
aliquid ſm tp̃s infinitũ: monſtratũ eſt nunc. Cõſtat. n.
ꝙ nullibi ꝓbatuʒ eſt niſi in tex. 78. Apertiſſime aũt li-
quet ẽt cecis: ꝙ in tex. 78. nõ eſt ſmo niſi de finita ꝛ in-
finita v̾tute intẽſiue. ḡ altera ẽt ꝑmiſſa logtur de infini-
tate intẽſiua. Sup̾fluũ aũt eſſe duxi adducere demõ-
ſtrationẽ Ariſt. in tex. 78. ꝛ. 79. vt oñdam ibi ſmonẽ
hẽri de finitate ꝛ infinitate intẽſiua. Rationes. n. adeo
apte ſunt. vt oñſione hac non egeant. Exigit̃ tñ ad hoc
vt videant̃. Et ne ſuſpẽſuʒ quẽpiã reddamus. donec li-
brũ phyſico. videnit: fidel̃r ipſas demõſtratões adduxim⁹.

Rõ Ariſt. 8⁰ phyſico. tex. 78. ¶ Demũ iuo ergo habita in textu. 78. ad oſtendendum
ꝙ motus in tp̃e infinito nõ põt fieri a virtute finita eſt
ducẽs ad impoſe. Et accipit ꝑmo ab aduerſario ei⁹ po-
ſitionẽ. ſ. ꝙ ſit: ita ꝙ. A. virtus vt cẽtũ. moueat. B. mo-
bile centũ cubitoꝝ. in. C. tp̃e infinito: deinde adiungit
huic ꝓpõnem poſſibilem. ſ. ꝙ. D. virtus vt decẽ: que ẽ
decima pars v̾tutis vt centũ: moueat. E. mobile decẽ
cubitoꝝ: qđ eſt ẽt decima pars ꝑmi mobilis in tp̃e. Z.
Et tunc arguit̃ ſic. Hoc tp̃s in quo mobile decẽ cubito-
rũ mouet̃ a v̾tute vt decẽ: non eſt equale tẽpori illi in
quo mobile centũ cubitoꝝ mouet̃ a v̾tute vt centũ: ſʒ
minus eo. Q2 demonſtratũ eſt in 6⁰: ꝙ ceteris paribus
totũ mobile: ſeu mobile mai⁹ maiori tp̃e eget ad per-
tranſeundũ aliqđ certũ ſignũ ꝙ̃ pars eius: ſeu mobile
minus. Et ad ſenſuʒ pʒ: vel q2 ſm Auerr. ꝛ in idẽ redit:
q2 maior potẽtia mouet maiore tp̃e. ſ. mai⁹ mobile re-
ſpectu alicuius ſigni pertrãſeunduʒ. ſeu qđ idẽ eſt con-
diuidẽdo tp̃s mobili. Aliter nõ eſſet veꝝ: q2 vt dr̃ in 7⁰
phyſicoꝝ tex. 36. media potẽtia mouet mediũ mobile
inequali tp̃e ꝑ equale ſpatium. Quũ ergo illud tẽpus
ſit infinitũ. reſtat ꝙ hoc ſit finitũ. Sit ḡ tp̃s. Z. decem
horaꝝ. Et tunc arguit ſic. Si augeat̃ virtus vt decem
donec ꝯſumat: aut adequet virtutẽ vt centuʒ: ꝛ ſil̃r au-
geat̃ mobile decẽ cubitoꝝ donec conſumat vel equet
mobile centũ cubitoꝝ: neceſſe eſt ꝓportional̃r augeri
tp̃s. Z. decẽ horaꝝ donec cõſumat: aut adequet tp̃s: in
quo virtus vt centũ mouet mobile centuʒ cubitoꝝ: q2
vtrõbi eſt equales, v̾tutes mouere equalia mobilia tẽpo-
re eq̃li. Sed infinitũ nõ põt cõſumi: nec ei põt aliquid
multiplicatũ equari. Ergo tp̃s quo v̾tus vt centũ mo-
uet: impoſſibile eſt eſſe infinitũ. quod erat probandũ.

¶ Demõſtratio aũt poſita in tex. 79. ꝓbãs: ꝙ in magnitu- Rõ Ariſt. 8⁰ phyſico. tex. 89.
dine finita nõ põt eſſe virtus infinita eſt ẽt ad impoſſi-
bile. Et ꝑmo ſupponit tria. Primuʒ eſt: ꝙ maior virt⁹
motrix facit equale motũ in minori tp̃e. Scðm qđ ex
ꝑmo ſequit̃: eſt ꝙ infinita v̾tus facit plus in equali tẽ-
pore ꝙ̃ finita. Tertiũ eſt: ꝙ oĩs motus eſt in tp̃e. Qui-
bus ſtãtibus arguit ſic. Si in magnitudine finita eẽt
v̾tus motiua infinita: ſequeret̃ ꝙ in equali tp̃e equal̃r
moueret v̾tus finita ꝛ v̾tus infinita. Hoc aũt eſt impoſ-
ſibile. ḡ ꝛc̃. Conſequẽtia declarat̃ ibidẽ ſic. Sit. A. tp̃s
vnius hore: in quo v̾tus infinita mouet: ꝛ ſit. B. tp̃s mil-
le horaꝝ: in quo v̾tus finita: puta vt cẽtũ mouet. Tũc
quũ quanto virtus motiua ſit maior: tanto tp̃s: in quo
mouet: fiat minus per ſuppõnes. Augeat̃ v̾tus motiua
vt centũ in tanta ꝓportõe in q̃ta tp̃s vnius hore exce-
dit̃ a tp̃e mille horaꝝ: ꝛ tunc manifeſte pʒ: ꝙ in equa-
li tp̃e equaliter mouebit v̾tus illa finita in millecupla
ꝓportiõe ad virtutẽ vt centũ: ꝛ virtus infinita: qđ erat
impoſe deducendũ. ¶ Ex his iã manifeſte pʒ: ꝙ nũꝙ̃
ſit ſmo de infinitate durationis: ſʒ ſemꝑ de infinitate ꝛ
finitate itẽſiua: vt ḡ his oblatis hoc nõ videt: nõ egeat
medio: ſʒ ſenſu intellectuali. Et confirmat̃. Premiſſe
iſtius vltimi ſyllogiſmi intellecte: vt dicũt de infinita-
te durationis. aut aſſumunt̃ ab Ariſto. vt ꝑ ſe note: aut
vt ꝓbate. Nõ vt ꝑ ſe note: q2 ſunt aut falſe: aut maxi-
me dubitabiles. Tum q2 ſol hʒ virtutẽ motiuã tp̃e in-
finito motu alterationis. Tum q2 totũ corpus celeſte
mouet actiue motu locali ſpherã ignis: ꝛ ſupremuʒ ae-
ris tp̃e infinito. Et tñ conſtat: ꝙ hec ſunt corpora. Nec
ſm veritatẽ appet aliqđ cogẽs: niſi loquentes ad dicẽ-
dũ: ꝙ v̾tus corporea actiua eſt neceſſario finita ſm du-
rationẽ. Unde Ariſt. aſſumẽs vt per ſe nota ea: que ſen-
ſus perhibẽt eſſe falſa: plurimũ peccaſſet. Nec vt ꝓba-
te: q2 nullibi inueniunt̃ in hoc ſenſu ꝓbate. ḡ ꝛc̃.

¶ Et q2 qõnem hanc nõ aggredimur ea rõne: vt ſcia-
mus qđ ſenſerit Ariſto. q2 hoc a phia extraneuʒ eſt: ſʒ vt
ſciamus ꝙ̃ rõne hoc ꝯclu'uʒ ſit: ꝛ in ꝓceſſu ꝑdicto am-
biguitas magna ẽ circa ꝓbõnẽ minoris: que eſt qõnis
hui⁹ obʒ. iõ videndũ hic ẽ ꝙ̃ efficaciter minor illa ꝓbet̃.

¶ Eſt autem ratio dubitandi: q2 tex. 78. ſ. mouens tem-
pore infinito eſt infinitus: ex qua probatur minor tex-
tus vltimi. ſ. ꝑmus motor eſt ifinitus: loquitur de mo-
uente tempore infinito ex parte mobilis. vt pʒ ex ratio-
ne ꝓbante ipſaʒ. condiuidit. n. tempus mobili. Minor
autem iſta loquitur de mouente tempore infinito ex
parte magnitudinis ſeu ſpatij: ſuꝑ qđ fit motus. vt pa-
tet in motu celi. Primus. n. motor nõ aliter mouet tẽ-
pore infinito: niſi quia mouet celum tempore infinito.
Conſtat aũt: ꝙ nec tempus: nec motus celi habet infi-
nitatem ex parte mobilis: ſed ex parte ſpatij infinities
pertranſeundi. Conſtat aũt ꝙ ad mouendum tempo-
re infinito ꝑmo modo requiritur virtus infinita. vt pʒ
ex demonſtratiõe Ariſto. tex. 78. Et hoc ſiue virtus il-
la ſit corporea ſiue incorporea: permanet veruʒ: ꝛ ꝙ ad
mouenduʒ tempore infinito ſcðo modo non requirit̃
virtus infinita. vt pʒ de motore orbis lune: qui eſt vir-
tutis finite: ꝛ ſufficiens eſt mouere motu eterno. Eodẽ
ſiquidem vigore quo ſemel poteſt mouere ſuuʒ orbẽ:
poteſt infinities iterare motũ illuʒ: quia eſt inalterabi-
lis ꝛ immutabilis virtutis: ꝛ vt dicit̃ in. 8. phyſicoꝝ. tex.
85: ſemper ſimil̃r ſe hñs in ſe: ꝛ ad mobile ſemper idẽ
faciet. ¶ Et vt clarius ꝑcipiatur modus qõnis. Scien-

dū ex 6 phyſicoꝝ lōgo pceſſu:q̄ tp̄s motus cōdiuidiť
mobili:ꝛ cōdiuidiť magnitudini:ſuper quā eſt motus.
Et ſilr̄ dupl'r infinitū eſſe ↄtingit. Uno mō ex pte q̄nti
tatis mobilis. Alio mō ex pte q̄ntitatis ſpatij. ¶ Mo
bili q̄dē ↄdiuidiť tp̄s:ꝛ ex eo īfinitať:q2 ſi aliqđ certuꝫ
ſignū in aliquo ſpatio deſignatū ſit ptrāſeundū:pius p
trāſiť ab vna parte mobilis q̄ȝ ab alia. Et ſi ptranſeun
dū eſt a plurib⁹ mobilibus inequalib⁹. vno decez cubi
toꝝ:ꝛ altero viginti ꝛc̄. Et ceteris paribus quãtū q̄ntū
erit tp̄s mēſurans trāſitus iſtos:māifeſte pꝫ:q̄ ſi mobi
le decē cubitoꝝ trāſit illud ſignū in vna hora. q̄ mobi
le viginti cubitoꝝ ptranſibit illud in duab⁹: ſicut ꝛ il
ludmet ſignū pius tranſit medietas mobilis q̄ȝ totum.
Op;.n. ſuata equalitate motus: q̄nto mobile eſt mai⁹.
tardius ptrāſire ſignū illud. v.g. ſi pmus orbis ꝛ orbis
lune equaliter mouerenť. ſignatū pūctū oriētis orbis
lune tāto citius ptrāſiret q̄nto minor eſt pmo orbe. Ita
q̄ qn̄ orbis lune pegiſſet ſuū tranſitū: forte adhuc nec
milleſima pars pmi orbis punctū illū orientis tranſiſ
ſet:ꝛ idē eſt in motu recto. Un̄ ſi īfinitū eſt mobile:in
finitū neċe eſt eſſe tp̄s:in quo datū ſignū ptrāſeundū
eſt. Magnitudini v̄o ↄdiuidiť tp̄s:ꝛ ex ea ſilr̄ infinita
tur:q2 finitū mobile pius tranſit vnā partē magnitudi
nis q̄ȝ aliā. Et ſic ceteris paribus q̄nto maior fuerit ma
gnitudo ptranſeūda:tāto mai⁹ erit tp̄s mēſurās motū:
ꝛ ſi īfinita īfinitū: vt in motib⁹ pceſſiuis māifeſtū eſt.
¶ Nec refert in ppoſito:an magnitudo ſeu ſpatiū coin
cidat rōne māe in idē realr̄ cuꝫ q̄ntitate mobilis. vt in
motu celi ↄtingit. Non.n. eſt aliud ſpatiū ptrāſeundū
a pmo corpore q̄ȝ q̄ntitas ipſi⁹. vt Auerroys dicit in 2°
celi. cō. 46. Patet.n. q̄ celū pius ptranſit partē ſpatij:q̄
eſt ab oriēte ad meridiē:q̄ȝ illā que eſt a meridie ad oc
cidēs:nihil minus q̄ȝ ſi ibi eēt realis diſtictio q̄ntitatis
ſpatij:ꝛ quātitatis mobilis. Simil'r nō refert in ppoſito:
an q̄ntitas ſpatij q̄ntitatē tp̄is augeat ex q̄ntitate ſuaruꝫ
partiū nūq̄ȝ ab illo mobili pertranſitaꝝ. vt cōtingit in
motu recto ꝛ pma reuolutiōe circulari:an ex quātitate
earūdē partiū:que pluries ptranſeunde ſunt. vt cōtin
git in reflexiōe motus recti:ꝛ in ſcđa reuolutiōe circu
lari:ꝛ deinceps. Spatiū.n. idē ſcđo ptrāſeundū alteri⁹
ſpatij equalis pmo rōnē hꝫ: ꝛ pinde quātificat ꝛ exten
dit tp̄s:ac ſi alteꝝ equale pmo eſſet:ſeu vt meli⁹ loqua
mur:ac ſi eſſet altera pars totalis ſpatij equalis prime
parti. Et ſilr̄ eſt de oībus reuolutionib⁹ circularibus.
¶ Ex his igiť patere pñt tria. Primo q̄ tp̄s:quo mo
neť celū perpetuo:eſt infinitū nō ex parte mobilis:ſed
magnitudinis ſeu ſpatij:q2 celū corpus finitū eſt. Et iō
tp̄e infinito moueť:q2 ſpatiū ab oriēte in occidēs infi
nities pagit. Scđo q̄ tp̄s:quo pbauit Ariſt. in tex. 78.
nō poſſe fieri motū a v̄tute finita:eſt īfinitū ex pte mo
bilis:qm̄ māifeſte ibi fit diuiſio tp̄is ſm̄ diuiſionē mo
bilis:dū augēdū pportiōalr̄ dr̄ ſm̄ augumentationeꝫ
mobilis ꝛ motoris:vt ↄ̄ pteruos ſyllogiçeť ſic. Quāti
tas tp̄is aucta ꝛ diminuta pportiōalr̄ ſm̄ augumenta
tionē:ꝛ diminutionē potētie motoris: ꝛ ſm̄ q̄ntitatem
ipſi⁹ mobilis eſt q̄ntitas ſe tenēs ex parte mobilis. Pa
tet iſta ex terminis. ꝛ ex. 7. phyſicoꝝ. tex. 36. ſꝫ q̄ntitas
hec tp̄is:de qua loquiť Ariſto. eſt hmōi. vt pꝫ de ſe: et
Auerroys in cō. expreſſe aſſerit cum ceteris expoſitori
bus. ḡ ꝛc̄. Ex his aūt liquet 3ᵐ pncipalr̄ intentū:q̄.ſ. p
ceſſus Ariſto. nō ſufficiēter videť pbaſſe minorē.ſ. pri
mus motor eſt v̄tutis infinite: ſꝫ equocationē videtur
cōmiſiſſe in medio termino:q̄ eſt mouēs tēpore infini
to:qđ in maiore p ſyllogiſmi:que fuit ↄclo. textus. 78.
ſumiť p tp̄e infinito infinitate ſe tenente ex parte mo
bilis:qm̄ dr̄ omne mouens tp̄e infinito eſt virtutis in
finite:ꝛ in minore ſumiť p tēpore īfinito: infinitate ſe
tenente ex parte ſpatij: quum dicitur: ſed primus mo
tor mouet tempore infinito. Reſtat igiť ambiguitas
non parua in hoc pceſſu. ¶ Omiſſis aūt opinionibus
plurib⁹:q̄ a diuerſis de vi hui⁹ demſtratiōis dicta ſunt.
¶ Scotus enim in quolibetis. q. 7. ad primuꝫ credens — Scoti reſponſio.
ſm̄ Ariſto. primum motorem infiniti vigoris intenſi
ue:dixit hoc concludi ex eo q̄ mouet a ſe:q2 qđ mouet
a ſe:eſt a ſe:ꝛ ↄñter habet plenitudineꝫ actiuitatis ꝛ en
titatis:que abſq3 infinitate intenſiua non eſt.
¶ Egidi⁹ v̄o in 8° phyſicoꝝ credēs idē dixit hoc ↄcludi — Reſpōſio Egidij.
ex eo:q̄ totus motus infinitus ē ppri⁹ effect⁹ dei:q2 qđ
pōt in infinitū motū quo ad ſuam totalitatē: pōt nihil
minus in ipſum:ſi ſit vnius mobilis abſolute: q̄ȝ ſi ſit
vni⁹ mobilis infinities iterati:ꝛ ↄ̄ñter eſt v̄tutis infini
te:q2 a ppria cā effectus recipit menſurā ꝛ ſpēm.
¶ His inq̄ȝ omiſſis:q2 abſq3 pbatiōe dicta ſunt:qđ mi — Improba⁹ vtriuſq3.
hi videť ſcribendū eſt. Mirū.n. ꝛ vt melius dicamus
extneū valde eſt:q̄ Ariſto. mediū terminuꝫ tacuerit: ꝛ
tm̄ ſtudiū appoſuerit circa id. ſine quo ſua rō ex tacito
medio tꝫ. vt Scotus dicit. Nō.n. in 8° phyſicorū aliud
mediū aſſumiť: niſi mouere tp̄e infinito: ꝛ de hoc ma
gna ſollicitudo fuit:q̄ exigat virtutē infinitā. Conſtat
aūt q̄ hoc abſtrahit a mouere a ſe: vel nō a ſe: ꝛ q̄ mo
tioni a ſe accidit:q̄ ſit in īfinito tp̄e. Nihil.n. min⁹ ↄclu
deretur. ſi eſſet in tempore finito. vt ipſemet fatetur.
¶ Nec valet rñſio dicēs:q̄ infinitas nō depēdens: ſed
pma eſt ppriū mediū ad virtutē īfinitā:q2 ſm̄ hoc pri
mitas motus eēt ppriū mediū:ſiue ille motus ſit fini
tus:ſiue infinitus. Et ſic idē qđ pius. Un̄ finitas ꝛ infini
tas motus vndiq3 p accn̄s ↄcurrit. et ſic Ariſto. ſcien
tiaꝝ artifex tacuiſſet ea que ſunt p ſe in medio termino
ſ. pmitatē motus:ꝛ ſollicit⁹ fuiſſet circa ea: que ſunt in
eo p accn̄s. ſ. infinitatē tēporis. cuius oppoſituꝫ vbiq3
docuit faciendū. ¶ Egidij v̄o deductio q̄uis veritatē
a lōge tāgere videať: vt in ſequētib⁹ patebit: veritatē
tn̄ aſſequuta nō eſt:q2 ex eo q̄ totus motus celi ponit
effectus alicuius cauſe p ſe:nō eſt ab eo: nec ſequitur
deducta infinitas intēſiua illi⁹ cauſe: ſꝫ aſſumpte ſunt
ppōnes voluntarie vel remote:vtpote q̄ ppriꝰ effe
ctus a p ſe cauſa recipit ſpēm ꝛ menſurā. Ex hoc enim
nō habetur:q̄ totalitas infinitatis extēſiue neceſſario
fiat per ſe ab infinitate intenſiua. ſicut nec ex hoc effe
ctus īfinitus fit a cauſa infinita:quū nō appareat qua
re ipſa totalitas ꝛ vnitas infiniti motus nō poſſit p ſe
intendi: ꝛ fieri a virtute finita īmobili ad continuādā
ꝛ conſeruandam perpetuo inferioꝝ ſucceſſionem ꝛc̄.
vt diciť in ſcđo de generatione tex. 56. ꝛ 12. metaphyſi.
comē. 36. ¶ Latius igiť qđ mihi in re hac apparet p
ſequendū eſt:eo q̄ difficultatem motaꝫ directe diſcu
tit:ꝛ ad principale ppoſitum propriam viam docet: ꝛ
Ariſto. tam menti q̄ȝ verbis conſonum videtur. Pre
mittendū eſt ergo pmo: q̄ perpetuitas motus ſicut et
alia q̄ntitas: dupl'r imaginari pōt;q̄ fiat ab aliqua vir
tute. Uno mō p ſe pmo. Alio mō non p ſe pmo:ꝛ ne in
equoco laboremus. Illud dr̄ fieri p ſe pmo ab aliq̄ vir — Quid ſit fieri p ſe p̄.
tute:in quo pōt virtus illa ex ppria rōne. In illud aūt
dr̄ poſſe aliq̄ virtus ex ppria ratiōe: in qđ pōt ex perfe
ctione clauſa infra latitudinem ppriaꝫ illius virtutis.
Et p oppoſitū. Illud dr̄ fieri nō per ſe pmo ab aliq̄ vir
tute:qđ quidem fit ab illa virtute ex aliqua conditiōe
annexa illi virtuti:que eſt extra latitudineꝫ illius vir
tutis formaliter ſumpte. ver.g. ꝛ eſt exemplum deſer
uiēs ppoſito. Uirtus calefactiua vt octo. B. ignis du
rantis

rantis cētuȝ annis. pōt in duos effectus .ſ. ꝛ calefacere vt octo: ꝛ cētuȝ annis ꝯtinuare bȝ calefactionis motū. Sed pmū pōt ex rōne ꝓpria inquantuȝ eſt virtus calefactiua tante ꝑfectiōis .ſ. vt octo. Hec.n.ꝑfectio intra latitudinē virtutis calefactiue clauditᷣ. Scōm vō nō poteſt ex ꝓpria rōne. Alioquin ois virtus calefactiua vt octo hoc poſſet: qḋ pȝ falſum in.D.igne durāte ꝑ diem tm̄: ſȝ pōt ex annexa ſibi duratiōe cētuȝ annoꝝ. quam pȝ eē extra rōneȝ virtutis calefactiue: ꝛ cuiuſcūqȝ alterius virtutis motiue formalr̄ ſumpte. Jō.n.B. ignis pōt ꝯtinuare calefactionē ꝑ cētuȝ annos: qꝛ eius vtus durat cētuȝ annis. vt de ſe pȝ. Tūc ḡ ꝑpetuitas motus dr̄ fieri ꝑ ſe pmo ab aliquo: qñ ex ꝑfectiōe intra latitudinē potētie agētis clauſa cauſatᷣ. Tunc aūt nō ꝑ ſe pᵒ: qñ nō ex rōne ꝓprie potētie agētis: ſȝ ex ꝯditiōe illiᵘ fit. ❡ Ex hac aūt diſtīōne ex pte effectus manifeſte patere pōt alia diſtinctio ex parte cauſe. Pōt ſiquidē dupliciter imaginari aliq̄ virtutē eē ꝯtinuatiuā motᵘ tpe infinito. Uno mō ꝑ ſe primo .i. ex rōne ꝓpria. vt expoſuimus. Et alio mō nō ꝑ ſe pmo: ſȝ ex annexa eius conditiōe. vt ēt expoſuimus. Differunt aūt vis ꝑpetuatiua motus ꝑ ſe pmo. ꝛ vis ꝑpetuatiua nō ꝑ ſe pmo ex aſſignatis rōnibus adhuc dupl̄r. Primo i hoc qꝫ vis ꝑpetuatiua ꝑ ſe pmo reſpicit infinitatē duratiōis. vt ꝑ ſe pmo effcm̄ ꝛ ꝑ ſe pmo terminū: qꝛ ex ꝓpria latitudine in illā pōt. ſicut vis calefactiua reſpicit calefactionē ſeu calorē. vt ꝑ ſe pmo effectū ꝛ terminū. Uis aūt ꝑpetuatiua nō ꝑ ſe pmo reſpicit infinitatē duratiōis. nō vt ꝑ ſe pmo effcm̄: ſȝ vt ꝯditionē ꝓprij effectus. Scdo in hoc qꝫ illa reſpicit q̄titatē durationis. vt ꝑ ſe ꝓpriuȝ effcm̄. qꝛ infinitas duratiōis quedā q̄titas durationis eēntialr̄ eſt: oēȝ q̄titatis durationē in ſe claudēs. Jſta aūt nō niſi ꝑ accñs q̄titatē duratiōis reſpicit .ſ. vt cōditionē nec̄io comitē ſui ꝓprij effectᵘ: qꝛ nō ex ꝓpa rōne: ſȝ ex ānexa ꝯditiōe h̄ facere ſuppōitᷣ. His vō ꝓlibatis: oȝ ꝛᵃ tres ꝯditiōales ſtabilire: ex q̄rū vitate ꝓpoſiti rō hr̄.

❡ Prima ꝯditiōalis eſt. Si. A. ꝑ ſe pmo mouet tpe infinito. A. eſt vtutis īfinite intēſiue. Declaratᷣ iſta: qꝛ ſtando in latitudinē virtutis ꝑ ſe reſpiciētis q̄titateȝ durationis vt ꝓpriū effectum: que pōt vocari vtus q̄tificatiua motus. intelligēdo de q̄titate duratiōis: valet argumētuȝ. Ad ꝯtinuandū aliquāto tpe reqritᷣ aliquāta vtus. ḡ ad maius tps maior virtus. ḡ ad infinitū infinita. Et fundatᷣ hec ꝯñtia ſup illā regulā. ſicut ſimpl̄r ad ſimpl̄r: ita magis ad magis: ꝛ maximū ad maximū. q̄ abſqȝ dubio vl̄r nec̄ario tȝ in hiꝫ que ſe reſpiciunt ꝑ ſe pmo. vt ſctūs Tho. in 3ᵒ ꝯ gen. ca. 138. dicit. Fundatᷣ ēt ſup illud pncipiū metaphicū. Cuiuſqȝ potentie actiue ꝓpria latitudo ꝓportionalr̄ rñdet ꝓprie latitudini ſui ꝑ ſe pmo effectus: qḋ pȝ inductiue in omnibus. ḡ virtutis q̄tificatiue motus ſi eſſet propria latitudo: rñderet ꝓprie latitudini q̄titatis durationis: ſȝ ꝓpria latitudo q̄titatis duratiōis attēditᷣ penes extēſionē duratiōis: qꝛ duratio nō augetᷣ ꝑ intēſionē vt qualitas: ſȝ extēſionē vt q̄titas. ḡ virtus q̄tificatiua quāto maiorē poſſȝ q̄titatē duratiōis ꝓducere: tāto maior eēt. ḡ ſi infinitā infinita. Uñ ꝓportio virtutis q̄tificatiue: ſeu ꝯtinuatiue motus ad q̄titatē per ſe duratiōis eſt ſicut ꝓportio virtutis calefactiue ad q̄titateȝ ꝑ ſe caloris. Et nulla ē dñia ꝓportionū: q̄uis ſit dñia reꝝ ſbſtractaꝝ ꝓpōtiōi hᵘ: qꝛ q̄titas ꝑ ſe caloris eſt q̄titas intēſiua: q̄titas vō duratiōis ē extēſiua. Qḋ tn̄: vt ex dictis pȝ: ꝓportionē nō variat: eo qꝫ hoc eſt mālē ꝛ ꝑ accñs. formale.n. eſt vl̄r loquēdo: qꝫ latitudo cuiuſqȝ potentie actiue rñdeat latitudini ꝓprie ſui ꝑ ſe pmo effcūs. An vō latitudo ꝓpa effectus attēdatᷣ ſm̄ extēſionē vel intēſionē: accñs eē cognoſcitᷣ ab exercitatis in metaphica. Et iō eadē rōne ꝓportiōis tȝ ꝯñtia ſupradicta: que tȝ iſta. Ad producēdum aliquātū calorē reqritᷣ aliquāta vtus calefactiua. ḡ ad maiorem maior. ergo ad infinitum infinita.

❡ Siquis aūt dixerit ſupradicta pncipia nō hēre locū: niſi qñ q̄titas ꝑ ſe effcūs eſt q̄titas intēſiua: quū phia abhorreat voluntariū: opȝ huiᵘ reſtrictiōis rōnē reddere. Nulla aūt rōne fulta appet hec rñſio: niſi forte dicatᷣ: qꝫ qꝛ magnitudo vtutis nō eſt: niſi ſm̄ q̄titatē ꝑfectionalē. iō nō rñdet niſi q̄titati perfectiōali effectus. Quātitas aūt ꝑfectiōalis nō eſt q̄titas duratiōis. Non .n. q̄to maior duratio: tāto ꝑfectior effectus fit. Sȝ eq̄lis ꝑfectionis eſt ignis durās ꝑ horā: ꝛ ꝑ duas horas: et ꝑ tps infinitū. vt dr̄ pmo ethico. cap. 7. ❡ Sed hec rō in hoc deficit: ꝛ q̄ſi equocat. qñ dupl̄r contingit loq de q̄titate duratiōis. Uno mō ſm̄ ſe. Alio mō vt eſt conditio aliaꝝ reꝝ. Si ꝯſideretᷣ vt eſt ꝯditio reꝝ: puta hominis: aut albedinis: ſic quū ſit ex rōnes formales reꝝ: nō auget ꝓpriā ꝑfectionē alicuius rei. Nō.n. eſt ꝑfectior calor durās centū annis q̄ durās vno die. Et hoc mō eſt ſmo de q̄titate duratiōis in pmo ethico. vt pȝ ibidē ex cō. Auerr. ꝛ S. Tho. Et ꝯñter hoc mō verificatᷣ: qꝫ q̄titas duratiōis nō eſt q̄titas ꝑfectiōalis: nec ſibi ꝓportionatᷣ vtus actiua alteriᵘ effectus. Si vō ꝯſideretᷣ pmo mō .ſ. ſm̄ ſe: ſic cū bonuȝ diuidatᷣ in decem pñta ſicut ens. vt in pmo ethico ibideȝ dr̄: ꝛ q̄titas duratiōis ſit quedā entis ſpēs: quādā etiā bonitatē ſm̄ ſe nec̄e eſt ponat. Ac ꝑ hoc māifeſte pȝ: qꝫ ſi duratio aliq̄ ꝑfectionē ſm̄ ſe ponet: maior maiorē ponet: ꝛ infinita infinitā. Sicut ēt q̄titas molis aliq̄ ꝑfectioneȝ dicit. Alioqn inter entis ſpēs nō eēt: ꝛ maior maiorē: ꝛ infinita infinitā. non minus in ſuo ordine q̄ calor infinitus. Et tn̄ q̄titas molis maior ꝛ infinita dr̄ ſm̄ extēſioneȝ. Cū ḡ q̄titas duratiōis ſit q̄titas ꝑfectiōalis: pōt dupliciter intelligi .ſ. vt ꝯditio alioꝝ: ꝛ ſic eſt falſum: qꝛ eſt ex latitudineȝ rōnis formalis cuiuſcūqȝ alterius rei. Alio mō ſm̄ ſe: ꝛ ſic ipſa q̄titas duratiōis eſt quedā ꝑfectio vēdicās ſibi q̄titatē ꝑfectionalē ſm̄ ſuaȝ extēſionem: quēadmodū calor vēdicat ſibi eā ſm̄ ſuā intenſioneȝ.

❡ Uñ ad rōneȝ in oppoſitū dicēda ſunt duo. Primo: qꝫ nō opȝ q̄titatē duratiōis eſſe q̄titatē ꝑfectiōis: ſed hēre illā intra ſuā latitudinē: ſicut nec calor eſt q̄titas ꝑfectiōis: ſȝ hȝ illā. Scdo qꝫ falſum eſt: qꝫ q̄titas durationis ſm̄ ſe nō ponat q̄to maior maiorē ꝑfectionē: q̄uis nō ponat maiorē ꝑfectionē huiᵘ: puta caloris: vel hominis. Et qꝛ ſmo in ꝑdicta conditiōali habitus nō eſt niſi de q̄titate duratiōis ſȝ ſe: ꝯñs eſt qꝫ firma ſtet veritas illoꝝ pncipioꝝ: etiā in his effectibᵘ: quoꝝ propria q̄titas eſt q̄titas extēſiua. Talis.n. maiorē ſemꝑ ponūt ex augmentata extenſione ꝑfectioneȝ ſue ſpēi. Manifeſte aūt patere pñt oīa: que de ꝑfectione q̄titatis duratiōis diximᵘ in hac ſolōne. ex q̄titate molis applicādo diſtīōnes factas: ꝛ cetera dicta ad ipſoȝ. vt facile ē cuiqȝ exercitato deducere. Uñ pōt formari ad pncipale ꝓpoſitū rō talis. Magnitudo vtutis rñdet proportionalr̄ magnitudini ꝑ ſe effectᵘ. ſic qꝫ aliquāta virtus ad effcm̄ aliquāte ꝑfectiōis reqritᷣ: ꝛ maior ad effectū maioris ꝑfectiōis: ꝛ īfinita ad īfinite ꝑfectiōis effectū. Sed duratio eſt effectus aliquāte ꝑfectionis. ḡ ad faciendū ꝑ ſe pmo aliquātā durationē reqritᷣ aliquanta vtus: ꝛ ad maiorē maior: ꝛ ad infinitā infinita: quāȝ maior duratio maiorē dicat ꝑfectōēȝ: ꝛ īfinita īfinitaȝ.

❡ Rogoqȝ omnes iterum atqȝ iterum: ne auertendo mentis intuituȝ ab eo: qḋ eſt per ſe: ad id qḋ eſt accñs

Cōmē.57. inſunt. ℭ Senſibilis quidē igitur fantaſia. ſicut dictū eſt: ⁊ in alijs animalibus ineſt. deliberatiua aūt in rōnalibus ineſt. vtrum enim aget hoc aūt hoc: iā rōnis eſt opus: ⁊ neceſſe vno mēſurare. maius. n. imitatur: quare poteſt vnum ex pluribus fantaſmatibus facere: ⁊ cauſa hec eius: ꝙ opinionē non putari habere: qm̄ eam que ex ſyllogiſmo nō habet. hec aūt illam. ꝓpter qd̓ deliberatiuū nō hꝫ appetitus. Uincit aūt ⁊ mouet aliquando deliberationē. aliqñ aūt mouet ſeipſum. ſicut ſpera. appetitus appetitū: cū incōtinentia fuerit. natura aūt ſemper: que ſurſuꝫ principalioꝛ eſt. ⁊ mouetur tribus lationibꝰ iam moueaṫ.

Cōmē.58. ℭ Scientificū aūt non mouet: ſed manet: qm̄ aūt hec quidem vniuerſalis exiſtimatio ⁊ ratio. alia vero particularis. hec qdem. n. dicit: ꝙ opꝫ talē tale agere. hec aūt ꝙ hoc qd eſt tale. ⁊ ego talis: iā hec mouet opinio. nō que vniuerſalis: aut vtraqꝫ: ſed hec qdē quieſcens magis. hec autem non.

ℭ Summa huius capituli hec eſt.

Prima ꝫ Speculandū eſt de mouente qd ſit anime: vtꝝ vna pars anime ſit: aut omnis aīa: ⁊ ſi pars vtrū ſeparabilis ſubiecto: aut rōne: ⁊ vtrū ſiue: vtrū aliqua ſit preter conſuetas dici: ⁊ dictas: aut harū aliqua. declaraṫ: qꝛ anima: que eſt animalis ſm duas diffinita eſt potētias. ſ. in cognoſcēdo ⁊ mouēdo ſm locū; ⁊ de ſenſu: ⁊ intellectu dcm̄ eſt.

Queſtio ℭ Dubiuꝫ eſt quō ⁊ quot opꝫ partes anime dicere. Declaraṫ: quia quodāmodo videntur infinite ⁊ non ſole rationalis: ⁊ iraſcibilis: ⁊ concupiſcibilis: vel rationalis vel irrationalis. Probaṫ: quia ſm huiuſmodi differētias apparent alie magis differētes: manifeſtatur ſigillatim. Primo in vegetatiua: quia plantis ⁊ omnibꝰ viuentibus ineſt. Scdo in ſenſitiua: qꝛ nec ratiōalis: nec irratiōalis ponetur facile. Tertio in fantaſtica: quia ſi ſeparate ponantur partes anime: multū dubiū eſt: cui harum altera: vel eadem ſit. Quarto in appetitiua: qꝛ ſi tria ſunt in anima: in vnoquoqꝫ erit appetitus: incōueniens aūt eſt appetitū ſequeſtrare: ⁊ probatur ſequela: quia in ratiocinatiua ſit volūtas: ⁊ in rationali ira ⁊ concupiſcentia. Quinto de motiua ſm locuꝫ: declaratur ſpecialis ⁊ ad propoſitum ambiguitas: quia in motu augumenti ⁊ decrementi mouens eſt generatiuum ſiue vegetatiuum. de motu autem reſpirationis ⁊ expirationis poſterioꝛ eſt perſcrutatio.

Scda ꝫ ℭ Motiuum ſm locum proceſſiuum animalium non eſt potētia vegetatiua: nec ſenſitiua: nec ratiocinatiua: ⁊ intellectiua: nec appetitus ⁊c̄. Prima pars ꝓbaṫ dupliciter. Primo qꝛ motus hic ſemper ſit ꝓpter aliqd: aut cum fantaſia: aut appetitu. probatur; quia nihil nō appetens aut fugiens moueṫ niſi violenter. Scdo: qꝛ plante ꝓcederent: ⁊ haberent organa ad hoc. Secūda pars ꝓbatur: quia multa ſunt animalia perfecta ⁊ nō orbata ſenſuꝫ habentia etiam mobilia. Et ꝙ ſint perfecta ⁊ non orbata, probatur; quia generatiua ſunt: ⁊ augumentū ⁊ decrementuꝫ habent. Et vero ſint imobilia ab intrinſeco pꝫ: quia aliter haberēt partes organicas ꝓceſſionis. ꝓbatur: qꝛ natura nihil facit fruſtra: neqꝫ deficit in neceſſarijs. Tertia deinde pars dupliciter. ꝑmo qꝛ intellectus ſpeculatiuus nihil ſpeculaṫ agibile: neqꝫ dicit de fugibili ⁊ ꝓſeqbili. Secūdo qꝛ etiaꝫ quum ſpeculatus fuerit aliquid agibile: nō precipit ꝓſequi: aut fugere: declaratur: quū intelligit terribile: et nō iubet timere: ſed mouetur coꝛ: aut delectabile: ⁊ nō iubet delectari: ſꝫ altera pars genitalis mouetur. Tertio quia etiam precipiente intellectu fugere: aut perſequi: non ſequitur motus: ſed agitur ſm cōcupiſcentiā: vt pꝫ de incontinentibus. Et videmus ꝙ habens medicinam non ſanatur: quia alterius videtur eſſe agere ſm ſcientiam ꝗ̄ ſcire. Quarta deniqꝫ pars ꝓbatur: qꝛ ꝯtinentes appetūt ⁊ nō opanṫ: ſꝫ ſequunṫ intellectuꝫ.

ℭ Motiua ſm locum videntur hec duo. ſ. appetitus et intellectus practicus ſub intellectu comprehendendo fantaſiam. Declaratur ꝑmo additio iſtius vltime particule ex duobus. Primo ex hominibus: quia preter ſcientiam ſequuntur fantaſiam. Secundo ex alijs: qꝛ alia: neqꝫ intellectum: neqꝫ rationem: ſed fantaſiā habent. Declaratur deinde ipſa concluſio: quia taꝫ intellectus practicus: qui fine differt a ſpeculatiuo ꝗ̄ appetitus propter aliquid eſt: quod declaratur: quia cuiꝰ eſt appetitus: eſt ꝑncipiū intelligentie practice: ⁊ vltimuꝫ intelligentie practice eſt principium actionis. Tertia ꝫ

ℭ Mouens ſm locum eē vnum. ſ. appetibile: manifeſtatur tripliciter. Primo quia ⁊ intellectus mouet: qꝛ appetibile: quod eſt mouens. eſt principiū eius. Et fantaſia quum mouet non mouet ſine appetitu. Secūdo quia illa duo mouentia. ſ. intellectus ⁊ appetitus ſm cōmunem aliquā rationē mouent: ſed conſtat ꝙ intellectus non mouet ſine appetitu: quod probatur: qꝛ motus ſm rōnem eſt ſm voluntatem: que eſt appetitus. Appetitus autem mouet ſine ratione: quod probatur: quia concupiſcentia incontinentia appetitus quidem eſt. Tertio quia appetitus ſemper mouet: qd̓ ꝓbaṫ: qꝛ comprehendit ſemꝑ bonum ⁊ apparēs bonuꝫ actuale poſſibile aliter ſe hēre: itellus aūt omnis rectus eſt: appetitus autem omnis ⁊ fantaſia recta ⁊ non recta. Quarta ꝫ

ℭ Potentia anime motiua ſm locum eſt appetitus. ꝓbatur ex ſupradictis. Concluſio ꝑncipalis.

ℭ Anime partes ſi diuidantur ſm potētias valde multe fiunt. Manifeſte: quia vegetatiuum: ſenſitiuum: intellectiuum: conſiliatiuum: ⁊ appetitiuuꝫ plus differūt abinuicem: ꝗ̄ concupiſcibile: ⁊ iraſcibile. Rñſio ad qōnem.

ℭ Mouēs eſt vnum ſpecie. ſ. appetibile; aut appetitus: ita ꝙ appetibile eſt omnium primuꝫ. plura aūt numero. Declaratur ſimul vnitas ⁊ pluralitas: quia appetitus fiunt contrarij abinuicem: quod accidit: quuꝫ concupiſcentia ⁊ ratio contrariantur: quod ſit propter ſenſum temporis intellectu ad futurum: concupiſcentia ad nunc attēdente. Deinde declaratur primitas appetibilis: quia mouet non motum. probatur. quia mouet intellectum aut imaginatum. Quinta ꝫ

ℭ In motu locali animalis tria ſunt. Mouēs quo mouet; ⁊ quod mouetur. Primuꝫ eſt duplex: mouens immobile: ⁊ hoc eſt actuale bonū; mouens mobile: ⁊ hoc eſt appetitus. Probatur dupliciter ꝑmo: quia appetēs inquantū appetit mouetur. Scdo quia appetitꝰ actus aut motus quidam eſt. Tertiuꝫ. ſ. ꝙ mouetur eſt animal. Scōm. ſ. quo mouet organo: hoc corporeum eſt: ⁊ alibi conſiderandum: ſummarie tamen dicitur. Sexta ꝫ

ℭ Mouens organice eſt illud vbi eſt principium ⁊ finis motus Septia ꝫ

nis motus velut in circulatione. Declaratur primo. qꝛ ſibi duo connexum ſcilicet et concauum: quorum hoc finis: illud principiũ. vnum mouet. alterũ quieſcit. diſtincta ſm eſſe: non ſm magnitudinem. Secũdo probatur: qꝛ opꝫ manere aliqd ſicut in circulo: ⁊ hinc incipere motum. pbatur qꝛ oia mouentur pulſu ⁊ tractu

Queſtio ¶ Conſiderandũ de imperfectis animalibus: quibus ſolum ſenſus tactus ineſt. quid eſt mouens: ⁊ vtrum habeant fantaſiam ⁊ concupiſcentiaꝫ. Declaratur primo ratio dubij: qꝛ animal inquãtuꝫ eſt appetitiuũ eſt ſui motiuũ: appetitus aũt eſt cum fantaſia rationali aut ſenſibili: quam conſtat alia animalia habere.

Rñſio. ¶ Appetitus ⁊ fantaſia inſunt animalibus imperfectis indeterminate tamen. Primum probatur: qꝛ ineſt eis letitia ⁊ triſtitia. Secundum vero: qꝛ ſicut mouentur ita hec habent: mouentur aũt indeterminate. ergo ⁊c.

Octaua ꝯ ¶ Fantaſia ſenſibilis eſt in alijs animalibus: deliberatiua autem in rationalibus. Probatur: quia vtruꝫ hoc aut hoc aget: rationis opus eſt. probatur: quia eſt poſſibile vnum ex pluribus fantaſmatibus facere. ⁊ neceſſe eſt vno menſurare. probatur: quia maius imitatur. Et manifeſtatur hec ratio: quoniam penes habere cõcluſionem ex ſyllogiſmo: ⁊ nõ habere illaꝫ: differt fantaſia ſenſibilis a deliberatiua in hoc: ꝙ illa caret opinione: iſta vero habet illam: ⁊ hinc etiam fit: vt appetitus careat deliberatiuo.

Nona ꝯ ¶ Appetitus quandoqꝫ vincit deliberationem: aliquãdo autem mouet ſeipſum appetitus appetitum vt ſpera. Declaratur apud continentes: ⁊ ponitur differẽtia: quia que ſurſum: principalior eſt natura ⁊ mouet. ita vt tribus ſam lationibus moueatur.

Decima ꝯ ¶ Scientificuꝫ non mouet: ſed manet: vniuerſalis aũt exiſtimatio practica aut non mouet: ſed particularis: aut vtraqꝫ: ſed vlis quieſcens magis: hec autem iuncta:

¶ Series autem hec eſt.

TRactaturus de potentia ſm locum motiua animalium quattuor facit. Primo ꝓpoſita intentione interponit queſtionẽ de numero ⁊ modo partiuꝫ anime. Secundo inueſtigat principium ſm locuꝫ motiuum ſcđa concluſione diſputans. tertia accedendo ad veritatem. quarta concludendo: ex quibus infertur principalis cõcluſio. Tertio reſpondet queſtioni interpoſite. Quarto de pͥcipio motiuo tractat applicando ad ipſas anime partes in ſpeciali ⁊ diſtincte tali ordine: ꝙ in quinta ⁊ ſexta diſtinguũtur motiua. In reliquis autẽ ſingula tractantur. ita ꝙ in ſeptima tractatur motiuum organice: in queſtione vero interiecta motiuuꝫ fantaſtice: ⁊ appetitiue quo ad animalia imperfecta: in quibus eſt dubium: in octaua motiuũ fantaſtice abſolute: in nona motiuũ appetitus: in decima autem motiuum vt ſcitum ſeu cognituꝫ. Hec enim omnia enumerata ſunt eſſe motiua in quinta et ſexta concluſionibus.

Tex. 52. ¶ Circa principalem concluſionem dubium occurrit: quia ſuperius in ſecundo libro tex. 27. potentia anime ſm locum motiua diſtincta eſt contra potentiaꝫ appetitiuam. Hic autem expreſſe dicitur: ꝙ potentia appetitiua eſt motiua animalis ſm locum. Si eniꝫ hoc verum eſt: non ſunt quinqꝫ genera potentiarum anime; nec appetitiuum eſt diſtinctum contra ſm locum motiuũ: aut ecõuerſo: ⁊ ſi illud verũ eſt: hoc ſtare non põt. ¶ Ad euidentiam huius difficultatis prelibandum eſt quid eſt hic dubij: ⁊ quid certi. Certuꝫ eſt ⁊ ꝙ appetitus eſt quedaꝫ cauſa motus proceſſiui animalis. hoc enim experimur. Et ꝙ preter appetitum exigitur idoneitas quedam in membris ⁊ organis: que non ſolum conſiſtit in habilitate organorum ad obediendum appetitui: ſed etiã in poteſtate: qua vna pars mouet aliã: hoc ergo experimur. Dubiuꝫ vero eſt duplex. Primũ an motus huiuſmodi ſit ab appetitu vt a principio elicitiuo eius: an imperatiue tantum. Secundũ quid appellatione potentie anime ſm locuꝫ motiue ſupponatur: appetit⁹: an illa ydoneitas: ſeu vis in membris: ſeu primo membro: puta corde. ¶ His prelibatis ſcito: ꝙ motus hic: puta ambulatio: poteſt tripliciter comparari ad appetitum ambulaturi. Primo vt res appetita. Appetim⁹. n. quãdoqꝫ ambulare: ⁊ ſicut comedere ⁊c. alia: ⁊ ſic ambulatio habet rõnem appetibilis. Secundo vt actus imperatus: imperat nãqꝫ appetitus ambulationem: ſicut ⁊ locutionem ⁊ applicationem ceterorum membrorum ad ſuos vſus: ⁊ ſic ambulatio habet rõnem iperabilis: ⁊ de his duabus habitudinibus nulla eſt ambiguitas. Sed tertia eſt. que difficultatem hꝫ ſcꝫ ꝙ comparetur ad appetitum vt actus elicitus. Pro parte nãqꝫ negatiua eſt: qꝛ actus elicitus appetitus eſt tãtum appetere: intelligendo per appetere: amare: deſiderare: gaudere: timere: iraſci: ſperare: ⁊ alia huiuſmodi. Mouere aũt ſm locũ nõ eſt appetere. ergo ⁊c. Pro parte vero affirmatiua eſt: qꝛ ſi motus localis animalis eſſet tãtum imperatiue ab appetitu: cum hoc. ſ. eſſe imperatiue ab appetitu ſit commune ceteris operib⁹ anime ſenſitiue ⁊ intellectiue. vt experimur in nobis. vana eſſet tãta perſcrutatio appetitus pro pͥcipio motiuo: quãta in littera fit. ¶ Et quoniã hec affirmatiua pars rationabilior ⁊ Ariſto. eſt. ideo dicendum eſt: ꝙ motus localis animalium eſt ab appetitu elicitiue. ita ꝙ appetitus habet duos actus elicitos: quorum vnus eſt ratio alterius: alterum immanenteꝫ: qui eſt appetere: alterum trãſeuntem: qui eſt mouere. ⁊ primus eſt rõ ſecundi. Quãuis enim omnis actus immanens appetitus ſit appetere: actus tñ trãſiens nõ eſt appetere. ſed ex appetere. Rationabilior autem eſt. Tum qꝛ actus imperati tãtum ab appetitu quãdoqꝫ preueniunt appetituꝫ. vt pꝫ in parte ſenſitiua ⁊ intellectiua. Motus autem localis animalis non preuenit appetitum. Tuꝫ qꝛ natura facit ſemper de poſſibilibus meliora. Conſtat autem: ꝙ motus localis melius ineſt animali ſi cõueniat animaliter ꝙ̃ ſi vitaliter tãtuꝫ vt motus cordis: ⁊ quum motus huiuſmodi vt ſic ſit propter finem: nõ poteſt vt ſic conuenire animali animaliter: niſi vt ſic fiat ab appetitu animalis: cuius eſt tendere in finem. Motus igit̃ localis animalis ab appetitu neceſſario elicitur: vt vere ſit motus ab anima cognoſcitiua vt ſic. ¶ Ariſto. vero eſt ſententia hec. nã expreſſe dicit mouet quodcunqꝫ virium potentia motiua ſit: aut aliqua dictaruꝫ potentiarum: aut preter conſuetas dici. Et in determinãdo concludit: ꝙ potentia anime motiua ſm locum eſt appetitus. Et poſtmodũ dicit: ꝙ animal inquãtum eſt appetitiuum: eſt ſui motiuuꝫ ſm locum. Et in libro de motibus animaliuꝫ expreſſe dicit ꝙ vltima cã motus eſt appetit⁹: ⁊ loquitur de vltima inferius. ſ. proxima: quoniã vltima ſuperius conſtat: ꝙ nõ eſt appetitus. Et ſic pꝫ ſolutio primi dubij. Et ſi vis ſcire modum: quo appetitus facit motum: vide tractatum prefatum. vbi dicit̃ ꝙ appetitus medijs paſſionibus. ſ. caliditate ⁊c. preparantibus organa. mouet mediante ſpiritu complantato in corde ⁊c. ¶ Ad ſecũdũ

Quid certum ſit.

Quid dubium.

Deciſio

autem dubium videt̃ mihi dicendum: q̃ queſtio non eſt niſi in verbis quibuſdã interpretantibus potentiã motiuã potentiã in membris: quã vocãt executiuam: quibuſdã interpretantibus potentiã motiuã potentiaʒ proxime actiue eliciuaʒ motus: que eſt appetitus. Et ſi Ariſto. ydiomate loqui volumus. ſcḋa interpretatio vera eſt. ¶ Nec obſtat q̃ in ſecũdo libro poſuerit q̃ntum genus potentiarum anime potentiã ſm locũ motiuam: ⁊ diſtinxerit contra appetitiuã. Quoniã formalis diſtinctio in rõne potentie inter potens appetere: ⁊ potens ſm locum mouere: ſufficit ad ſaluandã diſtinctionem illam: q2 enim mouere ſm locum: ⁊ appetere ſunt actus diſtincti genere. ideo potentia motiua ⁊ appetitiua diſtinguũtur genere ſm rõnem potentie: quoniam potentie diſtinguũtur per actus. ¶ Quãuis dici poſſet q̃ diſtinctio illa ꝓpoſita eſt tanq̃ famoſa: poſtmodum examinanda ſm veritatem: in cuius ſignum ſtatim Ariſto. hoc in loco: quum intuliſſet: q̃ potentia ſm locum motiua coincidat cuʒ potentia appetitiua. ſubdit q̃ ſi partes anime ſecande ſunt ſm potentias: ſiunt valde multe: quaſi diceret: q̃ appetitiuum ⁊ ſm locum motiuum non ſunt diuerſe partes anime ſm rem: ſed ſm rationem potentie.

Tex. 52. ¶ Circa reſponſionem ad queſtionem motã in littera de multitudine partium anime duplex dubiuʒ occurrit. Primo: an ſi partes anime diuidantur ſm potentias: numerus ſpecificus partiuʒ anime eſſet iuxta numerum ſpecificum actuuʒ. Et hoc eſt querere: an potẽtie anime diſtinguantur ſpecie ſm diſtinctionem ſpecificam actuũ. Pro parte nãq; affirmatiua eſt: q2 quũ potentia diſtinguatur per actum: ſicut actus diuerſi generis exigunt potẽtias diuerſas genere: ſic actus diſtincti ſpecie exigunt potentias diſtinctas ſpecie: proportionaliter nãq; diſtinctio diſtinctioni reſpondet. Pro parte vero negatiua eſt: q2 ſequeretur: q̃ vis viſiua albi eſſet potentia diſtincta ſpecie a vi viſiua nigri: ⁊ breuiter tot eſſent ſm ſpecieʒ potentie ſenſitiue: quot ſunt ſm ſpeciem ſenſibilia. Dubium ſecundo eſt litterale: q2 Ariſto. in littera conſiliatiuum ponit potentiã plus diſtinctam ab intellectiuo: q̃ inter ſe diſtent concupiſcibile ⁊ iraſcibile: quum tamen hec ſint diuerſe potentie: ⁊ illa non.

Opio quorũdaʒ iprobatur. ¶ Ad euidentiam p̃me difficultatis ſcito: q̃ licet quidam declinauerint in partem affirmatiuam queſiti. non reputantes inconueniens ponere tot ſenſus quot ſenſibilia. vt tamen erubeſcãt: ducito eos ad hoc etiam q̃ tot eſſent ſm ſpecieʒ ſenſus cõmunes quot ſenſibilia: ⁊ tot fantaſie quot ſpecies fantaſiabilium: ⁊ tot potentie memoratiue: ⁊ cogitatiue: quot ſpecies memorabilium: ⁊ cogitabilium. Et ſi nec ſic reſipiſcunt: adiungito: q̃ tot erunt potentie intellectiue quot ſpecies intelligibilium. ⁊ ſic aduertent ſe erraſſe. quiʒ etiam vnus ⁊ idem habitus ſm ſpeciem ſit diſtinctorum ſm ſpeciem ⁊ contrariorum: eadem eniʒ medicina eſt ſanationis ⁊ egrotationis principiũ pro vt vult.

Solu° ſingularis. ¶ Dicendũ eſt igitur: q̃ aliud eſt loqui de diſtinctione potentiarum abſolute: ⁊ aliud de diſtinctione potentiarum cõtractarum ad naturam materie: ⁊ aliud de diſtinctione potentiarum contractarum ad naturam anime. Potentia nanq; abſolute ſumpta multiplicat̃ penes per ſe differentias actus: quẽ p̃mo reſpicit: quoniam quũ actus ſit diſtinguens ⁊ ſeparans. vt dicit̃. 7° metaph. tex. 49. nõ poteſt fieri vt per ſe multiplicetur actus: quin proportionaliter multiplicetur potẽtia illi reſpondens: nulla eniʒ ex parte potentie rõ extat quare non multiplicetur: ex quo abſolute ſumitur: ⁊ abſolute ſumpta quicquid eſt: ipſius eſt actus. Potẽtia vo contracta ad naturaʒ materie multiplicatur ſpecifice ſm multitudinem ſpecierum actuum in eſſe naturali: ⁊ ratio eſt: quia natura materie dearticulatur ſm ſingulas rerum naturalium ſpecies: omnium enim natura conſtantium: quorum diuerſe ſunt ſpecies: materie quoq; proprie differunt ſpecie. Et propterea Ariſto. 3° phyſico. cõ. 10. de potentijs contractis ad naturam materie loquens dixit: q̃ poſſe ſanari ⁊ poſſe infirmari diſtinguũtur: alioquin ſanari ⁊ infirmari eſſent ideʒ. Et Auerroys. 12. metaph. cõ. 11. dixit: q̃ numerus habilitatum in materia eſt ſm numerum ſpecierum. Potẽtia autem contracta ad naturã anime non ſic ſe habet: ſed quoniã aĩa adeo eleuat̃ ſupra naturam: vt infima anima eminenter ꝯtineat etiã cõtrarias nãrum ſpẽs: vt ſua teſtant̃ opera. Mouet. n. aĩa vegetatiua ſimul ⁊ vnico actu ad omnes differẽtias poſitionis: ad quas plures opʒ natures mouere. ſ. graue: leue ⁊c̃. Cõſequẽs eſt vt potentie anime adeo etiã eleuate ſint nãe: vt nõ diuerſificent̃ ſm diſtinctionem ſpecificam rerũ in eẽ nãli. Sed ſm altiores quaſdã differẽtias ꝓportiõales nãe aĩe. vnde Ariſto. ſuperius lib. 2° tex. cõ. 107. expſſe dixit: q̃ vnuſquiſq; ſenſus eſt vnius totius ꝯtrarietatis: ⁊ certuʒ eſt: q̃ loquit̃ de vnitate ſpecifica athomaq: q̃ñ pluralitatem ſpecificam tactus inueſtigabat. Partes igit̃ poteſtatiue anime: q2 potentie animales ſunt: ac per hoc altioris ordinis q̃ ſpecies nature: nõ multiplicantur iuxta numerum ſpecierum rerũ naturaliũ: ⁊ ꝯſequenter nec actuũ priorum: ſed vna ⁊ eadem ſm athomam rõnem elicitiua eſt plurium operũ ſm ſpeciem iuxta diuerſitatem habituum: vel ſpecierum ſenſibilium: imaginabilium: vel intelligibilium.

¶ Atteſtatur autem huic quaʒ diximus differentie inter potentias nature ⁊ potentias aĩe: hoc qḋ videm° in potentijs rõnalibus: videmus. n. q̃ vna ſm ſpeciem potentia rõnalis eſt vtriuſq; ꝯtrarij: vt medicina ſani ⁊ egri: ⁊ tamẽ in nã due ſunt potẽtie ad hec iuxta illud tertij phyſicorũ poſſe ſanari aliud eſt a poſſe infirmari.

¶ Ad ſecundũ aũt dubium dicitur: q̃ q2 conſilium eſt de particularibus: ⁊ particularium cognitio ⁊ collatio ſpectat ad cogitatiuam: ideo conſiliatiui nomine intelligit cogitatiuam: quam conſtat non ſolum eſſe aliam ſm rem potentiam ab intellectu: ſed alterius ordinis. Et teſtis huius interpretatiõis eſt tranſlatio arabica: que habet loco conſiliatiui cogitatiuum. Singularis gloſa.

Tex. 54. ¶ Circa quintam concluſionem dubium occurrit quomodo mouens eſt vnum ſpecie: ⁊ plura numero: quũ manifeſte pateat: ⁊ q̃ illud mouens: qḋ in littera dicitur vnum ſpecie: puta appetibile. vel appetitiuum eſt plurium ſpecierum: ⁊ tam appetibile q̃ appetitus diuerſas habent ſpecies: ⁊ illud mouens: qḋ dicitur plura numero: puta appetitus ipſe eſt etiam plura ſpecie: quoniam appetitus contrarij ſpecie differunt.

Sigularis gloſa. ¶ Ad hoc breuiter dicit̃: q̃ vnum ſpecie vocat̃ dupliciter: ꝓprie vt ſpẽs eſt vnũ de quinq; p̃dicabilib°. Alio modo cõmuniter: vt ſpẽs idem eſt qḋ rõ formalis. Et ſimiliter plura numero dupliciter. i. particularia ſolo numero differẽtia: vel numerata ſub aliqua rõne formali. In ꝓpoſito ſcḋo mõ ſumit̃ taʒ vnũ ſpẽ q̃ plura numero. ita q̃ intẽtio lr̃e eſt dicere: q̃ mouens ſiue ſumamus appetibile ſiue appetitum eſt vnũ ſm rõneʒ formalem: q2 quodcunq; appetibile mouet ſub rõne appetibilis: ⁊ quicunq; appetitus mouet vt appetens. Eſt autem plura ſm numerum: quia plurificantur appetibilia: ⁊ appetitus eſt appetitus ſuperior ⁊ inferior

Vid̃ auctorẽ ſup̃ ḋ ente et ẽentia caplõ. 7.

⁊ hoc

& hoc manifeſtum eſt: quia ſunt quãdoq̃ contraria.

Tex. 54. ¶ Circa ſextã cõcluſionẽ dubium occurrit duplex circa illos terminos: mouens: mobile: & im mobile &c. Et primum quidem dubium eſt de ſignificatione eoꝝ. an. ſ. ſumantur in eadem ſignificatione: an diuerſa. Qz enĩ variettur ſignificatio oſtenditur ex hoc: ꝙ quũ mobile dicitur de appetitu: nõ ſignificat motũ. qui eſt actus imperfecti: ſed perfecti. Quũ aũt dicit de aiali: ſignificat motũ: qui eſt actus imperfecti: dicit enĩ in lr̃a & ꝙ appetitus eſt mouens mobile: & ꝙ id qđ mouet eſt animal. Similiter mouens quum dicit de appetibili: aut nullam actionem ſignificat: aut illam que non infert motũ: qui eſt actus imperfecti: & ꝯſequenter nõ ſignificat mouere. Quũ aũt dicit de appetitu: ſignificat mouere inferens verũ motũ: dicit enim in lr̃a. & ꝙ appetibile eſt mouens imobile: & ꝙ appetit' eſt mouens mobile. Quod aũt in eadem ſignificatione ſumant: oſtenditur ex hoc: ꝙ equiuocatio doctrinam ſophiſticam: & eam turpem parit. Rude quippe ſatis fuiſſet diſcutere coniunctionem & ſegregationem horum terminoꝝ in concurrentibus ad motum localez animalis: & equiuoce eis vti. non enim illimet termini repetuntur niſi ſm vocem. ¶ Dubium vero ſecundum ꝓpinquũ eſt predicto: & eſt de genere cauſalitatis importate in eiſdẽ. an. ſ. mouẽs ſumatur ſemper hic vniformiter pro mouente effectiue: an difformiter: puta nunc pro mouente effectiue: nunc pro mouente finaliter. Hoc enim nõ parũ refert. Et ſimiliter ambiguũ eſt de mobili & im mobili. Qz enim ſumatur difformiter pꝫ ex hoc: ꝙ appetibile non mouet niſi finaliter: & appetitus non mouet niſi effectiue: & in littera de vtroq̃ dicit: ꝙ eſt mouens. Similiter mobile & imobile: penes que differũt appetitus & appetibile: non ſumuntur vniformiter: qz ſi ſm effectiuam cauſalitatez affirmatio & negatio nõ inueniuntur differre: quia appetitus eſt imobilis effectiue. Si vero ſm cauſalitatem finalez: ſimiliter contingit non differre: qz appetibile aliquod habet cauſaz finalẽ. Qz autem vniformiter ſumi debeãt: ex ipſa diſcuſſione: & oppoſitione: cõiunctione: ſegregationeq̃ pꝫ. Accideret enim idem inconueniens ex hac difformitate: que ex variatione ſignificationis emerſit: & propterea oportet hec noſſe quomodo ſumantur in ꝓpoſito.

¶ Ad vtrũq̃ dubiũ breuiter dicitur: ꝙ termini iſti ſumantur ſemper in eadem ſignificatione & cauſalitate: ſed ſignificatio eorum hic neuter motus ꝑ ſe eſt. Sumantur enim mouere & moueri hoc in loco pro actione & paſſione trãſcendentibus in cõmuni: ſiue hec agere & pati attendantur ſm motũ: qui eſt actus perfecti: ſiue ſm motum: qui eſt actus imperfecti. Eſt ſiquidez analogum quoddam agere & pati cõmuniter ſumptũ ad hec: nam contingit ab altero ſuſcipere: vt patiens ab agente non ſolum verum motum: ſed motum: qui eſt actus perfecti: vt viſionẽ a viſibili: & ſimilia. Et quoniam appetitus ab appetibili mouetur etiaz effectiue iuxta illud Auerroys. 12. metaphyſi. cõ. 36. Balneum in aĩa eſt agens deſideriũ: adcirco de mouere & moueri: & nõ moueri effectiue ſemper eſt ſermo in propoſito. ita ꝙ appetibile eſt mouens imobile effectiue: & appetitus eſt actu mouens & paſſiue motus: animal aũt motum medio organo &c. Et ꝙ hec ſit mens Ariſto. inſinuant ſue rationes: probat enim appetibile eſſe mouens imobile: qz mouet cognitum: quod eſt dicere: qz cognoſci nihil ponit in re cognita: ac per hoc mouens cognitum mouet imotũ. Probat quoq̃ appetitum moueri: qz appetitio ipſa eſt motus: vel actus quidaz: qđ eſt dicere: qz appetit' ipſa eſt paſſio quedã ab alio: hoc enĩ moueri & actus vel motus inſinuant. Et tu bene notabis hunc textum: quoniã ex hac vniformitate habes fundamentum: vt in metaphyſica intelligas: quomodo primus motor mouet vt amatum &c. Vide I. 12. metaphyſ. tex. cõ. 36.

Tex. 56. ¶ Circa queſtionem de animalium imperfectoꝝ motore dubium occurrit. An nomine animalium imperfectorum hoc in loco intelligantur animalia non proceſſiua: aut animalia imperfecta in genere proceſſiuorum. Si enim eſt ſermo de imperfectis in genere proceſſiuorũ: non apparet de quibus animalibus queſtio iſta ambigua ſit. Quum animalia procedentia imaginatione & ſenſibus procedant. Si aũt eſt ſermo de nõ proceſſiuis: obſtant dicta ſua hic in tex. 44. vbi inquirendum proponit quid ſit principium motus proceſſiui: & in. 45. ex propoſito probando ex animalibus manentibus: ꝙ ſenſitiuũ nõ eſt motiuũ. Obſtãt & dicta in 2° huiꝰ tex. 20. & 27. 28. 29. & 31. ex quibus habet: ꝙ in quibuſdã eſt ſenſus ſine motu: cuiꝰ oppoſitũ hic diceret.

¶ Ad hanc dubitationẽ dicendũ puto: ꝙ & ſm Ariſto. & ſm veritatem hic eſt ſermo de aĩalibus non proceſſiuis. Scdm Ariſto. quidẽ: qz expſſe in littera dicit ꝙ eſt ſermo de aĩalibus: in quibus eſt ſolus ſenſus tactus. Conſtat enim ex hoc eodẽ libro tex. 64. in ſequenti capitulo: ꝙ aĩalia proceſſiua habent preter ſenſum tactus aliquem aliam ſenſum. vt ibi probatur. Si nãq̃ proceſſiua non ſunt contenta ſolo tactu: & animalia: de quibus hic eſt queſtio: habent ſolum tactũ: oportet vt huiuſmodi animalia non ſint proceſſiua. Scdm veritatem vero: quia huiuſmodi aĩalia: eo ꝙ manent ſemper in eodẽ loco: propter qđ dicuntur manentia: & mouentur motu dilatationis & conſtrictionis: habent ſpecialem difficultatẽ: & hic euacuatur. ¶ Ad cuius euidentiã ſcito: ꝙ motus dilatationis & conſtrictionis inueniuntur dupliciter. ſ. naturalis & animalis. Cor enĩ mouetur naturaliter tali motu: & conſequitur talis motus apud Diuũ Thomã: vitam animalis: ſicut eſſe ſuſ ſuz formã leuis. Animalia autẽ huiuſmodi mouẽtur tali motu animaliter. i. per appetitũ & fantaſiaz indeterminate tñ. vt in littera dicitur: in cuius ſignũ motus cordis non ſubeſt appetitui noſtro: motus vero huiuſmodi animaliũ appetitũ eoꝝ conſequitur: vt teſtatur leticia & triſticia eorũ in huiuſmodi appropinquatis letis vel triſtibus. S. Thom. p^a 2^e. q. 17. 9. ad 2^m et in. q. de aĩa. q. 9^a ad 6^m ¶ Nec obſtant huic expoſitioni in oppoſitũ allati textus: quoniã in omnibus eſt ſermo de motu locali proceſſiuo: qui per ſe primo vocatur motus localis aĩaliũ iſte aũt motus: ꝙ ſit aĩalis occultuz eſt. Et propterea in fine huius tractatus. vt perficeret doctrina de motiuo ſm locũ: conſideratus eſt. Dicato igit ꝙ licet motus localis aĩalis ſit duplex. ſ. proceſſiuus & dilatationis & conſtrictionis: principiũ tamen eſt vnicum. ſ. appetitus: de quo ſoluitur hic queſtio promiſſa in ſcdo libro tex. 29. an. ſ. habeat fantaſiam indiuiduã comitẽ. Patet enĩ in hac littera: ꝙ appetentia fantaſiantur indeterminate: quẽadmodũ & mouentur indeterminate. Conſiſtit autẽ indeterminatio hec quo ad organũ: obiectũ: tempus: ſituz & locũ. Quo ad organũ quidẽ: qz fantaſia determinata habet certam particulam corporis pro proprio organo: indeterminata autẽ quaſi confuſa in corpore nihil eius vt propriũ ſibi vendicare videtur. Quo ad obiectũ vero: qz determinata huius certe rei: vel illius eſt: indeterminata vero conuenientis: vel diſconuenientis tantũ. Quo ad tempus vero: qz determinata futurũ: indeterminata vero preſens tantũ aſpicit. Quo ad ſitum vero: qz determinata Singularis gloſa.

ad diſtans:indeterminata vero ad coniunctū tantum ſe extendit. Quo ad locum vero:quia determinata ad certum locum imaginatū mouet:indeterminata vero ad locum circundantem tantum.pro vt in loco delectabile:aut triſte aliquid coniungitur.

¶ De cōnectione partiū aīe. Cap. VII.

Cōmē.59. Vegetabilem quidem igitur animam neceſſe habere omne qđcunqȝ viuit: ⁊ habet animaȝ a generatiōe vſqȝ ad corruptionem.neceſſe eſt enim quod generatur augmentuȝ habere. ⁊ ſtatum. ⁊ decrementum. hoc autȝ ſine alimento eſſe impoſſibile:neceſſe igitur ineſſe vegetabilem potentiam in omnibus generatis corruptibilibus.
Cōmē.60. ¶ Senſum aūt non neceſſe in omnibus viuentibus. neqȝ enim quorum ſimplex corpus contingit habere tactum:neqȝ ſine hoc poſſibile eſſe nullum animal:neqȝ queecunqȝ non ſuſceptiua ſpecieruȝ ſine materia. Animal aūt neceſſe ſenſum habere:ſi nihil fruſtra facit natura: ꝑꝑ aliqd.n.oīa:que ſunt : natura ſubſiſtūt:aut concidētia ſunt eoruȝ : que ſunt ꝑꝑ aliquid. Si igitur omne ꝓceſſiuum corpus non hȝ ſenſum: corrumpeť vtiqȝ: ⁊ ad finem non vtiqȝ veniet:qui eſt nature opus:qūo enim aleť: manentibus quidem.n.exiſtit nutrimētuȝ eo in loco. vbi nata ſunt quo nutriri poſſunt.
Cōmē.61. ¶ Non poteſt autem corpus habere quidem animam ⁊ intellectum diſcretiuū: ſenſum autem non habere non manſiuum exiſtens:generabile autȝ. At vero neqȝ ingenerabile:quare enim nō habebit: aut eniȝ anime melius : aut corpori:nunc autȝ neutrum eſt:hoc quidem non magis intelligit:
Cōmē.62. hoc aūt nihil erit magis ꝓpter illud. ¶ Nullum ergo habet animal corpus nō manens ſine ſenſu. At vero ſi habet ſenſum:neceſſe eſt corpus eſſe:aut ſimplex:aut mixtū. Impoſſibile autem eſt eſſe ſimplex: tactum eni non haberet: eſt autē neceſſe hunc habere.
Cōmē.63. ¶ Hoc autem ex his manifeſtum. Quoniā enim animal corpus animatum eſt:corpus autem omne tangibile: tangibile autem qđ ſenſibile tactu:neceſſe ⁊ animalis corpus tactiuum eſſe:ſi debet ſaluari animal:alij eniȝ ſenſus per altera ſentiunt: vt olfatus: viſus: auditus:tactiuum autem niſi habeat ſenſuȝ non hec poterit quidem fugere: illa autem accipere. Si vero hec:īpoſſibile eſt ſaluari animal. Propter quod ⁊ guſtus eſt ſicut tactus quidam:alimentū autȝ corpus tangi poſſibile.
Cōmē.64. ¶ Sonus autȝ. ⁊ color. ⁊ odor. non alunt:neqȝ faciūt augmentū:neqȝ decrementum:quare ⁊ guſtum neceſſe eſt tactum eſſe quendam: qꝛ tangibilis ⁊ vegetatiui ſenſus eſt:hi quideȝ igiť neceſſarij ſunt animali:quo ⁊ manifeſtum: ꝙ non poſſibile ſine tactu animal eſſe. Alij autȝ propter bonum: ⁊ generi animalium iam non cuicūqȝ:ſed quibuſdam vt proceſſiuo neceſſe ineſſe. Si eni debet ſaluari : non ſoluȝ oportet tactum ſentire:ſed ⁊ de longe.
Cōmē.65. ¶ Hoc autē erit ſi per medium ſenſitiuum fuerit:eo ꝙ illud quidē a ſenſibili patiatur. ⁊ moueatur: ipſum autȝ ab illo. Sicut enim mouens ſecundum locū vſqȝ alicubi permutare facit: ⁊ depellens alterum facit: vt pellatur: ⁊ eſt per mediū motus: ⁊ primum quidem mouens depellit: ⁊ non depelliť: vltimum aūt ſolum depellitur non pellens. medium aūt vtraqȝ:multa aūt media: ſic ⁊ in alteratiōe. preter ꝙ vnum manens in eodem loco alterat. vt ſi in ceram tinxerit aliquis vſqȝ ad id mota eſt: vſqȝ quo tinxerit:lapis autē nihil ſȝ aqua. vſqȝ quo procul. aer autem ad plurimum mouetur. ⁊ facit ⁊ patitur ſi maneat. ⁊ vnus ſit. Unde ⁊ de repercuſſione ē melius,q̄ȝ viſum egredientē repercuti. aerē pati a figura. ⁊ colore. vſqȝ quo quidem ſit vnus. In leui autȝ eſt vn⁹ : propter quod hic iterū viſuȝ mouebit: ſicut vtiqȝ ſi in cera ſigillū ingredereť vſqȝ ad finē.
Cōmē.66. ¶ Qđ autē impoſſibile ſit ſimplex eſſe animalis corpus manifeſtum eſt. dico autȝ puta igneū: aut aereuȝ. Sine quidem eniȝ tactu neqȝ vnū cōtingit animaliū ſenſuȝ habere. corpus.n. tactiuum animatum omne ſicut dictuȝ eſt. alia autem preter terram. ſenſitiua quidem vtiqȝ fient. omnia autem eo ꝙ ſentire per alterum faciunt ſenſum: ⁊ per mediū. tactus autem eſt in tangendo ipſa: propter quod ⁊ habet hoc nomen. ⁊ tamen alij ſenſus tactu ſentiunt: ſed per altera. hic autē videť ſolus per ſeipſum: quare huiuſmodi elementorū nullū vtiqȝ erit corpus animalis. Nec itaqȝ terrenū. oīum enim tangibiliū tactus eſt ſicut medietas ⁊ ſuſceptiuus ſenſus: nō ſolū queecunqȝ differentie terre ſunt: ſed calidi ⁊ frigidi. ⁊ aliorū oīum tangi poſſibiliuȝ. Et ꝓpter hoc oſſib⁹: ⁊ capillis : ⁊ huiuſmodi partibus nō ſentimus: quia terree ſunt. Et plante etiam ob hoc nec vnum habent ſenſum : qꝛ terree ſunt. ſine aūt tactu nec vnuȝ

poſſibile eſt animalium eſſe. hic aũt ſenſus non eſt neqꝫ terre: neqꝫ alius elementorum

Cõmẽ. 67. vllius. ¶ Manifeſtum igitur: quoniam neceſſe hoc ſolo priuata ſenſu animalia mori. neqꝫ enĩ hunc poſſibile eſt habere non animal exiſtens: neqꝫ cũ ſit animal aliũ neceſſe eſt habere preter hunc. Et propter hoc qdẽ alia ſenſibilia excellentijs nõ corrũpunt animal. vt color. ⁊ odor. ⁊ ſonus: ſed ſolũ ſenſus: niſi ſm accidens: puta ſi ſimul cum ſono depulſio fiat: ⁊ ictus: ⁊ a viſis ⁊ odore alia mouenť: que tactu corrumpunt: ⁊ humor autem ſm ꝙ accidit ſimul tactiuũ eſſe ſic corrumpit. Tangibilium autem excellẽtia: vt calidorũ: ⁊ frigidorum: ⁊ durorum

Cõmẽ. 68. corrumpit animal. ¶ Omnis quidem enĩ ſenſibilis ſuperfluitas corrumpit ſenſum: quare ⁊ quod tangi poteſt tactum. hoc aũt tactu determinatũ eſt viuere. Sine enim tactu monſtratũ eſt. ꝙ impoſſibile eſt animal eſſe. vnde tangibiliũ excellentia non ſolum corrumpit ſenſum: ſed animal: quia neceſſe ſolũ habere hunc. Alios aũt ſenſus habet animal: ſicut dictum eſt. non propter eſſe: ſed propter bene eſſe. vt viſum: quia in aere ⁊ aqua vt videat. omnino autem quoniã in diaphano. guſtum autem habet propter delectabile. ⁊ triſte. vt ſentiat ꝙ in alimento ⁊ concupiſcat. ⁊ moueatur. auditum aũt vt ſignificetur aliquid ipſi: linguam autem hꝫ quatenus ſignificet aliquid alteri.

¶ Summa huius capituli hec eſt.

Prima ʒ OMne viuens habet potentiã ſeu animã vegetabilẽ a generatione vſqꝫ ad corruptionẽ. Probať qꝛ omne genitum habet augmentũ: ſtatũ: ⁊ decremẽtum: qḋ ſine alimento non eſt.

Scḋa ʒ ¶ Omne viuens non eſt neceſſe habere ſenſũ. probať dupliciter. Primo quia tactus: ſine quo nullus eſt ſenſus non poteſt ineſſe ſimplici corpori. Secũdo qꝛ nec poteſt ineſſe non ſuſceptiuis ſpecierũ ſine materia.

Tertia ʒ ¶ Omne animal proceſſiuum habet ſenſum. probatur dupliciter. Primo qꝛ ſi proceſſiuũ caret ſenſu corrũpetur: ⁊ ad naturalẽ finẽ non perueniet. hoc aũt eſt incõueniens. probatur ſequela: qꝛ non poſſet nutriri: manẽtia enim coniunctũ habent nutrimentũ. Impoſſibilitas vero conſequentis: qꝛ natura nihil facit fruſtra: qḋ pbatur: qꝛ omnia que natura ſubſiſtunt: aut ſunt propter finẽ: aut coincidentia eorũ: que ſunt propter finẽ. Secundo apud quoſdã: qꝛ ſi pceſſiuũ caret ſenſu. ⁊ diſcernit intellectu ſiue generabile ſit: ſiue igenerabile: nulla rõne carere debet ſenſu: qꝛ ſi aut pꝑ melius anie: aut corpori: ſꝫ neutrũ eſt. Anima enim nõ magis itelliget: corpus vero nõ magis erit pꝑter ſenſus carentiã.

Quarta ʒ ¶ Omne habens ſenſum eſt corpus mixtum: ⁊ habens tactum comprehendendo etiam guſtum ſub tactu. ita ꝙ hi duo ſunt neceſſarij. alij autem pꝑter bonum: ſic tamen ꝙ neceſſarij ſunt animali pceſſiuo. Probatur primo ſecunda pars: animal eſt corpus animatũ. ergo tangibile. i. ſenſibile tactu. ergo tactiuũ. Prima ſequela probať: quia omne corpus eſt tãgibile. Secũda aũt. quia aliter animal nõ poſſet ſaluari: quod declaratur. Primo ex differẽtia inter alios ſenſus ⁊ tactus in modo ſentiendi: quia illi per altera ſentiunt: tactiuum aũt niſi ſentiat: non poterit hec tacta accipere: ⁊ illa fugere ⁊ ſic non ſaluatur. Deinde declaratur extenſio ad guſtum: quia propterea guſtus eſt tactus quidam: quod patet ex differentia obiectorum: qꝛ ſonus color ⁊ odor non alunt: neqꝫ augent aut minuunt: alimentum autẽ tangibile ⁊ vegetatiuum eſt. Probatur tertio de alijs ꝙ neceſſarij ſunt animali pceſſiuo: qꝛ ſi ſaluari debet proceſſiuum non ſolum tactu: ſed de longe ſentire debet: quod fit per pati a medio patiente ab obiecto: qḋ declaratur dupliciter. Primo ex ſimili in motu locali. in quo primum pellens tantũ eſt: ſecũdũ pulſum ⁊ pellens tertium pulſum tantũ: ſic ⁊ in alteratione ⁊c. Secundo ex ſimili in cera. ſi ſigillũ ingrederetur vſqꝫ ad finem. Demum probatur prima concluſionis pars: qꝛ ſentiens aut eſt corpus ſimplex: aut mixtum: ſed impoſſibile eſt eſſe corpus ſimplex: quia omne ſentiens oportet eſſe tactiuum. Nullum autẽ corpus ſimplex eſt ſenſitiuum tactu: et de alijs a terra probatur: quia conſtituunt ſenſitiua per medium. Tactus autem ſentit per ſeipſum. vnde ⁊ nomen accepit. De terreno vero: quia ſenſitiuum tactus eſt medietas ſuſceptiua non ſolum differentiarum terre: ſed omniũ tangi poſſibiliũ. Et hoc teſtantur capilli ⁊ oſſa pꝑter terreſtrẽ nãm nõ ſentientia: teſtanť ⁊ plante propter idem in ſenſibiles.

¶ Animal ⁊ habens tactum cõuertibiliter ſe conſequũtur affirmatiue ⁊ negatiue ⁊ ſufficiẽter: declaratur dupliciter. Primo ab effectu: quia excellentia tangibiliũ corrumpit animal: excellentia vero aliorum ſenſibilium non corrũpunt niſi per accidens animal: ſed ſenſus: quoniam quum omne excellens ſenſibile corrumpat ſenſum: oportet ꝙ excellens tangibile corrumpat tactum. ergo vitam ⁊ eſſe animalis: quoniam in hoc conſiſtit. Secundo a differentia inter tactum ⁊ alios ſenſus: quia ſolus eſt neceſſarius: ceteri ſunt ad bene eſſe: viſus quia in diaphano viuunt: guſtus propter delectabile ⁊ triſte in alimento. Auditus vt ſignificetur ſibi: lingua vero vt ſignificet. Quinta ʒ

¶ Series autem hec eſt.

INtendens ordinẽ connexionemqꝫ partiũ anime abſoluere quattuor facit. Primo comparat viuens ad partem vegetatiuam prima concluſione: ⁊ ſenſitiuam ſecunda concluſione. Secũdo comparat animal proceſſiuũ. i. ſm locũ motiuum ad ſenſitiuũ tertia concluſione. Tertio comparat ſenſitiuum ad tactiuũ ⁊ corpora ſimplicia quarta concluſione. Quarto comparat animal ad ſenſus omnes conſtructiue ⁊ deſtructiue ⁊c. quales autem huiuſmodi comparationes: ſcilicet coniunctiones: an ſeparationes ſatis clare liquet in littera ⁊c.

¶ Circa quartam concluſionem dubiũ occurrit de ratione: qua probatur: omne habens ſenſum oportere habere tactũ. Stat enim ratio in hoc: corpus habens ſenſum eſt tangibile. ergo oportet habere tactum: ſi ſaluari debet. Si enim ratio valet: concluderetur quoqꝫ de Tex. 63.

plantis: imo de omni re corruptibili: ꝙ habeat tactum: quoniam de omni huiuſmodi predicatur eſſe corpus tangibile: ⁊ habere corpora tangibilia pro corruptiuis: ⁊ ꝙ debent ſaluari. Aut ergo ratio hec non eſt formalis: ſed gratia materie tenet: aut infert ꝙ oia corruptibilia hñt tactum: quod reprobatū eſt in hoc met cap.

¶ Ad hoc eſt dicendum: ꝙ ratio littere tenet formaliter. ſi integre aſſumatur. Conſiſtit enim ratio non in hoc: ꝙ corpus tangibile ⁊ tactiuū: ſi debet ſaluari: oportet habere ſenſum tactus: vt obijciendo aſſumitur: ſed in hoc: ꝙ corpus huiuſmodi habens ſenſuz oportet habere ſenſum tactus. ita ꝙ ex his ſubiunctis: ſcilicet tangibilitate ⁊ ſenſu infertur ſenſus tactus: ⁊ optime: quoniaz ex tangibilitate: de qua eſt ſermo: ſcilicet ſm qualitates actiuas ⁊ paſſiuas: ſequitur ꝙ eſt corpus corruptibile per ſe a tangibilibus: vt inferius explanatur in littera: ex ſenſu autem quum datus ſit propter ſalutez ſubſtantialez habentis ipſum. ſequitur ꝙ corpus illud habeat ſenſum ſaluatiuuz ſubſtantie ipſius habentis: quum ceteri ſenſus per altera ſentiant: ac per hoc non ſaluent a tangibilibus: reſtat vt ſenſum habeat tactus qui ſaluet a tangibilibus. Et ex hoc factum eſt: vt guſtus: qui eſt ſenſus alimenti ſaluatiui etiaz ſubſtantialiter ſit tactus quidam. Hec autem ratio neqꝫ in plantis neqꝫ in alijs habet locum. ¶ Et ſcito: ꝙ fundatur hec ratio ſuper hoc: ꝙ ens ſenſitiue nature: ſicut eſt nature altioris. ⁊ eleuate ſupra inanimata ⁊ vegetabilia. ita oportet ꝙ ſaluatiuum ſit ſui altiori modo ꝙ̃ illa ſcilicet ſentiendo. alioquin operatio non aſſequeretur excellentiā nature eius que eſt. Ariſtoteles tamen vndiqꝫ abundans ratione etiam ex parte corporis rationez dedit: quare inanimata ⁊ plante non habent ſenſuz tactus: quia ſcilicet ſunt ſimplicia corpora: aut quaſi ſimplicia. vt patet in littera ⁊c.

¶ Circa quintam concluſionem dubium occurrit ſimpliciter: ⁊ ad hominem: quomodo animal primo conſtituatur ſenſitiuo: ⁊ ſenſu tactus. Simpliciter quidez: quoniam conſtat: ꝙ ſenſitiuum primo conſtat ſenſu. Ante autem omnes particulares ſenſus eſt ſenſus cōmunis. Si igitur animal conſtat ſenſitiuo: non conſtituetur primo per ſenſum tactus: ſed per ſenſum communem. ¶ P. Probatum adhuc non eſt: ꝙ impoſſibile ſit ſeparare ſenſus interiores a tactu: ac per hoc voluntarie dicitur: ꝙ animal conſtat tactu: poſſet enim poni animal habens eſtimatiuam: vel cogitatiuaz abſqꝫ ſenſu exteriori. ¶ Ad hominem vero: quia ipſemet Ariſtoteles in ſecundo libro completo tractatu de ſenſu communi epilogat in textu. 149. dicens. De principio quidem igitur ſm quod ſenſitiuum dicimus eſſe animal determinatum ſit hoc modo. In quibus verbis oſtendit: ꝙ animal eſt ſenſitiuum primo per ſenſum communem ⁊c.

¶ Ad hoc dubium non ſufficit dicere: ꝙ quia ſenſus cōmunis ⁊ tactus inſeparabiliter ſe commitantur: ideo omnia poſſunt verificari: quoniam non ſaluaretur formalis doctrina: nec niſi per accidēs alter ſermo verus eſſet. Eadem ratione retunditur reſponſio dicens: ꝙ quia habent idem organum: idcirco hec dicta ſunt. Quāuis hec reſponſio aſſumat aliquid magis dubiū: ſcilicet de identitate primi organi: quum communiter dicatur ꝙ ſenſus communis eſt in capite: ⁊ Ariſto. ponat illum in corde. ¶ Dicendum eſt igitur: ꝙ animal conſtituitur primo ſenſu communi: ⁊ conſtituitur tactu. non enim ſenſus communis ⁊ tactus diſtinguuntur diſperate ſicut viſus: ⁊ olfatus: neqꝫ preſuppoſitiue tantum: ſicut olfatus: ⁊ tactus: neqꝫ ordine ⁊ dependentia tantum: vt ſenſus ⁊ fantaſia: ſed diſtinguuntur ſicut vis quedam ⁊ conſumatio radicꝭ eius: quod ex operibus fit manifeſtum. Senſus enim communis nullam habet operationem niſi per ſpecies ipſorum ſenſuum propriorum. vt enim ſuperius dictum eſt. nō fiunt alie ſpecies in ſenſu communi ab his: que deſcribūtur in ſenſibus proprijs: ſed ipſe ſenſus communis centrum terminatiuum eſt omnium ſenſationum ⁊ ſpecieruz: ⁊ origo omnis ſenſationis ex parte anime. ita ꝙ eſt primum ſentiens tam per viſum: ꝙ̃ per auditum: ꝙ̃ per alios ſenſus: in cuius ſignuz quieſcente ſenſu communi per ſomnum: nullus ſenſus poteſt fieri in actu. Quum itaqꝫ ſenſus communis nō ſit ſextus ſenſus: ſed eſt ſenſus: per quem ſentit quilibet ſenſus: ⁊ primus omnium quinqꝫ ſenſuum ſit tactus: ⁊ vt alias dicam: tactus ſolus ſit ſenſus ſaluatiuus ſubſtantie animalis: oportet vt ſenſus communis ſic habeat coniunctum tactum vt coeliciatiuū primarij ſui actus: ſcilicet ſenſationis propter ſaluandam ſubſtantiam animalis. alioquin fruſtra natura dediſſet ſenſum communem. Habet ergo ſe ſenſus communis ad tactum vt radix ad truncum: ad reliquos vero ſenſus vt ad ramos. vt enim radix niſi trunco medio nihil profert: ſic ſenſus communis. Et quemadmodum arborez recte diceres conſtitui trunco primo: ⁊ recte diceres conſtitui radice primo: illo primatum tenente in ordine ad ramos: hoc in ordine ad truncuz: ac ſimpliciter. ita recte quoqꝫ dicitur: ꝙ animal cōſtituitur ſenſu tactus primo in ordine ad alios ſenſus: ⁊ ꝙ conſtituitur ſenſu communi abſolute. Et rurſus alteruſqꝫ conſtituitur tactu primo ⁊ ſenſu communi primo: quia tactus ⁊ ſenſus communis non ponunt in numerum in conſtituēdo ſenſitiuum neceſſarium animali: quia vnum ſunt perfectum principium in eliciendo ſenſationem neceſſariam ad ſaluandam ſubſtantiam animalis: que eſt prima ſimpliciter ſenſatio: ⁊ ordine generationis ⁊ intentionis ⁊c.

¶ Ad id vero: quod obijcitur de ſenſitiuis viribus interioribus: dicendum primo eſt: ꝙ ſenſus nomine non intendimus niſi ſenſus proprios vſqꝫ ad eorum perfectam conſumationem: que fit in ſenſu communi: et propterea quum animal ⁊ habens ſenſum tactus conuerti dicimus: non impedimus nos de alijs viuentiuz generibus: ſi inueniūtur: in quibus ſola cogitatiua ſit: non enim de hoc eſt diſputatio: ſed de ſenſu: fantaſia namqꝫ ⁊ vires ſuperiores non ſunt ſenſus. Dicendum ſecundo eſt: ꝙ quia philoſophia naturalis precipue a ſenſibus inchoat: ⁊ ad ſenſum teſtimonia reſoluitur: ⁊ in nobis ipſis experiamur fantaſiaz cum tota reliqua interiori parte vſqꝫ ad intellectum excluſiue eſſe paſſionem quandam ſenſus. Rationabile eſt: vt ſublato ſenſu reliqꝫ auferantur. Et hec pro nunc dicta ſufficiant.

¶ Rome anno ſalutis. 1509. 25. Februarij etatis mee anno. 41. inchoante. Gloria omnipotenti Deo ac Diuo Thome.

FINIS.

¶ Incipit

¶ Incipit queſtio ſingularis de infinitate primi motoris edita a reuerendiſſimo pře fratre Thoma de Vio Caietano artium:ſacre theologie:ꝛ ordinis predicatorum profeſſore:ac eiuſdē ordinis gnāli magiſtro.

Pa rō. Queritur vtrū deus glorioſus ſit īfinite virtutis. Et arguit̄ ꝙ nō. ¶ Primo qꝛ aut deꝰ mouet celuȝ effectiue ꝛ īmediate:aut non effectiue:ſȝ vt finis tm̄: vel effectiue ꝛ mediate. Si p̄mo mō:ꝛ eſt īfinite virtutis. ergo motus celi eſſet in non tempore:qđ eſt ꝯtra ſenſum. Conſequētia patet ex 8° phyſicorum textu.79.ꝛ primo celi textu.52.ꝛ 2° celi.cō.58.ꝛ alibi ꝛc. Si ſecūdo modo aut 3°:ꝛ eſt infinite virtutis. ergo habetur in reruȝ natura vna virtus: que ſi moueret effectiue ꝛ īmediate: motus fieret in non tempore. Tunc vltra. Sed poſſibile eſt virtutem illaȝ infinitaȝ mouere effectiue ꝛ immediate.ergo poſſibile eſt ex ea ſequi motum in nō tempore:quod eſt impoſſibile ſimpliciter. Prima conſequētia ex antedictis eſt euidens. Affirmatio vero vltimi antecedētis patet ex eo ꝙ virtus infinita nec eſt alligata cauſalitati finali motus: nec mediate cauſalitati effectiue eiuſdeȝ:quin poſſibile ſit ipſam ab his abſolui:alioquin infinita virtus nō eſſet. ¶ Si dicatur ꝙ hec ratio ſupponit deum agere naturaliter.i. non quantum vult:ſed quantuȝ poteſt:et ꝙ hoc nō eſt neceſſariū:qꝛ deus eſt nature intellectualis: cuius proprium eſt agere ſm intellectus ſui diffinitionem. vt artifices facere videmus. Et conſequenter deus tanta velocitate mouet: non quan plus poſſit:ſed quia ſic explicande ſue arti expedire videt.

Replica ꝫ ſolutioneȝ. ¶ Contra hoc eſt. Primo quia ſaltē habetur intentuȝ ſm Ariſtotelez ꝛ Auerroym ceteroſq; philoſophos tenentes deum:ſȝ intellectualem: naturali tamen neceſſitate agere. Demonſtratio ſiquidē poſita in primo celi tex.90. ad oſtendendam vnitatez mundi manifeſte ſupponit hoc. vt pȝ ex dubio ibidē moto ab Alexādro ꝛ Auerroy:ꝛ ſancto Thoma:ꝛ ceteris. Venatio etiam numerus intelligentiarum iuxta numerum motuum celeſtium in.12. metaphyſi. textu.43.hoc idem ponit. Numerus enim motorum non adequatorum non poteſt ex motuum numero efficaciter concludi:cum poſſet facile quiſpiam dicere plures motus ab eodem excedente motore fieri. Inconueniens quoq; reputat̄ ab Ariſtote.8.phyſico.textu.79. ꝙ virtus finita ꝛ infinita poſſent equali tempore mouere:qđ tn̄ ex hac reſpōſione ſequeretur. Auerroys quoq;.8.phyſicoꝝ.cō.15.ꝛ 2° celi.cō.21.ꝛ Auicenna.6.metaphyſice hoc idem ſentire videntur. Scđo:quia vt dicitur p̄mo priorum: ꝛ p̄mo celi tex.119.id ad quod ſequitur falſum impoſſibile:eſt ſimpliciter impoſſibile:ſed ad virtutem infinitam poſitam in rerum natura:ſȝ agentem libere: ſequitur falſum impoſſibile.ſ.poſſe fieri ab ea motuȝ in non tempore.ergo ipſam eſſe in rerū natura eſt ſimpliciter impoſſibile. Probatur minor. Tum quia non eſt impoſſibile deum velle vti tota virtute ſua: vt inductiue patet in omnibus agentibus: ꝛ vt dicit̄ in primo celi textu.102.ab vniuerſali mā:feſtata p inductionē in omnibus ſenſibilibus non eſt reſiliendum. Tum quia conſiderata tantum virtute diuina infinita:ꝛ non conſiderato modo agendi: qui eſt poſterior.ſ. agere per libertatem:ſequitur motuȝ fieri in non tempore: quia non de facto:tamē quantū eſt ex ratione potentie motiue. Conſtat autem non ſolum eſſe impoſſibile illud:ad qđ ſequitur de facto poni aliquod impoſſibile in reruȝ natura:ſed ēt illud:ad qđ ſequit̄ aliquod impoſſibile ſimpliciter. Vn̄ hoc poſſet explanari ſic. Quēadmoduȝ poſitio tua duo dicit.ſ. ꝙ eſt v̇tus īfinita:ꝛ ꝙ agit libere:ſic ꝯtra ego deduco duo. Ex p̄mo quidē: ꝙ fieret motus in nō tp̄e.ex 2° aūt ꝙ de facto hoc falſuȝ eſt. Ex quibꝰ ſimul īfert̄:ꝙ ad v̇tutē infinitā:ſȝ agentem libere: ſeq̄t̄ falſuȝ aliqđ īpoſſe:ꝛ ꝯſtter ipſaȝ īueniri eſt impoſſe.

¶ Secundo arguitur ſic. Omni potētie actiue in natura reſpondet aliqđ poſſibile ex potentia paſſiua:ꝛ ecōuerſo.vt dicitur in p̄mo celi.cō.124.vel ſaltem reſpōdet aliquod poſſibile manifeſtatiuū totius illius virtutis actiue vt ſic. Aliter fruſtra eſſet:quuȝ potentia ſit ꝑpter opus. 2° celi.textu.17. Sed virtus diuina motiua eſt infinita per ſe . ergo ſibi reſpondet ſaltē poſſibiliter aliquis motus manifeſtatiuus infinitatis illius. Hoc autem eſt impoſſibile: quia aut ille motus eſſet corporis infiniti:quod impoſſibile eſt inueniri: aut corporis finiti in non tempore:quod eſt impoſſibilius: aut eſſet corporis finiti in tempore eterno:vt eſt motus celi : et hoc non concludit infinitam virtutez motoris: ſed immutabilem ꝛ īmaterialem. Alioquin omnes motores celorum eſſent infinite virtutis. Scđa rō

¶ Et cōfirmatur. Quia quātitas virtutis actiue ex effectus quantitate cognoſcitur.vt dicit̄ in primo celi tex.116. Unde quum deus non poſſit producere effectū infinituȝ:vt cōmuniter tenet̄:ꝛ a phis ꝛ a theologis:conſequens eſt:ꝙ virtus diuina infinita non ſit. Et confirmatur 2° ex 4ꝰ phyſicorum tex.131.ſic. Si impoſſibile eſt eſſe mobile:impoſſibile eſt eſſe motiuuȝ ꝛ econuerſo. Et ſimiliter. Si impoſſibile eſt eſſe mobile velocitate infinita:impoſſibile eſt eſſe motiuū velocitate infinita:ſed impoſſibile eſt tale mobile inueniri. ergo et motiuum infinite virtutis.

¶ Tertio arguitur a credentibus ſe arguere ex cōmento.38. ſecundi de celo.vbi Auerroys dicit: ꝙ ſi motor Tertia rō non haberet potentiam terminatam . ergo neq; naturam terminatam . Et ſic intelligerentur ex ſua natura motores infiniti: ꝛ non intelligerentur ex ſuo eſſe res proprie ei ꝛc. Ex illo enim cōmento arguunt:ꝙ infinita virtus eſt ens impoſſibile inueniri in rerum ordine: quia ſi ponatur: ſequeretur inquiunt quidam:ꝙ totuȝ non eſſet maius ſua parte. Accepta eniȝ virtute illa infinita. ꝛ diuiſa ſm intellectuȝ in duas quaſi partes. ex quo quanta eſt virtualiter:quum quelibet pars infiniti ſit infinita. ꝛ vnum infinitū non ſit maius alio. Conſequens eſt:ꝙ tota virtus infinita eſt equalis cuilibet ſuarum partiuȝ:quod eſt impoſſibile. Et ad hoc deducit ibi Auerroys quuȝ dicit: ꝙ ſi eſſet motor infinitus intelligerentur ex ſua natura motores infiniti. Alij vero eandē inde deducere volentes concluſionem dicūt ideo eſſe impoſſibile ens habens virtutem infinitam: quia infiniti proprium eſt occupare totū. Et ideo ſi daret̄ infinitū ſm virtutē occuparet oēȝ v̇tutē:nec cōpareret̄ ſecū aliquā aliā virtutē . Et ſic periret ordo vniuerſi:ꝛ qꝛ īfinita natura ꝯtineret ꝛ occuparet infinitas naturas:natura autem eſt principium motus. ideo dixit:ꝙ intelligerentur ex ſua natura infiniti motores.

¶ Poteſt tamen difficilius ꝛ ad mentez Auerroys ibidem argui ſic. Cauſa finitatis intenſiue eſt diſtinctio formaꝝ:ꝛ hec eſt cōmunis formis materialibus ꝛ immaterialibus . ergo finitas illa eſt cōmunis omnibus formis. Antecedens probatur. Tuȝ quia diſtinctio formaruȝ mouentium eſt cauſa finitaruȝ proportionum ad mobilia:niſi eniȝ eſſet diuerſa natura mouentis fo-

lem ⁊ nō mouētis Saturnū:nō poſſet reddi rō ſuarū cōmenſurationū ad mobilia ꝓpria. Tum qꝛ cōſtitutiua formaꝝ:ex qb⁹ oriᷣ eaꝝ diſtinctio ſic ſe habere neceſſe eſt. ꝙ vnū aliqd claudit poſitiuum: qð reliquum nō claudit:⁊ ecōuerſo. Ab infinito aūt nullū poſitiuū excludiᷣ. Ac per hoc piret multitudo ⁊ dīſa motoꝝ.

Quarta rō. ¶ Quarto arguiᷣ ſic. Si deus eēt infinite eēntie:ſequereᷣ ꝙ nullū ens eſſet ꝑfecti⁹ alio. Hoc eſt falſum. ergo ⁊c. Cōſequētia ꝓbaᷣ ſupponendo ꝙ ꝑfectio attendaᷣ penes acceſſuꝫ ad ſummū: qð ēt habeᷣ in ꝓpoſito ex. 10. metaphy. cō. 7. vbi dr ꝙ pmus motor eſt mēſura oīuꝫ ſubſtantiaꝫ. Hoc. n. ſtante deduciᷣ ꝯria ſic. Eoꝝ quoꝝ nullū eſt alio ꝓpinquius ſūmo:nullū ē alio ꝑfecti⁹. Sed ſi de⁹ eſt infinitus. nullū alioꝝ entiuꝫ eſt ſibi ꝓpinquius alio:qꝛ a quolibꝫ diſtat in infinitū. ergo inter entia alia adeo non datur perfectius ⁊ minus perfectum.

Quinta rō. ¶ Quinto arguiᷣ auctoritatibus. Et pmo Auerroys. 8. phyſico. cō. 79. vbi negat pmū motorē eſſe infinitum. Scdo in 2° celi. cō. allegato. 38. ⁊. 39. vbi ſubdit:ꝙ infinitas intēſionis impoſſe eſt:ꝙ inuenitᷣ in formis inquātum ſunt forme. Et ꝯfirmaᷣ hoc idem in cō. 71. ⁊ in de ſubā orbis. cap. 3. ⁊c. Ariſtoteles quoqꝫ in 2° celi. tex. 71. teſtimoniū huic parti ꝓhibet: dum dicit. ꝙ ſi addereᷣ ſtella orbi erratico: vltimus orbis eſſet in labore. Conſtat. n. vt ibidē ⁊ in cō. 58. declarat Auerro. ꝙ vltimuꝫ orbē reuoluere alios eſt motorē eius hoc facere:quem oīa deſiderāt:quē ꝯſtat eſſe deuꝫ. Et ꝯñter nihil aliud eſt dicere: vltim⁹ orbis eēt in labore:ꝗꝫ de⁹ eēt i labore. hoc aūt nō ſequereᷣ. ſi deus eſſet īfiniti vigoris. ergo ⁊c.

¶ In oppoſitum eſt auctoritas Ariſtotelis 8° phyſicoꝝ tex. com. vltimi vtentis infinitate pro medio termino ad concludendum deum eſſe incorporeum.

¶ In hac qōne tria ſunt agenda. Primo declarabiᷣ titulus. Secundo probabitur pars affirmatiua. Tertio reſpondebitur rationibus ad oppoſitum.

¶ Quo ad primum quū finiti ⁊ infiniti rō ꝗtitati congruat. vt dicit pmo phyſi. tex. 15. ⁊ quantitas diuidatur in ſucceſſiuā ⁊ permanentē. Et hec in quātitatē molis ⁊ perfectionis. ſupponamuſqꝫ Deū eſſe incorporeuꝫ ⁊ īmortalē ⁊c. ꝯñs eſt ꝙ nec de quātitate durationis: nec molis queſtio pſens ſit: ſed de quātitate ꝑfectionis:an infinita ſit. Quia vero infinitū negationē claudit: non eſt putandum priuatiue teneri:ſed vt cōmuniter ⁊ vere diciᷣ negatiue. Quia nō queriᷣ verū Deus nō hēat perfectionis terminos: quos ſua vel alicuius alterius natura nata eſt habere. Sed ſimpliciter queriᷣ vtruꝫ nullos habeat ꝑfectionis terminos. Et lꝫ mutuo ſe cōſequantur infinitas virtutis ⁊ infinitas eſſentie: diuerſa tñ queſita formalr ſunt:⁊ diuerſa habēt propria media. Propter ꝙ. D. Thomas in. 7ª queſtione pme partis tractat infinitatem eſſentie Dei: ⁊ in queſtione. 25. infinitatem ſue potentie. Unde queſtio noſtra de infinitate virtutis inquirens: ſi infinitatem eſſentie quaſi ꝯtrāſibit:arguēda inſufficiētie nō eſt. Ueriᷣ ergo hoc in loco in dubium:an virtus ſeu potētia dei glorioſi ſit tante perfectionis: ꝙ nullis perfectionis limitibus anguſtetur:an nō. v̄. g. Applicando qōneꝫ ad virtutē motiuā. An virtus motiua dei glorioſi ſit tante perfectōis: ꝙ quātū eſt ex ſe nullo limite claudatur: ſed quacūqꝫ velocitate data poſſit facere maiorē: an concludaᷣ aliquo termino: puta ꝙ vltra velocitatem. 24. horarum non poſſit facere maiorem. Et hec de primo.

¶ Quo ad ſcdm:qꝛ non eſt intentiōis pſentis diſcutere difficultateꝫ hanc niſi inter peripatheticos ⁊ horuꝫ duos tñ:principem. ſ. eoꝝ:⁊ Auerro. a quibus metaphyſicalia media propria ad infinitatem ſubſtantie diuine aut non habemus:aut ſic vt nefas videatur mordaci multorum imperitie exponere. Ideo duabus tñ vijs propoſituꝫ oſtendetur. Unum tñ de ipſa diuina eſſentia premittendo. ſ. ꝙ eſt ipſum eſſe per eſſentiā:et totam eſſendi virtutē prehabens. ſuperexcedenſqꝫ nobilitates omniuꝫ rerum: que fuerunt:⁊ que ſunt:⁊ que poſſunt eſſe etiaꝫ ſimul ſumptaruꝫ. Quod eniꝫ ſit ipm eſſe ꝑ eſſentiā. Ariſtoteles 2° metaphy. tex. 4. ⁊ Auerr. 12. metaphy. com. 51. teſtantur. Quod vero ipſuꝫ eſſe ꝑ eſſentiā totaꝫ eſſendi virtuteꝫ prehabeat: apud ſapientes penetrātes terminos in dubiū verti non pōt. Sed vt cōmunis animi conceptio eſt. quēadmodū incorporalia nō eſſe in loco. Exprimiᷣ quoqꝫ ab Auerroy in com. 21. quinti metaph. vbi dicitur in deo cōtineri nobilitates oīum generuꝫ. Cuiuſqꝫ ſiquidē rei nobilitas ſm aliquā eſſendi rationeꝫ eſt. Confirmaturqꝫ ab eodeꝫ in. 12. metaphy. cō. 18. ⁊. 36. vbi dicit in pmo motore omnia contineri actu:⁊ in cō. 51. Et aūt omniuꝫ nobilitates ſimul ſumpte deficiant a nobilitate prima: ex eo pꝫ:ꝙ quū ipſe ita ſit ſummum ens:ꝙ ceteroꝝ nobilitates claudat in ſe nobiliſſimo modo: tanto omnib⁹ preſtat: quanto eorūꝫ in ſe naturas nobiliori habet modo. Habet eniꝫ omnia in ſe per modum ſui: qui eſt purus actus oīno. Unde ridiculum eſt:ꝙ quidā nō ſunt veriti ſcribere. ſ. ꝙ quū dupl̄r poſſit intelligi deū habere in ſe perfectiones omniū. Uno modo ſic:vt habeat in ſe vnam ſimplicem eſſentiā prehabentē omnia vt pura actualitas. Alio modo ſic. vt habeat in ſe gradus perfectionales correſpondētes ſingulis perfectionibus ꝯtētis. Si ſcdo modo verificareᷣ. tunc deus eſſet ꝑfectior ceteris ſimul ſumptis. Si vero pmo modo:nō concluditur deū eſſe perfectiorē omnibus ſimul: ſꝫ ſingulis. Et qꝛ primo modo verificatur: ideo ex his non habeᷣ deū eſſe perfectiorē omnibus ſimul ſumptis. Ridiculum inqꝫ eſt:qꝛ puerile eſt in phīa equare perfectiones particulares ꝑfectiōib⁹ vlibus. Nō. n. eſt poſſe ſm reꝫ:neqꝫ ſm intellectū. etiā data fingendi licētia: vt aliqd ſit melius ipſa bonitate per eſſentiaꝫ: aut magis ens ipſo eē ꝑ eēntiā: aut magis viuēs: aut itelligēs ⁊c. ꝗꝫ ipſa vita: ⁊ ipſe itellus per eſſentiā. Si ergo de⁹ ſm veritateꝫ eſt hmōi:qūo poteſt aliquid eo perfectius fingi: Unī Ariſtoteles. 12. metaphy. tex. 39. notanter concludit deum eſſe viuū:⁊ ſapientē ⁊c. vt Platoni attributuꝫ dogma confutaret:qð nobilitates entiū diuiſit:ponēs aliud eē per ſe vnuꝫ:⁊ aliud per ſe ens: ⁊ aliud per ſe vitam ⁊c.

¶ Unī ſicut leo platonicus eſſet perfectior nō ſolū ſingulis:ſꝫ omnibus leonib⁹ ſimul: quatenus leones ſunt: ⁊ ſi infinities infiniti leones particulares eſſent: oēs a ꝑ ſe leonis nobilitate deficerēt: ſic omnia entia ꝑ participationeꝫ a pmo per eſſentiā ente neceſſe eſt deficere. Qð ēt ex cauſalitate equiuoca pmi ſup omnia manifeſte patet. Hac igiᷣ primi entis nobilitate prehabita: oſtendenduꝫ eſt:an virtus eius ſit infinita intēſiue.

¶ Prima ergo via ex fine octaui phīcoꝝ ſumiᷣ ſic. Ariſt. vt Auerro. cō. vltimo ingt:ꝯcludit in 2ª figura deū nō eē vtutē in corpore ſic. Nullū corp⁹: aut vtus in corpore eſt infinitū:pmus motor eſt īfinitus. ergo pmus motor nō eſt corpus:nec vtus in corpore. Probaᷣ maior. Qꝛ vtus infinita aut eēt in corpore infinito: ⁊ hoc nō daᷣ: aut in corpore finito: ⁊ hoc oſtēſuꝫ eſt eſſe impoſſibile. Minor vō. Qꝛ mouens tēpore infinito eſt vtutis īfinite. pmus motor eſt hmōi. ergo ⁊c. Iſte eſt ꝓceſſus Ariſto. in quo māifeſte vtiᷣ infinitate virtutis pro medio termino. Nec refert ſiue ſic: ſiue aliter formetur proceſſus Ariſto. Rō Ariſt. 8° phīcorū tex. vltio.

ſus Ariſto.quoniaꝫ quocūqꝫ modo formetur in idem redit.vt pꝫ in textu. ¶ Quidam aūt peruertentes textum dicunt ꝙ Ariſtoteles ſumit quideꝫ pro medio infinitam virtutem.Sed virtus infinita pōt eſſe duplr. Uno mō intēſiue:ꝛ ſic nō accepit Ariſto. Alio mō ſm durationē: ꝛ ſic intellexit.ita ꝙ maior eſt.Nulla virt⁹ in corpore eſt infinita ſm tpꝰ ꝛc̄. ¶ Sed ꝯ hos ex hoc pceſſu arguit̄ ſic.Premiſſe alicuius ſyllogiſmi pbate anterioribus ſyllogiſmis in eo ſenſu ſunt ſumende:in quo fuerūt ꝯcluſe in pcedentib⁹ rōnibus.Iſta pꝫ de ſe. Sed pmiſſe ſyllogiſmi facti in textu vltimo fuerūt pbate p alias rōnes factas.vt ibidē fatet̄ ēt Ariſt.ḡ accipiēde ſunt in ſenſu:in quo pbate ſunt.Conſtat aūt ꝙ pmiſſe ille pbate ſunt loquēdo de infinitate intēſiua. ergo accipiēde ſunt vt loquunt̄ de infinitate intēſiua. Diſcurſus bon⁹.Et vltima tñ ppō reſtat declaranda: que ſic declarat̄.Maior huius ſyllogiſmi fuit ꝯclo pbata in tex.79.quo ad hoc:ꝙ vtus infinita nō pōt eſſe: in magnitudine finita.Et fuit ꝯclo pbata in 3° phyſicorꝫ lōgo pceſſu quo ad hoc:ꝙ magnitudo infinita nō dat̄.Sed in textu.79.nō pōt inficiari: quin loquat̄ de vtute infinita intēſiue.ḡ pmo pmiſſa loqt̄ de vtute infinita intēſiue.Minor vō eſt ꝯ pbata ab Ariſt.in 8 tex. ꝛ ꝯcl̄one.textu.78.Probat.n.hic pmū motoreꝫ eē virtutis infinite:qꝛ mouēs tpe infinito eſt vtutis infinite. vt ibi pbatū fuit.Ad illū.n. textū expreſſe in hoc loco ſe remittit Ariſto.dicēs:ꝙ impoīe eſt a finito moueri aliquid ſm tps infinitū:monſtratū eſt nunc.Cōſtat.n. ꝙ nullibi pbatuꝫ eſt niſi in tex.78.Apertiſſime aūt liquet ēt cecis:ꝙ in tex.78.nō eſt ſmo niſi de finita ꝛ infinita vtute intēſiue.ḡ altera ēt pmiſſa loqtur de īfinitate intēſiua.Supfluū aūt eſſe duxi adducere demōſtrationē Ariſt.in tex.78.ꝛ.79. vt oñdam ibi ſmoneꝫ hēri de finitate ꝛ infinitate intēſiua. Ratiōes.n.adeo apte ſunt.vt oñſione hac non egeant.Exigit̄ tñ ad hoc vt videant̄.Et ne ſuſpēſuꝫ queṗiā reddamus.donec libꝛū phyco.videant:fideltr ipſas demſtatōes adduxim⁹.

Rō Ariſt. 8° phyſico. tex.78. ¶ Demſtatio ergo habita in textu.78.ad oſtendendum ꝙ motus in tpe īfinito nō pōt fieri a virtute finita eſt ducēs ad impoīe.Et accipit pmo ab aduerſario ei⁹ poſitionē.ſ.ꝙ ſic:ita ꝙ.A.virtus vt cētū.moueat.B.mobile centū cubitorꝫ.in.C.tpe infinito: deinde adiungit huic ppōnem poſſibilem.ſ.ꝙ.D.virtus vt decē:que ē decima pars vtutis vt centū:moueat.E.mobile deceꝫ cubitorꝫ:qḋ eſt ēt decima pars pmi mobilis in tpe.Z. Et tunc arguit̄ ſic.Hoc tpꝰ in quo mobile decē cubitorū mouet̄ a vtute vt decē : non eſt equale tēpori illi:in quo mobile centū cubitorꝫ mouet̄ a vtute vt centū: ſꝫ minus eo.Qꝛ demonſtratū eſt in 6°:ꝙ ceteris paribus totū mobile: ſeu mobile ma⁹ maiori tpe eget ad pertranſeundū aliqḋ certū ſignū ꝙ̄ pars eius: ſeu mobile minus.Et ad ſenſuꝫ pꝫ:vel qꝛ ſm Auerr.ꝛ in idē redit: qꝛ maior potētia mouet maiore tpe.ſ.ma⁹ mobile reſpectu alicuius ſigni pertrāſeunduꝫ.ſeu qḋ idē eſt condiuidēdo tpꝰ mobili.Aliter nō eſſet verꝫ:qꝛ vt dr̄ in 7° phyſicorꝫ tex.36.media potētia mouet mediū mobile inequali tpe p equale ſpatium.Cuꝫ ergo illud tēpus ſit infinitū.reſtat ꝙ hoc ſit finitū.Sit ḡ tpꝰ.Z. decem horarꝫ.Et tunc arguit ſic . Si augeat̄ virtus vt decem donec ꝯſumat: aut adequet virtutē vt centuꝫ:ꝛ ſilr augeat̄ mobile decē cubitorꝫ donec conſumat vel equet mobile centū cubitorꝫ:neceſſe eſt pportionalr augeri tpꝰ.Z.decē horarꝫ donec cōſumat:aut adequet tpꝰ:in quo virtus vt centū mouet mobile centuꝫ cubitorꝫ:qꝛ necē eſt equales vtutes mouere equalia mobilia tēpore equali.Sed infinitū nō pōt cōſumi:nec ei pōt aliquid multiplicatū equari. Ergo tpꝰ quo vtus vt centū mouet:impoſſibile eſt eſſe infinitū.quod erat probandū.

¶ Demſtatio aūt poſita in tex.79.pbās:ꝙ in magnitudine finita nō pōt eſſe virtus infinita eſt ēt ad impoſſibile.Et pmo ſupponit tria.Primuꝫ eſt:ꝙ maior virt⁹ motrix facit equale motū in minori tpe.Scōm qḋ ex pmo ſequit̄:eſt ꝙ infinita vtus facit plus in equali tempore ꝙ̄ finita.Tertiū eſt:ꝙ oīs motus eſt in tpe.Quibus ſtātibus arguit ſic . Si in magnitudine finita eēt vtus motiua infinita:ſequeret̄ ꝙ in equali tpe equalr moueret vtus finita ꝛ vtus īfinita. Hoc aūt eſt impoſſibile.ḡ ꝛc̄.Conſequētia declarat̄ ibidē ſic. Sit.A. tpꝰ vnius hore:in quo vtus īfinita mouet: ꝛ ſit.B.tpꝰ mille horarꝫ:in quo vtus finita: puta vt cētū mouet.Tūc quū quanto virtus motiua ſit maior:tanto tpꝰ: in quo mouet:ſiat minus per ſuppōnes.Augeat̄ vtus motiua vt centū in tanta pportiōe in ꝙ̄ta tpꝰ vnius hore excedit̄ a tpe mille horarꝫ:ꝛ tunc manifeſte pꝫ:ꝙ in equali tpe equaliter mouebit vtus illa finita in millecupla pportiōe ad virtutē vt centū:ꝛ virtus infinita:qḋ erat impoīe deducendū. ¶ Ex his iā manifeſte pꝫ:ꝙ nūꝙ̄ ſit ſmo de infinitate duratiōis:ſꝫ ſemꝑ de infinitate ꝛ finitate itēſiua:vt ꝗ his oblatis hoc nō videt:nō egeat medio:ſꝫ ſenſu intellectuali. Et confirmat̄. Premiſſe iſtius vltimi ſyllogiſmi intellecte:vt dicūt:de infinitate durationis aut aſſumunt̄ ab Ariſto.vt p ſe note:aut vt pbate.Nō vt p ſe note : qꝛ ſunt aut falſe:aut maxime dubitabiles.Tum qꝛ ſol hꝫ virtutē motiuā tpe infinito motu alterationis.Tum qꝛ totū corpus celeſte mouet actiue motu locali ſpherā ignis: ꝛ ſupremuꝫ aeris tpe infinito.Et tñ conſtat: ꝙ hec ſunt corpora.Nec ſm veritatē appet aliqd cogēs:niſi loquentes ad dicēdū: ꝙ vtus corporea actiua eſt neceſſario finita ſm durationē.Unde Ariſt.aſſumēs vt per ſe nota ea:que ſenſus perhibēt eſſe falſa:plurimū peccaſſet.Nec vt pbate:qꝛ nullibi inueniunt̄ in hoc ſenſu pbate.ḡ ꝛc̄.

¶ Et qꝛ qōnem hanc nō aggredimur ea rōne:vt ſciamus qd ſenſerit Ariſto.qꝛ hoc a pꝭia extraneuꝫ eſt: ſꝫ vt ſciamus ꝙ̄ rōne hoc ꝯcluſuꝫ ſit:ꝛ in pceſſu pdicto ambiguitas magna ē circa pbōnē minoris: que eſt qōnis hui⁹ obꝫ.iō vidēdū hic ē ꝙ̄ efficaciter minor illa pbet̄

¶ Eſt autem ratio dubitandi:qꝛ tex.78.ſ. mouens tempore infinito eſt infinituꝫ:ex qua probatur motor tertius vltimi.ſ. pmus motor eſt īfinitus:loquitur de mouente tempore infinito ex parte mobilis.vt pꝫ ex ratione pbante ipſaꝫ.conduxit.n.tempus mobili. Minor autem iſta loquitur de mouente tempore infinito ex parte magnitudinis ſeu ſpatij:ſup qḋ ſit motus. vt patet in motu celi. Primus.n.motor nō aliter mouet tēpore infinito:niſi quia mouet celum tempore infinito. Conſtat aūt: ꝙ nec tempus:nec motus celi habet infinitatem ex parte mobilis:ſed ex parte ſpatij infinities pertranſeundi. Conſtat aūt ꝙ ad mouendum tempore infinito pmo modo requiritur virtus infinita. vt pꝫ ex demonſtratiōe Ariſto.tex.78. Et hoc ſiue virtus illa ſit corporea ſiue incorporea: permanet verū:ꝛ ꝙ ad mouenduꝫ tempore infinito ſcōo modo non requirit̄ virtus infinita. vt pꝫ de motore orbis lune:qui eſt virtutis finite:ꝛ ſufficiens eſt mouere motu eterno.Eodē ſiquidem vigore quo ſemel poteſt mouere ſuuꝫ orbē: poteſt infinities iterare motū illuꝫ: quia eſt inalterabilis ꝛ immutabilis virtutis:ꝛ vt dicit̄ in.8.phyſicorꝫ.tex. 85. ſemper ſimilr ſe hñs in ſe:ꝛ ad mobile ſemper idē faciet. ¶ Et vt clarius pcipiatur modus qōnis.Sciendum

Rō Ariſt. 8° phyſico. tex.89.

dū ex 6° phyſicoꝝ lōgo ꝓceſſu: ꝙ tp̄s motus cōdiuidiť
mobili: ⁊ cōdiuidiť magnitudini: ſuper quā eſt motus.
Et ſilr dupl'r infinitū eſſe ɔtingit. Uno mō ex pte q̄nti
tatis mobilis. Alio mō ex pte q̄ntitatis ſpatij. ¶ Mo
bili q̄dē ɔdiuidiť tp̄s: ⁊ ex eo īfinitať: qꝛ ſi aliqđ certuȝ
ſignū in aliquo ſpatio deſignatū ſit ptrāſeundū: ꝑus p
trāſiť ab vna parte mobilis q̄ȝ ab alia. Et ſi ptranſeun
dū eſt a plurib' mobilibus inequalib'. vno decē cubi
toꝝ: ⁊ altero viginti ⁊c̄. Et ceteris paribus querat q̄ntū
erit tp̄s mēſurans trāſitus iſtos: māifeſte pȝ: ꝙ ſi mobi
le decē cubitoꝝ trāſit illud ſignū in vna hora. ꝙ mobi
le viginti cubitoꝝ ptranſibit illud in duab': ſicut ⁊ il
ludmet ſignū ꝑus tranſit medietas mobilis q̄ȝ totum.
Opꝫ. n. ſuata equalitate motus: q̄to mobile eſt mai'.
tardius ptrāſire ſignū illud. v. g. ſi ꝑmus orbis ⁊ orbis
lune equaliter mouerenť. ſignatū pūctū oriētis orbis
lune tāto citius ptrāſiret q̄to minor eſt ꝑmo orbe. Ita
ꝙ q̄n orbis lune pegiſſet ſuū tranſitū: forte adhuc nec
milleſima pars ꝑmi orbis punctū illū orientis tranſiſ
ſet: ⁊ idē eſt in motu recto. Un̄ ſi īfinitū eſt mobile: in
finitū neceē eſt eſſe tp̄s: in quo datū ſignū ptrāſeundū
eſt. Magnitudini v° ɔdiuidiť tp̄s: ⁊ ex ea ſilr infinita
tur: qꝛ finitū mobile ꝑus tranſit vnā partē magnitudi
nis q̄ȝ aliā. Et ſic ceteris paribus q̄to maior fuerit ma
gnitudo ptranſeūda: tāto mai' erit tp̄s mēſurās motū:
⁊ ſi īfinita īfinitū: vt in motib' ꝓceſſiuis māifeſtū eſt.

¶ Nec refert in ꝓpoſito: an magnitudo ſeu ſpatiū coin
cidat rōne mãe in idē realr cuȝ q̄ntitate mobilis. vt in
motu celi ɔtingit. Non. n. eſt aliud ſpatiū ptrāſeundū
a ꝑmo corpore q̄ȝ q̄ntitas ipſi'. vt Auerroys dicit in 2°
celi. cō. 46. Patet. n. ꝙ celū ꝑus ptranſit partē ſpatij: q̄
eſt ab oriēte ad meridiē: q̄ȝ illā que eſt a meridie ad oc
cidēs: nihil minus q̄ȝ ſi ibi eēt realis diſtinctio q̄ntitatis
ſpatij: ⁊ quātitatis mobilis. Silr nō refert in ꝓpoſito:
an q̄ntitas ſpatij q̄ntitatē tp̄is augeat ex q̄ntitate ſuaruȝ
partiū nūq̄ȝ ab illo mobili pertranſitaꝝ. vt cōtingit in
motu recto ⁊ ꝑma reuolutiōe circulari: an ex quātitate
earūdē partiū: que pluries ptranſeunde ſunt. vt cōtin
git in reflexiōe motus recti: ⁊ in ſcđa reuolutiōe circu
lari: ⁊ deinceps. Spatiū. n. idē ſcđo ptrāſeundū alteri'
ſpatij equalis ꝑmo rōnē hȝ: ⁊ ꝓinde quātificat ⁊ exten
dit tp̄s: ac ſi alteꝝ equale ꝑmo eſſet: ſeu vt meli' loqua
mur: ac ſi eſſet altera pars totalis ſpatij equalis prime
parti. Et ſilr eſt de oībus reuolutionib' circularibus.

¶ Ex his igiť patere pñt tria. Primo ꝙ tp̄s: quo mo
ueť celū perpetuo: eſt infinitū nō ex parte mobilis: ſed
magnitudinis ſeu ſpatij: qꝛ celū corpus finitū eſt. Et iō
tp̄e infinito moueť: qꝛ ſpatiū ab oriēte in occidēs infi
nities pagit. Scđo ꝙ tp̄s: quo ꝓbauit Ariſt. in tex. 78.
nō poſſe fieri motū a v̄tute finita: eſt īfinitū ex pte mo
bilis: q̄ñ māifeſte ibi fit diuiſio tp̄is ſm̄ diuiſionē mo
bilis: dū augēdū ꝓportiōalr dř ſm̄ augumentationeȝ
mobilis ⁊ motoris: vt ɔ̄ pteruos ſyllogiſeť ſic. Quāti
tas tp̄is aucta ⁊ diminuta ꝓportiōalr ſm̄ augumenta
tionē: ⁊ diminutionē potētie motoris: ⁊ ſm̄ q̄ntitatem
ipſi' mobilis eſt q̄ntitas ſe tenēs ex parte mobilis. Pa
tet iſta ex terminis. ⁊ ex. 7. phyſicoꝝ. tex. 36. ſȝ q̄ntitas
hec tp̄is: de qua loquiť Ariſto. eſt hmōi. vt pȝ de ſe: et
Auerroys in cō. expreſſe aſſerit cum ceteris expoſitori
bus. g̊ ⁊c̄. Ex his aūt liquet 3m ꝑncipalr intentū: ꝙ. ſ. ꝓ
ceſſus Ariſto. nō ſufficiēter videť ꝓbaſſe minorē. ſ. ꝑi
mus motor eſt v̄tutis infinite: ſȝ equocationē videtur
cōmiſiſſe in medio termino: g eſt mouēs tēpore infini
to: dū in maiore ꝓ ſyllogiſmi: que fuit ɔcl'o. textus. 78.
ſumiť ꝓ tp̄e infinito infinitate ſe tenente ex parte mo

bilis: q̄n dř omne mouens tp̄e infinito eſt virtutis in
finite: ⁊ in minore ſumiť ꝓ tēpore īfinito: infinitate ſe
tenente ex parte ſpatij: quum dicitur: ſed primus mo
tor mouet tempore infinito. Reſtat igiť ambiguitas
non parua in hoc ꝓceſſu. ¶ Omiſſis aūt opinionibus
plurib': q̄ a diuerſis de vi huiꝰ demōſtratiōis dicta ſunt.

¶ Scotus enim in quolibetis. q. 7. ad primuȝ credens — *Scoti reſponſio.*
ſm̄ Ariſto. primum motorem infiniti vigoris intenſi
ue: dixit hoc concludi ex eo ꝙ mouet a ſe: qꝛ qđ mouet
a ſe: eſt a ſe: ⁊ ɔ̄ñter habet plenitudineȝ actiuitatis ⁊ en
titatis: que abſqȝ infinitate intenſiua non eſt.

¶ Egidi' v° in 8° phyſicoꝝ credēs idē dixit hoc ɔcludi — *Reſpōſio Egidij.*
ex eo: ꝙ totus motus infinitus ē ꝓpri' effect' dei: qꝛ qđ
pōt in infinitū motū quo ad ſuam totalitatē: pōt nihil
minus in ipſum: ſi ſit v̄tutis mobilis abſolute: q̄ȝ ſi ſit
vni' mobilis infinities iterati: ⁊ ɔ̄ñter eſt v̄tutis infini
te: qꝛ a ꝓpria cā effectus recipit menſurā ⁊ ſpēm.

¶ His in q̄ȝ omiſſis: qꝛ abſqȝ ꝓbatiōe dicta ſunt: qđ mi — *Improba' vtriuſqȝ.*
hi videť ſcribendū eſt. Mirū. n. ⁊ vt melius dicamus
exťneū valde eſt: ꝙ Ariſto. mediū terminuȝ tacuerit: ⁊
tm̄ ſtudiū appoſuerit circa id. ſine quo ſua rō ex tacito
medio ē. vt Scotus dicit. Nō. n. in 8° phyſicorū aliud
mediū aſſumiť: niſi mouere tp̄e infinito: ⁊ de hoc ma
gna ſollicitudo fuit: ꝙ exigat virtutē infinitā. Conſtat
aūt ꝙ hoc abſtrahit a mouere a ſe: vel nō a ſe: ⁊ ꝙ mo
tioni a ſe accidit: ꝙ ſit in īfinito tp̄e. Nihil. n. min' ɔclu
deretur. ſi eſſet in tempore finito. vt ipſemet fatetur.

¶ Nec valet riſio dicēs: ꝙ infinitas nō depēdens: ſed
ꝑma eſt ꝓpriū mediū ad virtutē īfinitā. qꝛ ſm̄ hoc pri
mitas motus eēt ꝓpriū mediū: ſiue ille motus ſit fini
tus: ſiue infinitus. Et ſic idē qđ ꝑus. Un̄ finitas ⁊ infini
tas motus vndiqȝ ꝑ accñs ɔcurrit. et ſic Ariſto. ſcien
tiaꝝ artifex tranſiſſet ea que ſunt ꝑ ſe in medio termino
. ſ. ꝑmitatē motus: ⁊ ſollicit' fuiſſet circa ea: que ſunt in
eo ꝑ accñs. ſ. infinitatē tēporis. cuius oppoſituȝ vbiqȝ
docuit faciendū. ¶ Egidij v° deductio q̄uis veritatē
a lōge tāgere videať: vt in ſequētib' patebit: veritatē
tn̄ aſſequuta nō eſt: qꝛ ex eo ꝙ totus motus celi ponit
effectus alicuius cauſe ꝑ ſe: nō eſt ab eo: nec ſequat ab'
deducta infinitas intēſiua illi' cauſe: ſȝ aſſumpte ſunt
ꝓpōnes voluntarie vel remote: vtpote ꝙ ꝓprius effe
ctus a ꝑ ſe cauſa recipit ſpēm ⁊ menſurā. Ex hac enim
nō habetur: ꝙ totalitas infinitatis extēſiue neceſſario
fiat per ſe ab infinitate intenſiua. ſicut nec ex hac effe
ctus īfinitus fit a cauſa infinita: quū nō appareat qua
re ipſa totalitas ⁊ vnitas infiniti motus nō poſſit ꝑ ſe
intendi: ⁊ fieri a virtute finita īmobili ad continuādā
⁊ conſeruandam perpetuo inferioꝝ ſucceſſionem ⁊c̄.
vt diciť in ſcđo de generatione tex. 56. ⁊ 12. metaphyſi.
comē. 36. ¶ Latius igiť qđ mihi in re hac apparet ꝓ
ſequendū eſt: eo ꝙ difficultatem motaȝ directe diſcu
tit: ⁊ ad principale ꝓpoſitum propriam viam docet: ⁊
Ariſto. tam menti q̄ȝ verbis conſonum videtur. Pre
mittendū eſt ergo ꝑmo: ꝙ perpetuitas motus ſicut et
alia q̄ntitas: dupl'r imaginari pōt: ꝙ fiat ab aliqua vir
tute. Uno mō ꝑ ſe ꝑmo. Alio mō non ꝑ ſe ꝑmo: ⁊ ne in
equoco laboremus. Illud dř fieri ꝑ ſe ꝑmo ab aliq̄ vir — *Quid ſit fieri ꝑ ſe ꝑ.*
tute. in quo pōt virtus illa ex ꝓpria rōne. In illud aūt
dř poſſe aliq̄ virtus ex ꝓpria ratiōe: in qđ pōt ex perfe
ctione clauſa infra latitudinem ꝓprioꝝ illius virtutis.
Et ꝑ oppoſitū. Illud dř fieri nō per ſe ꝑmo ab aliq̄ vir
tute: qđ quidem fit ab illa virtute ex aliqua conditiōe
annexa illi virtuti: que eſt extra latitudineȝ illius vir
tutis formaliter ſumpte. ver. g. ⁊ eſt exemplum deſer
uiēs ꝓpoſito. Uirtus calefactiua vt octo. B. ignis du
rantis

rantis cẽtū annis. põt in duos effectus .ſ. ⁊ calefacere vt octo: ⁊ cẽtū annis ꝯtinuare hꝫ calefactionis motū. Sed pmū põt ex rõne ꝓpria inq̃ntũ eſt virtus calefactiua tante pfectiõis.ſ. vt octo. Hec.n. pfectio intra latitudinẽ virtutis calefactiue claudit. Scdm võ nõ poteſt ex ꝓpria rõne. Alioquin oĩs virtus calefactiua vt octo hoc poſſet: qḋ ꝑꝫ falſum eẽ. Dꝫ igne durãte p decem dies: ſꝫ põt ex annexa ſibi duratiõe cẽtū annoꝝ. quam ꝑꝫ eẽ extra rõnẽ virtutis calefactiue: ⁊ cuiuſcũq; alterius virtutis motiue formalr̃ ſumpte. Jõ.n.B. ignis põt ꝯtinuare calefactionẽ p cẽtū annos: q2 eius vtus durat cẽtū annis. vt de ſe ꝑꝫ. Tũc g̃ ꝑpetuitas motus dr̃ fieri p ſe pmo ab aliquo: qñ ex pfectiõe intra latitudinẽ potẽtie agẽtis clauſa cauſat. Tunc aũt nõ p ſe pᵒ: qñ nõ ex rõne ꝓprie potẽtie agẽtis: ſꝫ ex ꝯditiõe illiꝰ fit. ¶ Ex hac aũt diſtõne ex pte effectus manifeſte patere põt alia diſtinctio ex parte cauſe. Põt ſiquidẽ dupliciter imaginari aliq̃ virtutẽ eẽ ꝯtinuatiuã motꝰ tpe infinito. Uno mõ p ſe primo.i. ex rõne ꝓpria. vt expoſuimus. Et alio mõ nõ p ſe pmo: ſꝫ ex annexa eius conditiõe. vt ẽt expoſuimus. Differunt aũt vis perpetuatiua motus p ſe pmo. ⁊ vis perpetuatiua nõ p ſe pmo ex aſſignatis rõnibus adhuc duplr̃. Primo ĩ hoc q; vis ꝑpetuatiua p ſe pmo reſpicit infinitatẽ duratiõis. vt p ſe pmo effcm̃ ⁊ p ſe pmo terminũ: q2 ex ꝓpria latitudine in illã põt. ſicut vis calefactiua reſpicit calefactionẽ ſeu calorẽ. vt p ſe pmo effectũ ⁊ terminũ. Uis aũt perpetuatiua nõ p ſe pmo reſpicit infinitatẽ duratiõis. nõ vt p ſe pmo effcm̃: ſꝫ vt ꝯditionẽ ꝓprij effectus. Scdo in hoc: q; illa reſpicit q̃titatẽ durationis. vt p ſe ꝓpriũ effcm̃. q2 infinitas duratiõis quedã q̃titas durationis eẽntialr̃ eſt: oẽꝫ q̃titatis durationẽ in ſe claudẽs. Jſta aũt nõ niſi p acciñs q̃titatẽ duratiõis reſpicit.ſ. vt cõditionẽ neccĩo comitẽ ſui ꝓprij effectꝰ: q2 nõ ex ꝓpa rõne: ſꝫ ex ãnexa ꝯditiõe h̃ facere ſuppõit. His võ ꝓlibatis: oꝫ ꝯ̃tres ꝯditiõales ſtabilire: ex q̃rũ vitate ꝓpoſiti rõ hr̃.

¶ Prima ꝯditiõalis eſt. Si.A. p ſe pmo mouet tpe ĩfinito. A. eſt vtutis ĩfinite intẽſiue. Declarat̃ iſta: q2 ſtando in latitudinẽ virtutis p ſe reſpiciẽtis q̃titatẽ durationis vt ꝓpriũ effectum: que põt vocari vtus q̃tificatiua motus. intelligẽdo de q̃titate duratiõis: valet argumẽtũ. Ad ꝯtinuandũ aliq̃ñto tpe reqrit̃ aliquãta vtus. g̃ ad maius tpᵒ maior virtus. g̃ ad infinitũ infinita. Et fundat̃ hec ꝯña ſup illã regulã. ſicut ſimplr̃ ad ſimplr̃: ita magis ad magis: ⁊ maximũ ad maximũ. q̃ abſq; dubio vlr̃ necẽario tꝫ in his: que ſe reſpiciunt p ſe pmo. vt ſcrĩs Tho. in 3ᵒ ꝯ̃ gen. ca. 138. dicit. Fundat̃ ẽt ſup illud pncipiũ metaphicũ. Cuiuſq; potentie actiue ꝓpria latitudo ꝓportionalr̃ rñdet ꝓprie latitudini ſui p ſe pmo effectus: qḋ ꝑꝫ inductiue in omnibus. g̃ virtutis q̃tificatiue motus ſi eſſet propria latitudo: rñderet ꝓprie latitudini q̃titatis durationis: ſꝫ ꝓpria latitudo q̃titatis duratiõis attẽdit̃ penes extẽſionẽ duratiõis: q2 duratio nõ auget̃ p intẽſionẽ vt qualitas: ſꝫ extẽſionẽ vt q̃titas. g̃ virtus q̃tificatiua quãto maiorẽ poſſꝫ q̃titatẽ duratiõis pducere: tãto maior eẽt. g̃ ſi infinitã infinita. Uñ ꝓportio virtutis q̃tificatiue: ſeu ꝯtinuatiue motus ad q̃titatẽ per ſe duratiõis eſt ſicut ꝓportio virtutis calefactiue ad q̃titatẽ p ſe caloris. Et nulla ẽ diũa ꝓportionũ: q̃uis ſit diũa reꝝ ſbſtractaꝝ ꝓpõtiõi hꝰ: q2 q̃titas p ſe caloris eſt q̃titas intẽſiua: q̃titas võ duratiõis ẽ extẽſiua. Qḋ tñ: vt ex dictis ꝑꝫ: ꝓportionẽ nõ variat: eo q; hoc eſt mãle ⁊ p accñs. foꝛmale.n. eſt vlr̃ loquẽdo: q; latitudo cuiuſq; potentie actiue rñdeat latitudini ꝓprie ſui p ſe pmo effcũs. An võ latitudo ꝓpa effectus attẽdat̃ ſm extẽſionẽ vel intẽſionẽ: accñs eẽ cognoſcit̃ ab exercitatis in metaphica. Et iõ eadẽ rõne ꝓportiõis tꝫ ꝯña ſupradicta: qua tꝫ iſta. Ad producẽdum aliquãtũ calorẽ reqrit̃ aliquãta vtus calefactiua. g̃ ad maiorem maior. ergo ad infinitum infinita.

¶ Siquis aũt dixerit ſupradicta pncipia nõ hẽre locũ: niſi qñ q̃titas p ſe effcũs eſt q̃titas intẽſiua: quũ phia abhorreat voluntariũ: opꝫ huiꝰ reſtrictiõis rõnẽ reddere. Nulla aũt rõne fulta appet hec riſio: niſi forte dicat̃: q; q2 magnitudo vtutis nõ eſt: niſi ſm q̃titatẽ pfectionalẽ. iõ nõ rñdet niſi q̃titati perfectiõali effectus. Quãtitas aũt pfectiõalis nõ eſt q̃titas duratõis. Non .n. q̃to maior duratio: tãto pfectior effectus fit. Sꝫ eq̃lis pfectionis eſt ignis durãs p horã: ⁊ p duas horas: et p tpᵉ infinitũ. vt dr̃ pmo ethico. cap. 7. ¶ Sed hec rõ in hoc deficit: ⁊ q̃ſi equocat. qñ duplr̃ contingit loq de q̃titate duratiõis. Uno mõ ſm ſe. Alio mõ vt eſt conditio alioꝝ reꝝ. Si ꝯſideret̃ vt eſt ꝯditio reꝝ: puta hominis: aut albedinis: ſic quũ ſit ex̃ rõnes formales rerũ: nõ auget ꝓpriã pfectionẽ alicuius rei. Nõ .n. eſt pfectior calor durãs centũ annis q̃ durãs vno die. Et hoc mõ eſt ſmo de q̃titate duratiõis in pmo ethico. vt ꝑꝫ ibidẽ ex cõ. Auerr. ⁊ S. Tho. Et ꝯ̃ter hoc mõ verificat̃: q; q̃titas duratiõis nõ eſt q̃titas pfectiõalis: nec ſibi ꝓportionat̃ vtus actiua alteriꝰ effectus. Si võ ꝯſideret̃ pmo mõ.ſ. ſm ſe: ſic cũ bonũ diuidat̃ in decem pdĩca ſicut ens. vt in pmo ethico. ibidẽ dr̃: ⁊ q̃titas durationis ſit quedã entis ſpẽs: quãdã etiã bonitatẽ ſm ſe neceẽ eſt ponat. Ac p hoc mãifeſte ꝑꝫ: q; ſi duratio aliq̃ pfectionẽ ſm ſe ponet: maior maiorẽ ponet: ⁊ infinita infinitã. Sicut ẽt q̃titas molis aliq̃ pfectionẽ dicit. Alioqñ inter entis ſpẽs nõ eẽt: ⁊ maior maiorẽ: ⁊ ĩfinita infinitã. non minus in ſuo ordine q̃ calor infinitus. Et tñ q̃titas molis maior ⁊ infinita dr̃ ſm extẽſionẽ. Cũ g̃ q̃titas duratiõis ſit q̃titas pfectiõalis: põt dupliciter itelligi.ſ. vt ꝯditio alioꝝ: ⁊ ſic eſt falſum: q2 eſt ex̃ latitudinẽ rõnis formalis cuiuſcũq; alterius rei. Alio mõ ſm ſe: ⁊ ſic ipſa q̃titas duratiõis eſt quedã pfectio vẽdicãs ſibi q̃titatẽ pfectionalẽ ſm ſuã extẽſionem: quẽadmodũ calor vẽdicat ſibi eã ſm ſuã intenſionẽ.

¶ Uñ ad rõnẽ in oppoſitũ dicẽda ſunt duo. Primo: q; nõ opꝫ q̃titatẽ duratiõis eſſe q̃titatẽ pfectiõis: ſed hẽre illã intra ſuã latitudinẽ: ſicut nec calor eſt q̃titas pfectiõis: ſꝫ hꝫ illã. Scdo q; falſum eſt: q; q̃titas durationis ſm ſe nõ ponat q̃to maior maiorẽ pfectionẽ: q̃uis nõ ponat maiorẽ pfectionẽ huiꝰ: puta caloris: vel hominis. Et q2 ſmo in pdicta conditiõali habitus nõ eſt niſi de q̃titate duratiõis ſꝫ ſe: ꝯñs eſt q; firma ſtet veritas illoꝝ pncipioꝝ: etiã in his effectibꝰ: quoꝝ propria q̃titas eſt q̃titas extẽſiua. Talia.n. maiorẽ ſemp ponũt ex augmentata extenſione pfectionẽ ſue ſpẽi. Manifeſte aũt patere poſſũt oĩa: que de pfectione q̃titatis duratõis dixĩꝰ in hac ſolõne. ex q̃titate molis applicãdo diſtõnes factas: ⁊ cetera dicta ad ipſaꝫ. vt facile ẽ cuiq; exercitato deducere. Uñ põt formari ad pncipale ꝓpoſitũ rõ talis. Magnitudo vtutis rñdet proportionalr̃ magnitudini p ſe effectꝰ. ſic q; aliquãta virtus ad effcm̃ aliquãte pfectõis reqrit̃: ⁊ maior ad effectũ maioris pfectiõis: ⁊ ĩfinita ad ĩfinite pfectiõis effectũ. Sed duratio eſt effectus aliquãte pfectionis. g̃ ad faciendũ p ſe pmo aliquãtã durationẽ reqrit̃ aliquanta vtus: ⁊ ad maiorẽ maior: ⁊ ad infinitã infinita: quiꝫ maior duratio maiorẽ dicat pfectõeꝫ: ⁊ ĩfinita ĩfinitaꝫ.

¶ Rogoq; omnes iterum atq; iterum: ne auertendo mentis intuitũ ab eo: qḋ eſt per ſe: ad id qḋ eſt accñs

fallantur innitētes ſupra adducte gloſe abſq3 ratione. dicēdo ꝙ ſi ad effectum aliquāte ꝑfectionis reqrit ali quāta virtus:ad effcm maioris virtutis intēſiue requiritur maior virtus.nō aūt ad effcm maioris ꝑfectiōis extēſiue:qualis eſt maior ⁊ maior duratio. Hec.n.gloſa.vt ex dictis pꝫ.optima eſt loquēdo de cauſa ꝑ ſe primo illius effectus:cui vtraq3 quātitas conuēit.intēſiua intra propriam latitudinē.⁊ extēſiua extra. ſicut eſt calor ⁊c. Uniuerſaliter aūt loquēdo de qūtitate cauſe in ordine ad ꝓprium effectum:⁊ eius quātitatē infra latitudinis ſue limites clauſam: nulla opꝰ eſt diſtinctione:eo ꝙ eadē rō ſaluat in ꝓportione cauſe ⁊ effectus: ſiue ſm ꝓpriam rōnē augeat intēſiue: ſiue extenſiue. rō.ſ.maioris ⁊ minoris ꝑfectionis ſm ꝓpriā rōnē ſue ſpēi. Non.n.ē3 illa regula in effectibus quātitatis intēſiue alia ratiōe:niſi q2 q̄to effectus ꝑ ſe primo alicuiꝰ eſt ꝑfectior intra latitudinē propriam : tanto ꝑfectiorem cauſam exigit. Propter hoc.n.ex maiore qūtitate extēſiua caloris producti non concluditur maior virtus calefactiua:ſ3 ex intenſiua tm̄. Illa.n.auget ꝑfectionē caloris extra propriam latitudinē caloris. iſta aūt intra. Hec aūt met ratio ſaluatur in effectibus quātitatis ꝓ ciſe qūtitate extenſiua. Qm̄ eoꝝ ꝓpria ꝑfectio augetur intra propriam latitudinē ſm extēſiuam augmentationē. Un̄ vīr loquēdo effectum eē ꝑfectiorē3 intēſiue vel extēſiue:accidit effectui ꝑfectiori ſm propriam latitudinē ſue rationis formalis:qꝛ ꝑ ſe conſideratur in hac ratiōe:⁊ eſt ratio vtriuſq3 eoꝝ : ꝙ ꝑfectiorē cauſā3 exigat ⁊ concludat.ſicut eſſe album vel nigrū3 accidit colorato:⁊ eſt ratio eorum:ꝙ ſint viſibilia.

¶ Falli aūt hic multos ꝯtingit in re hac:ex eo ꝙ in ceteris entibus a quantitate manifeſte videmus:ꝙ ſola augmētatio intēſiua effectus ꝑ ſe concludit maioritatē virtutis ꝑ ſe primo actiuā illius:⁊ nullam ꝓhibēt ſenſus virtutē actiuam ꝑ ſe primo qūtitatis.ꝓpter qđ nū q̄ intellectui oblata apparet augmētatio virtutis: ex extēſiuo cremēto effectus.Quicquid.n.ſit de vtute actiua ꝑ ſe primo quantitatis:ſiue ꝑmanētis: ſiue ſucceſſiue:diſcernēdu3 eſt intellectus acumine.vt dictū eſt:inter entia:quorum propria ꝑfectio conſiſtit in intēſiōe: ⁊ quoꝝ propria ꝑfectio conſiſtit in extēſione: qm̄ in illis extēdi eſt extra limites rationum formaliū3 ſuaꝝ. Et ꝓpterea nō concludit maiorē ꝑfectionē virtutum actiuarum illoꝝ entium. In iſtis aūt extendi eſt infra rationes formales eoꝝ:⁊ eſt ipſum eoꝝ eſſe intēdi. Et ideo eidē exigit ⁊ concludit in virtute eorū actiua per ſe primo: qđ in illis infert intendi. ſi inuenitur virtus ꝑ ſe primo actiua quātitatis. ¶ Un̄ non obſtat propoſito ſiquis dicat nō dari in rerum natura huiuſmodi virtutem quātificatiuā motus. Nobis.n.ſat eſt veritas conditionalis:que ꝑmanet ēt antecedente ⁊ ꝯn̄te impoſſibili. Similiter puerile eſt ſiquis putet dcm̄ ꝓceſſū3 iō nō tenere in effectibus quātitatis extēſiue:ſ3 intēſiue q2 in extēſa id qđ additur:l3 ꝑfectio quedam ſit:nō includit in ſe minus extēſam:⁊ aliquid vltra. Intēſius aūt includit in ſe remiſſum ⁊ aliquid vltra ꝑfectionis addit.et iō hoc requirit maiorē virtutē.illud vo equalē3. Puerile inq̄ dixi:q2 ſic ſe h3 maius ſm extenſionē ad minus:puta ſpatiu3 duaꝝ horaꝝ:ad ſpatiū vnius:aut bicubitū ad cubitū.ſicut maius intēſiue ad minus:puta calor vt q̄ttuor ad calorē vt duo. Utrobiq3 ſiquidē maius claudit minus.⁊ aliquid ꝑfectionis ꝓprie rationis formalis addit. Conſtat aūt ex dictis ꝙ in ꝓdicto ꝓceſſu nulla facta eſt ratio exigēs:aut ſupponēs aliā ſimilitudinē proportionum inter itēſū3 ⁊ extēſum : niſi maioris ad minus. Argutum.n. ſemper eſt hoc modo. Potēs ꝑ ſe primo in aliquātū eſt aliquāte virtutis. ḡ potens in maius:eſt maioris : ḡ in infinitum eſt infinite. Nihilominus diligēter aduertēti apparebit: ꝙ quēadmodū in extēſo pars addita priori nō includit priorē. ⁊ iō ſeorſum nō inferret maiorē vtutē:ita in intēſo gradus.v.g.additus non includit priores : nec eſt maioris ꝑfectionis gradus quartus albedinis q̄3 ſit primus: nec ex ꝑfectione maiore quarti gradus ſeorſu3 inferꝛ maior vis calefactiua. S3 ex eo ꝙ totū calidu3:puta hñs quattuor gradus caloris eſt ꝑfectius q̄3 calidū:vt duo quēadmodū ēt arguiꝛ ex eo ꝙ totum extēſum eſt ꝑfectius. Friuolū quoq3 oīno eſt. ſiquis admittat ꝓdictu3 ꝓceſſum tenere quo ad effectus quātos qūtitate ꝑmanēte.non aūt ſucceſſiua. Opꝫ.n.abradere principia tradita in 6° ⁊ 7° ⁊ 8° phyſicoꝝ de virtutibꝰ motiuis ⁊ earum ꝓportiōe.quū motus ⁊ tps: de quibꝰ ibi eſt ſmo ſucceſſiua entia ſint. Stat ḡ veritas prime cōditionalis.

¶ Scda aūt ꝯditionalis eſt iſta. Si.A.mouet tpe infinito vnū motū ꝯtinuū ⁊c. A.eſt mouēs imobile. Et accipimus mouet ꝓprie. vt diſtinguiꝛ ꝯ mutare. Et rurſus accipimus mouet:vt motor:non vt inſtr̄m motoris. Primū ꝓpter illuminationē.ſcdm ꝓpter corpꝰ celeſte trahēs ſecu3 ignē:quē nihil minus traheret ſi idē ignis numero perpetuo ꝯſeruareꝛ ſm totu3 ⁊ partes. Et ēt ꝓpter primū orbē trahentē ſecu3 alios:vt multis placuit:q̄uis nō ſufficiēter. Probaꝛ iſta ꝯn̄tia.8.phyſicoꝝ.tex.85.ex ꝓpoſito:⁊.12.metaphy.tex.43. ex hoc ꝙ motor motus nō ſemꝑ eodē mō ſe h3 aut in ſe: aut in ordine ad mobile. Id aūt:quo ſemꝑ ꝓuenit idē eodē mō ſe hēre neceſſe eſt vtroq3 mō.vt pꝫ. ḡ ⁊c. ¶ Ex his aūt duabus ꝯditiōalibꝰ verificatis ꝯn̄q3 veniamꝰ ad tertia3:iam patere pōt diſtinctio ſupius pmiſſa cu3 ſuis mēbris in ſpāli. Liquet.n. ia3 ꝙ ꝑpetuitas motus duabus atteſtaꝛ cauſis.ſ. ifinitati vtutis ꝑ ſe primo cauſanti ipſam:aut imobilitati motoris:⁊ ꝯn̄ter diuerſimode depēdet ab illis:⁊ illas ifert. Qm̄ infinitatē nō infert niſi in vtute ꝑ ſe primo:ſeu ex ꝓprie latitudis ꝑfectione illā cauſante. Immobilitatē vo vtutis infert in oī virtute cāntē ipſam. Et merito: q2 imobilitas eſt extra latitudinē ꝑfectionis vtutis ta3 motiue:q̄3 q̄tificatiue motꝰ. Infinitas aūt rōnis formalis cuiuſq3 īfra ipſiꝰ latitudinē clauditur. Gradualitas.n.alicuius ſpēi:puta caloris:ēt ſi in infinitū creſcat: caloris nām nō exit. Immobilitas vo conditio eſt extra totā latitudinē caloris. Siue.n.intelligaꝛ calor vt q̄ttuor: ſiue vt mille: ſiue vt īfinitus:nū q̄ ꝓueniꝛ ad hoc ꝙ ſit imobilis:infra limites caloris ſtādo. Et qđ de calore exēplificauimus:de ceteris vtutibus actiuis formalr̄ ſumptis:ſiue ſm rē ſint in nā:ſiue nō:intelligi volumus.opꝫ enim phm̄ formalr̄ loq. Un̄ diſtinctio iā ꝓbata in terminis ſpālibus repeti pōt ſic. Perpetuitas motus duplr̄ pōt imaginari ꝙ fiat. Uno mō a vtute ꝑ ſe primo ipſa3 cāntē:⁊ ſic opꝫ ꝙ fiat a vtute infinita intēſiua. vt pꝫ ex prima ꝯditiōali. Alio mō a vtute nō ꝑ ſe primo ipſam cāntē:ſ3 ꝑ ſe primo cauſante talē motu3: ⁊ ſcdario cauſante eius perpetuitatē. vt illius cōditionē. Et ſic opꝫ ꝙ fiat a virtute motiua imobili: que ⁊ ex ꝑfectione ſue virtutis cauſet talē motū: puta Saturni. Et ex imobilitate eiuſdē ſemꝑ ꝑſeueret idē faciēs: vt ſic conditio vtutis ſit cā ꝯditiōis effectus: ſicut in primo mō ꝓpria ꝑfectio ipſiꝰ vtutis eſt cā ꝓprie ꝑfectiōis effectus. ¶ Et ꝓpter h̄ Ariſto.8.phyſico.in tex.78.ifinitatē tpis motꝰ aſcripſit ifinitati vtutis:⁊ ī tex.85.aſcripſit imobilitati motoris; vt iaceret fundamenta; ⁊ ad primum motorem; ⁊ alias

⁊ alias intelligentias inueſtigandum: vt ibidem diuus Tho. notauit. Ex primo enim primū motorē. 8°. phy. tex. vltimo: ⁊ 12°. meth. tex. 41°. cōcludit. Ex ſecūdo vo numerū intelligentiarū tex. 43°. ⁊. 44°. Nō enim ibi inueſtigatur nūerus infiniti motoris: vt quidā rudes ⁊ ceci dicūt: ſꝫ numerus motoris inalterabilis ⁊ imobilis: vt pꝫ ex fine textus. 41. ⁊ ex ipſo textu. 43°. vbi ſemper eſt ſermo de imobilitate motoris tempore eterno ⁊c.

¶ Tertia igitur conditionalis: cuius antecedēs ſupponit Ariſto. cum ſuis ſequacibus eſt iſta. Si celum mouetur tempore infinito: ergo primū mouens ipſum eſt infinite virtutis intenſiue. Et aduerte difformitatē inter hanc conſequentiam ⁊ priores. In prioribus enim inferebatur. A. mouet ⁊c. ergo. A. eſt infinite virtutis: vt in prima: vel ergo. A. eſt virtutis imobilis: vt in ſecūda. In hac vero nō inferimus: ergo mouens celum: nec ergo quilibet motor celeſtis: ſed ergo primū mouēs eſt virtutis infinite intēſiue. Probatur iſta ſic. Celū mouetur tēpore perpetuo: ergo ab aliqua virtute per ſe p̄mo: ⁊ directe potente in ſēpiternitatē motus. Talis eſt īfinitas intenſiue: vt patꝫ ex veritate p̄me cōditionalis ꝓbate: ergo inuenitur aliqua virtus infinita intenſiua. Aut igitur iſta virtus eſt in quolibꝫ motore celeſti: aut in primo tm̄. Nō in quolibꝫ. Tum qꝛ nō opꝫ. Tū qꝛ neuter ab altero dependeret in ſēpiterne mouere. Fatuum enim eſt ponere infinitum vt ſic dependere. Tū qꝛ aliquid cōueniret pluribus primo. ſ. mouere ſempiterne: quod eſt impoſſibile: vt monſtratur p̄mo poſteriorum: ergo eſt in primo motore tm̄. Totus proceſſus clarus eſt et firmus: ſi prima conſequētia ꝓbabitur: cuius vis conſiſtit in iſta cathegorica. Sēpiternitas motus cauſat ab aliqua v̄tute per ſe primo intēdente: ⁊ potente in ipſā. Hac igitur ꝓpoſitione ꝓbata: nihil remanebit huius rationis probandum.

¶ Probatur ergo p̄mo: ꝙ hoc ſit poſſibile: deinde ꝙ ſit de facto. Primum ꝓbatur: qꝛ ſi eſſet incōueniēs: aut impoſſibile: ſempiternitatē motus cauſari ab aliqua v̄tute actiua per ſe p̄mo: hoc nō eēt: niſi vel qꝛ duratio motus cuius ſpecies eſt ſempiternitas: nō eſt res ſeparabilis a motu: ſed ſimul eſt ⁊ nō eſt. ⁊ fit ⁊ nō fit cum motu. Ac per hoc ſufficienter fit a quolibet mouente: ſicut et motus. Vel qꝛ duratio motus paſſio motus eſt: eo ꝙ tempus: vt dr̄ in. 4°. phyſi. textu. 130. ⁊. 12°. meth. textu. 29°. aut eſt idem motui: aut eius paſſio. Paſſioni autē nō debetur aliud agens ꝙ̄ ꝓductiuū ſubiecti: vt patꝫ inductiue. Vel qꝛ vt ſuperius tactum eſt: duratio mot⁹ nō eſt niſi cōditio eius: conditionibus autem rerum nō debetur ꝓpria virtus actiua: ſed ſat eſt ꝯditiones actus ſequi. Preter enim hec tria nō apparet ratio quare impoſſibile aut incōueniens ſit ſempiternitatē vendicare ſibi virtutem per ſe primo eius actiuam.

¶ Sed nihil horum impedit. Inſeparabilitas ſiquidem duarū rōnum formalium: ⁊ ſi concludat ꝙ producens vnam in rerum natura producat alteram: nō tamē cōcludit: ꝙ a quocūqꝫ ꝓducitur per ſe p̄mo vna: ab eodē ꝓducat per ſe p̄mo ⁊ altera. Quāuis enim eē ens ſit inſeparabile ab eſſe tale: vel tale ens: ⁊ per hoc habeat: ꝙ cauſans tale ens: cauſet etiā ens: nō tn̄ ſequitur. ergo ſi eſt cauſa per ſe talis entis inq̄ātum tale. ergo ⁊ inq̄ātum ens. Unde Ariſt. in 6°. meth. in principio venatur principia ⁊ cauſas entium inq̄ātum entia. Durationē aūt paſſionē eē motus ⁊ ſi verū ſit quo ad aliquid: puta qꝛ ſub rōne temporis diffinit per motū: ⁊ inſeparabiliter comitatur ipſuꝫ tanq̄ poſterius ſuū priꝰ: nō tamē eſt verū ſimplr. Qꝛ cōſtat ꝙ v̄e ⁊ ſimplr paſſio alicuius ſic producitur conſecutiue ad ꝓductionem ſubiecti: vt a v̄tute p ſe primo ꝓductiua ſubiecti: ſecluſo quocūqꝫ extrinſeco: ſufficiēter emanet. Duratio aūt ſiue ſempiternitas motus nō emanat a v̄tute motiua vt ſic rōne ipſi⁹ virtutis: ſed ꝯſequit conditionē extrinſecā ipſi⁹ v̄tutis. ſ. durationē eius: vt pꝫ inductiue. Nō eſt igit paſſio proprie loquēdo: ſed potius cōditio inſeparabilis. Nec ex hoc: ꝙ talis cōditio poteſt poni in eſſe ex conditiōe virtutis motiue: cōcludi pōt: ergo ſuperflue queritur alia cā: qꝛ nō queritur alia cā ad hoc vt fiat abſolute: ſꝫ ad hoc vt per ſe primo fiat. Nō eniꝫ ſuperflue querit: a quo p ſe p̄mo fiat animal: q̄uis ſciamus ipſuꝫ fieri a gn̄ante hominē ⁊ bouē. Nec incōueniēs aliqđ ſequit. Si tam nobilis ꝯditionis mot⁹: qualis eſt ſempiternitas: ſpālis cā querat: ⁊ nō ſat ſit credere ꝙ fiat vt conditio baſe. Nihil eniꝫ ꝯ principia nālia: aut metaphyſicalia: aut q̄ācūqꝫ alia appet ſequi. Immo inueſtigatio hec ꝯſīs eſt proceſſib⁹ Ariſto. in. 6°. ⁊. 7°. ⁊. 8°. phyſi. vbi cauſas motus aperuit ſꝫ diuerſas ꝓportiones ad ei⁹ durationē. Nō eſt igit impoſſi aut incōueniēs ſempiternitatē motus talem eē effectū: ꝙ poſſit ꝓduci ab aliqua v̄tute p ſe primo. Cū aūt hoc ſit de facto ꝓbat. Primo qꝛ vt dr̄ 2°. phy. tex. 33°. ⁊ 8°. tex. 39°. ſemꝑ ponēdū eſt id qđ eſt: aut cauſat p ſe: aut id qđ eſt: aut cauſat p aliud. Cōſtat autē ꝙ cauſans ſempiternitatē mot⁹: qꝛ imobile cauſat eā p accñs: ſeu p aliud a v̄tute ſua actiua. ergo oꝫ p̄cedi ab eo: qđ ex ꝓpria ꝑfectione ſue v̄tutis actiue ſempiternitatē facit. Hoc eniꝫ tm̄ eſt: qđ per ſe p̄mo illā cāre pōt. Secundo: qꝛ ſempiternitas mot⁹ celeſtis eſt effect⁹ digniſſim⁹ vt ei⁹ effect⁹ oſtdit. ſ. ꝑpetuitas oīum gn̄abiliū: ⁊ corruptibiliū: ad quam tota ſpera actiuorū ⁊ paſſiuorū ſingula in ea cōtenta ſꝫ vires conātur: ⁊ pro ea agūt gc gđ agūt: vt Auer. dicit 2°. celi: cōmen. 17°. ⁊ Alber. magnus ibidē cōfirmat. Irrōnabile eſt aūt effectū adeo nobilē in rerū natura abſqꝫ per ſe p̄mo cā actiua fateri. Et cōfirmat: qꝛ cū in motu celeſti ſint due ꝯditiones. ſ. ſempiternitas: ⁊ determinata velocitas: que in ſui rōne claudit tps: vt pꝫ in. 4°. phyſi. tex. 96°. ⁊ ſempiternitas eius ſit nobilior determinata velocitate: vt ex effectibus: ⁊ de ſe pꝫ. Et 12°. meth. co. 41°. habet: vbi certa velocitas finitati v̄tutis: ſempiternitas vo infinitati attribuit motoris abſqꝫ potē⁹ oīo. 2°. quoqꝫ celi: tex. 17°. dr̄ ꝙ ſempiternitas eſt ꝓpriū diuinitatis opus: ⁊ platonicis ꝯfirmationib⁹ ibidē a. S. Tho. cognimus entia tn̄ ſempiternitatis q̄ſi diuinitatis ſape: ⁊ determinata velocitas abſqꝫ dubio habeat cām p ſe p̄mo ipſā cauſantem apud oēs phos. Que demētia eēt ſempiternitatē celeſtis motus cauſa p ſe primo priuare? Relinquitur igitur rō tota ſtabilis ⁊ efficax: cum etiam fugiendi via cōceſſa nō ſit. Duobus. n. modis poterat quis tn̄ laborem ſine priuare. Vel dicēdo: ꝙ ſempiternitas motus nō hꝫ cām per ſe p̄mo actiuam: qđ eſſe nefas oſtſum eſt. Vel dicendo: ꝙ habet quidem: ſed illa eſt virtus finita imobilis. Et hoc oſtſuꝫ eſt eſſe ignorantiam ꝓprie vocis: qꝛ nulla virtus p ſe primo actiua alicui⁹ eſt actiua illius ex aliquo extra eius ꝓpriam rōnem formalē. Alioquin eſſet actiua illius circūſcripto omni alio: ⁊ nō circūſcripto oī alio: qđ implicat. Impaſſibilitas autē ⁊ vniualr immobilitas: vt de ſe patꝫ ⁊ ſuperius declaratū eſt: extra latitudinē eſt cauſaſqꝫ rōnis formalis virtutis actiue formalr ſumpte. Unde dicere ꝙ virt⁹. A. ſit per ſe primo actiua ſempiternitatis: ⁊ dicere ꝙ ideo eſt actiua ſempiternitatis: qꝛ eſt imobilis: ⁊ ſemper manet eodem mō: eſt ignorare propriam vocem.

¶ His ergo premiſſis: ad motum dubium cōtra proceſ

ſam Ariſt. redeundo dicimus: ꝙ q̄ꝛ ſempiternitas motus exigit in per ſe primo motore: ſeu in eius ꝓpria potentia actiua infinitatē intenſiuā. Et hoc nō habꝫ ex eo: ꝙ ponitur in motu infinito ex parte mobilis: nec ex eo ꝙ ponitur in motu infinito ex parte ſpacij infinities iterati: ſed inq̄ntum eſt ſm ſe effectus q̄dam: cui accidit ꝙ hoc vel illo mō ſaluetur. Ideo ex propria rōne ſempiternitatis motus. ſiue ſaluet̃ in motu īfinito ꝑ ſe: ſiue infinito per accidēs: cōcludi optime poteſt abſq; equiuocatiōe infinitas intenſiua primi motoris potentis ꝑ ſe primo in ſempiternitatē. Unde attenta ſempiternitate motus formaliter: ⁊ relata ad virtutē actiuam ꝑ ſe primo illam reſpicientē: ꝙuis eque bene concludat̃ infinitas intenſiua illius virtutis: ſiue hoc: ſiue illo mō ponatur. Ariſto. tamē a notioribus doctrinam ſubtiliſſimā tradens: deduxit in tex. 78. ex ſempiternitate motus poſita in motu infinito ex parte mobilis infinitatē intenſiuam potētie. Et in tex. vltimo ex eadem ſempiternitate motus poſita in motu infinito ex parte ſpacij concludit infinitatē p̄mi motoris. Inſinuans nihil obſtare rōni ſumpte ex ſempiternitate formaliter accepte: in quocūq; motu ſaluari ponat̃. Propter qđ i textu. 78ᵒ. nō poſuit mobile infinitum: ſed tempus tm̄: vt doceret ꝙ nō concludebat ibi infinitatem potētie ex infinitate mobilis: ſed ex ꝓpria rōne infinitatis temporis. Et in textu vltimo ſm vtrāq; trāſlationē nō ſat fuit Ariſt. ſubſumere: ꝙ p̄ᵐ mouens mouet motū ꝑpetuū: aut tēpore infinito: ꝫ ſubſumpſit vtrūq; ſimul: vt oſtenderet ꝙ nō arguit abſolute ex hoc: ꝙ mouet perpetuo: cū hoc ſit cōmune omnibus motorib᷒ celi: ſed ex eo ꝙ ſic mouet tempore ꝑpetuo: vt ipſaꝫ infinitatem temporis per ſe primo cauſet. Alioquin nugatio cōmiſſa eſſet in illa minore: quā nefas eſt Ariſto. imponere. ¶ Formaliter ergo dubiū ſoluendo dicimus: ꝙ medium ad ꝓbandū illam minorē. ſ. primus motor eſt virtutis infinite: eſt hoc mouēs per ſe primo tp̄e infinito. Ita ꝙ maior proſyllogiſmi ſumpta ex tex. 78ᵒ. eſt iſta. Mouens ꝑ ſe p̄ᵒ tp̄e īfinito ē v̄tutis īfinite. Minor vō ſubſūpta tex. vltimo ē iſta. Prim᷒ motor ꝑ ſe p̄ mouet tp̄e īfinito. ğ p̄m᷒ motor ē v̄tutis īfinite. Ubi nulla equocatio interuenit: ⁊ maioris ꝓbatio ex infinitate tp̄is ſaluati in motu īfinito ex parte mobilis nō obſtat: ꝫ magis atteſtat̃ ꝓceſſui. Q̄ꝛ ꝓportio v̄tutis per ſe p̄mo reſpiciētis durationē motus ad finitatem ⁊ infinitatē tp̄is abſolute: declarata ⁊ cōcluſa eſt ibi: in mā̄ clarius eā repreſentante. ſ. in motu infinito per ſe: vt ex notioribus fieret doctrina.

¶ Differt aūt deductio hec a ſubtiliſſima deductione: quam. D. Tho. 8ᵒ. phy. docuit in duob᷒. Primo in medio termino. Quum. n. mediū Ariſto. ſit mouēs tp̄e infinito. Ille appoſuit ly ꝑ ſe ſupra ly īfinito: nos vō. ſ̄. ly mouēs. Secūdo in minore: q̄ꝛ apud nos minor eſt vera de facto quo ad opationē primi motoris. Apud illū vero minor eſt vera quo ad v̄tutē primi motoris. Non eni de facto p̄mus motor mouet tp̄e infinito ꝑ ſe: ꝫ oꝫ eum eē tante v̄tutis: ꝙ q̄tū eſt ex pte v̄tutis ſue poſſet mouere tp̄e infinito ꝑ ſe: q̄ꝛ cāe ꝑ ſe oꝫ ridere effectū ꝑ ſe. Primus aūt motor ē cā per ſe īfinitatis mot᷒. Ergo ſiue ſit poſſe tp̄s infinitū per ſe inueniri ſiue nō: opꝫ primū motorē tante v̄tutis eē. Si eſt per ſe cā infinitatis mot᷒. Cōueniunt tñ he deductiōes: ⁊ in cōcluſione: q̄ꝛ vtrobiq; ꝯcludatur infinitas intēſiua p̄mi motoris: ⁊ in radice: q̄ꝛ vterq; ꝓceſſus ponit p̄mū motorē eſſe per ſe cām durationis īfinite ipſius mot᷒. Sed ille ꝓceſſit ex eo: q̄ cāe per ſe opꝫ eſſe tantā v̄tutē vt poſſit in effectū per ſe: qđ fundat̃ ſup 2ᵒ. phyſi. textu. 38ᵒ. Iſte vō ex eo ꝙ per ſe cām primo alicui᷒ opꝫ ꝓportionaliter augeri ſꝫ augmentum proprium effectus ſui: cuius fundamenta ſuperius dicta ſunt.

¶ Et vt multis ꝓbantibus complaceamus: qui volunt potius cum Auer. errare: q̄ cū alijs verum ſequi: oſtēdendum ſupereſt hoc idem Auer. docuiſſe. In 12ᵒ. ſiquidem meth. cōmen 41ᵒ. poſtq̄ ꝯcluſit iuxta demōſtrationem. 8. phy. ꝙ virtus infinita requiſita ad mouēdū tēpore infinito corpus celeſte nō eſt in magnitudīe: q̄ꝛ moueret in nō tempore: mouet ſtatim dubium cōtertactum a doctoribus 8ᵒ. phy. ſ. Cur ſi ponitur virtus infinita in magnitudine: ſequitur motus in nō tempore: ⁊ ſi ponatur extra magnitudinē: nō ſequitur motus in nō tēpore? Que eſt ratio difformitatis? Et ſtatim r̄ndet: ꝙ hoc ideo eſt: q̄ꝛ motus celi ſit a duobus motoribus: quorū alter eſt finite motionis: ⁊ eſt anima celi: ⁊ alter eſt infinite: ⁊ eſt potētia omnino ſine materia: ⁊ ꝙ motus celi a motore finito habet ꝙ ſit in tempore: ⁊ a motore infinito: ꝙ ſit tempore perpetuo. Ubi a plano ſenſu littere nō diuertendo manifeſte patet: ꝙ ipſe eſt opinatus primū motorē eſſe infinite v̄tutis intenſiue: ⁊ ꝑ iſtam infinitatē cauſare per ſe p̄mo ſempiternitatem motus celi: ⁊ in hoc differre a ceteris itelligētijs: q̄ quū ſint imobiles: poſſunt v̄tute ꝓpropria cauſare perpetuitatē motus: per accidens tamē. vt ex dictis patet.

¶ Et q̄ꝛ predicta verba Auer. alijs locis eiuſdē contradicere videntur: vt adduximus arguendo ad oppoſitū: ideo a diuerſis diuerſimode expoſita vel potius extorta ſunt: prout quilibet voluit nō ſe auerroyſtam: ſed Auer. ſuum facere. Unde oportet expoſitiones eorum afferre: vt firmetur veritas.

¶ Quidam igit̃ dixerūt: ꝙ Auerro. intēdit: ꝙ ſit finitus intenſiue p̄mus motor: infinitus aūt in duratione non tantum formalr̄ ſicut alij motores. ſed etiā cauſaliter. Q̄ꝛ ſempiternitas motus aſcribitur ſm ipſius motus: qui eſt purus act᷒ dīo: ⁊ ꝑ h̄ differt a ceteris motorib᷒.

¶ Et hi diuiſi ſunt in duas vias. Nam quidam eorum dicunt: ꝙ illa diſtinctio motoris in finitū ⁊ in infinitū eſt diſtinctio realis.

¶ Quidam vero: ꝙ eſt diſtinctio rationis. In primum motorem ſm ꝙ eſt finis: ⁊ ipſummet ſm ꝙ eſt agens: ⁊ ſm ꝙ agens mouet in tempore: q̄ꝛ eſt vigoris finiti intenſiue: ſm vero ꝙ finis perpetuat motum. Et iđ dicitur infinitus in duratione cauſaliter.

¶ Alij aūt dixerunt: ꝙ primus motor nō eſt virtutis finite nec infinite intēſiue: q̄ꝛ nō eſt v̄tutis actiue: ſed dī infinitus cāliter cāuſalitate finali: vt dictum eſt.

¶ Alij vero dixerunt: ꝙ illa verba Auer. examinanda ⁊ gloſanda ſunt ſm determinationes factas in de ſubſtātia orbis ⁊c̄. Ubi magis ex ꝓpoſito tractauit rem hāc: vbi manifeſte negauit infinitatem intenſiuam.

¶ Sed ꝙ omnes hę reſpōſiones errent: manifeſtatur.

¶ Et primo: ꝙ loquatur de infinitate intenſiua: probat̃ primo ſic. Quādocūq; fit aliqua diſtinctio per oppoſita habentia plures ſignificationes: ⁊ alterum oppoſitorum declaratur ab ipſo diſtinguēte quo ad quid nominis: ſm quā intentionē ſumitur: reliquū debet ſumi ſm oppoſitam intentionem. Patet iſta. Alioquin periret omnis certitudo diuiſionū: ⁊ ſyllogiſmi diuiſiui ⁊c̄. Sed Auer. diuiſit motorem celi in motorē finite motionis: ⁊ infinite motionis: ⁊ deſcripſit alterum mēbrū. ſ. motorem finite motionis per finitatē intenſiue: vt patet. Q̄ꝛ ibi expreſſe ſubdit. Dicere finitatem eſt dicere ꝓportionem motoris ad motum rem. Ergo reliquū mēbrū. ſ. motor infinite motionis eſt deſcribendū ſꝫ

intentionem

Ariſto for mal̃ ad p̄ncipale dubium.

intentionē oppoſitam .ſ. ꝙ dicere infinitatē eſt dicere ĩproportionē. Et ſic erit motor infinitus intenſiue.

¶ Secūdo ſic. Termini queſtionis ⁊ rñſionis ſm̄ artes demōſtratiuam nō differunt: ſicut nec queſtio differt a concluſione in terminis: ſed in modo. Conſtat autē ꝙ motor infinitus: de quo eſt ſermo in queſtiōe: eſt infinitus intenſiue: quoniam eſt ille de quo dicitur in .8°. phyſicorum: tex. 79°. ꝙ mouet in nō tēpore. Ergo finitas ⁊ infinitas: de qua eſt ſermo in rñſione: eſt ē intēſiua.

¶ Tertio ſic. Quelibet reſponſio a ſapiente data debet ſumi in ſenſu: in quo queſtioni mote reſpondet. Sed iſta nō reſpondet queſtioni mote: niſi intelligatur de infinitate intenſiua. ergo ⁊c̄. Declaratur minor. Queſtio eſt. Cur virtus infinita requiſita ad mouendū tempore infinito poſita in magnitudine infert motum in nō tēpore: ⁊ poſita extra magnitudinem nō. Huic aūt queſtio nō ſatiſfit dicēdo: ꝙ hoc ideo eſt: qꝛ ibi ſunt duo motores ſeparati: ⁊ ambo finiti. Sed alter actiue: ⁊ alter vt finis: ⁊ ex motore vt finis eſt ſēpiternitas: ex motore vo vt agens eſt: ꝙ motus ſit in tempore. Hoc enī ſiue verum: ſiue falſum ſit: eſt impertinēs queſito: ⁊ ſollicitudo ſuperflua. Tota enī queſtio eſt. Quare a virtute ſeparata nō ſequitur motus in nō tempore: ſicut a virtute poſita in magnitudine. Et conſtat ꝙ eſt ſermo de virtute actiua. Hec aūt queſtio vt ⁊ nouitij poſſunt percipere ſicut ⁊ quelibet alia: ſupponit aliquid certum .ſ. infinitatē virtutis: ſiue in magnitudie: ſiue extra. Et querit dubiū quare ſi illa infinita virtus ponit̄ in magnitudine: mouet in nō tempore: ⁊ extra magnitudinē non. Querat̄ ergo ab iſtis pmo. Qualis eſt illa infinitas virtutis: que ſupponitur: an intenſiua: an durationis. Si intēſiua: habetur intentum. Si durationis: qđ ⁊ nulla: ⁊ ridiculoſa ē. Nulla quidē: qꝛ a virtute actiua infinita in duratione poſita in magnitudine nō ſequitur motus in nō tp̄e: vt patet de v̄tute alteratiua ſolis: a qua res aliqua alterat̄: ⁊ tamē in tp̄e. ¶ Nec poteſt dici: ꝙ illud eſt verū tantū de virtute motiua vnico motu locali tātū: qm̄ expreſſe Ariſto. in 8°. phyſi. tex. 79°. vnde hoc ſumptū eſt: dicit hoc verificari in omnib' virtutib' motiuis quocunqꝫ motu. Ridiculoſa aūt: quia puerile eſt querere: quare a virtute finita in vigore: infinita aūt duratione ſeparata a mā ꝓuenit motus in tp̄e: ⁊ nō in nō tp̄e. Quis enī eſt adeo rudis: vt ignoret finitatem ⁊ infinitatem intenſiuam v̄tutis ſequi velocitatem certam vel incertā motus: ⁊ nō finitatem ⁊ infinitatem durationis. ¶ Ultimū igitur horū refugiū eſt: ꝙ queſtio illa neutram infinitatem determinate ſupponit. Sed infinitatē in cōi: qm̄ ex motu ꝑpetuo neutra infinitas determinate. Sed in cōmuni cōcluditur: ꝙ opꝫ virtutem motiuam tempore perpetuo eſſe infinitam. Unde dicūt: ꝙ qđ Auer. eſt quum ſit ꝙ virtus motiua tempore infinito ſit infinita abſtrahēdo ab hac ⁊ illa infinitate: quare poſita in magnitudine infert motū in nō tempore: ⁊ extra magnitudinē non. Et reſpōſio eſt ſupponendo: ꝙ ſi aliqua virtus poſita in magnitudine dꝫ mouere tempore ꝑpetuo: opꝫ ꝙ ſit infinita intenſiue ex 8°. phyſi. tex. 78°. et conſequēter moueret in non tempore ex tex. 79°. ⁊ addendo ꝙ ſi aliqua virtus motiua tempore perpetuo ponatur extra magnitudinem: illa eſt neceſſario īfinita ſm̄ durationē: ⁊ diſtinguitur in motorem vt agens: ⁊ ſic eſt finite motionis .i. mouet in tempore: ⁊ motorem vt finis: ⁊ ſic eſt īfinite motionis .i. mouet infinito tempore. quod virtuti poſite in magnitudine cōuenire nō poteſt. Non enim poteſt diſtingui in motores vt agēs: ⁊ vt finis: ⁊ ideo oꝫ ꝙ virtus motiua tempore infinito: ſi eſt in magnitudine: moueat in nō tempore: ⁊ extra magnitudinem nō.

¶ Sed vere iſti innituntur telis aranearum. Deficiūt .n. dupl'r .ſ. in re ipſa ⁊ in expoſitione Auer. In re ipſa qdem: qꝛ falſū eſt: ꝙ v̄tus motiua tp̄e īfinito: ſi ponitur in magnitudine: eſt infinita intenſiue: ſi extra magnitudinem non. Queratur .n. ab ipſis: ne in equiuoco laboremus: de quali infinitate temporis eſt ſermo. Diſtinctus eſt enī ſuperius ex 6°. phyſi. ꝙ eſt duplex ex parte mobilis: ⁊ ex parte ſpatij: ſeu per ſe: ⁊ per accidens: ſi eſt ſermo de virtute motiua tempore infinito ex parte mobilis: nulli dubium eſt: ꝙ illā opꝫ eſſe infinitam intēſiue: ſiue ponatur in magnitudine: ſiue extra magnitudinē. Si aūt eſt ſermo de virtute motiua tempore īfinito ex pte ſpatij tm̄: conſtat ipſam nō oportere eſſe infinitam intenſiue: ſiue ponat̄ in magnitudine: ſiue extra magnitudinē. In textu enim .78. nō eſt ſermo de tali virtute: ſꝫ de prima: vt ex dictis patet.

¶ Amplius. Quum pħos obedire debeat rōni: opꝫ reddere cauſam: quare quū ad mouendū .B. mobile certa velocitate: puta motu vnius hore: requiratur tanta virtus intenſiue: puta vt centum: ⁊ ad continuandū illum motum tempore perpetuo: ſufficiat ex parte v̄tutis motiue: ꝙ ſemper perſeueret in eodē vigore. Quare inqꝫ eſt: ꝙ virtus talis ſi ponatur in magnitudine: ſequit̄ ꝙ ſit infinita intenſiue. Hoc enī nec ex parte perfectiōis virtutis: nec ex natura magnitudinis oritur. Et tamē h̄ eſt: ſup qđ iſti fūdant̄. Et ſi dicat̄: ꝙ h̄ oritur ex hoc: ꝙ illa virtus actiua ſemper remanere debet in eodem vigore: h̄ puerile eſt: qꝛ ex h̄ nihil aliđ ſeq̄t̄: niſi ꝙ illa v̄t' opꝫ ꝙ ponatur in magnitudine inalterabili ⁊ incorruptibili. Ex hoc autem ꝙ virtus actiua ponitur inalterabilis ⁊ incorruptibilis infiniteqꝫ durationis: ſiue in quāto: ſiue extra: nō habet̄ maior perfectio intenſiua: vt de ſe patꝫ: ⁊ in primo ethi. cap. 7°. ab Ariſto. ⁊ Auer. dr̄: et datur exemplū de albo: qđ ex hoc ꝙ ponitur perpetuū: nō ſequit̄ .ḡ eſt albius: qꝛ differētia maioris ⁊ minoris durationis nō infert differētiam ſm̄ magis ⁊ minus.

¶ Unde ridiculum eſt: ꝙ quidam inter pħos ſe locantes dicūt: ꝙ ideo nō poteſt eē virtus motiua actiue tp̄e perpetuo in magnitudine: qꝛ opꝫ ipſaꝫ eſſe durationis infinite: ⁊ per hoc infinitam intenſiue. Deberent enim inferre: ac per hoc inalterabilem ⁊ incorruptibilem: ad quod nō ſequitur infinitas intenſiua.

¶ Pudet aūt adducere quorūdā fatuitatē dicentiū: ꝙ ꝓceſſus nō fit ab Auer. ⁊ Ariſto. ad concludendum pmū motorē eſſe incorporeum abſolute. Sed ad concludendum ipſū eſſe incorporeum .ſ. nō imerſum materie: ad eſſe que eſt tm̄ apud eos in generabilibus ⁊ corruptibilibus. Rōnis ſiquidem Ariſto. a tex. 78. vbi incohat teſte ipſo Ariſto. ibi cum Auer. tractatus intendens oſtendere impartibilitatem primi motoris: et vis ē ex natura quāti ⁊ extēti: ſiue corruptibil' ſiue nō: vt pꝫ: ⁊ in textu vltimo rōnem formans ex efficacia ꝓbatorum: ⁊ nō aliter: cōcludit pmū motorē impartibilē. Unde hoc eſt ſimpl'r error nimis fatuus.

¶ Amplius. Hoc dictum .ſ. ꝙ virtus motiua actiue tempore perpetuo ſi eſt in magnitudine eſt infinita intenſiue: ſi extra: nō opꝫ: vel ex rōnibus formalibus terminorū intelligibil'r deducere: vel ex ſenſibilibus aſſumere. Sed iam oſtenſum eſt ex rōnibus terminorꝫ hoc non deduci: ſꝫ oppoſitū quoad pmū. Partēs ſenſibilia idē teſtant̄ .ḡ hoc eſt volūtarie dcm̄. Ex ſenſibilibus enim habem': ꝙ v̄t' alteratiua ſolis ē motiua actiue tp̄e ꝑpetuo: ⁊ ē in magnitudie: ⁊ tm̄ nō ē īfinita ītēſiue: nec alter

ret in non tpe. Nec pōt dici: ꝙ qꝛ ſermo eſt de virtute actiua motus localis: ideo inſtantia nō militat. Tū qꝛ eadem eſt ratio quo ad mouere in non tempore: ꝛ infinitatē inteſiuam de virtute alteratiua: ꝛ motiua ſ; localem: ꝛ vīr motiua ſi ponat in magnitudine: vt dicit .8°. phy. tex. 79°. vt iam adductū ꝛ pꝛeſt. Tū qꝛ ſi idem alterabile ſemp ſupponeret alterationi ſolliſtūe ſol vnū numero motū ppetuū poſſet ꝯtinuare nulla facta augmētatione ſue virtutis: ꝗcqd ſit de antecedēte huiꝰ cōditionalis: ꝛ ſic virtus finita inteſiue infinita duratiōe moueret in tēpore infinito vnū motū ꝯtinuū: ꝛ nō in nō tpe. Unde ꝙ de facto nō ſit: hoc eſt per accīs: ꝗnuꝫ eſt ex efficacia virtutis. Accidit .n. tante virtuti: ꝙ vnū vel plura ſubijciant ꝛc. Et nihil minus poſſet in vnum ſemp ꝗ̄ͣ plura. ¶ In expoſitione aūt verboꝝ Auerro. errāt: qꝛ ex hꝫ ſenſu nō habet reſpōſio ad queſitū. Eſt eniꝫ rñſio: ꝙ ideo virtus motiua tpe infinito poſita in magnitudine moueret in nō tpe: ꝛ poſita extra magnitudinē nō: qꝛ virtus extra magnitudinē diſtinguitur in motorē vt agens: ꝛ motorē vt finis: in magnitudie aūt nō. Ex hoc aūt qūo haberi poſſit queſita differētia: certum ingꝫ bonū non deducerent.

¶ Quarto principalr̄ pbatur: ꝙ de infinitate intenſiua ſit ſermo Auer. ibidē: ex eo ꝙ ibi dicit: ꝙ motus celi inqꝫtum eſt ab anima celi ſortitur determinatā velocitatem: inqꝫtum vo eſt a primo motore ſortitur ſempiternitatem. ¶ Ex hoc .n. arguit ſic. Aut intendit ꝙ motꝰ celi habeat ſempiternitatē a pmo motore effectiue: aut finalr̄. Si effectiue. Quū in hoc ponat differētiaꝫ inter primū motorē ꝛ animaꝫ celi: tripl'r pōt hoc imaginari. Primo: ꝙ aīa celi aut nō efficiat: aut nō ſufficiēter poſſit efficere ſempiternitatē motꝰ. Et ideo attribuat pīo motori tanꝗ̄ cāe ſufficiēti. Et hoc conuincit demōſtratiue eſſe falſuꝫ: ſupponēdo animam celi eſſe virtutem motiuam īmobilem: vt pꝫ ex .8°. phyſi. tex. 85°. ꝛ ex ſupradictis. Secūdo: ꝙ aīa celi depēdenter illam faciat: primus aūt motor independēter: ꝛ ideo attribuit pmo motori vt eius cāe actiue īdepēdenter. Et hoc cōuincitur eſſe ꝯ Auer. ibi. Qꝛ aut loquuntur de cōmuni depēdētia: q̄ oīa entia alia a pͦ: ꝛ actiōes eoꝝ depēdēt a pͦ: ꝛ ſic nō ſaluat ꝯmētū ponēs dr̄iam īter ſēpiternitatē ꝛ determiatā velocitatē motꝰ celi in hꝫ: ꝙ illa eſt a pͦ motore: hec ab aīa celi. Tali enī depēdentia cōmuni tam ſempiternitas ꝗ̄ͣ determinata velocitas eſt a pmo motore mediante anima celi. Aut loquntur de ſingulari depēdētia: qua in faciēdo talē effectū .ſ. ſempiternitateꝫ motꝰ anima celi depēdet a pmo motore. Et hoc cōuincitur eſſe īpoſſibile: tenēdo primū motorē finitū inteſiue: ꝛ deducitur ſic. Motore ſufficiēte ex hīs: que in ſe intrinſece ſunt applicato mobili diſpoſito: circūſcripto quocūqꝫ alio: excepta cōmuni depēdentia ad pmū: neceſſario ꝓuenit effectꝰ ꝓprius illiꝰ motoris. Patet iſta ex terminis. Alioqn nulla eſſet via ad pbandū conſecutionē cāe ad effectū: ꝛ ecōuerſo. Sed anima celi eſt actiuū ſufficiēs ex ſuis intrinſecis reſpectu motus eterni. ergo circūſcripto quocūqꝫ alio: excepto cōmuni īfluxu primi: poteſt in motū eternū. ergo nulla eſt opus ſpeciali depēdentia. Probatur minor ex eo ꝙ anima celi habꝫ ex ſuis intrinſecis duo requiſita ad faciendū ſempiternitatē motꝰ .ſ. tantam virtutē inteſiue: puta vt mille: ꝛ īmobilitatē. Quilibꝫ enim motor habēs hec duo: poteſt ſempiternū facere motū: ꝗnuis nō per ſe: vt dictū planteſ eſt. Tertio: ꝙ aīa celi licꝫ ſufficienter: tamē per accidēs facit ſempiternitatem motus: primus autem motor facit eam per ſe: ꝛ ideo attribuitur pmo motori: vt eius cāe actiue per ſe pmo intendēti illaꝫ: ꝛ ſic habetur intentū: qꝛ vt ex pma conditionali pbata pꝫ: ex hoc ſeqꝛ .ꝗ pmꝰ motor eſt virtutis infinite inteſiue. Et in rei veritate iſta videt mens Auer. in illo loco. Loquit .n. de actiua cauſalitate: vt queſtio mota oſtendit: ꝛ nō intendit ſubtrahere ab anima celi cauſalitatē actiuā ſempiternitatis: ſ; perſeitatē cauſalitatis: cuius nulla virtꝰ finita eſt capax: vt pꝫ ex dictis. Unde cūm actiuaꝫ per ſe determinate velocitatis poſuit aīaꝫ: ſempiternitatis vero primū motoreꝫ. ¶ Si finaliter: hoc poteſt dupl'r imaginari. Primo: vt ſit ſmō de depēdentia cōmuni: q̄ oīa cauſantur in genere cauſe finalis a primo. Et hꝫ eſt cōtra Auer. ibidē: qꝛ hoc mō nō ſaluat ſua differētia inter determinataꝫ velocitatem motꝰ: ꝛ eius ſempiternitatē. Hoc eteniꝫ mō vterqꝫ effectꝰ depēdet finaliter a pmo motore. Secūdo: vt ſit ſmō de aliquo ſpāli mō depēdendi: in genere tn̄ cāe finalis. Et qꝫtū verba eoꝝ ſonant: videntur dicere: ꝙ quodam ſingulari mō ſempiternitas eſt a pmo fine: quo nō eſt determinata velocitas: ſic ꝙ ſempiternitas motus in hoc differt ab eius velocitate: ꝙ iſta ſufficiēter fiat ab agente: illa aūt nō: niſi adducta cāūtate finali primi motoris.

¶ Sed qꝛ facile eſt dicere diſtinctionē in qualꝫ re: ꝗnuis ardua: ꝛ inexercitati eſt admittere illaꝫ in aere: ideo qꝫramus ab iſtis: qūo ſit iſta differentia. Hoc .n. nō poteſt niſi tripl'r imaginari ꝛc. Aut ſic ꝙ ſempiternitas careat cauſa actiua: ꝛ finali tn̄ attribuat. Et hoc eſt ridiculuꝫ: qꝛ nō eſt intelligibile: ꝙ aliquid effectiue pducat motuꝫ: ꝛ nō pducat eius durationē: maxīe quū tēpus: qꝺ ē duratio illa: vt in .12°. meth. tex. 29°. dr̄: aut eſt ipſe motus: aut eius paſſio. Cōſtat aūt: ꝙ hec ab eodē ſiūt actiue ſm rem: ꝗnuis nō eodem mō. Poteſt enim eoꝝ: que ſunt idem realiter: vnū per accīs pduci ab agente in ſe noto: ꝛ alterum per ſe: vt pꝫ: quū ſortes generat Platonem. Tūc .n. lꝫ fiat Plato per ſe. fit tn̄ corpus: vel mixtum per accīs: vt dr̄ in pma phy. tex. 76°. Aut ſic ꝙ ad determinataꝫ velocitatē cauſa actiua ſufficit abſqꝫ finali: ad ſempiternitatē aūt nō. Et hoc etiam eſt ridiculum: qꝛ finis eſt cā ceteraꝝ cauſaꝝ: nulluſqꝫ eſt effectꝰ nature aut artis abſqꝫ fine. Aut ſic ꝙ ad determinataꝫ velocitatē cauſa actiua cū fine cōmuni ſufficiat: ad ſempiternitatē autē nō: ſed requiritur ſpecialis rō depēdentie ad primū motorem vt finem. Et hoc eſt ueꝝ loquī in aere: niſi hꝫ ratio aſſignetur. Nec apparet alia rō ꝗ̄ͣ illa: q̄ in eodē ꝯmē. 41. ex intētiōe Themiſty ſubditur .ſ. ꝙ motor: q mouet ad ꝯſidū aliqd: vl ꝯfuendū aliqd tranſmutabile: neceſſe eſt ꝙ quādoqꝫ ceſſet. Motor ſe qui mouet ꝓpter aliquid ſemp ī actu ꝛ īmutabile: quarōe mouet vno tpe: mouet ſemp. Et ſic habetur ſpālis rō depēdentie ſempiternitatis ex fine: que nō habetur in velocitate motus. Sed adducere hoc: quid ad ꝓpoſitum nouiꝫ noꝝ eſt: Quum .n. oēs anime celeſtes prima intentione operentur ꝓpter ſe: vt dr̄ .12°. meth. cōmen. 36. ꝛ 2°. celi: cōmen. 17. ꝛ. 21. ꝛ ipſaꝝ nature ſit īmutabilis: ꝛ in actu: ꝛ eaꝝ opera ſint ſicut opera artium: vt dr̄ .12°. meth. cōmen. 44. ꝛ finis ſit pͦ in operabilibꝰ: vt dr̄ in .2°. phy. tex. 88. quēadmodū ex actualitate īmutabili finis ſumūt anime ille rōnem ſepiternitatis in ſuis opibus: ita ex aliqs cōditionibꝰ nobis ignotis ſumunt rōnē tacite velocitatis. Et quare magis ab oriente moueant verſus hemiſperium ſuperius ꝛ alia hꝫ. Hec .n. omnia fiunt ꝓpter melius: vt ex .2°. celi: textu ꝛ cōmen. 34. habet. Et ex fine neceſſe ē bonitatē eoꝝ fieri: quū naturalia agantur pp finē: vt dr̄ .2°. phy. tex. 80. Un̄ ex hoc nō magis habet: ꝙ ſempiternitas ſpāliter depen-

dens

deat a pmo q̃ certa velocitas. Utrūq; n. eoꝝ bꝫ ſuū mō ſpecialem rōnem depēdentie ex fine.

¶ Amplius. Quā ratio ſempiternitatis motus ſufficienter ſumaꝛ ex his finis ꝯditionibus. ſ. ꝙ ſit in ſe actu: et habitus a mouente 7 imutabilis: 7 hec ſint communia omnibus motoribus celoꝝ reſpectu ꝓpriarū eēntiaꝝ: nihil ꝓpriū pmo motori dixiſſet Auerr. ſed totū qd dixit ꝯuenit oībus alabus celorum in rōne finis. ¶ Nec pōt dici: ꝙ dictū Auerroys cōmune quidem eſt omni motori ſeparato in rōne finis: ſed appropriaꝛ pmo ꝓpter dependentiā alioꝝ a pmo. 7 in rōne finis: qꝛ ſic nō ſaluaꝛ differētia inter ſempiternitatē 7 velocitatē. vtrūq; enim ꝓpter independentiā pmo eſt attribuendum fini. Et ſi tandē ad vltimū refugiū recurrēdo dicaꝛ: ꝙ ſempiternitas motus dependet a pmo fine quodā ſingulari mō ignoto nobis. Et hoc cognoſci ex hoc ꝙ oēs motores celeſtes ꝯueniūt in ſempiterne mouere: nō aūt in velocitate motus. Hoc enim iō eſſe credēdum eſt: qꝛ rōnē ſempiternitatis habent reſpiciendo pmū: velocitatē vero reſpiciendo ꝓpria. Hoc eſt ꝯtra Auerroym: qui expſſe dicit in 2° celi cō. 58. ꝙ motores inferiores ſumūt rōnē ſuarū velocitatū ſm ꝙ magis deſiderant aſſimilari pmo. Et loquiꝛ nō ſolū de motu diurno. ſed 7 in circulo obliquo. Deinde hoc non eſt ſufficiente rōne firmatū. Nō enim ꝯueniant omnes in ſempiternitate motus. vt dicit Auerro. in ſecundo celi cō. 38. 7. 71. 7 alibi: ſed qꝛ conueniunt omnes in hoc ꝙ ſunt motores immateriales. 7 ideo hoc nō oportet coniicere ꝙ ſit ex ſingulari modo depēdendi a fine: cum clare pateat: ꝙ finis cōmunis cū immaterialitate motoris ſufficiat: nec locus eſt coniecturis immanifeſtis.

¶ Amplius. Velocitas: de qua ibi loquiꝛ Auer. vt pꝫ in cōmento. nihil aliud eſt q̃ tēporalitas: in qua oēs motores celi cōueniunt ſicut 7 in ſempiternitate. Nullus enim mouet in nō tēpore. Reſtat ḡ ꝙ de infinitate intēſiua ſermo Auerro. ibidē ſit. ¶ Et lꝫ euidentiores ſint ꝑdicte rōnes: ſi duo motores ſm rem in pmo orbe ponanꝛ: efficaces tn̄ ſunt etiā: ſi duo ſunt ſm rōnem: vnus aūt ſm rem poniꝛ. vt patere pōt cuilibet eas applicare ſcienti. vnde oēs expoſitiones cōmenti ꝑdicti falſe apparent. ¶ Ultima aūt ordinē libroꝝ Auerroys nō pēſauit. Quā n. ꝯſtet ex 2° celi cō. 3°. ꝙ tunc iam fecerat libellū de ſubſtantia orbis. Et ex pluribus cōmentis: ꝙ tūc etiā fecerat ſup libros phicoꝝ. Et ex. 12. metaphyſi. cō. 45. ꝙ iuuenis erat qn̄ fecit ſup libro de celo: 7 ſperabat in cō. 35. duodecimi ſe ꝑfecturū aſtrologiā: 7 ꝙ ſenex ſcripſit ſuper metaphyſica: manifeſte liquet: ꝙ oīa dcā Auerr. ſūt examinā da ad. 12. metaph. eius 7 nō ecōuerſo: qꝛ opus illud teſtamētū eius eſt.

12ᵐ metaᶜᵉ ē ꝑſtamētū Auerroys

¶ Secūda aūt via ad oſtendendā infinitatem virtutis dei glorioſi ſumpta ex. S. Tho. breuior eſt. Et ſupponit deū eſſe cām actuā alicuius ſubſtantie: ſiue mūdi: ſiue pme itelligentie: ſiue oiū incorruptibiliū: ſiue ab eterno: ſiue in tempore. Nihil. n. hoꝝ refert: dūmō ꝯcedatur per ſimplicē emanationē: quā nos creationē dicimus. Deum aliquid ꝓduxiſſe. Hoc aūt nunc ſupponatur. Tum qꝛ cōmuniter excellētes viri hoc ꝯcedūt etiā de mente Ariſto. 7 Auerr. Tum qꝛ expſſe ꝯtra Algazelē pluries hoc dicit Auerro. Tum qꝛ hoc exigeret ſpālem qōnē: quā alibi tetigimus. ¶ Acquieſcentibus ergo huic ſuppoſito hec via paraꝛ. Iuxta quā arguiꝛ ꝓlibando rōnes terminoꝝ. ſ. ꝙ virtus creatiua eſt virtus actiua effect⁹ ex nulla potētia paſſiua: ſiue ſit creatiua ab eterno. vt Plato 7 Ariſto. cū ſequacibus poſuerunt: ſiue in tēpore. vt fides chriſtiana determinat. Ceterę aūt virtutes actiue ſunt effectuū ex aliq̃ potentia paſſiua ꝑſuppoſita. vt pꝫ in nālibus: 7 artificialib⁹.

Uide ſup de ente et eēntia. c. 5.

Arguiꝛ ergo ſic loquēdo ſemꝑ de quantitate virtutis ſeu ꝑfectionis. Omne q̃tum excedens aliud q̃tum: ſic ꝙ q̃tūcūq; exceſſum creſcat: nunq̃ inter ipſa eſt aliq̃ ꝓportio: eſt neceſſario infinitū intēſiue. Iſta pꝫ ex terminis: qꝛ vt diciꝛ in 8° phicoꝝ tex. 79. Si excedens eſt finitū addēdo ſemꝑ q̃tū ad exceſſum q̃n̄q; equabiꝛ: 7 excedeꝛ. Sed virtus creatiua eſt aliquāte ꝑfectiōis: 7 ſic excedit virtutē factiuā rerū ex po° ſubti: ꝙ q̃tūcūq; augeaꝛ: nō eſt inter eas ꝓportio. Ergo virtus creatiua eſt infinita intēſiue. Probaꝛ minor quo ad vltimā partē: que ſola eget ꝓbatiōe: 7 ducēdo ad impoſſibile. Quia ſequereꝛ ꝙ virtus tn̄ actiua ex aliqua potētia: 7 virtus actiua ex nulla po° poſſent eſſe eq̄les: qd eſt manifeſte ipoſſibile. Tenet ꝯſequētia ſupponēdo vnū: qd ꝓbatione nō eget. ſ. ꝙ q̃to aliquod actiuū pōt educere rem de remotiori potētia ad actū: tanto eſt virtuoſius. Ad ſenſum. n. pꝫ. ꝙ ad educendū calorē de potentia aque maior virtus requiriꝛ q̃ ad educendū ipſum de potentia aeris. Hoc igiꝛ ſuppoſito arguiꝛ more Ariſtotelico ſic. Sumatur virtus ꝓductiua alicuius: puta bouis: ex nulla potētia 7 ſit. A. Sumatur quoq; virtus ꝓductiua bouis ex aliq̃ potētia: puta. C. 7 ſit virtus illa. B. Tūc ſic. Iſte due virtutes. ſ. A. 7. B. per te habēt aliquā ꝓportionē. Sit ergo ꝓportio cētupla. ita ꝙ. A. excedat. B. nō plus q̃ in centuplo. 7 tunc ſumaꝛ potentia paſſiua in cētuplo magis elōgata ab actu q̃ ſit. C. 7 ſit illa. D. cū ergo oporteat tāto virtuoſius eſſe agens q̃to elōgatior eſt potētia ab actu: neceſſe erit virtutē actiuā bouis de potētia. D. eſſe in ꝓportione centupla ad. B. ac per hoc eſſe equalē ipſi. A. 7 ſic virtus productiua ex aliq̃ potētia: 7 virtus ꝓductiua ex nulla erunt eq̄les: qd eſt ipoſſe. Immo ēt eodē ꝓceſſu pōt deduci: ꝙ illa ſit ēt maior: qd eſt ipoſſibilius. ¶ Nec pōt inficiari quiſpiā hunc ꝓceſſum ex eo q: nō pōt ſumi in rerū nā potētia remotior ab actu q̃cunq; potētia data. Oportet. n. ſic dicētes negare ꝓceſſum Ariſto 4°. phyſicoꝝ tex. 72. vbi aſſumit plenū ſubtilius quocūq; pleno. Et 6° phyſicoꝝ tex. 15. vbi aſſumit motū velociorē quocunq; motu. Et breuiter deſtrueret doctrinā traditā in libris phicoꝝ. Saluaꝛ. n. efficacia eoꝝ. 7 ſimiliū ꝓceſſuū ex rōnibus formalibus terminoꝝ. 7 ex veritate ꝯditionaliū. Quicquid. n. repugnat veritati cōditionalis eſt falſum 7 impoſſibile. vt Auerro. dicit in 8° phicoꝝ tex. 78. vnde ꝓpoſito ſufficit veritas ꝯditionalium: puta: ſi virtus aliq̃ ꝓduceret ex potētia in centuplo remotiori: eſſet in centupla ꝓportiōe 7c̄. Stat ergo rō firma. Cuius quidā neſciētes: aut nō volētes eā formare: ſoluiſſe ſe arbitrati ſunt. vt de Scoto pꝫ. 4. diſt. pma: qui ideo credidit ſe ſoluiſſe: qꝛ. S. Tho. nō ſollicitus circa terminos: qui in autēticis rōnibus ſolēt ſubintelligi. fecerat maiorē huiuſmodi coꝝ: inter que nulla eſt ꝓportio: alterū eſt infinitum. Soluit Scotus: ꝙ hec nō eſt vera. vt pꝫ de puncto 7 linea: 7 tn̄ punctū nō eſt infinitū: ꝓpter ꝙ notāter nos poſuimus in maiore vtrūq; eſſe q̃tū: vt has pueriles cauillationes effugaremus. Et hec de 2°. ¶ Reſtat igiꝛ argumentis in oppoſitum reſpondendum. Ad primū ergo: qd tres difficultates tangit: vnam participaliter: 7 duas ex ꝯſequēti: tali eſt ordine dicendum: ꝙ duas annexas difficultates. ſ. an Deus moueat vt finis tm̄. vel vt finis 7 agēs. Et ſi vt agens: an mediate: vel immediate: pertranſibimus dicendo: qꝛ eſt. Tertiam vo principalem. ſ. an ex poſitione virtutis infinite intenſiue in rerū natura ne

Ad pmum pncipale.

ceſſario ſequaꝶ motus in nõ tempore:tractabimus du
pliciter ſm Auerroym:⁊ ſimplr. ¶ Quãuis igiꝶ multi
ex ſcḋo celi tex.64.vbi in ſummo gradu ꝑfectiõis vni
uerſi locaꝶ id qḋ ſine actiõe optimũ ꝓſidet. Et ex.12.
metaph.tex.30.vbi diciꝶ:ꝙ deus mouet ſicut amatuꝫ
⁊ deſideratũ:credant Deum non eſſe cãm agenteꝫ:ſed
finalē. Uerius tñ dicunt ſentientes vtroqꝫ mõ: Deum
eſſe cãm.vt Simplicius arguit ex ṗmo celi tex.30.vbi
Ariſto.dicit:Deum nihil agere fruſtra. Si.n.ad hoc in-
conueniens ſollicitus fuit Ariſto.deducere:ꝙ Deus ni-
hil agit fruſtra.ergo ſupponebat Deũ agere ꝑpter finē.
Ridiculũ.n.eſſet deducere ad hoc inconueniens de cã
non actiua. Auerr.quoqꝫ in de ſubſtãtia orbis maniſe
ſte reprhendit dicẽtes oppoſitũ eſſe de intẽtione Ariſt.
Et in.10.metaph.cõ.7.expſſe dicit:ꝙ Deus mouet nõ
tñ vt finis:ſꝫ vt motor.quod etiaꝫ firmat in.12.cõ.6.
⁊ in cõ.44. Ubi etiã poſtmodũ Auicennã ponentem
Deuꝫ eſſe tñ finē:arguit:ꝙ opꝫ ṗmi ṗncipis eſſe actio-
nem:que cum hoc ꝙ ſibi ſit ꝓpria.ſit cõmunis ceteris
qualis eſt motus diurnus. Et in 2° celi com.17. dicit:ꝙ
omne habens actionē in ſe:hꝫ actionē in alio. Et in cõ.
21.dicit:ꝙ omne:qḋ inueniꝶ ꝑ̄ ſe ṗma intẽtione:inue
niꝶ ꝑ̄ aliud ſcḋa intẽtione:niſi illic eēt nã non innata
ad largiendūꝫ. Et breuiter totus Auerroys plenus eſt
hac ſnīa:vel formalr.vel radicalr:vt puta ꝙ in ſepara
tis a mã cãlitas finalis ⁊ efficiẽs eidē ꝯueniũt.vt diciꝶ
in.12.cõ.35.⁊.38.⁊.55. ¶ Nec obſtat ꝙ Ari. dixit:Deũ
mouere vt amatũ. Non.n.dixit hoc cũ dictione excla-
ſiua.imo ex hoc magis habeꝶ ꝓpoſituꝫ.ſuppoſita illa
vniuerſali Auerroys:quã mõ diximus. Id vͦo qḋ ex 2°
celi adduciꝶ admiratiõe dignũ eſt:qua frõte ab Auer
royſtis adducaꝶ. Quũ Auerroys ipſe ibidē in cõ.66.
expreſſe dicat:ꝙ in illo ſummo gradu habēre optimũ
ſine actione:daꝶ latitudo includens omnes intelligen-
tias. Ita ꝙ apud ipſum omnes intelligẽtie ſunt in illo
ṗmo gradu:⁊ nõ tñ Deus. Et tñ ꝯſtat apud eos etiam
ꝙ cetere intelligentie agunt ad extra. Intendit enī ibi
Ariſto.apud Auerroym intelligentias quatenus intel
ligentie ſunt:habere optimum:qḋ eſt felicitas ſpecula
tiua ſine omni dependentia ab exteriori actione:nõ ſi-
cut in nobis:iuxta illud.12. metaphſi.tex.39. Deductio
aũt qualis optima ⁊c̃. ⁊ eſſe in ṗmo gradu. Quatenus
vͦo aīe ſunt:optimũ aſſequi per motũ.⁊ in 2° locari or-
dine ſimul cum corporibus:quoꝝ ſunt aīe ⁊c̃. Unde
Deum mouere nõ ſolūꝫ finaliter:ſed actiue dicimus.
¶ Et q̃uis ex multis cõmẽtis videaꝶ haberi:ꝙ Deus
mouet imediate:qꝛ in cõ.44.duodecimi metaph. re-
prehenduntꝶ ponentes Deũ eſſe ṗoreꝫ motore ṗmi or-
bis. Et in cõ.38.expreſſe diciꝶ:ꝙ ṗmus motor mouet
ſine medio. Et in cõ.48.numeranꝶ ſubſtantie imãles
ſm numerũ motuũ celeſtiũ: expſſe ſupponẽdo nullã
eſſe:que nõ mouet. Ut tñ ex dictis ſuperius patere po-
teſt in cõ.41.duodecimi expreſſe dicat motũ celi com-
poni ex duobus motoribus. ¶ Et iḋ ſciendũ eſt:ꝙ iſta
ſibi inuicē non ꝯtradicunt:qm̃ cum ſint in hac re opi-
niones extreme:vna Auicēne dicentis Deũ nihil age-
re ad motũ celi:niſi ſm ꝙ ṗma cã operaꝶ per ſecundã
ſed ṗmũ motorē eſſe ṗmã intelligentiã ꝓductã a Deo
que cum anima celi mouet. Alia eoꝝ:qui dicunt:Deuꝫ
ſolūꝫ mouere ṗmũ celũ: Auerroys via inceſſit medis
vtrũqꝫ declinans extremũ. Et iḋ nunc hoc:nunc illud
excludit extremũ:q̃uis pluries Auicennã impugnaue
rit. ¶ Eſt igiꝶ apud euꝫ ṗmus motor Deus glorioſus.
nõ tñ mouet ſolus:ſꝫ qꝛ in motu ṗmi celi ſũt duo: ſem-
piternitas motus:⁊ certa velocitas:puta.24.horaꝝ:po

ſuit vtrũqꝫ hoꝝ habere ꝑ ſe ṗmo cãm actiuã ⁊ ꝓpriã
⁊ ſempiternitatis qḋē deuꝫ: certe vͦo velocitatis aīam
celi. Et hic ſenſus ridet plane expoſitioni illius cõmē
ti abſqꝫ extorſione. Et ſic Deus non eſt ṗor motore to-
tius. imo facit per ſe motũ totius quo ad nobiliſſimaꝫ
eius rõnē:que eſt ſempiternitas. Et hoc mõ Deus non
eſt aīa alicuius orbis. Et iḋ dixit ibidē Auerroys ꝙ eſt
potẽtia non in mã. Et per hoc volebat:ꝙ differret ab
aīa celi. Et hoc mõ ſaluaꝶ qḋ cõ.44.dr̄:ꝙ illud qḋ in-
telligit motor corporis celi de primo motore:eſt aliud
ab eo:qḋ itelligit motor orbis ſaturni. Et ſic numerus
imãliũ ſubſtãtiarũ ſm numerũ motuūꝫ ſaluaꝶ: qꝛ ex mo-
tuũ numero inuentus eſt numerus motoꝝ alioꝝ a pri
mo:qm iam ex infinitate motus ſtabilitus erat. Nullã
enī ſubſtantiam imãlem ponimus niſi ex motu ꝯclaſam:ſꝫ
ṗmã ex infinitate motus ceteras ex numero motuum
regulariũ ⁊ ꝑpetuoꝝ exigẽtium motores imobiles. Et
hoc ꝯſonat textui Ariſto.expſſe querẽti numerum mo
torum imobiliũ:non numeꝝ motoꝝ infinitoꝝ.vt per
hoc inſinuaret:ꝙ de alijs a ṗmo loquebaꝶ:q̃uis ṗmus
quoqꝫ ſit imobilis. Eſt ſiquidē ſermo Ariſto. ⁊ Auerr.
ibidē ꝯtra ponẽtes ſubſtãtias imãles abſqꝫ aliqua propria
motione alicuius corporis.vt pꝫ ibidē:qḋ nos nõ dici-
mus. ¶ Et breuiter hoc mõ omnia dicta Auerr. inue-
niunꝶ ꝯſona. Et merito.qꝛ vͦo omnia cõſonant. Unde
Helye hebrei labor q̃ꝫ vanus fuerit pꝫ. Putauit.n.ꝙ
ex hoc:ꝙ Deus diciꝶ motor effectiue ṗmi celi:ſequere
tur.ergo mouet ſolus ṗmũ celũ. Jam.n.liquet Deum
eē ꝓpriũ motorē ṗmi orbis quo ad ſempiternitatē ſui
motus actiue cãndam. Mouet ergo Deus celũ effecti
ue vt motor ꝓprius ⁊ mediante aīa celi ſic.vt vtriuſqꝫ
ꝓprius effectus motus celi ſit diuerſimode. Et ſic quo
ad duo ṗma patet quod tenendum ſit. De tertio aũt
in quo tota ſtat difficultas ṗſens: ambiguitas magna
videꝶ. Diuiſi ſiquidem ſunt perhipatetici circa id.

¶ Quibuſdam enīꝫ apparet:ꝙ ex hoc antecedẽte:daꝶ
virtus infinita in natura ſequatur:neceſſario:ergo mo-
tus in nõ tpe. Quibuſdã vͦo videꝶ:ꝙ diſtinctione opꝰ
ſit in re hac. Et hi in tres diſtincti ſunt vias. ¶ Alij pu
tant:ꝙ diſtinctione modi agendi.ſ.libere:vel neceſſa-
rio opus ſit. ¶ Alij vͦo ꝙ diſtinctio modi eēndi illius
virtutis infinite.ſ.an hēat eſſe materiale: an immãle.
ad hoc ſufficiat. ¶ Alij autē duas diſtinctiones neceſ
ſarias credant ad ſaluandam infinitam virtutē in re-
rum natura.ſ.modi eēndi:que modo dicta eſt.⁊ modi
agendi.ſ.mediationē vel immediationē. Itaqꝫ omnes
huiuſmodi opiniones ſunt quattuor. ¶ Et primã qui-
dem poſtponentes:quia ex diſcuſſione aliarum quid
veritatis habeat patebit:⁊ eius fundamenta ſunt que
arguendo adduximus.ad ſecundã nos transferamus — Primũ di-
opinionem. Que tria dicit. Primo ꝙ ex hoc aīte:vir- — ctūꝫ 2ᵉ opi-
tus īfinita eſt in magnitudine:neceſſario ſequiꝶ. Ergo — nionis.
mouet in non tpe.qḋ implicat contradictionem. Et in
hoc conueniunt cum Ariſto.8° phicoꝝ tex.79.omnes
perhipatetici:ſꝫ differũt in mõ deducēdi ꝯſequẽtiam.
Scotus.n.in primo ſenten.diſt.2.q.2.ad vltimũ dicit — Scoti opi.
ꝙ ex eo qḋ in antecedẽte aſſumiꝶ: virtus īfinita ſubin
telligendo agat neceſſario:ſequiꝶ.ergo actio ſua eſt in
nõ tpe. Alioquin in equali tpe agere ꝯtingeret virtutē
infinitam: ⁊ finitam iuxta deductionē Ariſto.ibi. Ex
eo vͦo:ꝙ in antecedente addiꝶ ly in magnitudine.i.ex-
tenſa:ſequitur:ꝙ ſi agit:agat circa corpus. Et ꝯiter ꝙ
ſit ibi aliqua reſiſtentia:⁊ ſit etiaꝫ diuerſa approxima
tio partium paſſi ad agens. ac per hoc ſequitur. Ergo
actio illius virtutis eſt mouere:quoniaꝫ he due cãe.ſ.
diuerſa

diuerſa approximatio partiū ⁊ reſiſtentia faciunt ſuc-
ceſſionē eſſe in motu. Et ſic ex toto ariſte ſimul. ſ. virtus
infinita in magnitudine ſequit motus in nō tempore.

Improba° ¶ Sed hec deductio manifeſte peccat. Quia ex hoc ꝙ
aliqua virt° eſt extēſa: ⁊ agit in corpus: nō ſequunt ille
due cāe ſucceſſionis: ſꝫ vna tm̄. ſ. diuerſa approximatio
partium paſſi ad agens: ſed ex omnibus his abſqꝫ reſi-
ſtentia nō ſequit. ergo illa actio eſt motus. Et hec oia
non egent ꝓbatione. quia manifeſte patent de virtu-
te illuminatiua. Hec. n. eſt extenſa ⁊ agit in corpus ⁊c̄.
Et tamē nō eſt motus ꝓprie: de quo loquimur. vt di-
ſtinguit ꝯtra mutationē. ¶ Scḋm Tho. aūt quia Ariſt.
non fuit ſollicitus ibi de vtraqꝫ parte ꝯſequētis dedu-
cenda ſupponit cū Auerroy ⁊ ceteris expoſitoribus
quātum vidiſſe me recolo: ꝙ ſubiectū illius antecedētis. ſ.
ly virtus ſeu potētia ſupponit pro virtute motiua pro-
prie ſumēdo motū. ita ꝙ ſn̄s illius ꝓnis ſm̄ verita-
tem eſt hec. Uirtus motiua infinita eſt in magnitudi-
ne. ergo ⁊c̄. Et ꝙ hec ſit mens Ariſt. pꝫ ibi ex eo ꝙ pro-
bando ſuppoſitionē vnā. ſ. ꝙ maior virtus faciat eq̄le
in minori tēpore: dicit vt calefaciēs: aut dulce faciēs:
aut ꝓiciens. ⁊ oino mouēs. vbi manifeſte pꝫ: ꝙ de vir-
tute motiua loquit. Patet et̄ ex fine intento. Ad nihil
enī aliud inducebat demōſtrationē illā: niſi ad inueſti-
gandā impartibilitatē p̄mi motoris: quē ꝯſtat mouere
ꝓprie. Unde ipertinēs erat ꝓpoſito tractare de omni
virtute extēſa: quātus ex iſta negatiua. Nō pōt dari vir-
tus motiua ifinita in magnitudine: habeat ex ꝯſequē-
ti: ꝙ nulla virtus in magnitudine eſt infinita: quia quam
virtus ſit: aut ſubalis: aut accitalis. Et accitalis ifini-
tas inferat ifinitatē ſubalis. Et oīs virt° ſubalis in ma-
gnitudine ſi eſt ſimplex: ſit p̄ncipiū alicui° motus nāa-
lis. vt pꝫ in p̄mo celi tex. 7. Et ſimplicibus exiſtibus fi-
nitis ipoſſibile ſit mixtū fieri infinitū: manifeſte dedu-
ci pōt ex negatiōe ifinitatis virtutis motiue in magni-
tudine: negatio infinitatis omnis virtutis extenſe. Fa-
cit tn̄ vis. S. Tho. in ly magnitudine ex hoc ꝙ virtus
extēſa nō eſt itelligēs. virtus aūt extra magnitudinē
eſt intelligens. vt pꝫ 3° de aīa co. 5. Uirtus aūt motiua
nō intelligens mouet tm̄ quātum pōt. Ac per hoc tenet
ꝯſequētia Ariſt. Quia ſi eſt virtus motiua ifinita: ⁊ cū
hoc tm̄ mouet quātum pōt: ſequitur. ergo mouet in non
tempore. vt patet ex deductione Ariſto. ibidem.

2ᵐ dcm̄ 2ᵉ opinionis. ¶ Scḋo dicit ꝙ ex hoc ariſte: virt° ifinita eſt: et̄ loquēdo
de motiua: nō ſeq̄t necīo. ꝗ mouet in nō tp̄e. Quia pōt
illa virtus eē agēs liberū: cui° poteſtate eſt ⁊ actio: ⁊
modus agēdi. Et quā hoc arguit eē ꝯtra Ariſt. ⁊ Auer.
⁊ oēs phos. Scotus cū ſequacibus non reputat hoc in-
cōueniēs. imo dicit in 2° ſenten. diſt. p̄ma. q. 3. eos ſibi
ipſis contradicere: ponendo deum agere neceſſario.

3 Scotū ¶ Mihi aūt videt hoc nō eē ꝯtra Ariſt. eo ꝗ nulli ipo-
nendū eſt qḋ nec dixit: nec necīo ſequit ex dictis eius.
Deū aūt nō eē agens liberꝫ nullibi dixit Ariſto. nec ex
Solu° ad replicas 3 ſolonē pri-mi argu^ti dictis eius ſequit neceſſario. Demōſtratio ſiquidē po-
ſita in p̄mo celi tex. 90. ſufficiēter ſaluatur. ſupponēdo
oēs itelligētias differre ſpē: ⁊ mouere quātū p̄nt. vt aſſi-
milent deo glorioſo: cuius ꝓpri° effectus eſt ſempiter-
nitas: ſiue libere: ſiue neceſſario illā cauſet. ¶ Nume-
rus quoqꝫ intelligentiarū eiſdē ſuppoſitionibus ſtan-
tibus optime inueſtigat ex numero motuū. ſunt enī
oēs motores adequati. ¶ Incōueniēs etiā qḋ dicit in
tex. 79. ſ. virtutē finitā ⁊ infinitā mouere equalr: ma-
nifeſte ibidē aſcribit virtutibus mouentibus nālr. Et
breuiter quācūqꝫ alia ad h̄ adduci p̄nt: facile ſaluari vi-
dentur abſqꝫ hoc. Nolo tn̄ ꝓpterea Ariſto. attribuere

ꝙ poluerit deū agere libere: ſed opinionē ſuā ad nos
nō puenīſſe tm̄. ¶ Cōtra Auerroym tn̄ illā reſpōſio-
nem eſſe nō dubito. vt ex cō. 41. duodecimi metaphy.
deducere facile eēt. et com. 21. ſecūdi de celo manife-
ſte habet. Sed qm̄ ex p̄ncipijs phie nō neceſſario ſeq̄-
tur. Deū agere neceſſario: icirco quū ſoli rōni obediē-
dum ſit. qḋ 2° loco ꝯtra hoc obijcit: ſoluēdū eſt. Quāꝫ
ergo dicit: id ad qḋ ſequit falſū ipoſſibile: eſt ſimpli-
citer ipoſſibile ⁊c̄. Negat minor. Et ad p̄mā ꝓbationē
dicit: ꝙ quāuis nō ſit ipoſſibile. Deū velle vti tota vir-
tute ſua. eſt tn̄ ipoſſibile: Deū velle vti tota virtute ſua
in hoc effectu: qꝫ eſt velocitas motus. Nec hoc eſt ex de-
fectu virtutis: aut voluntatis: ſed quia hoc nō eſt factibi-
le. Unde deus vtit tota virtute ſua p̄ ſe cāndo ſempi-
ternitatē motus: ⁊ creando ⁊c̄. ¶ Ad ſecundā vero dicit
p̄mittēdo quattuor. ¶ Notandū eſt enī p̄mo: ꝙ aliud Notabile
eſt arguere ex potentia motiua infinita. ⁊ aliud eſt ar- p̄ᵐ Auerro.
guere ex potētia motiua infinita habente talē modū
eſſendi. ſ. in magnitudine vel extra. vel modū operan-
di. ſ. neceſſario vł libere. Primū ſiquidē aīa abſtrahit
ab omni mō eēndi ⁊ operādi. Scḋm vero modū eēndi
vel operandi conſumit. Conſtat aūt: ꝙ multa p̄nt de-
duci ex aliqua rōne formali ⁊ mō eſſendi vel operādi
ſimul: que non poſſent deduci ex illa rōne formali ab-
ſolute. ¶ Notādū eſt 2°: ꝙ ex aliq̄ rōne abſtracte ſeu 2ᵐ
abſolute ſumpta dupl'r aliqd deducere ꝯſueuerūt phi.
Uno mō neceſſario ſicut ex rōne motus deducitur: ꝙ
opꝫ eē in tēpore. Alio mō nō repugnāter ſicut ex rōne
motus deducit: ꝙ quocunqꝫ motu dato pōt dari velo-
cior ⁊c̄. Et inter hec tm̄ refert: ꝙ ꝓīa aliqd neceſſario
comitat ipſum in quocūqꝫ ponat ſm̄ oēm modū eēn-
di illius. Cōſequēs vero aliqd nō repugnāter nō opꝫ co-
mitari illud in aliquo. imo ſtat ꝙ repugnet ei in quo-
cunqꝫ mō eſſendi. vt pꝫ in exemplis adductis. ¶ No-
tādū eſt 3°: ꝙ tripliciter pōt imaginari: ꝙ potētia mo- 3ᵐ
tiua infinita exeat in actū ſm̄. Uel ꝙ moueat. A. mo-
bile certa velocitate. ita ꝙ nō poſſit velocius illud mo-
uere: ſed illō mouere ſit ſibi adequatū. Uel ꝙ moueat
infinita velocitate in nō tp̄e. Non eſt. n. itelligibile: ꝙ
aliqd actualiter moueat infinite velociter. ⁊ tn̄ in tp̄e.
Quia ex quo actualr mouet: tēpus illi° motus ſm̄ cer-
tum eſt ſignū. Signet ergo. et tunc ꝓcedat iuxta tex.
79. octaui phyſicorū: ⁊ veniret ad hoc ꝙ motus infini-
te velocitatis erit in equali tempore cū motu finite ve-
locitatis. vtpote a virtute finita facto: qḋ eſt ipoſſibile.
Idem eſt igit mouere actu infinite velociter: ⁊ moue-
re in nō tēpore. Uel medio mō. ſ. ꝙ nunq̄ moueat tan-
ta velocitate. A. mobile: quin poſſit illud velocius mo-
uere. ¶ Hec aūt tria aliter ſe habent ad potentiā mo-
tiuā infinitā abſolute. ⁊ alr ad eā in magnitudine. Ad
potentiā ſiquidē motiuā infinitā in magnitudine duo
extrema cōparant imediate. ita ꝙ reſpectu talis virtu-
tis nō dat mediū iter mouere in nō tēpore. ⁊ mouere
certa velocitate adequate. Ad potentiā vero motiuā ifi-
nitā abſolute extrema hec ſunt mediata. ita ꝙ ſtat ꝙ
moueat ſic velociter: ꝙ tn̄ ſemꝑ veloci° mouere poſſit.
Et rō difformitatis eſt: quia virtutis extēſe quātū eſt poſſe:
tm̄ neceſſario eſt facere. vt pꝫ inductiue. Et ꝯſequēter
ſi eſt infiniti poſſe. ergo hꝫ adequatū facere. Aut ergo
hoc eſt certa velocitate mouere: aut in nō tēpore. Mo-
uere. n. ſic: ꝙ velocius poſſit: nō eſſe adequatū virtuti
pꝫ. Uirtutis vero motiue infinite abſolute nō opꝫ quātuꝫ
eſt poſſe tm̄ eſſe facere: quia abſtrahit ab omni mō oper-
randi ⁊ eſſendi: ⁊ ꝯſequēter abſtrahit ab hoc: ꝙ faciat
ſm̄ totū poſſe: aut partē: ⁊ tm̄: vel tantū. Et iō nō neceſ-

ſario ſequit̃:ꝙ ſi exeat in actũ:ꝙ exeat in opus adeq̃-
4m tum. ¶ Notandũ eſt 4°:ꝙ aliter arguendũ eſt ex infi
nita velocitate ad infinitatẽ potẽtie motiue abſolute:
ꝛ alr ecõuerſo. Ex infinita ſiquidem velocitate deter-
minate inferẽ. Ergo potẽtia motiua eſt actu infinita:
qꝛ impoſſibile eſt alr talez effectũ ſaluare. Ex infinita
vero potentia motiua nihil aliud põt inferri niſi ergo
põt infinita velocitate mouere:qꝛ ſi aliq̃ta virtus mo
tiua põt mouere aliquãta velocitate:maioꝛ põt maio-
re. ꝛ infinita infinita. Sed qꝛ poſſe mouere ĩfinita ve-
locitate ↄtingit dupľr. Uno mõ ſic ꝙ poſſit facere mo
tum infinite velocitatis in actu. Alio mõ ſic ꝙ poſſit
ſemper facere maiorẽ velocitatẽ quacũq; facta veloci
tate. Jdeo nõ poteſt ex infinitate potentie motiue ab-
ſolute inferre determinate. ergo eſt actu infinita velo
citas:ſicut econuerſo.

pm dictum Auerroys. ¶ His aũt pmiſſis dico q̃ttuoꝛ. Primo ꝙ ex hoc ante-
cedente. A. eſt virtus motiua infinita in magnitudine
optime ſequit̃. Ergo mouet in non tempoꝛe:qꝛ ſi non.
ergo mouet adequate certo tempore ex tertio notãdo:
ꝛ tunc ſequit̃ inxta deductionez Ariſto. ergo virtus fi-
nita ꝛ infinita ſm totum poſſe mouent equaliter.

2m ¶ Secũdo dico ꝙ ex hoc añte. A. eſt virtus motiua in-
finita:nõ ſequit̃ neceſſario. ergo. A. mouet in nõ tem-
poꝛe. Dicentibus eni ꝙ nõ:ſubinferri nõ põt. ergo mo
uet adequate in certo tẽpoꝛe. Datur ſiquidẽ mediũ. ſ.
ꝙ permittit̃ mouere. A. mobile tanta velocitate:puta
decez horaꝝ:non tñ adequate:ſed põt ſemꝑ velocius.
vt pꝫ ex 3° notãdo. qd non põt dici:ſi virtus illa eſt in
magnitudine. Et ideo Ariſto. fundans demõſtrationẽ
ſuã ſuper illa diſtinctione:aut mouet in non tempoꝛe:
aut certo tempore loquendo de adequata operatione
aſſumit ab aduerſario virtutẽ motiuã eſſe in magnitu
dine:qꝛ de tali conſtat:ꝙ opꝫ ſupponere aliquã veloci
tatem eſſe illi adequatã. Quod non opoꝛtet verificari
de virtute motiua abſolute:quia abſtrahit ab his.

3m dcm. ¶ Tertio dico:ꝙ ex hoc antecedẽte. A. eſt potentia mo
tiua infinita:nõ ſequit̃ nõ repugnanter. ergo motus in
non tẽpoꝛe. Probat̃ hoc ex illo pncipio:impoſſibile in
ſe ex rõnibus terminoꝝ:ex nullo deducit̃ poſſibiliter:
ex quo nõ ſequat̃ neceſſario. Hec eni eſt differẽtia in-
ter ↄñs poſſibile ꝛ impoſſibile ex terminis:ꝙ poſſibi-
le ex aliquo antecedente oꝛit̃ poſſibiliter:ex quo nõ oꝛit̃
neceſſario. vt pꝫ de velocitabilitate motus reſpcũ mo
tus ꝛ mobilis. Jmpoſſibile vo niſi habeat ↄnexionem
neceſſariã cũ antecedente ex illo oꝛiri non põt. Et hoc
iõ eſt:qꝛ ĩpoſſibile ex terminis:eſt ĩpoſſibile ſimpľr ꝛ
oĩno. Tale aũt ex nullo oꝛiri põt niſi ex alio ĩpoſſibili
ad qd ↄditionalr ſequat̃:qd ſine neceſſaria ↄnexione
fieri nequit. Conſtat aũt ꝙ motus in nõ tempoꝛe clau
dit ↄtradictionẽ ex terminis. Si eſt. n. motus. ergo in
tempoꝛe. Et ſi in nõ tempoꝛe. ergo nõ eſt motus. Et ex
antedictis pꝫ:ꝙ hoc ĩpoſſibile nõ ſequit̃ neceſſario ex
infinita potentia motiua. Ergo nec ſequit̃ poſſibiliter.

¶ Sed accidit hic dubiuz ex triplici capite. Primo qꝛ
id qd ſequit̃ neceſſario ad aliquid cum aliquo ſpeciali
modo eſſendi:ſequit̃ permiſſiue ꝛ poſſibiliter ad illud
abſolute. v. g. Quod ſequit̃ neceſſario ad aĩal rõnale.
ſequit̃ poſſibiliter ad aĩal:ſed motus in nõ tꝑe ſequit̃
neceſſario ad virtutẽ motiuã infinitã habentez eſſe in
magnitudine. vt patet. ergo ſequit̃ poſſibiliter ad vir-
tutem motiuam abſolute.

¶ Secundo:quia quum argumentũ valeat:ſi aliquan
ta virtus motiua poteſt mouere aliquanta velocitate.
ergo maioꝛ põt maioꝛe. ꝛ infinita infinita. Et vlterius
valeat:aliquanta virtus motiua põt mouere tanta ve
locitate. ergo poteſt facere tantam velocitatem actua-
liter. ꝛ maioꝛ ſimiliter maiorem:quare nõ valet. ergo
ſi eſt infinita, poteſt infinitam facere actualiter. Nul-
la. n. ratio apparet diffoꝛmitatis. ꝛ tamẽ opꝫ:ſi tenẽda
ſunt pdicta:negare illam vltimam cõſequentiã. Quia
vt patet ex dictis poſſe facere velocitatẽ infinitã actua
liter:eſt idem quod poſſe mouere in non tempoꝛe.

¶ Tertio quia ꝛ ſi aſſignata ſit ratio:quare infinite po-
tentie abſolute nõ opꝫ aſſignare adequatã facere:qꝛ. ſ.
abſtrahit a modis operandi:nõ tamẽ habet̃ quare in-
finite potentie motiue abſolute repugnet mouere ſm
totum ſuum poſſe. Si enim non repugnat. dato ꝙ ex
ea nõ ſequat̃ neceſſario:nec poſſibiliter: habet̃ intẽtũ.
Quia ſi hoc ſibi nõ repugnat. ergo eſt ſibi poſſibile:poſ
ſibili aũt poſito nullũ ſequit̃ impoſſibile. Ex hoc aũt
ſequeret̃:ꝙ moueret in nõ tẽpoꝛe. vt pꝫ. ergo ꝛc. ¶ Ad
primum horum dicitur:ꝙ maioꝛ eſt ſic modificanda.
Jllud ꝙ ſequit̃ neceſſario ad aliquid cum aliquo ſpe-
ciali modo eſſendi compoſſibili illi primo. ſequit̃ per-
miſſiue ad illud abſolute. Sic eni eſt vera ꝛ nõ aliter.
Si enim aliquid iungatur cum aliquo ſibi incõpoſſi-
bili ex terminis:id qd ſequit̃ ad ↄiunctũ vtriq; partiũ
repugnat. V. G. Ad hominẽ aereũ ſequit̃ habere ꝑſe
ctiſſimum ſenſum tactus:non mediũ inter contraria.
Quod vt pꝫ non ſequit̃ ex ratione hominis abſolute:
nec aeris. Sic autez eſt in propoſito. Quia virtutẽ mo-
tiuam infinitam eſſe in magnitudine implicat ↄtradi
ctionem parteſq; coniuncti non ſunt compoſſibiles. vt
ex iam dictis patet. ꝛ effectus neceſſario ſequens mon-
ſtrat. ſ. motus in non tempoꝛe. ¶ Ad ſecundũ dicitur
ꝙ ratio diffoꝛmitatis inter vltimã ↄſequentiã ꝛ prio-
res eſt:qꝛ in omnibus pꝛoꝛibus ꝓpoꝛtionaliter adapta-
tur ꝓpria cauſa pꝛopꝛio effectui. in vltima aũt nõ ſm
veritatem:ſed ſolam apparentiam. Non eniz ꝓprius
effectus virtutis potentis infinita velocitate mouere:
eſt actualiter mouere infinita velocitate:ſed nulli cer-
te velocitati obligatum eſſe ſuum mouere q̃tum eſt
ex parte motiue potentie. Hoc autez ſaluatur:ſi ſic poſ
ſit mouere actualiter. vt ſemper poſſit velocius moue-
re. vt pꝫ. ¶ Et ſi queratur:quum virtuti potenti moue
re velocitate vnius hoꝛe pꝛo pꝛopꝛio effectu aſſignat̃
mouere actualiter in vna hoꝛa ꝛ duple potentie poten
ti mouere in medietate hoꝛe ꝓprius effect9 dicit̃ mo-
uere actualiter in medietate hoꝛe:q̃re virtuti potenti
mouere infinita velocitate pꝛopꝛius effectus non aſſi-
gnatur mouere actualiter infinita velocitate. Reſpõ-
detur:ꝙ hoc ideo eſt:quandocunq; quãtitati virtutis
poteſt dupliciter attribui quãtitas operis: ꝛ altero mõ
eſt impoſſibile ꝓpter implicationẽ contradictionis in
ipſo opere:altero vero eſt poſſibile. Dicendũ eſt ꝙ effe-
ctus ꝓprius illius eſt ille:in quo ſaluat̃ modus poſſibi
lis. V. G. Et eſt exemplũ theologicũ. Dicimus ꝙ virt9
creata dei eſt infinita nõ ſolum ex parte modi agẽdi:
ſed ex parte creabiliũ. Non tñ ſaluat̃ infinitas in crea
bilibus:ſic ꝙ Deus poſſit creare aliqd infinitũ en eſſz
ſic:qꝛ quacunq; creatura facta põt facere perfectiorẽ.
Quum ergo in propoſito inter virtutem motiuã q̃cũ-
q; finitam ꝛ infinitam reſpectu velocitatis motus hec
ſit differentia:ꝙ finite virtutis quãtitati vno modo. ꝛ
illo poſſibili reſpondet q̃titas velocitatis in effectu. ſ.
faciendo illam actu. Jnfinite vero virtutis quãtitati
duobus modis q̃titas velocitatis reſpondere videt̃. ſ.
faciendo infinitam in actu:vel mouendo abſq; obliga
tione ad certam velocitatem. Et primo modo infinita
velocitas

velocitas effectus rõnez habere nõ põt: cũ ſit de genere impoſſibiliũ ex terminis. 2ᵒ mõ infinite potentie ꝓprius effectus eſt. ¶ Ad 3^{m} dr ꝙ infinite potẽtie motiue abſolute repugnat mouere actualr ſm totuz ſuum poſſe quo ad velocitatem motus. nõ aũt quo ad durationẽ eius: qꝛ opatio talis eſt de genere opationũ impoſſibilium ex terminis. Et id qð multos in materia iſta decipit eſt: qꝛ aſſumitur talis motio vt opatio quedaz: ⁊ quare infinite potẽtie motiue repugnet querãt. Quum tamen. vt ex dictis pꝫ: nõ ſit de genere opationum. ſicut nec alterare celum.

¶ Nec ex his imponas mihi: ꝙ dicã infinito poſſe non poſſe attribui adequatũ opari actualr. Hoc. n. ex dictis noſtris diligẽter inſpectis nõ hẽtur: ſed tñ ꝙ infinito poſſe motiuo nõ põt reſpõdere adequatũ opari actualiter quo ad velocitatẽ motus. Ex hoc. n. non ſequitur vniuerſalis negatiua. ergo nõ põt reſpõdere adequatũ opari. Stat nãqꝫ ꝙ reſpondeat infinituz opari quo ad durationẽ motus: ⁊ quo ad opatiões imanẽtes. ſ. intelligere: ⁊ amare ⁊c̃. ¶ Vñ ad queſitum cum diſtinctione dõm ẽ: ꝙ infinita potẽtia motiua põt referri ad motus velocitatẽ: ⁊ ad eius durationẽ. Et primo mõ repugnat ſibi mouere ſm totum ſuuz poſſe: qꝛ iſta non eſt opatio: ſed quoddaz pluſqꝫ chimericum. Scðo modo nõ repugnat: imo de facto conuenit. vt ex dictis pꝫ.

4^{m} dcm auctoris ¶ Quarto dico: ꝙ ex hoc ante. ſ. eſt virtus motiua infinita agẽtis liberi: non põt inferri. ꝙ mouet aut põt mouere in nõ tẽpore. Dicam. n. in nullo tempore mouere põt tãqꝫ adequato effectu: ſꝫ mouet ſemꝑ certo tempore ſicut elegit: nõ tñ ſic quin qꝫtũz eſt ex rõne virtutis poſſet velocius mouere. Quum. n. ex rõne potẽtie motiue infinite abſolute nihil aliud ſequatur: niſi ꝙ quia tanta potẽtia põt mouere tãta velocitate: ⁊ maior maiore: infinita põt ĩfinita velocitate mouere. Et hoc contingat dupl'r. ſ. aut ꝙ poſſit exire in actuz ſcðm faciendo infinitam velocitatẽ: aut ꝙ ſic ſemꝑ poſſit: vt nũqꝫ exeat in actũ ſꝫ faciẽdo aliquã velocitatẽ: quin adhuc poſſit facere maiorẽ. Et ex rõne potẽtie motiue infinite abſolute nõ neceſſario ſequaꝛ ꝙ poſſit exire ĩ actũ primo modo. Et ex hoc ꝙ eſt agentis liberi neceſſario ſequatur: ꝙ exeat in actuz ſcðo mõ: ſi dꝫ exire in actuz: ꝯña eſt: ꝙ nõ ex infinita potẽtia motiua agentis liberi abſolute conſiderata: nec ex ipſa ſumpta cũ tali modo agendi deducaꝛ neceſſario. ergo motus in non tẽpore. Et ꝯñter cũ omnis ꝯditionalis vera ſit neceſſaria: iſta cõditionalis nõ eſt vera. Si datur virtus motiua infinita agentis liberi: poſſet dari motus in nõ tẽpore. Et ſic pꝫ ad ſcðam ꝓbationem illius minoris quid dicendum ſit. ſ. ꝙ falſum eſt: ꝙ ex rõne infinite potẽtie motiue abſolute ſequatur. ergo motus in non tempore.

3^{m} dcm 2^{e} opinionis. ¶ Tertiuz qð hꝫ hec 2ª opinio: eſt ꝙ nõ põt aliter ſaluari infinita potẽtia in rex natura: niſi ponẽdo ipſaz agere libere: eo ꝙ aliter ſequereꝛ motus in non tpe. Sed hoc nõ eſt dcm cõe. Unde non videꝛ tutum ſequi illũ: preſertim qꝛ vt ex dictis ⁊ dicẽdis apparet: a multis illuſtribus viris ſaluaꝛ etiã: ſi deus non ageret libere.

Opio ſcti Thome. ¶ Tertia vo opinio: quaz ſctũs Tho. 8. phyſi. ꝑtulit in lucẽ: dicit ꝙ ſola diſtinctio modi eſſendi. ſ. in magnitudine vel extra ſufficit ad ſaluandã virtutẽ motiuã infinitam abſqꝫ motu in nõ tpe: quicqd ſit de mõ operandi. Ita ꝙ ſm eã ꝗualis iſta conditionalis ſit vera. ſi virtus motiua infinita eſt in magnitudine: dareꝛ motus in nõ tpe: iſta tñ non eſt vera. ſi virtus motiua infinita eſt extra magnitudinẽ. daretur motus in nõ tempore. Et fundamentũ huius eſt: qꝛ veritas ꝑme conditionalis fundaꝛ ſuꝑ tribus. Primo ſuꝑ ĩfinitate motiue potẽtie: ex qua hẽtur: ꝙ poſſit mouere ĩfinita velocitate. Scðo ſuper modo eẽndi eius in magnitudine: ex quo habeꝛ ꝙ qꝫtum eſt poſſe tñ eſt opari. Tertio ſuꝑ hoc ꝙ effectus non eſt dignior ſua cauſa: ex quo hẽtur ꝙ ſi aliqua virtus eſt in magnitudine: eius adequatũ opus põt recipi in magnitudine. Ex his. n. tribus conſurgere veritatẽ illius conditionalis pꝫ: ex eo ꝙ quodcũqꝫ horum triũ deſit: condionalis nõ eſt vera. Si. n. deeſt infinitas potẽtie motiue: nũqꝫ deduceꝛ motus in nõ tẽpore. Similiter ſi nõ ponitur in magnitudine: ſeu operari tantum qꝫtum põt: nũqꝫ deduceꝛ motus in non tẽpore. Et nihil minus ſi nõ poniꝛ: ꝙ operetur in paſſo capaci adequate opatiõis illius potẽtie: nũqꝫ ſequetur motus in nõ tempore: quẽ conſtat nõ ſeqꝛ niſi ex motiõe adequata potẽtie motiue infinite. In operationib' ſiqdem tranſeuntibus nõ ſolũ impeditur opatio ⁊ eius quantitas ex parte potentie actiue: ſꝫ ẽt ex parte paſſi. Conſtat autem ꝙ propriũ paſſiuũ motiue virtutis eſt mobile in actu: qð oportet eſſe actu quantum: ⁊ corpus ⁊c̃. vt pꝫ 6ᵒ phyſico. tex. 32. Et ideo niſi ponatur ꝙ adequata motio virtutis motiue infinite aſſumpte in antecedente poſſit recipi in corpore in actu: ſeu in magnitudine. idem. n. ſunt in propoſito: nõ poteſt deduci. ergo mouet in nõ tempore. Et quia hoc nõ poni poteſt abſolute: quia eſt impoſſibile. ideo opꝫ poni vt ſequẽs ex antecedẽte aduerſarij. Habeꝛ aũt: vt iã diximus ex illo: qꝛ cauſa nõ eſt indignior effectu. Ex his autem patet. quare ſcða conditionalis. ſ. ſi virtus motiua infinita eſſet extra magnitudinez: daretur motus in nõ tempore: nõ eſt vera: qꝛ ſi deſuit ſibi tertia conditio. Nõ. n. oportet virtutis exiſtentis extra magnitudinem dari adequatuz opus in magnitudine. Et ratio eſt: quia virtus immaterialis comparatur ad omnia quãta vt vniuerſale ad particulare: nõ in predicando: ſed potius in eſſendo ⁊ cauſando. Nec eſt rationabile vt materiale poſſit totam imaterialium virtutez adequare. ¶ Vñ ad maiorem horum euidentiam conſiderandũ eſt: ꝙ motus relatus ad infinitam potentiã motiuam in magnitudine ⁊ extra diuerſimode cõparatur. Illi quidez vt effectus proprius cauſe particulari ⁊ ꝓpie: huic vero vt effectus particularis cauſe vniuerſali. Quemadmodum liquefactio cere virtuti ſolari: quia motus eſt effectus in corpore: ⁊ ꝯñter ſit a virtute corporea ſicut ab vniuoco. A virtute vero immateriali ſicut ab equiuoco ⁊ vniuerſali. Et ideo ſicut ridiculuz eſſet ex quantitate virtutis ſolaris inferre quantitatem huius particularis effectus. vt adequantem virtutem ſolis: ita irrationabile eſt ex quãtitate virtutis immaterialis inferre quantitatẽ huius effectus particularis: qui eſt velocitas motus tãqꝫ effectum adequatum.

¶ Cõſiderandũ rurſus eſt: ꝙ inter potentiã motiuã infinitã in magnitudine: ſeu abſolute: ⁊ potẽtiã motiuaz infinitã incorporeã: hoc intereſt: ꝙ illa aut nihil aliud ꝑ ſe dicit niſi ꝑncipiũ motus. vt pꝫ. ſi ſumaꝛ abſolute: aut ſi aliquid aliud addit: nihil addit eleuans ipſaz ſupra rõnem ꝓprij principij motus. vt pꝫ. ſi ſumatur in magnitudine. Iſta aũt ex ꝗ: ꝙ imaterialis ordinis ponitur. ſupra rõnem ꝓprij principij motus eleuatur ſicut ⁊ ſupra corporalia. Propter ꝙ ex hoc ipſo ꝙ ponitur extra magnitudinez: ſequitur ꝙ nõ ꝑ ſe ꝑmo reſpiciat motus velocitatẽ: ꝗ eſt corporeus effectus: quẽadmodũ faciunt vtutes corporales: ſꝫ altius qd ꝑ ſe ꝑmo aſpiciat: ⁊ ſecũdario ⁊ quaſi per accñs motũ. Vñ ſic vt ĩfinitas virtutis motiue ſi eẽt in magnitudine: motus

velocitatē neceſſario māifeſtaretur. Infinitas aūt vir-
tutis motiue exiſtētis extra magnitudinē nō: qꝛ.ſ.infi-
nitas potētie ī magnitudine eſt ꝑ ſe ꝑmo ꝑticularis ꝑn
cipij motiui. Infinitas vō potētie extra eſt per ſe ꝑmo
rei eleuate ſupra ordinē ꝑncipiox motiuox particula-
rium. Ac ꝑ hoc altius quid reſpicit vt adequatū opus
ꝙ̄ velocitatem motus. Imaginandū eſt enim: ꝙ res
illa infinita extra magnitudinē ꝙ̄tūs habeat in ſe. vñ
poſſit mouere: hoc tñ opus nō ꝑ ſe ꝑmo reſpicitur ab il
la: ſꝫ aliquid altius. Qꝛ vt planies dcm̄ ē: motus per ſe
ꝑmo eſt act⁹ corporis. vtus aūt illa eleuata eſt ſicut ſu-
pra corporea: ita ſup oīa corporalia ꝑ ſe primo. Qđ dico
ꝓpter ens ⁊ bonū: ⁊ alia hmōi: que etſi ſūt corporalia:
nō tñ ꝑ ſe ꝑmo. Et ideo nō opꝫ: ſi virtus illa eſt īfinita:
velocitatem infinitam poſſe ab ea prouenire.

¶ Ex duobus ḡ falſificat̄ ſm ſanctū Tho. cōditionalis
iſta. Primo ex eo ꝙ vtutē extra magnitudinē non opꝫ
habere adequatū facere ſue virtuti: quā agat ꝑ intelle-
ctū. vt dcm̄ eſt in 2ª opinione. Scđo ex eo ꝙ cōſidera
ta vtute infinita extra magnitudinē nō ꝯſiderato mo-
do opandi nō ſequeret̄. ḡ daret̄ motus in nō tpe: qꝛ nō
poſſet fieri motio quo ad velocitatē adequata virtuti
motiue: qꝛ moueret corp⁹ in actu: puta celū: qđ nō eſſet
capax motiōis adequate illi virtuti: nec abſolute: quia
hoc implicat: nec ex hypotheſi data: qꝛ infinita poten-
tia nō eſt conceſſa in magnitudine: ſꝫ extra. ¶ Contra
aūt hanc opionē dupli̇r obyci̇t. Primo. qꝛ ſi ex ſola in-
corporeitate virtutis motiue infinite habet̄ ſufficiens
ratio falſitatis ſecūde conditionalis: manifeſte ſequit̄
ꝙ nō refert ſi ponatur virtutē illā eē motiuā neceſſa
rio: dūmodo ponatur incorporea. Stant. n. iſta duo ſi-
mul. Non. n. eſt impoſſibile virtutē imaterialē eſſe ne
ceſſario motiuam. vt Ariſto. ⁊ phi tenēt de animabus
orbiū. Ex hoc aūt querat̄ in ꝙ̄to tpe moueret vtus in-
finita extra magnitudinē mouēs ſm totum poſſe: ⁊ ſi-
gnet̄ illud tps. Et tunc proceda ̄iuxta textū. 79. octaui
phyſicox deducēdo ad impoſſe: ꝙ equali̇r moueāt vtus
finita ⁊ īfinita. Scđo qꝛ hoc eſt expſſe ꝯ Auerro. in 2º
celi. cō. 38. ⁊. 71. ¶ Ad ꝑmū hox dicit̄: ꝙ iſte due cōdi-
tionales diſtant ſicut celū ⁊ terra. Si infinita potētia
motiua eēt extra magnitudinē: moueret in nō tpe. Et
ſi īfinita potētia motiua exīs extra magnitudinē mo-
ueret ſm totū ſuū poſſe: moueret in nō tpe. Scđa eniꝫ
eſt vera: qꝛ in añte eius iam ponit̄ ipſam ſm totū poſ-
ſe actuali̇r mouere: ⁊ ꝯſīter habere mobile talis motio-
nis ſubm: quū motus ſit actus mobilis. ac ꝑ hoc in hac
conditionali ſaluant̄ tres antedicte ꝯditiones. In alia
vō nō hētur ex hypotheſi añtis mobile capax toti⁹ poſ
ſe: ⁊ ideo eſt falſa ex defectu 3ᵉ conditionis. De illa aūt
conditionali: ſup quā firmat̄ argumētum. ſ. ſi eēt extra
magnitudinē infinita virtus motiua neceſſario: daret̄
motus in nō tēpore: dicēda ſunt duo. Primo ꝙ eſt im-
pertinēs propoſito. qꝛ non hētur ex dictis ſancti Tho.
Multum. n. refert poſita virtute infinita icorporea lo
qui de ipſa: ⁊ conſequētibus ad ipſam vt ſic abſtrahen
do a quibuſcūqꝫ alijs: que nō neceſſario ipſaꝫ infinitā
⁊ incorporeā comitant̄: ⁊ loqui de ipſa addēdo ſibi ſpe
tialē modū agēdi. ſ. neceſſario. Primo. n. modo eſt ſer-
mo ſancti Tho. ⁊ nō ſcđo. Et primus nihilominus mo
dus nihil ponit incōpoſſibile. Scđus vō forte adunat
incompoſſibilia. Qꝛ quāuis virtuti incorporee non re
pugnet eē neceſſario motiuam: ⁊ velocitatiuā motus:
repugnat tñ forti virtuti incorporee infinite. vnde nō
opꝫ de illa cōditionali ſollicitū hic eē. Si tñ de verita
te eius queratur. Dōm 2º: videt̄ ꝙ eſt falſa eadē ratio
ne: qꝛ. ſ. ex hypotheſi añtis non hētur: ꝙ ī mobili poſſet
recipi adequatus effectus illi virtuti. Ut. n. iam infini-
ties tactum eſt: motus in nō tēpore eſt quoddā impoſ-
ſibile ex terminis: ⁊ nō ſequit̄ niſi ex aliqua hypotheſi
impoſſibile: quam requirere illa tria monſtratum eſt.
¶ Et cū ꝯtra arguebat̄. ḡ moueret in aliquo certo tē-
pore. Signet̄ illud ⁊c̄. R̄ndet̄: ꝙ qꝛ ex parte motoris
nulla poſſet certitudo velocitatis determinari: qꝛ nec
ex libertate: nec ex finitate potētie. Et in nō tēpore mo
uere nō ſequit̄ ex hypotheſi: opꝫ dicere: ꝙ ſi moueret:
moueret ea velocitate: cuius mobile eēt capax. Puta
ſi eēt mobile nō violētabile ⁊ capax motus. 24. hora-
rum tanto tēpore moueret illud: ⁊ nō minore. Et ſi con
tra hoc dicat̄: ſignetur tēpus illud. Intrepide aſſignet̄:
puta vna hora vel decē. hoc. n. nō refert: ⁊ ſi procedat̄
deinde ad hoc: ꝙ eodē tēpore mouebit idē mobile vir
tus finita ⁊ infinita. Dicetur hoc non eſſe inconueniēs
quādo aliunde ꝓuenit ꝙ̄ ex virtute motiua. Inconue
niēs ſiquidē eſſet: ꝙ virtus finita ⁊ infinita ex ꝓprijs me
ritis cōſiderate moueāt equali̇r. Sꝫ qñ aliunde hoc ꝓ-
uenit: puta ex libertate agētis. vt 2ª opio dicit. Uel ex
parte mobilis. vt modo dicitur. Uel ex mediatione al
terius motoris: vt vltima opinio Auerroys dicit: nullū
inconueniēs eſt. Sꝫ ſunt in hac rñſione adhuc dubia:
primū qꝛ ex eo ꝙ in añte ponit̄ virtus infinita motiua
ponitur ꝯſīter mobile adequatum. Motiuū. n. ad mo
bile refertur. vt dicit̄ 5º metaphyſi. cap. de ad aliquid.
et ſic 3ª conditionalis eſt vera. Scđm: qꝛ lꝫ tale vel ta-
le mobile certā velocitatē ſibi determinet. non tñ mo-
bile in cōmuni. Et ideo comparando illam virtutē in-
finitam ſeparatā neceſſario agentē ad mobile in com-
muni: reſtat dubiū an moueret in nō tēpore: an certo
tēpore. ¶ Ad ꝑmū hox dicitur: ꝙ ratio illa tenet: qñ
vis motiua eſt eiuſdē ordinis cum mobili. Tunc. n. ex
ſuppoſitiōe tanti actiui neceſſario ſupponitur adequa
tum ꝓportionali̇r paſſiuum. Quando aūt ſupponit̄ tan
tum actiuū altioris ordinis: nō opꝫ tantū paſſiuū ſup
ponere: qꝛ cum paſſiuū nō reſpicit niſi mediāte actiōe
trāſeūte quā facit: vel facere pōt in eo. Et virtus altio
ris ordinis. ſ. vtis imaterialis: nō opꝫ ꝙ hēatur habe-
re poſſit aliquā actionē in paſſo corporeo ſibi adequa-
tam: ꝯtra eſt: ꝙ nō neceſſario ſuppoſita tanta virtute moti-
ua imateriali ſupponatur mobile adequatum propor-
tionali̇r. Uñ lꝫ motiuū dicatur ad mobile vl̇r. tantum
tñ motiuum non dicit̄ ad tantum mobile vl̇r. ſed qñ
motiuū eſt eiuſdē ordinis cum mobili. ¶ Ad ſcđm di
cit̄: ꝙ ꝙ̄uis docuerit Ariſtot. in phyſicis motorē in cōi
mobili in cōmuni comparare: ⁊ ꝙcquid contradicit ta-
libus ꝓportionibus eſſe impoſſibile: non tamē didici-
mus comparare mobili in cōmuni motorē cōtractū
qualis eſt iſte: de quo loquimur. Motor. n. eſt ſeparatus
a materia. Uñ tali motori attribuēdū eſt tale mobile:
puta celū: ⁊ nō mobile in cōi. Cōſtat aūt: ꝙ tale mobi-
le aliquā ſibi certā velocitatē determinat. vt dicitur 2º
celi tex. 39. ¶ Et ſi curioſe querat̄: qđ dōm ſit ad illud
queſitū. Dōm eſt: ꝙ ſi ille motor applicaretur corpori
mobili abſolute: ꝙ moueret nulla certa velocitate. Et
ſi dicat̄: hoc eſt ipoſſibile: cōcedat̄: qꝛ ēt añs eſt impoſ-
ſibile: nec eſt a nobis vnꝙ̄ cōceſſum. ¶ Ad alterā ob-
iectionē: qua dicebat̄ hanc tertiā opinionē eſſe contra
Auerr. dr̄ dupli̇r. Primo ꝙ nō eſt vex niſi ꝑ accidens.
Auer. n. iō dixit: ꝙ ſi aīa celi eēt infinite virtutis moue-
ret in non tpe: qꝛ ſupponebat ipſam neccio mouere. vñ
ex modo agēdi ſuppoſito tꝫ apud ipm ꝯtītia. S. Tho.
aūt loquitur de vtute infinita incorporea abſtrahendo a
modo

modo opandi. iō in hac opinione nō ſunt ɔtrarꝫ ꝑ ſe. Et ſi dicatꝛ ſaltē habetꝛ: ꝙ ſm Auerꝛ. illa 3ᵃ conditionalis eſt vera. Dicitꝛ ſcḋo ꝙ hoc eſt verum. non tn̄ ꝓpterea eſt relinquenda. qm̄ maior eſt auctoritas rōnis: ꝙ̄ ſit Auerꝛ. ⁊ omniū pħoꝝ ſimul. Et puerorꝝ nō pħoꝝ eſt ſequi dicta alicuius: credendo ꝙ nō dixit hoc abſqꝫ magna ⁊ ſufficienti ratiōe: ⁊ relinquere argumenta ad oppoſitum neceſſaria: aut prope.

Opi. Auer. ¶ Quarta opio ab Auerroy. 12. metaphy. cō. 41. explanata duabus diſtinctiōibus cēſet egere poſitionē dicētem virtutē motiuā infinitam abſqꝫ motu in nō tēpore. Prima eſt modi eēndi: vt. ſ. ponatꝛ imaterialis: ⁊ nō in magnitudine. Scḋa eſt modi operādi: vt. ſ. mouet mediate ⁊ nō imediate. Supponit. n. omnia imaterialia agere nāli neceſſitate. Et ſic dicit: ꝙ iō nō ſequitur motus in nō tēpore: ſi ponitꝛ ꝑmus motor virtutis infinite: qꝛ ille mouet mediante aia celi modificante in effectu velocitatē. ſ. motus infinitatē primi. ¶ Sꝫ hec opinio a. S. Tho. ⁊ Egidio. 8. phyſicoꝝ arguitur inſufficiētie. A Scoto aūt in ꝑmo ſnia. di. 8. q. vltima rōne vltima arguitꝛ falſitatis. ¶ Inſufficiens quidē dicitur a. S. Tho. qꝛ cum Ariſto. 8. phyſicoꝝ duos effectus attribuerit infinitati vtutis. ſ. mouere tpe infinito in tex. 78. ⁊ mouere in nō tpe in tex. 79. Et Auerroys ponēdo īfinitā vtutē ex mediatiōe motoris finiti dicat ipediri motū in nō tpe: ⁊ nō ipediri motū in īfinito tpe: imo dicit: ꝙ qꝛ ille ꝑmus motor ē īfinite motiōis. iō mouet tpe īfinito: ⁊ qꝛ ibi ē aliꝰ motor finitus. iō mouet in certa velocitate: reſtat aſſignāda rō q̄re mediate mouere nō ipedit infinitatē tēporis. ſicut impedit infinitatē velocitatis: qḋ Auerroys nō fecit. ¶ Ab Egidio vō: quia ſi deus moueret imediate: nō ꝓpterea moueret in nō tēpore: qꝛ motus in nō tēpore eſt de genere impoſſibiliū. ¶ Falſa aūt dicitur: qꝛ virtus infinita hꝫ oēm ꝑfectionē cauſe efficiētis: ꝙ̄ hꝫ ipſa cū cauſa ſcḋa ꝓxima. Et iō ſequitꝛ: ꝙ imediate pōt cauſare oēm illū effectuꝫ in celo ꝑ ſe: quez pōt cum anima. ḡ ⁊ cauſat: ſi neceſſario agit qcquid pōt: vt ſupponitꝛ. Et vltra: ſi cauſat illū imediate. ergo in nō tempore: qꝛ virtus infinita agens ſm vltimum virtutis ſue: ⁊ imediate nō pōt agere in tempore. ¶ Ad hoꝝ aūt ꝑmū dici pōt: ꝙ ꝗmuis difficile ſit reddere rōnem illius queſiti: nō tn̄ eſt impoſſibile. Difficile qdē: qꝛ rō eius nō pōt ſumi: ex eo ꝙ infinitas tpis ſit effectus poſſibilis. infinitas vō velocitatis impoſſibilis. Ex hoc. n. nō habetꝛ quare mediatio impediat ſequelā huius ⁊ nō illius: lꝫ habeatꝛ quare illud poſſit fieri ⁊ nō hoc. Nec pōt ſumi ex eo: ꝙ aliter attribuitꝛ infinite potētie infinitas tēporis: ⁊ aliter infinitas velocitatis. ſ. ꝙ illa attribuitur infinite potētie ſiue in magnitudine: ſiue extra. hec aūt in magnitudine tm̄. Qm̄ dato ꝙ hoc ſit verum: apud Auerroym reputatꝛ falſuꝫ. vt pꝫ ex dictis. Et iō ſollicitus fuit de virtute immateriali infinita: quare nō mouet in nō tempore: ⁊ poſuit mediationē motoris. Nec pōt ſumi ex eo: ꝙ virtꝰ velocitatiua in infinitū nō eſt cōicabilis: virtus autē ɔtinuatiua in infinitū eſt cōicabilis: qm̄ hoc eſt falſuꝫ loquēdo de virtute ꝑ ſe cōtinuatiua in infinitū: qualis eſt virtus primi motoris. ¶ Impoſſibile aūt non eſt: qꝛ pōt ſumi rō ex eo ꝙ ad hoc vt infinitas temporis ꝓueniat ab infinita virtute: ſufficit ꝑ ſe ꝑmo reſpici ab illa: qḋ mediatio motoris nō aufert. Mediatio eni cauſarum nō aufert perſeitatē cauſalitatuꝫ. Nō. n. ex hoc ꝙ ſol ⁊ hō gnāt homineꝫ: tollitur ꝑſeitas cauſalitatis ſolis reſpectu ꝓpriꝫ effectus: quē hēt in homie. Ad hoc aūt ꝙ infinitas velocitatis ꝓueniat a virtute infinita: exigitur: ꝙ vtus illa abſqꝫ vlla modificatiōe attingat motū. Hoc aūt motoris mediatio tollit: qꝛ virtus primi motoris modificata in 2ᵒ. ⁊ nō in ſua illimitatione attingit motum. Et ſic ex vi mediatiōis ſatiſſieri videtur queſito: ⁊ ſufficiēs reddi rn̄ſio data. ¶ Ad Egidiū vero dicitꝛ: ꝙ illa rō nō excludit: quin illa ɔditionalis ſit vera. Si Deus virtutis infinite moueret imediate: moueret in nō tēpore: ſuppoſito eo qḋ ſupponit Auerꝛ. ſ. ꝙ agat ſm totū ſuum poſſe. Vn̄ impoſſibilitas ɔſequentis nihil aliud ɔcludit: niſi ꝙ ans eſt impoſſibile: cuius oppoſitū ꝓbādum erat ab Egidio. Si ex impoſſibilitate ɔñtis reprehēſione dignus cenſebatꝛ Auerro. ¶ Ad Scotū aūt dr̄: ꝙ aliud eſt loq de ꝑfectiōe cauſe: aliud de mō cauſandi. Nec lꝫ ex ꝑfectiōe cauſe ad modū cauſandi inferēdo digredi. Sꝫ cōmittitꝛ ſophiſma figure dictiōis. Vn̄ ex hoc ꝙ ꝑmus motor ē nō minus ꝑfecte virtutis ꝙ̄ ipſe cū aia celi ſimul: nō lꝫ inferre. ḡ eodē mō pōt ſolus facere qḋ facit cuꝫ anima celi. quia aliud eſt poſſe: aliud poſſe tali mō. Et ſilr nō lꝫ iferre. ḡ pōt facere imediate quicquid poteſt facere cum medio. quia immediate agere ad moduꝫ agendi pertinet. ¶ Et ſi queratꝛ vt arguendo dicebatꝛ. vn̄ pōt reddi rō ꝙ virtus infinita ſit alligata tali mō mouēdi. ſ. mediate. Diceret Auerꝛ. ꝙ hoc nō eſt ex defectu potētie: ſed ex eſſentiali ordine: ɔnexioneqꝫ cauſaꝝ: ⁊ effectuū vniuerſi: vt in eo ſaluetꝛ vtrūqꝫ. ſ. ⁊ ꝑſeitas cauſalitatis primi: depēdentieqꝫ alioꝝ ab eo: ⁊ diſtinctio cauſaꝝ effectuūqꝫ: cū illarū efficacia: ⁊ iſtoꝝ depēdentia ab illis. Nihil. n. boꝝ neceſſario ſaluaretꝛ in vniuerſo: ordoqꝫ vniuerſi neceſſitate careret. ſi ꝑmus motor īfinite virtutis nō eſſet neceſſaria ɔnexione ɔiūctus medys cauſis in cauſando. ¶ Et ſi ɔtra hoc inſtetꝛ: qꝛ vt dr̄ in prima ꝓpōne libri de cauſis: cauſa ꝑma plus influitꝛ ꝑus in effectū ꝙ̄ ſcḋa. ḡ ſi eſt infinita ⁊ agit nāliter: in ꝑmo ſigno totū effectū totalr̄ cauſat. Et ſic nō remanet ad qd actio cauſe ſecunde terminetur. Rn̄deri pōt: ꝙ ex hoc ꝙ cauſa ꝑma plus ⁊ prius natura influit ꝙ̄ ſecūda nō hētur. ergo totalr̄ cauſat ipſum ꝗntūcūqꝫ ponatur infinita ⁊ naturaliter agens. Accipiēdo ly totaliter ex parte cauſalitatis. Tū qꝛ nō cauſat ipm omni mō: quē effectꝰ exigit ad ſui factionē naturalē. Nec ex eo ꝙ totus effectus cauſatur ab vna cauſa: habetur: ergo alie cauſe nihil faciunt: quia faciunt idem realiter alio modo. Non enim ideo dātur plures cauſe eſſentialiter ordinate eidem: quia aliqud eius fiat ab vna: ⁊ aliquid ab alia. Sed vt totus effectus ſm quamlibet ſui rationem habeat propriam ⁊ per ſe primo cauſam: quātus totus a qualibet fiat ſm reꝫ: vt ſuperius dictū eſt. Tū quia infinitas cauſe prime non largitur neceſſario niſi efficaciaꝫ cauſalitatis eius in ſuo ordine. ver. gra. Quātūcūqꝫ ponatꝛ ſolis virtus infinita: ex hoc nō habetꝛ ꝙ ipſe abſqꝫ homine poſſet producere hominem: ſed ꝙ effectum propriuꝫ in homine efficaciſſime ſortiretur. Ita quantumcunqꝫ ponatur diuina virtus infinita: ⁊ neceſſario agens: ex hoc non liberabūtur actiones ſecundorum agentium: ſed ponitur ipſam omnibus coagere ad omnia que illa agūt alio mō. Et ſaluatꝛ aliquē effectum: puta ſempiternitatem habere per ſe cauſaꝫ: ⁊ ponitur proprium effectum prime eſſe intimū ⁊ primū in quolibet effectu. ¶ Illud aūt qḋ ibi dicitꝛ: ꝙ in ꝑmo ſigno effectus totaliter eſt a ꝑma cauſa ⁊c̄. imaginariam magis ꝙ̄ phyſicum qd ſonat. Non enim alia ratione pħi: ſm quoꝝ intentiōeꝫ loquimur: dn̄t primā cauſam plus ⁊ prius influere in effectum cauſe ſecunde ꝙ̄ ſecundam: niſi quia per ſe primo effectus prime

cauſe cõioris ⁊ intimioris ac prioris rõnem hẽt in eſſe
ctũ. vt pʒ in ꝓpõne adducta ⁊ eius cõmẽto. Sicut. v. g.
cauſans ꝑ ſe vitã in homine magis ⁊ ꝑus dr̃ influere
in homīe ꝙ̃ cauſans ꝑ ſe animalitatẽ in eodẽ: qꝛ illud
eſt intimius ꝑus ⁊ cõi⁹. Ex hoc aũt nõ hẽtur: ꝙ in illo
ꝑori totus effectus ſm oẽm rõnem hʒ ſufficientẽ cãm
ꝑ ſe: ⁊ ꝙ alie ſuperfluunt: etiã ſi dans vitã eſſet vĩtus īfi
nita: dato etiã ꝙ ſpẽli cauſalitate attingeret hominem
qḋ tñ eſt erroneũ in pħia. qꝛ cauſa ꝑma nõ attingit ef
fectũ cauſe ſecũde niſi media actione cauſe ſcḋe: ꝙ̃uis
Sũmariũ oĩuʒ dicto rũ ĩ ſolone ad pᵐ ꝑnci pale. magis ⁊ prius ꝓpter rõnẽ dictã. ❡ Colligendo ḡ rñſio
nẽ ad ꝑmũ argumentũ ꝑncipale dicimus tripl̃r reſpõ
deri poſſe. Uel tenẽdo ꝑmũ motorem mouere libere.
Uel nõ ꝯſiderãdo hoc: tenẽdo ipm̃ eſſe imãlez. Uel te
nẽdo ipm̃ mouere mediate. Et ꝙ nulla harꝫ Ariſto. re
pugnat. Auerroy aũt ſola ꝑma: ꝙ̃uis 3ᵃ ab ipſo hẽatur.
Ad 2ᵐ ꝑnci pale. ❡ Ad 2ᵐ argumentũ ꝑncipale dr̃: ꝙ tenẽdo viã Auerr.
de neceſſaria ꝯneꝑiõe virtutũ agentiũ ⁊c. mãifeſte pa
tet: ꝙ nõ ponit̃ in rerꝫ natura aliqḋ poſſe ſm potentiaʒ
actiuã: quin ponat̃ ſm potentiã paſſiuaʒ. Et ꝙ īfinitati
potẽtie diuine rñdet potẽtia paſſiua celi ad ſempiterni
tatẽ motus. Nec eſt alius effectus ĩ motu poſſibilis ex
illa virtute accepta ſm oẽs ꝯditiões neceſſario ipſam co
mitantes in rerꝫ natura. Tenendo aũt alias rñſiones.
iaʒ pʒ rñſio dupl̃r. Primo admittẽdo: ꝙ omni potẽtie
actiue rñdet paſſiua: ſʒ non quo ad oẽ qḋ eſſet abſolute
poſſibile ex illa virtute fieri. Et ſic potẽtie infinite mo
tiue rñdet potentia celi quo ad ſempiternitatẽ motus.
nõ aũt quo ad oẽm gradũ velocitatis: q̃ poſſet fieri ex
illa virtute abſolute. Et huius rõ ex dictis hẽri põt: qꝛ
potẽtie actiue vniuerſali altioris ordinis nõ opʒ rñde
re paſſum corporeũ capax totius eius virtutis quo ad
oĩa: qꝛ nõ ꝑ ſe ꝑmo reſpicit effectũ particularẽ. vt dictũ
eſt: ⁊ eſt pħie principijs ſatis ꝯſonũ. Scḋo põt dici: ꝙ
ſʒ omni potẽtie actiue rñdeat poſſibile: nõ tñ potentia
paſſiua. vt pʒ de ꝓductiõe intelligẽtiarũ a deo ſiue ab
eterno ſiue in tẽpore. et hoc ꝓpter rõnem dictaʒ. Nec
tñ opʒ rñdere aliqḋ vnum poſſibile adequatũ: ſʒ vt ex
dictis pʒ. virtuti infinite rñdet infinitũ poſſibile. Non
ſic ꝙ poſſit ꝓduci aliqḋ infinituʒ niſi duratio. Sed ſic
ꝙ nullis finibus poſſibiliuʒ ꝓducibile ab ipſa arctet̃:
ſʒ quocũqʒ ꝓducto põt ꝑfectius ꝓduci ꝙ̃tuʒ eſt ex rõ
ne virtutis actiue. Et hoc modo ꝙ̃titas vĩtutis in effe
ctu manifeſtatur: ⁊ non ꝑmo mõ tñ. Qḋ võ in vltima
cõfirmatiõe dr̃ ꝓportiõaliter intellectũ ꝓpoſituʒ ma
gis cõfirmat ꝙ̃ impugnet. Qꝛ quẽadmodũ mobile in
finita velocitate põt dupl̃r intelligi. Uno mõ ꝙ poſſit
actualiter īfinita velocitate moueri. Alio modo ſic ꝙ
quacũqʒ velocitate motũ põt velocius moueri. Et pri
mo mõ impoſſibile eſt ponere mobile. Scḋo vero eſt
poſſibile. Ita eſt de motiuo: ꝙ. ſ. īpoſſibile eſt dare mo
tiuũ infinita velocitate ꝑmo mõ: ſed 2ᵒ mõ: qḋ etiã opʒ
eẽ īfinite virtutis. ❡ Et aduerte: ꝙ de facto ſm ꝓhos
huic argumento dõm eſt: ꝙ potẽtie infinite rñdet in re
rum natura effectus infinitus. ſ. tẽpus infinitũ motus
celi per ſe ꝓductũ: ⁊ po⁹ paſſiua celi ad hoc. Et ꝙ hoc ẽ
ſufficiẽs manifeſtatiuũ infinitatis virtutis. vt pʒ ex di
ctis. Cetera aũt ꝓ vere ꝓbantium quiete dicta ſint.
Ad 3ᵐ ꝑnci pale. ❡ Ad 3ᵐ ꝑncipale dicit̃: ꝙ ſʒ ſolo 3ᵒ mõ arguatur ibi ſm
mentẽ Auerroys. et nec etiã illo mõ habeat̃ intentuʒ.
attñ ſingulis ordinate rñdendũ eſt ꝑmiſſa ꝑus inten
tione illorꝫ verborꝫ ſm veritatẽ. Intendit ḡ ibi Auer.
loquens de ꝑmis motoribus orbium nõ excludere
infinitatẽ vigoris a deo: qui nullius orbis eſt anima: ſʒ
ꝯcludere infinitatẽ vigoris nõ ſequi ad motorẽ tẽpore
infinito. ex hoc ꝙ motor infiniti vigoris hʒ neceſſario infi
nitam potentiam ⁊ ꝯſiter infinitã naturam. Ex hoc. n.
ſequit̃: ꝙ ſi motor tp̃e infinito neceſſario eẽt infiniti vi
goris: ꝙ haberet ⁊ potentiaʒ ⁊ naturam infinitam. Et
quiaʒ plures ſint motores tp̃e infinito: ſequeret̃ vlteri⁹
ꝙ ex poſitiõe pluriũ motorꝫ celeſtiũ tempore infinito:
nõ haberẽtur ꝓpria naturis motorum. ſed hoc tñ ꝙ
ſunt motores īfiniti. Et ſic vlterius ſequeret̃: ꝙ nõ eẽt
ibi multitudo motorꝫ: nec diuerſitas ꝓportionũ moto
rum ad mobilia: ſʒ motus in nõ tp̃e ⁊c. Et tenẽt ꝯñtie.
vt pʒ ibi. Qꝛ tunc illic motores ꝯuenirent in natura: et
potentia infinita intenſiue: quẽadmoduʒ mõ de facto
ꝯueniunt in imobilitate: ex qua hñt: ꝙ poſſint cõtinua
re motũ tẽpore infinito. et ſic nõ eſſet vnde differrent
abinuicem. Hec eſt ſententia Auerro. ibidem. vt pate
re põt cuilibʒ exercitato. Ex qua nõ habetur ꝑmũ mo
torem eſſe vigoris finiti. ❡ Ad primum ergo modum
arguendi ibi tactũ dicitur: ꝙ non ſunt in eo tot verba
quot errores. Cõſequẽtia ꝑmo nihil valet. Propoſitio
deinde dicẽs: ꝙ quelibet pars infiniti eſt infinita ſʒ ſit
vera de parte aliquota: nõ tñ iuuat cũ alia coaſſumpta
. ſ. infinitũ nõ eſt maius alio infinito. Patet enĩ in ꝙ̃ti
tate permanente: ꝙ ſi ponat̃ linea infinita vtrinqʒ ver
ſus oriens ⁊ occidens: ⁊ ſecetur in directo puncti meri
diei: ꝙ vtraqʒ pars eſt infinita: ⁊ tota eſt maior vtraqʒ
parte. Et ſimiliter in ꝙ̃titate ſucceſſiua ſi ſecet̃ in ter
mino decime hore huius diei totũ tẽpus eternũ: vtra
qʒ pars eſt infinita: ⁊ tñ totũ tẽpus eſt maius qualibet
earꝫ. Falſum eſt ergo comparando infinitum ſimplici
ter īfinito ſm quid: quale eſt pars aliquota infiniti: ꝙ
vnuʒ nõ ſit maius alio. Et quia talis eſt comparatio in
ꝓpoſito noſtro: pʒ nihil concludi. ❡ Et vt oſtendatur
quãtus error in hoc ſophyſmate latet: adhuc declarat̃
ꝙ ẽt comparãdo infinituʒ ſimpl̃r infinito ſimpl̃r: ſtat
vnũ eſſe maius alio. Numerus. n. reuolutionum lune
eſt maior numero reuolutionuʒ Saturni. Et loquimur
de motu ꝓprio: ⁊ tñ vterqʒ eſt infinitus ſm ponentes
motum eternum: alis ꝑqʒ quia ſingulis reuolutionibus
Saturni rñdent amplius ꝙ̃ trecẽte et ſexaginta reuolu
tiones lunares. Qm̃ ille ſingulis triginta annis vnam
complet. Illa vero. 28. quoqʒ die: vel circa ſuã peragit.
❡ Unde diuus Thomas preclare docet in 3ᵒ. ꝑ. q. 10.
arti. 3ᵒ ad 3ᵐ: ꝙ non eſt proprietas infiniti non excedi
ſimpl̃r: ſed nõ excedi in illo ordine: in quo ponitur. Et
fundat hoc ſuper tex. 37. ⁊. 38. tertij phyſicorꝫ: vbi dici
tur: ꝙ infinitum nõ eſt vt ſubſtãtia: ſed vt accidẽs que
rendum. Accidentis aũt ꝓprium eſt qualificare id cui⁹
ius eſt accñs. Et ꝓpterea quẽadmodum infinitas ad
ueniens alicui: puta diebus: non infinitat niſi numerũ
dierum: ita inexceſſibilitas infinitatẽ ꝯñs nõ ponit̃ ni
ſi in ordine dierꝫ. Et ꝓpterea infinitis dieb⁹ ſimpl̃r nõ
poſſunt dari plures dies: ſunt tñ multo plures hore il
lorꝫ dierꝫ ꝙ̃ ipſi dies. Et ſic̃ infinitis horis nõ dentur
plures hore: ſũt tñ multa plura minuta illarꝫ horarꝫ ꝙ̃
ipſe hore. Nefas quoqʒ eẽ videt̃ ꝯditiões totius ⁊ par
tis in impartibili: ⁊ ſumme ꝑfecto: ac ꝑ h̃ vocato ꝙ̃to
vĩtualiter requirere: quũ nõ maius qḋ ſit totũ hoc. De⁹
bonus: ſapiẽs: viu⁹ ꝙ̃ hoc ſolũ. ſ. deus: aut ecõuerſo: ſi
ue ponat̃ finite vĩtutis: ſiue infinite: qꝛ nõ equalis: ſʒ ea
dẽ eſt ꝑfectio rei illius: ⁊ omniuʒ que eius ſunt. ❡ Ad
ſcḋm ꝓ vo modũ arguẽdi dr̃: ꝙ ſicut tactus ꝙ̃titatiuus:
qꝛ ſm extrema eſt: expellit id ī qḋ fert̃. Tactus aũt
vĩtualis: qꝛ interiora penetrat magis ꝯſeruat ⁊ firmat. ſi
ꝯtrarius nõ eſt tactor: ita infiniti corporei ꝓprium eſt ſic
omnia occupare: vt oĩa excludat: nihil ſecũ cõpatiẽs:

infiniti vero virtualr ꝓpꝛium eſt ſic oĩa implere: vt ea
faciat virtuoſa: ⁊ cooperãtia: ⁊ modificãtia ⁊ limitatio-
nem ſuã in effectibus. Unde ex infinitate virtutis nõ
excludũtur alie actiue: ſed magis ponunt: vt ſuperius
quoq dictũ fuit. ⁋ Ad vltimũ aũt dr: ꝙ dupliciter po
teſt poni diſtinctio formalis. Uno modo ſicut aliq̃ par
ticipãtia aliquid ꝓpꝛijs ꝯſtitutiuis diuerſificãtur: ſicut
homo differt ab equo: ⁊ albedo a nigredie. Alio modo
ſicut aliquid per eſſentiã diſtinguitur ab alijs: que ſunt
talia per participationẽ ſicut homo ſeparatus diſtingue-
retur a ſingulis hominib᷑. Diſtinctio pmo modo eſt cũ
finitatis vtriuſq extremi. Et de hac eſt ſmo Auer. ibi-
dem. Secũdo modo nõ infert finitatẽ niſi vnius extre
mi .ſ. participãtis tñ. Illud autez qđ eſt per eſſentiã ex
hoc ipſo: ꝙ purũ eſt: ab alijs diſtinguit abſq aliquo fi-
nitante ⁊ cõtrahẽte. Et licz ab iſinito nullum poſitiuũ
excludatur virtualr: multa tamen excludunt formalr
quib᷑ participãtia ipſum ab ipſo diſtinguũtur excellẽ-
tiori modo omnia prehabente.

Ad 4m principale. ⁋ Ad quartũ principale dr: ꝙ cõſequẽtia nihil valet. Et
ad ꝓbationẽ cõceſſa ſuppoſitione negatur maioꝛ .ſ. ꝙ di
ſtantiũ ab aliquo in iſinitũ alterũ nõ ſit altero ꝓpin
quius illi: vt pꝫ manifeſte: ⁊ in quãtitate permanẽte: ⁊
ſucceſſiua. In permanẽte quidẽ: ſi ponatur linea infini
ta ex parte ſeptẽtrionis: cõſtat ꝙ taz pars itercepta ſub
tropico cancri: ⁊ circulo equinoctiali: q̃ pars intercepta
inter circulũ equinoctialẽ ⁊ tropicuz capricorni in infi
nitum diſtat a quãtitate linee iſinite verſus ſeptẽtrio-
nes: ⁊ tamẽ dubiũ nõ eſt quin pars ſub tropico cancri
eſſet illi ꝓpinquioꝛ: qꝛ minorẽ viã actura eſſet: ſi ad in-
finitam attingẽdam moueretur. In ſucceſſiua vero qꝛ
quã tam dies heſternus q̃ hodiernus in infinitũ diſtet
ab eterno tẽpore preterito. Conſtat tamẽ ꝙ ꝓpinquioꝛ
heſternus fuit q̃ hodiernus: ⁊ hodiernus q̃ craſtinus.
Alioquin mũdus quotidie nõ eſſet maioꝛis durationis
nec aliquid ãtiquius altero ſimplr. que ſunt cõtra ſen-
ſum. ⁋ Eſt autẽ ratio quare ſtat inter aliqua eſſe diſtã
tiam infinitã: ⁊ tamẽ vnũ altero magis diſtare: quia di
ſtantia illa nõ eſt infinita vtrinq: ſed ex vna parte tñ:
ſicut cõtingit in ꝓpoſito: ⁊ in inſtãtijs adductis. Tunc
enĩ ⁊ ex parte iſiniti habetur ratio iſinite diſtãtie cete
roꝝ ab illo: ⁊ ex parte finitoꝝ habetur ratio minoꝛis ⁊
maioꝛis approꝑinquationis ad primũ: vt pꝫ in exẽplis
adductis. Quia eniz tẽpus preteritũ eſt infinitũ: ideo
infinita diſtantia eſt a parte ante inter ſingulos dies ⁊
ipſũ. Quia vero hodiern᷑ dies finit hunc tẽpus elapſuz
ideo eſt finita diſtãtia a parte poſt. Et ꝯſiter ex iſta par
te põt accipi rõ: quare eſt propinquioꝛ eterno elapſo: q̃
dies craſtinus. ⁋ Et ſimilr eſt de diſtãtia inter deuz ⁊
creaturas. Ex parte ſiquidẽ dei iſinite diſtãtie ratio ha-
betur. Ex parte vero creature diſtãtia finit. ⁊ ideo hinc
ſumitur: ꝙ vna eſt ꝓpinquioꝛ altera pmo enti infinito
Unde poſſet cum diſtinctione dici ad minorem: ꝙ di
ſtantia infinita eſt duplex .ſ. iſinita vtrinq ſeu ſimplr: ⁊
iſinita ſm quid: ſeu ex altera parte tñ. Et ꝙ ꝓpoſitio pmo
modo ſit vera. ſcđo tñ eſt falſa. Et ſic eſt ad ꝓpoſitum.

Ad 5m principale. ⁋ Ad quintũ pncipale dr breuiter: ꝙ oẽs auctoꝛitates
Auer. in hac re: excepta illa octaui phyſicoꝝ: qua dicit
nõ eẽ vtutis finite: nec iſinite: loquunt de motorib᷑ ꝓ-
ximis .i. aĩs mob᷑ celoꝝ: vt ſpemet Auer. in cõ. 41. duo-
decimi dicit: quã poſt diſtinctionez motoris iſiniti a fi-
nito ſubdit ꝙ ꝓportio inter motorez ⁊ mobile in cele-
ſtibus eſt ꝓpter motorẽ finitũ. Et ꝙ ꝓpter ipſaz dixit
Ariſto. in ſcđo celi: ꝙ primus orbis eſſet in labore ⁊c.
⁋ Uel ⁊ clarius: licz in idẽ redeat: dicẽdũ ꝙ ideo ſepe
Auer. negat dari motorem infiniti vigoris: ſic ꝙ poſſit
ſemꝑ veloci᷑ mouere nõ ex defectu potẽtie primi mo-
toris: ſed ex ordine eſſentiali cauſaꝝ ⁊ effectuũ: ⁊ fini-
tate motoꝝ ꝓximoꝝ. Ex his enim fit: vt quẽadmodũ
negatur 9° metaphyſice cõ. 7°. Deũ poſſe ꝓducere mu
ſcaz: nõ ex defectu potẽtie: ſed ex ordine eſſentiali cau-
ſarũ ⁊ effectuum exigẽte talem effectuz fieri mediãte
corpore celeſti mobili. Ita nihil minus negari ſimplr
ab ipſo põt: ꝙ motoꝛ aliquis poſſit ſemper veloci᷑ mo-
uere. Nõ ex defectu potẽtie primi motoris: ſed qꝛ non
poteſt mouere niſi mediãte anima celi: in qua modifi-
catur virtus eius. Et ſic nullus motoꝛ reſtat potẽs ma-
iorẽ velocitatẽ facere: q̃uis primus ſit vigoris iſiniti.
⁋ Illud vero qđ in cõ. 79. octaui phyſicoꝝ dr .ſ. ꝙ mo
toꝛ imãlis: nec finitus: nec iſinitus dici põt: q̃uis ſonet
quid falſum ⁊ ridiculoſum: ⁊ ꝓpterea reprehẽſum ſit
a multis. Quidã extorquẽtes intelligũt ea rõne dictũ
de ſolo deo: quia non eſt virtutis actiue: ſed tñ mouet
vt finis. Quidã vero quia nõ eſt virtutis actiue reſpcũ
velocitatis motus: de qua ibi eſt queſtio. ſed tãtũ ſem-
piternitatis motus. ⁋ Ego aũt nolẽs Auer. thomiſtaz
facere: neq me Auerroiſtã: ſed veritatem ſolam ſequi:
quãtũ cognoſcere potero deo cõcedẽte: puto id tunc vo
luiſſe Auer. ꝙ ſepe mentẽ meã pulſauit: tãq̃ de Ariſto
telis officina veniẽs .ſ. ꝙ virtutes imateriales nõ ſunt
quãte virtualr: ⁊ cõſequẽter nec finite: nec iſinite. Non
ſimplr: ſed eo modo quo ſunt quãte vtutes corporales
.ſ. ꝙ nõ ſunt ꝓpoꝛtionales motibus: vt .ſ. quãto maioꝛ
motus: tanto virtus imaterialis maioꝛ: quẽadmodum
eſt in corporalib᷑: ſed ſunt altioris ordinis virtutes. Et
hoc modo ſaluari videt ꝓceſſus Ariſto. 8° phyſicorũ:
quia cũ ſufficiẽter excludatur ex tex. 78. ⁊ 79. ꝙ nulla
virtus corporea poteſt mouere tẽpore iſinito: ex eo ꝙ
talez virtutẽ opꝫ eſſe iſinitã. Et ad hoc ſequeretur mo-
tus in nõ tẽpore. Et de facto ſupponatur virtutẽ moti-
uam celi mouere tẽpore iſinito: reſtat ꝙ virtus illa ſit
extra ordinẽ virtutũ corporeaꝝ: quarum nulla poteſt
hoc facere: quia nec finita: nec infinita. Et cõſequenter
habetur: ꝙ ſit impartibilis: ⁊ nec finita: nec iſinita: etiã
de virtuali quãtitate loquẽdo eo modo quo vtutes cor
poree. Alioquin eodẽ modo poſſet argui de virtute in-
corporea ſicut de corpea. Et ſꝫ hoc cũ in textu vltimo
octaui phyſicoꝝ dr motorẽ celi eſſe potẽtie infinite: ly
infinite pure negatiue teneri debet .i. non finite.
⁋ Hanc credo fuiſſe tunc mentez Auerrois: quã tamẽ
quia vidit poſtmodum nõ eſſe veraz: vt ex ſupradictis
examinãdo rationẽ Ariſto. ⁊ cõmentum. 41. deduci ab
exercitatis poteſt ex medio termino Ariſto. ideo in. 12°
metaphyſice cõmutauit in melius admittẽdo ibi fini-
tatem ⁊ infinitatem virtutis ⁊ ꝓportionis.
⁋ Et ſic ſit finis preſentis queſtiõis anno ſalutis. 1499.
die. 10. ſeptẽbris: Papie in cõuentu ſancti Apollinaris.
Ad dei glorioſi laudem: ⁊ honorem: ⁊ eorum temerita-
tem retundendam: qui philoſophiaz ſuo ingenio me-
tiri ꝓſumẽtes: nõ verentur dicere virtutem infinitam
non eſſe in rerum natura: quia eſt ens impoſſibile ſm
principia philoſophie. Iam enim pꝫ: ꝙ nullo phie prin
cipio negato nõ ſoluz ſuſtentatur: ſed etiam ex ſenſibi-
libus probatur. Erubeſcant ergo.

FINIS.

¶ Tabula queſtionū motarū ſuper libros de anima: ⁊ aliquarū aliarum: quarum ſolutio in notandis continetur.

UTrum omnis notitia ſit de genere bonorū honorabilium.
¶ Utꝝ ſciētia de anima excedat alias in certitudine demōſtrationis.
¶ Utꝝ ſciētia de anima excedat alias nobilitate ſubiecti: excepta diuina.
¶ Utꝝ hec ſcientia adiuuet alias.
¶ Utꝝ queſtio .6ᵃ. coincidat cum aliqua aliarum.
¶ Utꝝ ſm doctrinam Ariſtotelis anima ſit ſeparabilis a corpore.
¶ Utꝝ modus arguendi philoſophi in textu comē. iz. ſit bonus.
¶ Utꝝ accipiatur propriū anime: vt diſtinguitur cōtra cōmune ſibi ⁊ corpori organice: aut vt diſtinguitur contra cōmune ſibi ⁊ corpori obiectiue: an vt diſtiguitur cōtra cōmune ſibi ⁊ corpori partialiter.
¶ Utꝝ aliquid habere operationem propriam inferat illud poſſe ſeparari.
¶ Utꝝ omnis anima ſit de conſideratione naturalis philoſophi.
¶ Utꝝ anima humana quidditatiue ſumpta ſit de ꝯſideratione philoſophi naturalis.

¶ Secundi libri. ¶ Caplo. I.

UTrum verū ſit ꝙ anima ſit in ſubiecto.
¶ Utꝝ in via Auer. ſubiectum accidētis ſit ſemper ens actu.
¶ Utꝝ eſſe actum primum conueniat omni anime.
¶ Utꝝ anima per hoc: ꝙ eſt actus primus diſtiguatur a formis naturalibus.
¶ Utꝝ anima conuenientius ponatur in genere actus primi ꝙ̄ ſecundi.
¶ Utꝝ omne organicum recte ponatur in diffinitione anime.
¶ Utꝝ forma corporeitatis ſeu mixtionis ſit ſemper alia forma ab anima.
¶ Utꝝ in compoſito ſint plures forme ſubſtantiales partiales.
¶ Utꝝ ex anima ⁊ corpore fiat vnum.
¶ Utꝝ vera ſit differentia inter dolabram ſi eſſet ens naturale: ⁊ dolabraꝫ: que de facto eſt ens artificiale.
¶ Utꝝ ſermo philoſophi in textu cōmē. ii. verificetur de ipſa anima: an de parte eius.
¶ Utꝝ imāifeſtū an aīa ſit act⁹ corpis vt nauta nauis.

¶ Capitulo. II.

Utrum Ariſto. in textu cōmē. iz. contrariaꝫ proponat.
¶ Utꝝ diffinitio ſecūda de anima ſit ꝑor aut poſterior prima ſecundum naturam.
¶ Utꝝ Ariſtoteles intendit demonſtrare: ꝙ anima ſit actus corporis ſumendo actuꝫ in cōmuni vel in ſpāli.

¶ Capitulo. III.

Utrum ſint quinqꝫ genera potentiarum.
¶ Utꝝ vegetatiuum claudatur in ſenſitiuo in potētia.
¶ Utꝝ proceſſus: queꝫ docet philoſophus in textu cōmen. 33. ſit a priori: vel a poſteriori.

¶ Capitulo. IIII.

Utrum olum nature conſtantium ſit terminus.
¶ Utꝝ alitum patiatur ab alimento.
¶ Utꝝ differentia aſſignata in tex. co. 50. īter id quo alitur: ⁊ id quod alitur ſit bona.

¶ Capitulo. V.

Utrum ſenſus ſit potentia ad actum primum et ſecundum: an ad actum ſecundum tantum.
¶ Utrum ſenſus ſit potentia paſſiua.

¶ Capitulo. VI.

Utrum in tex. co. 63. diſtum ſit ſenſibile abſolute.
¶ Utꝝ ſenſibilia cōmunia inferant ꝓpriam ſpeciem.
¶ Utꝝ ſenſibilia cōmunia ſint ſenſibilia per ſe primo.
¶ Utꝝ exiſtens in ſuprema parte ſpere ignis manu tāgere poſſet orbem lune.
¶ Utꝝ lumen exigatur ad viſionem coloris ex parte coloris: an ex parte medij.
¶ Utꝝ viſibilis diuiſio bene aſſignetur in littera.
¶ Utꝝ omnia ſint viſibilia in lumine.
¶ Utꝝ ſolus color proprius vniuſcuiuſqꝫ videatur in lumine.
¶ Utꝝ color ſit motiuus ſm actum dyaphani.
¶ Utꝝ ſenſus poſſit pati ſine medio.

¶ Capitulo. VII.

Utrum ſolus aer ſit ſubiectum ſoni.
¶ Utꝝ aer ſit medium in ſono.
¶ Utꝝ diffinitio ſonatiui bene aſſignetur a pho.
¶ Utꝝ aer ſit organum auditus.

¶ Capitulo. VIII.

Utrum odor habeat eſſe reale in medio.

¶ Capitulo. IX.

Utrum guſtus ſit tactus quidam.

¶ Capitulo. X.

Utrum vnitas ſenſus ſit vnitas generica.
¶ Utꝝ plures debeant poni tactus.
¶ Utꝝ ſi plures ponantur tactus cōmunicent in organo ⁊ in medio formaliter.
¶ Utꝝ ois tact⁹ hēat organū mediū ꝑ participationeꝫ.
¶ Utꝝ caro ſit organum tactus.

¶ Capitulo. XI.

Utrum preter ſenſibile extrinſecum oporteat ponere vnum aliud agens: quod ſit cauſa eē intētionalꝭ.
¶ Utꝝ excellēs ſenſibile corrumpat ſenſitiuum.
¶ Utꝝ aliquid patiatur ab odore colore ⁊ reliquis.
¶ Utꝝ ſit verum: ꝙ lumen nihil agat in corpore.
¶ Utꝝ ſapores faciant aliquid in corpa inanimata.
¶ Utꝝ ſpecies in medio fiant a ſenſibilibus.
¶ Utꝝ odorare ſit aliquid preter pati ab odore.

¶ Capitulo. XIII.

Utrum ſentiamus nos ſentire.
¶ Utꝝ excellens ſenſibile corrumpat ſenſum.

¶ Capitulo. XIIII.

Utrum ſenſus cōmunis ſit multiplex.

¶ Capitulo. XV.

Utrum diffinitio fantaſie bene aſſignetur.

¶ Tertij libri. ¶ Caplo. I.

UTrum inter intelligere ⁊ ſentire ſit ſimilitudo.
¶ Utꝝ intus apparens prohibeat extraneum ⁊ obſtruat.
¶ Utꝝ diffō intellꝰ poſſibilꝭ hñ aſſigneꝭ.
¶ Utꝝ intellectus poſſibilis differat a materia prima.

¶ Utꝝ Ariſto.